MECMAU'Z-ZEVÂİD
VE-MENBAU'L-FEVÂİD
Cilt 1

مجمع الزوائد ومنبع الفوائد

Nûreddîn el-Heysemî

Ebu'l-Hasan Ali b. Ebî Bekir b. Süleymân b.
Ebî Bekir b. Ömer
el-Kâhirî eş-Şâfiî el-Hâfız
(735-807 H.)

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZÜ

Her türlü noksan sıfatlardan tenzih ettiğimiz aziz ve celil olan Allah'a hamd; O'nun sevgili Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem)'e en güzel salavatlar ve selamlar olsun... Ümmetine bıraktığını söylediği iki mirastan ikincisi olan sünnet; bizim vazgeçemeyeceğimiz en değerli başvuru kaynağımızdır. Kendilerini hadis-i şeriflerden soyutlayıp yalnızca Kur'ân ile yetinmek, son yılların ülkemizde karşılaştığımız en büyük fitnelerden birisidir.

Sünneti ihya etmek müminlerin en büyük hedeflerinden birisidir. Özellikle sünnetlerin yıpratılmaya çalışıldığı toplumlarda ve dönemlerde bu, daha da bir önem arz etmektedir. Hadislerin bu toplum tarafından hafife alınmasının en önemli nedenlerinden birisi Hanefi mezhebi ulemasının diğer mezheplere göre hadis ilmiyle ve kaynaklarıyla daha az haşır neşir olmalarıdır. Bunun yanında günümüzde Müslüman halkı "aydınlatmak" ile görevli bazı zevatın "modernleştirme" ve "özgür" düşünme özentisiyle hadisi bir kenara atmayá çalışmaları bize kuşkusuz tarihteki Mu'tezile ve Hâricî mantalitesini çağrıştırmaktadır.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen yayınevi olarak atlanması gereken çıtayı oldukça yükselterek ve çok daha ilerisini hesap ederek tüm Sünnet kaynaklarını, başka bir deyişle temel hadis kaynaklarını orijinal metinleriyle birlikte Türkçe okuyan ilim aşığı insanların hizmetine sunmayı hedefledik. Belki yüce Allah bu toplumun gönlüne bir sebeple hadis sevgisini yerleştirir de Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetine bir yöneliş olur ve hakiki İslami bilinçlenme gerçekleşir. Bu sayede yüce Efendi'nin (sallallahu aleyhi vesellem) örnek şahsiyeti daha iyi tanınmak suretiyle O'nun misyonu bir nebze de olsa bu topluma yön vermiş olur.

İşte bu çerçevede sıra ile ***Cem'ul-Fevâid*** ve ***Matâlibu'l-Âliye*** kitaplarının peşinden İbn Ebi'd-Dünyâ Kitapçıkları serisini çıkardık.

Prensip olarak hadislerin çevirileri yanında harekeli olarak Arapça orijinallerini vermekle, tercümede doğabilecek hataların önüne geçmek ve Arapça aslına müracaat imkanı sunmayı hedefledik. Diğer taraftan dini metinlerin ilimsel değer kazanabilmesi Arapça metinlerini de beraber vermekle mümkün olduğu ehlince malum bir husustur.

Cem'ul-Fevâid'i yayınladığımızda, ***Mecma'uz-zevâid***'den yapılan seçmelerin oldukça az olduğunu müşahede ettik. Tekrar ***Mecma'uz-zevâid***'in tercümesini sunmakla Ahmed bin Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr'ın ***Müsned***'leri ile Taberânî'nin üç ***Mu'cem***'ini bir arada Türkçe çevirileriyle birlikte arzetme imkanı bulduk ki, bu

üç ***müsned***, zaten zamanımızda ulaşmış en büyük üç ***müsned*** kitabıdır. Diğer taraftan Taberânî'nin ***el-Mu'cemu'l-Kebîr***'i de zaten tertip itibariyle dev bir ***müsned***dir. Özetle dört büyük hadis ***müsned***indeki hadisler, en kolay kullanım tarzı olan konularına göre bir düzen içinde kullanıcıya sunulmuştur.

Mecma'uz-zevâid'in aslında hadislerin ravi zincirleri atılmıştır. Bir diğer deyişle orijinal hallerinde noksanlık vardır. Yayınevi olarak koyduğumuz prensip gereği Heysemî tarafından "hazfedilen" (atılan) isnâdları tekrar yerine koymaya çalıştık. Yine bu konuda imdadımıza Kahire'deki OFFOK şirketinin çıkardığı alanında tek olan ***Cevâmi'ul-Kelim*** hadis programı yetişti. Kopyala-Yapıştır yapmak suretiyle tüm ***Mecma'uz-zevâid***'i harekeli ve isnâdlı hale getirdik. Hadisin söz konusu kaynaklarda birkaç kez geçtiği de olmuştur. Bu durumda isnâdı sahih ise sadece rivayetlerden birini alarak, Heysemî'nin zikrettiği metnin aynısına sahip olanı verdik. Bazen de Heysemî'nin bir ravisi sebebiyle zayıf hükmü verdiği rivayetlerin ***Cevâmi'ul-Kelim*** programında mütabiilerini de bulduk. Bu durumda gerekli uyarıyı dipnotta yaptık.

Dipnottaki tüm bilgiler ***Mecma'uz-zevâid***'i neşre hazırlayan Abdullah Muhammed ed-Dervîş'e aittir. Söz konusu programdan yaptığımız ilaveleri, dipnotun sonuna "***Cevâmi'ul-Kelim***" ibaresi getirmek suretiyle belirledik.

Başarı Allah'tandır....

Yusuf Özbek

DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Elinizdeki *Mecmau'z-zevâid* kitabı aşağıdaki kitapların *Kutub-u Sitte*'de bulunmayan zevâid hadislerini bünyesinde barındırmaktadır:

Müsned, İmam Ahmed b. Hanbel
Müsned = el-Müsnedül-kebîr = el-Bahru'z-zahhâr, Bezzâr
Müsned, Ebû Ya'lâ el-Mevsılî
Mu'cem şüyûhihî, Ebû Ya'lâ el-Mevsılî
el-Mu'cemu'l-kebîr, Taberânî
el-Mu'cemu'l-evsat, Taberânî
el-Mu'cemu's-sağîr, Taberânî
Müsnedu Ebî Saîd, Taberânî
Müsnedu Âişe, Taberânî

Kitap içinde gerek yazarı Heysemî, gerekse Arapça yayına hazırlayan Muh. ed-Dervîş'in kullandığı bazı hadis ıstılahları ile karşılaşacaksınız ki bunlar genellikle ravi değerlendirmeleri olarak karşımıza çıkacaktır. Bu terimleri aşağıda kısaca açıklamaya gayret gösterdik:

"**Sened**" "**İsnâd**": Ravi isimleri zinciri; hadisi birbirinden rivayet ederek sonrakilere ulaştıran, bir başka ifadeyle hadisin, ravilerin kronolojik sırayla zikredildikleri bölümü.

"**Sahîh**": Rivayet zincirinin başından sonuna kadar güvenilir ravilerin birbirinden rivayet ettiği, belirli bazı kusurları olmayan hadistir. Bir başka ifade ile sahibine ait olduğu kesinleşmiş hadis için de kullanılan bir terimdir.

"**Hasen**": Ravisinin hadisi zabtetmekteki kusurları nedeniyle sahih olamayacak kabul derecesindeki hadistir. Başka kanallarla desteklendiğinde derece olarak sahihe yaklaşabilir. Makbul bir rivayet türüdür.

"**Zayıf**": Sahih ve hasen hadisin şartlarını taşımayan, ancak uydurma da olmayan hadise denir.

Bir ravi hakkında kullanıldığında ise: Rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırılacak ve ona göre değerlendirme yapılacak olan ravidir.

"**Ceyyid**": Hasen mertebesinden yukarıda sahihe yakın bir kabul konumuna gelmiş hadis türüdür. Sonraki ulemadan bir

grubun kullandığı ve ihtiyaten sahîh hükmünü vermekten kaçınıldığı bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır.

"İhticaca elverişli değildir", "İhticac caiz değildir": Bu ifadenin kullanıldığı raviler, zayıf kabul edilip rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere ihtiyatla alınır.

"**Merfû**", "**Müsned**": Resûlullah'a ﷺ ait olduğu söylenen söz. "Sahabi bu hadisi ref'etti" denildiğinde bununla hadisin Allah Resûlü'ne ﷺ ait bir söz olduğu belirtilmiş olur.

"**Mevkûf**": Sahabenin söz ve fiilleri, sahabi hadisi.

"**Mürsel**": Tâbiûn neslinden bir ravinin, sahabiyi atlayarak doğrudan Hz. Peygamber'den ﷺ rivayet ettiği hadise denir.

"**Munkatı**": Ravi zincirinde bir, ya da peş peşe olmayarak iki ravisi atlanmış/ olmayan hadise denir. Bunu bazen "isnâdında kopukluk" vardır ifadesiyle de belirttik.

"**Garîb**": Metni bir çok kişi tarafından tek bir raviden rivayet olunan hadise denir.

"**Teferrüd etmek**": Bir hadisin rivayetinde tek kalmak; sadece kendisi rivayet etmek demektir.

"**Tedlis**" ve "**Müdellis**": Ravinin rivayet ettiği hadisin ravilerinden birisinin kusurunu çeşitli yollarla gizlemek suretiyle sorunsuz bir rivayet izlenimi verdirmek demek olup, bu tür davranışlarda bulunanlara "müdellis" denir.

"**Münker**": Zayıf bir ravinin kendisinden daha iyi durumda olan ravilere aykırı bir şekilde rivayet ettiği hadise denir.

"**Mütâbaat**": Bir rivayetin başka bir ravi tarafından nakledilmesi ile desteklenmesidir.

"**Sadûk**": Hakkında kesin zayıftır kanaati hasıl olmamış hadisi yazılıp araştırılması sürdürülecek raviye denir.

"**Hadis çalmak**" "**Hadis hırsızlığı yapmak**": Muteber ravileri ve rivayet yollarını kullanarak yeni hadis metinleri üretmektir.

"**Metrûk**": Rivayet ettiği hadislerinin alınması mahzurlu olan ravi olup; hadis uyduran mertebesinin altında yer alır.

KİTAP VE YAZARI HAKKINDA

Elimizdeki kitabın önemini anlamak için öncelikle *Kutub-i Sitte*'nin ehemmiyetini bilmek gerekir. Söz konusu hadis koleksiyonlarının anlayan, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) hadislerini bir araya getirmekte bunların taşıdığı rolün de farkına varır.

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) hadislerini bir araya getirip kullanışlı bir şekilde kullanıma sunmak açısından elimizdeki kitap, önem sıralamasına göre *Kutub-u Sitte*'den hemen sonra yerini almaktadır. Diğer bir açıdan bu kitap, yazarının da hadis ilmi sahasındaki yerini de gözler önüne sermektedir.

Müellifin yani Heysemî'nin hayatına bakıldığında kendisini bütünüyle hadis araştırmalarına verdiği görülür. Eserlerine göz attığımda hazırladığı kitapların *Mecmau'z-Zevâid*'in ön çalışmasını oluşturan eserler olduğu göze çarpar. Örneğin İbn Hibbân'ın *Sikât*'ını tertip etmesi; *el-Mu'cemu'l-evsat* ile *el-Mu'cemu's-sağîr*'i *Mecmau'l bahrayn* adı ile birleştirmesi ve Bezzâr'ın *Müsned*'inin *Keşfu'l-estâr* adı altında zevâidini sunması gibi ... Bu durumda önceden hazırladığı bu eserler, *Mecma'uz-Zevâid*'in parçaları konumundadır. Hazırlayıcısını şöhrete kavuşturan bu kitap, Heysemî'nin adı geçtiğinde birlikte anılan büyük bir hadis koleksiyonu olarak yüzyıllardır kullanımda yaşamını sürdürmüş bir Sünnet kaynağıdır.

Bu kitap üzerine Ebu Abdullah Muh. b. Süleymân b. el -Fâsî b. Tâhir es-Sûsi er-Rudânî'nin de önemli bir çalışması olmuştur. Bu zat, *Mecmau'z-Zevâid*'deki hadislerde geçen uydurma ve ağır zayıf olan hadislerle birlikte mükerrer olanları da tecrîd ederek *Kutub-u Sitte* ile birleştirmek suretiyle *Cem'ul-Fevâid min Câmi'il-usûl ve Mecma'iz-Zevâid* isimli koleksiyonunu kaleme almıştır. *Cem'ul-Fevâid*'de geçen hadis sayısı 10133'tür. Buna karşılık *Mecmau'z-Zevâid*'de 18776 hadis mevcuttur. *Cem'ul-Fevâid*'de *Kutub-u sitte* ile *Mecmau'z-Zevâid*'den tecrîd edilen hadislerin bir arada olduğu düşünülürse *Mecmau'z-Zevâid*'in kapsamı çok daha kolay anlaşılır.

YAZARINI *MECMAU'Z-ZEVÂİD* KİTABINI HAZIRLAMAYA İTEN SEBEP

Kutub-u sitte dışındaki hadislerin çokluğu ve bunların İslam ümmetinin kullanımına en uygun ve kolay şekilde bir arada büyük ve tek bir koleksiyon halinde arz edilmesi ihtiyacı en önemli sâik olmuştur. *Zevâid* dediğimiz *Kutub-u Sitte* dışındaki hadisler hakkında ravi zincirini değerlendirilmelerinin yapılmamış olması da bir ihtiyaç idi. Diğer bir etken de Heysemî'nin hocası Hâfız el-Irâkî'nin onu bu konuda cesaretlendirmiş olmasıdır.

KİTABIN İSMİ HAKKINDA

Kitabın adı incelendiğinde yazarın bunun kelimelerini düşünerek seçtiği anlaşılır. İki ana parçadan oluşur: 1. *Mecmau'z-Zevâid;* 2. *Menbau'l-Fevâid.*

Mecmau'z-Zevâid: Zâidlerin toplandığı, bir araya geldiği yer demektir ki bununla; *Kutub-u sitte*'ye nisbetle zâid olan hadisler kastedilmiştir.

Menba'ul-Fevâid: Faydalar/yararlar membaı/kaynağı demektir. Hadis-i şeriflerin, insanlığın ihtiyaç duyduğu tüm faydaları barındıran bir kaynak olduğu açık bir gerçektir. Tabii ki bunun yanı sıra yazarın hadislerin rivayet yolları hakkında verdiği bilgiler de fevâidden/faydalardan sayılır. Yazarının da ifade ettiği gibi kitaba bu ismi veren hocası Irâkî, kullandığı sözcükleri kitabın maksadına uygun olarak vermiştir.

YAZARI HAKKINDA

Nûreddin Ebu'l-Hasan Ali b. Ebî Bekir b. Süleymân b. Ebî Bekir b. Ömer b. Sâlih el-Heysemî el-Kâhirî eş-Şâfiî el-Hâfız 735 H. yılında dünyaya geldi. Kur'an öğreniminden sonra bâliğ olduğunda Hafız **Zeynü'l-Irâkî**'nin sohbetine başladı. Ne hazarda, ne de seferde tâ ki ölene dek hocasından hiç ayrılmadı. Bütün haclarında ve ilim yolculuklarında onu yalnız bırakmadı. Mısır, Kahire, Harameyn, Beytü'l-Makdis, Şam, Baalbek, Halep ve Trablus gibi şehirlerde yaptığı bütün hadis kitabı imlâlarında o da

dinleyicileri arasında bulunuyordu. Bazen de şeyhine kendisi okumuş, o da dinlemiştir.

Başka şeyhlerden de muhtelif hadis kitaplarını dinlemiştir. Hocası Irâkî'nin kızı Hadîce ile evlenmiştir. Ayrıca hocasının bazı kitaplarını o kaleme almış, üstadının hadisleri içinden bazı tahrîclerde bulunmuştur. Hocası ile beraber olduğu süre zarfında elimizdeki kitabın asılları mesabesinde olan Taberâni'nin üç *Mu'cem*'i, Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr'ın müsnedlerinin zevâidlerini hazırladı. Önce İmam Ahmed'in *Müsned*'i ile başladı, zevâidi iki cilt oldu. Taberânî'nin *M. el-Evsat*'ı ile *M. es-Sağîr*'inin ikisini birlikte kapsayan tek kitapta zevaidlerini hazırladı. Diğer kitapların her biri için müstakil zevâid kaleme aldı. Sonra hepsini tek bir kitapta topladığında elimizdeki *Mecma'uz-Zevâid* meydana geldi. Sonra İbn Hibbân'ın zevaid'ini çıkardı. Ebû Nuaym'ın *Hilye*'sini fıkıh bâblarına göre tertib etti. Ancak vefat ettiğinde henüz müsvedde halinde idi. Sonra gelen İbn Hacer tarafından tamamlanmıştır. İbn Hibbân ile el-İclî'nin güvenilir ravilere daire *Sikât* kitaplarını alfebetik sıraya koydu.

Vefatından sonra şeyhinin bıraktığı boşluğu doldurdu. Yumuşak huylu, hayırsever birisi olmakla birlikte ehl-i hadise sevgisi fazla idi. Hac sırasında iken İbn Hacer, elimizdeki kitaptan bir bölümünü ayrıca *Müsned-i Ahmed*'in zevâidinden ¼'ünü yazarına okumuştur. Şeyhi Irâkî'ye olan saygı ve sevgisi İbn Hacer'in dahi dikkatini çekmiştir. Hadis metinlerini bulup ortaya çıkarmakta oldukça yetenekli olduğunu söylemiştir. *Mecma'uz-Zevâid*'de gördüğü yanılgıları bir kenara not ettiği Heysemî'nin kulağına gidince bu durum ağrına gitmiş; bunun üzerine İbn Hacer bu çalışmasını yarım bırakmıştır. (Bkz. *İnbâu'l-ğumur bi-ebnâil-umur*)

Hâfız Yûsuf b. Şâhin der ki: "Dört çağdaş âlim: es-Sirâc İbnü'l-Mulakkin, es-Sirâc el-Bulkînî, ez-Zeyn el-Irâki ve en-Nûr el-Heysemî'dir. Bunlardan fıkıh konusunda en bilgilisi el-Bulkînî, hadisi ve metinlerini en iyi bileni el-Irâki, en çok eser vereni İbnü'l-Mulakkin ve hadis metinlerine en iyi ezberinde tutanı Heysemî'dir."

Yumuşak huylu bir insan olarak tanımlanan Heysemî, H. 807 yılının 19 Ramazan'ında vefat etmiştir. Kahire'de Bâbu'l-Barkiyye dışına defnedilmiştir.

Heysemî'nin biyografisi hakkında başvurulacak kaynaklar: İbn Hacer, *İnbâu'l-ğumur bi-ebnâi'l-umur* (5/172, 256-60); Sehâvî, *ed-Dav'ul-lâmi'* (5/200)

İbn Fehd, *Lahzu'l-elhâz* (s. 239-41)

Suyûtî, *Husnu'l-muhâdara fi ahbâr Mısr vel-Kâhire* (1/362)

Suyûtî, *Tabakâtu'l-huffâz* (s. 372-373)

Suyûtî, *Tedrîbu'r-râvi* (s. 277)

Sâdık b. Hasan el-Kanûcî, *et-Tâcu'l-mükellel*, (biyografi no. 443)

HEYSEMÎ'NİN RAVİLER VE HADİSLER HAKKINDA HÜKÜM VERİRKEN İZLEDİĞİ METOD

Hadisler üzerinde verdiği hükümlerde şu iki nokta dikkat çekmektedir:

1. Hadisler hakkında verdiği sıhhat veya zaaf türünden kesin hükümleri oldukça azdır.

2. Raviler hakkında güvenirlik hükmü verirken İbn Hibbân'ın Sikât'ını esas almıştır.

Heysemî, hadislerin senedleri hakkında sıhhat ve zaaflık açısından açık ve belirgin hüküm vermek yerine, senedi oluşturan ravilerin durumlarını zikretmeyi yeğlemiştir. Şeyhi Irâkî de bu metodu uygulardı. İsnâdı hakkında verdiği kesin hükümlerin çoğunluğu *"hasen"* hadislerdir. Bununla o, zayıf hadisin başka şahitler yardımıyla güçlenmesi ile elde ettiği mertebeyi kastetmiştir.

Zayıf raviler konusunda ise en önemli dayanağı Zehebî'nin *el-Mizânu'l-i'tidâl*'idir.

Bu arada verdiği hükümlerin bazılarında Heysemî tenkide uğramıştır. Aşağıda buna örnekler verilmiştir:

a) 1062 nolu hadiste olduğu gibi Leys b. Ebî Süleym'i müdellis olarak vasıflamıştır ki, ondan başkasının böyle bir iddiası yoktur.

b) 529, 14221 nolu hadislerde olduğu gibi senedinde uydurmacı olduğu halde ravilerini güvenilir saymıştır.

c) 531 numarada olduğu gibi zayıf olduğu bilinen bir raviyi tevsîk etmiş; ya da güvenilir bir raviyi zayıf addetmiştir. (no. 713, 1452).

d) Bir yerde tanımladığı raviye, başka bir yerde durumu meçhul hükmü vermiştir. (no. 713, 1452).

e) Aynı zayıf raviler hakkında farklı ifadeler kullanmıştır (2, 4, 4479, 17551, 17559).

f) Müdellislerin tasrih siygalarını kullandıklarını bazen belirtmemiştir. (hadis no. 1254, 1266, 4433)

g) Kimi isnâdlardaki kopukluğa deyinmemiştir. (14836, 14843)

h) Kimi hadisler için birbirine zıt hükümler vermiştir. Örneğin: "Tanımadığım biri var" "Ravileri güvenilirdir" (4095, 10108), "İsnâdı ceyyiddir" "İki ravisi zayıftır" (11008, 896).

i) Bazı rivayetlerde birden fazla zayıf ravi varken, bunlardan sadece birini zikretmekle yetinmiştir (13808)

j) Ravileri *Sahîh*'in ravileri dediği halde aksi durumda olanlar mevcuttur (1232)

METODUNUN DİKKAT ÇEKEN NOKTALARI

Kullandığı kaynakların bilgilerini aynen kaynağındaki gibi vermeye çalışmıştır. Aksi metinlerin mevcudiyeti durumunda hadisin münkerliğinden söz etmiştir. (Örn. 14387, 12413), Tabii ki bu durum karşılaştırma yapmayı gerektirir.

Bazı hadislerde müdrec metni ortaya koymuştur ki bu, tarihi bilgilere hâkim olmayı gerektirir. (no. 2819)

Âhir ömründe hafızası bozulmuş, bunamış ravilerden rivayette bulunanların hangilerinin rahatsızlıktan önce mi, sonra mı rivayet ettiklerini belirtmiştir. (454, 472).

Hakkında menfi sözler söylenen kimi ravileri tevsîk etmeye çalışmıştır. (Örn. 500).

Bazen de kaynağından nakilde bulunurken o kaynağın yazarının isnâdı hakkında verdiği hükmü vermekle yetinmeyip eleştirmiştir. (Örn. 16844, 1354, 14926).

HEYSEMÎ'YE ÖZEL ISTILÂHLAR

* *"Mürsel sahîh"* dediğinde ravilerinin güvenilir olduğunu kasdetmiştir.

* Tek başına Taberânî'yi kaynak gösteriyorsa bununla onun *el-Mu'cemu'l-kebîr*'ini kastetmiştir. (no. 10624, 10717, 10752).

* "Ravileri *Sahîh* ricâlidir" dediğinde Müslim'in *Sahîh*'ini murad etmiştir.

* "İsnâdında falanca ravi vardır" dediğinde bununla o ravi hakkında olumlu, ya da olumsuz bir kanaatın belirtilmemiş olmasını kasdetmiştir.

* Şayet bir hadisin isnâdında metrûk bir ravi varsa ve de başka rivayet yolları da mevcutsa söz konusu ravi hakkında "zayıftır" demekle yetindiği de olmuştur.

* "Ravilerini güvenilir saydılar" tabiri ile İbn Hibbân dışındakilerin o raviyi tevsik ettiklerini, ya da bir grup tarafından zayıf görülmekle birlikte, diğer grup tarafından güvenilir sayıldığını kasdetmiştir.

* "İsnâdı zayıftır" deyip hiçbir açıklama ve sınırlama getirmemişse bununla birkaç zaaf illetinin mevcudiyetine işaret etmiştir. (no. 15343, 15566)

* "Zayıf olduğunda icmâ edilmiştir" diyorsa bununla ravinin metrûk olduğunu kasdetmiştir.

ZEVÂİD

Lugatte aslından olmayan fazlalık olan şey demektir. Istılahta yeni hadis terminolojisinde belirli "asıllarda" geçmeyen, diğer bir tabirle zâid/ fazla olan hadislerdir.

Hadis literatüründe **"Asıl hadis kitabı"** denilince şunlar kasdedilmiştir:

1. *Sahîhayn* (Buhârî ile Müslim'in *Sahîh*'leri)
2. *Kutub-u sitte*
3. *Kutub-u hamse*
4. *Kutub-u sitte* ve *Müsned-i Ahmed.*

Zevâid kitapları konularına göre hazırlandığı için kullanımı ve yararlanması daha iyidir. Bazı zevâidi çıkarılan kitapların asılları zamanımıza kadar eksiksiz olarak gelememiştir. Bu durumda zevâid daha da önce kazanmaktadır.

İlk zevâidi Moğoltây b. Kılıç (öl. H. 762) hazırlamıştır. Onu Heysemî izlemiş, onu da Bûsîrî ve İbn Hacer takib etmişlerdir.

Heysemî'nin ilk zevâidi İbn Hibbân'ın *Sahîh*'inde yer alıp Buhârî ile Müslim'in *Sahîh*'lerinde olmayan hadisleri bir araya getirdiği *Mevâridu'z-zamân* adlı eseridir. Burada Heysemî baz olarak *Sahîhayn'* ı almıştır. Sonraki zevâid çalışmalarında ise *Kutub-u Sitte*'yi esas almıştır. Kaleme aldığı zevâidleri şunlardır:

Ğâyetu'l-maksad fi zevâidi'l-Müsned

el-Bedrü'l-Münir fi zevâidi'l-Mu'cemi'l-kebîr

Buğyetu'l-bâhis an zevâidi Müsnedi'l-Hâris

Keşfu'l-estâr an zevâidi'l-Bezzâr

Mecmau'l-bahreyn fi zevâidi'l-Mu'cemeyn (el-Evsat ves-sağîr)

el-Maksadu'l-ali fi zevâidi Ebî Ya'la'l-Mevsılî

Mecmau'z-zevâid ve-menbau'l-fevâid

Heysemî'nin yolunu izleyen Bûsiri, *İthâfu'l-hıyara'l-mahara bi-zevâidi'l-mesânîdi'l-aşara* adlı bir kitapta aşağıdaki hadis kitaplarının zevâidini konularına göre bir araya getirmiştir:

Müsned, Ebû Dâvud et-Tayâlisî

Müsned, Müsedded

Müsned, el-Humeydî

Müsned, İbn Ebî Ömer el-Adenî

Müsned, İshâk b. Râheveyh

Müsned, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe

Müsned, Ahmed b. Menî'

Müsned, Abd b. Humeyd

Müsned, el-Hâris b. Ebî Usâme

el-Müsnedü'l-kebîr, Ebû Ya'lâ.

Bu kitapta zevâide esas alınan asıl *Kutub-u sitte*'dir.

Daha sonra Bûsirî, İbn Mâce'yi ele alıp diğer *Kutub-u sitte* kitaplarına göre zâid olan hadisleri bir araya getiren bir eser telif etmiştir; *Misbâhu'z-zücâce fi zevâidi İbn Mâce.*

Daha sonra gelen İbn Hacer, bu yolu takib ederek bir koleksiyon oluşturmuş; *el-Matâlibu'l-âliye bi-zevâidi'l-mesânîdi's-semâniye* adlı kitabın ihtiva ettiği müsnedler şunlardır:

Müsned, Ebû Dâvud et-Tayâlisî

Müsned, el-Humeydî

Müsned, İbn Ebî Ömer

Müsned, Müsedded

Müsned, Ahmed b. Menî'

Müsned, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe

Müsned, Abd b. Humeyd

Müsned, el-Hâris b. Ebî Usâme

Ona daha sonra Ebû Ya'la'nın *el-Müsnedül-kebîr*'inden ilaveler yaptı. Bunun dışında Bezzâr'ın zevâidini çıkardı.

OCAK YAYINCILIK OLARAK *MECMA*'YI YAYINA HAZIRLIKTA YAPTIKLARIMIZ

Daha önce neşrettiğimiz *el-Matâlibu'l-âliye fi zevâidi'l-mesânîdi's-semâniye*'de başlattığımız gibi temel prensibimiz:

* Hadisin tercümesini **Arapça** orijinaliyle birlikte sunmak;

*Arapça metinleri tümüyle **harekeli** olarak vermek;

*Arapça metnin ravi zinciri (**sened**) bölümünü olduğu gibi muhafaza etmek.

*el-Matâlib'*den sonra başladığımız İbn Ebî'd-Dünyâ külliyatında da bu metodu izledik.

Piyasada mevcut hadis programlarına baktığımızda neşrini yaptığımız kitapların bu CD'lerde harekesiz olarak geçtiğini, üstelik çok ta yanlışlar ihtiva ettiğini gördük. Sadece Mısır-Kahire'deki OFFOK şirketinin piyasaya sürdüğü *Cevâmiu'l-kelim* adlı hadis programında tüm isnâdlı hadislerin hiçbir ihtisâra tâbi tutulmadan, hem de harekeli olarak verildiğini görünce o çalışmayı esas alarak neşrini yaptığımız kitaplarda geçen hadisleri bu şirketin piyasaya sürdüğü programdan indirmek suretiyle kullandık.

*el-Matâlibu'l-âliye'*nin uzun süre piyasada olan matbu nüshasında geçen hadislerinin isnâdlı formlarını yaptığımız neşre dahil ettik.

Gelelim *Mecma'uz-zevâid'*e; bilindiği gibi elimizdeki kitabın orijinalinde hadislerin ravi zincirlerinde kısaltma yapılıp sadece son ravinin adı verilmiştir. Bu durumda prensibimiz gereği bize bu hazf edilen parçayı yeniden yerine oturtmak mecburiyeti hasıl oldu.

Biz de sözünü ettiğimiz CD programı içinde, *Mecma'uz-Zevâid'*de belirtilen kaynakta o hadisi bulup olduğu gibi kopyalayıp ilgili yere yapıştırmak suretiyle *Mecmau'z-zevâid'*in asıl kaynaklarıyla birleştirmiş olduk.

Fakat Taberânî'nin müstakil sahabi *müsned*leri ile Bezzar'ın *Müsned'*inin zamanımıza tam nüsha olarak gelmemiş olması nedeniyle bazı hadislerin asıllarından bulup ta yerine koyamadığımız için bu durumdaki hadisler "isnâdsız" olarak yer alacaktır. Bazen Taberânî'deki bu eksikliği yine onun başka bir kitabı olan *Müsnedü'ş-şâmiyyîn* ile *Cüz' fîh turuku hadis men kezebe...* kitaplarından istidrâk etmeye çalıştım.

Bazen de *Cevâmiu'l-kelim* programını kullanarak başka kaynaklardan ilgili hadisi asl-ı senedi ile vermeye gayret ettim.

Tercümeye temel aldığımız elimizdeki matbu eseri yayına hazırlayan Abdullah Muhammed ed-Dervîş, kendisine *Mecmau'z-Zevâid*'in el yazması nüshalarını esas alarak bunları asıl kitaplarla karşılaştırma yapıp farklılıkları vs. dipnotlarda belirtmiştir. Bize ise asıllardan kopyalayıp kullandığımız için dipnotlardaki bu değerlendirmeleri vermeye gerek duymadık.

Fakat Muhammed Dervîş, kullandığı el yazması nüshaların kenar notlarını, dipnotlar halinde elimizdeki kitaba ilave etmiştir. A ve B gibi isimler altında nakilde bulunduğu bu el yazması nüshalarından daha çok İbn Hacer'in isnâd hakkındaki değerlendirmeleri yer almıştır. Yine dipnotlarda " Matbu nüshanın hamişinde/ dipnotunda ibaresi ile Muhammed Dervîş'in kastettiği, *Mecmau'z-Zevâid*'in yıllarca mütedavil olan ilk baskısıdır. Dipnotlarda Heysemî'den yapılan nakiller bu ilk baskıdandır. Çeşitli kaynaklarda cilt ve sayfa numarası verilerek kaynak gösterilen *Mecmau'z-Zevâid* baskısı da budur.

ZEVÂİDİ SEÇERKEN HEYSEMÎ'NİN İZLEDİĞİ YOL

Daha önce de temas edildiği gibi yazarın, zevâidini çıkardığı asıllar olan *Kutub-u Sitte*'de olup olmadığı hakkında mürâcaat ettiği kaynak ise Mizzî'nin meşhur *Tuhfetu'l-işrâf fî ma'rifeti'l-atrâf*ıdır. Buradan bulduğu ilgili kaynağa gidip elindeki hadisle karşılaştırma yapmıştır. Böylece Mizzî'nin kitabında bulamadığını zevâid olarak kaydetmiştir.

Bazen hadis, *Kutub-u sitte*'de olsa bile mânayı değiştirecek ya da bilinmeyen bir şeyi ortaya koyacak açıklayıcı bir husus içeriyorsa o hadisi de zevâid içinde vermektedir.

Bazen de hadis, birden fazla sahabiden rivayet olunmuşken, bunlardan sadece birisi *Kutub-u Sitte*'de varsa, ek uyarıda bulunarak zâid hadisi de zikretmiştir.

Özellikle *Kutub-u Sitte*'de geçen hadislere nisbetle metinde bir ilave varsa bunu da zikretmek ihtiyacı duymuş ve rivayeti olduğu gibi vermiştir.

Bazen de *Mecmau'z-Zevâid*'de verdiği hadis, *Kutub-u sitte*'de daha kısa bir metinle geçmektedir ki; bu durumlara işaret etmiştir.

Taberânî'nin *M. el.-Kebîr*'inde sahabe isimleri vs. hakkındaki ek bilgileri de *Mecmau'z-Zevâid*'de bulabilmekteyiz.

MECMAU'Z-ZEVÂİD'İN KAYNAKLARI

Mecma'yı oluşturan asıllar **müsnedler** ve **mu'cemler** olmak üzere iki ana başlıkta toplanmıştır.

Müsnedler: Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Ebû Ya'lâ'nın *Müsned*'leri; **Mu'cemler**: Ebû Ya'lâ'nın *Mu'cemu'ş-şuyûh*'u, Taberânî'nin *M. el-Kebîr*'i, *M. el-Evsat*'ı ve *M. es-Sağîr*'i

Bu orada şunu hatırlatalım *Müsned-i Ahmed* içinde hazretin oğlu Abdullah'ın ziyadeleri de mevcuttur ki bunlara *Ziyâdâtü'l-Müsned* denir.

AHMED BİN HANBEL'İN *MÜSNED*'İ

Oldukça kapsamlı bir hadis kitabıdır. İçinde zayıf hadisler de mevcuttur. Uydurma hadis olduğu meselesine gelince bunların önemli bir kısmı oğlu Abdullah'ın ilaveleri içindedir. İbn Hacer ise *Müsned-i Ahmed*'i savunduğu el-*Kavlu'l-müsedded fiz-zebbi an Müsnedi'l-İmam Ahmed* adlı kitabında: "İmam'ın *Müsned*'inde asılsız 3-4 tane hadis vardır" demiştir.

Müsned'in kullanım zorluğu tertibinden kaynaklanmaktadır. Çünkü sahabi müsnedleri kitabın içinde kabilelerine vs. göre sıralanmışlardır. Diğer taraftan fazlaca mükerrer rivayet karşımıza çıkmaktadır. Bir başka husus, Müslim'in *Sahîh*'inde yer aldığı halde *Müsned*'de geçmeyen hadisler de azdır. Oğlu Abdullah dışında, ondan *Müsned*'i rivayet eden Ahmed b. Ca'fer b. Hamdân el-Katî'î'nin ilave rivayetleri de söze çarpmaktadır.

Heysemî'nin ilk yaptığı zevâid çalışması, *Müsned-i Ahmed* üzerine olmuştur.

Müsned-i Ahmed'in Matbaatu'l-Meymeniyye baskısı uzun süre tedavülde kaldıktan sonra Ahmed Muhammed Şâkir, tahkikli neşrine başlamış ancak yarım kalmıştır ki bu, sözünü ettiğim ilk baskısının 2. cildinin 312. sayfasına kadardır.

Daha sonra tahkiksiz, ama harekeli muhtelif baskıları yapılmıştır.

BEZZÂR'IN *MÜSNED*'İ

Bu *Müsned*'in en bariz özelliği hadislerin isnâdları ve illetleri hakkında yazarının bilgiler vermiş olmasıdır. Kitabın asıl ismi *el-Bahru'z-zahhâr*'dır. Sened tekrar ederken, metinleri çoğu kez ihtisar etmiştir. Raviler hakkında menfi değerlendirmeler varsa bunları zikretmiş, bazen de bunu uzun tutmuştur.

Keşfu'l-estâr isimli zevâidi Habîburrahman el-A'zamî'nin tahkiki ile 4 cilt olarak Beyrutta basılmıştır.

EBU YA'LÂ EL-MEVSİLÎ'NİN *MÜSNED*'İ

Ebû Ya'lâ'nın büyük ve küçük olmak üzere iki *Müsned*'i vardır. Heysemî; her ikisinden de hadis aktarmıştır. Yine Heysemî'nin hazırlamış olduğu *el-Maksadu'l-alî fi zevâidi Ebî Ya'lâ'l-Mevsılî* adlı zevâidi Suudi Arabistan'da basılmıştır.

Ebû Ya'lâ'ya ait *Mu'cem*'i de basılmıştır. Ebû Ya'lâ'nın *Müsned*'i, Hüseyin Selîm Esed'in tahkiki ile Şam'da yayınlanmıştır. *Mu'cem*'i de yine aynı muhakkik tarafından neşre hazırlanmıştır.

TABERÂNÎ'NİN *MU'CEM*'LERİ

Heysemî, elimizdeki kitapta Taberânî'den nakillerde bulunurken onun, üç *Mu'cem*'i; *Müsnedül-Aşara, Müsnedu Ebî Saîd* ve *Müsnedu Âişe* adlı kitaplarına dayanmıştır.

Müsnedu'l-Aşara'sı zamanımıza yetişememiştir. Kayıptır. Buradan yapılan nakli elimizdeki kitapta 10090 numara ile geçen Hz. Ömer hadisinin *Mu'cemu'l-kebîr*'i içindeki Ömer hadisleri içinde bulunmamasından tesbit edebiliriz.

Kayıp olan *Müsnedu'l-Aşara*'nın *Mu'cemu'l-kebîr*'in başında yer alan Aşere-i Mübeşşere müsnediyle bir ilgili yoktur. Aynı şekilde Ebû Saîd ve Âişe hadislerinden *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'de

bulunmayanlar söz konusu müstakil kitaplardan nakledilmişlerdir.

el-Mu'cemu'l-kebîr'in tertibi sahabe isimlerine göre alfabetiktir. Fakat *Müsned-i Ahmed*'de olduğu gibi diğer sahabeye üstünlüklerinden dolayı *Aşere-i Mübeşşere*'nin hadisleri kitabın başlangıcında yer almıştır. Hadisleri çok olan sahabilerden İbn Abbâs ve İbn Ömer'in dışındakilerin rivayetlerine fazlaca yer vermemiştir.

TABERÂNÎ'NİN *EL-MU'CEMU'L-EVSAT*'I

"Benim ruhumdur" diye adından söz ettiği Taberânî'nin bu eseri hazretin hadis ahzettiği şeyhlerin isimlerine göre alfabetik bir sıralamaya sahiptir. Genellikle her şeyhin garîb tek kanalla gelen rivayetlerine yer vermiş olması, esere ayrı bir değer katmaktadır. Bu nedenle başka kaynaklarda geçmeyen nadir hadisleri barındırmaktadır. *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'inden farklı olarak her hadisin akabinde rivayetin hangi ravi sebebiyle garîb kaldığını belirtmiş olmasıdır. Bu metod o devirlerde çok yeni bir hareket olarak göre çarpmaktadır. Her şeyhin en az bir hadisini verdiği gibi, bazı şeyhlerinin onlarca rivayetine de yer vermiştir.

Mecmau'z-Zevâid'deki bilgilere bakıldığında Heysemî'nin *el-Mu'cemu'l-Evsat*'a ait iki ayrı nüshayı kullanmış olduğu anlaşılmaktadır. (Örn. 2924, 4712, 5294, 5558, 10959)

Mahmûd at-Tahhân tarafından neşredilmiştir.

TABERÂNÎ'NİN *EL-MU'CEMU'S-SAĞÎR*'İ

Hacminden dolayı bir öncesine göre daha küçüktür. Telif mantığı aynıdır. Ancak burada her şeyhinin yalnızca bir rivayetine yer vermiştir.

Heysemî, *el-Mu'cemu'l-Evsat* ile *el-Mu'cemus-Sağîr*'in zevâidlerini *Mecmau'l-bahrayn fi zevâidi'l-Mu'cemeyn* adı ile tek bir kitapta birleştirmiştir. Bu zevâid neşredilmiştir.

Diğer taraftan Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-Kebîr*'i, Muhammed Şekûr Mahmûd Emrîr tarafından *er-Ravdu'd-dânî ila'l-Mu'cemi's-Sağîr lit-Taberâni* başlığı ile yayınlanmıştır.

HEYSEMÎ'NİN KAYNAKLARI

Heysemî, elimizdeki bu kitabında el-Irâkî ile Salâhuddin el-Alâî dışında hiçbir şeyhinden/ hocasından söz etmemiştir. Kaynak olarak müracaat ettiği kitaplara gelince bunları hadis kitapları; ıstılah kitapları, ravi kitapları; zabt ve lugat kitapları gibi başlıkla halinde yer almaktadır.

Kutub-u sitte'den Nesâî'yi zikrettiğinde bununla onun *es-Sünenü's-Suğrâ*'sını kasdetmiştir.

el-Hâkim'in *Müstedrek*'i, Nesâî'nin *Amelu'l-yevm vel-leyle*'si, Mâlik'in *Muvattâ*'sı, İbn Abdilberr'in *Temhîd*'i, Ebu'ş-Şeyh'in *el-Emsâl*'i, Diyâuddin el-Makdisî'nin *el-Muhtâre*'si hadis kitapları; Müslim'in *Kitâbu't-Temyîz*'i ise ıstılâh kaynağıdır.

Ravi kitaplarına gelince: İbn Ebî Hâtim'in *el-Cerh vet-ta'dîl*'i; İbn Hibbân'ın *Sikât*'ı; İbn Abdilberr'in *Târîh Mısr*'ı; İclî'nin *Sikât*'ı; İbn Adî'nin *el-Kâmil*'i; İbn Abdilberr'in *el-İstîâb*'ı; Zehebî'nin *Mîzânu'l-i'tidâl*'i; İbn Hamza el-Hüseynî'nin *el-İkmâl fî zikri men le hu fî Müsnedi'l-İmam Ahmed*'i

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla...

Müellifin Önsözü

Ayrılıkları kaldıran, ölüleri dirilten Allah'a hamdolsun. Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. O tektir. O'nun hiç bir ortağı yoktur. Bu öyle bir şahadettir ki, iyilikleri yazar, kötülükleri siler ve (sahibini) helâk edici hallerden kurtarır.

Yine şahadet ederim ki, Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) O'nun kulu ve Resûlü'dür ve cevâmiu'l-kelimle (özlü ve kapsamlı sözler söyleme yeteneğiyle) gönderilmiştir. O, iyi ve güzel işleri emreder, çirkin söz ve davranışlardan men eder. Allah Teâlâ, gökler ve yer devam ettikçe O'na, onun âl ve ashabına devamlı salât eylesin...

İmdi: Ben, İmam Ahmed, Ebû Ya'lâ el-Mevsılî ve Ebû Bekir el-Bezzâr er-Râzî'nin *Müsned*'leri ile Taberânî'nin üç *Mu'cem*'inden her birinin zevâidini müstakil bir eserde toplamıştım. Bundan sadece Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat*'ı ile *el-Mu'cemu's-sağîr*'i müstesnadır; zira bu ikisinin zevâidini tek bir eserde topladım. Allah müelliflerinden razı olsun, onları (lütuf ve ihsanıyla) memnun etsin ve makamlarını cennet eylesin. Sonra efendim ve hocam, Maşrık ve Mağrib'de bütün hafızların üstâdı, büyüklerin ve küçüklerin yardımcısı allâme şeyh Zeynüddin Ebu'l-Fadl Abdurrahîm b. el-Irâkî (Allah kendisinden razı olsun, lütfuyle kendisini mesut yapsın ve makamını cennet eylesin) bana şöyle dedi:

"Bütün bu telifleri bir araya getirip senetlerini kaldırdıktan sonra onlarda yer alan hadisleri konu başlıkları altında biraraya getir." Hocam bana bu işareti verince bütün gayretimi bu konu üzerinde yoğunlaştırdım ve Allah Teâlâ'dan bunu bana kolaylaştırmasını ve yardımcı olmasını diledim. Yüce Allah'tan eserin istifadeli olmasını dilerim; zira O yakındır, dilekleri kabul eder.

Muhtevasına ulaşılması kolay olsun diye eseri şu kitaplarına/ana konu başlıklarına göre tertip ettim:

İMAN
İLİM
TAHÂRET
NAMAZ
CENAZELER
- **Hastalık ve Sevabı, Hasta Ziyareti vs.**

ZEKAT
- **Nafile Sadaka**

ORUÇ
HAC
KURBAN
Av, Hayvan Kesimi, Ziyafet, Bebekle ilgili hususlar.
ALIŞVERİŞ
YEMİNLER VE ADAKLAR
HÜKÜMLER/AHKÂM
VASİYET
FERAİZ/MİRAS PAYLARI
KÖLE AZADI
EVLİLİK
BOŞAMA
YİYECEKLER
İÇECEKLER
TIB
GİYECEKLER VE SÜSLENME
HİLÂFET
CİHAT
GAZVELER VE SİYER
İSYANCILAR VE MÜRTETLERLE SAVAŞ
HADLER VE DİYETLER
TEFSİR
- Kur'ân'ın Kıraati, Fazileti, Kaç Harf Üzere Nazil Olduğu Hususu
RÜYA TABİRİ
KADER
FİTNELER
ADAB
AHLÂK VE SOSYAL MÜNASEBETLER (*Birr ves-sıla*)
PEYGAMBERLER
PEYGAMBERLİK ALÂMETLERİ (MUCİZELER)
MENKIBELER
TÖVBE VE İSTİĞFAR
ZİKİRLER
DUALAR
ZÜHD
- Nasihatler
ÖLDÜKTEN SONRA DİRİLME
CEHENNEMİN ÖZELLİKLERİ
CENNETİN ÖZELLİKLERİ

Sonra esere efendim ve hocamın (el-Irâkî'nin) verdiği *Mecmau'z-zevâid ve menbau'l-fevâid* ismini taktım.

Eserde bir hadis hakkında (sahîh ya da zayıf olduğuna dair) hüküm vermişsem, (hadisi tek bir sahabîden nakledilmiş ve aynı sahabiden benzeri bir başka hadis daha zikretmişsem) ikinci metin birincisinden daha sağlam değilse, bu hükmü sadece ilk hadisten sonra zikretmekle yetindim. Eğer hadis İmam Ahmed ve başka kaynaklarca rivayet edilmiş ve diğer kaynakların senedi daha sağlam değilse, sadece İmam Ahmed'in ravileri hakkında değerlendirme yaptım. Eğer hadisin sahih tek bir senedi varsa, onunla yetindim, kalan senetlere iltifat etmedim. Eğer senetler zayıfsa Taberânî'nin *el-Mîzân*'da adı geçen hocalarının zayıf noktalarına işaret ettim. *el-Mîzân*'da zikri geçmeyen hocalarını ise ondan sonraki güvenilir ravilere kattım. Sahabenin (Buhârî ve Müslim gibi) *Sahîh* hadis müelliflerinin kendilerinden hadis nakletmiş olmaları şart değildir. Çünkü tüm sahabiler ittifakla güvenilir ravi olarak addedilirler. Aynı şekilde Taberânî'nin *el-Mizân*'da zikri geçmeyen hocaları da öyledir.[1]

---

[1] Buradan öteye Heysemî, eserine kaynak olan *Müsned* ve *Mu'cem*'lerin kendisine ulaşan senedlerini ve bu kitaplardan birer de hadisi sevketmiştir. Bu bölümü gereksiz görüp almadık.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlarım.

Yalnız ondan yardım dilerim. Ey Kerîm olan Rabbim (işimi) kolaylaştır. Ey Kerim olan Rabbim (işimi) kolaylaştır, yardım eyle, (işimi) sonuçlandır.

كِتَابُ العِلْم

İMAN KİTABI

(باب فِيمَن شَهِد أَنْ لا إله إلا الله)

Allah'tan Başka Tanrı Bulunmadığına Şahadet Etmek

١ – وبسند احمد حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي رَجُلٌ مِنْ الْأَنْصَارِ مِنْ أَهْلِ الْفِقْهِ أَنَّهُ سَمِعَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ أَنَّ رِجَالًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم حِينَ تُوُفِّيَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم حَزِنُوا عَلَيْهِ حَتَّى كَادَ بَعْضُهُمْ يُوَسْوِسُ قَالَ عُثْمَانُ وَكُنْتُ مِنْهُمْ فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ فِي ظِلِّ أُطُمٍ مِنْ الْآطَامِ مَرَّ عَلَيَّ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَسَلَّمَ عَلَيَّ فَلَمْ أَشْعُرْ أَنَّهُ مَرَّ وَلَا سَلَّمَ فَانْطَلَقَ عُمَرُ حَتَّى دَخَلَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ لَهُ مَا يُعْجِبُكَ أَنِّي مَرَرْتُ عَلَى عُثْمَانَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ السَّلَامَ وَأَقْبَلَ هُوَ وَأَبُو بَكْرٍ فِي وِلَايَةِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَتَّى سَلَّمَا عَلَيَّ جَمِيعًا ثُمَّ قَالَ أَبُو بَكْرٍ جَاءَنِي أَخُوكَ عُمَرُ فَذَكَرَ أَنَّهُ مَرَّ عَلَيْكَ فَسَلَّمَ فَلَمْ تَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَمَا الَّذِي حَمَلَكَ عَلَى ذَلِكَ قَالَ قُلْتُ مَا فَعَلْتُ فَقَالَ عُمَرُ بَلَى وَاللَّهِ لَقَدْ فَعَلْتَ وَلَكِنَّهَا عُبِّيَّتُكُمْ يَا بَنِي أُمَيَّةَ قَالَ قُلْتُ وَاللَّهِ مَا شَعَرْتُ أَنَّكَ مَرَرْتَ وَلَا سَلَّمْتَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ صَدَقَ عُثْمَانُ وَقَدْ شَغَلَكَ عَنْ ذَلِكَ أَمْرٌ فَقُلْتُ أَجَلْ قَالَ مَا هُوَ فَقَالَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ تَوَفَّى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ نَبِيَّهُ صلى الله عليه وسلم قَبْلَ أَنْ نَسْأَلَهُ عَنْ نَجَاةِ هَذَا الْأَمْرِ قَالَ أَبُو بَكْرٍ قَدْ سَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ قَالَ فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ لَهُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي أَنْتَ أَحَقُّ بِهَا قَالَ أَبُو بَكْرٍ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا نَجَاةُ هَذَا الْأَمْرِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَنْ قَبِلَ مِنِّي الْكَلِمَةَ الَّتِي عَرَضْتُ عَلَى عَمِّي فَرَدَّهَا عَلَيَّ فَهِيَ لَهُ نَجَاةٌ

رواه احمد والطبراني في الاوسط باختصار وابو يعلي بتمامه والبزار بنحوه ، وفيه رجل لم يسم ولكن الزهري وثقه وأبهمه. وقد ذكرته بسنده حتى لا ابتدئ الكتاب بسند منقطع.

1. Ahmed b. Hanbel der ki: Bize Ebu'l-Yemân bildirdi. Dedi ki: Şuayb, Zührî'den naklen bildirdi. Dedi ki: Bana Ensâr'ın fakihlerinden olan bir zat, Osman b. Affân'ı şöyle söylerken işitmiş:

"Ashaptan bazı kimseler Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde onun için o kadar üzüldüler ki, içlerinden bazıları neredeyse (kalplere) vesvese verecekti." Osman dedi ki: Ben de onlardan biriydim. Yüksek binalardan bir binanın gölgesinde otururken yanıma Hz. Ömer uğrayıp bana selam vermiş. Fakat ben ne onun yanıma uğradığını, ne de bana selâm verdiğini fark ettim. Ömer geçip gitti ve doğruca Hz. Ebû Bekir'in yanına girerek ona: "Söyleyeceğim şey senin hoşuna gitmeyecektir. Ben Osman'ın yanına uğrayıp kendisine selâm verdim; ama o benim selâmımı almadı!" dedi.

Sonra Ebû Bekir'in halifeliği döneminde o ve Ebû Bekir birlikte Osman'ın yanına gittiler ve beraberce kendisine selâm verdiler. Sonra Ebû Bekir: "Bana kardeşin Ömer geldi ve senin yanına uğrayıp sana selâm verdiğini; fakat senin onun selâmını almadığından söz etti. Bunu neden yaptın?" diye sordu. Osman: "Ben öyle bir şey yapmadım" dedi. Bunun üzerine Ömer: "Aksine vallahi yaptın. Fakat, ey Ümeyye oğulları! Bu tavır sizin gururunuzdan kaynaklanmaktadır" diye karşılık verdi. Osman dedi ki: "Ben, vallahi senin ne yanıma uğradığını, ne de bana selam verdiğini fark ettim" dedim. O zaman Ebû Bekir: "Osman doğru söylüyor" dedi ve "Seni önemli bir şey bundan alıkoymuş olmalıdır" diye ekledi. Ben: "Evet, doğrudur" deyince "Nedir o?" diye sordu. Sonra Hz. Osman: "Allah, ben kendisine dinde kurtuluşun ne olduğunu soramadan Peygamber'inin (sallallahu aleyhi vesellem) ruhunu aldı", deyince Ebû Bekir: "Ben bunu kendisine sordum" dedi. Osman dedi ki: "Sonra yanına vararak kendisine: "Anam babam sana feda olsun. Sen bu işe daha lâyıksın" dedim. Ebû Bekir şöyle anlattı: Ben, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dinde kurtuluşun yolunu sordum ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim benim amcama teklif ettiğim sözü (tevhid kelimesini) kabul eder de onu bana okursa, o söz kendisi için kurtuluş olur" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta muhtasar olarak, Ebû Ya'lâ tamamını, Bezzâr da benzerini nakletmiştir. Ancak Bezzâr'ın senedinde ismini zikretmediği biri vardır. Fakat Zührî o zatın güvenilir olduğunu belirtmiş ve ismini zikretmemiştir. Hadisi senediyle birlikte zikrettim ki, bölüme munkatı/kopuk bir senetle başlamış olmayayım.

٢ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ شَبِيبٍ ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ ، حَدَّثَنَا كَوْثَرُ بْنُ حَكِيمٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا نَجَاةُ هَذَا الأَمْرِ الَّذِي نَحْنُ فِيهِ ؟ ، قَالَ : " مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ ، فَهُوَ لَهُ نَجَاةٌ "

رواه أبو يعلى ، وفي إسناده كوثر وهو متروك.

2. Ebû Bekir es-Sıddîk anlatmaktadır: "Ya Resûlallah! Bizim benimsediğimiz bu dinde kurtuluş yolu nedir?" diye sordum.

"Kim Lâ ilâhe illallah (Allah'tan başka ilâh yoktur) sözünü söylerse, bu onun için kurtuluş olur" buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kevser metrûktur.[1]

٣ - حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، قَالَ : حُدِّثْتُ ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ لَقِيَ طَلْحَةَ ، فَقَالَ : مَالِي أَرَاكَ وَاجِمًا ؟ ، قَالَ : كَلِمَةٌ سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَزْعُمُ أَنَّهَا مُوجِبَةٌ ، فَلَمْ أَسْأَلْهُ عَنْهَا ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : أَنَا أَعْلَمُ مَا هِيَ ، قَالَ : مَا هِيَ ؟ ، قَالَ : " لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح إلا ان ابا وائل لم يسمعه من ابي بكر.

3. Ebû Vâil bildiriyor: Bana şöyle anlatıldı: Ebû Bekir Talha'yla karşılaştı ve: "Neyin var, seni keyifsiz/durgun görüyorum" dedi. Talha da: "Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim ve <*cenneti hak ettirir*> buyurduğu bir sözün ne olduğunu kendisine sormadım da ondan böyleyim" dedi. Ebû Bekir: "Fakat ben onu biliyorum" deyince, "Nedir o?" diye sordu. Ebû Bekir de: <Lâ ilâhe illallah> sözü, dedi

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki Ebû Vâil, Ebû Bekir'den hadis işitmemiştir.

٤ - حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عَجْلانَ ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " اخْرُجْ فَنَادِ فِي النَّاسِ مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ " ، قَالَ : فَخَرَجْتُ فَلَقِيَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، فَقَالَ : مَا لَكَ أَبَا بَكْرٍ ؟ فَقُلْتُ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " اخْرُجْ فَنَادِ فِي النَّاسِ مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ " ، قَالَ عُمَرُ : ارْجِعْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَإِنِّي أَخَافُ

---

[1] Bunun senedinde de güvenilir ravilerden batıl hadisler nakleden Hasan b. Şebib b. Raşid yer almıştır. Bkz. Ebû Ya'lâ, *Müsned*, no. 19.

أَنْ يَتَّكِلُوا عَلَيْهَا ، فَرَجَعْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : " مَا رَدَّكَ ؟ " فَأَخْبَرْتُهُ بِقَوْلِ عُمَرَ ، فَقَالَ : " صَدَقَ "

رواه أبو يعلى ، وفي اسناده سويد بن عبد العزيز وهو متروك.

4- Ebû Bekir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Çık ve insanlara <Kim Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet ederse, cenneti hak eder> diye ilan et!"* buyurdu. Ebû Bekir dedi ki: Ben de (dediğini yapmak üzere) çıktım. Yolda Ömer'e rastladım. Bana: "Neyin var Ebû Bekir?" diye sordu. Ben de: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana *"Çık ve insanlara <Kim Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet ederse, cenneti hak eder> diye ilan et"* buyurdu, dedim. Bunu duyan Ömer: "Sen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri dön; zira ben insanların buna güvenmelerinden endişe ediyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri döndüm. *"Niçin döndün?"* diye sorduğunda kendisine Ömer'in sözlerini söyledim. *"Doğru söylemiş"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Süveyd b. Abdülaziz metrûktur.[1]

٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الْخَفَّافُ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَبَانَ أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَا يَقُولُهَا عَبْدٌ حَقًّا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حُرِّمَ عَلَى النَّارِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَا أُحَدِّثُكَ مَا هِيَ هِيَ كَلِمَةُ الْإِخْلَاصِ الَّتِي أَعَزَّ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِهَا مُحَمَّدًا صلى الله عليه وسلم وَأَصْحَابَهُ وَهِيَ كَلِمَةُ التَّقْوَى الَّتِي أَلَاصَ عَلَيْهَا نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَمَّهُ أَبَا طَالِبٍ عِنْدَ الْمَوْتِ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

قلت لعمر حديث رواه ابن ماجه بغير هذ السياق ورجاله ثقات رواه أحمد.

5. Osman b. Affân anlatmaktadır: Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben öyle bir söz biliyorum ki, kim onu kalbinden samimi olarak söylerse, mutlaka cehennem kendisine haram olur"* buyururken işittim.

---

1 Bkz. Ebû Ya'lâ, *Müsned,* no. 106. Senedinde yine Süveyd b. Saîd el-Enbârî yer almıştır ki, şahsiyet olarak dürüst olmakla birlikte gözlerini yitirdikten sonra kendi hadislerinden olmayan sözleri almaya başlamıştır.

Olay, Müslim'in *Sahîh*'ine göre (I, 44-45) Ebû Hureyre'nin başından geçmiştir. İbn Hibbân'ın sahih bir senetle rivayet ettiği bir hadise göre ise (bkz. *Zevâid,* 7) Câbir ile Ömer arasında geçmiştir. Bkz. *es-Silsiletü's-sahiha,* no. 1135.

Bunun üzerine Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: "Sana ben onun ne olduğunu söyleyeyim mi? Bu, Yüce Allah'ın Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashabının tutmalarını sağladığı ihlâs sözüdür.[1] Bu, Allah'ın Nebîsi'nin (sallallahu aleyhi vesellem) vefatı sırasında amcası Ebû Tâlib'e tekrar tekrar telkin ettiği takva sözü, yani <Lâ ilâhe illallah (Allah'tan başka ilâh yoktur)> diye şahadet getirmektir."

★Ben derim ki: Konuyla ilgili İbn Mâce tarafından farklı bir anlatımla Hz. Ömer'e dayandırılarak rivayet edilen ve ravileri güvenilir olan bir hadis vardır.

Buradaki hadisi ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.

٦- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنِ ابْنِ الْهَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الصَّلْتِ عَنْ سُهَيْلِ ابْنِ الْبَيْضَاءِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ فِي سَفَرٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا رَدِيفُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا سُهَيْلُ ابْنَ الْبَيْضَاءِ وَرَفَعَ صَوْتَهُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا كُلُّ ذَلِكَ يُجِيبُهُ سُهَيْلٌ فَسَمِعَ النَّاسُ صَوْتَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَظَنُّوا أَنَّهُ يُرِيدُهُمْ فَحُبِسَ مَنْ كَانَ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَحِقَهُ مَنْ كَانَ خَلْفَهُ حَتَّى إِذَا اجْتَمَعُوا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ وَأَوْجَبَ لَهُ الْجَنَّةَ

رواه احمد والطبراني في الكبير ، ومداره على سعيد بن الصلت قال ابن ابي حاتم قد روي عن سهيل بن بيضاء مرسلا وابن عباس متصلا.

6. Süheyl b. Beyzâ anlatmaktadır: Biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir seferdeyken, ben terkisinde bulunduğum bir sırada: *"Ey Beyzâ oğlu Süheyl!"* diye iki üç kere yüksek sesle seslendi. Her defasında Süheyl cevap veriyordu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sesini duyan insanlar kendilerini çağırdığını sandılar. Bu yüzden öndekiler durup beklediler, geridekiler de gelip yetiştiler. Hepsi bir yerde toplanınca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İmdi, kim Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet getirirse, Allah onu cehenneme haram kılar ve ona cenneti garanti eder"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Senedinin merkezinde Saîd b. Salt yer almıştır. Hadis hakkında İbn Ebî Hâtim: "Aynı hadisi Süheyl b. Beyzâ'dan mürsel, İbn Abbâs'dan ise muttasıl olarak rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır.[2]

---

[1] Bkz. Fetih Sur. 48/26.

[2] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 466, 467; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6033, 6034. Zikri geçen Saîd b. Salt'ı İbn Hibbân'dan başkası güvenilir kabul etmemiştir. Ancak rivayetin şahitleri vardır. Bkz. İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 200, 201. Ayrıca bu bölümün gelecek olan hadislerine bakılabilir.

٧- حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعِي نَفَرٌ مِنْ قَوْمِي فَقَالَ أَبْشِرُوا وَبَشِّرُوا مَنْ وَرَاءَكُمْ إِنَّهُ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ صَادِقًا بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ فَخَرَجْنَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نُبَشِّرُ النَّاسَ فَاسْتَقْبَلَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَرَجَعَ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِذَنْ يَتَّكِلَ النَّاسُ قَالَ فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم

رواه احمد والطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

7. Ebû Mûsa anlatmaktadır: Beraberimde kendi kavmimden bir toplulukla Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim. Bize: *"Sevinin ve arkanızda bıraktığınız insanları müjdeleyin; kim gönülden Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet ederse, cennete girer"* buyurdu. Bunun üzerine hemen Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıkıp insanları bu sözle müjdelemeye başladık. Derken Ömer karşımıza çıktı ve bizi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri çevirdi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu durumda insanlar bu söze güvenip dayanırlar" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise sustu, bir şey söylemedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mucemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٨- حَدَّثَنَا حَسَنٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ وَاهِبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ عَلَى رَغْمِ أَنْفِ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ فَخَرَجْتُ لِأُنَادِيَ بِهَا فِي النَّاسِ قَالَ فَلَقِيَنِي عُمَرُ فَقَالَ ارْجِعْ فَإِنَّ النَّاسَ إِنْ عَلِمُوا بِهَذِهِ اتَّكَلُوا عَلَيْهَا فَرَجَعْتُ فَأَخْبَرْتُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَدَقَ عُمَرُ

رواه احمد والبزار والطبراني في الكبير والاوسط واسناد احمد أصح ، وفيه ابن لهيعة وقد احتج به غير واحد.

8. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim <Allah'tan başka ilâh yoktur. O tektir ve O'nun ortağı yoktur> derse, cennete girer"* buyurdu. (Ebûd-Derdâ der ki) Ben "Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?" diye sordum.*"Evet. Zina etse, hırsızlık yapsa da (cennete girer)"* buyurdu. Ben tekrar: "Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?" diye sordum. *"Evet. Zina etse, hırsızlık yapsa da (cennete girer)"* buyurdu. Ben (üçüncü kez) "Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?" diye sorunca *"Evet. Ebu'd-Derdâ istemese bile, zina etse, hırsızlık yapsa da (cennete girer)"* buyurdu. Bunu insanlara duyurmak için hemen dışarı çıktım. Derken

Ömer'le karşılaştım. Bana: "Dön geri! İnsanlar bunu öğrenince ona güvenip dayanırlar" dedi. Dönüp durumu Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiğimde: *"Ömer doğru söylemiş"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup İmam Ahmed'in senedi daha sahihtir; zira birden çok âlim senedinde ismi geçen İbn Lehî'a'yla ihticac etmiştir.[1]

٩ - حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ قَالَ ثَنَا عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ أَنَّهُ إِذْ حُضِرَ قَالَ أَدْخِلُوا عَلَيَّ النَّاسَ فَأُدْخِلُوا عَلَيْهِ فَقَالَ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا جَعَلَهُ اللَّهُ فِي الْجَنَّةِ وَمَا كُنْتُ أُحَدِّثُكُمُوهُ إِلَّا عِنْدَ الْمَوْتِ وَالشَّهِيدُ عَلَى ذَلِكَ عُوَيْمِرٌ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَأَتَوْا أَبَا الدَّرْدَاءِ فَقَالَ صَدَقَ أَخِي وَمَا كَانَ يُحَدِّثُكُمْ بِهِ إِلَّا عِنْدَ مَوْتِهِ

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح الا أن أبا صالح لم يسمع من معاذ بن جبل.

9. Muâz b. Cebel ölüm döşeğine düşünce: "İnsanları yanıma getirin" dedi. Sonra insanlar yanına getirildiğinde, şöyle dedi: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kim, kendisine hiçbir şeyi ortak koşmaksızın Allah'ın huzuruna varırsa, Allah o kimseyi cennete koyar"* buyururken işittim. Ben bunu size ancak ölüm döşeğinde anlatacaktım. Nitekim Uveymir Ebu'd-Derdâ da buna şahittir. Bunun üzerine insanlar hemen Ebu'd-Derdâ'ya seğirttiler (ve bunu ona sordular). O da: "Kardeşim doğru söylemiş. O size bunu ancak ölüm döşeğinde anlatacaktı" diye karşılık verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki, Ebû Sâlih, Muâz b. Cebel'den hadis işitmemiştir.

١٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَفَاتِيحُ الْجَنَّةِ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

رواه احمد والبزار وفيه انقطاع بين شهر ومعاذ واسماعيل بن عياش روايته عن اهل الحجاز ضعيفة وهذا منها.

10. Muâz b. Cebel demiştir ki: Bana Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennetin anahtarları, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet etmektir"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde Şehr ile Muâz arasında kopukluk vardır. Ayrıca İsmâîl b. Ayyâş'ın Hicazlılardan rivayeti zayıftır ve bu rivayeti de onlardandır.

---

[1] Bezzâr'ın senedinde İbn Lehî'a geçmemiştir. Bkz. no. 5.

١١- وعن عمر أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَمَرَهُ أَنْ يُؤَذِّنَ فِي النَّاسِ أَنَّهُ : مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إلا اللَّهُ ، وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ ، مُخْلِصًا ، دَخَلَ الْجَنَّةَ " ، قَالَ عُمَرُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِذًا يَتَّكِلُوا ، قَالَ : " فَدَعْهُمْ "

رواه أبو يعلى والبزار الا ان عمر قال يارسول الله إذا يتكلوا قال دعهم يتكلوا.

وفي اسناده عبدالله بن محمد بن عقيل وهو ضعيف لسوء حفظه.

11. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine, insanlara *"Kim Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, O'nun tek olduğuna ve hiç ortağı bulunmadığına gönülden şahadet ederse, cennete girer"* diye ilân etmesini emretmiş, Ömer: "Bu durumda ona güvenip dayanırlar" deyince de *"Bırak (dayansınlar)"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. Ancak Bezzâr'da ifade: Hz. Ömer: Ya Resûlallah! O zaman buna güvenip dayanırlar, deyince *"Bırak dayansınlar"* şeklindedir. Fakat senedinde yer alan Abdullah b. Muhammed b. Akîl, hafızasının kötü oluşu sebebiyle zayıftır.

١٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ زَائِدَةَ ، عَنِ ابْنِ عُقَيْلٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " نَادِ يَا عُمَرُ فِي النَّاسِ : أَنَّهُ مَنْ مَاتَ يَعْبُدُ اللَّهَ مُخْلِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ ، وَحَرَّمَ عَلَيْهِ النَّارَ " ، قَالَ : فَقَالَ عُمَرُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَفَلا أُبَشِّرُ النَّاسَ ؟ قَالَ : " لا ، لا يَتَّكِلُوا " رواه أبو يعلى.

12. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ömer! İnsanlara şöyle ilân et: <Kim gönülden yalnız Allah'a kulluk ederek ölürse, Allah onu cennete koyar ve o kimse cehenneme haram kılınır>"* buyurdu. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu insanlara müjdeleyeyim mi?" diye sorunca da: *"Hayır. Buna güvenip kalmasınlar"* buyurdu.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir.[1]

١٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، ثَنَا أَبِي ، ثَنَا حُدَيْجُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، ثَنَا حُصَيْنٌ ، عَنْ هِلالِ بْنِ يَسَافٍ ، عَنِ الأَغَرِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ ، قَالَ : لا إِلَهَ إلا اللَّهُ نَفَعَتْهُ يَوْمًا مِنْ دَهْرِهِ ، أَصَابَهُ قَبْلَ ذَلِكَ مَا أَصَابَهُ "

رواه البزار والطبراني في الاوسط والصغير ورجاله رجال الصحيح.

---

[1] Ebû Ya'lâ hadisi *hasen* bir senetle rivayet etmiştir. (no. 1820) Aynı hadis Müslim'de Ömer'in zikri geçmeksizin yer almıştır. (no. 93)

13. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Lâ ilâhe illallah derse, bu söz onun ömrünün bir gününde kendisine fayda verir ve daha evvel işlediği günahları siler"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağir*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

١٤ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الأُمَوِيُّ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لا يَقُولَهَا أَحَدٌ مِنْ حَقِيقَةِ قَلْبِهِ إِلا وَقَاهُ اللَّهُ حَرَّ النَّارِ "

رواه البزار ، وفي اسناده عاصم بن عبيد الله وهو ضعيف.

14. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur ve ben, Allah'ın elçisiyim. Yine şahadet ederim ki, kalbinden samimi olarak bu sözü söyleyen kimseyi, Allah mutlaka cehennemin sıcağından korur"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Âsım b. Ubeydullah zayıftır.

١٥ - وعن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم انه قال يوما من الايام : من قال لا اله إلا الله وجبت له الجنة. فاستأذنه معاذ ليخرج بها إلى الناس فيبشرهم فأذن له فخرج فرحا مستعجلا فلقيه عمر فقال ما شأنك فأخبره فقال عمر كما انت لا تعجل ثم دخل على رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا نبي الله انت افضل رأيا إن الناس إذا سمعوا بهذا اتكلوا عليها فلم يعملوا قال فرده فرده.

رواه البزار وفي إسناده محمد بن أبي ليلى وقد ضعف.

15. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre günlerden bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim <Lâ ilâhe illallah derse> cenneti hak eder"* buyurmuştur. Bunun üzerine Muâz dışarı çıkıp bunu insanlara müjdelemek için müsaade istedi ve kendisine izin verdi. Sevinerek hızla dışarı koştu. Yolda Ömer'le karşılaştı ve Hz. Ömer: "Nedir bu telâşın?" diye sordu. Muâz konuyu kendisine anlatınca Ömer: "Yavaş ol, acele etme!" dedi. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna girdi ve "Ey Allah'ın Nebisi! Elbette ki senin görüşün daha üstündür; ama insanlar bunu duyduklarında ona güvenip dayanırlar ve amel işlemezler" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyleyse onu geri çevir, onu geri çevir"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Ebî Leylâ zayıf görülmüştür.

١٦ - وعن ابي سعيد أيضا قال قال رسول الله سلى الله عليه وسلم : من قال لا اله الا الله مخلصا دخل الجنة.

رواه البزار ورجاله ثقات إلا ان من روى عنهما البزار لم اقف لهما على ترجمة

16. Yine Ebû Saîd'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim gönülden <Lâ ilâhe illallah derse>, cennete girer"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Ne var ki, Bezzâr'ın hadisi kendilerinden rivayet ettiği iki ravinin biyografisine rastlamadım.[1]

١٧ - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْم حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَنْ مَاتَ لاَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ

رواه احمد والبزار ورجاله رجال الصحيح .

17. Ebû Saîd'den nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaksızın ölürse, cennete girer"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١٨ - حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَزْوَانَ ، قَالَ : نا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ قَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ مُخْلِصًا دَخَلَ الْجَنَّةَ " ، قِيلَ : وَمَا إِخْلَاصُهَا ؟ قَالَ : " أَنْ تَحْجُزَهُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ . "

---

[1] Matbû aslın dipnotunda şu bilgiler yer almaktadır: Mülâhaza: Bezzâr demiştir ki (no. 7): Bize Muhammed b. İsmaîl b. Semure ve Ali b. Şuayb bildirdi. Dediler ki: Bize Velîd b. Kasım, İsmail b. Ebî Hâlid, Atıyye yoluyla Ebû Said'den naklen bildirdiler. (Bezzâr) Dedi ki: Hadisi İsmaîl'den, Velîd'den başkasının rivayet ettiğini bilmiyoruz. Bezzâr'ın hocaları güvenilir kimselerdir. Muhammed b. İsmaîl b. Semure'den Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce hadis naklettikleri gibi Ebû Hâtim, Nesâî ve başkaları da onu güvenilir kabul etmişlerdir. Ali b. Şuayb'a gelince, Nesâî ondan da rivayette bulunup kendisini güvenilir kabul etmiştir. Ancak hadisin asıl illeti, bir grup bilgince zayıf görülen Atıyye'dir.

[2] Hadisi ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. (no. 1026). Senedinde yer alan Atıyye b. Saîd el-Avfî kimsenin huccet kabul etmediği oldukça zayıf biridir. Buna rağmen Müslim tarafından nakledilen Cabir hadisi (no. 93) bunun şahididir.

رواه الطبراني في الاسط والكبير إلا انه قال في الكبير : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إخلاصه أن تحجزه عما حرم الله عليه.

وفي إسناده محمد بن عبد الرحمن بن غزوان وهو وضاع.

18. Zeyd b. Erkam'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim gönülden ihlâsla <Lâ ilâhe illallah> derse, cennete girer"* buyurmuştur. "Bunun ihlâsla söylenmesinden maksat nedir?" diye sorulduğunda ise *"Kişiyi Allah'ın haramlarından alıkoymasıdır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ifade şöyledir:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin ihlâsından maksat, sözünün kendisini Allah'ın ona haram kıldıklarından alıkoymasıdır"* şeklindedir.

★Senedinde yer alan Muhammed b. Abdurrahman b. Ğazvân bir hadis uydurucusudur.[1]

١٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَّارٍ الْمَوْصِلِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ ، ثنا الْمِنْهَالُ بْنُ خَلِيفَةَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ الشَّامِيِّ ، عَنْ أَبِي مُلَيْكَةَ الذِّمَارِيِّ ، عَنْ نِمْرَانَ الْيَحْصُبِيِّ ، عَنْ بِلالٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " يَا بِلالُ ، نَادِ فِي النَّاسِ ، مَنْ قَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَنَةٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ ، أَوْ شَهْرٍ ، أَوْ جُمُعَةٍ ، أَوْ يَوْمٍ ، أَوْ سَاعَةٍ " ، قَالَ : إِذًا يَتَّكِلُوا ، قَالَ : وَإِنِ اتَّكَلُوا "

رواه الطبراني في الكبير ، وفيه المنهال بن خليفة وهو منكر الحديث.

19. Bilâl'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Bilâl! İnsanlara <Kim ölümünden bir sene, bir ay, bir hafta, bir gün ya da bir saat önce Lâ ilâhe illallah derse, cennete girer> diye ilan et!"* buyurdu. Bilâl: "O zaman bu söze güvenip dayanırlar" deyince, *"İsterse güvenip dayansınlar"* karşılığını verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Minhâl b. Halîfe hadisi münker biridir.

---

[1] Hadisi Muhammed b. Abdurrahman tek başına rivayet etmiştir. Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 1257. Fakat Muhammed gerçekte hadisi tek başına rivayet etmemiş, zayıf biri olan Heysem b. Cemmâz kendisine mutabaat etmiştir. Ama (kendi zayıflığından başka) senedinde yer alan Ebû Savd Nüfey' ed-Dârimî de metrûktur. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 5074.

٢٠- ثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ ، قَالا : ثنا قُدَامَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ الأَشْجَعِيُّ ، حَدَّثَنِي مَخْرَمَةُ بْنُ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الأَشَجِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي حَرْبِ بْنِ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ ، قَالَ : أَشْهَدُ عَلَى أَبِي زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ ، أَنَّهُ قَالَ : " أَرْسَلَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم أُبَشِّرُ النَّاسَ : أَنَّهُ مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللّٰهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ فَلَهُ الْجَنَّةُ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

20. Zeyd b. Hâlid el-Cühenî anlatmaktadır:

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) beni halka şu müjdeyi vermem için gönderdi: *"Kim, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, O'nun tek olduğuna ve hiçbir ortağı bulunmadığına şahadet ederek ölürse, cenneti hak eder."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢١- حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُعَيْمٍ قَالَ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الرَّسُولِ صلى الله عليه وسلم قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم مَنْ لَقِيَ اللّٰهَ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ

رواه احمد ورجاله ثقات ، والطبراني في الكبير ، وفيه عبدالله بن الحسين المصيصي وهو متروك لا يحتج به.

21. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından olan Seleme b. Nuaym el-Eşce'î'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim, kendisine hiçbir şeyi ortak koşmaksızın Allah'ın huzuruna çıkarsa, cennete girer" buyurdu. (Seleme demiştir ki) "Ey Allah'ın Resûlü, zina etmiş, hırsızlık yapmış olsa da mı?" diye sordum. *"Zina etmiş ve hırsızlık yapmış olsa da"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir; senedinde yer alan Abdullah b. Hüseyin el-Masîsî metrûk olup, kendisiyle ihticac olunmaz.[1]

٢٢- وعن أبي سعيد الخدري سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : من قال لا إله إلا الله دخل الجنة.

رواه الطبراني في الاوسط والكبير ، وفيه ابو مشرح أو مشرس لم أقف له على ترجمة.

---

[1] Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* IV, 260; V, 285. Aynı hadisi Taberânî ise *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 6347 ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (4, *Mecmau'l-Bahreyn*) daha kısa bir metinle rivayet etmiş olup senetlerinde Abdullah b. Hüseyin el-Masîsî yer almamıştır...

22. Ebû Saîd el-Hudrî demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kim Lâ ilâhe illallah derse, cennete girer"* buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Müşrih veya Müşris'in biyografisine rastlamadım.[1]

٢٣- حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ أَبُو الْيَمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ رَاشِدِ بْنِ دَاوُدَ عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي شَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ وَعُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ حَاضِرٌ يُصَدِّقُهُ قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ هَلْ فِيكُمْ غَرِيبٌ يَعْنِي أَهْلَ الْكِتَابِ فَقُلْنَا لاَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَمَرَ بِغَلْقِ الْبَابِ وَقَالَ ارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ وَقُولُوا لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَرَفَعْنَا أَيْدِيَنَا سَاعَةً ثُمَّ وَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ ثُمَّ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ اللَّهُمَّ بَعَثْتَنِي بِهَذِهِ الْكَلِمَةِ وَأَمَرْتَنِي بِهَا وَوَعَدْتَنِي عَلَيْهَا الْجَنَّةَ وَإِنَّكَ لاَ تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ثُمَّ قَالَ أَبْشِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَفَرَ لَكُمْ

رواه احمد والطبراني والبزار ورجاله موثقون.

23. Ya'lâ b. Şeddâd demiştir ki: Bana babam Şeddâd b. Evs bildirdi. Ubâde b. es-Sâmit de yanında kendisini tasdik ediyordu. Dedi ki: Bizler Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydık. Derken: *"İçinizde yabancı (yani Kitap ehlinden kimse) var mı?"* diye sordu. Biz: *"Hayır, yâ Resûlallah"* deyince kapının kapatılmasını emretti ve sonra: *"Ellerinizi kaldırıp Lâ ilâhe illallah, deyin!"* buyurdu. Biz de ellerimizi bir süre havada tuttuk. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini indirerek şöyle niyazda bulundu: *"Allah'a hamdolsun. Allahım! Sen beni bu sözle gönderdin, bana bu sözü emrettin ve bu söz üzerine bana cenneti vaat ettin. Elbette sen vaadini bozmazsın."* Sonra: *"Müjde! Kuşkusuz Allah sizi bağışladı"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

٢٤ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ وَأَبُو نُعَيْمٍ قَالاَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ نَزَلَ رَجُلٌ عَلَى مَسْرُوقٍ فَقَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِي يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَلَمْ تَضُرَّ مَعَهُ خَطِيئَةٌ كَمَا لَوْ لَقِيَهُ وَهُوَ مُشْرِكٌ بِهِ دَخَلَ النَّارَ وَلَمْ تَنْفَعْهُ مَعَهُ حَسَنَةٌ

---

1 Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 124; Bezzâr, *Müsned*, no. 10; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7163. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de hadisi yakın ifadelerle nakletmiş olup senedinde yer alan Râşid b. Dâvud'da zayıflık vardır. Bkz. Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, X, 81.

رواه احمد والطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح ما خلا التابعي فانه لم يسم ، ورواه الطبراني فجعله من رواية مسروق عن عبدالله ابن عمرو

24. Mesrûk'un yanında kalan bir adamdan şöyle dediği nakledilmiştir: Ben, Abdullah b. Amr b. el-Âs'ı şöyle derken işittim: Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kim, kendisine hiçbir şeyi ortak koşmaksızın Allah'ın huzuruna çıkarsa, cennete girer ve hiçbir günah kendisine zarar vermez. Aynı şekilde kim de, kendisine ortak koşmuş olarak Allah'ın huzuruna çıkarsa, cehenneme girer ve hiçbir iyilikten fayda görmez."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Sadece ismi zikredilmediğinden tâbiin neslinden olan zat bunun dışındadır. Taberânî ise hadisi Mesrûk kanalıyla doğrudan Abdullah b. Amr'dan nakletmiştir.[1]

٢٥ – حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ ، وَحَفْصُ بْنُ عُمَرَ الرَّقِّيُّ ، قَالا : ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ صَاحِبُ الْكِرَا عَنْ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْقَصِيرِ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْقَلُوصِ ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ عَلِمَ أَنَّ اللَّهَ رَبُّهُ ، وَأَنِّي نَبِيُّهُ صَادِقًا مِنْ قَلْبِهِ ، وَأَوْمَأَ بِيَدِهِ إِلَى جِلْدَةِ صَدْرِهِ حَرَّمَ اللَّهُ لَحْمَهُ عَلَى النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير ، وفي إسناده عمر بن محمد بن عمر بن معدان وهو واهي الحديث.

25. İmrân b. Husayn demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kim kalpten samimî olarak Allah'ı Rabbi ve beni de peygamberi olarak tanırsa, -göğsüne işaret ederek- *Allah onun tenini/bedenini cehenneme haram kılar."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ömer b. Muhammed b. Ömer b. Ma'dân hadisi çürük biridir.[2]

٢٦ – وعن النواس بن سمعان انه سمع النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول : من مات وهو لا يشرك بالله شيئا فقد حلت له مغفرته.

---

1 Hadisi Ebû Ca'fer et-Taberî *Tehzîbü'l-âsâr*'ın Abdullah b. Abbâs'ın *Müsned*'inde 940 ve 941 numaralarla nakletmiş olup orada, Allâme Ahmed Şakir'in 6586 rakamıyla *Müsned*'de yer alan hadis hakkındaki *"sahîh"* değerlendirmesi isabetli görülmemiştir.

2 Bkz. Taberâni, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVIII, 124. Senedinde yer alan Muhammed b. Ömer b. Ma'dân el-Hârisî hakkında Bezzâr (no: 14) "Sakıncasız" demiştir. Bkz. 36 nolu hadis.

رواه الطبراني في الكبير وإسناده لا بأس به.

26. Nevvâs b. Sem'ân'dan nakledildiğine göre o Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş: *"Kim, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölürse, Allah'ın bağışlaması ona helal olur."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi sakıncasızdır.

٢٧- حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الأَحْمَسِيُّ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ الْقَاسِمِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ ، عَنْ قَيْسٍ ، عَنْ جَرِيرٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ مَاتَ لا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا لَمْ يَتَنَدَّ بِدَمٍ حَرَامٍ ، أُدْخِلَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

27. Cerîr'den nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, Allah'a hiç biri şey ortak koşmaksızın ve haram bir cana kıymaksızın ölürse, cennetin dilediği kapısından girer"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٢٨- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ مُبَارَكٍ قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي الْمُطَّلِبُ بْنُ حَنْطَبٍ الْمَخْزُومِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ الْأَنْصَارِيُّ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزَاةٍ فَأَصَابَ النَّاسَ مَخْمَصَةٌ فَاسْتَأْذَنَ النَّاسُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَحْرِ بَعْضِ ظُهُورِهِمْ وَقَالُوا يُبَلِّغُنَا اللَّهُ بِهِ فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ هَمَّ أَنْ يَأْذَنَ لَهُمْ فِي نَحْرِ بَعْضِ ظَهْرِهِمْ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ بِنَا إِذَا نَحْنُ لَقِينَا الْقَوْمَ غَدًا جِيَاعًا أَرْجَالًا وَلَكِنْ إِنْ رَأَيْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ تَدْعُوَ لَنَا بِبَقَايَا أَزْوَادِهِمْ فَتَجْمَعَهَا ثُمَّ تَدْعُوَ اللَّهَ فِيهَا بِالْبَرَكَةِ فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَيُبَلِّغُنَا بِدَعْوَتِكَ أَوْ قَالَ سَيُبَارِكُ لَنَا فِي دَعْوَتِكَ فَدَعَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَقَايَا أَزْوَادِهِمْ فَجَعَلَ النَّاسُ يَجِيئُونَ بِالْحَثْيَةِ مِنْ الطَّعَامِ وَفَوْقَ ذَلِكَ وَكَانَ أَعْلَاهُمْ مَنْ جَاءَ بِصَاعٍ مِنْ تَمْرٍ فَجَمَعَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَامَ فَدَعَا مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُوَ ثُمَّ دَعَا الْجَيْشَ بِأَوْعِيَتِهِمْ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَحْتَثُوا فَمَا بَقِيَ فِي الْجَيْشِ وِعَاءٌ إِلَّا مَلَئُوهُ وَبَقِيَ مِثْلُهُ فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ لَا يَلْقَى اللَّهَ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ بِهِمَا إِلَّا حُجِبَتْ عَنْهُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

رواه احمد والطبراني في الكبير والاوسط وزاد فيه: ثُمَّ دَعَا بِرَكْوَةٍ فَوُضِعَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ ثُمَّ دَعَا بِشَيْءٍ مِنْ مَاءٍ فَصَبَّهُ فِيهَا ثُمَّ مَجَّ فِيهِ وَتَكَلَّمَ بِمَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَتَكَلَّمَ ثُمَّ أَدْخَلَ خِنْصَرَهُ فَأَقْسَمَ بِاللَّهِ

لَقَدْ رَأَيْتُ أَصَابِعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم تَتَفَجَّرُ يَنَابِيعَ مِنَ الْمَاءِ ، ثُمَّ أَمَرَ النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَمَلأُوا قِرَبَهُمْ وَإِدَاوَاتِهِمْ وقال لا يَلْقَى اللَّهَ أَحَدٌ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إلا أُدْخِلَ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ فيه.

ورجاله ثقات.

28. Ebû Amre el-Ensârî anlatmaktadır: Bir gazvede Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. Bir süre sonra insanlarda açlık baş gösterdi ve binek develerinden birini kesmek için Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) müsaade istediler. Böylece: "Allah bizi gideceğimiz yere ulaştırır" dediler. Ömer b. el-Hattâb, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) binek develerinden birini kesmeleri için onlara izin verme niyetinde olduğunu anlayınca, şöyle müdahale etti. "Ey Allah'ın Resûlü! Yarın aç ve yaya olarak düşmanla karşılaştığımızda ne yaparız? Buna karşılık ey Allah'ın Resûlü! Eğer uygun görürsen, insanlara kalan azıklarını getirmelerini emreder, onları bir yerde toplar, sonra bereketlenmesi için Allah'a dua edersin; zira Allah senin duanla bizi bereketlendirecektir. -ya da senin duan ile bizi menzile ulaştıracaktır-" Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) artan azıklarını getirmelerini söyledi. İnsanlar ellerinde kalan bir avuç yiyecek ve daha fazlasını getirdiler. En fazla bir sâ' kuru hurma getiren oldu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları topladı ve kalkıp Allah'ın dilediği kadar dua etti. Sonra orduya kaplarını getirmelerini söyledi ve onlara avuç avuç ondan almalarını emretti. Orduda doldurmadıkları hiçbir kap kalmadı. Geride de bir o kadar yiyecek kaldı. Bunu gören Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) güldü, öyle ki, azı dişleri göründü. Sonra: *"Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. Yine şahadet ederim ki, ben Allah'ın Resûlü'yüm. Hangi bir kul Allah'ın huzuruna bu sözle çıkarsa, mutlaka kıyamet günü bu söz onu cehennemden uzaklaştırır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir.[1] Taberânî'nin rivayetinde şu ilâve yer almıştır:

Sonra bir su tulumu istedi; getirip önüne koydular. Sonra su istedi; su getirilip tuluma döküldü. Sonra içine tükürüp, Allah'ın söylemesini dilediği sözleri söyledi. Sonra serçe parmağını içine sokup, Allah adına yemin etti. Vallahi o vakit Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem)

1 Ayrıca bkz. İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 917; İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 221.

parmaklarından pınarlar fışkırdığını gördüm.[1] Sonra insanlara emir verdi ve ondan hem içtiler, hem hayvanlarına içirdiler, hem de kırbalarını ve kaplarını doldurdular. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet günü bu iki şahadetle Allah'ın huzuruna varan bir kimse, günahlarına rağmen mutlaka cennete konur"* buyurdu.

★Ravileri güvenilir kimselerdir.

٢٩- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ قَالَ أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْكَدِيدِ أَوْ قَالَ بِقُدَيْدٍ فَجَعَلَ رِجَالٌ مِنَّا يَسْتَأْذِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ فَيَأْذَنُ لَهُمْ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا بَالُ رِجَالٍ يَكُونُ شِقُّ الشَّجَرَةِ الَّتِي تَلِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْغَضَ إِلَيْهِمْ مِنْ الشِّقِّ الْآخَرِ فَلَمْ نَرَ عِنْدَ ذَلِكَ مِنْ الْقَوْمِ إِلَّا بَاكِيًا فَقَالَ رَجُلٌ إِنَّ الَّذِي يَسْتَأْذِنُكَ بَعْدَ هَذَا لَسَفِيهٌ فَحَمِدَ اللَّهَ وَقَالَ حِينَئِذٍ أَشْهَدُ عِنْدَ اللَّهِ لَا يَمُوتُ عَبْدٌ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ ثُمَّ يُسَدِّدُ إِلَّا سُلِكَ فِي الْجَنَّةِ قَالَ وَقَدْ وَعَدَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُدْخِلَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ أَلْفًا لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ وَلَا عَذَابَ وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَدْخُلُوهَا حَتَّى تَبَوَّءُوا أَنْتُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِكُمْ وَأَزْوَاجِكُمْ وَذُرِّيَّاتِكُمْ مَسَاكِنَ فِي الْجَنَّةِ

رواه احمد ، وعند ابن ماجه بعضه ورجاله موثقون

29. Rifâ'a el-Cühenî anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yola çıktık. Kedîd'e –ya da Kadîd'e[2]– vardığımızda bazı kişiler ailelerinin yanına dönmek için Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izin istemeye başladılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de onlara izin verdi. Sonra ayağa kalkarak Allah'a hamdü sena etti. Sonra:

"Bir takım kişilere ne oluyor da ağacın Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) tarafına gelen yarısı, onlar için diğer yarısından daha menfur oluyor" buyurdu. Bunu söyleyince toplulukta herkesin ağladığını gördü. Bir zat: "Bundan sonra (ailesinin yanına dönmek için) izin isteyen muhakkak sefih/beyinsizdir" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'a hamd edip hayır söz söyleyerek şöyle buyurdu:

---

[1] Bu son cümle şu şekilde de tercüme edilebilir: Ebû Amre el-Ensârî, Allah'a yemin ederek: "Vallahi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) parmaklarından pınarlar fışkırdığını gördüm" dedi. (Mütercim)

[2] Kadîd, Mekke ile Medine arasında bir yerdir.

"Allah nezdinde şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma gönülden samimiyetle şahadet edip bu istikamette yaşayarak ölen bir kul mutlaka cennet yoluna girer. Rabbim bana ümmetimden yetmiş bin kişiyi hesapsız ve azapsız olarak cennete koyacağını vaat etti. Üstelik ben sizlerden, atalarınızdan, eşlerinizden ve çocuklarınızdan iyi olanlar cennette meskenler/konaklar edinmedikçe oraya girmeyeceğinizi ummaktayım."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. İbn Mâce hadisin bir kısmını nakletmiştir.[1]

٣٠- وعن عمارة بن رويبة قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول هما الموجبتان من مات لا يشرك بالله شيئا دخل الجنة ومن مات يشرك بالله شيئا دخل النار.

رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن أبان وهو ضعيف.

30. Umâre b. Rueybe bildiriyor: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Şu iki şey cenneti hak ettirir: Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölen kimse cennete girer. Allah'a bir şeyi ortak koşarak ölen kimse de cehenneme girer."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Ebân zayıftır.

٣١- وعن ابن عمر رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عَمَلان مُنْجِيَان موجبان الْمُنْجِيَان : فَمَنْ لَقِيَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَعْبُدُهُ مُخْلِصًا لا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ ، وَمَنْ لَقِيَ اللهَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ

- قلت ويأتي بتمامه في كتاب الصوم - رواه الطبراني في الكبير وفيه يحيى بن المتوكل وهو ضعيف.

31. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İki amel vardır ki bunlar kurtuluş vesilesi olup (cenneti ya da cehennemi) hak ettirir. Kurtuluş vesilesi olan iki amel şudur: Kim kendisine hiçbir şeyi ortak koşmaksızın Allah'ın huzuruna çıkarsa, o kimse cenneti hak eder. Kim de kendisine bir varlığı ortak koşarak O'nun huzuruna çıkarsa, o kimse de cehennemi hak eder."

★Ben derim ki: Hadisin tamamı Oruç bölümünde gelecektir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yahyâ b. el-Mütevekkil zayıftır.[2]

---

1 Ayrıca bkz. İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 918, 919.

2 Müellif, Yahyâ b. el-Mütevekkil hakkında farklı değerlendirmeler beyan etmiştir: Mesela 215 nolu hadiste onun bir kezzap/yalancı olduğunu belirtirken (III, 182'de) şu açıklamayı yapmıştır: Bilginlerin çoğunluğu onu zayıf görürken İbn Maîn bir rivayete

٣٢- حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا الْمَسْعُودِيُّ عَنِ الرُّكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْأَعْمَالُ سِتَّةٌ وَالنَّاسُ أَرْبَعَةٌ فَمُوجِبَتَانِ وَمِثْلٌ بِمِثْلٍ وَحَسَنَةٌ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا وَحَسَنَةٌ بِسَبْعِ مِائَةٍ فَأَمَّا الْمُوجِبَتَانِ فَمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ وَأَمَّا مِثْلٌ بِمِثْلٍ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ حَتَّى يَشْعُرَهَا قَلْبُهُ وَيَعْلَمَهَا اللَّهُ مِنْهُ كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةً وَمَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً كُتِبَتْ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ وَمَنْ عَمِلَ حَسَنَةً فَبِعَشْرِ أَمْثَالِهَا وَمَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَحَسَنَةٌ بِسَبْعِ مِائَةٍ وَأَمَّا النَّاسُ فَمُوَسَّعٌ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا مَقْتُورٌ عَلَيْهِ فِي الْآخِرَةِ وَمَقْتُورٌ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا مُوَسَّعٌ عَلَيْهِ فِي الْآخِرَةِ وَمَقْتُورٌ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمُوَسَّعٌ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ .

قلت روى الترمذي والنسائي منه ذكر النفقة في سبيل الله.

رواه احمد والطبراني في الكبير والاوسط ورجال احمد رجال الصحيح الا انه قال عن الركين بن الربيع عن رجل عن خريم وقال الطبراني عن الركين بن الربيع عن ابيه عن عمه يسير بن عميلة ورجاله ثقات.

32. Hureym b. Fâtik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ameller altı tür, insanlar ise dört sınıftır. Amellerin ikisi hak ettirir. Amel vardır, ancak kendi değerince muamele görür. İyilik vardır, on katı sevap görür. İyilik vardır, yüz katı sevap görür. Hak ettiren iki amel şunlardır: Kim kendisine hiçbir şeyi ortak koşmaksızın Allah'ın huzuruna çıkarsa, o kimse cenneti hak eder. Kim de kendisine bir varlığı ortak koşarak Allah'ın huzuruna çıkarsa, o kimse de cehennemi hak eder. Kendi değerine göre muamele görecek amel ise şudur: Kim bir iyiliğe niyet eder de bu niyetini kalbi hisseder ve Allah bilirse, ona bir iyilik sevabı yazılır. Kim bir kötülük işlerse ona bir kötülük günahı yazılır. Kim bir iyilik yaparsa, ona onun on katı sevap verilir. Kim Allah yolunda bir harcama yaparsa, bu uğurdaki her iyilik yedi yüz katıyla karşılık görür. İnsanlara gelince, kimisine dünyada bolluk, âhirette darlık verilmiştir. Kimisine ise dünyada darlık, âhirette bolluk verilmiştir."[1]

---

göre güvenilir kabul etmiş, bir rivayete göre ise zayıf saymıştır. Yine (V, 53'te) söz konusu ravinin çoğunluğa göre zayıf olduğunu, İbn Maîn'in ise bir rivayete göre onu güvenilir kabul ettiğini, diğer bir rivayete göre ise "hiçbir değer yoktur" dediğini belirtmiştir.

1 *Mecma'*nın matbu Hint nüshasında şu ilave yer almıştır: *"Kimisine hem dünyada, hem de âhirette darlık verilmiştir. Kimisine ise hem dünyada, hem de âhirette bolluk verilmiştir"* *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de 4151'den 4155 nolu hadislerde ise *"Kimisi dünyada da, âhirette de bedbahttır"* ifadesi geçmiştir.

★Ben derim ki: Tirmizî ve Nesâî hadisin Allah yolunda harcama yapmayla ilgili kısmını nakletmişlerdir.

Hadisi Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Fakat Ahmed b. Hanbel senette "Rukayn b. Rabî'den, o da bir adamdan, o da Hureym'den naklen" demiştir.[1] Taberânî ise, Rukayn b. Rabî'den, o da babasından, o da amcası Yesîr b. Umeyle'den naklen ifadesini kullanmıştir; ravileri güvenilir kimselerdir.

٣٣- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا أَبِي ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ، وَلا يَقْتُلُ نَفْسًا لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ خَفِيفُ الظَّهْرِ ".

رواه الطبراني في الكبير وفي اسناده ابن لهيعة.

33. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim kendisine hiçbir şeyi ortak koşmaksızın ve hiçbir cana kıymaksızın Allah'ın huzuruna çıkarsa, o kimse yükü/günahı hafif olarak Allah'ın huzuruna çıkar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a geçmiştir.[2]

٣٤- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَبُو عُبَيْدِ اللَّهِ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَهْبٍ ، قَالَ : نا عَمِّي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الصُّنَابِحِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , يَقُولُ : " مَنْ قَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ ، أَطَاعَ بِهَا قَلْبُهُ ، وَذَلَّ بِهَا لِسَانُهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، حَرَّمَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبدالرحمن بن زيد بن اسلم والاكثر على تضعيفه.

34. Sa'd b. Ubâde demiştir ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kim, <Allah'tan başka ilâh yoktur. O tektir ve O'nun hiçbir ortağı yoktur. –yani, kalbi bunu kabul eder ve lisanı ona boyun eğerse- ve şahadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve Resûlüdür, derse, aziz ve celil olan Allah onu cehenneme haram kılar."

---

1 Ahmed b. Hanbel yalnız bir rivayette böyle söylemiştir. Diğer bir rivayette ise senedi "Rukayn b. Rabî'den, o da amcası Falan b. Umeyle'den", bir başka rivayette ise babasından, o da Hureym b. Fâtik'ten" naklen şeklindedir. Bkz. *Müsned*, IV, 321, 322, 345, 346.

2 Taberânî hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (no. 11192) zayıf bir senetle rivayet etmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup, senedinde yer alan Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'i çoğunluk zayıf görmüştür.[1]

٣٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّبَّاحِ الْعَطَّارُ ، قَالَ : ثنا الْحَجَّاجُ بْنُ نُصَيْرٍ ، قَالَ : ثنا هِلالُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : ثنا عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الْمُسْلِمَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ مِنْ يَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ إِلَى أَنْ يَقُومَ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، فَإِنْ وَافَى اللَّهَ بِشَهَادَةِ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ صَادِقًا أَوْ بِاسْتِغْفَارٍ صَادِقًا ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ "

رواه البزار وهو من رواية ابي سلمة بن عبدالرحمن عن ابيه و لم يسمع من ابيه

35. Abdurrahman b. Avf'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:
"Muhakkak ki Müslüman, annesinden doğduğu günden yüce Rabbinin huzuruna çıkacağı güne kadar Allah'ın zimmetindedir (koruması altındadır). Eğer Allah'tan başka ilâh bulunmadığına gönülden şahadet ederek veya istiğfarla Allah'ın huzuruna varırsa, onun için cehennemden kurtuluş beratı yazılır."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir.[2] Hadis Ebû Seleme b. Abdurrahman'ın, babasından rivayeti şeklinde gelmiştir. Ne var ki Ebû Seleme babasından hadis işitmemiştir.

٣٦- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : نا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : نا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ عِمْرَانَ الْقَصِيرِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْقَلُوصِ ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : أَلا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا لَمْ أُحَدِّثْ بِهِ أَحَدًا مُنْذُ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مَخَافَةَ أَنْ يَتَّكِلَ النَّاسُ عَلَيْهِ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَنْ عَلِمَ أَنَّ اللَّهَ رَبُّهُ ، وَأَنِّي نَبِيُّهُ مُوقِنًا مِنْ قَلْبِهِ ، وَأَوْمَأَ بِيَدِهِ إِلَى جِلْدِهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَوْ حَرَّمَ اللَّهُ جِلْدَهُ عَلَى النَّارِ "

رواه البزار وفي اسناده عمران القصير وهو متروك وعبد الله بن أبي القلوص.

36. İmrân b. Husayn demiştir ki: Size, insanlar güvenip dayanırlar endişesiyle Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim günden beri hiç kimseye söylemediğim bir hadisi nakledeyim mi?! Ben, Resûlullah'ı

---

1 Abdurrahman b. Zeyd hakkında Heysemî (III, 77) "Hakkında tenkit bulunmakla birlikte İbn Adî onu güvenilir kabul etmiştir" açıklamasını yapmıştır.

2 Bezzâr hadisi (no. 12) rivayet etmiş olup senedinde yer alan Haccâc b. Yûsuf zayıftır.

(sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kim, kalben kesin kanaat getirerek Allah'ı Rabbi, beni de peygamberi olarak tanırsa* –cildine işaret ederek- *Allah onu cehenneme haram kılar."*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde metrûk biri olan İmran el-Kasîr[1] ile Abdullah b. Ebi'l-Kalûs yer almışlardır.

٣٧- حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا حَجَّاجُ بْنُ نُصَيْرٍ ، قَالَ : نا الْيَمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ الْعَبْدِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ أَبِي أُمَيَّةَ ، أَنَّ مُجَاهِدًا أَخْبَرَهُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ، قَالَ : جِئْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قاعد في أناس من أصحابه ، فيهم عمر بن الخطاب رضي الله عنه ، فأدركت آخر الحديث ، ورسول الله صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : " مَنْ صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الْعَصْرِ لَمْ تَمَسَّهُ النَّارُ " ، فَقُلْتُ بِيَدِي هَكَذَا ، يُحَرِّكُ بِيَدِهِ : إِنَّ هَذَا حَدِيثٌ جَيِّدٌ فَقَالَ لِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : لَمَا فَاتَكَ مِنْ صَدْرِ الْحَدِيثِ أَجْوَدُ وَأَجْوَدُ ، قُلْتُ : يَا ابْنَ الْخَطَّابِ ، فَهَاتِ ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ : " مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ " .

رواه الطبراني في الاوسط وفيه حجاج بن نصر والاكثرون على تضعيفه.

37. Abdullah b. Amr b. el-Âs anlatmaktadır:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), aralarında Ömer b. el-Hattâb'ın da bulunduğu bir grup ashabının ortasına oturmuş sohbet ediyordu. Onlar bu halde iken ben yanlarına vardım. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerinin sonuna yetişebildim. Buyurdu ki:

"Kim ikindiden önce dört rekat namaz kılarsa, ona cehennem ateşi dokunmaz." Elimi şu şekilde oynatarak: "Bu güzel bir söz" dedim. Ömer b. el-Hattâb: "Senin kaçırdığın hadisin baş kısmı daha da güzel" dedi. Ben: "Ey Hâttab'ın oğlu nedir o, söyle!?" deyince Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: Bize Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet ederse, cennete girer" buyurdu.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedindeki Haccâc b. Nasr'ı çoğunluk zayıf görmektedir.

٣٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُزَيْقٍ ، ثنا أَبُو الطَّاهِرِ ، ثنا سَلامَةُ بْنُ رَوْحٍ الأَيْلِيُّ ابْنُ أَخِي عَقِيلِ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ عَقِيلٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : بَيْنَمَا أَنَا أَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

---

[1] Matbu nüshanın hamişinde şu açıklama yer almıştır: İmrân el-Kasîr'den Buhârî ile Müslim rivayette bulunduğu gibi bir grup bilgin de onu güvenilir kabul etmiştir ve kimsenin onu terk ettiğini bilmiyorum. Abdullah b. Ebi'l-Kalûs'u ise güvenilir kabul edeni görmedim. Bkz. Asıl nüshanın dipnotu. Ayrıca bkz. *es-Silsiletü'd-daîfe*, no. 1255.

صلى الله عليه وسلم ، إِذْ هَبَطَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ مِنْ ثَنِيَّةٍ ، وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَسِيرُ وَحْدَهُ ، فَلَمَّا أَسْهَلَتْ بِهِ الطَّرِيقَ ضَحِكَ وَكَبَّرَ ، فَكَبَّرْنَا لِتَكْبِيرِهِ ، ثُمَّ سَارَ رَتْوَةً ، ثُمَّ ضَحِكَ وَكَبَّرَ ، فَكَبَّرْنَا لِتَكْبِيرِهِ ، ثُمَّ أَدْرَكْنَاهُ ، فَقَالَ الْقَوْمُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَبَّرْنَا لِتَكْبِيرِكَ ، وَلا نَدْرِي مِمَّ ضَحِكْتَ ، قَالَ : " قَادَ النَّاقَةَ لِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ ، فَلَمَّا أَسْهَلَتِ الْتَفَتَ إِلَيَّ ، فَقَالَ : أَبْشِرْ وَبَشِّرْ أُمَّتَكَ أَنَّهُ مَنْ ، قَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ ، وَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ ، فَضَحِكْتُ وَكَبَّرْتُ ، فَفَرِحْتُ بِذَلِكَ لأُمَّتِي "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه سلامة بن روح وقد ضعفه جماعة ووثقوه.

38. Enes b. Mâlik anlatmaktadır: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yolda ilerlerken birden bineği onu bir tepeden aşağı indirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tek başına ilerliyordu. Düzlüğe çıkınca güldü, tekbir getirdi. O tekbir getirince biz de tekbir getirdik. Bir adım ilerledikten sonra yine güldü ve tekbir getirdi. O tekbir getirince biz de tekbir getirdik. Sonra kendisine yetiştik. Topluluk: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen tekbir getirince biz de tekbir getirdik; ama neden güldüğünü anlamadık" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise şöyle anlattı:

"Devemi Cebrâîl (aleyhisselam) sürdü. Düze çıkınca bana dönerek <Sevin ve ümmetini müjdele. Kim "Allah'tan başka tanrı yoktur. O tektir. O'nun hiçbir ortağı yoktur" derse, cennete girer> dedi. Ben buna güldüm ve Rabbimi ululadım. Bir adım ilerledikten sonra tekrar bana dönerek: <Sevin ve ümmetini müjdele. Kim "Allah'tan başka tanrı yoktur. O tektir. O'nun hiçbir ortağı yoktur" derse, cennete girer ve Allah onu cehenneme haram kılar> dedi. Ben de gülüp Rabbimi ululadım. Bundan dolayı ümmetim adına sevindim."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedindeki Selâme b. Ravh'ı bir grup bilgin zayıf görürken başka bir grup güvenilir kabul etmiştir.

٣٩- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عِيسَى بْنِ الْمُنْذِرِ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ الصُّورِيُّ ، نا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ ، عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، قَالَ : جِئْتُ فِي اثْنَيْ عَشَرَ رَاكِبًا ، حَتَّى حَلَلْنَا بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ أَصْحَابِي : مَنْ يَرْعَى إِبِلَنَا ، وَنَنْطَلِقُ نَقْتَبِسُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَإِذَا رَاحَ أَقْبَسْنَاهُ مَا سَمِعْنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقُلْتُ : أَنَا ، ثُمَّ إِنِّي قُلْتُ فِي نَفْسِي : لَعَلِّي مَغْبُونٌ ، يَسْمَعُ أَصْحَابِي مَا لَمْ أَسْمَعْ مِنْ نَبِيِّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَحَضَرْتُ يَوْمًا فَسَمِعْتُ رَجُلا ، يَقُولُ : قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ تَوَضَّأَ وُضُوءًا كَامِلا ، ثُمَّ قَامَ إِلَى صَلاتِهِ كَانَ مِنْ خَطِيئَتِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ " , فَتَعَجَّبْتُ مِنْ ذَلِكَ , فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : فَكَيْفَ لَوْ سَمِعْتَ الْكَلامَ الآخَرَ ؟ كُنْتَ أَشَدَّ عَجَبًا ، فَقُلْتُ : ارْدُدْ عَلَيَّ

، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّاب : إِنَّ نَبِيَّ اللَّه صلى الله عليه وسلم قَالَ : " مَنْ مَاتَ لا يُشْرَكُ بِاللَّه تَعَالَى شَيْئًا ، فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّة يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ ، وَلَهَا ثَمَانِيَةُ أَبْوَاب " ، فَخَرَجَ عَلَيْنَا نَبِيُّ اللَّه صلى الله عليه وسلم ، فَجَلَسْتُ مُسْتَقْبِلَهُ ، فَصَرَفَ وَجْهَهُ عَنِّي ، فَقُمْتُ فَاسْتَقْبَلْتُهُ فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلاثَ مَرَّات ، فَلَمَّا كَانَت الرَّابِعَةُ , قُلْتُ : يَا نَبِيَّ اللَّه ، بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي ، لِمَ تَصْرِفُ وَجْهَكَ عَنِّي ؟ فَأَقْبَلَ عَلَيَّ ، فَقَالَ : " أَوَاحِدٌ أَحَبُّ إِلَيْكَ أَمِ اثْنَا عَشَرَ ؟ " مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثًا ، فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ رَجَعْتُ إِلَى أَصْحَابِي

قلت له في الصحيح حديث غير هذا وقد رواه الطبراني في الاوسط وفي اسناده القاسم أبو عبد الرحمن وهو متروك.

39. Ukbe b. Âmir bildiriyor: On iki binekli ile birlikte gelip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yurdunda konakladık. Arkadaşlarım: "Develerimizi kim gözetip kollar/otlatır? Biz gidip Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir şeyler kapalım. Sonra dönünce Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) duyduklarımızı ona söyleriz" dediler. Ben de: "Ben yaparım" dedim. Sonra kendi kendime: "Belki de ben zarardayım. Çünkü arkadaşlarım Allah'ın Peygamber'inden (sallallahu aleyhi vesellem) benim duymadıklarımı duyacaklar" dedim. Sonra bir gün ben (o topluluktan) bir adamdan şöyle dediğini duydum: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki:

"Kim eksiksiz abdest alarak namaza durursa, annesinden doğduğu gün gibi günahsız olur."

Ben bu söze şaşırdım. Ömer b. el-Hattâb: "Ya sen diğer hadisi işitseydin, o zaman şaşkınlığın daha da artardı!" dedi. –Kurbanın olayım- "Onu bana tekrarla" dedim. Bunun üzerine Ömer b. el-Hattâb şöyle anlattı: Allah'ın Nebisi (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Kim Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaksızın ölürse, ona cennetin bütün kapıları açılır ve dilediği kapıdan içeri girer. Cennetin sekiz kapısı vardır." Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve ben kendisinin tam karşısına oturdum. Yüzünü benden çevirdi. Kalkıp tekrar karşısına geçtim. Yine yüzünü çevirdi ve bu hareketini üç kere tekrarladı. Dördüncüsünde dedim ki: "Ey Allah'ın Nebisi! Anam babam sana feda olsun. Niçin yüzünü benden çevirdin?" Bunun üzerine bana doğru dönerek iki üç kez: *"Senin için bir mi daha iyidir, yoksa on iki mi?"* buyurdu. Bunu görünce arkadaşlarımın yanına döndüm.

★Ben derim ki: Bu zatın *Sahîh*'te bu anlamda daha başka bir hadisi de vardır.

Buradaki Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Kâsım Ebû Abdurrahman metrûktur.

٤٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نَا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عِمَارَةَ بْنِ رُوَيْبَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " هُمَا الْمُوجِبَتَانِ : مَنْ مَاتَ لا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفي اسناده محمد بن أبان.

40. Umâre b. Ruveybe bildiriyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Şu iki amel hak ettirir: Kim Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmaksızın ölürse, cennete girer. Kim de Allah'a bir şeyi ortak koşarak ölürse, cehenneme girer."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde Muhammed b. Ebân geçmiştir.

٤١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ أَنَّهُ جَاءَ بِأَمَةٍ سَوْدَاءَ وَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ عَلَيَّ رَقَبَةً مُؤْمِنَةً فَإِنْ كُنْتَ تَرَى هَذِهِ مُؤْمِنَةً أَعْتَقْتُهَا فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَشْهَدِينَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَالَتْ نَعَمْ قَالَ أَتَشْهَدِينَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ قَالَتْ نَعَمْ قَالَ أَتُؤْمِنِينَ بِالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ قَالَتْ نَعَمْ قَالَ أَعْتِقْهَا

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

41. Ensar'lı bir adamdan nakledildiğine göre kendisi siyah bir cariye getirdi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Mümin bir boyun (köle veya cariye) azat etmem gerekiyor. Eğer bunun mümine olduğunu düşünürsen, onu azat ediver" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cariyeye: *"Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet getirir misin?"* diye sordu. "Evet" diye cevap verdi. *"Benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet getirir misin?"* diye sordu. "Evet" dedi. *"Öldükten sonra dirilmeye inanır mısın?"* diye sordu. "Evet" dedi. Bunun üzerine Resûlallah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu azat et!"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

٤٢ - حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا الْمَسْعُودِيُّ عَنْ عَوْنٍ عَنْ أَخِيهِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَارِيَةٍ سَوْدَاءَ أَعْجَمِيَّةٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ عَلَيَّ عِتْقَ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْنَ اللَّهُ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ بِإِصْبَعِهَا السَّبَّابَةِ فَقَالَ لَهَا

1 Bkz. 7123 nolu hadis.

مَنْ أَنَا فَأَشَارَتْ بِإِصْبَعِهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِلَى السَّمَاءِ أَيْ أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ أَعْتِقْهَا

رواه احمد والبزار والطبراني في الاوسط إلا انه قال لها من ربك فأشارت برأسها إلى السماء فقالت الله. ورجاله موثقون.

قلت وتأتي أحاديث من الطبراني في هذا الباب في كتاب العتق.

42. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre bir adam yanında Arap ırkından olmayan siyah bir cariye ile Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Mümin bir boyun (köle veya cariye) azat etmem gerekiyor" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cariyeye: *"Allah nerede?"* diye sordu. Cariye baş ve işaret parmağıyla semaya işaret etti. *"Ben kimim?"* diye sordu. Parmağıyla Resûlullah'a ve semaya işaret etti, yani sen Allah'ın elçisisin, demek istedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu azat et!"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Ancak bu rivayette "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona <Rabbin kimdir?> diye sordu. Başıyla semaya işaret ederek <Allah> dedi" ifadesi geçmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

Ben derim ki: Konuyla ilgili Taberânî'nin rivayetleri **Köle Azad**'ına dair bölümde gelecektir.[1]

٤٣ – عَبْدُ اللهِ ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، قَالَ : أَنْشَدَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْيَاتًا ، فَقَالَ :

شَهِدْتُ بِإِذْنِ اللَّهِ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ الَّذِي فَوْقَ السَّمَاوَاتِ مِنْ عَلُ

وَأَنَّ أَبَا يَحْيَى وَيَحْيَى كِلاهُمَا لَهُ عَمَلٌ فِي دِينِهِ مُتَقَبَّلُ

وَأَنَّ أَخَا الأَحْقَافِ إِذْ قَامَ فِيهِمْ يَقُولُ بِذَاتِ اللَّهِ فِيهِمْ وَيَعْدِلُ

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وَأَنَا "

رواه أبو يعلى وهو مرسل.

---

[1] İmam Mâlik de *Muvattâ*'da benzerini *mürsel* olarak nakletmiştir. (no. 777) Yine bkz. İbn Huzeyme, *Tevhîd*, 81-82.

43. Habîb b. Ebî Sâbit demiştir ki: Hassân b. Sâbit Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bazı beyitler okudu ve şunları söyledi:

Allah'ın izniyle şahadet ettim ki Muhammed yüce göklerin üstündekinin elçisidir.

Ebû Yahyâ ve Yahyâ'nın her ikisinin de dinde makbul birer amelleri vardır.

Ahkaf'ın kardeşi[1] *aralarında ortaya çıktığında, Allah'ın zatıyla çıkar ve âdil davranır.*

Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben de öyle yaparım"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup mürseldir.

(باب في ما يُحَرِّمُ دَمَ المَرْءِ وماله)

Kişinin Canını ve Malını Dokunulmaz Kılan Hususlar

٤٤ - عن جابر رضي الله عنه قال جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال إن لي جارا منافقا يصنع كذا وكذا فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا اله الا الله قال نعم قال أولئك نهيت عنهم.

رواه البزار وفي اسناده مساتير، ومحمد بن أبي ليلى سيئ الحفظ.

44. Câbir bildiriyor:

Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Benim münafık bir komşum var. Şöyle şöyle yapıyor" diye şikâyet etti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başka ilâh yoktur sözünü (lâ ilâhe illallah'ı), kabul ediyor mu?"* diye sordu. "Evet" deyince, *"Benim onlara ilişmem yasaklandı"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde mestur (durumu bilinmeyen) raviler bulunduğu gibi, Muhammed b. Ebî Leylâ'nın da hafızası zayıftır.

٤٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ الْخِيَارِ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ حَدَّثَهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَهُوَ فِي مَجْلِسٍ فَسَارَّهُ يَسْتَأْذِنُهُ فِي قَتْلِ رَجُلٍ مِنَ الْمُنَافِقِينَ فَجَهَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ أَلَيْسَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَالَ الْأَنْصَارِيُّ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا شَهَادَةَ لَهُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَلَيْسَ

[1] Şiirde işaret edilen Ahkaf'ın kardeşinden maksat, Ad kavmine gönderilen Hûd peygamber (aleyhisselam) olmalıdır. Çünkü Ad kavminin yaşadığı yerler rüzgarların etkisiyle oluşan tepecikler sebebiyle Ahkaf diye anılmıştır. (Mütercim)

يَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ قَالَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا شَهَادَةَ لَهُ أَلَيْسَ يُصَلِّي قَالَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا صَلَاةَ لَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُولَئِكَ الَّذِينَ نَهَانِي اللَّهُ عَنْهُمْ

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح وأعاده عن عبيد الله بن عدي بن الخيار عن عبدالله بن عدي الانصاري حدثه فذكر معناه.

45. Abdullah b. Adi b. el-Hiyâr'ın bildirdiğine göre Ensârlı bir adam kendisine şöyle anlatmış: Bu zat bir mecliste Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelerek sessizce kendisinden münafıklardan bir adamı öldürmek için izin istemiş. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yüksek sesle: *"Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet etmiyor mu?"* diye sormuş. Ensârlı zât: "Aksine şahadet ediyor, ey Allah'ın Resûlü, ama onun şahadeti geçerli değildir" diye karşılık vermiş. *"Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahadet etmiyor mu?"* diye sormuş. "Aksine, şahadet ediyor, ya Resûlallah! Ama onun şahadeti makbul değildir" diye karşılık vermiş. *"Peki, namaz kılmıyor mu?"* diye sorunca: "Bilakis kılıyor, ya Resûlallah! Ama onun namazı makbul değildir" diye karşılık vermiş. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, benim onlara ilişmemi bana yasakladı"* buyurmuş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel *Sahîh*'in ravilerinden oluşan bir senetle rivayet etmiş ve başka yerde Ubeydullah b. Adi b. el-Hiyâr'ın Abdullah b. Adî el-Ensârî'den rivayeti olarak tekrarlayarak mânâca benzerini nakletmiştir.

٤٦ - وعن جرير رضي الله عنه قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

رواه الطبراني وفي إسناده إبراهيم بن عيينة وقد ضعفه الاكثرون وقال ابن معين كان مسلما صدوقا.

46. Cerîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bana insanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmak emredildi. Eğer bunu söylerlerse, canlarını ve mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. Ancak bu sözün hakkı (samimi olup olmadıkları) konusunda kendilerini aziz ve celil olan Allah hesaba çekecektir"

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbrâhîm b. Uyeyne'yi ekseri ulema zayıf görmüştür. İbn Maîn ise onun hakkında: "Dürüst/*sadûk* bir müslümandır" açıklamasını yapmıştır.

٤٧ - وعن سهل بن سعد رضي الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

رواه الطبراني ، وفي إسناده مصعب بن ثابت وثقه ابن حبان والاكثر على تضعيفه.

47. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bana, insanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmak emredildi. Eğer Lâ ilâhe illallah derlerse, canlarını ve mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. Ancak bu sözün hakkı (samimi olup olmadıkları) konusunda kendilerini Allah hesaba çekecektir"

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mus'ab b. Sâbit'i İbn Hibbân güvenilir kabul ederken çoğunluk zayıf görmüştür.

٤٨ - وعن ابن عباس رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ عزوجل.

رواه الطبراني ورجاله موثقون ، الا أن فيه أسحق بن يزيد الخطابي ولم أعرفه.

48. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bana, insanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmak emredildi. Eğer bunu söylerlerse, canlarını ve mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. Ancak bu sözün hakkı (samimi olup olmadıkları) konusunda kendilerini aziz ve celil olan Allah hesaba çekecektir."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Ne var ki, senedinde yer alan İshâk b. Yezîd el-Hattâbî'yi tanımıyorum.[1]

٤٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ ، قَالَ : نا عِمْرَانُ أَبُو الْعَوَّامِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَإِذَا قَالُوهَا مَنَعُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ "

---

[1] bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11487. Bu rivayetin senedinde yer alan İshâk b. Zeyd de (Yezîd değil) tanınmamaktadır.

رواه البزار وقال وهذا الحديث لا أعلمه يروى عن أنس عن أبي بكر إلا من هذا الوجه وأحسب أن عمران أخطأ في إسناده.

49. Ebû Bekir es-Sıddîk'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bana, insanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmak emredildi. Eğer bunu söylerlerse, canlarını ve mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. Ancak bu sözün hakkı (samimi olup olmadıkları) konusunda hesapları Allah'a kalmıştır"[1]

★Hadisi rivayet eden Bezzâr peşinden şu açıklamayı yapmıştır: Bu hadisin Enes ve Ebû Bekir'den yalnız bu yolla rivayet edildiğini bilmekteyiz. İmran'ın bunun senedinde hata yaptığını sanıyorum.

٥٠ – حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الْمَلِكِ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، ثنا الصَّلْتُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الزُّبَيْدِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا أَشْرَعَ أَحَدُكُمْ بِالرُّمْحِ إِلَى الرَّجُلِ ، فَإِنْ كَانَ سِنَانُهُ عِنْدَ ثُغْرَةِ نَحْرِهِ ، فَقَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَلْيَرْفَعْ عَنْهُ الرُّمْحَ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط ، وفي إسناده الصلت بن عبدالرحمن الزبيدي لا تقوم به حجة.

50. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Sizden biriniz mızrağını bir adama doğrultup ucunu gırtlağına dayadığında bile adam Lâ ilâhe illallah derse, hemen mızrağını ondan çeksin" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Salt b. Abdurrahman ez-Zübeydî hüccet olmaya lâyık değildir.[2]

٥١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ ، ثنا عَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِيُّ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْجَعِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَإِذَا قَالُوهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

---

[1] Hadisi Ebû Ya'lâ (no. 68) ve Nesâî (VII, 76-77) rivayet etmişlerdir. Tirmizî de buna şartına uymadığı için, 2610 nolu hadisin sonunda işaret etmiştir. Ama metin, Ebû Hureyre ve başkalarının rivayetiyle sahihtir.

[2] Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10292; *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 5 (*Mecmau'l-bahreyn*).

51. Ebû Mâlik el-Eşce'î'nin babasından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bana, insanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmak emredildi. Eğer bunu söylerlerse, canlarını ve mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. Ancak bu sözün hakkı (samimi olup olmadıkları) konusunda kendilerini aziz ve celil olan Allah hesaba çekecektir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٥٢ - وعن ابي بكرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَإِذَا قَالُوهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ.

رواه الطبراني في الكبير والاوسط ، وفيه عبدالله بن عيسى الخزاز وهو ضعيف لا يحتج به.

52. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bana, insanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmak emredildi. Eğer bunu söylerlerse, canlarını ve mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. Ancak bu sözün hakkı (samimi olup olmadıkları) konusunda kendilerini aziz ve celil olan Allah hesaba çekecektir"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. İsa el-Hazzâz zayıftır ve ihticâca elverişli değildir.

٥٣ - وعن سمرة بن جندب رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَإِذَا قَالُوهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ

رواه الطبراني في الكبير والاوسط ، وفيه عبدالله بن عيسى الخزاز وهو ضعيف لا يحتج به.

53. Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bana, insanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmak emredildi. Eğer bunu söylerlerse, canlarını ve mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. Ancak bu sözün hakkı (samimi olup olmadıkları) konusunda hesapları Allah'a kalmıştır"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mubârek b. Fadâle'nın ihticaca elverişli olup olmadığı konusunda farklı görüşler beyan edilmiştir.

٥٤- حَدَّثَنَا بَكْرٌ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ الْبَيْرُوتِيُّ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَإِذَا قَالُوهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ ، إِلا بِحَقِّهَا " قِيلَ : وَمَا حَقُّهَا ؟ قَالَ : " زِنًى بَعْدَ إِحْصَانٍ ، أَوْ كُفْرٌ بَعْدَ إِسْلامٍ ، أَوْ قَتْلُ نَفْسٍ فَيُقْتَلُ بِهِ "

رواه الطبراني في الاوسط ، وفيه عمرو بن هاشم البيروتي والاكثر على توثيقه.

54. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bana, insanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmak emredildi. Eğer bu sözü söylerlerse, canlarını ve mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. Ancak bu sözün hakkı müstesna." "Onun hakkı nedir?" diye soruldu. *"Evlendikten sonra zina etmek veya Müslüman olduktan sonra küfre girmek veyahut bir cana kıymak ki bu durumda yaptığına karşılık öldürülür"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Amr b. Haşim el-Beyrûtî'yi ekseriyet güvenilir olarak değerlendirmiştir.

٥٥- وعن عياض الانصاري رفعه قال لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلِمَةٌ عَلَى اللَّهِ كَرِيمَةٌ لَهَا عِنْدَ اللَّهِ مَكَانٌ ، وَهِيَ كَلِمَةٌ مَنْ قَالَهَا صَادِقًا أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ ، وَمَنْ قَالَهَا كَاذِبًا يَعْنِي قَالَهَا بِلِسَانِهِ حَقَنَتْ دَمَهُ وَأَحْرَزَتْ مَالَهُ وَلَقِيَ اللَّهَ . غَدًا يُحَاسِبُهُ

رواه البزار ورجاله موثقون إن كان تابيعه عبدالرحمن بن عبدالله بن مسعود.

55. Iyâz el-Ensârî merfû olarak şöyle nakletmiştir:

"Muhakkak ki Lâ ilâhe illallah öyle bir kelimedir ki, Allah nezdinde pek değerlidir. Allah katında belli bir yere sahiptir. O öyle bir kelimedir ki, kim onu samimiyetle/ihlâsla söylerse Allah buna karşılık onu cennete koyar. Kim de onu, sahtekârca söylerse, (dünyada) canını ve malını korusa bile yarın Allah'ın huzuruna çıktığında (Allah) onu hesaba çeker."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup, eğer tâbiin neslinden olan ravi Abdurrahman b. Abdullah b. Mes'ûd ise, ravileri güvenilir görülmüştür.

٥٦- حَدَّثَنَا مُعَاذٌ ، قَالَ : نا صَالِحُ بْنُ حَاتِمٍ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : نا يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ ، قَالَ : غَزَا عُمَارَةُ بْنُ قُرْصٍ اللَّيْثِيُّ ، غَزَاةً لَهُ ، فَمَكَثَ فِيهَا مَا شَاءَ اللَّهُ ، ثُمَّ رَجَعَ حَتَّى إِذَا كَانَ قَرِيبًا مِنَ الأَهْوَازِ سَمِعَ صَوْتَ أَذَانٍ ، فَقَالَ : وَاللَّهِ مَا لِي عَهْدٌ بِصَلاةٍ مَعَ جَمَاعَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مُنْذُ زَمَانٍ ، وَقَصَدَ نَحْوَ الأَذَانِ يُرِيدُ الصَّلاةَ ، فَإِذَا هُوَ بِالأَزَارِقَةِ ، قَالُوا لَهُ : مَا جَاءَ بِكَ يَا عَدُوَّ اللَّهِ ، قَالَ : وَمَا أَنْتُمْ إِخْوَانِي ؟ ، قَالُوا : أَنْتَ أَخُو الشَّيْطَانِ ،

لَنَقْتُلَنَّكَ ، قَالَ : أَمَا تَرْضَوْنَ مِنِّي بِمَا رَضِيَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالُوا : وَأَيُّ شَيْءٍ رَضِيَ بِهِ مِنْكَ ، قَالَ : " أَتَيْتُهُ وَأَنَا كَافِرٌ ، فَشَهِدْتُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ ، فَخَلَّى عَنِّي " ، فَأَخَذُوهُ ، فَقَتَلُوهُ.

رواه الطبراني في الكبير والاوسط ورجاله رجال الصحيح.

56. Humeyd b. Hilâl anlatmaktadır: Umâre b. Kurs el-Leysî bir gazveye çıktı ve gazvede Allah'ın dilediği kadar kaldı. Sonra döndü. Ahvâz yakınına geldiğinde ezan sesi duydu ve: "Vallahi üç (gündür) Müslüman bir cemaatle namaz kılmadım" deyip namaz kılmak için ezanın okunduğu yere doğru yöneldi. Derken Ezârika[1] fırkasıyla karşılaştı. Kendisine: "Ey Allah'ın düşmanı buraya gelmenin sebebi nedir?" dediler. "Siz kardeşim değil misiniz?" dedi. Onlar da: "Sen şeytanın kardeşisin. Seni öldüreceğiz" dediler. Humeyd: "Resûlullah'ın benden duyup razı olduğuna siz razı olmaz mısınız?" dedi. "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) senden duyup razı olduğu şey nedir?" diye sordular. Şöyle anlattı: "Ben kâfir olarak onun yanına gittim. Sonra Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve onun Allah'ın elçisi olduğuna şahadet getirdim. O da beni serbest bıraktı" dedi. Fakat onlar yine de onu yakalayıp öldürdüler.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٥٧ - وعن النعمان بن بشير أن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا : لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، فَإِذَا قَالُوهَا ، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ ، وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

57. Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bana, insanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmak emredildi. Eğer bu sözü söylerlerse, canlarını ve mallarını bana karşı korumuş (emniyet altına almış) olurlar. Ancak bu sözün hakkı müstesna" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

---

[1] Ezârika, Haricilerden Nâfi b. Ezrak'ın yanlılarıdır.

[2] Bezzâr (no. 5)

٥٨ - حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا أَبُو مُسْهِرٍ . ح وَحَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى ، قَالا : ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَسَّانَ ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ مُسْلِمٍ التَّمِيمِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَرِيَّةٍ ، فَلَمَّا هَجَمْنَا عَلَى الْقَوْمِ تَقَدَّمْتُ أَصْحَابِي عَلَى فَرَسِي ، فَاسْتَقْبَلَنَا النِّسَاءُ وَالصِّبْيَانُ يَضِجُّونَ ، فَقُلْتُ لَهُمْ : تُرِيدُونَ أَنْ تُحَرِّزُوا أَنْفُسَكُمْ ؟ قَالُوا : نَعَمْ ، قُلْتُ : قُولُوا : أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، فَقَالُوهَا ، فَجَاءَ أَصْحَابِي فَلامُونِي ، فَقَالُوا : أَشْرَفْنَا عَلَى الْغَنِيمَةِ فَمَنَعْتَنَا ، ثُمَّ انْصَرَفْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " مَا تَدْرُونَ مَا صَنَعَ ؟ لَقَدْ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ إِنْسَانٍ كَذَا وَكَذَا مِنَ الأَجْرِ " ثُمَّ أَدْنَانِي مِنْهُ

رواه الطبراني في الكبير ، وفي إسناده الحارث بن مسلم وهو مجهول.

58. Müslim et-Temîmî anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizi bir müfreze içinde gönderdi. Düşman topluluğu üzerine saldırıya geçtiğimizde ben bir at üzerinde arkadaşlarımın önüne geçtim. Bizleri kadınlar ve çocuklar çığlıklarla karşıladılar. Onlara: "Siz canınızı kurtarmak mı istiyorsunuz?" dedim. "Evet" dediler. Ben de: "Öyleyse Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun tek olduğuna ve ortağı bulunmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet edin" dedim. Bunu söylediler. Sonra arkadaşlarım geldiklerinde beni kınayarak: "Biz tam ganimetleri elde etmişken sen bizi bundan mahrum ettin" dediler. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna vardık ve (durumu kendisine arz etmemizden sonra):

"Siz biliyor musunuz o ne yaptı? Onlardan her bir ferde karşılık olarak Allah ona şöyle şöyle sevap yazdı" buyurdu. Sonra beni yanına yaklaştırdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hâris b. Müslim meçhuldür.

٥٩ - حدثنا فُضَيْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَلْطِيُّ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ح وَحَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِي ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا الْقَعْنَبِيُّ . ح وَحَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، قَالُوا : ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ ، قَالَ : أَتَانِي أَبُو الْعَالِيَةِ أَنَا وَصَاحِبٌ لِي ، فَقَالَ : هَلُمَّا فَأَنْتُمَا أَشَبُّ مِنِّي وَأَوْعَى لِلْحَدِيثِ مِنِّي ، فَانْطَلَقَ بِنَا حَتَّى أَتَى بِنَا إِلَى بِشْرِ بْنِ عَاصِمٍ اللَّيْثِيِّ ، فَقَالَ حَدِّثْ هَذَيْنِ حَدِيثَكَ ، فَقَالَ بِشْرٌ حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مَالِكٍ ، وَكَانَ مِنْ رَهْطِهِ ، فَقَالَ : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً ، فَأَغَارَتْ عَلَى قَوْمٍ فَشَذَّ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَتَبِعَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ السَّرِيَّةِ مَعَهُ السَّيْفُ شَاهِرُهُ ، فَقَالَ الشَّاذُّ مِنَ الْقَوْمِ : إِنِّي مُسْلِمٌ فَلَمْ يَنْظُرْ

فِيمَا قَالَ ، قَالَ : فَضَرَبَهُ فَقَتَلَهُ فَنَمَا الْحَدِيثُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ فِيهِ قَوْلًا شَدِيدًا ، فَبَلَغَ الْقَاتِلَ ، قَالَ : فَبَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ إِذْ قَالَ الْقَاتِلُ : وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا قَالَ الَّذِي قَالَهُ إِلا تَعَوُّذًا مِنَ الْقَتْلِ ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَمَّنْ قِبَلَهُ مِنَ النَّاسِ ، وَأَخَذَ فِي خُطْبَتِهِ ، ثُمَّ قَالَ الثَّانِيَةَ : وَاللَّهِ مَا قَالَ الَّذِي قَالَ إِلا تَعَوُّذًا مِنَ الْقَتْلِ ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَعَمَّنْ قِبَلَهُ مِنَ النَّاسِ ، وَأَخَذَ فِي خُطْبَتِهِ ، ثُمَّ لَمْ يَصْبِرْ أَنْ قَالَ الثَّالِثَةَ : وَاللَّهِ مَا قَالَ الَّذِي قَالَ إِلا تَعَوُّذًا مِنَ الْقَتْلِ ، فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُعْرَفُ الْمَسَاءَةُ فِي وَجْهِهِ ، ثُمَّ قَالَ : " إِنَّ اللَّهَ أَبَى عَلَيَّ فِيمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا " قَالَهَا ثَلاثًا

رواه الطبراني في الكبير وأحمد وأبو يعلى الا أنه قال : عقبة بن خالد بدل عقبة بن مالك ، ورجاله ثقات كلهم.

59. Ukbe b. Mâlik el-Leysî anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir seriye (askeri birlik) gönderdi. Birlik bir topluluk üzerine saldırıya geçti. Derken topluluktan bir adam tek başına kaldı. Seriyeden bir er kılıcını çekip onun peşine düştü. Sonra topluluktan ayrı düşen kişi "Ben Müslüman'ım" dediyse de diğeri onun söylediğini nazarı dikkate almadı ve kılıcını vurup onu öldürdü. Mesele hemen Allah Resûlü'ne iletildi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu hususta çok sert konuştu. Onun dedikleri katilin kulağına gitti. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe irat ederken birden katil: "Vallahi ey Allah'ın Resûlü o sözü sadece öldürülmekten kurtulmak için söyledi" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ondan ve onun tarafında bulunan insanlardan yönünü çevirerek hutbesine devam etti. Sonra ikinci defa: "Vallahi o sözü sadece öldürülmekten kurtulmak için söyledi" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine yüz çevirdi ve hutbesine devam etti. Fakat adam sabredemeyip üçüncü kez: "Vallahi o bu sözü sırf öldürülmekten kurtulmak için söyledi" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona doğru döndü. Memnuniyetsizliği yüzünden okunuyordu. Sonra: *"Allah benim mümin birini öldürenle ilişki kurmamı kesin olarak yasakladı"* buyurdu ve bunu üç kere yineledi.[1]

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî, ayrıca Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak (Ebû Ya'lâ) Ukbe b. Mâlik yerine Ukbe b. Hâlid demiştir. Bütün kaynakların ravileri güvenilir kimselerdir.

---

1 Bu ilave Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'indendir. Bkz. XVII, 355-357. Ayrıca bkz. Ebû Ya'lâ no. 6829.

٦٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ح وَحَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ بَهْرَامَ ، ثنا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي جُنْدُبُ بْنُ سُفْيَانَ رَجُلٌ مِنْ بَجِيلَةَ ، قَالَ : إِنِّي لَعِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ جَاءَهُ بَشِيرٌ مِنْ سَرِيَّتِهِ فَأَخْبَرَهُ بِالنَّصْرِ الَّذِي نَصَرَ اللَّهُ سَرِيَّتَهُ وَبِفَتْحِ اللَّهِ الَّذِي فَتَحَ لَهُمْ ، وَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ بَيْنَمَا نَحْنُ نَطْلُبُ الْقَوْمَ وَقَدْ هَزَمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى ، إِذْ لَحِقْتُ رَجُلا بِالسَّيْفِ فَلَمَّا حَسَّ أَنَّ السَّيْفَ مُوَاقِعُهُ وَهُوَ يَسْعَى ، وَيَقُولُ : إِنِّي مُسْلِمٌ إِنِّي مُسْلِمٌ ، قَالَ : " فَقَتَلْتَهُ ؟ " فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّمَا تَعَوَّذَ ، قَالَ : " فَهَلا شَقَقْتَ عَنْ قَلْبِهِ فَنَظَرْتَ أَصَادِقٌ هُوَ أَمْ كَاذِبٌ ؟ " قَالَ : لَوْ شَقَقْتُ عَنْ قَلْبِهِ مَا كَانَ عِلْمِي هَلْ قَلْبُهُ إِلا بُضْعَةٌ مِنْ لَحْمٍ ؟ قَالَ : " لا مَا فِي قَلْبِهِ تَعْلَمُ وَلا لِسَانَهُ صَدَّقْتَ " ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ اسْتَغْفِرْ لِي ، قَالَ : " لا أَسْتَغْفِرُ لَكَ " ، قَالَ : فَمَاتَ ذَلِكَ الرَّجُلُ فَدَفَنُوهُ ، فَأَصْبَحَ عَلَى وَجْهِ الأَرْضِ ، ثُمَّ دَفَنُوهُ ، فَأَصْبَحَ عَلَى وَجْهِ الأَرْضِ ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، فَلَمَّا رَأَوْا ذَلِكَ اسْتَحْيَوْا وَخَزَوْا مِمَّا لَقِيَ فَاحْتَمَلُوهُ فَأَلْقَوْهُ فِي شِعْبٍ مِنْ تِلْكَ الشِّعَابِ

- قلت هو في الصحيح باختصار - رواه الطبراني في الكبير وأبو يعلى ، وفي إسناده عبدالحميد بن بهرام وشهر بن حوشب وقد اختلف في الاحتجاج بهما.

60. Cündüb b. Süfyân –Becîle'den bir kişidir- anlatmaktadır: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği müfrezenin müjdecisi geldiğinde ben Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Kendisine Allah'ın, gönderdiği seriyeye/birliğe nasip ettiği zafer ve fethin haberlerini iletti. Dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizler düşman topluluğunu takip ederken yüce Allah onları hezimete uğrattı. Hemen kılıcımla bir adamın peşine düştüm ve kaçarken ona yetiştim. <Ben Müslüman'ım, ben Müslüman'ım> diyordu." (Resûlullah) *"Fakat sen onu öldürdün?"* buyurdu. Adam: "Ama ey Allah'ın Resûlü! O böyle söylemekle sadece ölümden kurtulmak istedi" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki kalbini yarıp baktın da mı? Onun doğru mu, yoksa yalan mı söylediğini bildin"* diye azarladı. Adam: "Ben onun kalbini yarıp baksaydım bile bunu bilemezdim. Çünkü kalbi ancak bir et parçasından ibarettir?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne adamın kalbinde olanı biliyorsun, ne de dilini tasdik ettin!"* buyurdu. Sonra adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim için bağışlanmak dile" dediyse de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben sana bağışlanmak dilemem"* dedi. Sonra adam ölüp de kendisini gömdüklerinde yer onu dışarı attı. Tekrar gömdüklerinde, yine yer dışarı attı. Bunu üç kere tekrarladılar. Sonunda

adamın başına gelenlerden dolayı utandılar, rezil oldular ve sonra onu sırtlayıp şu vadilerinden bir vadiye atıverdiler.

★Ben derim ki: Hadis *Sahîh*'te muhtasar olarak geçmiştir.

Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdülhamîd b. Behrâm ve Şehr b. Havşeb'in ihticaca elverişli olup olmadıkları konusunda fakli görüşler beyan edilmiştir.

٦١- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ مُوسَى شِيرَانُ الرَّامَهُرْمُزِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى الصَّنْعَانِيُّ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، حَدَّثَنِي الشُّمَيطُ ، عَنْ أَبِي الْعَلاءِ ، حَدَّثَنِي فَتًى مِنَ الْحَيِّ ، أَنَّ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عَلَى مَا أُقَاتِلُ النَّاسَ إِلا عَلَى الإِسْلامِ ، وَاللَّهِ لا اسْتَغْفِرُ لَكَ " ، أَوْ كَمَا قَالَ

قلت ذكر هذا في حديث طويل رواه ابن ماجه في الفتن وهذا لفظه. وفي إسناده رجل مجهول. رواه الطبراني في الكبير.

61. İmran b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bana, insanlarla yalnız İslâm davası uğruna savaşmak emredildi. Bu yüzden senin için bağışlanmak dilemeyeceğim" buyurmuştur....

★Ben derim ki: Bu kısım, İbn Mâce'nin Fiten bölümünde naklettiği uzunca bir hadis içerisinde zikredilmiş olup senedinde yer alan bir râvi meçhuldür. Hadisi ayrıca Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.[1]

٦٢- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرِ بْنِ الْحَذَّاءِ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالا : ثنا شَبَابٌ الْعُصْفُرِيُّ ، ثنا عَوْنُ بْنُ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ ، ثنا عِمْرَانُ بْنُ حُدَيْرٍ ، ثنا رَجُلٌ ، يُقَالُ لَهُ : مُقَاتِلٌ ، عَنْ قُطْبَةَ بْنِ قَتَادَةَ السَّدُوسِيِّ ، قَالَ : قُلْتُ : " يَا رَسُولَ اللَّهِ ، ابْسُطْ يَدَكَ أُبَايِعْكَ عَلَى نَفْسِي ، وَعَلَى ابْنَتِي الْحُوَيْصِلَةِ ، وَلَوْ كَذَبْتُ عَلَى اللَّهِ خَدَعَكَ ، قَالَ : وَحَمَلَ عَلَيْنَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ فِي خَيْلِهِ ، فَقُلْنَا : إِنَّا مُسْلِمُونَ ، فَتَرَكَنَا ، وَغَزَوْنَا مَعَهُ الأُبُلَّةَ ، فَقَسَمْنَاهَا فَمَلأْنَا أَيْدِينَا "

رواه الطبراني في الكبير ، وفي إسناده رجل مجهول وهو قتادة الذي رواه عن قطبة لم أر أحدا ذكره.

62. Kutbe b. Katâde es-Sedûsî anlatmaktadır: Dedim ki: "Yâ Resûlallah! Elini uzat da sana kendim ve kızım Huvaysıle adına biat edeyim. Eğer Allah adına yalan söylersem seni aldatmış olurum." Sonra bir gün Hâlid b. el-Velîd süvari birliğiyle üzerimize saldırdı. "Biz Müslüman'ız" dedik de bizi bıraktı. Sonra onunla birlikte Übülle

[1] Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVIII, 243; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 438, 439.

savaşına katıldık ve orasını fethetti. Böylece ellerimizi (ganimetle) doldurduk.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde meçhul bir râvi geçmiştir. Meçhul râvi hadisi Kutbe'den rivayet eden Katâde'dir ki, kendisini zikredene rastlamadım.

٦٣- حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ مُنِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ ، قَالَ : " قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَأَسْلَمْتُ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، اجْعَلْ لِقَوْمِي مَا أَسْلَمُوا عَلَيْهِ مِنْ أَمْوَالِهِمْ ، فَفَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، وَاسْتَعْمَلَنِي عَلَيْهِمْ ، ثُمَّ اسْتَعْمَلَنِي أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، ثُمَّ اسْتَعْمَلَنِي عُمَرُ مِنْ بَعْدِهِ "

رواه الامام أحمد وسماه في مكان آخر سعيدا وذكر له هذا الحديث باسناده والله اعلم.

وفي إسناده منير بن عبدالله وهو مجهول وقد ضعفه الازدي أيضا.

63. Sa'd b. Ebî Zübâb bildiriyor: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vararak Müslüman oldum ve: "Ya Resûlallah! Kavmim Müslüman olduklarında ellerindeki malları kendilerine ver" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de öyle yaptı ve beni onlara emir tayin etti. Ondan sonra Ebû Bekir beni emir tayin etti. Ondan sonra Ömer de beni emir tayin etti.

★Hadisi İmam Ahmed rivayet etmiş olup bir başka yerde senetteki sahabînin ismini Saîd diye vermiş ve senediyle beraber kendisinden bu hadisi nakletmiştir. –Doğrusunu Allah bilir-.

Hadisin senedinde yer alan Münir b. Abdullah meçhuldür. Ezdî ise onu zayıf görmüştür.

(بابٌ منْهُ)

Bir Bölüm

٦٤- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْحُلْوَانِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : كَتَبَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى الْمُنْذِرِ بْنِ سَاوَى : " مَنْ صَلَّى صَلاتَنَا ، وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا ، وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَاكُمُ الْمُسْلِمُ ، لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ ، وَذِمَّةُ الرَّسُولِ صلى الله عليه وسلم "

رواه الطبراني في الكبير ، وفي اسناده الحسن ابن ادريس الحلواني و لم أر أحدا ذكره ، وهو أيضا من رواية أبي عبيدة عن أبيه و لم يسمع منه.

64. Abdullah -İbn Mes'ûd- bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Münzir b. Sâvâ'ye şöyle yazdı:

"Kim bizim namazımız gibi namaz kılar ve bizim kestiklerimizden yerse, o kimse Müslüman olup Allah ve Resûlü'nün güvencesi altındadır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hasan b. İdris el-Halvânî'yi zikredene rastlamadım. Hadis ayrıca Ebû Ubeyde'nin babasından rivayeti olarak da nakledilmiştir. Ne var ki, Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

٦٥- ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ عُبَيْدَةَ التَّمَّارُ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْحَضْرَمِيِّ ، عَنْ أَبِي السَّوَّارِ ، عَنْ جُنْدُبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ صَلَّى صَلاتَنَا ، وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا ، وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا ، فَذَاكَ الْمُسْلِمُ لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ "

رواه الطبراني في الكبير ، وعبيد بن عبيدة التمار لم أقف له على ترجمة.

65. Cündüb'ün bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bizim namazımız gibi namaz kılar, bizim kıblemize yönelir ve bizim kestiklerimizden yerse, o kimse Müslüman'dır ve Allah ve Resûlü'nün güvencesi altındadır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Ubeyd b. Ubeyde et-Temmâr'ın biyografisine rastlamadım.[1]

٦٦- عن الجَعْد بن عبدالرحمن أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَاعِزٍ حَدَّثَهُ : أَنَّ مَاعِزًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَكَتَبَ لَهُ كِتَابًا : " أَنَّ مَاعِزًا أَسْلَمَ آخِرَ قَوْمِهِ وَأَنَّهُ لا يَجْنِي عَلَيْهِ إِلا يَدُهُ ، فَبَايَعَهُ عَلَى ذَا "

رواه الطبراني في الكبير ، وفي اسناده هنيد بن القاسم وهو مجهول.

66. Abdurrahman b. Mâiz'den nakledildiğine göre Mâiz, biat etmek üzere Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gitti ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Mâiz kendi kavminin en son ferdi olarak Müslüman olmuştur; onun işleyeceği suça ilişkin kararı kendi eline verilmiştir" şeklinde bir yazı yazdı. Abdurrahman der ki: O da bu şartla biat etti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hüneyd b. el-Kâsım meçhuldür.

---

1 Ubeyd b. Ubeyde et-Temmâr hakkında Heysemî şu açıklamayı yapmıştır: Bu zatı İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiş ve garib hadis rivayet ettiğini söylemiştir. Bkz. no. 1364.

(باب مِنْهُ فيما كُتِبَ بالأَمَانِ لِمَنْ فَعَلَه)

Eman/Güvence Yazmaya Dair

٦٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ ، ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْجُذَامِيُّ ، عَنْ جَدِّهِ مَالِكِ بْنِ أَحْمَرَ ، أَنَّهُ لَمَّا بَلَغَهُ قُدُومُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَفَدَ إِلَيْهِ ، فَقَبِلَ إِسْلامَهُ ، وَسَأَلَهُ أَنْ يَكْتُبَ لَهُ كِتَابًا يَدْعُو بِهِ إِلَى الإِسْلامِ ، فَكَتَبَ لَهُ فِي رُقْعَةٍ مِنْ أَدَمٍ : " بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، هَذَا كِتَابٌ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ لِمَالِكِ بْنِ أَحْمَرَ ، وَلِمَنِ اتَّبَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ، أَمَانًا لَهُمْ مَا أَقَامُوا الصَّلاةَ ، وَآتَوُا الزَّكَاةَ ، وَاتَّبَعُوا الْمُسْلِمِينَ ، وجانَبُوا الْمُشْرِكِينَ ، وَأَدَّوُا الْخُمُسَ مِنَ الْمَغْنَمِ ، وَسَهْمَ الْغَارِمِينَ ، وَسَهْمَ كَذَا ، وَسَهْمَ كَذَا ، فَهُمْ آمِنُونَ بِأَمَانِ اللَّهِ وَأَمَانِ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم "

رواه الطبراني في الاوسط ، وفي إسناده سعيد بن منصور الجذامي و لم اقف له على ترجمة.

67. Mâlik b. Ahmer'in anlattığına göre kendisi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) geldiği haberini alınca O'nun yanına giderek Müslüman olmayı kabul etti ve Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine insanları İslâm'a davet edeceği bir mektup yazmasını istedi. Bunun üzerine Resûlallah (sallallahu aleyhi vesellem) onun için bir deri parçasına şöyle yazdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Bu, Allah'ın Resûlü Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından Mâlik b. Ahmer ve kendisine tâbi olan Müslümanlar için yazılmış bir güvence mektubudur. Namazı kıldıkları, zekâtı verdikleri, Müslümanlara tâbi olup Müşriklerden uzak durdukları, ganimetlerin beşte birlik hissesini, borçluların paylarını, şu, şu payları ödedikleri sürece kendileri Allah'ın ve Allah Resûlü Muhammed'in verdiği güvence altındadırlar."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Saîd b. Mansur el-Cüzzâmî'nin biyografisine rastlamadım.[1]

٦٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاذٍ ، نَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ زِيَادٍ أَبُو حَمْزَةَ الْحَبَطِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبُو شَدَّادٍ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ دِمَارٍ ، قَرْيَةٍ مِنْ قُرَى عُمَانَ ، قَالَ : جَاءَنَا كِتَابُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى أَهْلِ عُمَانَ : " سَلامٌ ، أَمَّا بَعْدُ ، فَأَقِرُّوا بِشَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ، وَأَدُّوا الزَّكَاةَ ، وَخُطُّوا الْمَسَاجِدَ ، وَإِلا غَزَوْتُكُمْ " ، قَالَ أَبُو شَدَّادٍ : فَلَمْ نَجِدْ أَحَدًا يَقْرَأُ

[1] Bkz. 10456 nolu hadis.

عَلَيْنَا الْكِتَابَ حَتَّى وَجَدْنَا غُلامًا أَسْوَدَ فَقَرَأَهُ عَلَيْنَا ، فَقُلْتُ لأَبِي شَدَّاد : مَنْ كَانَ يَوْمَئِذ عَلَى عُمَانَ يَلِي أَمْرَهُمْ ، قَالَ : أُسْوَارٌ مِنْ أَسَاوِرَةِ كِسْرَى ، يُقَالُ لَهُ : سَحَانُ

رواه الطبراني في الاوسط واسناده لم ار احدا ذكرهم الا ان الطبراني قال تفرد به موسى بن اسماعيل ، قلت وليس بالتبوذكي لان هذا يروي عن التابعين والله أعلم.

68. Ebû Şeddâd –ki Umman köylerinden bir köy olan Zemar[1] halkındandır- anlatmaktadır: Biz Umman halkına Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şu mektubu ulaştı:

"Selam. İmdi, ya Allah'tan başka ilâh bulunmadığı ve benim Allah'ın elçisi olduğumu ikrar edin yoksa size savaş ilan edeceğim." Ebû Şeddâd olayın devamını şöyle anlatmıştır: Mektubu bize okuyacak bir kimse bulamadık. Sonunda zenci bir uşak bulduk ve mektubu bize okudu. Babam Şeddâd'a: "Umman halkını kim yönetirdi?" diye sordum. Kisra'nın ordu komutanlarından Sehân veya Sübeyhan adında bir komutan" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen râvileri zikredene rastlamadım. Ancak Taberânî hadisi Mûsa b. İsmâîl'in tek başına naklettiğini söylemiştir. Ben derim ki: Bu kişi Tebûzekî değildir. Çünkü buradaki zat tâbii neslinden rivayette bulunmaktadır. Doğrusunu en iyi Allah bilir.[2]

٦٩- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيد ، قَالَ : نا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ ، قَالَ : نا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَسْعُودِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُود ، قَالَ : نا الْحَارِثُ بْنُ حَصِيرَةَ ، عَنْ صَخْرِ بْنِ الْحَكَمِ ، عَنْ عَمِّهِ ، أَنَّهُ سَمِعَ عَمْرَو بْنَ الْحَمِقِ ، يَقُولُ : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَرِيَّةٍ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّكَ تَبْعَثُنَا وَلَيْسَ لَنَا زَادٌ ، وَلا لَنَا طَعَامٌ ، وَلا عِلْمَ لَنَا بِالطَّرِيقِ ، فَقَالَ : " إِنَّكُمْ سَتَمُرُّونَ بِرَجُلٍ صَبِيحِ الْوَجْهِ ، يُطْعِمُكُمْ مِنَ الطَّعَامِ ، وَيَسْقِيكُمْ مِنَ الشَّرَابِ ، وَيَدُلُّكُمْ عَلَى الطَّرِيقِ ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ " ، فَلَمَّا نَزَلَ الْقَوْمُ عَلَيَّ ، جَعَلَ يُشِيرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ وَيَنْظُرُونَ إِلَيَّ ، فَقُلْتُ : مَا بِكُمْ يُشِيرُ بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ ، وَتَنْظُرُونَ إِلَيَّ ؟ فَقَالُوا : أَبْشِرْ بِبُشْرَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، فَإِنَّا نَعْرِفُ فِيكَ نَعْتَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَخْبَرُونِي بِمَا قَالَ لَهُمْ : فَأَطْعَمْتُهُمْ ، وَسَقَيْتُهُمْ ، وَزَوَّدْتُهُمْ ، وَخَرَجْتُ مَعَهُمْ حَتَّى دَلَلْتُهُمْ عَلَى الطَّرِيقِ ، ثُمَّ

[1] Zemar, Umman'a değil, San'a'ya bağlıdır.

[2] Matbu olan asıl nüshanın hamişinde şu açıklama yer almıştır: Mûsa b. İsmail et-Tebûzekî hakkında şüphe yoktur. Birden fazla tâbiûnden rivayette bulunmuştur. Tâbiûndan olan hocası Hüneyd b. el-Kâsım'ın durumu ise bilinmemektedir.

رَجَعْتُ إِلَى أَهْلِي ، فَأَوْصَيْتُهُمْ بِإِبلِي . ثُمَّ خَرَجْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْتُ : مَا الَّذِي تَدْعُو إِلَيْهِ ؟ فَقَالَ : " أَدْعُو إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إلا اللَّهُ ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامِ الصَّلاةِ ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ ، وَحَجِّ الْبَيْتِ ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ " ، فَقُلْتُ : إِذًا أَجَبْنَاكَ إِلَى هَذَا ، فَنَحْنُ آمِنُونَ عَلَى أَهْلِنَا ، وَدِمَائِنَا ، وَأَمْوَالِنَا ؟ قَالَ : " نَعَمْ " ، فَأَسْلَمْتُ ، وَرَجَعْتُ إِلَى قَوْمِي ، فَأَخْبَرْتُهُمْ بِإِسْلامِي ، فَأَسْلَمَ عَلَى يَدَيَّ بَشَرٌ كَثِيرٌ مِنْهُمْ

- قلت فذكر الحديث وهو بتمامه في المناقب - رواه الطبراني في الاوسط وفي اسناده صخر بن الحارث عن عمه و لم أر احدا ذكرهما والله أعلم.

69. Amr b. el-Hamik anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir seriye/askeri birlik gönderdi. Askerler: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen bizi gönderiyorsun ama, bizim ne azığımız var, ne yiyeceğimiz var ve ne de yolu biliyoruz!" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Sizler parlak yüzlü bir adama rastlayacaksınız. O sizi yedirip içirecek ve size yolu gösterecektir. O kişi cennetliktir."

Topluluk bana misafir olduklarında, birbirlerine işaret edip, bana bakmaya başladılar. Ben: "Birbirinize işaret edip, ne bana bakıyorsunuz!?" deyince Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) söylediklerini bana anlattılar. Ben de onları yedirip içirdim. Onlara azık hazırladım. Sonra onlarla birlikte çıkıp kendilerine yolu gösterdim. Sonra ailemin yanına dönüp, onlara develerime bakmalarını söyledim. Sonra yola koyulup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardım ve "Sen neye çağırıyorsun?" diye sordum. *"Allah'tan başka ilâh bulunmadığı ve benim Allah'ın elçisi olduğumu kabule, namaz kılmaya, zekât vermeye, Beyt(ullah)ı haccetmeye ve Ramazan'da oruç tutmaya çağırıyorum"* buyurdu. "Eğer bu konularda davetini kabul edersek, ailemiz, mallarımız ve canlarımızla güvende olur muyuz?" diye sordum. *"Evet"* buyurdu. Ben de hemen Müslümanlığımı ilan edip kavmimin yanına döndüm ve onlara Müslüman olduğumu bildirdim. Neticede benim elimle pek çok insan Müslümanlığı benimsedi.

★Ben derim ki: Hadisin tamamı Menkıbeler bölümünde yer almıştır.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde hadisin Sahr b. Hâris'in amcasından rivayeti olduğu belirtilmiştir ki, bu ikisini zikreden müellife rastlamadım. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

٧٠- حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، ثنا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ مُجَالِدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُمَيْرٍ ذِي مُرَّانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ عُمَيْرٍ ، قَالَ : جَاءَنَا كِتَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " بِسْمِ اللَّهِ

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى عُمَيْرٍ ذِي مِرَّانَ وَمَنْ أَسْلَمَ مِنْ هَمْدَانَ سَلامٌ عَلَيْكُمْ ، فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكُمُ اللَّهَ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا هُوَ أَمَّا بَعْدُ ، فَإِنَّهُ بَلَغَنَا إِسْلامُكُمْ مَقْدَمَنَا مِنْ أَرْضِ الرُّومِ ، فَأَبْشِرُوا ، فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ هَدَاكُمْ بِهِدَايَتِهِ ، وَإِنَّكُمْ إِذَا شَهِدْتُمْ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَأَقَمْتُمُ الصَّلاةَ وَأَعْطَيْتُمُ الزَّكَاةَ ، فَإِنَّ لَكُمْ ذِمَّةَ اللَّهِ ، وَذِمَّةَ رَسُولِهِ عَلَى دِمَائِكُمْ وَعَلَى أَمْوَالِكُمْ ، وَعَلَى أَرْضِ الرُّومِ الَّتِي أَسْلَمْتُمْ عَلَيْهَا ، سَهْلِهَا وَجَبَلِهَا ، وَعُيُونِهَا وَمَرْعَاهَا ، غَيْرَ مَظْلُومِينَ وَلا مُضَيَّقٍ عَلَيْهِمْ ، فَإِنَّ الصَّدَقَةَ لا تَحِلُّ لِمُحَمَّدٍ وَلا لأَهْلِ بَيْتِهِ ، وَإِنَّ مَالِكَ بْنَ مِرَارَةَ الرَّهَاوِيَّ قَدْ حَفِظَ الْغَيْبَ وَأَدَّى الأَمَانَةَ وَبَلَّغَ الرِّسَالَةَ ، فَآمُرُكَ بِهِ يَا ذَا مِرَّانَ خَيْرًا ، فَإِنَّهُ مَنْظُورٌ إِلَيْهِ فِي قَوْمِهِ وَلْيُحِبْكُمْ رَبُّكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير من طريق عمير ابن ذي مران عن ابيه عن جده و لم أر أحدا ذكرهم بتوثيق ولا جرح.

70. Umeyr anlatmaktadır:

Bize Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şu mektubu ulaştı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Bu, Allah'ın Elçisi Muhammed tarafından Umeyr Zû Mürrân ve Hemedan halkından Müslüman olanlara mektubudur. Selam olsun sizlere. Ben sizin adınıza kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a hamdederim. İmdi, bizim Bizans topraklarından çekilmemizden sonra sizin Müslüman olduğunuz haberini aldık. Sevinin; zira Allah sizi kendi yoluna hidayet etmiştir. Eğer siz Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet eder, namazı kılar, zekâtı verirseniz, kuşkusuz Allah ve Resûlü'nün güvencesiyle canlarınız ve mallarınız güvende olacaktır. Ovaları, dereleri ve meralarıyla Müslümanlığı kabul ettiğiniz topraklarda zulüm ve baskı görmeden yaşayacaksınız. Muhakkak ki sadaka ne Muhammed'e, ne de onun aile fertlerine helaldir. Kuşkusuz Mâlik b. Mirâre er-Rehâvî, sırrı korudu, emaneti tevdi etti [ve mesajı iletti]. Ey Zû Mürrân sana ona iyi davranmanı emrediyorum; zira o, kavmi arasında saygın biridir. Rabbinizin sevgisine nail olasınız."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Umeyr b. Zî Mürrân'ın babasından, onun da dedesinden nakli şeklinde rivayet etmiştir ki, bunlar hakkında tevsik (sağlam oldukları yönünde bir değerlendirme) ya da tenkit değerlendirmesi zikreden bir kimseye rastlamadım.

٧١- ثنا أبو زرْعَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، قَالَ : أَخْرَجَ إِلَيْنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَطَاءِ الْعَامِرِيُّ الْبَكَّائِيُّ كِتَابًا مِنَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم لَهُمْ ، فَقَالَ لَنَا : اكْتُبُوهُ ، وَلَمْ يُمْلِهِ عَلَيْنَا ، زَعَمَ أَنَّ ابْنَ ابْنَةِ الْفُجَيْعِ حَدَّثَهُ بِهِ : " هَذَا كِتَابٌ مِنْ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم رَسُولِ اللَّهِ لِلْفُجَيْعِ وَمَنْ تَبِعَهُ وَمَنْ أَسْلَمَ ، وَأَقَامَ الصَّلاةَ ، وَآتَى الزَّكَاةَ ، وَأَطَاعَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ، وَأَعْطَى مِنَ الْمَغْنَمِ

خُمْسَ اللَّهِ ، وَنَصَرَ نَبِيَّ اللَّهِ ، وَأَشْهَدَ عَلَى إِسْلامِهِ ، وَفَارَقَ الْمُشْرِكِينَ ، فَإِنَّهُ آمِنٌ بِأَمَانِ اللَّهِ ، وَمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الكبير واسناده منقطع.

71. Ebû Nuaym anlatmaktadır: Bize Abdülmelik b. Atâ el-Âmirî Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bir mektup çıkararak "Bunu yazın" dedi ve onu bize imla ettirmedi. Mektubu, İbnetü'l-Fucay'ın oğlunun kendisine naklettiğini iddia etti. Mektup şöyledir:

"Bu, Allah'ın Resûlü Muhammed'den Fucay' ve onunla beraber olanlara yazılmış bir mektuptur. Kim Müslümanlığı benimser, namazı kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Resûlü'ne itaat eder, ganimetlerden Allah'ın payı olan beşte birlik hisseyi (humusu) öder, Allah'ın Nebisi'ne yardım eder, Müslümanlığına şahit getirip müşriklerden uzaklaşırsa, o kimse Allah'ın ve Muhammed'in güvencesi altındadır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde kopukluk vardır.

٧٢- وعن عمارة بن أحمر المازني قال كُنْتُ فِي إِبِلٍ لِي أَرْعَاهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ فأغارت علينا خَيْلُ رَسُولِ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فجمعت إبلي وركبت الفحل فتفاج يبول فنزلت عنه وركبت ناقة فنجوت عليها واستاقوا الابل فأتيت رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فأسلمت فردها علي ولم يكونوا اقتسموها قال جواب بن عمارة فأدركت أنا وأخي الناقة التي ركبها عمارة يومئذ إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم.

رواه الطبراني في الكبير ، وفي اسناده قتيلة بنت جميع عن يزيد ابن صيف عن أبيه ولم أر أحدا ترجمهم.

72. Umâre b. Ahmer el-Mâzinî anlatmaktadır. Cahiliye döneminde develerimin yanında, onları otlatıyordum. Derken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) süvari birliği üzerimize akın etti. Hemen develerimi toplayıp erkek deveye bindim. Deve bacaklarını açıp işemeye koyuldu. Ondan inip dişi deveye bindim ve onun sırtında kurtuldum. Atlılar develeri sürüp götürdüler. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip Müslüman oldum. Bana develerimi iade etti. Onları henüz bölüşmemişlerdi. Cevvâb b. Umâre demiştir ki: O gün Umâre'nin üzerine binip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiği dişi deveye, ben ve kardeşim yetiştik.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde Kuteyle binti Cumey', Yezîd b. Sayf'tan, o da babasından naklen ifadesi yer almıştır ki, bu kişilerin biyografilerini zikredeni görmedim.

(باب الإسْلامُ يَجُبُّ ما قَبْلَهُ)

İslâm Önceki Günahları Siler

٧٣- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ أَبِي السَّلِيلِ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ قَعْنَبٍ الرِّيَاحِيِّ قَالَ أَتَيْتُ أَبَا ذَرٍّ فَلَمْ أَجِدْهُ وَرَأَيْتُ الْمَرْأَةَ فَسَأَلْتُهَا فَقَالَتْ هُوَ ذَاكَ فِي ضَيْعَةٍ لَهُ فَجَاءَ يَقُودُ أَوْ يَسُوقُ بَعِيرَيْنِ قَاطِرًا أَحَدَهُمَا فِي عَجُزِ صَاحِبِهِ فِي عُنُقِ كُلٍّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا قِرْبَةٌ فَوَضَعَ الْقِرْبَتَيْنِ قُلْتُ يَا أَبَا ذَرٍّ مَا كَانَ مِنْ النَّاسِ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ أَنْ أَلْقَاهُ مِنْكَ وَلَا أَبْغَضَ أَنْ أَلْقَاهُ مِنْكَ قَالَ لِلَّهِ أَبُوكَ وَمَا يَجْمَعُ هَذَا قَالَ قُلْتُ إِنِّي كُنْتُ وَأَدْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكُنْتُ أَرْجُو فِي لِقَائِكَ أَنْ تُخْبِرَنِي أَنَّ لِي تَوْبَةً وَمَخْرَجًا وَكُنْتُ أَخْشَى فِي لِقَائِكَ أَنْ تُخْبِرَنِي أَنَّهُ لَا تَوْبَةَ لِي فَقَالَ أَفِي الْجَاهِلِيَّةِ قُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ - قلت ويأتي بتمامه في عشرة النساء -

رواه الامام أحمد ورجاله موثقون.

73. Nuaym b. Ka'neb er-Riyâhî anlatmaktadır: Bir gün Ebû Zer'e gittim. Ama kendisini bulamadım. Kadını gördüm ve ona sordum. "O, şu bahçesindeki şahıstır" dedi. Birazdan Ebû Zer, biri diğerinin yedeğinde iki yük devesini sürerek geldi. Her birinin boynunda bir kırba vardı. Kırbaları yere indirdi. Dedim ki: "Ebû Zer! İnsanlar arasında ne seninle karşılaşmayı arzuladığım gibi karşılaşmak istediğim, ne de seninle karşılaşmaktan nefret ettiğim gibi karşılaşmaktan nefret ettiğim biri vardı." "Hay Allah iyiliğine versin, bu iki şeyi bir arada ne toplar ki?" diye şaşkınlığını ifade etti. Ben de: "Ben Cahiliye döneminde toprağa diri diri kız çocuğu gömmüştüm. Seninle karşılaşıp bana bir tövbe kapısı ve bir çıkış yolu göstermeni umuyordum. Aynı zamanda seninle karşılaştığımda benim için tövbe kapısı bulunmadığını söylemenden de korkuyordum" dedim. Bunun üzerine "Bu, Cahiliye döneminde mi oldu?" diye sordu. Ben: "Evet" deyince "Allah geçmişte olanları affetmiştir" dedi.

★Ben derim ki: Hadisin tamamı "Kadınlarla İyi Geçinme" bahsinde gelecektir.
Hadisi İmam Ahmed rivayet etmiş olup râvileri güvenilir kimselerdir.

٧٤- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَابِتِ بْنِ ثَوْبَانَ عَنْ عُمَيْرِ بْنِ هَانِئٍ عَنْ أَبِي الْعَذْرَاءِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجِلُّوا اللَّهَ يَغْفِرْ لَكُمْ قَالَ ابْنُ ثَوْبَانَ يَعْنِي أَسْلِمُوا

رواه احمد وفي اسناده ابوالعدراء وهو مجهول.

74. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ı yüceltin ki, sizi bağışlasın"* buyurmuştur. İbn Sevban bunu, "Yani Müslüman olun ki" şeklinde açıklamıştır.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde geçen Ebu'l-Azrâ meçhuldür.

٧٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدِ بْنِ يَحْيَى الرَّقِّيُّ ، ثنا أَبُو فَرْوَةَ يَزِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا يَاسِينُ الزَّيَّاتُ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ الْحِمْصِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُفَيْلٍ ، قَالَ : جَاءَ شَابٌّ ، فَقَامَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ بِأَعْلَى صَوْتِهِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ يَدَعْ سَيِّئَةً إِلا عَمِلَهَا , وَلا خَطِيئَةً إِلا رَكِبَهَا ، وَلا أَشْرَفَ لَهُ سَهْمٌ فَمَا فَوْقَهُ إِلا اقْتَطَعَهُ بِيَمِينِهِ ، وَمَنْ لَوْ قُسِمَتْ خَطَايَاهُ عَلَى أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَغَمَرَتْهُمْ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَسْلَمْتَ ؟ " أَوْ : " أَنْتَ مُسْلِمٌ ؟ " قَالَ : أَمَّا أَنَا , فَأَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ . قَالَ : " اذْهَبْ , فَقَدْ بَدَّلَ اللَّهُ سَيِّئَاتِكَ حَسَنَاتٍ " . قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَغَدَرَاتِي وَفَجَرَاتِي ؟ قَالَ : " وَغَدَرَاتُكَ وَفَجَرَاتُكَ " ثَلاثًا ، فَوَلَّى الشَّابُّ ، وَهُوَ يَقُولُ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، فَلَمْ أَزَلْ أَسْمَعُهُ يُكَبِّرُ ، حَتَّى تَوَارَى عَنِّي , أَوْ خَفِيَ عَنِّي

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده يس الزيات يروي الموضوعات.

75. Seleme b. Nüfeyl anlatmaktadır: Bir gün bir genç gelerek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önüne oturdu ve avazı çıktığınca: "Ey Allah'ın Resûlü! Yapmamış hiçbir kötülük ve işlememiş hiçbir günah bırakmamış, karşısına çıkan her hisseyi ve fazlasını sağ eliyle çekip almış, eğer günahları Medine halkına bölüştürülecek olsa, hepsini yutacak olan biri hakkında ne buyurursun?!" diye bağırdı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Sen Müslüman oldun mu?" veya *"Sen Müslüman mısın?"* diye sordu. Genç: "Ben şahadet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed Allah'ın Resûlüdür!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Haydi git; zira senin kötülüklerin iyiliğe dönüştürüldü"* buyurdu. Genç: "Ya Resûlallah! Ya hıyanetlerim ve fasıklıklarım ne olacak?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Hıyanetlerin ve fasıklıkların da"* buyurdu. Bunun üzerine genç, "Allahü ekber, Allahü ekber" diyerek dönüp gitti. Gözden kayboluncaya kadar onun tekbir seslerini işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Yâsin ez-Zeyyât uydurma hadisler rivayet etmektedir.

٧٦- حَدَّثَنَا أَبُو زَيْدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَزِيدَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرٍ ، عَنْ أَبِي طَوِيلٍ شَطَبِ الْمَمْدُودِ ، أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : أَرَأَيْتَ رَجُلا عَمِلَ الذُّنُوبَ كُلَّهَا ، فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهَا شَيْئًا ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ لَمْ يَتْرُكْ حَاجَةً وَلا دَاجَةً إِلا أَتَاهَا ، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ ؟ قَالَ : " فَهَلْ أَسْلَمْتَ ؟ " قَالَ : أَمَّا أَنَا فَأَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، قَالَ : " نَعَمْ ، تَفْعَلُ الْخَيْرَاتِ ، وَتَتْرُكُ السَّيِّئَاتِ ، فَيَجْعَلُهُنَّ اللَّهُ لَكَ خَيْرَاتٍ كُلَّهُنَّ " ، قَالَ : وَغَدَرَاتِي وَفَجَرَاتِي ؟ قَالَ : " نَعَمْ " ، قَالَ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ حَتَّى تَوَارَى

رواه الطبراني والبزار بنحوه ورجال البزار رجال الصحيح غير محمد بن هرون أبي نشيط وهو ثقة.

قلت ويأتي حديث أنس في فضل لا اله الا الله في الاذكار.

76. Ebû Tavîl Şatbü'l-Memdûd'un anlattığına göre kendisi, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek şöyle sordu: "Bütün günahları işlemiş, işlemedik günah bırakmamış, büyük küçük her türlü haltı yemiş biri hakkında ne buyurursun. Bu kimse için hiç tövbe kapısı var mıdır?" Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen Müslüman oldun mu?"* diye sordu. O da: "Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. O tektir, O'nun hiçbir ortağı yoktur. Sen de Allah'ın resûlüsün" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet. Eğer iyilikleri işler, kötülükleri terk edersen, Allah bütün bunları sana iyilik olarak yazar"* buyurdu. Ebû Tavîl: "Ya ihanetlerim ve fasıklıklarım ne olacak?" diye sorunca Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlar da"* buyurdu. Bunu duyan Ebû Tavîl: "Allahü ekber!" dedi ve gözden kayboluncaya kadar tekbir getirmeye devam etti.

★Hadisi Taberânî ve benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup Bezzâr'ın ravileri Muhammed b. Hârun Ebû Naşît hariç, *Sahîh*'in râvileridir. Muhammed de güvenilir kimsedir.[1]

Ben derim ki: Lâ ilâhe illallah'ın faziletine dair Enes hadisi Zikirler bölümünde gelecektir.

٧٧- حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ عَنْ أَشْعَثَ بْنِ جَابِرٍ الْحُدَّانِيِّ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم شَيْخٌ كَبِيرٌ يَدَّعِمُ عَلَى عَصًا لَهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ

---

[1] Bkz. X, 202; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 152. İbn Hacer hadisin Müslim'in şartına göre sahih olduğunu söylemiştir.

اللّٰه إنَّ لِي غَدَرَات وَفَجَرَات فَهَلْ يُغْفَرُ لِي قَالَ أَلَسْتَ تَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ قَالَ بَلَى وَأَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللّٰه قَالَ قَدْ غُفِرَ لَكَ غَدَرَاتُكَ وَفَجَرَاتُكَ

رواه احمد والطبراني ورجاله موثقون الا أنه من رواية مكحول عن عمرو بن عبسة فلا أدري أسمع منه أم لا.

77. Amr b. Abese anlatmaktadır: Yaşlı bir zat asasına dayanarak geldi. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda durarak: "Ey Allah'ın Peygamber'i! Ben (bu zamana kadar) bazı hıyanetler ve günahlar işledim. Ben bağışlanır mıyım?" diye sordu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet ediyorsun, öyle değil mi?"* dedi.

Yaşlı zat: "Elbette. Şahadet ederim ki, Muhammed, Allah'ın resûlüdür" diye cevap verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Böylece senin bütün hıyanetlerin ve günahların bağışlandı"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup râvileri güvenilir görülmüştür. Bununla beraber Mekhûl'ün Amr b. Abese'den rivayeti konusunda, onun kendisinden hadis işitip işitmediğini bilmiyorum.

٧٨- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَد ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِر ، عَنْ أَشْعَث ، عَنْ مُحَمَّد بْنِ سِيرِينَ ، عَنِ الْجَارُودِ الْعَبْدِيِّ ، قَالَ : أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُبَايِعُهُ ، فَقُلْتُ لَهُ : " عَلَى أَنِّي إِنْ تَرَكْتُ دِينِي وَدَخَلْتُ فِي دِيْنِكَ لا يُعَذِّبُنِي اللّٰهُ فِي الآخِرَةِ ؟ " قَالَ : " نَعَمْ "

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات.

78. el-Carûd el-Abdî bildiriyor: Biat etmek üzere Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardım ve: "Kendi dinimi terk edip, senin dinine girmem halinde Allah'ın âhirette bana azap etmemesi şartıyla (sana biat ediyorum)!" dedim.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Tamam (kabul ediyorum)"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup râvileri güvenilir kimselerdir.

(باب فيمَنْ ماتَ يُؤْمنُ بالله واليَوْمِ الآخرِ)

Allah'a ve Âhiret Gününe İnanarak Vefat Etmek

٧٩- حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ قَالَ حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ مِخْرَاقٍ عَنْ شَهْرٍ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ مَاتَ يُؤْمِنُ بِاللّٰه وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قِيلَ لَهُ ادْخُلْ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ شِئْتَ

رواه احمد وفي إسناده شهر بن حوشب وقد وثق.

79. Ömer b. el-Hattâb, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Allah'a ve âhiret gününe inanarak vefat eden kimseye <Cennetin sekiz kapısından dilediğinden gir cennete> denir."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Şehr b. Havşeb güvenilir kabul edilmiştir.

(بَابٌ فِي الْوَسْوَسَةِ)

Vesvese

٨٠ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ وَسَعِيدُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ أَبِي الْحُسَامِ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو عَنْ أَبِي الْحُوَيْرِثِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ أَنَّ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ تَمَنَّيْتُ أَنْ أَكُونَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَاذَا يُنْجِينَا مِمَّا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِي أَنْفُسِنَا فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَدْ سَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ يُنْجِيكُمْ مِنْ ذَلِكَ أَنْ تَقُولُوا مَا أَمَرْتُ عَمِّي أَنْ يَقُولَهُ

رواه احمد وفي إسناده أبو الحويرث عبدالرحمن بن معاوية ذكره ابن حبان في الثقات والاكثر على تضعيفه.

80. Osman –b. Affân- anlatmaktadır: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) şu soruyu sormayı istemişimdir: "Şeytan'ın kalbimize attığı vesveselerden bizleri ne kurtarır?" Bunun üzerine Ebû Bekir şöyle dedi: Ben bunu kendisine sordum ve:

"Sizi bundan, benim amcama söylemesini emrettiğim ve fakat onun söylemediği sözü (kelime-i tevhidi) söylemeniz kurtarır" buyurdu

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebu'l-Huveyris Abdurrahman b. Muaviye'yi İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiş olmasına rağmen ekseriyet onun zayıf olduğu görüşündedir.

٨١ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْيَبُ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ أَنَّهُ سَمِعَ عُرْوَةَ يُحَدِّثُ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ خُزَيْمَةَ الْأَنْصَارِيِّ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ يَأْتِي الشَّيْطَانُ الْإِنْسَانَ فَيَقُولُ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ فَيَقُولُ اللَّهُ ثُمَّ يَقُولُ مَنْ خَلَقَ الْأَرْضَ فَيَقُولُ اللَّهُ حَتَّى يَقُولَ مَنْ خَلَقَ اللَّهَ فَإِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ فَلْيَقُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ صلى الله عليه وسلم

رواه احمد والطبراني في الكبير باسناد فيه ابن لهيعة.

81. Huzeyme –b. Sâbit-in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şeytan insana gelir ve ona <Gökleri kim yarattı?> diye sorar. O da: <Allah> der. <Yeri kim yarattı?> diye sorar. <Allah> der. Şeytan bu tür sorular sormaya devam eder, sonunda <Peki Allah'ı kim yarattı?> diye sorar.

Eğer sizden biriniz böyle bir duyguya kapılırsa, hemen <Ben, Allah'a ve O'nun peygamberlerine inandım> desin."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de İbn Lehî'a'nın geçtiği bir senetle Taberânî rivayet etmiştir.

٨٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ يَأْتِيهِ الشَّيْطَانُ فَيَقُولُ مَنْ خَلَقَكَ فَيَقُولُ اللَّهُ فَيَقُولُ فَمَنْ خَلَقَ اللَّهَ فَإِذَا وَجَدَ ذَلِكَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقْرَأْ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ فَإِنَّ ذَلِكَ يُذْهِبُ عَنْهُ

رواه احمد وأبو يعلى والبزار ، ورجاله ثقات.

82. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizden birinize Şeytan gelerek <Seni kim yarattı?> diye sorar. O da: <Allah> der. <Peki Allah'ı kim yarattı?> diye sorar. Eğer sizden biriniz böyle bir şey hissederse, hemen <Ben, Allah'a ve Resûlü'ne inandım> desin. Zira bu söz, o vesveseyi kendisinden giderir."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup râvileri güvenilir kimselerdir.

٨٣- حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ خَالِهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ شَكَوْا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَجِدُونَ مِنَ الْوَسْوَسَةِ وَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَنَجِدُ شَيْئًا لَوْ أَنَّ أَحَدَنَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ كَانَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاكَ مَحْضُ الْإِيمَانِ

رواه احمد وأبو يعلى بنحوه إلا أن لفظ أبي يعلى: أَنَّ رَجُلا ، قَالَ لِعَائِشَةَ : " إِنَّ أَحَدَنَا يُحَدِّثُ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ ، لَوْ تَكَلَّمَ بِهِ ذَهَبَتْ آخِرَتُهُ ، وَلَوْ ظَهَرَ عَلَيْهِ لَقُتِلَ ، قَالَ : فَكَبَّرَتْ ثَلاثًا ، ثُمَّ قَالَتْ : سُئِلَ عَنْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَكَبَّرَ ثَلاثًا ، ثُمَّ قَالَ : إِنَّمَا يُخْتَبَرُ بِهَذَا الْمُؤْمِنُ " . وفي إسناده شهر بن حوشب.

83. Yine Hz. Âişe bildiriyor: İnsanlar Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) kalplerinde hissettikleri vesveselerden yakınarak şöyle dediler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizler (kalbimizde) öyle bir şey hissediyoruz ki, herhangi birimiz o hissettiğini dile getirmektense gökten tepesi üstü düşmeyi yeğler.!"

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte o imanın tâ kendisidir"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve yakın ibarelerle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ya'lâ'nın ifadesi şöyledir:

Bir adam Hz. Âişe'ye: "Bizden birisi gönlünde öyle bir şey hissediyor ki, onu dile getirse âhireti mahvolur. Eğer yakalansa (yani ifade etse),

mutlaka öldürülür" dedi. Âişe üç kere tekbir getirdikten sonra dedi ki: Bu husus Allah Resûlü'ne de sorulmuştu da üç kere tekbir getirdikten sonra: *"Bu şekilde mümin sadece sınanmaktadır"* buyurmuştu.

★Hadisin senedinde Şehr b. Havşeb yer almıştır.

٨٤- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ ، أَخْبَرَنِي عَمْرٌو يَعْنِي ابْنَ أَبِي عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي الْحُوَيْرِثِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرٍ : أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ مَرَّ عَلَى عُثْمَانَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ ، فَدَخَلَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ فَاشْتَكَى ذَلِكَ إِلَيْهِ ، فَقَالَ : مَرَرْتُ عَلَى عُثْمَانَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ ، قَالَ : فَأَيْنَ هُوَ ؟ ، قَالَ : هُوَ فِي الْمَسْجِدِ قَاعِدٌ ، قَالَ : فَانْطَلَقْنَا إِلَيْهِ ، فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ : مَا مَنَعَكَ أَنْ تَرُدَّ عَلَى أَخِيكَ حِينَ سَلَّمَ عَلَيْكَ ؟ ، قَالَ : وَاللَّهِ مَا شَعَرْتُ أَنَّهُ سَلَّمَ ، مَرَّ بِي وَأَنَا أُحَدِّثُ نَفْسِي فَلَمْ أَشْعُرْ أَنَّهُ سَلَّمَ ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : فَمَاذَا تُحَدِّثُ نَفْسَكَ ؟ ، قَالَ : خَلا بِيَ الشَّيْطَانُ فَجَعَلَ يُلْقِي فِي نَفْسِي أَشْيَاءَ مَا أُحِبُّ أَنِّي تَكَلَّمْتُ بِهَا وَأَنَّ لِي مَا عَلَى الأَرْضِ ، قُلْتُ فِي نَفْسِي حِينَ أَلْقَى الشَّيْطَانُ ذَلِكَ فِي نَفْسِي : يَا لَيْتَنِي سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَا الَّذِي يُنْجِينَا مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ الَّذِي يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِي أَنْفُسِنَا ؟ ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : فَإِنِّي وَاللَّهِ قَدِ اشْتَكَيْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، وَسَأَلْتُهُ : مَا الَّذِي يُنْجِينَا مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ الَّذِي يُلْقِي الشَّيْطَانُ مِنْهُ فِي أَنْفُسِنَا ؟ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " يُنْجِيكُمْ مِنْ ذَلِكَ أَنْ تَقُولُوا مِثْلَ الَّذِي أَمَرْتُ بِهِ عَمِّي عِنْدَ الْمَوْتِ فَلَمْ يَفْعَلْ "

رواه أبو يعلى وعند أحمد طرف منه ، وفي إسناده ابو الحويرث عبدالرحمن بن معاوية وثقه ابن حبان والاكثر على تضعيفه والله أعلم.

84. Muhammed b. Cübeyr'in bildirdiğine göre bir gün Hz. Ömer, Mescid'de oturan Hz. Osman'ın yanına uğrayıp, selam verdi; fakat Osman selamını almadı. Sonra Hz. Ebû Bekir'in yanına girerek, bu durumu şikayet ederek: "Ben, Osman'ın yanına uğradım, kendisine selam verdim, ama o selamımı almadı" dedi. Ebû Bekir: "O şimdi nerede?" diye sordu.

Hz. Ömer: "Mescid'de oturmaktadır" deyince kalkıp (birlikte) yanına gittiler. Ebû Bekir, Osman'a: "Kardeşin sana selam verdiğinde onun selamını niçin almadın?" diye sordu. Osman: "Vallahi yanımdan geçtiğini fark etmedim. Ben kendi kendime konuşuyordum. Bu yüzden selam verdiğini fark etmedim" diye karşılık verdi. Ebû Bekir: "Kendi kendine ne konuşuyordun?" diye sorunca Osman şunu söyledi: Şeytan benimle baş başa kaldı ve kalbime öyle vesveseler atmaya başladı ki,

yeryüzündeki her şey benim olsa yine onları konuşmak istemem. Şeytan kalbime bu vesveseyi verince kendi kendime: <Keşke Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bizi Şeytan'ın kalbimize attığı bu vesveseden kurtaracak şeyi sorsaydım> dedim.

Bunun üzerine Ebû Bekir şöyle dedi: Ben, vallahi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bundan yakındım ve kendisine: "Şeytan'ın kalbimize attığı bu vesveseden bizi ne kurtarır?" diye sordum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Sizi bundan benim, ölümü sırasında amcama söylemesini emrettiğim, ama onun (bir türlü) söylemediği sözü söylemeniz kurtarır" buyurdu

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ahmed b. Hanbel de bir kısmını nakletmiş olup senedinde yer alan Ebu'l-Huveyris Abdurrahman b. Muaviye'yi, İbn Hibbân güvenilir kabul ederken, çoğunluk zayıf olduğunu belirtmiştir. Doğrusunu en iyi Allah bilir.[1]

٨٥– حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ الْمُهَلَّبِيُّ ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَرَأَيْتَ أَحَدَنَا يُحَدِّثُ نَفْسَهُ بِالشَّيْءِ الَّذِي لأَنْ يَخِرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَيَنْقَطِعَ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِهِ ؟ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تِلْكَ مَحْضُ الإِيمَانِ "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح إلا يزيد بن أبان الرقاشي.

85. Enes b. Mâlik naklediyor:

İnsanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden biri içinden öyle bir şey geçiriyor ki, onu dile getirmektense kesinlikle gökten (yüzüstü) düşüp parçalanmayı yeğler. Böyle biri hakkında ne buyurursun?" diye sordular.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"O imanın tâ kendisidir"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup Yezîd b. Ebân er-Rakkâşî hariç, ravileri *Sahîh*'in râvileridir.

٨٦– حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّا نَكُونُ عِنْدَكَ عَلَى حَالٍ حَتَّى إِذَا فَارَقْنَاكَ نَكُونُ عَلَى غَيْرِهِ ، قَالَ : " كَيْفَ أَنْتُمْ وَنَبِيُّكُمْ ؟ " . قَالُوا : أَنْتَ نَبِيُّنَا فِي السِّرِّ وَالْعَلانِيَةِ ، قَالَ : " لَيْسَ ذَاكُمُ النِّفَاقَ "

رواه أبو يعلى والبزار إلا أن البزار قَالَ: كيف أنتم وربكم قالوا الله ربنا في السر والعلانية.

ورجال أبي يعلى رجال الصحيح.

---

[1] Hadisi rivayet eden Ebû Ya'lâ (no. 133) şu kaydı düşmüştür: Muhammed b. Cübeyr b. Mut'am'ın Hz. Ömer'den hadis işittiği kesinlik kazanmamıştır.

86. Enes bildiriyor: İnsanlar "Ey Allah'ın Resûlü! Bizler senin yanındayken bir halde, senin yanından ayrıldığımızda başka bir halde oluyoruz!" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki Peygamber'inize karşı inancınız nasıldır?"* diye sordu.

"Sen batında da, zahirde de (içimizde de, dışımızda da) bizim peygamberimizsin" dediler. Bunun üzerine:

"O hal münafıklık değildir" buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. Ancak Bezzâr'ın ifadesi şöyledir: *"Peki Rabbinize inancınız nasıldır?"* diye sordu.

"Allah batında da, zahirde de (gizlide de, açıkta da) bizim Rabbimizdir" dediler.

★Ebû Ya'lâ'nın râvileri *Sahîh*'in râvileridir.[1]

٨٧- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَافِعٍ ، قَالَ : نا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ ، قَالَ : نا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْتِي أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ : مَنْ خَلَقَ السَّمَاءَ ؟ فَيَقُولُ : اللَّهُ ، فَيَقُولُ : مَنْ خَلَقَ الأَرْضَ ؟ فَيَقُولُ : اللَّهُ ، فَيَقُولُ : مَنْ خَلَقَ اللَّهَ ؟ فَإِذَا وَجَدَ ذَلِكَ أَحَدُكُمْ ، فَلْيَقُلْ : آمَنْتُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير ورجاله رجال الصحيح خلا احمد ابن محمد بن نافع الطحان شيخ الطبراني.

87. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki Şeytan sizden herhangi birinize gelerek <Göğü kim yarattı?> diye sorar. O da: <Allah> der. <Yeri kim yarattı?> diye sorar. <Allah> der. Sonra <Peki Allah'ı kim yarattı?> diye sorar. Eğer sizden biriniz böyle bir şey hissederse, hemen <Ben Allah'a ve O'nun peygamberlerine inandım> desin."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup hocası Ahmed b. Muhammed b. Nâfi' et-Tahhân dışındaki râvileri *Sahîh*'in râvileridir.

٨٨- حَدَّثَنَا مُنْتَصِرُ بْنُ نَصْرِ بْنِ مُنْتَصِرٍ الْوَاسِطِيُّ ابْنُ أَخِي تَمِيمِ بْنِ الْمُنْتَصِرِ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ الْوَاسِطِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ الأَزْرَقُ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " إِنِّي أَجِدُ فِي نَفْسِي الشَّيْءَ أَنْ أَكُونَ حُمَمَةً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَكَلَّمَ بِهِ ، فَقَالَ : ذَاكَ صَرِيحُ الإِيمَانِ "

---

[1] Bezzâr, no. 52; Ebû Ya'lâ, 3369. Ebû Ya'lâ'da şu kayıt düşülmüştür: Senedinde yer alan Hâris b. Ubeyd el-İyâdî zayıftır.

رواه الطبراني في الصغير ورجاله رجال الصحيح خلا شيخ الطبراني منتصر.

88. İbn Abbâs anlatmaktadır: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben içimden öyle bir şey geçiriyorum ki, onu dile getirmektense yanıp kül olmayı yeğlerim" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) da: *"İşte o, apaçık imandır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağir*'de rivayet etmiş olup hocası Muntasır hariç, râvileri *Sahîh*'in râvileridir.[1]

٨٩- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حُبَاشٍ الْحِمَّانِيُّ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْعَطَّارُ ، نَا سَيْفُ بْنُ عَمِيرَةَ ، عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبَ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، قَالَ : كُنَّا عِنْدَ أُمِّ سَلَمَةَ ، نَسْأَلُهَا عَنْ حُرُوفِ الْقُرْآنِ ، فَقَالَ رَجُلٌ : يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ ، إِنِّي لأُحَدِّثُ نَفْسِي بِالشَّيْءِ لَوْ تَكَلَّمْتُ بِهِ لَأَحْبَطْتُ أَجْرِي ، وَلَوِ اطَّلَعَ عَلَيَّ لَضُرِبَتْ عُنُقِي ، قَالَتْ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسْأَلُ عَنْ مِثْلِ مَا سَأَلْتَ عَنْهُ ، فَقَالَ : " لا يُلَقَّى ذَلِكَ الْكَلامَ إِلا مُؤْمِنٌ "

رواه الطبراني في الاوسط والصغير ، وفي إسناده سيف بن عميرة قال الازدي يتكلمون فيه.

89. Ümmü Seleme'nin bizzat işittiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben kendi kendime öyle bir şey konuşuyorum ki, onu dile getirsem mutlaka âhiretimi boşa çıkarırım!" dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu vesveseyle yalnız mümin olan karşılaşır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağir*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Seyf b. Amîra hakkında el-Ezdî: "Hakkında tenkit vardır" açıklamasını yapmıştır.[2]

٩٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الصَّفَّارُ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَثَّامِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْخِمْسِ ، عَنْ مُغِيرَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْوَسْوَسَةِ ؟ فَقَالَ : " ذَاكَ مَحْضُ الإِيمَانِ "

---

1 Matbu nüshanın dipnotunda şu not düşülmüştür: Muntasır b. Temîm b. Muntasır Taberânî'nin hocası olup kendisinden Muhammed b. Mahled ve bir grup kimse de rivayette bulunmuştur. Hatîb onu zikretmiş ve fakat hakkında herhangi bir tenkit nakletmemiştir. Bkz. *el-Mu'cemu's-sağir,* no. 1090.

2 Taberânî'nin senedinde yer alan hocası Hasan b. Hubâş el-Himmânî hakkında çok tenkit vardır. Bkz. *Târîh Bağdâd,* VII, 302. Taberânî'nin *el-Mu'cemu's-sağir*'inde (no. 356) ifade "... mutlaka ecrimi boşa çıkarırım" şeklindedir.

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح ، وشيخ الطبراني ثقة والله أعلم.

90. Abdullah –b. Mes'ûd- anlatmaktadır: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vesvese hakkında sorulduğunda: *"O, imanın tâ kendisidir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup râvileri *Sahîh–i Buhârî*'nin râvileridir. Taberânî'nin hocası da güvenilir kimsedir. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

٩١ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي يَذْكُرُ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنَّهُ لَيَعْرِضُ فِي صَدْرِي الشَّيْءُ لأَنْ أَكُونَ حُمَمَةً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَكَلَّمَ بِهِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " الْحَمْدُ لِلَّهِ إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَيِسَ مِنْ أَنْ يُعْبَدَ بِأَرْضِي هَذِهِ ، وَلَكِنَّهُ قَدْ رَضِيَ بِالْمُحَقَّرَاتِ مِنْ أَعْمَالِكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير وهو من رواية ذر بن عبدالله عن معاذ و لم يدركه.

91. Muâz b. Cebel rivayet ediyor: Dedim ki: "Ya Resûlallah! Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, kalbime öyle bir şey doğuyor ki, onu dile getirmektense yanıp kül olmayı yeğlerim!" Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a hamdolsun. Şüphesiz ki şeytan, bu topraklar üzerinde kendisine ibadet edilmesinden umudunu kesti. Fakat hafife alıp basit görülen amellere razı oldu"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Zer b. Abdullah'ın Muâz'dan rivayeti şeklinde nakletmiştir ki, söz konusu zât Muâz'dan hadis işitmemiştir.

٩٢ – وعن عمارة بن أبي الحسن أو ابن حسن عن عمه أن الناس سألوا رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الوسوسة التي يجدها أحدهم لان يسقط من عند الثريا أحب إليه من أن يتكلم به قال فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم ذاك صريح الايمان إن الشيطان يأتي العبد فيما دون ذلك فإذا عصم منه وقع فيما هنالك.

رواه البزار ورجاله ثقات أئمة.

92. Umâre b. Ebi'l-Hasan –veya İbn Hàsan- amcasına dayanarak şöyle nakletmiştir: İnsanlar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) onlardan birinin kalbinde hissettiği ve onu dile getirmektense Süreyya yıldızından düşmeyi yeğlediği vesvesenin hükmünü sordular.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"O apaçık imandır. Kuşkusuz şeytan, kula (önce) başka konularla yaklaşır. Eğer kul kendisinden korunursa, kalbine vesvese vermeye çalışır"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup râvileri güvenilir imamlardır.

٩٣- وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يزال الناس يقولون، كان الله قبل كل شئ فما كان قبله.

رواه البزار ، وله في الصحيح حديث غير هذا ورجاله موثقون.

93. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar <Allah her şeyden önce vardı. Ya O'ndan önce ne vardı?> diye düşünmeye/konuşmaya devam edeceklerdir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup râvileri güvenilir görülmüştür. –Konuyla ilgili Ebû Hureyre'nin *Sahîh-i Buhârî*'de nakledilmiş başka bir hadisi daha vardır–.

(باب)

Konuyla İlgili Başka Bir Bölüm

٩٤- حدثنا محمد بن علي بن الأحمر الناقد ، قال : نا أبو كامل الجحدري ، قال : نا عبد الله بن جعفر ، قال : أخبرني عبد الله بن دينار ، عن ابن عمر ، قال : كنا عند رسول الله صلى الله عليه وسلم ، فجاء رجل أقبح الناس وجها ، وأقبح الناس ثيابا ، وأنتن الناس ريحا ، جلفا جافيا ، فتخطى رقاب الناس ، فجلس بين يدي رسول الله صلى الله عليه وسلم ، فقال : من خلقك ؟ ، قال : " الله " . قال : فمن خلق السماء ؟ ، قال : " الله " ، قال : فمن خلق الأرض ؟ ، قال : " الله " ، قال : فمن خلق الله ؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : " سبحان الله " مرتين وأمسك بجبهته ، فقام الرجل فذهب ، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : " علي بالرجل " ، فطلبناه ، فكأن لم يكن . فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : " هذا إبليس ، جاء يشككم في دينكم "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط.

94. İbn Ömer anlatmaktadır: Bizler, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydık. Derken insanlar içinde yüzü en çirkin, elbisesi en kirli ve kokusu en pis olan kaba, görgüsüz bir adam geldi, insanların boyunlarına basarak ilerleyip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önüne oturdu. Sonra: "Seni kim yarattı?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah"* buyurdu. "Göğü kim yarattı?" diye sordu. *"Allah"* buyurdu. "Yeri kim yarattı?" diye sordu. *"Allah"* buyurdu. Sonunda "Peki Allah'ı kim yarattı?" diye sordu. Bunu sorunca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) iki kere: *"Sübhânallah!"* deyip yüzünü başka tarafa çevirdi. Adam da kalkıp gitti. Sonra: *"O adamı bana getirin"* buyurdu. Hemen peşinden gidip, aradık. Ama sanki yok olmuştu. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"O İblis idi. Size, dininiz hakkında kuşku vermek için geldi" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Abdullah b. Ca'fer el-Medinî, Ali b. el-Medînî'nin babası olup insanlar tarafından hadis uydurmakla itham edilmiştir.

Ben derim ki: İblis ve askerlerine dair bölümde konuyla ilgili daha başka hadisler gelecektir.

(بابُ لا يُقْبَلُ إيْمانٌ بِلا عَمَلٍ ولا عَمَلٌ بِلا إيْمانٍ)

Ne Amelsiz İman, Ne De İmansız Amel Kabul Edilir

٩٥- عن ابن عمر رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يقبل إيمان بلا عمل ولا عمل بلا إيمان.

رواه الطبراني في الكبير ، وفي إسناده سعيد ابن زكريا واختلف في ثقته وجرحه.

95. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne amelsiz iman, ne de imansız amel kabul edilir" buyurmuştur.*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Saîd b. Zekeriyâ'nın güvenilir olup olmadığı konusunda ihtilaf edilmiştir.

(بابٌ في أُصُولِ الدِّينِ وبَيانِ فَرائِضِه)

Dinin Esasları ve Farzlarının Açıklanması

٩٦- عن عمرو بن عوف بن عبدالله المزني رضي الله عنه قال حفظت عن رسول الله صلى الله عليه وسلم اثنى عشر أصلا من أصول الدين.

وفي اسناده كثير بن عبدالله وهو ضعيف الحديث.

96. Amr b. Avf b. Abdullah el-Müzenî demiştir ki: Ben, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) dinin esaslarından on iki esas öğrenip belledim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kesîr b. Abdullah hadisi zayıf biridir.

Konuyla İlgili Başka Bir Bölüm

٩٧- حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَاشِدٍ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ بَيْنَ يَدَيِ الرَّحْمَنِ لَلَوْحًا فِيهِ ثَلاثُ مِائَةٍ وَخَمْسَ عَشْرَةَ شَرِيعَةً ، يَقُولُ الرَّحْمَنُ : وَعِزَّتِي وَجَلالِي لا يَأْتِي عَبْدٌ مِنْ عِبَادِي لا يُشْرِكُ بِي شَيْئًا فِيهِ وَاحِدَةٌ مِنْهَا ، إِلا دَخَلَ الْجَنَّةَ "

رواه أبو يعلى ، وفي إسناده عبدالله بن راشد وهو ضعيف.

97. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuskusuz Rahman'ın huzurunda, üzerinde 315 kanun yazılmış bir levha vardır. Aziz ve celil olan Rahman buyurur ki: <İzzetim ve celalim hakkı için kullarımdan hangi bir kul, kendisinde bu esaslardan biri bulunduğu halde bana hiç bir şeyi ortak koşmadan gelirse mutlaka cennete girer>"

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Râşid zayıftır.[1]

٩٨- وعن عبيد وكانت له صحبة أن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال الايمان ثلثمائة وثلاثون شريعة من وافى بشريعة منهن دخل الجنة.

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده عيسى بن سنان القسملي وثقه ابن حبان وابن خراش وضعفه الجمهور ، و عبدالرحمن بن عبيد لم ار من ذكره.

98. Sahabî olma faziletine eren Ubeyd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"İman 330 şeriat/esastır. Kim bunlardan bir şeriatı eksiksiz yerine getirirse, cennete girer" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan İsa b. Sinan el-Kasmelî'yi İbn Hibbân ve İbn Hirâş güvenilir görürken çoğunluk zayıf saymıştır. Ayrıca Abdurrahman b. Ubeyd'den söz edene de rastlamadım.

٩٩- وعن عثمان بن عفان رضي الله عنه قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ان لله عزوجل مائة خلق وستة عشر خلقا من اتاه بخلق منها دخل الجنة.

رواه أبو يعلى في المسند الكبير. وفي رواية أخرى: مائة خلق وسبعة عشر خلقا. وفي إسناده عبدالله بن راشد وهو ضعيف. و رواه البزار من طريق عبدالله بن راشد وقال: مائة وسبع عشرة شريعة.

99. Osman b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah'ın emrettiği 116 erdem vardır. Kim bunlardan bir erdemi korursa, cennete girer" buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ *el-Müsnedü'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.

Diğer bir rivayette ise *"117 erdem"* denilmiştir. Fakat bu rivayetin de senedinde yer alan Abdullah b. Râşid zayıftır. Aynı hadisi Bezzâr da, Abdullah b. Râşid tarikiyle, *"117 esas/şeriat"* ifadesiyle rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Ebû Ya'lâ (no. 1314) rivayet etmiş olup orada ayrıca: "Senedinde yer alan Abdurrahman b. Ziyâd el-Efrikî zayıftır" kaydı düşülmüştür.

١٠٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَبُو جَعْفَرٍ ، قَالَ : نا أَبُو الدَّهْمَاءِ ، عَنْ أَبِي ظِلالٍ الْقَسْمَلِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَوْحًا مِنْ زَبَرْجَدٍ خَضِرًا ، جَعَلَهُ تَحْتَ الْعَرْشِ ، كَتَبَ فِيهِ : أَنَا اللَّهُ ، لا إِلَهَ إِلا أَنَا ، أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ، خَلَقْتُ بِضْعَةَ عَشَرَ وَثَلاثَمِائَةِ خُلُقٍ ، مَنْ جَاءَ بِخُلُقٍ مِنْهَا مَعَ شَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، دَخَلَ الْجَنَّةَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفي اسناده

أبو ظلال القسملي وثقه ابن حبان والاكثر على تضعيفه.

100. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki Arş'ın altında aziz ve celil olan Allah'ın yeşil zümrütten bir levhası vardır ki, onda şöyle yazılmıştır: <Ben Allah'ım. Benden başka tanrı yoktur. Merhametlileri esirgerim. Ben üç yüz on küsur erdem yarattım. Kim, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet ederek o erdemlerden birini işlerse, cennete konur>"

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Ebû Zılâl el-Kasmelî'yi İbn Hibbân güvenilir kabul ederken çoğunluk zayıf olduğu görüşündedir.

١٠١ - وَبِهِ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَحْرٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ ، عَنْ حَنَشٍ الصَّنْعَانِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " الإِسْلامُ ثَلاثُ مِائَةِ شَرِيعَةٍ ، وَثَلاثَةَ عَشَرَ شَرِيعَةً لَيْسَ مِنْهَا شَرِيعَةٌ يَلْقَى اللَّهَ بِهَا صَاحِبُهَا ، إِلا وَهُوَ يَدْخُلُ بِهَا الْجَنَّةَ "

رواه الطبراني في الاوسط بأسناد فيه عبيد الله بن زحر وهو ضعيف.

101. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İslâm 113 şeriat/esastan ibarettir. Bu esaslardan hiçbir esas yoktur ki, bir kimse onunla Allah'ın huzuruna çıkarsa, mutlaka onun sayesinde cennete girer" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ubeydullah b. Zahr zayıftır.[2]

١٠٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ ، ثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، ثَنَا الْمِنْهَالُ بْنُ بَحْرٍ ، نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ ، قَالَ :

---

[1] Matbu asılın dipnotunda şu kayıt vardır: Senedinde yer alan Vâhid b. Zeyd oldukça zayıf biridir. Bkz. Bezzâr, no. 36.

[2] Taberânî hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de de rivayet etmiştir. (no. 12985)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " الإِيمَانُ ثَلاثُمائَة وَثَلاثَةٌ وَثَلاثُونَ شريعةً ، مَنْ وَافَى بِوَاحِدَةٍ مِنْهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ ".

رواه الطبراني في الاوسط وفي إسناده مجاهيل والمنهال بن بحر وأبو سنان.

102. Sahabîliği bulunan Ubeyd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"İman 330 şeriat/esastan ibarettir. Kim bu esaslardan birini eksiksiz yerine getirirse, cennete girer" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde meçhul râviler bulunması yanında, Minhâl b. Bahr ve Ebû Sinân gibi râviler de yer almıştır.

١٠٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُهْزَاذَ ، ثَنَا سُلَيْمَانُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلانَ ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " الإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً ، أَرْفَعُهَا : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَدْنَاهَا : إِمَاطَةُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجال إسناده مستورون والله أعلم.

103. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)

"İman yetmiş küsur şube olup en üstünü, Lâ ilâhe illallah, sözüdür. En basiti ise yoldan (gelen geçene) eziyet verici maddeleri kaldırmaktır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde durumu bilinmeyen râviler vardır. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

(باب مِنْهُ فِي بَيَانِ فَرَائِضِ الإِسْلامِ وسِهَامه)

İslâm'ın Farzları ve Hisseleri Hakkında

١٠٤ – حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ ، نا حَامِدُ بْنُ آدَمَ ، نا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ ، ثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " الإِسْلامُ عَشْرَةُ أَسْهُمٍ ، وَقَدْ خَابَ مَنْ لا سَهْمَ لَهُ : شَهَادَةُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَهِيَ الْمِلَّةُ ، وَالثَّانِيَةُ : الصَّلاةُ وَهِيَ الْفِطْرَةُ ، وَالثَّالِثَةُ : الزَّكَاةُ وَهِيَ الطُّهُورُ ، وَالرَّابِعَةُ : الصَّوْمُ وَهِيَ الْجُنَّةُ ، وَالْخَامِسَةُ : الْحَجُّ وَهِيَ الشَّرِيعَةُ ، وَالسَّادِسَةُ : الْجِهَادُ وَهِيَ الْعُرْوَةُ ، وَالسَّابِعَةُ : الأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَهُوَ الْوَفَاءُ ،

وَالثَّامِنَةُ : النَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَهِيَ الْحُجَّةُ ، وَالتَّاسِعَةُ : الْجَمَاعَةُ وَهِيَ الأُلْفَةُ ، وَالْعَاشِرَةُ : الطَّاعَةُ وَهِيَ الْعِصْمَةُ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير ، وفي إسناده حامد بن آدم مشهور بوضع الحديث.

104. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İslâm on hisseden ibarettir. Hiçbir hissesi bulunmayan kimse kaybetmiştir. Bunlar Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet etmektir ki bu, dinin ta kendisidir. İkincisi namazdır ki bu, fıtrattır. Üçüncüsü zekâttır ki bu, arınmaktır. Dördüncüsü oruçtur ki bu, kalkandır. Beşincisi, hacdır ki bu, şeriattır. Altıncısı cihattır ki bu, işin omurgasıdır. Yedincisi iyiliği emretmektir ki bu, vefadır. Sekizincisi kötülükten mendir ki bu, hüccettir. Dokuzuncusu cemaatle birlikte olmaktır ki bu, sıcaklıktır. Onuncusu ise itaattir ki bu da, kurtuluştur."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hâmid b. Âdem hadis uydurmakla meşhurdur.

١٠٥ – حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ قَالَ حَدَّثَنِي شَيْبَةُ الْخُضَرِيُّ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَحَدَّثَنَا عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثٌ أَحْلِفُ عَلَيْهِنَّ لَا يَجْعَلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ لَهُ سَهْمٌ فِي الْإِسْلَامِ كَمَنْ لَا سَهْمَ لَهُ فَأَسْهُمُ الْإِسْلَامِ ثَلَاثَةٌ الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالزَّكَاةُ وَلَا يَتَوَلَّى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَبْدًا فِي الدُّنْيَا فَيُوَلِّيهِ غَيْرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُحِبُّ رَجُلٌ قَوْمًا إِلَّا جَعَلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَعَهُمْ وَالرَّابِعَةُ لَوْ حَلَفْتُ عَلَيْهَا رَجَوْتُ أَنْ لَا آثَمَ لَا يَسْتُرُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَبْدًا فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

رواه احمد ورجاله ثقات ، و رواه أبو يعلى أيضا

105. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Üç şey var ki, ben onlar üzerine yemin ederim. Biri: Allah, İslâm'dan nasibi olanı hiç nasipsiz kimse gibi yapmaz. İslâm'ın üç hissesi/nasibi şunlardır: Namaz, oruç ve bir de zekât. İkincisi, dünyada iken Allah'ı dost edinen bir kulu âhirette Allah başkasına bırakmaz. Üçüncüsü de bir topluluğu seven bir kişiyi, mutlaka Allah onlarla birlikte haşreder. Bir de dördüncüsü vardır ki, eğer onun üzerine yemin edersem, günaha girmiş olmayacağımı umarım. O da şudur: Eğer Allah bir kulunun kusurunu dünyada iken gizlemişse, mutlaka onu kıyamet günü de gizler."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup râvileri güvenilir kimselerdir. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir.

١٠٦ – وعن ابن مسعود رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال بمثله.

106. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre de Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) benzer bir hadis buyurmuştur.

١٠٧ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ الْحِنَّائِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ الرَّاسِبِيُّ ، قَالا : ثنا طَالُوتُ بْنُ عَبَّادٍ ، ثنا فَضَالُ بْنُ جُبَيْرٍ ، ثنا أَبُو أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " ثَلاثٌ لَوْ حَلَفْتُ عَلَيْهِنَّ لَبَرَرْتُ ، وَالرَّابِعَةُ لَوْ حَلَفْتُ عَلَيْهَا رَجَوْتُ أَنْ لا آثَمَ أَنْ لا يَجْعَلَ اللَّهُ مَنْ لَهُ سَهْمٌ فِي الإِسْلامِ كَمَنْ لا سَهْمَ لَهُ ، وَلا يَتَوَلَّى عَبْدًا فِي الدُّنْيَا ، فَيُوَلِّيَهُ غَيْرَهُ فِي الآخِرَةِ ، وَلا يُحِبُّ عَبْدٌ قَوْمًا إِلا بَعَثَهُ اللَّهُ مَعَهُمْ وَبَيْنَهُمْ ، وَالرَّابِعَةُ لا يَسْتُرُ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ فِي الدُّنْيَا إِلا سَتَرَهُ يَوْمَ الْمَعَادِ "

رواه الطبراني في الكبير ، وفيه فضال بن جبير وهو ضعيف.

107. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Üç şey vardır ki, onlar üzerine yemin etsem mutlaka yeminimi tutarım. Dördüncü bir şey daha vardır ki, onun üzerine yemin edersem, günaha girmiş olmayacağımı umarım. Allah, İslâm'dan nasibi olanı, hiç nasipsiz kimse gibi yapmaz. Allah dünyada bir kulu dost edinip de âhirette onu başkasına bırakmaz. Bir kul bir topluluğu severse, mutlaka Allah onu onlarla birlikte ve onlar arasında diriltir. Dördüncüsü ise şudur: Allah dünyada bir kulunun ayıbını örterse, mutlaka onu âhirette de örter"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Fedâl b. Cübeyr zayıftır.

١٠٨ – حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ حَبِيبٍ ، أَخُو حَمْزَةَ الزَّيَّاتِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ : " الإِسْلامُ ثَمَانِيَةُ أَسْهُمٍ : الإِسْلامُ سَهْمٌ ، وَالصَّلاةُ سَهْمٌ ، وَالزَّكَاةُ سَهْمٌ ، وَالْحَجُّ سَهْمٌ ، وَالْجِهَادُ سَهْمٌ ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ سَهْمٌ ، وَالأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ سَهْمٌ ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ سَهْمٌ ، وَخَابَ مَنْ لا سَهْمَ لَهُ "

رواه أبو يعلى ، وفي إسناده الحارث وهو كذاب.

108. Hz. Ali'nin (kerramallahu vecheh) bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İslâm sekiz hissedir: İslâm bir hisse, namaz bir hisse, zekat bir hisse, hac bir hisse, cihat bir hisse, Ramazan orucu bir hisse, iyiliği emir bir hisse, kötülükten men bir hissedir. Hissesi bulunmayan kimse kaybetmiştir."

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan el-Hâris hadis uydurmakla töhmetlidir.[1]

١٠٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ عَطَاءٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنْ صِلَةَ ، عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الإِسْلامُ ثَمَانِيَةُ أَسْهُمٍ الإِسْلامُ سَهْمٌ ، وَالصَّلاةُ سَهْمٌ ، وَالزَّكَاةُ سَهْمٌ ، وَحَجُّ الْبَيْتِ سَهْمٌ ، وَالصِّيَامُ سَهْمٌ ، وَالأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ سَهْمٌ ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ سَهْمٌ ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ سَهْمٌ ، وَقَدْ خَابَ مَنْ لا سَهْمَ لَهُ "

رواه البزار ، وفيه يزيد بن عطاء وثقه احمد وغيره وضعفه جماعة وبقية رجاله ثقات.

109. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İslâm sekiz hissedir: İslâm bir hisse, namaz bir hisse, zekât bir hisse, Beyt'i (Kâbe'yi) haccetmek bir hisse, cihat bir hisse, oruç bir hisse, iyiliği emir bir hisse, kötülükten men bir hisse ve Allah yolunda cihat bir hissedir. Hissesi bulunmayan kimse kaybetmiştir."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd b. Atâ'yı Ahmed b. Hanbel ve başkaları güvenilir kabul ederken, bir grup âlim zayıf görmüştür. Kalan râviler ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٠ - وعن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه قال ثلاث لو حلفت عليهن - فذكره موقوفا وإسناده منقطع.

110. Abdullah b. Mes'ûd şöyle demiştir:

"Üç şey vardır ki, onlar üzerine yemin etsem..."

★Mevkuf olarak zikredilen bu hadisin senedinde kopukluk vardır.[3]

١١١ - وعن ابي الدرداء رضي الله عنه عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال إن للاسلام ضوءا وعلامات كمنار الطريق ورأسه وجماعة شهادة ان لا إله إلا الله وأن محمدا عبده ورسوله وإقام الصلاة وإيتاء الزكاة وتمام الوضوء.

---

[1] Hadisi Ebû Ya'lâ (no. 523) rivayet etmiş olup şu kayıt düşülmüştür: Habîb b. Habîb hadisi çürük/değersiz bir ravidir.

[2] Bkz. 1595 ve 4287 nolu hadisler. Bezzâr hadisi 336 ve 875 numaralarda merfû olarak, 337 numarada ise mevkuf olarak rivayet etmiş ve: "Bunu sadece Yezîd b. Atâ'nın merfû olarak naklettiğini biliyoruz" açıklamasını yapmıştır.

[3] Hadisin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de geçen 8799 ve 8800 nolu varyantlarında şart edatı bulunmamaktadır.

رواه الطبراني في الكبير.

111. Ebu'd-Derdâ'nın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İslâm'ın yön feneri gibi bir takım işaretleri ve alametleri vardır. Bunun başı ve özü Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şahadet getirmek, namazı dosdoğru kılmak, zekatı vermek ve abdesti tam almaktır."

★Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.[1]

(بَاب مِنْهُ)

Konuyla İlgili Diğer Bir Bölüm

١١٢ - حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ حَدَّثَنَا شَهْرٌ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَجْلِسًا لَهُ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَام فَجَلَسَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاضِعًا كَفَّيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَدِّثْنِي مَا الْإِسْلَامُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِسْلَامُ أَنْ تُسْلِمَ وَجْهَكَ لِلَّهِ وَتَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ قَالَ فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَنَا مُسْلِمٌ قَالَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَقَدْ أَسْلَمْتَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَحَدِّثْنِي مَا الْإِيمَانُ قَالَ الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَتُؤْمِنَ بِالْمَوْتِ وَبِالْحَيَاةِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَتُؤْمِنَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَالْحِسَابِ وَالْمِيزَانِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ قَالَ فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَقَدْ آمَنْتُ قَالَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَقَدْ آمَنْتَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَدِّثْنِي مَا الْإِحْسَانُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِحْسَانُ أَنْ تَعْمَلَ لِلَّهِ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تَرَهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَحَدِّثْنِي مَتَى السَّاعَةُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبْحَانَ اللَّهِ فِي خَمْسٍ مِنْ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا هُوَ { إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ } وَلَكِنْ إِنْ شِئْتَ حَدَّثْتُكَ بِمَعَالِمَ لَهَا دُونَ ذَلِكَ قَالَ أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَحَدِّثْنِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَيْتَ الْأَمَةَ وَلَدَتْ رَبَّتَهَا أَوْ رَبَّهَا وَرَأَيْتَ أَصْحَابَ الشَّاءِ تَطَاوَلُوا بِالْبُنْيَانِ وَرَأَيْتَ الْحُفَاةَ الْجِيَاعَ الْعَالَةَ كَانُوا

[1] Senedi zayıftır. Bkz. *Zaîfu'l-Câmiu's-sağîr*, no. 1940.

رُءُوسَ النَّاسِ فَذَلِكَ مِنْ مَعَالِمِ السَّاعَةِ وَأَشْرَاطِهَا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ أَصْحَابُ الشَّاءِ
وَالْحُفَاةُ الْجِيَاعُ الْعَالَةُ قَالَ الْعُرَيْبُ

رواه احمد والبزار بنحوه الا أن في البزار: ان جبريل صلى الله عليه وسلم أتى النبي صلى الله عليه وسلم في هيئة رجل شاحب مسافر. وفي اسناد أحمد شهر بن حوشب.

112. İbn Abbâs anlatmaktadır:

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir yerde oturdu. Sonra Cebrâîl (aleyhisselam) gelerek ellerini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dizlerine koyarak onun huzuruna oturdu ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana İslâm'ı anlat" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"İslâm yüzünü aziz ve celil olan Allah'a dönmen, Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun tek olup hiçbir ortağı bulunmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şahadet etmendir" buyurdu.

Cebrâîl: "Eğer bunu yaparsam, Müslüman olmuş olur muyum?" diye sordu.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer bunu yaparsan Müslüman olmuş olursun"* buyurdu.

Sonra Cebrâîl: "Ey Allah'ın Resûlü, bana imanı anlat!" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"İman, Allah'a, âhiret gününe, meleklere, Kitab'a, peygamberlere, ölüme ve öldükten sonraki hayata inanman, cennet ve cehennemin, hesap ve mizanın varlığına inanman, hayır ve şerriyle bütün kadere inanmandır" buyurdu.

Cebrâîl: "Eğer bunu yaparsam, inanmış olur muyum?" diye sordu.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer sen bunu yaparsan, inanmış olursun"* buyurdu.

Sonra Cebrâîl: "Ey Allah'ın Resûlü, ihsan nedir? Bana anlat" dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"İhsan, Allah'ı görürmüşçesine O'nun için çalışmandır. Zira her ne kadar sen O'nu görmesen de, O kesinlikle seni görüyordur" buyurdu.

Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Kıyamet ne zaman kopacaktır? Bana bildir" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu soruya şöyle cevap verdi: *"Sübhanallah. Beş şey vardır ki onlar gaybi bilgilerdendir. Onları yalnızca Allah bilir.* <Şüphesiz ki, kıyamet saatinin bilgisi Allah yanındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde ne varsa (erkek veya dişi oluşunu, renk ve özelliklerini) O bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilmez. Hiçbir kimse hangi yerde öleceğini de bilemez. Şüphesiz ki Allah her şeyi

hakkıyla bilir, her şeyden haberdardır>[1] *Fakat istersen sana kıyametin önceden yaşanacak alametlerini söylerim."*

Cebrâîl: "Olur. Ey Allah'ın Elçisi, onları bana anlat" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlattı:

"Cariyenin kendi hanım efendisini –ya da bey efendisini- doğurduğunu görürsen; bina sahiplerinin yüksek binalar kurmak için birbirleriyle rekabet ettiğini görürsen; yalınayak, aç ve muhtaç kimselerin insanların önderleri olduklarını görürsen, (bil ki) bunlar kıyamet alametlerindendir."

Cebrâîl: "Ey Allah'ın Resûlü, yalınayak, aç ve muhtaç bina sahipleri kimlerdir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ureyb (Arapçıklar, Arapların bayağıları)dır"* buyurdu.[2]

Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup Bezzâr'ın rivayetinde "Cebrâîl, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) rengi değişmiş/toz toprak içinde yolculuk yapan bir adam kılığında geldi" ifadesi geçmiştir.

★Ahmed b. Hanbel'in senedinde Şehr b. Havşeb yer almıştır.

١١٣ - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي حُسَيْنٍ حَدَّثَنَا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ عَنْ عَامِرٍ أَوْ أَبِي عَامِرٍ أَوْ أَبِي مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي مَجْلِسٍ فِيهِ أَصْحَابُهُ جَاءَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَام فِي غَيْرِ صُورَتِهِ يَحْسِبُهُ رَجُلًا مِنْ الْمُسْلِمِينَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ ثُمَّ وَضَعَ جِبْرِيلُ يَدَهُ عَلَى رُكْبَتَيْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ لَهُ يَا رَسُولَ اللهِ مَا الْإِسْلَامُ فَقَالَ أَنْ تُسْلِمَ وَجْهَكَ لِلَّهِ وَأَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ قَالَ فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَقَدْ أَسْلَمْتُ قَالَ نَعَمْ ثُمَّ قَالَ مَا الْإِيمَانُ قَالَ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَالْمَوْتِ وَالْحَيَاةِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَالْحِسَابِ وَالْمِيزَانِ وَالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ قَالَ فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَقَدْ آمَنْتُ قَالَ نَعَمْ ثُمَّ قَالَ مَا الْإِحْسَانُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنَّكَ إِنْ كُنْتَ لَا تَرَاهُ فَهُوَ يَرَاكَ قَالَ فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَقَدْ أَحْسَنْتُ قَالَ نَعَمْ وَنَسْمَعُ رَجْعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ وَلَا يُرَى الَّذِي يُكَلِّمُهُ وَلَا يُسْمَعُ كَلَامُهُ قَالَ فَمَتَى السَّاعَةُ يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

---

[1] Lokman Sur. 31/34.

[2] Ureyb, Arap kelimesinin ism-i tasğiri olup Arapçık anlamına gelmektedir. *Müsned* şerhinde belirtildiği üzere *Müsned*'in nüshalarından bir nüshada (no. 2926) bu şekilde geçmiştir. Yazmalarda ise "garib" kelimesi geçmiştir ki, manası "yabancı" demektir... Hadisin senedinde yer alan Şehr b. Havşeb güvenilir olmakla birlikte hakkında tenkit vardır.

وسَلَّمَ سُبْحَانَ اللَّه خَمْسٌ مِنْ الْغَيْبِ لاَ يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ { إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ } فَقَالَ السَّائِلُ يَا رَسُولَ اللَّه إِنْ شِئْتَ حَدَّثْتُكَ بِعَلَامَتَيْنِ تَكُونَانِ قَبْلَهَا فَقَالَ حَدِّثْنِي فَقَالَ إِذَا رَأَيْتَ الْأَمَةَ تَلِدُ رَبَّهَا وَيَطُولُ أَهْلُ الْبُنْيَانِ بِالْبُنْيَانِ وَعَادَ الْعَالَةُ الْحُفَاةُ رُءُوسَ النَّاسِ قَالَ وَمَنْ أُولَئِكَ يَا رَسُولَ اللَّه قَالَ الْعَرِيبُ قَالَ ثُمَّ وَلَّى فَلَمَّا لَمْ نَرَ طَرِيقَهُ بَعْدُ قَالَ سُبْحَانَ اللَّه ثَلَاثًا هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ لِيُعَلِّمَ النَّاسَ دِينَهُمْ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا جَاءَنِي قَطُّ إِلَّا وَأَنَا أَعْرِفُهُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ هَذِهِ الْمَرَّةُ

رواه احمد وفي اسناده شهر بن حوشب.

113. İbn Âmir – ya da Ebû Âmir veya Ebû Mâlik-'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir yerde ashabı ile birlikte otururken Cebrâîl (aleyhisselam) asli sureti dışında bir suretle yanına geldi. Bu yüzden (Peygamber) onu Müslümanlardan biri zannetti. Sonra selam verdi, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) selamını aldı. Sonra Cebrâîl elini Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) dizleri üzerine koyarak: "Ey Allah'ın Resûlü, İslâm nedir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İslâm, yüzünü Allah'a dönmen, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şahadet etmen, namazı dosdoğru kılman ve zekâtı vermendir" buyurdu.

Cebrâîl: "Eğer bunu yaparsam, Müslüman olmuş olur muyum?" diye sordu.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* buyurdu.

Sonra: "İmanı nedir" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"İman, Allah'a, âhiret gününe, meleklere, Kitab'a, peygamberlere, ölüme ve öldükten sonraki hayata, cennet ve cehenneme, hesap ve mizana, hayrı ve şerriyle bütün kadere inanmandır" buyurdu.

Cebrâîl: "Eğer bunu yaparsam, inanmış olur muyum?" diye sordu.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* buyurdu.

Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü, ihsan nedir?" diye sordu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"İhsan, Allah'ı görürmüşçesine O'na ibadet etmendir. Zira her ne kadar sen O'nu görmesen de, O seni görmektedir" buyurdu.

Cebrâîl: "Eğer bunu yaparsam, ihsan faziletine ulaşmış olur muyum?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* buyurdu.

Biz, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mırıltısını işitiyor, fakat konuştuğu zatı ne görüyor, ne de onun konuşmasını işitiyorduk.

Sonra "Ey Allah'ın Resûlü! Kıyamet ne zaman kopacaktır?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu soruya şöyle cevap verdi:

"Sübhanallah. Beş şey vardır ki, onlar gaybi bilgilerdendir. Onları yalnızca Allah bilir. <Şüphesiz ki, kıyamet saatinin bilgisi Allah katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde ne varsa (erkek veya dişi oluşunu, renk ve özelliklerini) O bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilmez. Hiçbir kimse hangi yerde öleceğini de bilemez. Şüphesiz ki Allah her şeyi hakkıyla bilir, her şeyden haberdardır>[1] *Fakat istersen sana kıyametten önce vuku bulacak iki alametten bahsederim."*

Cebrâîl: "Olur. Anlat" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Cariyenin kendi efendisini doğurduğunu; bina sahiplerinin yüksek binalar kurduğunu ve muhtaç ve yalınayak kimselerin insanların önderleri/yöneticileri olduklarını görmendir" buyurdu.

Cebrâîl: "Ey Allah'ın Resûlü, bunlar kimlerdir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ureyb (Arapçıklar, Arapların bayağıları)dır"* buyurdu. Sonra Cebrâîl dönüp gitti. Yolunu göremedik. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sübhanallah, bu Cebrâîl'di. Size dininizi öğretmek üzere geldi. Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunana yemin ederim ki, bu gelişi müstesna, ne zaman o bana geldiyse kendisini mutlaka tanımışımdır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde Şehr b. Havşeb yer almıştır.

١١٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، نَا حَزْمِيُّ بْنُ حَفْصٍ ، نَا الضَّحَّاكُ بْنُ نِبْرَاسٍ ، لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ ، نَا ثَابِتٌ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم جَالِسًا مَعَ أَصْحَابِهِ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابُ السَّفَرِ يَتَخَلَّلُ النَّاسَ حَتَّى جَلَسَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى رُكْبَةِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ مَا الإِسْلامُ ؟ قَالَ : " شَهَادَةُ أَنْ لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، وَإِقَامُ الصَّلاةِ ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ ، وَصَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ ، وَحَجُّ الْبَيْتِ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلا " قَالَ : فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَنَا مُسْلِمٌ ؟ قَالَ : نَعَمْ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَقَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : انْظُرُوا هُوَ يَسْأَلُهُ وَهُوَ يُصَدِّقُهُ كَأَنَّهُ أَعْلَمُ مِنْهُ ، وَلا يَعْرِفُونَ الرَّجُلَ ، ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، مَا الإِيمَانُ ؟ قَالَ : " الإِيمَانُ بِاللَّهِ ، وَالْيَوْمِ الآخِرِ ، وَالْمَلائِكَةِ ، وَالْكِتَابِ ، وَالنَّبِيِّينَ ، وَبِالْمَوْتِ ، وَبِالْبَعْثِ ، وَبِالْحِسَابِ ، وَبِالْجَنَّةِ ،

[1] Lokman Sur. 31/34.

وَبِالنَّارِ ، وَبِالْقَدَرِ كُلِّه " قَالَ : فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَنَا مُؤْمِنٌ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : صَدَقْتَ ، قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، مَا الإِحْسَانُ ؟ قَالَ : " أَنْ تَخْشَى اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَرَهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ " قَالَ : فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَنَا مُحْسِنٌ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " قَالَ : صَدَقْتَ ، قَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، مَتَى السَّاعَةُ ؟ قَالَ : " مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ " ، وَأَدْبَرَ الرَّجُلُ فَذَهَبَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لأَصْحَابِه : " عَلَيَّ بِالرَّجُلِ " ، فَاتَّبَعُوهُ يَطْلُبُونَهُ ، فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا ، فَعَادُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، اتَّبَعْنَا الرَّجُلَ ، فَطَلَبْنَاهُ فَمَا رَأَيْنَا شَيْئًا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ذَاكَ جِبْرِيلُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَكُمْ لِيُعَلِّمَكُمْ دِينَكُمْ "

رواه البزار وفيه الضحاك ابن نبراس قال البزار ليس به بأس وضعفه الجمهور.

114. Enes bildiriyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ashabı ile beraber otururken üzerine yolculuk elbiseleri giymiş bir zat çıka geldi ve insanları yararak gidip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önüne oturdu. Sonra elini Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) dizine koyarak: "Ey Muhammed, İslâm nedir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"(İslâm) Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun tek olup hiçbir ortağı bulunmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şahadet etmen, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, Ramazan ayında oruç tutman, yolculuk yapabilirsen Beyt'i haccetmendir" buyurdu.

Adam: "Eğer bunu yaparsam, Müslüman olur muyum?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* buyurunca, adam: "Doğru söyledin" dedi. Bunu işiten Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashabı: "Şuna bakın hele. Hem soru soruyor, hem de sanki ondan daha bilgiliymiş gibi onu doğruluyor" dediler. Fakat adamı tanımıyorlardı. Sonra adam: "Ey Muhammed, iman nedir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"İman Allah'a, âhiret gününe, meleklere, Kitap'a, peygamberlere, ölüme ve öldükten sonra dirilmeye, hesaba, cennet ve cehenneme, kaderin tümüne inanmandır" buyurdu.

Adam: "Eğer bunu yaparsam, mümin olur muyum?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet. Olursun"* buyurdu.

Yine: "Doğru söyledin" diyerek tasdik etti.

Sonra: "Ey Muhammed! İhsan nedir?" diye sordu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"İhsan Allah'ı görürmüşçesine O'ndan korkmandır. Zira her ne kadar sen O'nu görmesen de, O seni görmektedir" buyurdu.

Yine: "Doğru söyledin" dedi.

Sonra: "Ey Muhammed! Kıyamet ne zaman kopacaktır?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buna: *"Bu hususta kendisine soru sorulan, soruyu sorandan daha iyi biliyor değildir"* buyurarak cevap verdi. Bunun üzerine adam arkasını dönüp gitti. Peşinden Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Adamı bana getirin"* buyurdu. Ashabı onu aramak için peşine düştülerse de izine rastlayamadılar. Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp: "Ya Resûlallah! Adamın peşine düştük, onu aradık, fakat hiçbir iz göremedik" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O Cebrâîl'di. Size dininizi öğretmek için gelmişti"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Dahhâk b. Nibrâs hakkında Bezzâr "Zararı yoktur" açıklamasını yaparken çoğunluk onun zayıf olduğu görüşündedir.

١١٥ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ بِهَانِ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ سَجَّادَةُ ، قَالا : ثنا الْمُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ الثَّقَفِيُّ ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : أَتَى رَجُلٌ ابْنَ عُمَرَ ، فَقَالَ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، إِنَّا نُسَافِرُ فَنَلْقَى أَقْوَامًا يَقُولُونَ لا قَدَرَ ، قَالَ : فَإِذَا لَقِيتَ أُولَئِكَ ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ مِنْهُمْ بَرِيءٌ ، كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ طَيِّبُ الرِّيحِ نَقِيُّ الثَّوْبِ ، فَقَالَ : السَّلامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، أَدْنُو مِنْكَ ؟ قَالَ : " ادْنُهْ " ، فَدَنَا دَنْوَةً ، قَالَ ذَلِكَ مِرَارًا ، حَتَّى اصْطَكَّتَا رُكْبَتَاهُ رُكْبَتَيِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الإِسْلامُ ؟ قَالَ : " شَهَادَةُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامُ الصَّلاةِ ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ ، وَحَجُّ الْبَيْتِ ، وَصِيَامُ رَمَضَانَ ، وَالْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ " ، قَالَ : فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَنَا مُسْلِمٌ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " ، قَالَ : صَدَقْتَ ، قَالَ : فَمَا الإِيمَانُ ؟ قَالَ : " الإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ ، وَمَلائِكَتِهِ ، وَكُتُبِهِ ، وَرُسُلِهِ ، وَالْجَنَّةِ ، وَالنَّارِ ، وَالْقِيَامَةِ ، وَالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ ، وَحُلْوِهِ وَمُرِّهِ مِنَ اللَّهِ " ، قَالَ : فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَنَا مُؤْمِنٌ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " ، قَالَ : صَدَقْتَ ، فَمَا الإِحْسَانُ ؟ قَالَ : " تَعْبُدُ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ كُنْتَ لا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ " ، قَالَ : فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَنَا مُحْسِنٌ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " ، قَالَ : صَدَقْتَ ، قُلْنَا : مَا رَأَيْنَا رَجُلا أَحْسَنَ وَجْهًا ، وَلا أَطْيَبَ رِيحًا ، وَلا أَشَدَّ تَوْقِيرًا لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، وَقَوْلُهُ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم : صَدَقْتَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " عَلَيَّ بِالرَّجُلِ " ، فَقُمْنَا وَقُمْتُ أَنَا عَلَى طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَلَمْ نَرَ شَيْئًا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " هَلْ تَدْرُونَ مَنْ هَذَا ؟ " قَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " هَذَا

جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ يُعَلِّمُكُمْ مَنَاسِكَ دِينِكُمْ ، مَا أَتَانِي فِي صُورَةٍ قَطُّ إلا عَرَفْتُهُ إلا هَذِهِ الصُّورَةَ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

115. Atâ'nın naklettiğine göre İbn Ömer'e bir adam gelerek: "Ey Ebû Abdurrahman! Bizler zaman zaman yolculuk yapmaktayız. Yolculuğumuz esnasında <Kader diye bir şey yoktur> diyen bazı topluluklarla karşılaşmaktayız. (Ne dersin?)" diye sordu.

İbn Ömer şöyle karşılık verdi: Eğer onlarla karşılaşırsan kendilerine İbn Ömer'in onlardan beri/uzak olduğunu bildir. Bizler bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunurken ona yakışıklı, güzel kokulu ve temiz elbiseli bir zat geldi ve: "Sana selam olsun, ya Resûlallah! Yanına yakın durabilir miyim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Yaklaş!"* buyurdu. Adam biraz yaklaştı. Aynı şeyi defalarca söyledi ve sonunda dizleri Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) dizlerine yapıştı. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! İslâm nedir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"(İslâm) Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahadet etmen, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, Beyt'i haccetmen, Ramazan'da oruç tutman ve bir de cünüplükten yıkanarak temizlenmendir" buyurdu.

O zat: "Eğer bunu yaparsam, Müslüman olur muyum?" diye sordu.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet. Olursun"* buyurunca, "Doğru söyledin" deyip tasdik etti.

Sonra "İman nedir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İman, Allah'a, O'nun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine cennet ve cehenneme ve bir de kadere; kaderin hayır ve şerrinin, acı ve tatlısının Allah'tan geldiğine inanmandır" buyurdu.

"Eğer bunu yaparsam, inanmış olur muyum?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet. Olursun"* buyurdu.

Yine: "Doğru söyledin" deyip tasdik etti.

Sonra: *"İhsan nedir?"* diye sordu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah'ı görürmüşçesine O'na ibadet etmendir. Zira her ne kadar sen O'nu görmesen de, O seni görmektedir" buyurdu.

"Eğer bunu yaparsam, ihsan faziletine ulaşır mıyım?" diye sordu.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Evet"* buyurdu.

Yine: "Doğru söyledin" deyip tasdik etti. Bizler ne ondan daha yakışıklısını, ne daha güzel kokulusunu ve ne de Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) karşı ondan daha saygılısını gördük. Hele "Doğru söyledin" deyip Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) tasdik etmesine hepten şaşırdık. Sonra Nebi (sallallahu aleyhi vesellem): *"Adamı bana getirin!"* buyurdu. Hemen kalkıp peşine düştük. Hatta ben de aramak için Medine yollarından bir yola girdim. Ama (ondan) hiçbir iz göremedim. Sonunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunun kim olduğunu biliyor musunuz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Sonra: *"Bu, Cebrâîl'di. Size dininizin esaslarını öğretmek üzere geldi. Bu sureti müstesna, bu zamana kadar bana hangi surette gelmişse, onu mutlaka tanımışımdır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup râvileri güvenilir kimselerdir.

(بابٌ مِنْهُ)

Konuyla İlgili Başka Bir Bölüm

١١٦ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا أَبُو جَنَابٍ عَنْ زَاذَانَ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا بَرَزْنَا مِنْ الْمَدِينَةِ إِذَا رَاكِبٌ يُوضِعُ نَحْوَنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّ هَذَا الرَّاكِبَ إِيَّاكُمْ يُرِيدُ قَالَ فَانْتَهَى الرَّجُلُ إِلَيْنَا فَسَلَّمَ فَرَدَدْنَا عَلَيْهِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَيْنَ أَقْبَلْتَ قَالَ مِنْ أَهْلِي وَوَلَدِي وَعَشِيرَتِي قَالَ فَأَيْنَ تُرِيدُ قَالَ أُرِيدُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَقَدْ أَصَبْتَهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِي مَا الْإِيمَانُ قَالَ تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ وَتَحُجُّ الْبَيْتَ قَالَ قَدْ أَقْرَرْتُ قَالَ ثُمَّ إِنَّ بَعِيرَهُ دَخَلَتْ يَدُهُ فِي شَبَكَةِ جُرْذَانٍ فَهَوَى بَعِيرُهُ وَهَوَى الرَّجُلُ فَوَقَعَ عَلَى هَامَتِهِ فَمَاتَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ بِالرَّجُلِ قَالَ فَوَثَبَ إِلَيْهِ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ وَحُذَيْفَةُ فَأَقْعَدَاهُ فَقَالَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قُبِضَ الرَّجُلُ قَالَ فَأَعْرَضَ عَنْهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ لَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَا رَأَيْتُمَا إِعْرَاضِي عَنْ الرَّجُلَيْنِ فَإِنِّي رَأَيْتُ مَلَكَيْنِ يَدُسَّانِ فِي فِيهِ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ فَعَلِمْتُ أَنَّهُ مَاتَ جَائِعًا ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا وَاللَّهِ مِنْ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ { الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمْ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ } قَالَ ثُمَّ قَالَ دُونَكُمْ أَخَاكُمْ قَالَ فَاحْتَمَلْنَاهُ إِلَى الْمَاءِ فَغَسَّلْنَاهُ وَحَنَّطْنَاهُ وَكَفَّنَّاهُ وَحَمَلْنَاهُ إِلَى الْقَبْرِ قَالَ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى جَلَسَ عَلَى شَفِيرِ الْقَبْرِ قَالَ فَقَالَ أَلْحِدُوا وَلَا تَشُقُّوا

وفي رواية: هَذَا مِمَّنْ عَمِلَ قَلِيلًا وَأُجِرَ كَثِيرًا

وفي رواية: فَدَخَلَ خُفُّ بَعِيرِهِ فِي جُحْرِ يَرْبُوعٍ.

رواها كلها أحمد والطبراني في الكبير وفي إسناده ابو جناب وهو مدلس وقد عنعنه والله أعلم.

116. Cerîr b. Abdullah anlatmaktadır:

Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile yola çıktık. Tam Medine'den çıktığımızda bir bineklinin hızla bize doğru geldiğini gördük. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Anlaşılan o ki bu binekli sizi bulmak için size gelmektedir"* buyurdu. Derken adam çıkageldi ve selam verdi. Selamını aldık. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine:

"Nereden geliyorsun?" diye sordu.

"Ailem, çocuklarım ve aşiretimin yanından" dedi.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

Adam: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmek istiyorum!" deyince,

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyleyse tam isabet ettin"* buyurdu. Sonra adam: "Ey Allah'ın Resûlü! İman nedir? Bana öğret" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"(İman) Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahadet etmen, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, Ramazan'da oruç tutman ve bir de Beyt'i haccetmendir" buyurdu.

Adam: "Kabul ettim" dedi. Derken devesinin ön ayağı, sıçan yuvasına takılıp tökezledi ve adam tepesi üstüne düşerek öldü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Adamı hemen bana getirin!"* buyurdu. Hemen Ammâr b. Yâsir ve Huzeyfe b. el-Yemân adamın yanına seğirterek onu tutup oturttular. "Ey Allah'ın Resûlü! Adam ruhunu teslim etmiş" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hemen onlardan yüzünü çevirdi. Sonra onlara: *"Adamdan yüzümü çevirdiğimi görmediniz mi? Çünkü ben iki meleğin onun ağzına cennet meyvelerinden verdiklerini gördüm ve anladım ki, adam aç olarak ölmüş"* dedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Vallahi bu, haklarında aziz ve celil olan Allah'ın <İman edenler ve imanlarını zulüm ile karıştırmayanlar... İşte güven onlarındır ve doğru yolu bulanlar da onlardır>[1] *buyurduğu kimselerdendir."* Sonra: *"Kardeşinizi kaldırın"* buyurdu. Biz de onu sırtlayıp suyun yanına götürdük. Onu yıkayıp, bedenine koku sürdük, kefenledik ve kabre götürdük.

---

1 En'âm Sur. 6/82.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kabri lahit şeklinde yapın (yani kabrin kenarına ölü için hafif meyilli bir yer kazın), çukur (şakk) yapmayın"* buyurdu.

Diğer bir rivayette: *"Bu, ameli az, sevabı çok olanlardandır"* buyurdu.

Bir başka rivayette: "Devesinin tırnağı sıçan deliğine girdi" denilmiştir.

★Hepsini Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde geçen Ebû Cenâb, müdellistir ve rivayeti *"an-an"* sıygasıyla nakletmiştir. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

١١٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ الْمَرْوَزِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي خَلَف ، قَالا : ثنا حُصَيْنُ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِد ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ جَرِيرٍ ، قَالَ : لَمَّا بُعِثَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَتَيْتُهُ لأُبَايِعَهُ ، فَقَالَ : " لأَيِّ شَيْءٍ جِئْتَ يَا جَرِيرُ ؟ " قُلْتُ : جِئْتُ لأُسْلِمَ عَلَى يَدَيْكَ ، قَالَ : " فَدَعَانِي إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ، وَتُقِيمُ الصَّلاةَ الْمَكْتُوبَةَ ، وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ ، وَتُؤْمِنُ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ " ، قَالَ : فَأَلْقَى إِلَيَّ كِسَاءَهُ ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَصْحَابِهِ ، فَقَالَ : " إِذَا جَاءَكُمْ كَرِيمُ قَوْمٍ فَأَكْرِمُوهُ "

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده حصين ابن عمر مجمع على ضعفه وكذبه.

117. Cerîr bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olarak gönderilince ben kendisine biat etmek için yanına gittim. Bana: *"Niçin geldin Cerîr?"* diye sordu. Ben de: "Senin elinle Müslüman olmak için geldim" deyince bana: *"Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet et!"* diye çağrı yaptı. Sonra: *"Farz namazları dosdoğru kılar, farz zekâtı verir ve hayır ve şerriyle kadere inanırsın"* buyurdu. Sonra elbisesini (oturmam için) bana attı. Sonra da ashabına dönerek: *"Size bir topluluğun değerli kişisi gelirse, ona ikramda bulunun"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Husayn b. Ömer'in zayıflığı ve yalancılığı konusunda âlimler görüş birliği etmişlerdir.[1]

١١٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن إِسْحَاقَ بن الْخَشَّاب الرَّقِّيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الله بن جَعْفَرٍ الرَّقِّيُّ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ الله بن عَمْرٍو ، عَنْ زَيْد بن أَبِي أُنَيْسَةَ ، عَنْ جَبَلَةَ بن سُحَيْمٍ ، عَنْ أَبِي الْمُثَنَّى الْعَبْدِيِّ ، عَنِ ابْنِ الْخَصَاصِيَةِ السَّدُوسِيِّ ، قَالَ : أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أُبَايِعُهُ فَاشْتَرَطَ عَلَيَّ تَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ،

---

[1] Hadisin bir kısmı başka sahîh yollarla rivayet edilmiştir. Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 2266, 2358; *el-Mu'cemu's-sağir*, no. 793; *Sahîhu'l-Câmiu's-sağir*, no. 266; *el-Silsiletü's-sahîha*, no. 1205.

وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، وَتُصَلِّي الْخَمْسَ ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ ، وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ ، وتُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّه ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّه أَمَّا اثْنَتَان فَلا أُطِيقُهُمَا ، الزَّكَاةُ فَوَاللَّه مَالِي إلا عَشْرُ ذَوْد هُنَّ رُسُلُ أَهْلِي وَحَمُولَتُهُمْ ، وَأَمَّا الْجِهَادُ ، فَيَزْعُمُونَ أَنَّهُ مَنْ وَلَّى فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّه ، فَأَخَافُ إِذَا حَضَرَنِي قِتَالٌ ، خَشَعَتْ نَفْسِي ، وَكَرِهْتُ الْمَوْتَ ، فَقَبَضَ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم يَدَهُ فحَرَّكَها ، ثُمَّ قَالَ : لا صَدَقَةَ ، وَلا جِهَادَ ، تَدْخُلُ الْجَنَّةَ ؟ فَبَايَعْتُهُ عَلَيْهِنَّ كُلِّهِنَّ.

رواه احمد والطبراني في الكبير والاوسط واللفظ للطبراني ورجال أحمد موثقون.

118. İbnü'l-Hasâsıyye es-Sedûsî anlatmaktadır:

Ben, biat etmek üzere Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Bana şöyle şart koştu: *"Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet et. Sonra beş vakit namazı kılar, Ramazan'da oruç tutar, zekâtı verir, Beyt'i hacceder, Allah yolunda cihat edersin."*

Ben de şöyle dedim: "Ey Allah'ın Resûlü! İkisine takat getiremem. Biri zekâttır. Vallahi yalnız on devem vardır. Onlar da ailemin geçim kaynakları ve taşıma vasıtalarıdır. Cihada gelince, diyorlar ki, kim arkasını (cepheden) döner kaçarsa, Allah'ın gazabına uğrar. Dolayısıyla çatışmaya girdiğimde nefsimin korkuya kapılıp ölmek istememesinden endişe ediyorum."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun elini tutup sallayarak: *"Ne zekât, ne de cihat olmadan cennete nasıl gireceksin?"* buyurdu. Bunun üzerine ben de bütün şartları kabul ederek ona biat ettim.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ifade Taberânî'ye aittir. Ahmed b. Hanbel'in râvileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

١١٩ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الصَّوَّافُ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّه بْنُ حُمْرَانَ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ مَسْعَدَةَ ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم , قَالَ : " مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّه مُخْلِصًا بِهِمَا ، وَصَلَّى ، وَصَامَ ، وَآتَى الزَّكَاةَ ، وَحَجَّ الْبَيْتَ ، حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه علي بن مسعدة الباهلي وثقه يحيى بن معين وغيره وضعفه النسائي وغيره.

119. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma samimi olarak/ihlasla şahadet eder, namaz kılar, oruç tutar, zekatı*

verir ve Beyt'i haccederse, Allah Teâlâ o kimseyi cehenneme haram kılar" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Mes'ade el-Bâhilî'yi Yahyâ b. Maîn ve başkaları güvenilir görürlerken Nesâî ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir.[1]

١٢٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي عَامِرٍ أَنَّهُ اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَأَلِجُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِخَادِمِهِ اخْرُجِي إِلَيْهِ فَإِنَّهُ لَا يُحْسِنُ الاسْتِئْذَانَ فَقُولِي لَهُ فَلْيَقُلْ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَدْخُلُ قَالَ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ فَقُلْتُ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَدْخُلُ قَالَ فَأَذِنَ أَوْ قَالَ فَدَخَلْتُ فَقُلْتُ بِمَ أَتَيْتَنَا بِهِ قَالَ لَمْ آتِكُمْ إِلَّا بِخَيْرٍ أَتَيْتُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ قَالَ شُعْبَةُ وَأَحْسِبُهُ قَالَ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنْ تَدَعُوا اللَّاتَ وَالْعُزَّى وَأَنْ تُصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ خَمْسَ صَلَوَاتٍ وَأَنْ تَصُومُوا مِنْ السَّنَةِ شَهْرًا وَأَنْ تَحُجُّوا الْبَيْتَ وَأَنْ تَأْخُذُوا مِنْ مَالِ أَغْنِيَائِكُمْ فَتَرُدُّوهَا عَلَى فُقَرَائِكُمْ قَالَ فَقَالَ هَلْ بَقِيَ مِنْ الْعِلْمِ شَيْءٌ لَا تَعْلَمُهُ قَالَ قَدْ عَلِمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ خَيْرًا وَإِنَّ مِنْ الْعِلْمِ مَا لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا اللَّهُ {إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ }

– قلت عند أبي داود طرف منه – وقد رواه احمد ورجاله كلهم ثقات أئمة.

★120. Âmir oğullarından bir adamdan nakledildiğine göre söz konusu zat Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girmek için izin isteyerek " أألج (girebilir miyim)?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetçisine: *"Çık, şuna bak. Nasıl izin isteneceğini bilmiyor. Ona de ki: <Selamün aleyküm, girebilir miyim,* (أأدخل) *de>"* buyurdu. Sonra izin verdi. – ya da adam, "içeri girdim" dedi- Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Bize ne getirdin?" diye sordu.

"Size hayırdan başka bir şey getirmedim. Size şu esası getirdim: <Yalnız, tek olan ve hiçbir ortağı bulunmayan Allah'a kulluk ediniz. Lât ve Uzzâ'ya kulluğu bırakın. Gece ve gündüz beş vakit namaz kılın. Senede bir ay oruç tutun. Beyt'i haccedin. Zenginlerinizin mallarından alıp fakirlerinize verin>" buyurdu.

Adam: "Gayb âleminden bilmediğin bir şey kaldı mı?" diye sordu. Bu soruya Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle cevap verdi: *"Aziz ve celil olan Allah pek çok hayır bilmektedir. Gayb haberlerinden de yalnız aziz ve celil*

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 1519. Bunda da: "İshâk b. İbrâhîm es-Savvâf hadis konusunda gevşek biridir" kaydı vardır.

olan Allah'ın bildiği beş husus vardır. Bunlar şunlardır <Şüphesiz ki, kıyamet saatinin bilgisi Allah yanındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde ne varsa (erkek veya dişi oluşunu, renk ve özelliklerini) O bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilmez. Hiçbir kimse hangi yerde öleceğini de bilemez. Şüphesiz ki Allah her şeyi hakkıyla bilir, her şeyden haberdardır>[1]"

★Ben derim ki: Hadisin bir kısmını Ebû Dâvud da rivayet etmiştir. Tamamını ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup râvilerinin hepsi de güvenilir imamlardır.

١٢١ – حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ قَالَ حَدَّثَنِي الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْيَشْكُرِيُّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ انْطَلَقْتُ إِلَى الْكُوفَةِ لِأَجْلِبَ بِغَالًا قَالَ فَأَتَيْتُ السُّوقَ وَلَمْ تُقَمْ قَالَ قُلْتُ لِصَاحِبٍ لِي لَوْ دَخَلْنَا الْمَسْجِدَ وَمَوْضِعُهُ يَوْمَئِذٍ فِي أَصْحَابِ التَّمْرِ فَإِذَا فِيهِ رَجُلٌ مِنْ قَيْسٍ يُقَالُ لَهُ ابْنُ الْمُنْتَفِقِ وَهُوَ يَقُولُ وُصِفَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحُلِّيَ فَطَلَبْتُهُ بِمِنًى فَقِيلَ لِي هُوَ بِعَرَفَاتٍ فَانْتَهَيْتُ إِلَيْهِ فَزَاحَمْتُ عَلَيْهِ فَقِيلَ لِي إِلَيْكَ عَنْ طَرِيقِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ دَعُوا الرَّجُلَ أَرِبَ مَا لَهُ قَالَ فَزَاحَمْتُ عَلَيْهِ حَتَّى خَلَصْتُ إِلَيْهِ قَالَ فَأَخَذْتُ بِخِطَامِ رَاحِلَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ قَالَ زِمَامِهَا هَكَذَا حَدَّثَ مُحَمَّدٌ حَتَّى اخْتَلَفَتْ أَعْنَاقُ رَاحِلَتَيْنَا قَالَ فَمَا يَزَعُنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ قَالَ مَا غَيَّرَ عَلَيَّ هَكَذَا حَدَّثَ مُحَمَّدٌ قَالَ قُلْتُ ثِنْتَانِ أَسْأَلُكَ عَنْهُمَا مَا يُنَجِّينِي مِنَ النَّارِ وَمَا يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ نَكَسَ رَأْسَهُ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيَّ بِوَجْهِهِ قَالَ لَئِنْ كُنْتَ أَوْجَزْتَ فِي الْمَسْأَلَةِ لَقَدْ أَعْظَمْتَ وَأَطْوَلْتَ فَاعْقِلْ عَنِّي إِذًا اعْبُدِ اللَّهَ لَا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا وَأَقِمِ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ وَأَدِّ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَصُمْ رَمَضَانَ وَمَا تُحِبُّ أَنْ يَفْعَلَهُ بِكَ النَّاسُ فَافْعَلْهُ بِهِمْ وَمَا تَكْرَهُ أَنْ يَأْتِيَ إِلَيْكَ النَّاسُ فَذَرِ النَّاسَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ خَلِّ سَبِيلَ الرَّاحِلَةِ

رواه احمد والطبراني في الكبير وفي إسناده عبدالله بن أبي عقيل اليشكري ولم أر أحدا روى عنه غير ابنه المغيرة بن عبدالله.

121. Kays kabilesinden İbnü'l-Müntefik adında bir adam anlatmaktadır: Bana Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tarif edildi. Onu Mekke'de aradım. Mina'da olduğu söylendi. Mina'da aradım. Arafat'ta olduğu söylendi. Yanına vardım. Yanına ulaşabilmek için kalabalığı yardım, sonunda kendisine ulaştım. Hemen Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) devesinin yularından yapıştım. –Ravi Muhammed bunu dizgin olarak nakletmiştir– Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni azarlamadı. Öyle (yaklaştım) ki develerimizin boyunları birbirine dolandı. Sonra: "Sana iki şey soracağım. Birincisi, beni cehennemden

---

[1] Lokman Sur. 31/34.

kurtaracak amel nedir? İkincisi de, benim cennete girmeme vesile olacak amel nedir?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) semaya baktı, sonra başını indirdi. Sonra bana dönerek şöyle buyurdu:

"Her ne kadar sen sorunu özlü biçimde ortaya koydunsa da aslında büyük ve uzun bir meseleyi sordun. Öyleyse benden şunu belle: Allah'a kulluk et, O'na hiçbir şeyi ortak koşma. Farz namazları kıl, farz zekâtı öde, Ramazan'da oruç tut. İnsanların sana yapmalarını istediğin şeyleri sen de onlara yap. İnsanların sana yapmalarını istemediğin şeyleri sen de onlara yapmaktan sakın." Sonra *"Deveyi (yani dizgini) salıver"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Ebî Ukayl el-Yeşkurî'den, oğlu Muğire b. Abdullah'tan başkasının rivayette bulunduğunu görmedim.[1]

١٢٢ - حَدَّثَنَا عَبْد اللهِ حَدَّثَنِي أَبو صَالِحٌ الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ سَعْد عَنْ أَبِيه أَوْ عَنْ عَمِّه قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَفَةَ فَأَخَذْتُ بِزِمَامِ نَاقَتِه أَوْ بِخِطَامِهَا فَدَفَعْتُ عَنْهُ فَقَالَ دَعُوهُ فَأَرَبٌ مَا جَاءَ بِه فَقُلْتُ نَبِّئْنِي بِعَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى الْجَنَّةِ وَيُبْعِدُنِي مِنْ النَّارِ قَالَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ قَالَ لَئِنْ كُنْتَ أَوْجَزْتَ فِي الْخُطْبَةِ لَقَدْ أَعْظَمْتَ أَوْ أَطْوَلْتَ تَعْبُدُ اللَّهَ لاَ تُشْرِكُ بِه شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ وَتَحُجُّ الْبَيْتَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ وَتَأْتِي إِلَى النَّاسِ مَا تُحِبُّ أَنْ يُؤْتُوهُ إِلَيْكَ وَمَا كَرِهْتَ لِنَفْسِكَ فَدَعْ النَّاسَ مِنْهُ خَلِّ عَنْ زِمَامِ النَّاقَةِ.

رواه عبدالله من زياداته والطبراني في الكبير بأسانيد ورجال بعضها ثقات على ضعف في يحي بن عيسى كثير.

122. Muğîre b. Sa'd babasından -ya da amcasından- şu sözünü nakletmiştir:

Arafat'ta Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardım. Devesinin dizgininden veya yularından tuttum. Fakat insanlar tarafından geri itildim. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bırakın, gelsin. Ne istediğini öğrenelim"* buyurdu. Ben de: "Bana beni cennete yaklaştıracak ve beni cehennemden uzaklaştıracak amelin ne olduğunu bildir" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) başını semaya kaldırdı. Sonra şöyle buyurdu: *"Sen sorunu özlü biçimde ortaya koymuş olsan da aslında büyük ve uzun bir meseleyi sordun: Allah'a kulluk eder, O'na hiçbir şeyi ortak koşmazsın. Namazı kılar, zekâtı verir, Beyt'i hacceder, Ramazan'da oruç tutarsın. İnsanlara, onların sana davranmalarını istediğin gibi*

1 Hadisin Abdullah b. Ahmed'in *Zevâid*'inde ceyyid bir senetle nakledilen güçlü bir şahidi vardır. (IV, 76) bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1477.

davranırsın. Kendin için istemediğin bir şeyi insanlara da reva görmezsin. Şimdi devenin dizginini salıver."

★Hadisi Abdullah *Zevâid*'inde[1], Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Senetlerde geçen râvilerin bir kısmı güvenilir olsa da Yahyâ b. İsa b. Kesîr zayıftır.

١٢٣ – حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى بْنِ مُعَاذِ بْنِ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ ، ثنا أَبِي ، ثنا ابْنُ عَوْنٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ ، عَنْ زَمِيلٍ لَهُ حُجَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ وَكَانَ يُكْنَى أَبَا الْمُنْتَفِقِ ، قَالَ : أَتَيْتُ مَكَّةَ فَسَأَلْتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالُوا بِعَرَفَةَ ، فَأَتَيْتُهُ فَذَهَبْتُ أَدْنُو مِنْهُ حَتَّى اجْتَازَ عُنُقُ رَاحِلَتِي عُنُقَ رَاحِلَتِهِ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، عَلِّمْنِي بِمَا يُنَجِّينِي مِنْ عَذَابِ اللَّهِ وَيُدْخِلُنِي جَنَّتَهُ ، فَقَالَ : " اعْبُدِ اللَّهَ وَلا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا ، وَأَقِمِ الصَّلاةَ الْمَكْتُوبَةَ ، وَأَدِّ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ ، وَحُجَّ وَاعْتَمِرْ " ، وَأَظُنُّهُ قَالَ : " وَصُمْ رَمَضَانَ ، وَانْظُرْ مَا تُحِبُّ لِلنَّاسِ أَنْ يَأْتُوهُ إِلَيْكَ فَافْعَلْهُ بِهِمْ ، وَمَا تَكْرَهُ أَنْ يَأْتُوهُ إِلَيْكَ فَذَرْهُمْ مِنْهُ "

رواه الطبراني في الكبير وفي اسناده حجير وهو ابن الصحابي و لم أر من ذكره.

123. Huceyr, babasından -ki Ebu'l-Müntefik künyesiyle anılırdı- şu sözünü nakletmiştir: Mekke'ye geldim. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) sordum. Arafat'ta dediler. Hemen yanına gittim. Git gide yanına daha da yaklaştım. Öyle ki benim devemin boynu ile onun devesinin boynu birbirine dolandı. Dedim ki: "Ya Resûlallah! Bana, beni Allah'ın azabından kurtaracak ve beni cennete sokacak amelin ne olduğunu söyle!"

Buyurdu ki: *"Allah'a ibadet et, O'na hiçbir şeyi ortak koşma. Farz namazları kıl, farz zekâtı ver, haccet, umre yap, Ramazan'da oruç tut. Sonra düşün. İnsanların sana nasıl davranmalarını istiyorsan, sen de onlara öyle davran. Onların sana yapmalarını istemediğin bir şeyi sen de onlara reva görme."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Huceyr, sahabî oğludur. Ama onu (eserinde) zikredene rastlamadım.

١٢٤ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادٍ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ ، قَالَ : نا يَزِيدُ بْنُ سِنَانٍ ، يَعْنِي : أَبَاهُ ، قَالَ : نا زَيْدُ بْنُ أَبِي أُنَيْسَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ ، عَنْ عَلِيٍّ ، عَنْ

---

[1] Abdullah b. Ahmed'in *Müsned*'e *Zevaid*'indeki (IV, 76-77) senedi *ceyyid* olup ravilerinin hepsi güvenilir ve Muğîre b. Sa'd et-Tâî hariç, Müslim'in ravileridir. Muğîre'den de bir çok güvenilir kişi rivayette bulunmuştur. İclî onun hakkında: "Kufeli olup güvenilir kimsedir" açıklamasını yapmıştır. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 5478.

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : " بَعَثَ اللَّهُ يَحْيَى بْنَ زَكَرِيَّا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ ، فَلَمَّا بَعَثَ عِيسَى قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : يَا عِيسَى قُلْ لِيَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا : إِمَّا أَنْ تُبَلِّغَ مَا أُرْسِلْتَ بِهِ إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ ، وَإِمَّا أَنْ أُبَلِّغَهُمْ ، فَخَرَجَ يَحْيَى ، حَتَّى صَارَ إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ ، فَقَالَ : إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ ، وَلا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَمَثَلُ ذَلِكَ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَعْتَقَ رَجُلا ، فَأَحْسَنَ إِلَيْهِ وَأَعْطَاهُ ، فَانْطَلَقَ وَكَفَرَ وَلِيَّ نِعْمَتِهِ ، وَوَالَى غَيْرَهُ ، وَإِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُقِيمُوا الصَّلاةَ ، وَمَثَلُ ذَلِكَ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَسَرَهُ الْعَدُوُّ ، فَأَرَادُوا قَتْلَهُ ، فَقَالَ : لا تَقْتُلُونِي ، فَإِنَّ لِي كَنْزًا ، وَأَنَا أَفْدِي نَفْسِي ، فَأَعْطَاهُمْ كَنْزَهُ ، وَنَجَا بِنَفْسِهِ ، وَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَصَدَّقُوا ، وَمَثَلُ ذَلِكَ كَمَثَلِ رَجُلٍ مَشَى إِلَى عَدُوِّهِ ، وَقَدْ أَخَذَ لِلْقِتَالِ جُنَّةً ، فَلا يُبَالِي مِنْ حَيْثُ مَا أُتِيَ ، وَإِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَقْرَءُوا الْكِتَابَ ، وَمَثَلُ ذَلِكَ كَمَثَلِ قَوْمٍ فِي حِصْنِهِمْ صَارَ إِلَيْهِمْ عَدُوُّهُمْ ، وَقَدْ أَعَدُّوا فِي كُلِّ نَاحِيَةٍ مِنْ نَوَاحِي الْحِصْنِ قَوْمًا ، فَلَيْسَ يَأْتِيهِمْ عَدُوُّهُمْ مِنْ نَاحِيَةٍ ، إِلا وَبَيْنَ أَيْدِيهِمْ مَنْ يَدْرَءُوهُمْ عَنِ الْحِصْنِ ، فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ لا يَزَالُ فِي أَحْصَنِ حِصْنٍ أَوْ فِي حِصْنٍ حَصِينٍ " . قَالَ أَبُو بَكْرٍ : وَلَمْ أَرَ فِي كِتَابِي الْخَامِسَةَ

رواه البزار ورجاله موثقون إلا شيخ البزار الحسن بن محمد بن عباد فاني لم أعرفه.

124. Hz. Ali'nin (keramallahu vecheh) bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

Allah, Yahyâ b. Zekeriyâ'yı İsrail oğullarına beş sözle/emirle gönderdi. Sonra Allah, İsa'yı peygamber olarak gönderince Yüce Allah kendisine: "Ey İsa! Yahyâ b. Zekeriyâ'ya söyle, ya benim İsrail oğullarına gönderdiğim mesajları onlara tebliğ edersin, ya da onları ben tebliğ ederim." Bunun üzerine Hz. Yahyâ dışarı çıkıp İsrail oğulları'nın yanına gitti ve şöyle dedi: Muhakkak ki yüce Allah size kendisine ibadet etmenizi, ona hiçbir şeyi ortak koşmamanızı emretmektedir. Bunun aksine davranmak ise, bir adamın bir köle azat etmesine, ona iyilik edip yardımda bulunmasına, sonra da o adamın gidip onun kendisine yaptığı iyiliği inkâr ederek başkasını dost edinmesine benzer. Yine Allah size namazı kılmanızı emretmektedir. Bu da şuna benzer: Bir adamı düşmanları esir alıp öldürmek isterler. O da: <Beni öldürmeyin. Zira benim hazinem var. Onu verip canımı kurtarayım> der ve hazinesini onlara vererek canını kurtarır. Yine Allah Teâlâ size zekât vermenizi emretmektedir. Bu da şuna benzer: Bir adam savaşmak için kalkanını alıp düşmanları üzerine yürüyor ve ondan sonra nereden saldırıya uğrayacağına aldırmıyor. Yine Allah size Kitab'ı okumanızı emretmektedir. Bu da şuna benzer: Bir topluluk kalelerine sığınmış, düşmanları üzerlerine saldırıyor. Kalenin her tarafına bir birlik yerleştirmişler, düşmanları

kalenin hangi tarafından saldırıya geçse, mutlaka karşılarında onları geri püskürtecek ve kaleden uzaklaştıracak bir topluluk görüyorlar. İşte bu, Kur'ân'ı okuyanın misalidir. Bunu yaptığı sürece, en sağlam kalede yaşamaya devam eder."

(Heysemî der ki) Ben kendi nüshamda beşinci esası göremedim. Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup Bezzâr'ın hocası Hasan b. Muhammed b. Abbâd hariç, râvileri güvenilir kimselerdir. Hasan'ı ise tanımıyorum.

١٢٥ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بن هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بن الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ، حَدَّثَنَا قَزَعَةُ بن سُوَيْدٍ الْبَاهِلِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي سُوَيْدُ بن حُجَيْرٍ، حَدَّثَنِي خَالِي، قَالَ: لَقِيتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم بَيْنَ عَرَفَةَ وَالْمُزْدَلِفَةِ، فَأَخَذْتُ بِخِطَامِ نَاقَتِهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا يُقَرِّبُنِي مِنَ الْجَنَّةِ، وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ؟ فَقَالَ:"أَمَا وَاللَّهِ لَئِنْ كُنْتَ أَوْجَزْتَ الْمَسْأَلَةَ، لَقَدْ عَظَّمْتَ وَأَطْوَلْتَ، أَقِمِ الصَّلاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَأَدِّ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَحُجَّ الْبَيْتَ، وَمَا أَحْبَبْتَ أَنْ يَفْعَلَهُ النَّاسُ بِكَ فَافْعَلْهُ بِهِمْ، وَمَا كَرِهْتَ أَنْ يَفْعَلَهُ النَّاسُ بِكَ فَدَعِ النَّاسَ مِنْهُ، خَلِّ خِطَامَ النَّاقَةِ"

رواه الطبراني في الكبير وفي اسناده قزعة ابن سويد وثقه ابن معين وغيره وضعفه البخاري وغيره.

125. Süveyd b. Huceyr anlatmaktadır: Bana dayım şunu anlattı: Arafat ile Müzdelife arasında Hz. Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) karşılaştım. Devesinin yularından tutup: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana beni cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak ameli söyle" dedim.

Buyurdu ki: *"Vallahi, soruyu özlü biçimde ortaya koymuş olsan da aslında büyük ve (anlatması) uzun bir şey sordun: Farz namazları dosdoğru kıl, farz zekâtı öde, Beyt'i haccet. İnsanların sana yapmalarını istediğini sen de onlara yap. İnsanların sana yapmalarını istemediğin şeyi sen de onlara yapma. Şimdi devenin dizginini salıver."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kaze'a b. Süveyd'i, Yahyâ b. Maîn ve başkaları güvenilir görürken Buhârî ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir.

١٢٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْمَقْدِسِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ ، ثنا صَدَقَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ مَرْثَدٍ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، أَنَّ رَجُلا ، أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا عِصْمَةُ هَذَا الأَمْرِ ، وَعُرَاهُ ، وَوِثَاقُهُ ؟ قَالَ : فَعَقَدَ بِيَمِينِهِ ، فَقَالَ : " أَخْلِصُوا عِبَادَةَ رَبِّكُمْ ، وَأَقِيمُوا خَمْسَكُمْ ، وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ طَيِّبَةً بِهَا أَنْفُسُكُمْ ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ ، وَحُجُّوا بَيْتَكُمْ تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يزيد بن مرثد ولم يسمع من ابي الدرداء.

126. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu işin (dinin) bağı, kulpu ve özü nedir?" diye sordu ve sağ tarafına oturdu.

Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sadece yüce Allah'a ibadet edin, beş vakit namazınızı kılın, mallarınızın zekâtını gönül hoşluğuyla verin, (Ramazan) ayınızda oruç tutun, sonra Rabbinizin cennetine girin"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd b. Mersed, Ebu'd-Derdâ'dan hadis işitmemiştir.

١٢٧ - وعن عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما انه سمع رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول من لقي الله تعالى يوم القيامة بالصلوات الخمس وصيام رمضان والاغتسال من الجنابة كان عبدالله حقا ومن اختان منهن شيئا كان عدو الله حقا.

رواه الطبراني في الكبير في إسناده الحجاج بن رشدين بن سعد ضعفه ابن عدي.

127. Abdullah b. Amr'dan nakledildiğine göre kendisi Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işitmiş:

"Kim kıyamet günü Yüce Allah'ın huzuruna, yanında beş vakit namaz ve Ramazan orucu olduğu halde, cünüplükten temizlenmiş olarak çıkarsa, o kimse Allah'ın gerçek kulu olur. Kim de bunlardan birini ihlal ederse, Allah'ın gerçek düşmanı olur"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Haccac b. Rişdeyn b. Sa'd'ı, İbn Adî zayıf görmüştür.

١٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ الرَّازِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَأَةَ ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ ، عَنْ زَاذَانَ ، عَنْ جَرِيرٍ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَسَأَلَهُ عَنِ الإِسْلامِ ، فَقَالَ : " تَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَتُقِيمُ الصَّلاةَ ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ ، وَتَحُجُّ الْبَيْتَ ، وَتُحِبُّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ ، وَتَكْرَهُ لِلنَّاسِ مَا تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ "

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده الحجاج بن أرطاة.

128. Cerîr bildiriyor: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek ona İslâm'ın ne olduğunu sordu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet etmen, namazı dosdoğru kılman, farz zekatı vermen, Ramazan orucunu tutman, kendin için istediğini insanlar için de istemen, kendin için istemediğini insanlar için de istememendir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde Haccac b. Ertât geçmiştir.

١٢٩ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ مَرْثَدٍ الطَّبَرَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنِي ضَمْضَمُ بْنُ زُرْعَةَ ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْعَرِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " مَنْ لَمْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا بَعْدَ إِذْ آمَنَ بِهِ ، وَأَقَامَ الصَّلاةَ الْمَكْتُوبَةَ ، وَأَدَّى الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ ، وَصَامَ رَمَضَانَ ، وَسَمِعَ وَأَطَاعَ ، فَمَاتَ عَلَى ذَلِكَ ، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ "

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده محمد بن اسماعيل بن عياش وهو ضعيف.

129. Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim, Allah'a inandıktan sonra O'na hiçbir şeyi ortak koşmaz, farz namazı kılar, farz zekâtı verir, Ramazan orucunu tutar, dinleyip itaat eder ve bu hal üzere ölürse, cenneti hak eder."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Muhammed b. İsmâîl b. Ayyâş zayıftır.

١٣٠ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنِ السَّفْرِ بْنِ نُسَيْرٍ ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، بِمَ أَرْسَلَكَ رَبُّنَا ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا ، وَتُقِيمَ الصَّلاةَ ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ ، وَكُلُّ مُسْلِمٍ مِنْ مُسْلِمٍ حَرَامٌ ، يَا حَكِيمُ بْنَ مُعَاوِيَةَ ، هَذَا دِينُكَ ، أَيْنَمَا تَكُنْ يَكْفِكَ "

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده السفر بن نسير وهو ضعيف وروايته عن حكيم أظنها مرسلة والله أعلم.

130. Hakîm b. Muâviye'nin bildirdiğine göre kendisi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Ey Allah'ın Resûlü! Rabbimiz seni hangi esaslarla gönderdi?" diye sormuş. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurmuş:

"Allah'a ibadet etmen, O'na hiçbir şeyi ortak koşmaman, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermendir. Her Müslüman, diğer Müslüman nezdinde muhteremdir. İşte Hakîm b. Muâviye, senin dinin budur. Her nerede olursan ol, bu sana yeter."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Sefer b. Nuseyr zayıftır. Sanırım Hakîm'den rivayeti mürseldir. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

١٣١ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ , وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ , قَالا : ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , قَالَ : ثنا أَبِي , قَالا : ثنا حُبَيِّبُ بْنُ حَبِيبٍ أَخُو حَمْزَةَ الزَّيَّاتِ , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ

، عَنِ الْعَيْزَارِ بْنِ حُرَيْثٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ أَقَامَ الصَّلاةَ ، وَآتَى الزَّكَاةَ ، وَحَجَّ الْبَيْتَ ، وَصَامَ رَمَضَانَ ، وَقَرَى الضَّيْفَ دَخَلَ الْجَنَّةَ "

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده حبيب بن حبيب أخو حمزة بن حبيب الزيات وهو ضعيف.

131. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, Beyt'i hacceder, Ramazan orucunu tutar ve misafiri ağırlarsa, cennete girer"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hubeyyib b. Habîb[1], Hamza b. Habîb ez-Zeyyât'ın kardeşidir ve zayıftır.

١٣٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْعَدَوِيُّ الْبَصْرِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، أنا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أَقِيمُوا الصَّلاةَ ، وَآتُوا الزَّكَاةَ ، وَحُجُّوا وَاعْتَمِرُوا ، وَاسْتَقِيمُوا ، يُسْتَقَمْ بِكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط والصغير وفي إسناده عمران القطان وقد استشهد به البخاري ووثقه احمد وابن حبان وضعفه آخرون.

132. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, haccedin ve umre yapın. Siz dosdoğru olun ki, dosdoğru muamele göresiniz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr, el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen İmran el-Kattân'ı, Buhârî şahit olarak zikretmiştir. Ayrıca Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân da güvenilir olarak değerlendirmiştir. Fakat başkaları zayıf olduğunu söylemişlerdir.[2]

١٣٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ يَعِيشَ ، ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي حَيَّةَ ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " سِتٌّ مَنْ جَاءَ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ جَاءَ وَلَهُ عَهْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، تَقُولُ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ : قَدْ كَانَ يَعْمَلُ فِي الصَّلاةِ ، وَالزَّكَاةِ ، وَالْحَجِّ وَالصِّيَامِ ، وَأَدَاءِ الأَمَانَةِ ، وَصِلَةِ الرَّحِمِ "

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده يونس بن ابي حثمة و لم أر أحدا ذكره.

---

1 Ebû Zür'a, Hubeyyib b. Habîb ez-Zeyyât hakkında "Çürüktür. İbnü'l-Mubârek onun rivayetlerini terk etmiştir" açıklamasını yaparken İbn Adî de: "Güvenilir ravilerden, başkasının nakletmediği hadisler nakletmektedir" demiştir.

2 Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*'de (I, 523) bu hadis hakkında "Senedi inşallah *ceyyid*dir" değerlendirmesini yapmıştır.

133. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Altı şey vardır ki, kim onlardan birini yaparsa, kıyamet günü söz almış olarak gelir ve onlardan her biri <Bu zat benimle amel ederdi> der. Bunlar, zekât, namaz, hac, oruç, emaneti ehline vermek ve bir de akrabalık bağlarını korumak (sıla-i rahim)dir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yûnus b. Ebî Hasme'yi zikredene rastlamadım.

١٣٤ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بن إِسْحَاقَ بن إِبْرَاهِيمَ بن الْعَلاءِ بن زِبْرِيقٍ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، ح وحَدَّثَنَا عُمَارَةُ بن وَثِيمَةَ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بن إِبْرَاهِيمَ بن زِبْرِيقٍ الْحِمْصِيُّ، قَالا: حَدَّثَنَا عَمْرُو بن الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بن سَالِمٍ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمُ بن عَامِرٍ، أَنَّ أَبَا أُمَامَةَ حَدَّثَهُمْ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ أَصْحَابَهُ عِنْدَ صَلاةِ الْعَتَمَةِ"أَنِ احْشُدُوا لِلصَّلاةِ غَدًا، فَإِنَّ لِي إِلَيْكُمْ حَاجَةً"، فَقَالَتْ رُفْقَةٌ مِنْهُمْ: يَا فُلانُ دَوِّنْ أَوَّلَ كَلِمَةٍ يَتَكَلَّمُ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَأَنْتَ الَّذِي تَلِيهَا لِئَلا يَفُوتَهُمْ شَيْءٌ مِنْ كَلامِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلاةِ الصُّبْحِ، قَالَ:"هَلْ حَشَدْتُمْ كَمَا أَمَرْتُكُمْ؟"قَالُوا: نَعَمْ، يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ:"اعْبُدُوا اللَّهَ وَلا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَهَلْ عَقَلْتُمْ هَذِهِ؟ هَلْ عَقَلْتُمْ هَذِهِ؟"قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ:"أَقِيمُوا الصَّلاةَ، وَآتُوا الزَّكَاةَ، أَقِيمُوا الصَّلاةَ، وَآتُوا الزَّكَاةَ، أَقِيمُوا الصَّلاةَ، وَآتُوا الزَّكَاةَ، هَلْ عَقَلْتُمْ هَذِهِ؟ هَلْ عَقَلْتُمْ هَذِهِ؟ هَلْ عَقَلْتُمْ هَذِهِ؟"قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ:"اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، هَلْ عَقَلْتُمْ هَذِهِ؟ هَلْ عَقَلْتُمْ هَذِهِ؟ هَلْ عَقَلْتُمْ هَذِهِ؟"قَالُوا: نَعَمْ، فَكُنَّا نَرَى أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيَتَكَلَّمُ كَلامًا كَثِيرًا، ثُمَّ نَظَرَ فِي كَلامِهِ، فَإِذَا هُوَ قَدْ جَمَعَ لَهُ الأَمْرَ كُلَّهُ

– قلت عند الترمذي بعضه بغير سياقه – رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده إسحق بن إبراهيم بن زبريق الحمصي وثقه يحيى بن معين وأبو حاتم وضعفه النسائي وأبو داود.

134. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazında ashâbına: "Yarın namazda toplanın. Sizinle bir işim var" diye emir verdi. Onlardan bazı dostlar: "Ey falanca, yavaş ol! Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği ilk söz neydi? Sen ona en yakın kişiydin" dediler. Çünkü Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerinden bir şey kaçırmış olmak istemezlerdi. Namazlarını bitirdiklerinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Emrettiğim gibi toplandınız mı?"* diye sordu. "Evet, ya Resûlallah" demeleri üzerine:

"Rabbinize ibadet edin, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Bunu anladınız mı? Bunu anladınız mı?" buyurdu.

Ashâbı: "Evet, anladık" dediler.

Sonra: *"Namazı dosdoğru kılın ve zekâtı verin. Namazı dosdoğru kılın ve zekâtı verin. Namazı dosdoğru kılın ve zekâtı verin. Bunu anladınız mı? Bunu anladınız mı? Bunu anladınız mı?"* buyurdu.

Ashâbı: "Evet, anladık" dediler.

Sonra: *"Dinleyip itaat edin. Dinleyip itaat edin. Dinleyip itaat edin. Bunu anladınız mı? Bunu anladınız mı? Bunu anladınız mı?"* buyurdu.

Ashâbı yine: "Evet, anladık" dediler.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) uzun bir konuşma yapacağını düşünüyorduk. Sonra konuşmasına bakılınca, görüldü ki gerçekte bize bütün meseleyi özetlemişti.

★Ben derim ki: Tirmizî hadisin bir bölümünü farklı bir metinle rivayet etmiştir. Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan İshâk b. İbrâhîm b. Zibrîk el-Hımsî'yi[1] Yahyâ b. Maîn ve Ebû Hâtim güvenilir kabul ederken, Nesâî ve Ebû Dâvud zayıf görmüşlerdir.

١٣٥ – أَبو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ ، نا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي حُسَيْنٍ ، نا عِيسَى بْنُ طَلْحَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ الْجُهَنِيِّ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ مِنْ قُضَاعَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : شَهِدْتُ أَنَّ لا إِلَهَ إلا اللَّهُ ، وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، وَصَلَّيْتُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ ، وَصُمْتُ الشَّهْرَ ، وَقُمْتُ رَمَضَانَ ، وَأَعْطَيْتُ الزَّكَاةَ ، قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ مَاتَ عَلَى هَذَا كَانَ مِنَ الصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح خلا شيخي البزار وأرجو إسناده أنه إسناد حسن أو صحيح.

135. Amr b. Murre el-Cühenî bildiriyor: Kudâ'a'dan bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ben, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve senin Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ettim. Beş vakit namazı kıldım, bütün bir ay Ramazan orucunu tutarak ihya ettim ve zekatı verdim" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bu hal üzere ölürse, doğrular (sıddıklar) ve şehitlerle beraber olur" buyurdu.*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup Bezzâr'ın iki hocası hariç, râvileri *Sahîh*'in râvileridir. Senedinin *hasen* veya *sahih* derecesinde olmasını umarım.[2]

١٣٦– وعن معاذ بن جبل رضي الله عنه أن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال من صام رمضان وصلى الصلوات الخمس وحج البيت – لا ادري ذكر الزكاة أم لا – كان حقا على الله أن

---

1 İbn Zibrîk *sadûk* (dürüst) olmakla beraber çokça yanılırdı. Ayrıca yalancılıkla da itham edilmiştir.

2 Arapça hadis metnini İbn Asâkir'in *Târîh Dimaşk*'ından temin ettik (*Cevâmiu'lkelim*).

يغفر له قلت أخبر به الناس فقال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذر الناس يعملون فِي الْجَنَّة مائَة دَرَجَة ، مَا بَيْنَ كُلّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ ، وَالْفِرْدَوْسُ أَعْلَى الْجَنَّة وَأَوْسَطُهَا ، وَفَوْقَهَا عَرْشُ الرَّحْمَنِ ، وَمِنْهَا تَفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّة ، فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَسَلُوهُ الْفِرْدَوْسَ

رواه البزار وهو من رواية عطاء بن يسار عن معاذ و لم يسمع منه.

قلت وتأتي في الباب بعد هذا أحاديث من هذا الباب أيضا.

★136. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim Ramazan orucunu tutar, beş vakit namazı kılar, Beyt'i haccederse, –zekâtı zikretti mi? zikretmedi mi? bilmiyorum– *o kimse Allah'ın bağışlamasını hak eder"* buyurmuştur.

Muâz demiştir ki: "Ben bunu insanlara bildireyim mi?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bırak insanlar amel etmeye devam etsinler. Zira cennetin yüz derecesi vardır. Her iki derecenin arası da gök ile yer arası kadardır. Firdevs en üst ve en ortadaki derecedir. Onun üstünde Rahman'ın Arş'ı vardır. Cennetin nehirleri oradan fışkırır. O halde Allah'tan bir şey dilerseniz, O'ndan Firdevs'i dileyiniz" buyurdu.

★Hadisi Bezzâr, Atâ b. Yesâr'ın Muâz'dan rivayeti olarak nakletmiştir. Ama Atâ, Muâz'dan hadis işitmemiştir.[1]

Ben derim ki: İleride konuyla ilgili başka hadisler de gelecektir.

(باب فيما بُنِيَ عليه الإِسْلَامُ)

İslâm'ın Üzerine Kurulduğu Esaslar

١٣٧ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ جَابِرٍ عَنْ عَامِرٍ عَنْ جَرِيرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَحَجِّ الْبَيْتِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

رواه احمد وأبو يعلى والطبراني في الكبير والصغير وإسناد أحمد صحيح.

137. Cerîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

---

[1] Hadis, Atâ b. Yesâr'ın Ebû Hureyre'den rivayeti olarak sahîhtir. Bkz. Buhârî, no. 2790, 7423. Yine hadis Atâ yoluyla Ubâde b. es-Sâmit'ten de nakledilmiştir. Bkz. Tirmizî, no. 2651; Hâkim, *Müstedrek,* I, 80. Ayrıca bkz. Bezzâr, no. 26; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XX, 157.

"İslâm beş esas üzerine kurulmuştur; Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Beyt'i haccetmek ve Ramazan'da oruç tutmak" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup İmam Ahmed'in senedi sahîhtir.

١٣٨ - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي مَرْزُوقٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ نُعَيْمٍ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَرْبَعٌ فَرَضَهُنَّ اللَّهُ فِي الْإِسْلَامِ فَمَنْ جَاءَ بِثَلَاثٍ لَمْ يُغْنِينَ عَنْهُ شَيْئًا حَتَّى يَأْتِيَ بِهِنَّ جَمِيعًا الصَّلَاةُ وَالزَّكَاةُ وَصِيَامُ رَمَضَانَ وَحَجُّ الْبَيْتِ

رواه احمد والطبراني في الكبير وفي إسناده إبن لهيعة.

138. Umâre b. Hazm'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Aziz ve celil olan Allah, İslâm'da dört şeyi farz kılmıştır. Kim onlardan yalnız üçünü yerine getirirse, hepsini yerine getirmedikçe, bunlar ona bir yarar sağlamaz: Namaz, zekât, Ramazan orucu ve bir de Beyt'i haccetmek."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a yer almıştır.

١٣٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ النَّشِيطِيُّ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ أَبُو عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ خُلَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْعَصَرِيِّ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " خَمْسٌ مَنْ جَاءَ مِنْهُنَّ مَعَ إِيمَانٍ بِاللَّهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ : مَنْ حَافَظَ عَلَى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ عَلَى وُضُوئِهِنَّ وَرُكُوعِهِنَّ وَسُجُودِهِنَّ ومواقيتهن وصام رمضان وحج البيت إن استطاع إليه سبيلا وَأَدَّى الزَّكَاةَ عَنْ مَالِهِ طَيِّبَةً بِهَا نَفْسُهُ وَأَدَّى الأَمَانَةَ قيل يا نبي الله وما أداء الامانة قال الغسل من الجنابة إن الله لم يأمن ابن آدم على شئ من دينه غيرها.

رواه الطبراني في الكبير وإسناده جيد.

139. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Beş şey vardır ki, onları inanarak yerine getiren kimse, cennete girer: Yani, abdestleri, rükuları, secdeleri ve vakitlerini gözeterek beş vakit namaza devam eden, Ramazan orucunu tutan, gitmeye gücü yeterse Beyt'i hacceden, gönülden zekatı veren ve bir de emaneti sahibine teslim eden kimse"

"Ey Allah'ın Nebi'si! Emaneti sahibine teslim etmek ne demektir?" diye soruldu.

"Cünüplükten yıkanmaktır. Şüphesiz ki Allah, bu olmadan Âdemoğlunun hiçbir dini amelini geçerli görmez" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *ceyyid*dir.[1]

١٤٠ – حَدَّثَنَا أَبُو يُوسُفَ الْجِيزِيُّ ، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ النُّكْرِيُّ ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ حَمَّادٌ : وَلا أَعْلَمُهُ إلا قَدْ رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " عُرَى الإِسْلامِ وَقَوَاعِدُ الدِّينِ ثَلاثَةٌ عَلَيْهِنَّ أُسِّسَ الإِسْلامُ ، مَنْ تَرَكَ مِنْهُنَّ وَاحِدَةً فَهُوَ بِهَا كَافِرٌ حَلالُ الدَّمِ : شَهَادَةُ أَنْ لا إِلَهَ إلا اللَّهُ ، وَالصَّلاةُ الْمَكْتُوبَةُ ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ " . ثُمَّ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : تَجِدُهُ كَثِيرَ الْمَالِ لا يُزَكِّي ، فَلا يَزَالُ بِذَاكَ كَافِرًا فَلا يَحِلُّ دَمُهُ ، وَتَجِدُهُ كَثِيرَ الْمَالِ لَمْ يَحُجَّ فَلا يَزَالُ بِذَاكَ كَافِرًا ، وَلا يَحِلُّ دَمُهُ

رواه أبو يعلى بتمامه و رواه الطبراني في الكبير بلفظ: " بُنِيَ الإِسْلامُ عَلَى خَمْسٍ : شَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إلا اللَّهُ , وَالصَّلاةِ , وَصِيَامِ رَمَضَانَ , فَمَنْ تَرَكَ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ كَانَ كَافِرًا حَلالَ الدَّمِ "

فاقتصر على ثلاثة منها و لم يذكر كلام ابن عباس الموقوف إسناده حسن.

140. İbn Abbâs diyor ki: –Hammâd b. Zeyd, "Bildiğim o ki, İbn Abbâs bunu Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmıştır", demiştir– *"İslâm'ın bağları ve dinin temelleri üçtür ki, İslâm'ın (sair) esasları bunlar üzerine kurulmuştur. Kim bunlardan birini terk ederse, bu yüzden o küfre düşmüş olup kanı helal olur. Bunlar, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet etmek, farz namazları kılmak ve Ramazan orucunu tutmaktır."*

İbn Abbâs sözlerine şöyle devam etmiştir: "Bir kişinin zengin olduğu halde zekat vermediğini görürsen, o bu haliyle kafir olarak yaşar, ama kanı helal olmaz. Yine bir kişinin zengin olduğu halde haccetmediğini görürsen, o bu haliyle kafir olarak yaşar, ama kanı helal olmaz."

★Hadisin tamamını Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de şu ifadeyle nakletmiştir:

"İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet etmek, namaz (kılmak) ve Ramazan orucu (nu tutmak). Kim bunlardan birini terk ederse, kanı helal bir kâfir olur." Böylece Taberânî, sadece üç esası zikretmekle yetinip İbn Abbâs'a ait söz olarak nakletmemiştir. Rivayetin senedi *hasen*dir.[2]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (no. 772) de muhtasar olarak nakletmiş olup senedinde yer alan İmran el-Kattân'ın güvenilir olup olmadığı ihtilaflıdır.

2 Ebû Ya'lâ, no. 2349. Senedinde geçen Muemmil b. İsmâil hafızası zayıf biridir.

(باب منْهُ ثالثٌ)

Konuyla İlgili Üçüncü Bir Bölüm

١٤١ – حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الصَّبَّاحِ الرَّقِّيُّ ، ثنا وَضَّاحُ بْنُ يَحْيَى النَّهْشَلِيُّ ، ثنا أَبو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ كُلَيْبِ بْنِ وَائِلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مَعْنِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : جَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَأَخَذَ بِخِطَامِ نَاقَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي مِنَ الْجَنَّةِ وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ ، قَالَ : " لَقَدْ أَوْجَزْتَ فِي الْمَسْأَلَةِ وَلَقَدْ أَعْرَضْتَ ، تَعْبُدُ اللَّهَ وَلا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ، وَتُصَلِّي الْخَمْسَ ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ ، وَمَا كَرِهْتَ أَنْ يَأْتِيَهُ النَّاسُ إِلَيْكَ فَاكْرَهْهُ لَهُمْ "

رواه الطبراني في الكبير وفي اسناده وائل أبو كليب بن وائل لم أر من ذكره.

141. Ma'n b. Yezîd bildiriyor:

Bir bedevî gelerek Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) devesinin yularından tuttup: "Ey Allah'ın Nebisi! Bana öyle bir amel söyle ki, beni cennete yaklaştırsın ve cehennemden uzaklaştırsın" dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu:

"Her ne kadar sorunu özlü biçimde ortaya koydunsa da aslında geniş bir meseleyi sordun: Allah'a kulluk eder, O'na hiçbir şeyi ortak koşmazsın. Beş vakit namazı kılar, Ramazan orucunu tutarsın. Bir de insanların sana yapmalarını istemediğin bir şeyi sen de insanlara yapmaktan sakın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde Vâil ve Ebû Kuleyb yer almışlardır ki, Vâil'i zikredene rastlamadım.

١٤٢ – حدثنا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَزْرَقُ ، ثنا حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سِنَانَ ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ عُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ اللَّيْثِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ : " إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ الْمُصَلُّونَ وَمَنْ يُقِيمُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ الَّتِي كَتَبَهُنَّ اللَّهُ عَلَى عِبَادِهِ ، وَيَصُومُ رَمَضَانَ ، وَيَحْتَسِبُ صَوْمَهُ ، وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ طَيِّبَةً بِهَا نَفْسُهُ يَحْتَسِبُهَا ، وَيَجْتَنِبُ الْكَبَائِرَ الَّتِي نَهَى اللَّهُ عَنْهَا ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَكَمِ الْكَبَائِرُ ؟ قَالَ : " هِيَ تِسْعٌ : أَعْظَمُهُنَّ الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ ، وَقَتْلُ الْمُؤْمِنِ بِغَيْرِ حَقٍّ ، وَالْفِرَارُ يَوْمَ الزَّحْفِ ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَةِ ، وَالسِّحْرُ ، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ ، وَأَكْلُ الرِّبَا ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ الْمُسْلِمَيْنِ ، وَإِحْلالُ الْبَيْتِ الْحَرَامِ ، قِبْلَتِكُمْ أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا ، لا يَمُوتُ رَجُلٌ لا يَعْمَلُ هَذِهِ الْكَبَائِرَ ، وَيُقِيمُ الصَّلاةَ ، وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ ، إِلا رَافَقَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَحْبُوحَةِ جَنَّةٍ أَبْوَابُهَا مَصَارِيعُ الذَّهَبِ "

- قلت عند أبي داود بعضه - وقد رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

142. Ubeyd b. Umeyr el-Leysî'nin babasından naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Veda haccında şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki Allah'ın dostları, namaz kılanlardır. Bunlar Allah'ın kendilerine farz kıldığı beş vakit namazı kılarlar, sevabını umarak Ramazan orucunu tutarlar, yine sevabını umarak gönülden zekât verirler ve Allah'ın yasakladığı büyük günahlardan kaçınırlar"

Ashâbından bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Büyük günahların sayısı kaçtır?" diye sorunca, buyurdu ki:

"Bunlar dokuz tanedir. En büyüğü, Allah'a ortak koşmak, bir mümini haksız yere öldürmek, savaş esnasında kaçmak, iffetli kadına zina iftirasında bulunmak, sihir yapmak, yetim malı yemek, faiz yemek, Müslüman ebeveyne saygısızlık yapmak ve bir de sizden dirilerin, ölülerin kıblesi olan kutsal Beyt-i Atik'in (Eski Beyt'in) kutsiyetini çiğnemektir. Bütün bu günahları işlemeden ölen, namazı kılan ve zekâtı veren herkes muhakkak ki, sonuna kadar altından olan kapılara sahip müreffeh cennette Muhammed'e yoldaş olur."

★Ben derim ki: Hadisin bir kısmını Ebû Dâvud da rivayet etmiştir. Tamamını ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup râvileri güvenilir kimselerdir.[1]

١٤٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَلْقَيْنَ ، قَالَ : أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَهُوَ بِوَادِي الْقُرَى ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، بِمَ أُمِرْتَ ؟ قَالَ : " أُمِرْتُ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ لا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَأَنْ تُقِيمُوا الصَّلاةَ ، وَتُؤْتُوا الزَّكَاةَ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَنْ هَؤُلاءِ ؟ فَقَالَ : " الْمَغْضُوبُ عَلَيْهِمْ " ، يَعْنِي : الْيَهُودَ ، فَقُلْتُ : مَنْ هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : " الضَّالِّينَ " ، يَعْنِي : النَّصَارَى ، قُلْتُ : فَلِمَنِ الْمَغْنَمُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ سَهْمٌ ، وَلِهَؤُلاءِ أَرْبَعَةُ أَسْهُمٍ " ، قَالَ : قُلْتُ : فَهَلْ أَحَدٌ أَحَقُّ بِالْمَغْنَمِ مِنْ أَحَدٍ ؟ قَالَ : " لا ، حَتَّى السَّهْمُ يَأْخُذُهُ أَحَدُكُمْ مِنْ جُعْبَتِهِ فَلَيْسَ بِأَحَقَّ بِهِ مِنْ أَحَدٍ " .

رواه أبو يعلى وإسناده صحيح.

143. Abdullah b. Şakîk, Belkayn'li bir adamdan şöyle dediğini nakletmiştir: Vâdü'l-Kurâ'da bulunduğu sırada Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana ne emredildi?" diye sordum.

---

1 Ayrıca bkz. Hakim, *Müstedrek*, I, 59; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, X, 186.

"Bana Allah'a ibadet etmeniz, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanız, namazı kılmanız ve zekâtı vermeniz, emredildi" buyurdu.

"Ya Resûlallah! <Gazaba uğrayanlar (المغضوب عليهم)> kimlerdir?" diye sordum.

"Yahudiler" buyurdu.

"Sapıtmışlar (الضالين) kimlerdir?" diye sordum.

"Hıristiyanlardır" buyurdu.

"Ya Resûlallah! Ganimet kimin hakkıdır?" diye sordum.

"Aziz ve celil olan Allah için bir pay, bunlar için dört pay vardır" buyurdu.

"Ganimet malına başkasından daha lâyık kimse var mıdır?" diye sordum.

"Hayır, hatta sizden biriniz kendi yanından aldığı bir paya[1] bile başkasından daha lâyık değildir" buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedi sahihtir.

١٤٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الصَّوَّافُ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُمْرَانَ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ مَسْعَدَةَ ، عَنْ رَيَاحِ بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ عِتْبَانَ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ مُخْلِصًا بِهِمَا ، وَصَلَّى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ ، حَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ عَلَى النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفي إسناده إسحق بن ابراهيم الصواف وهو متروك الحديث.

144. Itbân b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim samîmi olarak Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet eder ve beş vakit namazı kılarsa, Allah onun yüzünü cehenneme haram kılar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan İshâk b. İbr. Savvâf hadisi metrûk biridir.

(باب في الإيمانِ باللهِ واليَوْمِ الآخِرِ)

Allah'a ve Âhiret Gününe İman

١٤٥ – حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا أَبَانُ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ زَيْدٍ عَنْ أَبِي سَلَّامٍ عَنْ مَوْلًى لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَخٍ بَخٍ لِخَمْسٍ مَا أَثْقَلَهُنَّ فِي الْمِيزَانِ لَا إِلَهَ إِلَّا

---

[1] Ebû Ya'lâ'da 7179 numarayla kayıtlı hadiste metin, *"kendi ok çantasından aldığı"* şeklindedir.

اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَالْوَلَدُ الصَّالِحُ يُتَوَفَّى فَيَحْتَسِبُهُ وَالِدُهُ وَقَالَ بَخٍ بَخٍ لِخَمْسٍ مَنْ لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مُسْتَيْقِنًا بِهِنَّ دَخَلَ الْجَنَّةَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَبِالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَالْحِسَابِ

رواه احمد ورجاله ثقات.

145. Ebû Sellâm'ın Resûlullah'ın azatlısından naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"(Söyleyene) âferin! Beş şey vardır ki, mizanda onlardan daha ağır basan bir şey yoktur: Lâ ilâhe illallah, Allahü ekber, Sübhânallah, Elhamdu lillah ve bir de vefat etmiş salih evladın ardından babasının, ecrini umarak sabretmesi"

Yine: *"(Söyleyene) âferin! Beş şey vardır ki, bunlara kesin inanarak Allah'ın huzuruna varan kimse, cennete girer: Allah'a, âhiret gününe, cennete, cehenneme, öldükten sonra dirilmeye ve hesaba inanmak"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup râvileri güvenilir kimselerdir.

١٤٦ – حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ قَالَ حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ مِخْرَاقٍ عَنْ شَهْرٍ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ مَنْ مَاتَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قِيلَ لَهُ ادْخُلِ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ شِئْتَ

رواه احمد وفي اسناده شهر بن حوشب.

146. Ömer'den, -yani İbnü'l-Hattâb'dan- nakledildiğine göre o, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Kim Allah'a ve âhiret gününe inanarak ölürse, ona <Cennetin sekiz kapısından hangisinden dilersen, içeri gir> denir."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde Şehr b. Havşeb vardır.

(باب)

Konuyla İlgili Başka Bir Bölüm

١٤٧ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَفَّانَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَطِيَّةَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا قُطْرِيٌّ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حُذَيْفَةَ ، عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : جِئْتُ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، وَالْعَبَّاسُ جَالِسٌ عَنْ يَمِينِهِ وَفَاطِمَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ يَسَارِهِ فَقَالَ : " يَا فَاطِمَةُ بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، اعْمَلِي لِلَّهِ خَيْرًا إِنِّي لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، قَالَ : يَعْنِي ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ، ثُمَّ قَالَ : يَا عَبَّاسُ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، يَا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، اعْمَلْ لِلَّهِ خَيْرًا إِنِّي لَا أُغْنِي عَنْكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ، قَالَهَا : ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ : يَا حُذَيْفَةُ ، ادْنُ ،

فَدَنَوْتُ ، ثُمَّ قَالَ : يَا حُذَيْفَةُ ، مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ وَآمَنَ ، أَحْسَبُهُ
قَالَ : بِمَا جِئْتُ بِهِ إِلا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ ، وَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أُسِرُّ
هَذَا أَمْ أُعْلِنُهُ ؟ ، قَالَ : أَعْلِنْهُ " ،

رواه البزار من رواية قطرى عن سماك بن حذيفة وقال البزار لا نعلمه الا في هذا الحديث وقطري لم أعرفه.

147. Huzeyfe anlatmaktadır:

Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Sağ yanında Abbâs, sol yanında da Hz. Fatıma oturuyorlardı. Buyurdu ki:

"Ey Resûlullah'ın kızı Fatıma! Allah için iyilik yap; zira Kıyamet günü Allah nezdinde benim sana bir yararım olmaz." Bunu üç kere tekrarladı. Sonra: *"Ey Abbâs b. Abdulmuttalib! Ey Resûlullah'ın amcası, Allah için iyilik yap! Zira Kıyamet günü benim Allah nezdinde sana bir yararım olmaz"* buyurdu. Bunu üç kere tekrarladı. Sonra: *"Yaklaş Huzeyfe!"* buyurdu. Yaklaştım. Sonra yine: *"Yaklaş Huzeyfe!"* buyurdu. Biraz daha yaklaştım. Sonra: *"Ey Huzeyfe! Kim Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve benim Allah'ın resûlü olduğuma şahadet eder, benim getirdiğim esaslara inanırsa, Allah onu cehenneme haram kılar ve o kimse cenneti hak eder"* buyurdu.

"Ya Resûlallah! Bunu gizleyeyim mi, yoksa ilân edeyim mi?" diye sordum. *"İlân et!"* buyurdu.

★Hadisi, Katarî'nin[1] Simak b. Huzeyfe'den rivayeti olarak nakleden Bezzâr: "Bu zatı, sadece bu hadisle tanıyoruz. Katarî'yi tanımıyorum" demiştir.

(باب في حَقِّ الله تعالى على العباد)

Allah Teâlâ'nın Kullar Üzerindeki Hakkı

١٤٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ كُمَيْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كُنْتُ أَمْشِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَخْلٍ لِبَعْضِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ هَلَكَ الْمُكْثِرُونَ إِلَّا مَنْ قَالَ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ حَثَا بِكَفِّهِ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ ثُمَّ مَشَى سَاعَةً فَقَالَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ فَقُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ قُلْ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا مَلْجَأَ مِنْ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ مَشَى سَاعَةً فَقَالَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ النَّاسِ عَلَى اللَّهِ وَمَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى النَّاسِ قُلْتُ اللَّهُ

---

1 Katarî'den maksat, İbn Ebî Hatim'in zikrettiğine göre, el-Haşşâb olup idare eder.

وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ فَحَقٌّ عَلَيْهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَهُمْ

رواه احمد ، وروى الترمذي منه حديث لا حول ولا قوة الا بالله ، وله عند ابن ماجه الْأَكْثَرُونَ هُمْ الْأَسْفَلُونَ. ورجاله ثقات أثبات.

148. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Medine halkından birine ait hurmalıkta Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yürüyordum. Derken: *"Ebû Hureyre! Gevezeler helâk olmuştur. Ancak şunları, şunları, şunları konuşanlar müstesna"* buyurdu ve bunu üç kere tekrarladı. Üç kere avucuna toprak alıp sağına, soluna ve önüne doğru serpti. Sonra: *"Ama bunların sayıları ne de az!"* buyurdu. Bir müddet yürüdükten sonra yine *"Ebû Hureyre! Sana cennet hazinelerinden bir hazine bildireyim mi?"* buyurdu. Ben: "Olur, bildir" deyince de: *"<Güç ve kuvvet yalnız Allah'a aittir. Allah'tan yine ancak O'na sığınılır> (Lâ havle velâ kuvvete illâ billah) sözü böyledir"* buyurdu. Bir müddet daha yürüdükten sonra tekrar: *"Aziz ve celil olan Allah'ın insanlar üzerindeki hakkı nedir? İnsanların Allah üzerindeki hakları nelerdir, bilir misin?"* diye sordu. Ben: "Allah ve Resûlü, daha iyi bilir" deyince şöyle buyurdu: *"Şüphesiz ki Allah'ın insanlar üzerindeki hakkı kendisine kulluk etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır. Eğer bunu yaparlarsa, Allah'ın kendilerinden azabı kaldırmasını hak ederler."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Tirmizî ise, bundan sadece "Güç ve kuvvet yalnız Allah'a aittir" sözünü nakletmiştir. İbn Mâce'de de Ebû Hureyre'nin bu bağlamda *"Çoğunluk aslında alçak kimselerdir"* ifadesiyle bir hadisi yer almış olup râvileri güvenilir kimselerdir.[1]

١٤٩ – وعن أبي هريرة قال كان معاذ بن جبل ردف رسول الله ﷺ فقال النبي ﷺ ما حق الله على العباد قال معاذ : الله ورسوله أعلم قال رسول الله ﷺ حقه عليهم أن يعبدوه ولا يشركوا به شيئا قال النبي ﷺ هل تدري ما حق العباد على الله إذا عبدوه ولم يشركوا به شيئا قال معاذ.الله ورسوله أعلم قال حقهم عليه أن يدخلهم الجنة قال معاذ يارسول الله ألا آتي الناس فأبشرهم فقال النبي ﷺ لا دعهم فيلعملوا.

[1] Bkz. no. 16238; Hâkim, *Müstedrek*, I, 517. Hâkim hadisi sahîh olarak değerlendirmiş, Zehebî de onun bu değerlendirmesine katılmıştır.

رواه البزار ورجاله ثقات والله أعلم.

149. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Muâz b. Cebel, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) terkisinde idi. Derken Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah'ın kullar üzerindeki hakkı nedir?" diye sordu.

Muâz: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah'ın kullar üzerindeki hakkı kendisine ibadet etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır" buyurdu. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Peki, Allah'a ibadet edip, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamaları kaydıyla kulların Allah üzerindeki hakları nelerdir, bilir misin?" diye sordu.

Muâz yine: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedi.

Bunun üzerine Resûlallah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onların Allah üzerindeki hakları, kendilerini cennete yerleştirmesidir"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Doğrusunu en iyi Allah bilir.[1]

١٥٠ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ الْكُوفِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَطِيَّةَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا قَطَرِيٌّ يَعْنِي الْخَشَّابَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا سِمَاكُ بْنُ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ ، عَنْ أَبِيهِ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : كُنْتُ رِدْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا حُذَيْفَةُ ، " تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ ؟ ، قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : يَعْبُدُوهُ وَلا يُشْرِكُونَ بِهِ شَيْئًا ، ثُمَّ سَارَ فَقَالَ : يَا حُذَيْفَةُ " ، قُلْتُ : لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : أَتَدْرِي مَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ ؟ ، قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : يَغْفِرُ لَهُمْ "

رواه البزار ورجاله ثقات وسماك بن الوليد تابعي ثقة ولا أدري سمع من حذيفة أم لا.

150. Huzeyfe anlatmaktadır:

Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) terkisinde idim. Derken: *"Huzeyfe! Allah'ın kullar üzerindeki hakkını bilir misin?"* buyurdu.

Ben: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" deyince:

"Kendisine ibadet etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır" buyurdu. Sonra: *"Huzeyfe!"* diye seslendi. Ben: "Buyur, ya Resûlallah!" diye karşılık verince:

"Bunu yapmaları halinde kulların yüce Allah üzerindeki hakları ne olur, bilir misin?" buyurdu. Ben yine: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir?" dedim. Bunun üzerine:

---

[1] Bkz. Ebû Ca'fer et-Taberî, *Tehzibü'l-âsâr, "Müsned Abdullah b. Abbâs"*, I, 247-252.

"Onları bağışlamasıdır" buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Senedinde yer alan Simâk b. el-Velîd güvenilir bir tabiidir. Ama onun Huzeyfe'den hadis işitip işitmediğini bilmiyorum.

١٥١ - حَدَّثَنَا أَبُو إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ ، حَدَّثَنَا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْحَسَنَ يُحَدِّثُ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ ، قَالَ : " أَرْبَعُ خِصَالٍ : وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ لِي ، وَوَاحِدَةٌ لَكَ ، وَوَاحِدَةٌ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَكَ ، وَوَاحِدَةٌ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ عِبَادِي ، فَأَمَّا الَّتِي لِي فَتَعْبُدُنِي لا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا ، وَأَمَّا الَّتِي لَكَ عَلَيَّ فَمَا عَمِلْتَ مِنْ خَيْرٍ جَزَيْتُكَ بِهِ ، وَأَمَّا الَّتِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ فَمِنْكَ الدُّعَاءُ وَعَلَيَّ الإِجَابَةُ ، وَأَمَّا الَّتِي بَيْنَكَ وَبَيْنَ عِبَادِي فَارْضَ لَهُمْ مَا تَرْضَى لِنَفْسِكَ "

هذا لفظ ابي يعلى ، ورواه البزار وفي إسناده صالح المرى وهو ضعيف وتدليس الحسن ايضا.

151. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Rabbinden naklen şöyle bildirmiştir:

"Dört haslet vardır ki, bunlardan biri benim için, biri senin için, biri benimle senin aranda ortak, biri de seninle kullarım arasında ortaktır. Benim hakkım olan, bana ibadet etmen ve bana hiçbir şeyi ortak koşmamandır. Benim taahhüdüm ise, <Her ne hayır işlersen, ona karşılık sana mükâfat veririm> sözüdür. Benimle senin aranda ortak olan, senin dua etmen, benim de icabet etmemdir. Seninle kullarım arasında ortak olana gelince, bu da <Kendin için istediğini onlar için de iste> ilkesidir."

★Metin Ebû Ya'lâ'ya aittir. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiş olup senedinde yer alan Sâlih el-Mürrî zayıftır. Ayrıca Hasan da tedlis yapmaktadır.[1]

١٥٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو , وَالْبَزَّارُ ، ثنا حُمَيْدُ بْنُ الرَّبِيعِ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ ، ثنا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ سَلْمَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا ابْنَ آدَمَ ثَلاثٌ : وَاحِدَةٌ لِي ، وَوَاحِدَةٌ لَكَ ، وَوَاحِدَةٌ بَيْنِي وَبَيْنَكَ ، أَمَّا الَّتِي لِي : تَعْبُدُنِي لا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا ، وَأَمَّا الَّتِي لَكَ : فَمَا عَمِلْتَ مِنْ عَمَلٍ جَزَيْتُكَ بِهِ ، فَإِنْ أَغْفِرْ فَأَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ، وَأَمَّا الَّتِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ : فَمِنْكَ الدُّعَاءُ وَالْمَسْأَلَةُ ، وَعَلَيَّ الاسْتِجَابَةُ وَالإِعْطَاءُ "

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده حميد ابن الربيع وثقه غير واحد لكنه مدلس وفيه ضعف.

---

1 Bkz. Ebû Ya'lâ, no. 2757; Bezzâr, no. 17. Bezzâr, hadisin rivayetinde Sâlih el-Mürrî'nin tek kaldığını belirtmiştir.

152. Selman'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah buyuruyor ki: Ey Âdemoğlu! Üç haslet vardır ki, bunlardan biri benim için, biri senin için, biri de benimle senin aranda ortaktır. Benim için olan, bana ibadet etmen ve bana hiçbir şeyi ortak koşmamandır. Senin için olan, benim <Her ne amel işlersen, ona karşılık seni mükafatlandırırım> şeklindeki taahhüdümdür. Eğer bağışlarsam da, bil ki ben bağışlaması bol ve esirgemesi engin olanım. Benimle senin aranda ortak olana gelince, bu da şudur: Sana dua etmek, bana da icabet edip istediğini vermek düşer."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Humeyd b. er-Rabî'yi birden fazla kimse güvenilir kabul etmiştir. Bununla beraber müdellis olup zayıf yönü vardır.[1]

١٥٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ مُسَاوِرٍ الْجَوْهَرِيُّ , ثنا عِصْمَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْخَزَّازُ , ثنا سَلَامٌ الطَّوِيلُ , عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ , عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : " لَسْتُ بِنَاظِرٍ فِي حَقِّ عَبْدِي حَتَّى يَنْظُرَ عَبْدِي فِي حَقِّي "

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده سلام الطويل وهو متروك الحديث ولم أر من وثقه.

153. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Aziz ve celil olan Allah buyurur ki: Kulum benim hakkımı gözetmedikçe ben de kulumun hakkını gözetmem."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Selam et-Tavil hadisi metrûk biridir. Kendisini güvenilir kabul edene rastlamadım.[2]

(باب منه)

Konuyla İlgili Bir Bölüm

١٥٤ – حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ حَدَّثَنِي بَحِيرُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا يُجَرُّ عَلَى وَجْهِهِ مِنْ يَوْمِ وُلِدَ إِلَى يَوْمِ يَمُوتُ هَرَمًا فِي مَرْضَاةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَحَقَرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

رواه احمد والطبراني في الكبير وفيه بقية وهو مدلس ولكنه صرح بالتحديث.

---

[1] Bkz. X, 149. Yine, hadisin senedinde zayıf biri olan Ali b. Âsım yer almıştır.

[2] Taberânî aynı hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta da rivayet etmiş olup (no. 540) orada demiştir ki: "Bu hadis İbn Abbâs'dan yalnız bu senetle rivayet edilmektedir. Selâm et-Tavîl bu rivayetinde yalnız kalmıştır."

154. Utbe b. Abd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kişi, doğduğu günden öldüğü güne kadar aziz ve celil olan Allah'ın rızasını elde etmek için yüzüstü secdeye kapansa, yine de kıyamet günü bunu azımsar."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bakiyye müdellistir. Fakat hadisi sarih olarak *"haddese"* lafzıyla rivayet etmiştir. Kalan raviler ise güvenilir kimselerdir.[1]

١٥٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرَةَ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ أَنَّ عَبْدًا خَرَّ عَلَى وَجْهِهِ مِنْ يَوْمِ وُلِدَ إِلَى أَنْ يَمُوتَ هَرَمًا فِي طَاعَةِ اللَّهِ لَحَقَّرَهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ وَلَوَدَّ أَنَّهُ يُرَدُّ إِلَى الدُّنْيَا كَيْمَا يَزْدَادَ مِنَ الْأَجْرِ وَالثَّوَابِ

رواه احمد والطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

155. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından olan Muhammed b. Ebî Amre'den şu sözü nakledilmiştir:

"Kişi doğduğu günden yaşlanıp öldüğü güne kadar aziz ve celil olan Allah'a itaat için yüzüstü sürünse bile, kıyamet günü bunu azımsar ve tekrar dünyaya dönüp daha fazla ecir ve sevap kazanmak ister."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel mevkûf olarak rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

١٥٦ – حَدَّثَنَا خَيْرُ بْنُ عَرَفَةَ الْمِصْرِيُّ ، ثنا عُرْوَةُ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا فِي السَّمَوَاتِ السَّبْعِ مَوْضِعُ قَدَمٍ ، وَلا شِبْرٍ ، وَلا كَفٌّ ، إِلا وَفِيهِ مَلَكٌ قَائِمٌ أَوْ مَلَكٌ رَاكِعٌ أَوْ مَلَكٌ سَاجِدٌ ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ، قَالُوا : جَمِيعًا سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ ، إِلا أَنَّا لَمْ نُشْرِكْ بِكَ شَيْئًا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عروة بن مروان.

156. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Yedi gökte bir ayak, bir karış ya da bir avuç kadar bir yer yoktur ki, orada kıyama durmuş bir melek veya secdeye kapanmış bir melek bulunmasın.

---

[1] Ayrıca bkz. 16970, 17685; İbnü'l-Mübarek, *ez-Zühd*, no. 34; Buhârî, *et-Tarihü'l-kebîr*, I, 1/15; Ebû Nuaym, *Hilye*, II, 15; V, 219; bkz. *el-Silsiletü's-sahîha*, no. 447.

Kıyamet günü olunca hepsi birden şöyle derler: Seni noksanlıklardan tenzih ederiz. Biz sana gerektiği şekilde ibadet edemedik. Ancak sana hiçbir şeyi ortak koşmadık."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Urve b. Mervan hakkında Dârekutnî, "Ümmîdir ve sağlam değildir" açıklamasını yapmıştır.

(بَابٌ فِي طَاعَةِ الْمَخْلُوقَاتِ للهِ تعالى)

Yaratılanların Yüce Allah'a İtaat Etmeleri

١٥٧ - ٩١٠ــ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الأَصْبَهَانِيُّ الرَّازِيُّ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْفُرَاتِ ، حَدَّثَنَا أَبُو زُهَيْرٍ الْمَرْوَزِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الأَشْجَعِيِّ ، عَنِ الأَشْجَعِيِّ ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وآله وَسَلَّمَ : " لَيْسَ شَيْءٌ إِلا وَهُوَ أَطْوَعُ لِلَّهِ مِنِ ابْنِ آدَمَ "

رواه الطبراني في الصغير بأسنادين وفيه أبو عبيدة بن الاشجعي و لم أجد من سماه ولا ترجمه وبقية رجاله رجال الصحيح.

157. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Evrende) Hiçbir şey yoktur ki, Yüce Allah'a Âdemoğlundan daha itaatkâr olmasın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de iki senetle rivayet etmiş olup senette geçen Ebû Ubeyde b. el-Eşce'î'nin ismini ya da biyografisini zikredene rastlamadım. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

(بَابُ تَجْدِيدِ الإِيْمَانِ)

Tecdid-i İman/İmanı Yenilemek

١٥٨ - ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَيْسَرَةَ ، عَنْ أَبِي هَانِئٍ الْخَوْلانِيِّ حُمَيْدِ بْنِ هَانِئٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وآله وَسَلَّمَ : " إِنَّ الإِيمَانَ لَيَخْلَقُ فِي جَوْفِ أَحَدِكُمْ كَمَا يَخْلَقُ الثَّوْبُ الْخَلَقُ ، فَاسْأَلُوا اللَّهَ أَنْ يُجَدِّدَ الإِيمَانَ فِي قُلُوبِكُمْ

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

158. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki iman sizden birinizin kalbinde, elbisenin eskidiği gibi eskir. Öyleyse Yüce Allah'tan kalplerinizdeki imanı yenilemesini dileyiniz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.[1]

١٥٩ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ يَعْنِي الطَّيَالِسِيَّ حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ مُوسَى السُّلَمِيُّ الدَّقِيقِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَاسِعٍ عَنْ شُتَيْرِ بْنِ نَهَارٍ عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم جَدِّدُوا إِيمَانَكُمْ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ نُجَدِّدُ إِيمَانَنَا قَالَ أَكْثِرُوا مِنْ قَوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

رواه احمد واسناده جيد وفيه سمير بن نهار وثقه ابن حبان.

159. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İmanınızı yenileyin"* buyurmuştur.

"Ey Allah'ın Resûlü! İmanımızı nasıl yenileyelim?" diye sorulduğunda da: *"<Lâ ilâhe illallah> sözünü çokça tekrarlayın"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedi *ceyyid*dir. Senedinde geçen Şuteyr b. Nehâr'ı, İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[2]

(باب في الإسْلام والإيْمان)

İslâm ve İman

١٦٠ - حَدَّثَنَا بَهْزٌ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَسْعَدَةَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ الْإِسْلَامُ عَلَانِيَةٌ وَالْإِيمَانُ فِي الْقَلْبِ قَالَ ثُمَّ يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَ ثُمَّ يَقُولُ التَّقْوَى هَاهُنَا التَّقْوَى هَاهُنَا

رواه احمد وأبو يعلى بتمامه والبزار باختصار ورجاله رجال الصحيح ما خلا على بن مسعدة وقد وثقه ابن حبان وأبو داود الطيالسي وأبو حاتم وابن معين وضعفه آخرون.

160. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İslâm aleni olandır. İman ise kalptedir" buyurduktan sonra, üç kere kalbine işaret ederek: *"Takva burada saklıdır. Takva burada saklıdır"* buyururdu.

---

1 Hadisi Hâkim de rivayet etmiş (I, 4) ve ravilerinin güvenilir olup Mısırlı olduklarını belirtmiştir. Onun bu hükmüne Zehebî de katılmıştır. Ayrıca Abdurrahman b. Meysere dışındaki ravileri Müslim'in ravileridir. Abdurrahman da hadisi *hasen* derecesinde olan bir ravidir.

2 Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 359; Hâkim, *Müstedrek*, IV, 256. Senetlerinde yer alan Sadaka b. Mûsa es-Sülemî ed-Dakîkî hakkında Zehebî: "Bilginler bunu zayıf olarak değerlendirmişlerdir" açıklamasını yapmıştır. Yine Şüteyr b. Nehâr hakkında da Zehebî (*Mîzân*, II, 234) "Münker hadis rivayet eder" demiştir.

★Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ hadisin tamamını, Bezzâr ise özetini rivayet etmiş olup hadisin Ali b. Mes'ade dışındaki ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ali b. Mes'ade'yi de İbn Hibbân, Ebû Dâvud et-Tayâlisî, Ebû Hâtim ve İbn Maîn güvenilir kabul ederlerken, başkaları zayıf olduğunu söylemişlerdir.[1]

١٦١ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ أَبِي السَّمْحِ عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُؤْمِنُونَ فِي الدُّنْيَا عَلَى ثَلَاثَةِ أَجْزَاءٍ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِي يَأْمَنُهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ ثُمَّ الَّذِي إِذَا أَشْرَفَ عَلَى طَمَعٍ تَرَكَهُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

رواه احمد وفيه دراج وقد وثق وضعفه غير واحد.

161. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Dünyada müminler üç kısımdır: Bir, Allah'a ve Resûlü'ne inanan, sonra (imanlarında) kuşku duymaksızın malları ve canlarıyla Allah yolunca cihat edenler. İki, insanların, malları ve canları konusunda güvendikleri kimseler. Sonuncusu da, nefsî bir arzusu kabarsa, onu aziz ve celil olan Allah için terk edenler."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Derrâc güvenilir görülmekle birlikte birden çok kimse onu zayıf saymıştır.

١٦٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ ، نَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَيْرٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الإِيمَانِ أَنْ يَقُولَ : رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولا ، وَبِالإِسْلامِ دِينًا "

رواه الطبراني في الاوسط وقال لم يروه عن هشام بن عروة الا محمد بن عمير. قلت ذكره ابن حبان في الثقات.

162. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kişiye iman olarak <Allah'ı Rab, Muhammed'i peygamber ve İslâm'ı da din olarak kabul edip razı oldum> demesi yeterlidir" buyurmuştur.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî peşinden "Bunu Hişâm b. Urve'den, Muhammed b. Umeyr'den başkası rivayet etmemiştir" açıklamasını yapmıştır. Ben derim ki: Bu zatı İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiştir.

---

1 Bezzâr'ın bildirdiğine göre hadisi Ali b. Mes'ade tek başına rivayet etmiştir.

١٦٣ - حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ قَالَ سَأَلْتُ جَابِرًا عَنْ الْقَتِيلِ الَّذِي قُتِلَ فَأَذَّنَ فِيهِ سُحَيْمٌ قَالَ كُنَّا بِحُنَيْنٍ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُحَيْمًا أَنْ يُؤَذِّنَ فِي النَّاسِ أَنْ لَا يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مُؤْمِنٌ

رواه احمد وفيه ابن لهيعة واسناده حسن.

163. Câbir'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Sühaym'e, insanlara: *"Cennete müminden başkası giremeyecektir"* diye ilân etmesini emretti.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a yer almıştır. Ravi zinciri *hasen*dir.

١٦٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ الصَّبَّاحِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُرَّةَ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ كَمَا قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَرْزَاقَكُمْ وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ وَلَا يُعْطِي الدِّينَ إِلَّا لِمَنْ أَحَبَّ فَمَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ الدِّينَ فَقَدْ أَحَبَّهُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتَّى يَسْلَمَ قَلْبُهُ وَلِسَانُهُ وَلَا يُؤْمِنُ حَتَّى يَأْمَنَ جَارُهُ بَوَائِقَهُ قَالُوا وَمَا بَوَائِقُهُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَالَ غَشْمُهُ وَظُلْمُهُ وَلَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالًا مِنْ حَرَامٍ فَيُنْفِقَ مِنْهُ فَيُبَارَكَ لَهُ فِيهِ وَلَا يَتَصَدَّقُ بِهِ فَيُقْبَلَ مِنْهُ وَلَا يَتْرُكُ خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَمْحُو السَّيِّئَ بِالسَّيِّئِ وَلَكِنْ يَمْحُو السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ إِنَّ الْخَبِيثَ لَا يَمْحُو الْخَبِيثَ

رواه احمد ورجال اسناده بعضهم مستور وأكثرهم ثقات.

164. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah, sizin aranızda rızkınızı pay ettiği gibi ahlâkınızı da pay etmiştir. Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah sevdiğine de, sevmediğine de dünya malından verir; ama dini yalnız sevdiklerine verir. Kime din verilmişse, onu muhakkak sevmiştir. Nefsim kudret elinde olana yemin ederim ki, kul, kalbi ve dili Müslüman olmadıkça (gerçek bir) Müslüman olamaz. Komşusu, kötülüklerinden emin olmadıkça da iman etmiş olamaz."

"Ey Allah'ın Nebisi! Kötülükleri nelerdir?" diye sorduğumda şöyle buyurdu:

"Aldatması ve zulmetmesidir. Kişi bir haram mal kazanıp ondan infakta bulunsa, o mal kendisine bereket getirmez. Ondan sadaka verse, kabul edilmez. Geride bıraksa, bu onun için sadece cehenneme azık olur. Şüphesiz ki Allah

kötüyü kötüyle yok etmez. Fakat kötüyü iyiyle yok eder; zira pislik, pisliği temizlemez."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan ravilerden birisinin hali bilinmese de (*mestûr*), çoğu güvenilir kimsedir.

١٦٥ – حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ قَالَ أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مَسْعَدَةَ الْبَاهِلِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَا يَسْتَقِيمُ إِيمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ وَلَا يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ وَلَا يَدْخُلُ رَجُلٌ الْجَنَّةَ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

رواه احمد وفي إسناده علي بن مسعدة وثقه جماعة وضعفه آخرون.

165. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kulun kalbi istikamet üzere olmadıkça imanı istikâmet üzere olmaz. Dili istikamet üzere olmadıkça da, kalbi istikamet üzere olmaz. Komşusu kötülüklerinden emin olmayan kimse cennete giremez"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Mes'ade'yi bir grup âlim güvenilir kabul ederken başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir.

١٦٦ – قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِي رَزِينٍ الْعُقَيْلِيِّ قَالَ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى قَالَ أَمَا مَرَرْتَ بِأَرْضٍ مِنْ أَرْضِكَ مُجْدِبَةٍ ثُمَّ مَرَرْتَ بِهَا مُخْصِبَةً قَالَ نَعَمْ قَالَ كَذَلِكَ النُّشُورُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْإِيمَانُ قَالَ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَأَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ تُحْرَقَ بِالنَّارِ أَحَبُّ إِلَيْكَ مِنْ أَنْ تُشْرِكَ بِاللَّهِ وَأَنْ تُحِبَّ غَيْرَ ذِي نَسَبٍ لَا تُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِذَا كُنْتَ كَذَلِكَ فَقَدْ دَخَلَ حُبُّ الْإِيمَانِ فِي قَلْبِكَ كَمَا دَخَلَ حُبُّ الْمَاءِ لِلظَّمْآنِ فِي الْيَوْمِ الْقَائِظِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ لِي بِأَنْ أَعْلَمَ أَنِّي مُؤْمِنٌ قَالَ مَا مِنْ أُمَّتِي أَوْ هَذِهِ الْأُمَّةِ عَبْدٌ يَعْمَلُ حَسَنَةً فَيَعْلَمُ أَنَّهَا حَسَنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَازِيهِ بِهَا خَيْرًا وَلَا يَعْمَلُ سَيِّئَةً فَيَعْلَمُ أَنَّهَا سَيِّئَةٌ وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهَا وَيَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَغْفِرُ إِلَّا هُوَ إِلَّا وَهُوَ مُؤْمِنٌ

رواه احمد وفي اسناده سليمان بن موسى وقد وثقه ابن معين وأبو حاتم وضعفه آخرون.

166. Ebû Razîn el-Ukaylî anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah ölüleri nasıl diriltir?" diye sordum.

Bana: *"Sen hiç topraklarından çorak bir araziye uğradıktan sonra verimli bir toprağa uğradın mı?"* diye sordu. Ben: "Evet" deyince: *"İşte diriltme de böyledir"* buyurdu.

Sonra bu zat: "Ey Allah'ın Resûlü! İman nedir?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buna şöyle cevap verdi:

"İman, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, O'nun tek olduğuna ve ortağı bulunmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve resûlü olduğuna şahadet etmen, Allah ve Resûlü'nü başka her şeyden daha çok sevmen, Allah'a ortak koşmaktansa ateşte yanmayı yeğlemen, soylu olmayan birini sırf Allah için sevmendir. Eğer böyle davranırsan, iman sevgisi senin kalbine girer, tıpkı aşırı sıcak bir günde susuz kimsenin kalbine su sevgisinin girdiği gibi."

"Ya Resûlallah! Kendimin mümin olduğunu nasıl bilebilirim?" diye sordum.

"Ümmetimden veya bu ümmetten bir kul bir iyilik yapar ve onun iyilik olduğunu, aziz ve celil olan Allah'ın ona karşı kendisini mükâfatlandıracağını bilirse, yine bir kötülük işler de aziz ve celil olan Allah'tan bağışlanmak diler ve kendisini O'ndan başkasının bağışlamayacağını bilirse, o kimse mümindir" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Süleyman b. Mûsa'yı, İbn Maîn ve Ebû Hâtim güvenilir görürlerken başkaları zayıf olduğunu söylemişlerdir.

١٦٧ – حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ يَعْنِي ابْنَ دِينَارٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ذَكْوَانَ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ قَالَ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ تَبِعَكَ عَلَى هَذَا الْأَمْرِ قَالَ حُرٌّ وَعَبْدٌ قُلْتُ مَا الْإِسْلَامُ قَالَ طِيبُ الْكَلَامِ وَإِطْعَامُ الطَّعَامِ قُلْتُ مَا الْإِيمَانُ قَالَ الصَّبْرُ وَالسَّمَاحَةُ قَالَ قُلْتُ أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ قَالَ قُلْتُ أَيُّ الْإِيمَانِ أَفْضَلُ قَالَ خُلُقٌ حَسَنٌ قَالَ قُلْتُ أَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ قَالَ طُولُ الْقُنُوتِ قَالَ قُلْتُ أَيُّ الْهِجْرَةِ أَفْضَلُ قَالَ أَنْ تَهْجُرَ مَا كَرِهَ رَبُّكَ عَزَّ وَجَلَّ

– قلت روى مسلم منه: من معك على هذا الامر قال حر وعبد – رواه احمد وفي إسناده شهر بن حوشب وقد وثق على ضعف فيه.

167. Amr b. Abese anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu (dine davet) iş(in)de kim seninle beraberdir?" diye sordum.

"Bir hür, bir de köle" buyurdu.

"Peki, İslâm nedir?" diye sordum.

"Güzel söz söylemek ve yemek yedirmektir" buyurdu.

"İman nedir?" diye sordum.

"Sabır ve hoşgörüdür" buyurdu.

"Hangi Müslümanlık daha üstündür?" diye sordum.

"Diğer Müslümanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsenin Müslümanlığı" buyurdu.

"Hangi iman daha üstündür?" diye sordum.

"Güzel ahlâk" buyurdu.

"Hangi namaz daha faziletlidir?" diye sordum.

"Duası/kıyamı uzun olan namaz" buyurdu.

"Hangi hicret daha üstündür?" diye sordum.

"Rabbinin istemediği şeyleri terk etmendir" buyurdu.

★Ben derim ki: Müslim bu hadisten "<Bu işte kim seninle beraberdir?< diye sordum. <*Bir hür, bir de köle*> buyurdu" kadarını rivayet etmiştir.

Hadisin tamamını Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Şehr b. Havşeb zayıftır. Bununla beraber güvenilir olduğu da söylenmiştir.

١٦٨ - حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ وَيُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ وَحُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ يَعْنِي ابْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ وَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ السُّوءَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَبْدٌ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

رواه احمد وأبو يعلى والبزار ورجاله رجال الصحيح الا علي بن زيد وقد شاركه فيه حميد ويونس ابن عبيد.

168. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Mümin, insanların kendisine güven duydukları kimsedir. Müslüman, (diğer) Müslümanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsedir. Muhacir, kötülüğü terk eden kimsedir. Nefsim kudret elinde olana yemin olsun ki, komşusunun kötülüklerinden emin olmadığı kul cennete giremez."

١٦٩ - حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا زَبَّانُ عَنْ سَهْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ السَّالِمَ مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ يَدِهِ وَلِسَانِهِ

رواه احمد والطبراني في الكبير وفي اسناده ابن لهيعة عن زبان وكلاهما ضعيف وقد وثق زبان أبو حاتم ، ورواه زبان أيضا فقال المسلم بدل السالم وليس فيه ابن لهيعة.

169. Sehl b. Muâz'ın babasından naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Muhakkak ki asıl esenlikte olan (sâlim), insanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsedir" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Rivayet İbn Lehî'a'nın Zebbân'dan naklidir ki, ikisi de zayıftır. Bununla beraber Ebû Hâtim Zebbân'ı güvenilir görmüştür. Aynı hadisi Zebbân ayrıca "Sâlim" yerine "Müslüman" ifadesiyle, İbn Lehî'a'nın yer almadığı bir senetle rivayet etmiştir.

١٧٠ – حَدَّثَنَا الْمُقَدَّمِيُّ ، عَنْ مُبَارَكٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنِ الْمُؤْمِنِ ؟ ، قَالَ : " مَنْ أَمِنَهُ جَارُهُ وَلا يَخَافُ بَوَائِقَهُ فذكر الحديث.

رواه أبو يعلى وفيه مبارك بن فضالة والاكثر على توثيقه.

170. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) müminin kim olduğu sorulduğunda:

"Komşusunun kendisinden emin olduğu ve kendisine kötülük yapacağı endişesi taşımadığı kimsedir" buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup çoğunluk, senedinde yer alan Mubârek b. Fadâla'nın güvenilir olduğu görüşündedir.[1]

١٧١ – حَدَّثَنَا هَيْثَمُ بْنُ خَلَفٍ ، نَا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ الْوَرَّاقُ ، نَا أَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى عُمَرَ وَمَعَهُ أُنَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ ، فَقَالَ : " أَمُؤْمِنُونَ أَنْتُمْ ؟ " فَسَكَتُوا ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، فَقَالَ عُمَرُ فِي آخِرِهِمْ : نَعَمْ ، نُؤْمِنُ عَلَى مَا أَتَيْتَنَا بِهِ ، وَنَحْمَدُ اللَّهَ فِي الرَّخَاءِ ، وَنَصْبِرُ عَلَى الْبَلاءِ ، وَنُؤْمِنُ بِالْقَضَاءِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مُؤْمِنُونَ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ "

رواه الطبراني في الاوسط وله في الكبير : فقال عمر في آخرهم نعم يارسول الله فقال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم ومم ذاك فقال عمر نرجو ثوابا من الله فقال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم مؤمنون ورب الكعبة.

وفي إسناده يوسف بن ميمون وثقه ابن حبان والاكثر على تضعيفه.

171. İbn Abbâs anlatmaktadır.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bazı arkadaşlarıyla birlikte bulunan Ömer'in yanına girdi ve: *"Sizler mümin misiniz?"* diye sordu. Sustular, cevap vermediler. Aynı şey üç kez tekerrür etti. Sonunda Hz. Ömer: "Evet, senin bize getirdiğin esaslara inanırız. Bollukta Allah'a hamdeder, darlıkta sabrederiz ve kazaya inanırız" dedi.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki, siz müminsiniz"* buyurdu.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Hadis *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ise şu ifadeyle yer almıştır: Sonunda Hz. Ömer: "Evet, ya Resûlallah" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu nasıl bildin?"* diye sordu. Hz.

---

[1] Ebû Ya'lâ (no. 3909); senedinde Mubârek b. Fadâla değil, Mubârek b. Suhaym geçmiştir ki bu zât, metrûktur.

Ömer: "Allah'tan sevap ümit ederiz" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki, siz müminsiniz"* buyurdu.

★Hadisin senedinde yer alan Yûsuf b. Meymûn'u, İbn Hibbân güvenilir kabul ederken çoğunluk onun zayıf olduğu görüşündedir.

١٧٢ – وعن عبدالله بن زيد الانصاري رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا سئل أحدكم أمؤمن فلا يشك.

رواه الطبراني في الكبير وفي اسناده أحمد بن بديل وثقه النسائي وأبو حاتم وضعفه آخرون.

172. Abdullah b. Zeyd el-Ensarî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Sizden birine <Mümin misin?> diye sorulduğunda bundan kuşku duymasın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ahmed b. Büdeyl'i Nesâî ve Ebû Hâtim güvenilir görürlerken başkaları zayıf olduğunu söylemiştir.

١٧٣ – حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، أَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، قَالَ : قَالَ رَجُلٌ عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ : إِنِّي مُؤْمِنٌ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " قُلْ إِنِّي فِي الْجَنَّةِ ، لَكِنَّا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَلائِكَتِهِ ، وَرُسُلِهِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

173. Alkame'nin bildirdiğine göre bir adam Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanında "Ben müminim" dedi. Abdullah da: "Şöyle de: Ben cennetliğim. Fakat biz Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine inandık" diye onu uyardı.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir olup ravileri güvenilir kimselerdir.

١٧٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الرَّازِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ بْنِ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ، حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ هِنْدَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ عُثْمَانَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ، يَقُولُ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَبْلَ أَنْ يَقْدَمَ مِنْ مَكَّةَ يَدْعُو النَّاسَ إِلَى الإِيمَانِ بِاللَّهِ ، وَتَصْدِيقًا بِهِ قَوْلا بِلا عَمَلٍ ، وَالْقِبْلَةِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ ، فَلَمَّا هَاجَرَ إِلَيْنَا نَزَلَتِ الْفَرَائِضُ ، وَنَسَخَتِ الْمَدِينَةُ مَكَّةَ ، وَالْقَوْلَ فِيهَا ، وَنَسَخَ الْبَيْتُ الْحَرَامُ بَيْتَ الْمَقْدِسِ ، فَصَارَ الإِيمَانُ قَوْلا وَعَمَلا "

رواه الطبراني في الكبير وفي اسناده جماعة لم أعرفهم.

174. Osman b. Sehl b. Huneyf anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'den gelmeden önce insanları Allah'a imana, amel olmaksızın O'nu sözle tasdik etmeye davet ederdi. O zaman kıble Beytü'l-Makdis'e (Kudüs'e) doğru idi. Bizim yanımıza hicret ettiğinde farz ibadetler nâzil oldu, Medine hükümleri Mekke hükümlerini kaldırdı ve Beyt-i haram Beyt-i Makdis'in yerine geçti. Böylece iman hem söz, hem de amelle oldu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde tanımadığım bazı raviler yer almıştır.[1]

١٧٥ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَرْعَرَةَ ، ثنا فَضَالُ بْنُ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فِي قَلْبِهِ وَجَدَ حَلاوَةَ الإِيمَانِ : أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لا يُحِبُّهُ إِلا لِلَّهِ ، وَأَنْ لا يَرْجِعَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه فضال بن جبير لا يحل الاحتجاج به.

175. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse imanın tadına erer: Birincisi, kişinin Allah ve Resûlü'nü başka her şeyden daha çok sevmesi; ikincisi, bir kimseyi sırf Allah için sevmesi ve bir de Allah kendisini inkardan kurtardıktan sonra, ateşe atılmaktan nefret ettiği gibi, küfre dönmemesidir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Fadâl b. Cübeyr'in (veya Zübeyr'in) rivayetleri hüccet sayılmaz.

١٧٦ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بن إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ، قَالَ:"ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ يَجِدُ لَهُنَّ حَلاوَةَ الإِيمَانِ: تَرْكُ الْمِرَاءِ فِي الْحَقِّ، وَالْكَذِبُ فِي الْمُزَاحَةِ، وَيَعْلَمُ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ، وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ".

رواه الطبراني وقتادة لم يسمع من ابن مسعود.

176. Katâde, İbn Mes'ûd'un şu sözünü nakletmiştir:

"Üç şey vardır ki, bunlar kimde bulunursa o kişi imanın tadına erer: (Kişinin) hakikat konusunda tartışmaktan uzak durması, şakalaşırken yalan

[1] Bkz. II, 14. Senedinde Sa'd b. İmrân yer almıştır ki, metrûktur.

söylemek(ten kaçınması)[1] *ve isabet ettiğinde zaten hata etmeyecek olduğunu, hata ettiğinde de isabet edemeyeceğini bilmesidir."*

★Hadisi Taberânî rivayet etmiştir.[2] Ancak Katâde, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.

١٧٧ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ نَوْفَلِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فَقُلْنَا حَدِّثْنَا بِمَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ حُرِّمَ عَلَى النَّارِ وَحُرِّمَتْ النَّارُ عَلَيْهِ إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَحُبُّ اللَّهِ وَأَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ فَيُحْرَقَ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَرْجِعَ فِي الْكُفْرِ

- قلت له في الصحيح حديث بغير هذا السياق - رواه احمد وابو يعلى ، ونوفل بن مسعود لم أر من ذكر له ترجمة إلا أن المزى قال في ترجمة يحيى القطان روي عن نوفل بن مسعود صاحب أنس.

177. Yahyâ b. Saîd, Nevfel b. Mes'ûd'dan nakletmiştir: Bir gün Enes b. Mâlik'in yanına girdik ve ona: "Bize Resûlullah'tan işittiğin bir şey anlat" dedik. Dedi ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Üç özellik vardır ki, bunlar kimde bulunursa, o kimse cehenneme, cehennem de ona haram kılınır: Bunlar, Allah'a inanmak, Yüce Allah'ı sevmek ve bir de tekrar inkâra dönmektense ateşe atılıp yanmayı yeğlemek."

★Ben derim ki: Enes'ten *Sahîh-i Buhârî*'de başka bir metinle aynı mânâyla bir hadis nakledilmiştir. Bu hadisi ise Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde zikri geçen Nevfel b. Mes'ûd'un biyografini yazana rastlamadım. Sadece Mizzî, Yahyâ el-Kattân'ın biyografisinde: "Enes'in öğrencisi Nevfel b. Mes'ûd'dan rivayette bulunmuştur" açıklamasını yapmıştır.

١٧٨ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْعَلَّافُ ، وَعَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ الزَّمْعِيُّ ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْحُوَيْرِثِ ، أَخْبَرَنِي نُعَيْمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمُجْمِرُ ، أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَخْبَرَهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ : " ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَقَدْ ذَاقَ طَعْمَ الإِيمَانِ : مَنْ كَانَ لَا شَيْءَ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنَ اللَّهِ ، وَمَنْ كَانَ أَنْ يُحْرَقَ بِالنَّارِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَرْتَدَّ عَنْ دِينِهِ ، وَمَنْ كَانَ يُحِبُّ لِلَّهِ وَيُبْغِضُ لِلَّهِ "

---

1 Hadisin metni muhakkikçe "şakalaşırken yalan söylemek" gibi bir mânâ ifade edecek şekilde okunmuştur. Fakat bu, şaka yaparken bile yalan söylemeyen Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ahlâkına terstir. Doğru okuma bir önceki cümleye atıfla "ترك الكذب في المزاحة (Şakayla bile yalan söylememek)" şeklinde olmalıdır ki, asıl İslam'ın ruhuna uygun olan mânâ da budur. (Mütercim)

2 Taberânî bunu *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (no. 8790) rivayet etmiştir.

رواه الطبراني في الكبير والصغير وهو في الصحيح خلا قوله: ويبغض لله.

وفي إسناده ابو الحويرث ضعفه مالك وابن معين ووثقه ابن حبان.

178. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Üç özellik vardır ki, bunlar kimde bulunursa o kimse imanın tadına ermiştir: Allah ve Resûlü'nden daha çok hiçbir şeyi sevmemek, dininden dönmektense ateşte yanmayı yeğlemek ve bir de Allah için sevmek ve Allah için nefret duymak."

★Hadisi, Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiştir. "Allah için nefret duymak (bugzetmek)" ifadesi hariç hadis *Sahîh -i Buhârî*'de de geçmiştir. Senedinde yer alan Ebu'l-Huveyris'i, Mâlik ve İbn Maîn zayıf görürlerken, İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[1]

١٧٩ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَرْعَرَةَ ، ثنا فَضَالُ بْنُ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الْمُسْلِمُ ؟ قَالَ : " مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه فضال بن جبير لا يحل الاحتجاج به.

179. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Müslüman kimdir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsedir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Fadâl b. Cübeyr'le ihticâc caiz değildir.

١٨٠ - وعن بلال بن الحارث المزني عن النبي صلّى الله عليه وسلّم قال المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده.

رواه الطبراني في الكبير والاوسط ورجاله موثقون.

180. Bilâl b. el-Hâris el-Müzenî'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsedir"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

[1] Hadis için bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 103, 172, 174, 207, 230, 248, 275, 288; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 724; *el-Mu'cemu's-sağîr*, 728.

١٨١ - حَدَّثَنَا مُطَّلِبُ بْنُ شُعَيْبٍ الأَزْدِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، حَدَّثَنِي أَبُو هَانِي الْخَوْلانِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ الْجَنْبِيِّ ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ : وَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن إن شاء الله.

181. Fadâle b. Ubeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Veda haccı sırasında: *"Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsedir"* buyurmuştur.[1]

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup isnâdı inşallah *hasen*dir.

(باب مِنْهُ)

Konuyla İlgili Başka Bir Bölüm

١٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ أَحْمَدَ : نا أَبُو الْيَمَانِ : نا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ , عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " خَمْسٌ مِنَ الإِيمَانِ ، مَنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ شَيْءٌ مِنْهُ ، فَلا إِيمَانَ لَهُ ، التَّسْلِيمُ لأَمْرِ اللَّهِ , وَالرِّضَا بِقَضَاءِ اللَّهِ ، وَالتَّفْوِيضُ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ ، وَالتَّوَكُّلُ عَلَى اللَّهِ ، وَالصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الأُولَى , وَلَمْ يَطْعَمِ امْرُؤٌ حَقِيقَةَ الإِسْلامِ حَتَّى يَأْمَنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ " فَقَالَ قَائِلٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيُّ الإِسْلامِ أَفْضَلُ ؟ قَالَ : " مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ ، عَلامَاتٌ كَمَنَارِ الطَّرِيقِ شَهَادَةُ أَنَّ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ ، وَإِقَامُ الصَّلاةِ ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ ، وَالْحُكْمُ بِكِتَابِ اللَّهِ ، وَطَاعَةُ النَّبِيِّ الأُمِّيِّ ، وَالتَّسْلِيمُ عَلَى بَنِي آدَمَ إِذَا لَقِيتُمُوهُمْ ".

رواه البزار وفيه سعيد بن سنان ولا يحتج به.

182. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Beş şey imandandır. Bunlardan hiçbir şeye sahip olmayan kimsede iman da olmaz. Bunlar, Allah'ın emrine teslim olmak, Allah'ın takdirine rıza göstermek, işleri Allah'ın emrine havale etmek, Allah'a tevekkül etmek ve (musibet karşısında) ilk şok anında sabretmektir. İnsanların canları ve malları konusunda güvenmedikleri kimse İslâm'ın ruhunu tatmamış demektir."

---

[1] İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 826.

Dinleyenlerden biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi Müslümanlık daha üstündür?" diye sordu.

"Müslümanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsenin Müslümanlığı" buyurdu ve ekledi: *"Şunlar yol işaretleridir: Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet getirmek, namazı dosdoğru kılmak, zekâtı vermek, Allah'ın Kitab'ıyla hükmetmek, ümmi Peygamber'e itaat etmek ve bir de karşılaştığınızda Âdemoğluna selam vermek."*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedindeki Saîd b. Sinân'la ihticac olunmaz.[1]

(بَابٌ مِنْهُ)

Konuyla İlgili Başka Bir Bölüm

١٨٣ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، قَالَ : نا مَعْمَرٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ صِلَةَ ، عَنْ عَمَّارٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ثَلاثٌ مِنَ الإِيمَانِ : الإِنْفَاقُ مِنَ الإِقْتَارِ ، وَبَذْلُ السَّلامِ لِلْعَالَمِ ، وَالإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِهِ "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح الا ان شيخ البزار لم أر من ذكره وهو الحسن ابن عبدالله الكوفي.

183. Ammâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Şu üç şey imandandır: Mal azlığında infakta bulunmak, herkese selam vermek ve bir de kendine insaf etmen (dengeli davranman, ne başkasına zarar vermemen, ne zulme uğramamandır)" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup, hocası hariç, ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Hasan b. Abdullah el-Kûfî adlı hocasını zikredene rastlamadım.[2]

(بَابٌ مِنْهُ: فِي كَمَالِ الإِيمَانِ)

İman-ı Kâmil

١٨٤ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ حَمْدَانَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ الْكُوفِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ ، قَالَ : ثَلاثُ خِلالٍ مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ خِلالَ الإِيمَانِ ، فَقَالَ لَهُ بَعْضُ أَصْحَابِهِ : يَا أَبَا الْيَقْظَانِ ، وَمَا هَذِهِ الْخِلالُ الَّتِي زَعَمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ خِلالَ الإِيمَانِ ؟ "

---

1 Heysemî de Saîd b. Sinân'ın metrûk olduğunu belirtmiştir. Bkz. *Mecma,* ilk baskısı IV, 272.

2 Hadisi tahrîc eden Bezzâr (no. 30), onu birden fazla kimsenin Ammâr'dan mevkûf (yani kendi sözü) olarak naklettiğini belirtmiştir.

فَقَالَ عَمَّارٌ عِنْدَ ذَلِكَ : سَمِعْتُهُ يَقُولُ : " الإِنْفَاقُ مِنَ الإِقْتَارِ ، وَالْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِكَ ، وَبَذْلُ السَّلَامِ لِلْعَالَمِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه القاسم أبو عبد الرحمن وهو ضعيف.

184. Ammâr b. Yâsir şöyle demiştir:

"Üç haslet vardır ki, bunları kendinde toplayan kimse iman hasletlerini bünyesinde toplamış olur." Arkadaşlarından biri: "Ey Ebu'l-Yakazân! Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) <*Bunları kim kendinde toplarsa, imanın hasletlerini toplamış olur*> buyururken işittiğini ileri sürdüğün bu hasletler nelerdir?" diye sordu. Şöyle cevap verdi:

O'nu (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Mal azlığında infakta bulunmak, kendine insaf etmen ve bir de herkese selam vermektir."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan el-Kâsım Ebû Abdurrahman zayıftır.[1]

١٨٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ ، نَا هَانِئُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ إِسْحَاقَ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ اسْتَوْجَبَ الثَّوَابَ ، وَاسْتَكْمَلَ الإِيمَانَ ، خُلُقٌ يَعِيشُ بِهِ فِي النَّاسِ ، وَوَرَعٌ يَحْجِزُهُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ ، وَحِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ "

رواه البزار وفيه عبد الله بن سليمان قال البزار حدث بأحاديث لا يتابع عليها.

185. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Üç şey vardır ki, bunlar kimde bulunursa, o kimse sevabı hak eder ve imanı kemale erer: Kişinin, insanlarla ilişkilerinde bağlı kaldığı bir ahlâk, kendisini Allah'ın haramlarından alıkoyan bir takva ve bir de kendini cahilin cehaletinden uzaklaştıran bir hilim."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Süleyman hakkında "Mutâbaât yapılmayan hadisler rivayet etmiştir" demiştir.

١٨٦ – حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ قَالَ أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مَسْعَدَةَ الْبَاهِلِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَا يَسْتَقِيمُ إِيمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ وَلَا يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ وَلَا يَدْخُلُ رَجُلٌ الْجَنَّةَ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

رواه احمد وفي إسناده علي بن مسعدة وثقه جماعة وضعفه آخرون.

---

[1] Heysemî, Kâsım'ın metrûk olduğunu söylemiştir. (bkz. no. 39).

186. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kulun kalbi istikâmet üzere olmadıkça imanı istikâmet üzere olmaz. Dili istikâmet üzere olmadıkça da kalbi istikâmet üzere olmaz. Komşusu kötülüğünden emin olmadıkça kişi cennete giremez"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Mes'ade'yi Yahyâ b. Maîn ve başkaları güvenilir kabul ederlerken, Nesâî ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

١٨٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن حَيَّانَ الْمَازِنِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بن الْخَطَّابِ الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا حِبَّانُ بن عَلِيٍّ، عَنْ حُصَيْنِ بن مَذْعُورٍ، عَنْ قُرَيْشٍ التَّمِيمِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: لا إِيمَانَ لِمَنْ لا أَمَانَةَ لَهُ، وَلا دِينَ لِمَنْ لا عَهْدَ لَهُ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لا يَسْتَقِيمُ دِينُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ، وَلا يَسْتَقِيمُ لِسَانُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ، وَلا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا الْبَوَائِقُ؟ قَالَ: غَشْمُهُ وَظُلْمُهُ، وَأَيُّمَا رَجُلٍ أَصَابَ مَالا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ، وَأَنْفَقَ مِنْهُ، لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَإِنْ تَصَدَّقَ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ، وَمَا بَقِيَ فَزَادُهُ إِلَى النَّارِ، إِنَّ الْخَبِيثَ لا يُكَفِّرُ الْخَبِيثَ، وَلَكِنَّ الطَّيِّبَ يُكَفِّرُ الْخَبِيثَ.

رواه الطبراني في الكبير، وفيه: حصين بن مذعور عن قريش التميمي و لم أر من ذكرهما.

187. Abdullah'ın –yani, İbn Mes'ûd'un- bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Emanet duygusu bulunmayanın imanı da olmaz. Sözünde durmayanın dini de olmaz. Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunana yemin ederim ki, bir kulun dili istikâmet üzere olmadıkça dini de istikâmet üzere olmaz. Kalbi istikâmet üzere olmadıkça dili de istikâmet üzere olmaz. Komşusu kötülüklerinden(bevâikinden) emin olmadığı kimse cennete giremez."

"Ey Allah'ın Resûlü! Bevâik/kötülükleri nelerdir?" diye sorulunca da şöyle buyurdu:

"Aldatması ve zulmetmesidir. Hangi adam, haram bir mal elde eder de ondan infakta bulunursa, onun bereketi olmaz. Ondan tasadduk etse, kabul olunmaz. Geride kalanı ise onun cehennem azığı olur. Zira pislik pisliğe derman olmaz. Fakat asıl temiz olan, (kötülükleri) paklar (günahlara kefaret olur)."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Hadis Husayn b. Mez'ûr'un Kurayş et-Temîmî'den nakli olup, ikisini de zikredene rastlamadım.

١٨٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، ثنا الأَعْمَشُ ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " الصَّبْرُ نِصْفُ الإِيمَانِ ، وَالْيَقِينُ الإِيمَانُ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

188. Alkame'nin bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "Sabır imanın yarısıdır. Yakin ise ta kendisidir" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب في حَقِيْقَةِ الإيْمان وكماله)

İmanın Hakikati ve Kemâli

١٨٩ - مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاءِ ، ثَنَا زَيْدٌ ، ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ السَّكْسَكِيُّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلالٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْجَهْمِ ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ مَالِكٍ ، " أَنَّهُ مَرَّ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ لَهُ : كَيْفَ أَصْبَحْتَ يَا حَارِثَةُ ؟ قَالَ : أَصْبَحْتُ مُؤْمِنًا حَقًّا ، قَالَ : انْظُرْ مَا تَقُولُ ، إِنَّ لِكُلِّ حَقٍّ حَقِيقَةً ، فَمَا حَقِيقَةُ إِيمَانِكَ ؟ قَالَ : عَزَفَتْ نَفْسِي عَنِ الدُّنْيَا ، وَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى عَرْشِ رَبِّي بَارِزًا ، وَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ يَتَزَاوَرُونَ فِيهَا ، وَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَهْلِ النَّارِ يَتَضَاغَوْنَ فِيهَا ، قَالَ : يَا حَارِثَةُ ، عَرَفْتَ فَالْزَمْ ، قَالَهَا ثَلاثًا

رواه الطبراني في الكبير وفيه ابن لهيعة وفيه من يحتاج إلى الكشف عنه.

189. Hârise b. Mâlik el-Ensârî'den nakledildiğine göre bir gün kendisi Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına uğradı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nasıl sabahladın ey Hârise?"* diye sordu. Hârise: "Gerçek bir mümin olarak sabahladım" deyince, *"Ne dediğini iyi düşün. Zira her sözün bir hakikati vardır. Senin imanının hakikati nedir?"* diye sordu.

Hârise de şöyle cevap verdi: "Nefsim dünyadan el etek çekti. Gecemi uykusuz, gündüzümü susuz geçirdim. Âdeta Rabbimin Arşı'nı açık olarak temaşa edip, cennet halkının ziyaretleştiklerini görür gibiyim. Yine cehennem halkının orada çığlık atıp bağrıştıklarını görür gibiyim."

Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hâris! Sen imanın hakikati bildin, ondan ayrılma!"* buyurdu. Bunu üç kez tekrraladı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a ve ayrıca durumu tespit edilmesi gereken bir ravi vardır.[1]

١٩٠ - وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ اللَّيْثِيُّ ، نَا يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَقِيَ رَجُلا يُقَالُ لَهُ حَارِثَةُ فِي بَعْضِ سِكَكِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ : " كَيْفَ أَصْبَحْتَ يَا حَارِثَةُ ؟ " قَالَ : أَصْبَحْتُ مُؤْمِنًا حَقًّا ، قَالَ : " إِنَّ لِكُلِّ إِيمَانٍ حَقِيقَةً ، فَمَا حَقِيقَةُ إِيمَانِكَ ؟ "

---

1 Ayrıca bkz. İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 314. İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 289-290; Irâkî, *İhyâ Tahrici*, IV, 220.

قَالَ : عَزَفَتْ نَفْسِي عَنِ الدُّنْيَا ، فَأَظْمَأْتُ نَهَارِي ، وَأَسْهَرْتُ لَيْلِي ، وَكَأَنِّي بِعَرْشِ رَبِّي بَادِيًا ، وَكَأَنِّي بِأَهْلِ الْجَنَّةِ فِي الْجَنَّةِ يَتَنَعَّمُونَ ، وَأَهْلِ النَّارِ فِي النَّارِ يُعَذَّبُونَ فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : " أَصَبْتَ فَالْزَمْ ، مُؤْمِنٌ نَوَّرَ اللَّهُ قَلْبَهُ "

رواه البزار وفيه يوسف بن عطية لا يحتج به.

190. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Medine sokaklarından birinde Hârise isminde bir zatla karşılaştı ve: *"Ey Hârise! Nasıl sabahladın?"* diye sordu.

Hârise: "Gerçek bir mümin olarak sabahladım" deyince, *"Her imanın bir hakikati vardır. Senin imanının hakikati nedir?"* diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Nefsim dünyadan el etek çekti. Gündüzümü susuz, gecemi uykusuz geçirdim. Âdeta Rabbimin Arşı'nı açıkça temaşa edip, cennet halkının cennette zevkü sefa sürmelerini görür gibiyim. Yine, cehennem halkının azap çekmelerini görür gibiyim."

Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İsabet ettin, bundan ayrılma. Sen bir müminsin. Allah kalbini nurlandırsın"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yûsuf b. Atıyye ile ihticac olunmaz.[1]

(باب منه)

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

١٩١ - حَدَّثَنَا عُمَرُ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : سُلَيْمَانُ بْنُ عُتْبَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ يُونُسَ بْنَ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ يُحَدِّثُ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ، صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " لا يَبْلُغُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الإِيمَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ ، وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ "

رواه البزار وقال إسناده حسن.

191. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

[1] İbn Hacer *el-İsâbe*'de (I, 289) şöyle demiştir: Bunu Beyhakî *Şuabu'l-îmân*'da Yûsuf b. Atıyye es-Saffâr yoluyla rivayet etmiştir ki, bu zat oldukça zayıftır. Beyhakî demiştir ki: "Bu *münker* bir hadistir. Bu konuda Yûsuf yanılmıştır." Buradaki Yûsuf hakkında Heysemî de (no. 506) "Hadisi metrûktur" açıklamasını yapmıştır.

"Kul, isabet ettiğinde zaten yanılmayacak olduğunun, hata ettiğinde de zaten isabet edemeyeceğinin idrakinde olmadıkça imanın hakikatine ulaşamaz" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

١٩٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ ، قَالَ : نا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ التُّجِيبِيِّ ، عَنْ أَبِي مَنْصُورٍ مَوْلَى الأَنْصَارِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَمِقِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَحِقُّ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ الإِيمَانِ حَتَّى يَغْضَبَ لِلَّهِ ، وَيَرْضَى لِلَّهِ ، فَإِذَا فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدِ اسْتَحَقَّ حَقِيقَةَ الإِيمَانِ ، وَإِنَّ أَحِبَّائِي وَأَوْلِيَائِي الَّذِينَ يُذْكَرُونَ بِذِكْرِي ، وَأُذْكَرُ بِذِكْرِهِمْ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه رشدين بن سعد والاكثر على تضعيفه.

192. Amr b. el-Hamik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kul, Allah için öfkelenip, Allah için hoşnut kalmadıkça imanın hakikatini idrak edemez. Ancak böyle yaparsa, o zaman imanın hakikatini idrak etmiş olur. Benim gerçek sevdiklerim ve dostlarım, ben (yani Allah) anıldığımda hatırlanan ve onlar anıldıklarında da benim hatırlandığım kimselerdir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup çoğunluk senedinde yer alan Rişdeyn b. Sa'd'ın zayıf olduğu görüşündedir.[1]

(باب منه في كمال الإيمان)

İmanın Kemaline Dair Bir Bölüm

١٩٣ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثَنَا حَوْثَرَةُ بْنُ أَشْرَسَ الْمِنْقَرِيُّ ، نا سُوَيْدٌ أَبُو حَاتِمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَجُلا ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيُّ الصَّلاةِ أَفْضَلُ ؟ ، قَالَ : " طُولُ الْقُنُوتِ " قَالَ : أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ ؟ ، قَالَ : " جَهْدُ الْمُقِلِّ " قَالَ : أَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَكْمَلُ إِيمَانًا ؟ ، قَالَ : " أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه سويد أبو حاتم اختلف في ثقته وضعفه ، وتأتي أحاديث من هذا بعد.

193. Umeyr b. Katâde'nin bildirdiğine göre bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi namaz daha faziletlidir?" diye sordu.

"Duası/kıyamı uzun olan namaz" buyurdu. "Hangi sadaka daha üstündür?" diye sordu. *"Malı az olanın güç yetirebildiği sadaka"* buyurdu.

---

[1] Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (no. 655) belirttiğine göre Rişdeyn bu hadisi rivayetinde yalnız kalmıştır.

"Müminlerin hangisi iman bakımından en üstündür?" diye sordu. *"Onlardan ahlâkı en güzel olanı"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Süveyd Ebû Hâtim'in güvenilir ya da zayıf olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir.[1]

İleride bu konuyla ilgili daha başka hadisler gelecektir.

١٩٤ - عن جابر رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أكمل المؤمنين إيمانا أحسنهم خلقا.

رواه البزار وفيه أبو أيوب عن محمد بن المنكدر ولا أعرفه.

194. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminlerin imanca en üstün olanı ahlâkı en güzel olandır"* buyurmuştur.

★Hadisi rivayet eden Bezzâr: "Hadisi Muhammed b. el-Münkedir'den rivayet eden Ebû Eyyûb'u tanımıyorum" demiştir.[2]

١٩٥ - وعن أنس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن أكمل الناس إيمانا أحسنهم خلقا وإن حسن الخلق ليبلغ درجة الصوم والصلاة.

رواه البزار ورجاله ثقات.

195. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminlerin imanca en mükemmel olanı, ahlâkça en iyi olanlarıdır. Muhakkak ki ahlâkı güzel kişi, bu haliyle, oruç tutup namaz kılan kimsenin derecesine ulaşır"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

١٩٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ الأَشْعَثِ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ ، قَالَ : نا يَعْقُوبُ بْنُ أَبِي عَبَّادٍ الْقَلْزَمِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحَاسِنُهُمْ أَخْلاقًا ، الْمُوَطَّئُونَ ذ، الَّذِينَ يَأْلَفُونَ وَيُؤْلَفُونَ ، وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ لا يَأْلَفُ وَلا يُؤْلَفُ "

رواه الطبراني في الاوسط وقال لم يروه عن محمد بن عيينة إلا يعقوب بن أبي عباد القلزمي و لم أر من ذكره.

196. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

1 Taberânî hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de de rivayet etmiştir. (XVII, 48)

2 Matbu aslının dipnotunda şu kayıt vardır: "Ebû Eyyûb, Süleyman b. Bilal el-Medenî olup meşhur ve güvenilir biridir. Hadisin senedi sahîhtir." Bkz. Bezzâr, no. 34.

"Müminlerin imanca en mükemmel olanı, ahlâkça en iyi olanlarıdır. Asıl mütevazı kimseler, kendileri başkalarıyla kaynaşabildiği gibi, başkaları da kendileriyle kaynaşabilenlerdir. Yoksa ne (halkla) kaynaşamayan, ne de kendilerinden sıcaklık görülmeyen kimse de hayır yoktur."

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî, şu açıklamayı yapmıştır: Bunu Muhammed b. Uyeyne'den yalnız Ya'kûb b. Ebî Abbâd el-Kelzumî rivayet etmiştir ki, bu zâttan söz edene rastlamadım.[1]

(باب في خصال الإيْمان)

İmanın Özellikleri

وقد تقدمت أحاديث كثيرة من هذا في باب الاسلام والايمان.

١٩٧- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الأَنْصَارِيُّ أَبُو جَعْفَرٍ الأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ قُتَيْبَةَ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: " ثَلاثٌ مِنْ أَخْلاقِ الإِيمَانِ: مَنْ إِذَا غَضِبَ لَمْ يُدْخِلْهُ غَضَبُهُ فِي بَاطِلٍ، وَمَنْ إِذَا رَضِيَ لَمْ يُخْرِجْهُ رِضَاهُ مِنْ حَقٍّ، وَمَنْ إِذَا قَدَرَ لَمْ يَتَعَاطَ مَا لَيْسَ لَهُ "

رواه الطبراني في الصغير وفيه بشر بن الحسين وهو كذاب.

İslâm ve İman bölümünde bu konuda pek çok hadis geçmişti.

197. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şu üç şey imanın kazandırdığı ahlâktandır: Birincisi, öfkelendiğinde öfkesi kendisini yanlışa sürüklemeyen kimse; ikincisi, rıza gösterdiğinde rızası kendisini haktan saptırmayan kimse ve diğeri de gücü yettiği halde hakkı olmayan bir şeyi almayan kimse" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup, senedinde geçen Bişr b. el-Hüseyin yalancının tekidir.[2]

١٩٨- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ جَنَادٍ الحلبي، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَنِ الإِيمَانِ؟ قَالَ: " الصَّبْرُ وَالسَّمَاحَةُ "

---

[1] Ya'kûb b. Ebî Abbâd el-Kelzumî, Ya'kûb b. İshâk b. Ebi'l-Abbâd olup İbn Ebî Hâtim onun hakkında (IV, 203): "Dürüstlük yönü ağır basar. Zararı yoktur" açıklamasını yapmıştır.

[2] Hadis uydurmadır. Çünkü Bişr b. el-Hüseyin uydurmacı biridir ve bunu Zübeyr b. Adî'den tek başına nakletmiştir. Ravisi de meçhuldür. Bkz. *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 164; *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 541.

رواه أبو يعلى وفيه يوسف بن محمد ابن المنكدر وهو متروك.

198. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iman hakkında sorulduğunda: *"Sabır ve hoşgörüdür"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yûsuf b. Muhammed b. el-Münkedir metrûktur.[1]

(باب أيُّ العَمَلِ أفْضَلُ وأيُّ الدِّيْنِ أحَبُّ إلى الله)

Hangi Amel Daha Faziletlidir, Hangi Din Allah Nezdinde Daha Makbuldür

١٩٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِسْلَامُ قَالَ أَنْ يُسْلِمَ قَلْبُكَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَأَنْ يَسْلَمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِكَ وَيَدِكَ قَالَ فَأَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ قَالَ الْإِيمَانُ قَالَ وَمَا الْإِيمَانُ قَالَ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ قَالَ فَأَيُّ الْإِيمَانِ أَفْضَلُ قَالَ الْهِجْرَةُ قَالَ فَمَا الْهِجْرَةُ قَالَ تَهْجُرُ السُّوءَ قَالَ فَأَيُّ الْهِجْرَةِ أَفْضَلُ قَالَ الْجِهَادُ قَالَ وَمَا الْجِهَادُ قَالَ أَنْ تُقَاتِلَ الْكُفَّارَ إِذَا لَقِيتَهُمْ قَالَ فَأَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ عُقِرَ جَوَادُهُ وَأُهْرِيقَ دَمُهُ

قلت وهو يأتي بتمامه في فضل الحج. رواه احمد والطبراني في الكبير بنحوه ورجاله ثقات.

199. Amr b. Abese anlatmaktadır:

Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! İslâm nedir?" diye sordu.

"Kalbini arındırman ve Müslümanların senin elinden ve dilinden emin olmasıdır" buyurdu.

"İman nedir?" diye sordu.

"Allah'a, O'nun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ölümden sonra dirilmeye inanmandır" buyurdu.

"Hangi iman daha üstündür?" diye sordu.

"Hicret" buyurdu.

"Hicret nedir?" diye sordu.

"Kötülüğü terk etmendir?" buyurdu.

"Hangi hicret daha üstündür?" diye sordu.

"Cihat" buyurdu.

"Cihat nedir?" diye sordu.

"Kâfirlerle karşı karşıya geldiğinde onlarla savaşmandır" buyurdu.

---

1 İbn Hacer hadisi *el-Metalibü'l-aliye*'de İbn Ebî Şeybe'ye nispet ederek senedini *hasen* olarak değerlendirmiştir. Ebû Ya'lâ hadisi (1854) tahrîc etmiştir.

"Hangi cihat daha üstündür?" diye sordu.

"Atının ayakları kesilen ve kanı dökülen kimsenin cihadı" buyurdu.

★Ben derim ki: Hadisin tamamı Haccın Fazileti'ne dair bahiste gelecektir.

Hadisi Ahmed b. Hanbel ve aynısını *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٢٠٠ - حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ أَنَّ يَحْيَى بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَهُ عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ سَمِعَ الْقَوْمَ وَهُمْ يَقُولُونَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَحَجٌّ مَبْرُورٌ ثُمَّ سَمِعَ نِدَاءً فِي الْوَادِي يَقُولُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَشْهَدُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا يَشْهَدَ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا بَرِئَ مِنْ الشِّرْكِ

رواه احمد والطبراني في الكبير ورجال أحمد موثقون.

200. Abdullah b. Selâm anlatmaktadır: Bizler, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yürürken birden Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) topluluğun, "Ey Allah'ın Resûlü! Amellerin hangisi daha faziletlidir?" diye sorduklarını işitti ve bu soruya: *"Allah'a iman etmek, Allah yolunda cihat etmek ve bir de makbul hac"* şeklinde cevap verdi.

Sonra vadiden bir ses işitti. Ses: "Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed Allah'ın Resûlü'dür" diyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sese: *"Buna ben de şahadet ederim. Yine şahadet ederim ki, her kim bu şahadette bulunursa, mutlaka şirkten uzak olur"* buyurarak karşılık verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir kimselerdir.

٢٠١ - حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ أَنَّهُ سَمِعَ جُنَادَةَ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ يَقُولُ سَمِعْتُ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ يَقُولُ إِنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ قَالَ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَتَصْدِيقٌ بِهِ وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِهِ قَالَ أُرِيدُ أَهْوَنَ مِنْ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ السَّمَاحَةُ وَالصَّبْرُ قَالَ أُرِيدُ أَهْوَنَ مِنْ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لَا تَتَّهِمِ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي شَيْءٍ قَضَى لَكَ بِهِ

رواه احمد وفي اسناده ابن لهيعة.

201. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Peygamber'i! Hangi amel daha faziletlidir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah'a inanmak, O'nu tasdik etmek, O'nun yolunda cihat etmek ve bir de makbul hac" buyurdu.

Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben, kendim için bunlardan daha kolay ameller istiyorum" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabır ve hoşgörü"* buyurdu.

Adam yine: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben, bundan daha kolay olanı istiyorum" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Öyleyse Yüce Allah'ı, senin için takdir etmiş olduğu hiçbir hususta itham etme"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a yer almıştır.

٢٠٢ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَيْلَانَ قَالَ ثَنَا رِشْدِينُ حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ قَالَ إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَتَصْدِيقٌ وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَحَجٌّ مَبْرُورٌ قَالَ الرَّجُلُ أَكْثَرْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلِينُ الْكَلَامِ وَبَذْلُ الطَّعَامِ وَسَمَاحٌ وَحُسْنُ خُلُقٍ قَالَ الرَّجُلُ أُرِيدُ كَلِمَةً وَاحِدَةً قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اذْهَبْ فَلَا تَتَّهِمِ اللَّهَ عَلَى نَفْسِكَ

رواه احمد وفي إسناده رشدين وهو ضعيف.

202. Amr b. el-Âs anlatmaktadır: Bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Hangi amel daha faziletlidir?" diye sordu.

Resûlallah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a inanıp tasdik etmek, O'nun yolunda cihat etmek ve bir de makbul hac"* buyurdu.

Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Çok şey söyledin" dedi. Bunun üzerine: *"Yumuşak söz söylemek, yemek yedirmek, hoşgörülü olmak ve bir de güzel ahlâk"* buyurdu.

Adam: "Ben tek bir kelime istiyorum" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Haydi git, aziz ve celil olan Allah'ı senin hakkındaki takdiri sebebiyle itham etme"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Rişdeyn zayıftır.[1]

٢٠٣ - حَدَّثَنِي يَزِيدُ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْأَدْيَانِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَنِيفِيَّةُ السَّمْحَةُ

---

1 Ahmed b. Hanbel, no. 2107; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11572; Bezzâr, no. 78. Bezzâr'da şu açıklama yer almıştır: "Hadisin senedi Dâvud b. Husayn'ın İkrime'den nakli şeklinde olup Dâvud, İkrime'den rivayetlerinde zayıftır."

رواه احمد والطبراني في الكبير والاوسط والبزار ، وفيه ابن إسحق وهو مدلس ولم يصرح بالسماع.

203. İbn Abbâs anlatmaktadır: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) "Hangi din Allah katında daha makbuldür (hoştur)?" diye sorulduğunda; *"Kolay olan haniflik"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiştir. Bezzâr'ın rivayetinde "İbn İshâk müdellis olup burada hadisi sema yoluyla aldığını açıkça ifade etmemiştir" açıklaması geçmiştir.

٢٠٤ – حَدَّثَنَا مُطَّلِبٌ ، ثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُهَاجِرٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ اللَّخْمِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ أَفْضَلَ الإِيمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيْثُمَا كُنْتَ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وقال تفرد به عثمان بن كثير ، قلت ولم أر من ذكره بثقة ولا جرح.

204. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En üstün iman, her nerede bulunursan bulun, Allah'ın seninle beraber olduğunu bilmendir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup "Bunu Osman b. Kesîr tek başına rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. Ben derim ki: Bu zatın güvenilir ya da mecrûh olduğunu zikredene rastlamadım.

٢٠٥ – وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إن أحب الدين إلى الله الحنيفية السمحة.

رواه في الاوسط وفيه عبدالله بن إبراهيم الغفاري منكر الحديث.

205. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah nezdinde en sevimli din, kolay olan hanifliktir"* buyurmuştur.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. İbrâhîm el-Ğıfârî'nin hadisi münker biri olduğu açıklanmıştır.

٢٠٦ – وعن عمر بن عبد العزيز عن أبيه أحسبه قد ذكر جده أن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سئل أي الاسلام أفضل قال الحنيفية السمحة.

رواه البزار وفيه عبد العزيز بن ابان كذاب وضاع.

206. Ömer b. Abdülazîz'in babasından –sanırım dedesini de saydı- naklettiğine göre Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Hangi Müslümanlık daha üstündür?" diye sorulduğunda: *"Kolay olan haniflik"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup Abdülazîz b. Ebân'ın yalancı ve hadis uydurucusu olduğu belirtilmiştir.

٢٠٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْقَاهِرِ بْنِ الْعَنْبَرِيِّ اللَّخْمِيُّ الدِّمَشْقِيُّ ، نَزِيلُ دِمَشْقَ سَنَةَ تِسْعٍ وَسَبْعِينَ وَمِائَتَيْنِ ، حَدَّثَنَا مُنَبِّهُ بْنُ عُثْمَانَ ، حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا الْوَضِينُ بْنُ عَطَاءٍ ، عَنْ مَحْفُوظِ بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِذٍ الأَزْدِيِّ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَشْرَفُ الإِيمَانِ أَنْ يَأْمَنَكَ النَّاسُ ، وَأَشْرَفُ الإِسْلامِ أَنْ يَسْلَمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِكَ وَيَدِكَ ، وَأَشْرَفُ الْهِجْرَةِ أَنْ تَهْجُرَ السَّيِّئَاتِ ، وَأَشْرَفُ الْجِهَادِ أَنْ تُقْتَلَ وَتُعْقَرَ فَرَسُكَ "

رواه الطبراني في الصغير وقال تفرد به منبه.

207. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"En şerefli iman, insanların sana güvenmesidir. En şerefli İslâm, insanların senin elinden ve dilinden emin olmasıdır. En şerefli hicret, kötülükleri terk etmendir. En şerefli cihat, senin öldürülmen ve atının ayakları kesilerek öldürülmesidir" buyurdu.

Taberânî *el-Mu'cemu'l-sağir*'de rivayet etmiş olup Münebbih'in bunu tek başına naklettiğini belirtmiştir.[1]

٢٠٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الزُّهْرِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَزِيدَ ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ ، حَدَّثَنَا سَلامُ بْنُ مِسْكِينٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " خَيْرُ دِينِكُمْ أَيْسَرُهُ "

رواه الطبراني في الصغير وقال تفرد به إسماعيل بن يزيد.

208. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin en hayırlı dininiz en kolay olanıdır"* buyurmuştur.

★Hadisi *el-Mu'cemu's-sağîr*'de nakleden Taberânî onu İsmâîl b. Yezîd'in tek başına naklettiğini belirtmiştir.[2]

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiştir (no. 10). Taberânî'nin hocası Ahmed b. Abdülkadir el-Anberî hakkında *Mîzân*'da "İbn Abdülkadir'in kim olduğu bilinmemektedir" denilmiştir. Aynı yerde yine, Sadaka b. Abdullah'ın da zayıf olduğu belirtilmiştir.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr,* no. 1066. Senedinde geçen Taberânî'nin hocası Muhammed b. Ahmed ez-Zührî el-İsbahânî hakkında Ebû Nuaym: "Çokça hata ederdi" derken Ebu'ş-Şeyh de: "Hadis konusunda sağlam değildir" açıklamasını yapmıştır. Bkz. *Lisânu'l-Mîzân,* V, 41. İsmâîl b. Yezîd ise *sadûk*/dürüst biridir.

Bu konuda aşağıdaki hadisler de zevâiddendir:

٢٠٩- وعن أبي موسى رضي الله عنه عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنه سئل أي الاسلام أفضل قال من سلم الناس من لسانه ويده قيل فأي الجهاد أفضل قال من عقر جواده وأهريق دمه قيل فأي الصلاة أفضل قال طول القنوت.

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون. قلت وتأتي أحاديث من نحو هذا في فضل الجهاد وفضل الحج.

209. Ebû Mûsa'nın naklettiğine göre Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Hangi Müslümanlık daha üstündür?" diye soruldu.

O da: *"İnsanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsenin Müslümanlığı"* buyurdu.

"Hangi cihat daha üstündür?" diye soruldu.

"Atının ayakları kesilip öldürülen ve kanı akıtılan kimsenin cihadı" buyurdu.

"Hangi namaz daha faziletlidir?" diye soruldu.

"Duası/kıyamı uzun olan namaz" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

Ben derim ki: Cihat ve Namaz'ın faziletine dair bahiste bu meyanda hadisler gelecektir.

٢١٠- وعن عمرو بن عبسة قال اتيت النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقلت يارسول الله من تبعك على هذا الامر قال حر وعبد قلت يارسول الله ما الاسلام قال طيب الكلام وإطعام الطعام قلت يارسول الله فما الايمان قال الصبر والسماحة قلت فأي الاسلام أفضل قال من سلم المسلمون من لسانه ويده قلت فأي الايمان أفضل قال خلق حسن قلت أي الصلاة أفضل قال طول القنوت قلت فأي الهجرة أفضل قال أن تهجر السوء قلت فأي الجهاد أفضل قال من عقر جواده وهريق دمه

- قلت في الصحيح منه من تبعك على هذا الامر قال حر وعبد وروى ابن ماجه منه أي الجهاد أفضل.

رواه الطبراني في الكبير وفيه شهر بن حوشب.

Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Duayı uzun tutmak namazın adâbındandır"* buyururdu. Ebû Ya'lâ, no. 6446. Senedi zayıftır.

Enes bildiriyor: Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi namaz daha faziletlidir?" diye sordu. O da: *"Duası/kıyamı uzun olan namaz"* buyurdu.

Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup (no. 351) Katâde dışındaki ravileri güvenilir kimselerdir. Katâde ise müdellis olup hadisi *an-an* sıygasıyla nakletmiştir. Fakat zannımca Enes'ten rivayeti sahihtir.

210. Amr b. Abese anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu işte kim sana tâbi oldu?" diye sordum.

"Bir hür, bir de köle" buyurdu.

"Ya Resûlallah! İslâm nedir?" diye sordum.

"Tatlı söz söylemek ve yemek yedirmektir" buyurdu.

"Ya Resûlallah! İman nedir?" diye sordum.

"Sabır ve hoşgörüdür" buyurdu.

"Hangi Müslümanlık daha üstündür?" diye sordum.

"Müslümanların elinden ve dilinden emin oldukları kimsenin Müslümanlığı" buyurdu.

"Hangi iman daha üstündür?" diye sordum.

"Güzel ahlâk" buyurdu.

"Hangi namaz daha faziletlidir?" diye sordum.

"Duası/kıyamı uzun olan namaz" buyurdu.

"Hangi hicret daha üstündür?" diye sordum.

"Kötülüğü terk etmendir" buyurdu.

"Hangi cihat daha üstündür?" diye sordum

"Atı kesilip öldürülen ve kanı akıtılan kimsenin cihadı" buyurdu.

Ben derim ki: *Sahîh-i Buhârî*'de hadisten: "<Bu işte kim sana tâbi oldu?> diye sordum. <*Bir hür, bir de köle*> buyurdu" kadarı rivayet edilmiştir.

İbn Mâce de "Hangi cihat daha üstündür?" kısmını rivayet etmiştir.

★Hadisin tamamını ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde Şehr b. Havşeb yer almıştır.

٢١١ – حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ زَبَّانَ بْنِ فَايِدٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَفْضَلِ الإِيمَانِ ؟ قَالَ : " أَفْضَلُ الإِيمَانِ أَنْ تُحِبَّ لِلَّهِ ، وَتُبْغِضَ لِلَّهِ ، وَتُعْمِلَ لِسَانَكَ فِي ذِكْرِ اللَّهِ " ، قَالَ : وَمَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " وَأَنْ تُحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ ، وَتَكْرَهَ لَهُمْ مَا تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ ، وَأَنْ تَقُولَ خَيْرًا أَوْ تَصْمُتَ "

– قلت روى الترمذي بعضه بغير سياقه – و رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده ابن لهيعة.

211. Muâz b. Cebel'in anlattığına göre kendisi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) en üstün imanı sormuş.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Allah için sevmen, Allah için buğzetmen ve dilini Allah'ı zikirde kullanmandır"* buyurmuş.

"Başka nedir?" diye sormuş.

"Kendin için arzuladığını insanlar için de istemen, kendin için hoş görmediğini onlar için de hoş görmemen ve bir de ya hayır söz söylemen, ya da susmandır" buyurmuş.

★Ben derim ki: Tirmizî hadisin bir kısmını farklı bir ifadeyle rivayet etmiştir. Tamamını Taberânî *el-Mu'cemu'l-Kebir*'de rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a geçmiştir.

(باب في نيّة المؤمن وعمل المنافق)

Müminin Niyeti ve Münafığın Ameli

٢١٢- حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ ، ثنا حَاتِمُ بْنُ عَبَّادِ بْنِ دِينَارٍ الْحَرَشِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ قَيْسٍ الْكِنْدِيُّ ، ثنا أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ ، وَعَمَلُ الْمُنَافِقِ خَيْرٌ مِنْ نِيَّتِهِ ، وَكُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى نِيَّتِهِ ، فَإِذَا عَمِلَ الْمُؤْمِنُ عَمَلا نَارَ فِي قَلْبِهِ نُورٌ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون الا حاتم بن عباد بن دينار الحرشي لم أر من ذكر له ترجمة.

212. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müminin niyeti amelinden daha hayırlıdır. Münafığın ise ameli niyetinden daha hayırlıdır. Her biri niyetine göre amel eder. Mümin bir amel işlediği zaman kalbinde bir nur peyda olur."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Hâtim b. Abbâd b. Dînâr el-Haraşî hariç, ravileri güvenilir kimselerdir. Hâtim'in biyografisini zikredene ise rastlamadım.

(باب في قوله خَيْرُ دِينِكُمْ أَيْسَرُهُ ونحو ذلك)

"Sizin En Hayırlı Dininiz En Kolay Olanıdır" vb. Hadislere Dair

٢١٣- عن أنس رضي الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يسروا ولا تعسروا وسكنوا ولا تنفروا.

رواه البزار ورجاله ثقات.

213. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; teselli ediniz, nefret ettirmeyiniz"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.[1]

٢١٤ - حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ الْخُزَاعِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو هِلَالٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ الْعَدَوِيِّ سَمِعَهُ مِنْهُ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ عَنِ الْأَعْرَابِيِّ الَّذِي سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ خَيْرَ دِينِكُمْ أَيْسَرُهُ إِنَّ خَيْرَ دِينِكُمْ أَيْسَرُهُ

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

214. Bir bedevîden nakledildiğine göre o, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin dininizin en hayırlısı en kolay olanıdır"* buyururken işitmiş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٢١٥ - حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ هِلَالٍ حَدَّثَنَا غَاضِرَةُ بْنُ عُرْوَةَ الْفُقَيْمِيُّ حَدَّثَنِي أَبِي عُرْوَةَ قَالَ كُنَّا نَنْتَظِرُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ رَجِلًا يَقْطُرُ رَأْسُهُ مِنْ وُضُوءٍ أَوْ غُسْلٍ فَصَلَّى فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ جَعَلَ النَّاسُ يَسْأَلُونَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعَلَيْنَا حَرَجٌ فِي كَذَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ دِينَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي يُسْرٍ ثَلَاثًا يَقُولُهَا وَقَالَ يَزِيدُ مَرَّةً جَعَلَ النَّاسُ يَقُولُونَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا نَقُولُ فِي كَذَا مَا نَقُولُ فِي كَذَا

رواه احمد والطبراني في الكبير وأبو يعلى وفيه عاصم بن هلال وثقه أبو حاتم وأبو داود وضعفه النسائي وغيره وغاضرة لم يرو عنه غير عاصم هكذا ذكره المزي.

215. Urve el-Fukaymî anlatmaktadır: Bir gün Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) bekliyorduk. Derken saçlarından abdest veya gusül suyu damlayarak dışarı çıktı ve namaza durdu. Namazı bitirince insanlar kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Şöyle şöyle yapmamızda bir sakınca var mı?" diye soru sormaya başladılar. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey insanlar! Şüphesiz ki Allah'ın dini kolaydır"* buyurdu. –ve bunu üç kere tekrarladı- Yezîd (b. Hârûn) bir keresinde de şu ifade ile nakletmiştir: İnsanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Şu hususta ne buyurursun, şu hususta ne buyurursun, şu hususta ne buyurursun?.." diye sormaya başladılar.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Âsım b. Hilâl'i Ebû Hâtim ve Ebû Dâvud güvenilir görürlerken

---

[1] Eserin matbu aslının dipnotunda şöyle geçmiştir: "Hadisi Buhârî, Müslim ve Nesaî bu senetle rivayet etmiş olup ayrıca istidrak yapılmasının yararı yoktur." Bkz. Bezzâr, no. 75.

Nesâi ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Ğâdıra'dan da burada ismi geçen Âsım'dan başkası rivayette bulunmamıştır. Mizzî bu şekilde zikretmiştir.[1]

٢١٦ – قَالَ عَبْدُ اللهِ وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي بِخَطِّ يَدِهِ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ حَمْزَةَ حَدَّثَنَا خَلَفٌ أَبُو الرَّبِيعِ إِمَامُ مَسْجِدِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ فَأَوْغِلُوا فِيهِ بِرِفْقٍ

رواه احمد ورجاله موثقون إلا أن خلف بن مهران لم يدرك أنسا والله أعلم.

216. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki bu din sağlamdır; onun derinliklerine hassasiyetle dalın"* buyurmuştur.

★Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup Halef b. Mihrân hariç, ravileri güvenilir görülmüşlerdir. Halef ise Enes'e yetişmemiştir. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

٢١٧ – وعن جابر رضي الله عنه قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ فَأَوْغِلْ فِيهِ بِرِفْقٍ فَإِنَّ الْمُنْبَتَّ لا أَرْضًا قَطَعَ ، وَلا ظَهْرًا أَبْقَى.

رواه البزار وفيه يحيى بن المتوكل أبو عقيل وهو كذاب.

217. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki bu din sağlamdır; onun derinliklerine hassasiyetle dalın. Yoksa aceleci ne yol kat eder, ne de bineğini sağ bırakır"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yahyâ b. el-Mütevekkil Ebû Ukayl yalancının biridir.

٢١٨ – حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيِّ قَالَ خَرَجْتُ ذَاتَ يَوْمٍ لِحَاجَةٍ فَإِذَا أَنَا بِالنَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَمْشِي بَيْنَ يَدَيَّ فَأَخَذَ بِيَدِي فَانْطَلَقْنَا نَمْشِي جَمِيعًا فَإِذَا نَحْنُ بَيْنَ أَيْدِينَا بِرَجُلٍ يُصَلِّي يُكْثِرُ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتُرَاهُ يُرَائِي فَقُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَتَرَكَ يَدِي مِنْ يَدِهِ ثُمَّ جَمَعَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَجَعَلَ يُصَوِّبُهُمَا وَيَرْفَعُهُمَا وَيَقُولُ عَلَيْكُمْ هَدْيًا قَاصِدًا عَلَيْكُمْ هَدْيًا قَاصِدًا عَلَيْكُمْ هَدْيًا قَاصِدًا فَإِنَّهُ مَنْ يُشَادَّ هَذَا الدِّينَ يَغْلِبْهُ

رواه احمد ورجاله موثقون.

---

1 Hafız İbn Hacer *Fethu'l-Bârî*'de (I, 94) hadisin senedini *hasen* olarak değerlendirmiştir. Bkz. Ebû Ya'lâ no. 6863.

218. Bureyde el-Eslemî anlatmaktadır: Bir gün bir işim için dışarı çıktım. Baktım ki, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) önümde yürüyor. Sonra elimden tuttu. Birlikte yürümeye başladık. Derken önümüzde namaz kılan; namazında rüku ve secdeyi uzatan bir adam gördük.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sence bu gösteriş mi yapıyor?"* buyurdu. Ben: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" deyince, elimi bıraktı ve iki elini bir araya getirip yukarı aşağı indirerek: *"Doğru ve orta yoldan ayrılmayın. Doğru ve orta yoldan ayrılmayın. Doğru ve orta yoldan ayrılmayın; zira kim aşırılığa kaçarsa, (bilsin ki) bu din ona baskın gelir"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

٢١٩ - حَدَّثَنَا عَبْد اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ مُعَانِ بْنِ رِفَاعَةَ عَنْ أَبِي خَلَف عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ الْإِسْلَامُ ذَلُولٌ لَا يَرْكَبُ إِلَّا ذَلُولًا

رواه احمد وفي إسناده أبو خلف الاعمى منكر الحديث.

219. Ebû Zer'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslâm, alçak gönüllüdür ve ancak alçak gönüllü kimsede görünür"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Halef el-A'mâ hadisi münker biridir.

٢٢٠ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شُرَيْحٍ أَبُو شُرَيْحٍ الْمَعَافِرِيُّ ، أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ يُحَدِّثُ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا تُشَدِّدُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِتَشْدِيدِهِمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ ، وَسَتَجِدُونَ بَقَايَاهُمْ فِي الصَّوَامِعِ وَالدِّيَارَاتِ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وفيه عبدالله بن صالح كاتب الليث وثقه جماعة وضعفه آخرون.

220. Sehl b. Huneyf'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kendinizi aşırılıkla yormayın; zira sizden öncekiler sadece kendilerini aşırılıkla bitkin düşürmeleri sebebiyle helak olmuşlardır. Onların kalıntılarını ise (bugün) manastırlar ve havralarda görürsünüz" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Abdullah b. Sâlih, Leys'in katibidir ve kendisini bir grup bilgin güvenilir kabul ederken, başkaları zayıf saymışlardır.

٢٢١- حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يُوسُفَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ ، فَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ غَلا كَثِيرٌ مِنْهُمْ ؛ حَتَّى كَانَتِ الْمَرْأَةُ الْقَصِيرَةُ تَتَّخِذُ خُفَّيْنِ مِنْ خَشَبٍ فَتَحْشُوَهُمَا ، ثُمَّ تُولِجُ فِيهِمَا رِجْلَيْهَا ، ثُمَّ تَقُومُ إِلَى جَنْبِ الْمَرْأَةِ الطَّوِيلَةِ فَتَمْشِي مَعَهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ سَاوَتْ بِهَا ، أَوْ كَانَتْ أَطْوَلَ مِنْهَا "

رواه البزار وفيه يوسف بن خالد السمتي قال ابن معين كذاب خبيث.

221. Semure b. Cündüb'ün bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sakın aşırılığa kaçmayın; zira İsrail oğullarından pek çok kimse aşırılığa kaçtı, hatta kısa boylu bir kadın tahtadan ayakkabı edinir, içlerini doldurarak ayağına giyerdi. Sonra uzun boylu bir kadının yanına durup onunla beraber yürümeye çalışırdı. Bakarsın ki boyu boyuna eşit ve(ya) ondan daha uzun hale gelmiş."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yûsuf b. Hâlid es-Semtî hakkında İbn Maîn: "İğrenç bir yalancıdır" tabirini kullanmıştır.

٢٢٢- وعن عبدالله بن بسر قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سددوا وابشروا فان الله تعالى ليس إلى عذابكم بسريع وسيأتي قوم لا حجة لهم.

رواه الطبراني في الكبير وفيه بقية ولكنه صرح بالتحديث.

222. Abdullah b. Büsr'ün bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Doğru yolu tutun ve müjdeleyici olun; çünkü Allah Teâlâ size azap etmekte aceleci davranmaz. İleride hiç mazeretleri bulunmayan bir topluluk gelecektir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde tedlisle maruf Bakıyye'nin ismi geçmiştir. Fakat rivayetinde sarahaten *"haddese"* sıygasını kullanmıştır.

(باب دُخُولِ الإِيمانِ فِي القَلْبِ قَبْلَ القُرْآنِ)

İmanın, Kur'ân'dan Önce Kalbe Girmesi

٢٢٣- حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا حُيَيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَلَا

أجدُ قَلْبي يَعْقِلُ عَلَيْهِ فقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إنَّ قَلْبَكَ حُشِيَ الْإِيمَانَ وَإِنَّ الْإِيمَانَ يُعْطَى الْعَبْدَ قَبْلَ الْقُرْآنِ

رواه احمد وفيه ابن لهيعة.

223. Abdullah b. Amr anlatmaktadır: Bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Kur'ân okuyorum; ama kalbimin onun üzerinde düşündüğünü göremiyorum" diye yakındı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Şüphesiz ki, senin kalbin imanla dolmuş; zira kula iman, Kur'ân'dan önce verilir"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a vardır.

(باب في قَلْبِ الْمُؤْمِنِ وغَيْرِه)

Mümin Kişinin Kalbi ile Başkasının Kalbinin Mukayesesi

٢٢٤ - حَدَّثَنَا أَبو النَّضْرِ حَدَّثَنَا أَبو مُعَاوِيَةَ يَعْنِي شَيْبَانَ عَنْ لَيْث عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ أَبي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ أَبي سَعِيد قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْقُلُوبُ أَرْبَعَةٌ قَلْبٌ أَجْرَدُ فيه مِثْلُ السِّرَاجِ يُزْهِرُ وَقَلْبٌ أَغْلَفُ مَرْبُوطٌ عَلَى غِلَافِه وَقَلْبٌ مَنْكُوسٌ وَقَلْبٌ مُصْفَحٌ فَأَمَّا الْقَلْبُ الْأَجْرَدُ فَقَلْبُ الْمُؤْمِنِ سِرَاجُهُ فيه نُورُهُ وَأَمَّا الْقَلْبُ الْأَغْلَفُ فَقَلْبُ الْكَافِرِ وَأَمَّا الْقَلْبُ الْمَنْكُوسُ فَقَلْبُ الْمُنَافِقِ عَرَفَ ثُمَّ أَنْكَرَ وَأَمَّا الْقَلْبُ الْمُصْفَحُ فَقَلْبٌ فيه إِيمَانٌ وَنِفَاقٌ فَمَثَلُ الْإِيمَانِ فيه كَمَثَلِ الْبَقْلَةِ يَمُدُّهَا الْمَاءُ الطَّيِّبُ وَمَثَلُ النِّفَاقِ فيه كَمَثَلِ الْقُرْحَةِ يَمُدُّهَا الْقَيْحُ وَالدَّمُ فَأَيُّ الْمَدَّتَيْنِ غَلَبَتْ عَلَى الْأُخْرَى غَلَبَتْ عَلَيْهِ

رواه احمد والطبراني في الصغير وفي إسناده ليث بن أبي سليم.

224. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kalpler dört çeşittir: Kalp vardır, her şeyden arınmıştır. Onda kandil gibi nur parlar. Kalp vardır, kapalıdır. Kapağı üzerine bağlanmıştır. Kalp vardır, ters çevrilmiştir. Kalp vardır, ikiyüzlüdür. Her şeyden arınmış kalp, müminin kalbidir ki, onda kandil vardır, nur vardır. Kapalı kalp, kâfirin kalbidir. Tersyüz edilmiş kalp, münafığın kalbidir; çünkü hakikati bildikten sonra inkâr etmiştir. İkiyüzlü kalp de iman ile nifakın bir arada bulunduğu kalptir. Ondaki iman, tatlı suyla gelişen bakla gibidir. Nifak ise kan ve irin toplayan yara gibidir. Bunlardan hangisi daha fazla büyürse, o diğerine baskın çıkar."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır.[1]

٢٢٥ - حَدَّثَنَا حَيْوَةُ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ حَدَّثَنِي أَبُو رَاشِدٍ الْحُبْرَانِيُّ قَالَ أَخَذَ بِيَدِي أَبُو أُمَامَةَ الْبَاهِلِيُّ قَالَ أَخَذَ بِيَدِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ لِي يَا أَبَا أُمَامَةَ إِنَّ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ مَنْ يَلِينُ لِي قَلْبُهُ

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

225. Ebû Umâme el-Bâhilî anlatmaktadır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün elimden tutup: *"Ey Ebû Umâme! Müminler arasında kalbi bana karşı yumuşayanlar vardır"* buyurdu.

Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

(باب زيادة إِيْمَانِ بعضِ المؤمنِيْنَ على بَعْضٍ)

Müminlerin İmanlarının Birbirinden Farklı Oluşu

٢٢٦ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ أَبِي السَّمْحِ عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ الْمُؤْمِنُونَ فِي الدُّنْيَا عَلَى ثَلَاثَةِ أَجْزَاءٍ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِي يَأْمَنُهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ ثُمَّ الَّذِي إِذَا أَشْرَفَ عَلَى طَمَعٍ تَرَكَهُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

رواه احمد وفيه دراج وثقه ابن معين وضعفه آخرون.

226. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Dünyada müminler üç kısımdır: Birincisi, Allah'a ve Resûlü'ne inanan, sonra (imanlarında) kuşku duymaksızın malları ve canlarıyla Allah yolunca cihat edenler. İkincisi, insanların, malları ve canları konusunda kendilerine güvendikleri kimseler. Üçüncüsü de, nefsî bir arzusu kabarsa, onu aziz ve celil olan Allah için terk edenler."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Derrâc'ı, İbn Maîn güvenilir görürken başkaları zayıf saymıştır.

---

1 Leys b. Ebî Süleym *sadûk*/dürüst olmakla beraber son zamanlarında bunamıştı. Hadisleri ayırt edilemediğinden hepten terkedilmiştir.

2 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 67; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7499 ("Kendisine karşı kalbim ısınır" ifadesiyle). Bkz. *Mecmau'z-zevâid*, X, 276.

٢٢٧ - حَدَّثَنَا حَسْنُونُ بْنُ أَحْمَدَ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ ، عن ابن عمر رضي الله عنهما قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لاَ نَعْلَمُ شَيْئًا خَيْرًا مِنْ مِائَةِ مِثْلِهِ إِلَّا الرَّجُلَ الْمُؤْمِنَ

رواه احمد والطبراني في الاوسط والصغير إلا ان الطبراني قال في الحديث: لا نعلم شيئا خيرا من الف مثله. ومداره على أسامة بن زيد بن أسلم وهو ضعيف جدا.

227. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin kişinin dışında, benzerinin yüz mislinden daha hayırlı bir şey bilmiyoruz"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Fakat Taberânî'nin ifadesi: *"...benzerinin bin mislinden daha hayırlı bir şey bilmiyoruz"* şeklindedir. Hadisin merkezinde Usâme b. Zeyd b. Eslem vardır ki oldukça zayıf biridir.[1]

(باب في إيمان الملائكة)

Meleklerin İmanı

٢٢٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُزَيْقِ بْنِ جَامِعٍ ، نا يُوسُفُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْعَطَّارُ الْمِصْرِيُّ ، نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، ثنا عُمَرُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَبُوحُ بِهِ : " أَنَا عَلَى إِيمَانِ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ عَلَيْهِمَا السَّلاَمُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه الحسن ابن أبي جعفر وهو متروك لا يحتج به.

228. Hz. Âişe demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kimsenin Cebrâil ve Mikâil'in (ikisine de selam olsun) imanı gibi imana sahip olduğunu telaffuz etmezdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hasan b. Ebî Ca'fer metrûktur, kendisiyle ihticac olunmaz.[2]

---

1 Ahmed b. Hanbel, no. 5882. Usâme b. Zeyd'in nisbesi el-Leysî olup Müslim'in ravilerindendir. Dolayısıyla hadisin senedi *sahîh*tir. Bkz. *Müsned'ş-Şihâb,* no. 1216; ayrıca 9618 noda gelecek hadise bakınız.

2 Aynı hadisi Ebû Ca'fer et-Taberî *Tehzibü'l-âsâr*'da Abdullah b. Abbâs *Müsned*'inde (no. 1027) "Âişe demiştir ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) asla <Benim imanım Cebrâil ve Mikâil'in imanı gibidir> sözünü etmezdi" ifadesiyle rivayet etmiştir. Fakat senedinde meçhul ve yalancılıkla itham edilen raviler vardır.

(باب في الإِسْرَاءِ)

İsrâ (Miraç)

٢٢٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَرَوْحٌ الْمَعْنَى قَالَا حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَمَّا كَانَ لَيْلَةُ أُسْرِيَ بِي وَأَصْبَحْتُ بِمَكَّةَ فَظِعْتُ بِأَمْرِي وَعَرَفْتُ أَنَّ النَّاسَ مُكَذِّبِيَّ فَقَعَدَ مُعْتَزِلًا حَزِينًا قَالَ فَمَرَّ عَدُوُّ اللَّهِ أَبُو جَهْلٍ فَجَاءَ حَتَّى جَلَسَ إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ كَالْمُسْتَهْزِئِ هَلْ كَانَ مِنْ شَيْءٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَعَمْ قَالَ مَا هُوَ قَالَ إِنَّهُ أُسْرِيَ بِي اللَّيْلَةَ قَالَ إِلَى أَيْنَ قَالَ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ قَالَ ثُمَّ أَصْبَحْتَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْنَا قَالَ نَعَمْ قَالَ فَلَمْ يُرِ أَنَّهُ يُكَذِّبُهُ مَخَافَةَ أَنْ يَجْحَدَهُ الْحَدِيثَ إِذَا دَعَا قَوْمَهُ إِلَيْهِ قَالَ أَرَأَيْتَ إِنْ دَعَوْتُ قَوْمَكَ تُحَدِّثُهُمْ مَا حَدَّثْتَنِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَعَمْ فَقَالَ هَيَّا مَعْشَرَ بَنِي كَعْبِ بْنِ لُؤَيٍّ قَالَ فَانْتَفَضَتْ إِلَيْهِ الْمَجَالِسُ وَجَاءُوا حَتَّى جَلَسُوا إِلَيْهِمَا قَالَ حَدِّثْ قَوْمَكَ بِمَا حَدَّثْتَنِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِنِّي أُسْرِيَ بِي اللَّيْلَةَ قَالُوا إِلَى أَيْنَ قُلْتُ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ قَالُوا ثُمَّ أَصْبَحْتَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْنَا قَالَ نَعَمْ قَالَ فَمِنْ بَيْنِ مُصَفِّقٍ وَمِنْ بَيْنِ وَاضِعٍ يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ مُتَعَجِّبًا لِلْكَذِبِ زَعَمَ قَالُوا وَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَنْعَتَ لَنَا الْمَسْجِدَ وَفِي الْقَوْمِ مَنْ قَدْ سَافَرَ إِلَى ذَلِكَ الْبَلَدِ وَرَأَى الْمَسْجِدَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَذَهَبْتُ أَنْعَتُ فَمَا زِلْتُ أَنْعَتُ حَتَّى الْتَبَسَ عَلَيَّ بَعْضُ النَّعْتِ قَالَ فَجِيءَ بِالْمَسْجِدِ وَأَنَا أَنْظُرُ حَتَّى وُضِعَ دُونَ دَارِ عِقَالٍ أَوْ عُقَيْلٍ فَنَعَتُّهُ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ قَالَ وَكَانَ مَعَ هَذَا نَعْتٌ لَمْ أَحْفَظْهُ قَالَ فَقَالَ الْقَوْمُ أَمَّا النَّعْتُ فَوَاللَّهِ لَقَدْ أَصَابَ

رواه احمد والبزار والطبراني في الكبير والاوسط ورجال أحمد رجال الصحيح.

229. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) demiştir ki:

"İsrâ gecesini yaşayıp Mekke'de sabahladığımda, bu hadiseden dolayı çok endişelendim. İnsanların beni yalanlayacaklarını anlayınca üzüntülü bir şekilde tenhaya çekilip oturdum." (Ravi der ki) Derken Allah'ın düşmanı Ebû Cehil yanına uğradı ve gidip yanı başına oturdu. Sonra alaylı bir şekilde "Bir şey mi oldu!?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Evet"* dedi.

Ebû Cehil: "Nedir o?" diye sordu.

Resûlallah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gece alıp götürüldüm"* dedi.

Ebû Cehil: "Nereye?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kudüs'e"* deyince Ebû Cehil: "Sonra da sabah aramızda oldun (öyle mi)!?" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* dedi. Ebû Cehil ona bunu yalanladığını belli etmedi ki, kavmini çağırdığında bu sözünü inkâr etmesin. Sonra: "Eğer kavmini çağırırsam, bana söylediğini onlara da söyler misin?" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet. Söylerim"* diye karşılık verdi. Sonra: *"Haydin Ka'b b. Lüey oğulları topluluğu!"* diye seslendi. Bütün meclisler kalktı, gelip onların yanına oturdular. Ebû Cehil: "Bana söylediklerini kavmine de söyle!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben gece alıp götürüldüm"* dedi. Kureyşliler: "Nereye?" diye sordular.

"Kudüs'e" dedi

"Sonra da sabah aramıza döndün (öyle mi)!?" dediler.

"Evet" deyince kimisi alkışladı kimisi de yalan saydığı bu habere olan şaşkınlığını ifade için elini başına koydu.

Sonra: "Peki, bize Mescid'i (Aksâ'yı) tarif edebilir misin? Çünkü bu toplulukta daha evvel o ülkeye yolculuk edip Mescid'i görenler var" dediler.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlattı: *"Ben anlatmaya başladım. Anlatmaya devam ederken bir ara bazı özellikleri karıştırdım. Hemen gözlerimin önüne Mescid getirilip Akil'in –veya Ukayl'ın– evinin önüne kondu. Ona bakarak anlattım. Buna rağmen belleyemediğim bir özellik vardı."*

Topluluk: "Vallahi tarifi doğru yaptı" dediler.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٢٣٠- حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ الضَّرِيرُ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَمَّا كَانَتْ اللَّيْلَةُ الَّتِي أُسْرِيَ بِي فِيهَا أَتَتْ عَلَيَّ رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ فَقُلْتُ يَا جِبْرِيلُ مَا هَذِهِ الرَّائِحَةُ الطَّيِّبَةُ فَقَالَ هَذِهِ رَائِحَةُ مَاشِطَةِ ابْنَةِ فِرْعَوْنَ وَأَوْلَادِهَا قَالَ قُلْتُ وَمَا شَأْنُهَا قَالَ بَيْنَا هِيَ تُمَشِّطُ ابْنَةَ فِرْعَوْنَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ سَقَطَتْ الْمِدْرَى مِنْ يَدَيْهَا فَقَالَتْ بِسْمِ اللَّهِ فَقَالَتْ لَهَا ابْنَةُ فِرْعَوْنَ أَبِي قَالَتْ لَا وَلَكِنْ رَبِّي وَرَبُّ أَبِيكِ اللَّهُ قَالَتْ أُخْبِرُهُ بِذَلِكَ قَالَتْ نَعَمْ فَأَخْبَرَتْهُ فَدَعَاهَا فَقَالَ يَا فُلَانَةُ وَإِنَّ لَكِ رَبًّا غَيْرِي قَالَتْ نَعَمْ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ فَأَمَرَ بِبَقَرَةٍ مِنْ نُحَاسٍ فَأُحْمِيَتْ ثُمَّ أَمَرَ بِهَا أَنْ تُلْقَى هِيَ وَأَوْلَادُهَا فِيهَا قَالَتْ لَهُ إِنَّ لِي إِلَيْكَ حَاجَةً قَالَ وَمَا حَاجَتُكِ قَالَتْ أُحِبُّ أَنْ تَجْمَعَ عِظَامِي وَعِظَامَ وَلَدِي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ وَتَدْفِنَنَا قَالَ ذَلِكَ لَكِ عَلَيْنَا مِنْ الْحَقِّ قَالَ فَأَمَرَ بِأَوْلَادِهَا فَأُلْقُوا بَيْنَ يَدَيْهَا وَاحِدًا وَاحِدًا إِلَى أَنْ انْتَهَى ذَلِكَ إِلَى صَبِيٍّ لَهَا مُرْضَعٍ وَكَأَنَّهَا تَقَاعَسَتْ مِنْ أَجْلِهِ قَالَ يَا أُمَّهْ اقْتَحِمِي فَإِنَّ عَذَابَ الدُّنْيَا

أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ فَاقْتَحَمَتْ قَالَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ تَكَلَّمَ أَرْبَعَةٌ صِغَارٌ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ
عَلَيْهِ السَّلَام وَصَاحِبُ جُرَيْجٍ وَشَاهِدُ يُوسُفَ وَابْنُ مَاشِطَةِ ابْنَةِ فِرْعَوْنَ

رواه احمد والبزار والطبراني في الكبير والاوسط وفيه عطاء بن السائب وهو ثقه ولكنه اختلط.

230. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlatmıştır:

"Alınıp götürüldüğüm gece (İsrâ/Miraç gecesi) güzel bir kokuya rastladım. "Ey Cebrâîl bu hoş koku da nedir?" diye sordum. "Bu Firavun'un kızı ve çocuklarının tarakçısı (kuaför) kadının kokusudur" dedi. "Ona ne oldu ki?" diye sordum. Dedi ki: "Bir gün Firavun'un kızının başını tararken birden tarak elinden düşünce <Bismillah> dedi. Firavun'un kızı: <Babamı mı kastediyorsun?> diye sorunca, <Hayır. Benim de senin de rabbimiz olan Allah'ı kastediyorum> dedi. Kız: <Bunu ihbar ederim?> dedi. O da: <Edebilirsin> dedi. Bunun üzerine kız ihbar etti ve Firavun kendisini çağırdı. Ona: <Ey falanca! Senin benden başka Rabbin mi var?> diye azarlayınca, kadın: <Evet. Benim de rabbim, senin de rabbin Allah'tır> diye karşılık verdi. Bunun üzerine Firavun hemen bir çukur açılıp bakırla doldurulmasını ve sonra bakırın kızdırılmasını emretti. Sonra kadın ve çocuklarının oraya atılmasını emretti. Kadın: <Benim senden bir isteğim olacak> dedi. Firavun: <İsteğin nedir?> deyince <Senden benim ve çocuklarımın kemiklerini tek örtüde toplamanı ve bizi hep birlikte gömmeni istiyorum> dedi. Firavun: <Bu bizim görevimiz> dedi. Sonra emir verdi, çocukları kadının gözleri önünde tek tek kızgın ateşe atıldılar. Sonunda henüz süt emmekte olan bir bebek kaldı. Kadın onun yüzünden geri çekilir gibi yaptı. Hemen bebek: <Anneciğim, atla! Zira dünya azabı âhiret azabından daha hafiftir> dedi ve kadın atladı."

İbn Abbâs demiştir ki: "Bebek yaşta dört kişi konuşmuştur: Meryem oğlu İsa (aleyhisselâm), Cüreyc'in arkadaşı, Yusuf'un şahidi ve bir de Firavun'un tarakçısının kızı."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Atâ b. es-Sâib güvenilir olmakla beraber bunaklık geçirmiştir.[1]

٢٣١- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُسَيَّبِيُّ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ
يَزِيدَ قَالَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ كَانَ أَبُو ذَرٍّ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُرِجَ
سَقْفُ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَام فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ

1 Ayrıca bkz. Ebû Ya'lâ, no. 2517; Taberânî, *el-Ehâdisü't-tıvâl*, no. 42; İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 36, 38.

بطَسْت مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِئٍ حِكْمَةً وَإِيمَانًا فَأَفْرَغَهَا فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ
بِي إِلَى السَّمَاءِ فَلَمَّا جَاءَ السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَافْتَتَحَ فَقَالَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ قَالَ هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ
قَالَ نَعَمْ مَعِي مُحَمَّدٌ قَالَ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ فَافْتَحْ فَلَمَّا عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا إِذَا رَجُلٌ عَنْ
يَمِينِهِ أَسْوِدَةٌ وَعَنْ يَسَارِهِ أَسْوِدَةٌ وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ تَبَسَّمَ وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَسَارِهِ بَكَى قَالَ
مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالِابْنِ الصَّالِحِ قَالَ قُلْتُ لِجِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَام مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا آدَمُ
وَهَذِهِ الْأَسْوِدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ هُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْأَسْوِدَةُ الَّتِي عَنْ
شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ فَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَى قَالَ ثُمَّ عَرَجَ بِي
جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَام حَتَّى جَاءَ السَّمَاءَ الثَّانِيَةَ فَقَالَ لِخَازِنِهَا افْتَحْ فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ
خَازِنُ السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَفَتَحَ لَهُ

رواه عبدالله من زياداته على أبيه ورجاله رجال الصحيح.

231. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlatmıştır:

"Ben, Mekke'de iken evimin tavanı yarıldı ve Cebrâîl indi. Göğsümü yardı. Sonra onu Zemzem suyuyla yıkadı. Sonra hikmet ve imanla dolu bir kâse getirip göğsüme boşalttı. Sonra kapattı. Sonra elimden tutup beni semaya çıkardı. Dünya semasına geldiğinde açılmasını istedi. (Bekçi) <Kim o?> diye sordu. <Cebrâîl> dedi. <Seninle beraber kimse var mı?> diye sordu. <Evet. Benimle beraber Muhammed var> dedi. <Ona kitap gönderildi mi?> diye sordu. <Evet. Aç kapıyı!> dedi. Dünya semasına çıktığımızda sağında ve solunda bir takım karaltılar bulunan bir şahısla karşılaştık. Sağ tarafına bakınca tebessüm ediyor, sol tarafına bakınca ağlıyordu. Sonra <Hoş geldin, salih peygamber ve salih oğul> dedi. Cebrâîl'e <Bu kimdir?> diye sordum.

<Bu Âdem'dir. Sağ ve sol tarafındaki karaltılar ise oğullarının neslidir. Sağındakiler, cennetlikler, solundaki karaltılar ise cehennemliklerdir. Bu yüzden sağ tarafına bakınca güler, sol tarafına bakınca ağlar> dedi. Sonra Cebrâîl beni daha yükseğe çıkardı. Nihayet sekizinci semaya vardı. Semanın bekçisine: <Aç!> diye seslendi. Bekçi, dünya semasındaki bekçinin dediğini söyledi. Sonra kapıyı açtı."

★Hadisi Abdullah, babası Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'ine ziyadeleri içinde zikretmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

[1] Hadisi Ebû Ya'lâ ise muhtasar olarak rivayet etmiştir. (no. 3614)

٢٣٢ - حَدَّثَنَا حَسَنٌ وَعَفَّانُ الْمَعْنَى قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ وَقَالَ عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَبِي الصَّلْتِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي لَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَنَظَرْتُ فَوْقَ قَالَ عَفَّانُ فَوْقِي فَإِذَا أَنَا بِرَعْدٍ وَبَرْقٍ وَصَوَاعِقَ قَالَ فَأَتَيْتُ عَلَى قَوْمٍ بُطُونُهُمْ كَالْبُيُوتِ فِيهَا الْحَيَّاتُ تُرَى مِنْ خَارِجِ بُطُونِهِمْ قُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ قَالَ هَؤُلَاءِ أَكَلَةُ الرِّبَا فَلَمَّا نَزَلْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا نَظَرْتُ أَسْفَلَ مِنِّي فَإِذَا أَنَا بِرَهْجٍ وَدُخَانٍ وَأَصْوَاتٍ فَقُلْتُ مَا هَذَا يَا جِبْرِيلُ قَالَ هَذِهِ الشَّيَاطِينُ يَحُومُونَ عَلَى أَعْيُنِ بَنِي آدَمَ أَنْ لَا يَتَفَكَّرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَوْلَا ذَلِكَ لَرَأَوْا الْعَجَائِبَ

رواه احمد - وروى ابن ماجه منه قصة أكلة الربا وفيه أبو الصلت لا يعرف و لم يرو عنه غير علي بن زيد.

232. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlatmıştır:

"Gece alıp götürüldüğümde şunu gördüm: Yedinci semaya ulaştığımızda yukarı baktım –Affân *"yukarıma"* ifadesini nakletmiştir– *ve gök gürültüsü, şimşek ve yıldırımlar gördüm. Öyle bir topluluğa rastladım ki, karınları evlere benziyordu ve içlerinde, dışarıdan görünen yılanlar vardı. <Bunlar kimlerdir, ey Cebrâîl?> diye sordum. <Bunlar faiz yiyenlerdir> buyurdu. Tekrar dünya semasına indiğimde daha aşağıma baktım ve rüzgâr, bir takım sesler ve duman gördüm. <Bu nedir, ey Cebrâîl?" diye sordum. <Bunlar şeytanlardır. Âdemoğullarının gözlerini perdeliyorlar ki, göklerin ve yerin melekutü üzerinde tefekkür etmesinler. Yoksa, olağanüstülükleri göreceklerdi> dedi."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. İbn Mâce ise hadisin "faiz yiyenler"le ilgili kısmını tahrîc etmiştir. Senedinde yer alan Ebu's-Salt durumu bilinmeyen bir ravidir. Ondan yalnız Ali b. Zeyd rivayette bulunmuştur.

٢٣٣ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ عِيسَى أَبُو بِشْرٍ الرَّاسِبِيُّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَوَانَةَ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي وَصَعِدَتْ قَدَمَيَّ وَفِي نُسْخَةٍ وَضَعْتُ قَدَمَيَّ حَيْثُ تُوضَعُ أَقْدَامُ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَعُرِضَ عَلَيَّ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَالَ فَإِذَا أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ وَعُرِضَ عَلَيَّ مُوسَى فَإِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ مِنْ الرِّجَالِ كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوأَةَ وَعُرِضَ عَلَيَّ إِبْرَاهِيمُ قَالَ فَإِذَا أَقْرَبُ النَّاسِ شَبَهًا بِصَاحِبِكُمْ

رواه احمد وفيه عمر بن أبي سلمة وثقه أحمد ويحيى وابن حبان وضعفه علي بن المديني وغيره.

233. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (İsrâ/Miraç hadisesini) şöyle anlatmıştır:

"Gece alınıp götürüldüğümde ayağımı Beytü'l-Makdis'te peygamberlerin ayaklarının konulduğu yere koydum. Orada bana İsa b. Meryem takdim edildi.

Baktım ki, insanlar (sahabe) arasında ona en çok benzeyen Urve b. Mes'ûd'du. Sonra bana Mûsa takdim edildi (gösterildi). Baktım ki çelimsiz biri. Sanki Şenûe'nin adamlarındandı. Sonra bana İbrâhîm takdim edildi. İnsanlar içinde ona en çok benzeyeni (kendisini kastederek) şu arkadaşınızdır (sallallahu aleyhi vesellem)."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ömer b. Ebî Seleme'yi Ahmed b. Hanbel, Yahyâ ve İbn Hibbân güvenilir kabul ederlerken, Ali b. el-Medinî ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

٢٣٤– حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَد وَحَسَنٌ قَالَا حَدَّثَنَا ثَابِتٌ قَالَ حَسَنٌ أَبُو زَيْدٍ قَالَ عَبْدُ الصَّمَد قَالَ حَدَّثَنَا هِلَالٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أُسْرِيَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ ثُمَّ جَاءَ مِنْ لَيْلَتِهِ فَحَدَّثَهُمْ بِمَسِيرِهِ وَبِعَلَامَةِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَبِعِيرِهِمْ فَقَالَ نَاسٌ قَالَ حَسَنٌ نَحْنُ نُصَدِّقُ مُحَمَّدًا بِمَا يَقُولُ فَارْتَدُّوا كُفَّارًا فَضَرَبَ اللَّهُ أَعْنَاقَهُمْ مَعَ أَبِي جَهْلٍ وَقَالَ أَبُو جَهْلٍ يُخَوِّفُنَا مُحَمَّدٌ بِشَجَرَةِ الزَّقُّومِ هَاتُوا تَمْرًا وَزُبْدًا فَتَزَقَّمُوا فذكر الحديث.

رواه احمد ورجاله ثقات ألا ان هلال بن خباب قال يحيى القطان انه تغير قبل موته وقال يحيى بن معين لم يتغير ولم يختلط ثقة مأمون ،

ورواه أبو يعلى وزاد قَالَ: وَرَأَى الدَّجَّالَ فِي صُورَتِهِ رُؤْيَا عَيْنٍ لَيْسَ رُؤْيَا مَنَامٍ ، وَعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ، وَإِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : فَسُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الدَّجَّالِ ؟ فَقَالَ : " رَأَيْتُهُ فَيْلَمَانِيًّا أَقْمَرَ هِجَانًا ، إِحْدَى عَيْنَيْهِ قَائِمَةٌ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ ، كَأَنَّ شَعْرَهُ أَغْصَانُ شَجَرَةٍ ، وَرَأَيْتُ عِيسَى : شَابًّا أَبْيَضَ ، جَعْدَ الرَّأْسِ ، حَدِيدَ الْبَصَرِ ، مُبَطَّنَ الْخَلْقِ ، وَرَأَيْتُ مُوسَى : أَسْحَمَ ، آدَمَ كَثِيرَ الشَّعْرِ ، شَدِيدَ الْخَلْقِ ، وَرَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ ، فَلا أَنْظُرُ إِلَى إِرْبٍ مِنْ آرَابِهِ إِلا نَظَرْتُ إِلَيْهِ كَأَنَّهُ صَاحِبُكُمْ ، قَالَ : وَقَالَ لِي جِبْرِيلُ : سَلِّمْ عَلَى أَبِيكَ ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ

234. İbn Abbâs anlatmaktadır:

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gece Beytü'l-Makdis'e götürüldü. Sonra aynı gece döndü ve (Kureyş halkına) bu yolculuğunu, Beytü'l-Makdis'in özelliklerini ve onlara ait kafileyi anlattı. Bir takım insanlar –Hasan'ın bildirdiğine göre– "Biz de Muhammed'in anlattıklarını doğruluyoruz" dedikleri halde Kureyşliler bunu inkâr ettiler. Allah da Ebû Cehil ile birlikte onların boyunlarını vurdu. Ebû Cehil: "Muhammed bizi Zakkum ağacıyla korkutmaktadır. Siz de getirin hurma ve yağı, doyasıya yiyin" dedi....

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup Hilâl b. Habbâb hariç, ravileri güvenilir kimselerdir. Hilâl hakkında ise Yahyâ el-Kattân, ölmeden önce bunadığını söylemiştir.

Yahyâ b. Maîn ise: "Ne değişmiştir, ne de bunamıştır. Aksine güvenilir bir güvenilir kimsedir" açıklamasını yapmıştır.[1]

Hadisi Ebû Ya'lâ şu ilaveyle nakletmiştir: "Deccal'i rüyada değil, gerçek gözüyle kendi suretinde gördü. Yine Meryem oğlu İsa ve İbrâhîm'i gördü. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Deccal soruldu. Buyurdu ki: *"Onu, iri gövdeli, beyaz ve parlak biri olarak gördüm. Gözlerinden biri, âdeta parlak bir yıldız gibi, saçları ağaç dalları gibi duruyordu. İsa'yı kıvırcık saçlı, keskin bakışlı ve ince yapılı bir genç olarak gördüm. Mûsa'yı siyah, esmer, gür saçlı, sağlam yapılı biri olarak gördüm. Sonra İbrâhîm'i gördüm. Azalarından hangi azaya baktıysam, sanki (kendisini kastederek) şu arkadaşınızı gördüm. Cebrâîl bana: <Atana selamı ver> dedi. Ben de kendisine selam verdim."*

(باب مِنْهُ فِي الإِسْرَاءِ

İsrâ (Miraç) Hadisesine Dair Bir Bölüm

٢٣٥- عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم أُتِيَ بِفَرَسٍ يَجْعَلُ كلَّ خطْوٍ منه أَقْصَى بصرِهِ فسارَ وسارَ معهُ جبريلُ صلى الله عليه وسلم فأَتَى على قومٍ يزرعُونَ في يومٍ ويَحْصُدُون في يومٍ كلَّما حَصَدُوا عاد كما كان فقال: يا جبريلُ مَن هؤلاءِ؟ قال: هؤلاءِ المجاهدونَ في سَبيلِ الله تُضاعَفُ لَهُم الحَسَنَةُ بسبعمائة ضِعْفٍ،وما أَنفقوا مِن شيءٍ فهو يُخْلِفُهُ،ثم أَتَى على قوم تُرْضَخُ رؤوسُهُم بالصَّخْر كلما رُضِخَتْ عادَتْ كما كانَتْ، ولا يَفْتُرُ عنهم من ذلك شيءٌ، قال: يا جبريلُ مَن هؤلاءِ؟ قال: هؤلاء الذين تثاقلت رؤوسُهم عن الصلاة،ثم أتى على قومٍ على أدبارِهِمْ رقاعٌ وعلى أَقْبالِهِمْ رِقاعٌ يَسْرَحُونَ كما تَسْرَحُ الأَنْعامُ إلى الضَّرِيعِ والزَّقومِ ورَضْفِ جَهنَّم، قال: ما هؤلاءِ يا جبريلُ؟ قال: هؤلاء الذينَ لا يُؤَدُّونَ صَدَقَات أَمْوالِهِمْ وما ظَلَمَهمُ اللهُ وما اللهُ بظلَّامٍ للعَبِيْد،ثمَّ أَتَى على قَوْمٍ بَيْنَ أَيْدِيْهِمْ لَحَمٌ في قِدْرٍ نَضِيْجٌ،ولَحَمٌ آخرَ نَيٌّ خَبِيْثٌ فجَعَلُوا يَأْكُلُوْنَ الخَبِيْثَ ويَدَعُونَ النَّضِيْجَ الطَّيِّبَ،قال: يا جبريلُ مَنْ هؤلاءِ؟ قال: الرجلُ مِنْ أُمَّتِكَ يقومُ مِنْ عِنْد امرَأته حَلالا فيأْتِيْ المَرْأَةَ الخَبِيْثَةَ فَيَبِيْتُ مَعَهَا حتى يُصْبِحَ،والمَرْأَةُ تَقُوْمُ مِنْ عند زَوْجها حلالا طَيِّبًا فتأتي الرجلَ الخَبِيْثَ فَتَبِيْتُ عندَهُ حتى تُصْبِحَ،ثم أتى على رجلٍ قد جَمَعَ حُزْمَةً عظيمةً لا يستطيعُ حَمْلَهَا وهو يُرِيْدُ أنْ يَزِيْدَ عَلَيْهَا فقال: يا جبريلُ مَنْ هذا؟ قال: هذا رجلٌ مِنْ أُمَّتِكَ عليه

---

1 bkz. Abdullah b. Ahmed, *Zevâidü Müsned,* I, 309, 310, 342; Taberânî, *Tehzibü'l-âsâr, "Müsned Abdullah b. Abbâs"*, I, 409.

أمانَةُ النَّاسِ لا يستطيعُ أَدَاءَها وهو يَزِيْدُ عليها،ثم أَتَى على قومٍ تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ وأَلْسِنَتُهُمْ بمقاريضَ مِنْ حَدِيْدٍ كُلَّمَا قُرِضَتْ عادَتْ كما كانَتْ لا يَفْتُرُ عنهم مِنْ ذلك شَيْءٌ قال: يا جبريلُ ما هؤلاءِ؟ قال: خُطَبَاءُ الفِتْنَةِ،ثُمَّ أتى على جُحْرٍ صغيرٍ يَخْرُجُ منه ثُورٌ عظيمٌ فَيُرِيْدُ الثورُ أَنْ يَدْخُلَ من حَيْثُ خَرَجَ فلا يستطيعُ فقال: ما هذا يا جبريلُ؟ قال: هذا الرَّجلُ يتكلمُ بالكلمَةِ العظيمَةِ فينْدَمُ عليها فَيُرِيْدُ أَنْ يَرُدَّهَا فلا يستطيعَ،ثُمَّ أتى على وادٍ فوجَدَ ريحًا طَيِّبَةً ووجَدَ ريحَ مِسْكٍ مع صَوْتٍ فقال: ما هذا؟ قال: صوتُ الجَنَّة تقول: يا رَبُّ ائْتِنِيْ بأهلي وبما وعدتَّني قد كَثُرَ غَرْسي وحَرِيْري وسُنْدُسي وإِسْتَبْرَقِي وعَبْقَري ومُرْجَاني وقَصَبي وذَهَبي وأَكْوابي وصِحَافي وأَبَاريقي وفَوَاكِهي وعَسَلي وثِيَابي ولَبَني وخَمْرِي ائتني بما وَعَدتني،قال: لكِ كلُّ مسلمٍ ومسلمةٍ ومؤمنٍ ومؤمنةٍ ومَن آمن بي وبرسُلي وعمل صالحا ولم يُشْرِكْ بي شيئا ولَمْ يَتَّخذ مِن دوني أندادًا فهو آمنٌ،ومَن سَأَلني أَعْطيتُه ومَن أَقرضَني جَزَيْتُه ومَن توكَّل عَلَيَّ كَفَيْتُه إني أنا الله لا إلهَ إلا أنا لا خُلْفَ لميعادي قد أَفلحَ المؤمنون تباركَ اللهُ أَحْسَنُ الخالقينَ فقالت: قد رضيتُ،ثُمَّ أَتَى على وادٍ فسَمِعَ صوتا مُنْكرا فقال: يا جبريلُ ما هذا الصوتُ؟ قال: هذا صوتُ جَهَنَّم تقولُ: يا ربُّ ائْتِني بأهلي وبما وعَدْتَني فقد كَثُرَ سَلاسِلي وأَغلالي وسعِيْري وحَميِمي وغَسَّاقي وغِسْلِيني وقَدْ بَعُدَ قَعْري واشتدَّ حَرِّي ائتني بما وعَدْتَني قال: لكِ كلُّ مشركٍ ومشركةٍ وخبيثٍ وخبيثةٍ وكلُّ جَبَّارٍ لا يُؤْمِنُ بيوم الحساب قالت: قَدْ رَضِيْتُ. ثم سار حتى أتى بيتَ المَقْدِسِ فنَزَلَ فرَبَطَ فرسَهُ إلى صخرةٍ فصلَّى مع الملائكة فلما قُضِيَتْ الصلاةُ قالوا: يا جبريلُ مَن هذا مَعَكَ؟ قال: هذا محمدٌ رسولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم خاتَمُ النبيين قالوا: وقد أُرْسِلَ إليه؟ قال: نَعَمْ،قالوا: حيَّاه اللهُ مِن أخٍ وخليفةٍ فنِعْمَ الأخُ ونِعْمَ الخليفَةُ. ثم لَقَوْا أَرْواحَ الأنبياءِ فأَثْنَوْا على رَبِّهم تعالى فقال إبراهيمُ صلى الله عليه وسلم: الحمدُ لله الذي اتَّخَذَني خليلا وأعطاني مُلْكا عظيما وجَعَلَني أُمَّةً قانتا واصطفاني برسالاته أَنْقَذَني من النَّار وجعلها عَلَيَّ بَرْدًا وسلاما،ثُمَّ إِنَّ موسى عليه السلام أَثْنَى على رَبِّه فقال: الحمدُ لله الذي كَلَّمَني تَكْليما واصطفاني وأَنْزَل عَلَيَّ التوراةَ وجعل هلاكَ فِرْعَوْنَ على يَدَيَّ ونجاةَ بَني إسرائيلَ على يَدَيَّ،ثم إِنَّ داودَ صلى الله عليه وسلم أَثْنَى على ربِّه فقال: الحمدُ لله الذي جعل لي مُلكا وأَنْزَلَ عَلَيَّ الزبورَ وأَلانَ لِي الحَدِيْدَ وسخَّرَ لِيَ الجبالَ يُسبِّحْنَ مَعِيَ والطَّيْرَ وآتاني الحِكْمَةَ وفَصْلَ الخطابِ،ثُمَّ إن سليمانَ عليه السلام أَثْنَى على ربِّه تبارك وتعالى فقال: الحمدُ لله الذي

سخَّرَ لِيَ الرياحَ والجنَّ والإنْسَ وسخَّرَ لِيَ الشياطينَ يعمَلونَ ما شِئْتُ مِن مَحاريبَ وتَماثيلَ وجفانٍ كالجوابي وقُدُورٍ راسياتٍ وعلَّمَني مَنطِقَ الطيرِ وأَسالَ لِي عَينَ القِطْرِ وأَعْطاني مُلْكًا لا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِن بَعدي،ثُمَّ إنَّ عِيسَى صلى الله عليه وسلم أَثْنَى على ربِّه فقال: الحمدُ لله الذي علَّمَني التَوْرَاةَ والإنْجيلَ وجَعَلَني أُبْرِئُ الأَكْمَهَ والأَبْرَصَ وأُحْيِي المَوتَى بإذْنِه ورَفَعَني وطَهَّرَني مِن الذينَ كفروا وأعاذَني وأُمِّي مِن الشيطانِ الرجيمِ و لم يجعَلْ للشيطانِ علينا سبيلا. وإنَّ مُحمدًا صلى الله عليه وسلم أَثْنَى على ربِّه فقال: كلُّكم أَثْنَى على ربِّه وأنا مُثْنٍ على ربي: الحمد لله الذي أَرسَلَني رحمة للعالمين وكافةً للناس بشيرا ونذيرا وأَنْزَلَ عليَّ الفُرقانَ فيه تبيانُ كُلِّ شيءٍ وجعل أُمَّتي خيرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ للناس وجعل أُمَّتي وَسَطًا وجعل أُمَّتي هُمُ الأَوَّلُون وهم الآخرون وشَرَحَ لِي صَدْري ووضع عَنِّي وِزْري ورفع لِي ذِكْري وجعلني فاتحًا وخاتمًا،فقال إبراهيمُ صلى الله عليه وسلم: بهذا فَضَلَكُمْ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم،ثم أتى بآنية ثلاثة مغطَّاة فَدُفعَ إليه إناءٌ فيه ماءٌ فقيل له اشْرَبْ ثُمَّ دُفعَ إليه إناءٌ أخَرُ فيه لَبَنٌ فشَرَبَ حتى رَوِيَ ثم دُفعَ إليه إناءٌ آخَرُ فيه خَمْرٌ فقال: قَد رَوِيتُ لا أَذُوقُهُ فقيل لَه: أَصبْتَ أَمَّا إنَّها سَتُحرِّمُ على أُمتكَ ولو شَرِبْتَها لم يَتَّبعْكَ من أُمتك إلا قليلٌ. ثم صَعَد به إلى السماءِ فاسْتَفتح جبريلُ فقيلَ: مَن هذا؟ قال: جبريلُ، قيل: ومَن مَعَك؟ قال: محمدٌ صلى الله عليه وسلم، قالوا: أَوَ قَدْ أُرسِلَ مُحَمَّدٌ ؟ قالَ : نَعَمْ ، قَالُوا : حَيَّاهُ اللَّهُ مِنْ أَخٍ وَمِنْ خليفَةٍ ، فَنعْمَ الأَخُ وَنِعْمَ الْخَلِيفَةُ ، وَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فدخل فإذا بِشَيْخٍ جالسٍ مٍّ الْخَلْقِ لَمْ يَنْقُصْ مِنْ خَلْقِه شَيْءٌ كَمَا يَنْقُصُ مِنْ خَلَقِ البشر عن يَمِينه بَابٌ تَخْرُجُ مِنْهُ رِيحٌ طَيِّبَةٌ ، وَعَنْ شِمَاله بَابٌ تَخْرُجُ مِنْهُ رِيحٌ خَبِيثَةٌ ، إِذَا نَظَرَ إِلَى الْبَابِ الَّذي عَنْ يَمينه ضَحكَ وَاسْتَبْشَرَ ، وَإِذَا نَظَرَ إِلَى الْبَابِ عَنْ شِمَاله بَكَى وَحَزِنَ ،فقال: يَا جبْرِيلُ : مَنْ هَذَا الشَّيْخُ ؟ وَمَا هَذَانِ الْبَابَان ؟ ، قَالَ : هَذَا أَبُوكَ آدَمُ ، وَهَذَا الْبَابُ الَّذي عَنْ يَمِينِه بَابُ الْجَنَّة ، إِذَا نَظَرَ إِلَى مَنْ يَدْخُلُهُ مِنْ ذُرِّيَّته ضَحِكَ وَاسْتَبْشَرَ وإذا نظر إلى الباب الذي عن شماله باب جهنم من يدخله من ذريته بَكَى وَحَزِنَ. ثُمَّ صَعدَ به جبْرِيلُ إِلَى السَّمَاء الثَّانِيَة ، فَاسْتَفْتَحَ ، فَقِيلَ : مَنْ هَذَا ؟ فقال: جبريل،قالوا: مَنْ هَذَا مَعَكَ ؟ قَالَ : مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّه ، فَقَالُوا : أَوَ قَدْ أُرسِلَ مُحَمَّدٌ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالُوا : حَيَّاهُ اللَّهُ مِنْ أَخٍ وَمِنْ خَلِيفَة ، فَنعْمَ الأَخُ وَنِعْمَ الْخَلِيفَةُ ، وَنَعِمَ الْمَجِيءُ جَاءَ ، فدخل فَإِذَا هُوَ بِشَابَّيْنِ قَالَ : فَإِذَا هُوَ بِشَابَّيْنِ ، فَقَالَ : يَا جِبْرِيلُ : مَنْ هَذَانِ الشَّابَّان ؟ ، قَالَ : هَذَا عِيسَى ابْنُ

مَرْيَمَ ، وَيَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا ابْنَا الْخَالَة ثم صعد إلى السَّمَاءِ الثَّالثَة ، فَاسْتَفْتَحَ جبريل فقالوا: من هذا معك؟ قال: مُحَمَّدٌ ،قالوا: أَوَ قَدْ أُرْسِلَ ؟ قال:نعم، قالوا: حَيَّاهُ اللَّهُ مِنْ أَخٍ وَمِنْ خَلِيفَة ، فَنِعْمَ الأَخُ ، وَنِعْمَ الْخَلِيفَةُ ، وَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ ، قَالَ : فَدَخَلَ ، فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَدْ فُضِّلَ عَلَى النَّاسِ فِي الْحُسْنِ كما فضل القمر ليلة البدر على سائر الكواكب،فقال: مَنْ هَذَا يَا جِبْرِيلُ ؟ قَالَ : هَذَا أَخُوكَ يُوسُفُ ، ثُمَّ صَعِدَ به إِلَى السَّمَاءِ الرَّابِعَة ، فَاسْتَفْتَحَ جبريل فقالوا: من هذا معك؟ قال: مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم قالوا: أَوَ قَدْ أُرْسِلَ ؟ قال: نعم قالوا: حَيَّاهُ اللَّهُ مِنْ أَخٍ وَمِنْ خَلِيفَةٍ ، فَنِعْمَ الأَخُ ، وَنِعْمَ الْخَلِيفَةُ ، وَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ ، قَالَ : فَدَخَلَ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ فقال: يا جبريل من هذا الرجل الجالس؟ قال: هذا أخوك إِدْرِيسُ رَفَعَهُ اللَّهُ مَكَانًا عَلِيًّا ، ثُمَّ صَعِدَ به إِلَى السَّمَاءِ الْخَامِسَة ، فَاسْتَفْتَحَ ، فَقَالُوا : مَنْ هَذَا معك؟ قال: مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم قالوا: وقد أرسل إليه؟ قال: نعم قالوا: حَيَّاهُ اللَّهُ مِنْ أَخٍ وَمِنْ خَلِيفَة ، فَنِعْمَ الأَخُ ، وَنِعْمَ الْخَلِيفَةُ ، وَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ ،فدخل فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ جَالِسٍ يَقُصُّ عَلَيْهِمْ ، قَالَ : مَنْ هَذَا يَا جِبْرِيلُ ؟ وَمَنْ هَؤُلاءِ الَّذِينَ حَوْلَهُ ؟ ، قَالَ : هَذَا هَارُونُ الْمُحَبَّبُ فِي قَوْمِه ، وَهَؤُلاءِ بَنُو إِسْرَائِيلَ ، ثُمَّ صَعِدَ به إِلَى السَّمَاءِ السَّادِسَة ، فَاسْتَفْتَحَ جبريل فقالوا: وَمَنْ مَعَكَ ؟ قَالَ : مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم قالوا: أَوَ قَدْ أُرْسِلَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالُوا : حَيَّاهُ اللَّهُ مِنْ أَخٍ وَمِنْ خَلِيفَة ، فَنِعْمَ الأَخُ ، وَنِعْمَ الْخَلِيفَةُ ، وَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ جَالِسٍ ، فَجَاوَزَهُ فَبَكَى الرجل فقال: يا جِبْرِيلُ مَنْ هَذَا ؟ ، قَالَ : مُوسَى قال: مَا لَهُ يَبْكِي ؟ قال: تَزْعُمُ بَنُو إِسْرَائِيلَ أَنِّي أفضل الخلق وهذا قَدْ خَلَفَنِي فلو أنه وحده وَلَكِنْ مَعَ كُلِّ نَبِيٍّ أُمَّتُهُ ، ثُمَّ صَعِدَ به إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَة ، فَاسْتَفْتَحَ جبريل،فقالوا: من معك؟ قال: مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم قالوا: وَقَدْ أُرْسِلَ ؟ قال: نعم قالوا: حَيَّاهُ اللَّهُ مِنْ أَخٍ وَمِنْ خَلِيفَة ، فَنِعْمَ الأَخُ ، وَنِعْمَ الْخَلِيفَةُ ، وَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ أَشْمَطَ جَالِسًا عِنْدَ بَابِ الْجَنَّة عَلَى كُرْسِيٍّ ، وَعِنْدَهُ قَوْمٌ جُلُوسٌ في ألوانهم شيء – قال عيسى: يعني أبا جعفر الرازي وسمعته مرة يقول: سود الوجوه – فقام هَؤُلاءِ الَّذِينَ فِي أَلْوَانِهِمْ شَيْءٌ فَدَخَلُوا نَهْرًا يقال له: "نعمة الله" فَاغْتَسَلُوا فيه ، فَخَرَجُوا ، قَدْ خَلَصَ مِنْ أَلْوَانِهِمْ شَيْءٌ ، ثُمَّ دَخَلُوا نَهْرًا آخَرَ يقال له: "رحمة الله" فَاغْتَسَلُوا فيه ، فَخَرَجُوا ، وَقَدْ خَلَصَ مِنْ أَلْوَانِهِمْ شيء دَخَلُوا نَهْرًا آخَرَ فذلك قوله تعالى {وسقاهم ربهم شرابا طهورا} فخرجوا وقد خلصت ألوانهم مثل ألوان أصحابهم،فجلسوا إلى أصحابهم،فقال:

يا جبريل من هذا الأشمط الجالس؟ ومن هؤلاء البيض الوجوه؟ ومن هؤلاء الذين في ألوانهم شيء فدخلوا هذه الأنهار فاغتسلوا فيها ثم خرجوا وقد خلصت ألوانهم؟ قال: هذا أبوك إبراهيم صلى الله عليه وسلم أول من شمط على الأرض وهؤلاء القوم البيض الوجوه قوم لم يلبسوا إيمانهم بظلم،وهؤلاء الذين في ألوانهم شيء قد خلطوا عملا صالحا وآخر سيئا تابوا فتاب الله عليهم،ثم مضى إلى السدرة فقيل له: هذه السدرة المنتهى ينتهي كل أحد من أمتك خلا على سبيلك وهي السدرة المنتهى يخرج من أصلها أنهار من ماء غير آسن وأنهار من لبن لم يتغير طعمه وأنهار مِن خَمْر لَذّةٌ للشَّاربينَ وأنْهارٌ من عَسَلٍ مصفًّى وهي شَجَرة يسيرُ الراكبُ في ظِلّها سَبعين عاما وإنْ وَرَقَةً منها مُظِلَّةٌ الخَلْقِ فَغَشيها نُورٌ وغَشيَتْها الملائكةُ قال عيسى: فذلك قوله {إذْ يغشى السدرة ما يغشى} فقال تبارك وتعالى له: سل،فقال: إنك اتخذت إبراهيم خليلا وأعطيته ملكا عظيما وكلمت موسى تكليما وأعطيت داود ملكا عظيما وألنت له الحديد وسخرت له الجبال وأعطيت سليمان ملكا عظيما وسخرت له الجن والإنس والشياطين والرياح وأعطيته ملكا لا ينبغي لأحد من بعده وعلمت عيسى التوراة والإنجيل وجعلته يبرئ الأكمه والأبرص وأعذته وأمه من الشيطان الرجيم فلم يكن له عليهما سبيل،فقال له ربه تبارك وتعالى: "قد اتخذتك خليلا وهو مكتوب في التوراة "محمد حبيب الرحمن" وأرسلتك إلى الناس كافة وجعلت أمتك هم الأولون وهم الآخرون وجعلت أمتك لا تجوز لهم خطبة حتى يشهدوا أنك عبدي ورسولي وجعلتك أول النبيين خلقا وآخرهم بعثا وأعطيتك سبعا من المثاني و لم أعطها نبيا قبلك وأعطيتك خواتيم سورة البقرة من كنز تحت العرش لم أعطها نبيا قبلك وجعلتك فاتحا وخاتما". وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "فضلني ربي تبارك وتعالى بست: قذف في قلوب عدوي الرعب من مسيرة شهر،وأحلت لي الغنائم و لم تحل قبلي،وجعلت لي الأرض مسجدا وطهورا،وأعطيت فواتح الكلام وجوامعه،وعرض على أمتي فلم يخف على التابع والمتبوع منهم ورأيتهم أتوا على قوم ينتعلون الشعر ورأيتهم أتوا علي قوم عراض الوجوه صغار الأعين فعرفتهم ما هم. وأمرت بخمسين صلاة فرجع إلى موسى فقال له موسى: بكم أمرت من الصلاة؟ قال: بخمسين صلاة،قال: ارجع إلى ربك فسله التخفيف فإن أمتك أضعف الأمم وقد لقيت من بني إسرائيل شدة. فرجع محمد صلى الله عليه وسلم فسأل الله التخفيف فوضع عنه عشرا فرجع إلى موسى فقال له: بكم أمرت؟ قال:

بأربعين صلاة،قال: ارجع إلى ربك فسله التخفيف لأمتك فإن أمتك أضعف الأمم وقد لقيت من بني إسرائيل شدة. فرجع محمد صلى الله عليه وسلم فسأله التخفيف فوضع عنه عشرا فرجع إلى موسى فقال له: بكم أمرت؟ قال: بثلاثين،قال: ارجع إلى ربك فسله التخفيف لأمتك فإن أمتك أضعف الأمم ولقد لقيت من بني إسرائيل شدة. فرجع محمد فسأل ربه التخفيف فوضع عنه عشرا فرجع إلى موسى فقال له: بكم أمرت؟ قال: بعشرين،قال: ارجع إلى ربك فسله التخفيف عن أمتك فإن أمتك أضعف الأمم وقد لقيت من بني إسرائيل شدة. فرجع محمد صلى الله عليه وسلم فسأل ربه التخفيف فوضع عنه عشرا فرجع إلى موسى فقال له: بكم أمرت؟ قال: بعشر،قال: ارجع إلى ربك فسله التخفيف عن أمتك فإن أمتك أضعف الأمم وقد لقيت من بني إسرائيل شدة. فرجع محمد فسأل ربه التخفيف فوضع عنه خمسا فرجع إلى موسى فقال له: بكم أمرت؟ قال: بخمس قال: ارجع إلى ربك فسله التخفيف فإن أمتك أضعف الأمم وقد لقيت من بني إسرائيل شدة. قال: قد رجعت إلى ربي حتى استحييت منه وما أنا براجع إليه فقيل له: كما صبرت نفسك على الخمس فإنه يجزئ عنك بخمسين يجزئ عنك كل حسنة بعشر أمثالها". قال عيسى: بلغني أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "كان موسى صلى الله عليه وسلم أشدهم علي أولا وخيرهم آخرا". رواه البزار ورجاله موثقون إلا أن الربيع بن أنس قال عن أبي العالية أو غيره فتابعيه مجهول.

235. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir kısrak getirildi. Her adımı gözün görebildiği en uzak noktaya kadardı. Bu şekilde yürüdü. Onunla beraber Cebrâîl (aleyhisselam) da yürüdü. Derken bir topluluğa rastladı. Topluluk bir gün ekin ekiyor, diğer gün biçiyordu. Her biçtiklerinde ekin eski haline dönüyordu. Onları görünce *"Cebrâîl! Bunlar kimlerdir?"* diye sordu. "Bunlar Allah yolunda cihat eden mücahitlerdir. İyiliklerinin karşılığı kendilerine yedi yüz kat olarak verilir. (Bu uğurda) Her ne harcamışlarsa, onun yerine başkası verilir" dedi.

Sonra başları kayayla ezilmekte olan başka bir topluluğa rastladılar. Başları her ezildiğinde, eski hallerine dönüyor ve bu hal onlardan, hiç kalkmıyordu. *"Cebrâîl! Bunlar kimdir?"* diye sordu. "Bunlar (tembellik göstererek) başlarını kaldırıp da namaza durmayanlar" dedi. Sonra başka bir topluluğa rastladı. Sırtlarında ve önlerinde (haksızlıkları yazılı) bir takım deri parçalarıyla, hayvanlar gibi dikenli ağaç, zakkum ağacı ve cehennemin kızgın taşına doğru gidiyorlardı. *"Bunlar kimlerdir,*

ey Cebrâîl?" diye sordu. "Bunlar mallarının zekâtlarını vermeyenlerdir. Allah, onlara haksızlık yapmamıştır; çünkü Allah kullara asla zulmetmez" cevabını verdi.

Sonra başka bir topluluğa rastladı. Önlerinde bir tencerenin içinde, pişmiş et, bir de çiğ ve pis bir et vardı. Temiz ve pişmiş olan eti bırakıp pis olan eti yemeye başladılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâîl! Bunlar kimdir?"* diye sordu. Cebrâîl: "Bunlar ümmetinden öyle erkeklerdir ki, kendi helal eşlerini bırakıp, iğrenç bir kadına gidip sabaha kadar geceyi onunla geçirirler. Yine bunlar öyle kadınlardır ki, kendi helal eşlerini bırakıp pis bir erkeğe giderek sabaha kadar geceyi onunla geçirirler" dedi.

Sonra bir adama rastladı. Adam koca bir demet odun toplamış, ama taşıyamıyordu. Buna rağmen onu daha da artırmaya çalışıyordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâîl! Bu kimdir?"* diye sordu. Cebrâîl: "Bu, senin ümmetinden bir adamdır. Üzerinde insanların emaneti vardır. Onu taşıyamadığı halde daha da artırmaya çalışıyor" dedi.

Sonra başka bir topluluğa rastladı. Bunların dudakları ve dilleri çelik makaslarla kesilmekteydi. Bu organları her kesildiğinde eski haline dönüyordu. Bu hal onlardan hiç kalkmıyordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâîl! Bunlar kimdir?"* diye sordu. Cebrâîl: "Fitneci hatiplerdir" dedi.

Sonra küçük bir deliğe rastladı. Delikten büyük bir boğa çıkıyor, sonra çıktığı deliğe girmek isteyince giremiyordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâîl! Bu nedir?"* diye sordu. Cebrâîl: "Bu öyle bir adamdır ki, büyük bir laf eder, sonra ettiği lafa pişmanlık duyar ve onu geri almak ister, ama yapamaz" dedi.

Sonra bir vadiye geldi. Orada tatlı bir rüzgâr hissetti. Sesle beraber bir misk kokusu aldı. *"Bu nedir?"* diye sordu. Cebrâîl şöyle cevap verdi: "Bu, cennetin sesiydi. Diyor ki: <Ey Rabbim! Bana halkımı ve bana vaat ettiklerini getir; zira ekinlerim, ipek kumaşlarım, sündüs/canfeslerim, istebrak/atlaslarım, harika döşemelerim, mercanlarım, kamışlarım, altınlarım, kâselerim, kaplarım, ibriklerim, meyvelerim, balım, elbiselerim, sütüm ve şarabım çoğaldı. Bana vaat ettiklerini getir> Allah ona şöyle buyurdu: <Her Müslüman erkek ve kadın, her mümin erkek ve kadın senindir. Bana ve peygamberlerime inanan, iyi ameller işleyen, bana hiçbir şeyi ortak koşmayan, benden başka tanrılar edinmeyen herkes, güvendedir. Kim benden bir şey dilerse, onu kendisine veririm. Kim benden borç dilerse, onu ödüllendiririm. Kim bana güvenip dayanırsa (tevekkül ederse), ben kendisine yeterim. Ben, Allah'ım. Benden başka tanrı yoktur. Ben vaadimi asla bozmam. Muhakkak ki müminler kurtuluşa ermişlerdir. Yaratıcıların en hayırlısı olan Allah ne yücedir.> Cennet de bunun üzerine <Razı oldum> dedi."

Sonra başka bir vadiye geldi. Orada çirkin bir ses işitti. *"Cebrâîl! Bu ses nedir?"* diye sordu. Şöyle cevap verdi: "Bu, cehennemin sesidir. Diyor ki: <Ey Rabbim! Bana halkımı ve bana vaat ettiklerini getir; zira zincirlerim, bukağılarım, kızgın ateşim, kaynar suyum, irinlerim, kanlı irinlerim iyice arttı, çukurum derinleşti, ateşim şiddetlendi. Bana vaat ettiklerini ver!> Allah ona şöyle cevap verdi: <Her putperest erkek ve kadın, iğrenç erkek ve kadın, hesap gününe inanmayan her zorba senindir.> Bunun üzerine cehennem: <Razı oldum> dedi."

Sonra bir müddet ilerledi ve Beytü'l-Makdis'e vardı. Orada (bineğinden) inerek atını bir kayaya bağladı. Meleklerle namaz kıldı. Namaz bitince melekler: "Cebrâîl! Bu yanındaki kimdir?" diye sordular. "Bu, Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusu Muhammed'dir" dedi. "Kendisine vahiy geldi mi?" diye sordular. "Evet" deyince "Allah'ın selamı olsun bu kardeşe ve halefe. O ne güzel kardeş, ne güzel haleftir" diye karşılık verdiler. Sonra peygamberlerin ruhlarıyla karşılaştılar. Yüce Rablerine senada bulundular.

İbrâhîm (aleyhisselam) şöyle dedi: "Hamdolsun o Allah'a ki, beni dost edindi. Bana büyük bir mülk verdi. Beni itaatkâr bir önder yapıp mesajları için (peygamber) seçti. Beni ateşten kurtarıp onu benim için serin ve güvenli kıldı."

Sonra Mûsa (aleyhisselam) Rabbine şöyle sena etti: "Hamdolsun o Allah'a ki, benimle konuştu. Beni (peygamber) seçti. Bana Tevrat'ı indirdi. Firavun'un helakini de, İsrail oğullarının kurtuluşunu da benim elimle gerçekleştirdi."

Sonra Davud (aleyhisselam) Rabbine şöyle sena etti: "Hamdolsun o Allah'a ki, bana bir mülk/iktidar nasip etti. Bana Zebur'u indirdi. Benim için demiri yumuşatıp dağları bana hizmetçi kıldı. Bu sayede dağlar ve kuşlar benimle beraber tespih ederlerdi. Bana hikmeti ve son kararı/doğru hükmü verme yeteneği bahşetti."

Sonra Süleyman (aleyhisselam) yüce Rabbine şöyle sena etti: "Hamdolsun o Allah'a ki, rüzgarları, cinleri ve insanları benim emrime verdi. Şeytanları benim hizmetime verdi ki, onlar ben ne istersem yaparlardı; mabetler, heykeller, havuzlar kadar geniş leğenler, sâbit kazanlar... Bana kuşların dilini öğretti. Benim için erimiş bakırı akıttı. Bana benden sonra kimseye nasip olmayacak bir mülk/hükümranlık verdi."

Sonra İsa (aleyhisselam) Rabbine şöyle sena etti: "Hamdolsun o Allah'a ki O bana Tevrat'ı ve İncil'i öğretti. Bana izniyle körü ve alacalıyı iyileştirme, ölüleri diriltme kudreti bahşetti. Beni yükseltti ve inkar edenlerden kurtardı. Beni ve annemi rahmetinden kovulmuş şeytanın şerrinden korudu, Şeytan'ın bize dokunmasına fırsat vermedi."

Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) de Rabbine şöyle sena etti: *"Hepiniz Rabbine sena etti. Ben de Rabbime şöyle sena ederim: Hamdolsun o Allah'a ki,*

beni âlemlere rahmet, bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdi. Bana Furkan (hak ile batılı ayıran esası) indirdi ki, onda her şeyin açıklaması vardır. Ümmetimi insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmet yaptı. Yine ümmetimi mutedil/vasat bir ümmet yaptı. Yine ümmetimi hem ilkler, hem de sonrakiler yaptı. Kalbimi ferahlattı (göğsümü yardı), yükümü kaldırdı, şanımı yüceltti ve beni ilk ve son (peygamber) yaptı." Bunun üzerine İbrâhîm (aleyhisselam): "Bu durumda Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) size üstün geldi" dedi.

Sonra üstü örtülü üç kap getirildi ve ona içinde su olan kap takdim edilerek "İç!" denildi. Sonra içinde süt bulunan başka bir kap verildi ve kanıncaya kadar ondan içti. Sonra içinde şarap bulunan bir kap verildiğinde *"Ben kandım. Onu tatmam"* dedi. Bunun üzerine: "İsabet ettin; zira bu senin ümmetine haram kılınacaktır. Eğer onu içseydin, sana pek az kimse tâbi olacaktı" denildi.

Sonra semaya çıkarıldı. Cebrâîl semanın kapısının açılmasını istedi. "Kim o?" diye soruldu. "Cebrâîl" diye cevap verdi. "Yanındaki kimdir?" diye soruldu. "Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)" dedi. "Ona vahiy geldi mi?" diye sordular. "Evet" deyince, "Allah'ın selamı bu kardeşin ve halefin üzerine olsun. O ne iyi kardeş, ne iyi haleftir. Hoş geldiniz" diyerek karşıladılar. İçeri girdi ve orada oturmakta olan bir ihtiyarla karşılaştı.

İhtiyarın yaratılışı tamdı. Yaratılışında, insanların yaratılışında olduğu gibi, hiç bir eksiklik yoktu. Sağında bir kapı vardı ve oradan güzel koku geliyordu. Solunda da bir kapı vardı ve oradan pis kokular geliyordu. Sağındaki kapıya doğru bakınca gülüyor, solundaki kapıya doğru bakınca ağlayıp sızlanıyordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâîl! Bu ihtiyar kimdir? Bu iki kapı neyin nesidir?"* diye sordu. Cebrâîl: "Bu, atan Âdem'dir. Şu sağındaki kapı cennetin kapısıdır. Neslinden oraya girenleri gördüğü zaman gülüyor ve neşeleniyor. Solundaki cehennem kapısına bakıp, neslinden oraya girenleri gördüğünde de ağlayıp sızlanıyor" dedi.

Sonra ikinci semaya çıktı. Kapıyı açmalarını söyledi. (Bekçi) "Kim o?" diye sordu. "Cebrâîl" dedi. "Yanındaki kimdir?" diye sordu. "Allah'ın Resûlü Muhammed (aleyhisselam)" dedi. "Ona vahiy geldi mi?" diye sordular. "Evet" deyince, Allah'ın selamı bu kardeşin ve halefin üzerine olsun. O ne iyi kardeş, ne iyi haleftir. Hoş geldiniz" diyerek karşıladılar. İçeri girince orada iki gençle karşılaştı. *"Cebrâîl! Bu iki genç kimdir?"* diye sordu. Cebrâîl: "Bunlar teyze oğulları İsa ve Yahyâ'dır" dedi.

Sonra üçüncü semaya çıktı ve Cebrâîl kapıyı açmalarını söyledi. (Bekçiler): "Yanındaki kimdir?" diye sordular. "Muhammed (aleyhisselam)" dedi. "Ona vahiy geldi mi?" diye sordular. "Evet" deyince, Allah'ın selamı bu kardeşin ve halefin üzerine olsun. O ne iyi kardeş, ne iyi haleftir. Hoş geldiniz" diyerek karşıladılar. Sonra içeri girdiğinde

oturmakta olan bir adamla karşılaştı. Dolunay gecesi Ay'ın, diğer yıldızlardan daha parlak olduğu gibi o da insanlardan daha güzeldi. *"Cebrâîl! Bu kimdir?"* diye sordu. "Kardeşin Yusuf" dedi.

Sonra dördüncü semaya çıktı ve Cebrâîl kapıyı açmalarını söyledi. "Yanındaki kimdir?" diye sordular. "Muhammed (aleyhisselam)" dedi. "Ona vahiy geldi mi?" diye sordular. "Evet" deyince, Allah'ın selamı bu kardeşin ve halefin üzerine olsun. O ne iyi kardeş, ne iyi haleftir. Hoş geldiniz" diyerek karşıladılar. Sonra içeri girdiğinde bir adamla karşılaştı. *"Cebrâîl! Bu oturan adam kimdir?"* diye sordu. "Bu, kardeşin İdris'tir. Allah onu yüce bir makama yükseltti" dedi.

Sonra beşinci semaya çıktı. Cebrâîl kapıyı açmalarını söyledi. (Bekçiler): "Yanındaki kimdir?" diye sordular. "Muhammed (aleyhisselam)" dedi. "Ona vahiy geldi mi?" diye sordular. "Evet" deyince, Allah'ın selamı bu kardeşin ve halefin üzerine olsun. O ne iyi kardeş, ne iyi haleftir. Hoş geldiniz" diyerek karşıladılar. Sonra içeri girdiğinde oturmuş (yanındakilere) hikâye anlatan bir adamla karşılaştı. *"Cebrâîl! Bu kimdir? Bu etrafındakiler kimlerdir?"* diye sordu. "Bu, kavmine vekil olarak bırakılan Harun (aleyhisselam), bunlar da İsrail oğullarından kendi kavmidir" dedi.

Sonra altıncı semaya çıktı. Cebrâîl kapıyı açmalarını söyledi. (Bekçiler): "Yanındaki kimdir?" diye sordular. "Muhammed (aleyhisselam)" dedi. "Ona vahiy geldi mi?" diye sordular. "Evet" deyince, Allah'ın selamı bu kardeşin ve halefin üzerine olsun. O ne iyi kardeş, ne iyi haleftir. Hoş geldiniz" diyerek karşıladılar. İçeri girdiğinde oturmakta olan bir adamla karşılaştı. Onu geçince, adam ağlamaya başladı. *"Cebrâîl! Bu kimdir?"* diye sordu. "Bu, Mûsa'dır" dedi. *"Niçin ağlıyor?"* diye sorunca şöyle cevap verdi: "Diyor ki: İsrail oğulları, benim yaratılanların en üstünü olduğumu sanıyorlar. Ama benden sonra (halef) bu zat geldi. Keşke tek başına olsaydı; fakat bütün ümmeti de onunla beraberdir."

Sonra yedinci semaya çıktı. Cebrâîl kapıyı açmalarını söyledi. "Yanındaki kimdir?" diye sordular. "Muhammed (aleyhisselam)" dedi. "Ona vahiy geldi mi?" diye sordular. "Evet" deyince, Allah'ın selamı bu kardeşin ve halefin üzerine olsun. O ne iyi kardeş, ne iyi haleftir. Hoş geldiniz" diyerek karşıladılar. İçeri girince saçları ağarmış bir adamla karşılaştı. Adam cennetin kapısında bir sandalyede oturuyordu. Yanında da renkleri değişmiş bir topluluk vardı. -ravi İsa der ki: Ebû Ca'fer er-Razî'den bir keresinde "yüzleri siyah/kara" dediğini işittim- Sonra bu renkleri değişmiş insanlar kalkıp "Nimetullah (Allah'ın lütfu)" denilen bir nehre daldılar. Orada yıkanıp çıktılar ve renkleri biraz parladı. Sonra "Rahmetullah (Allah'ın Rahmeti)" denilen başka bir nehre daldılar. Orada da yıkanıp çıktıklarında renkleri biraz daha

parladı. Sonra "Rableri onlara tertemiz bir içki içirir"[1] âyetiyle ifade edilen başka bir nehre daldılar ve (yıkanıp) çıktıklarında renkleri tamamen arkadaşlarının renkleri gibi oldu. Sonra gidip arkadaşlarının yanlarına oturdular. (Hz. Peygamber): *"Cebrâîl! Bu saçları ağırmış oturan kimdir? Bu yüzleri parlak olanlar kimlerdir? Şu renkleri değişmiş olup da bu nehirlere dalıp yıkandıktan sonra renkleri tertemiz olmuş olarak çıkanlar kimlerdir?"* diye sordu. Cebrâîl: "Bu, atan İbrâhîm'dir (aleyhisselam). Bu, renkleri değişmiş olanlar, hem iyilik, hem de kötülük işleyip tövbe edenler ve Allah'ın tövbelerini kabul ettikleri kimselerdir" dedi.

Sonra Sidre'ye vardı. Orada kendisine denildi ki: "Burası Sidre-i Münteha'dır. Ümmetinden kimse buradan ötesinde sana yoldaş olamaz. Burası Sidre-i Münteha'dır. Bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere tat/zevk veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar onun kökünden çıkar. O, öyle bir ağaçtır ki, binekli onun gölgesinde yetmiş yıl gider. Onun bir yaprağı bütün yaratilanları gölgeler. Onu bir nur sarmıştır. Melekler sarmıştır." -(Ravi) İsa der ki: "Sidreyi kaplayan kaplamıştı"[2] âyetinde ifade edildiği gibi.-

Sonra Yüce Allah kendisine: "İste (ne istersen)!" buyurdu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle niyazda bulundu:

"Muhakkak ki sen İbrâhîm'i dost edindin, ona büyük bir mülk/iktidar verdin. Mûsa ile konuştun. Dâvud'a büyük bir hükümranlık verdin. Onun için demiri erittin. Dağları onun emrine verdin. Süleyman'a büyük bir hükümranlık bahşettin. Cinleri, insanları, şeytanları ve rüzgârları onun emrine verdin. Ona, kendisinden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir mülk/saltanat verdin. İsa'ya Tevrat'ı ve İncil'i öğrettin. Ona körü ve alacalıyı iyileştirme kudreti bahşettin. Onu ve annesini rahmetten kovulmuş şeytanın şerrinden korudun. Şeytana onlara dokunma fırsatı vermedin."

Yüce Allah şöyle buyurdu:

"Ben seni dost edindim. Nitekim Tevrat'ta <Muhammed, Rahman'ın habibidir> diye yazılıdır. Seni bütün insanlara peygamber olarak gönderdim. Senin ümmetini hem ilkler, hem de sonuncular yaptım. Ümmetine, senin benim kulum ve resûlüm olduğuna şahadet getirmeden düğün/nikah akdi yapmalarını caiz görmedim. Seni yaratılışta peygamberlerin ilki, gönderilişte ise sonuncusu yaptım. Sana devamlı tekrarlanan yedi (âyetli sûre)yi verdim. Ki bunu senden önce hiçbir peygambere vermedim. Sana Arş'ın altındaki hazineden Bakara sûresinin son âyetlerini verdim. Ki bunları senden önce hiçbir peygambere vermedim. Seni ilk ve son yaptım."

---

[1] İnsan Sur. 76/21.

[2] Necm Sur. 53/16.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yüce Rabbim beni altı özellikle üstün kıldı: Bir aylık mesafeden düşmanımın kalbine korku saldı. Benden önce hiç kimseye helal kılmadığı ganimetleri bana helal kıldı. Bütün yeryüzü benim için secdegâh ve temiz kılındı. Bana kelamın önsözleri ve özleri verildi. Bana ümmetim arz olundu ve onlardan ne tebaa, ne de yönetici; hiç kimse bana gizli kalmadı. Onların, çarıklarını kıldan edinmiş bir milletin üzerine yürüdüklerini gördüm. Yine onların geniş yüzlü, küçük/çekik gözlü bir milletin üzerine yürüdüklerini gördüm ve onların kimler olduğunu anladım. Bana elli vakit namaz emredildi."*

(Sonra Hz. Peygamber) Mûsa'nın yanına döndü. Mûsa: "Sana kaç vakit namaz emredildi?" diye sordu. *"Elli vakit namaz"* dedi. Bunun üzerine Mûsa: "Rabbine geri dön ve ondan bunu azaltması iste; zira senin ümmetin ümmetlerin en zayıfıdır. Ben, İsrail oğullarından sert tepki gördüm" dedi. Sonra Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) geri döndü ve Allah'tan bunu azaltmasını istedi. Allah da on vakit azalttı. Sonra Mûsa'nın yanına döndü. Mûsa: "Kaç vakit emredildi?" diye sordu. *"Kırk vakit"* deyince "Rabbine geri dön ve ondan ümmetin için daha da azaltmasını iste; zira senin ümmetin ümmetlerin en zayıfıdır. Ben, İsrail oğullarından sert tepki gördüm" dedi. Muhammed yine döndü ve Allah'tan vakitleri azaltmasını istedi. Allah bir on vakit daha azalttı. Tekrar Mûsa'nın yanına döndü. Mûsa yine: "Kaç vakit namaz emredildi?" diye sordu. *"Otuz vakit"* deyince yine: "Rabbine geri dön ve ondan ümmetin için daha da azaltmasını iste; zira senin ümmetin ümmetlerin en zayıfıdır. Ben, İsrail oğullarından sert tepki gördüm" dedi. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) yine geri döndü ve Allah'tan namaz sayısını azaltmasını istedi. Allah bir on vakit daha azalttı. Tekrar Mûsa'nın yanına döndü. Mûsa yine: "Kaç vakit namaz emredildi?" diye sordu. *"Yirmi vakit namaz"* deyince yine: "Rabbine geri dön ve ondan ümmetin için daha da azaltmasını iste; zira senin ümmetin ümmetlerin en zayıfıdır. Ben, İsrail oğullarından sert tepki gördüm" dedi. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) yine geri döndü ve Rabbinden namaz sayısını azaltmasını istedi. Rabbi bir on namaz daha azalttı. Yine Mûsa'nın yanına döndü. Mûsa: "Kaç vakit namaz emredildi?" diye sordu. *"On vakit"* deyince yine: "Rabbine geri dön ve ondan ümmetin için daha da azaltmasını iste; zira senin ümmetin ümmetlerin en zayıfıdır. Ben, İsrail oğullarından sert tepki gördüm" dedi. Muhammed yine geri döndü ve Rabbinden namaz sayısını azaltmasını istedi ve Rabbi beş namaz daha azalttı. Tekrar Mûsa'nın yanına döndüğünde Mûsa yine: "Kaç vakit namaz emredildi?" diye sordu. *"Beş vakit"* deyince yine: "Rabbine geri dön ve ondan ümmetin için daha da azaltmasını iste; zira senin ümmetin ümmetlerin en zayıfıdır. Ben, İsrail oğullarından sert tepki gördüm" dedi. Fakat Muhammed (sallallahu aleyhi

vesellem): *"Allah'ın huzuruna çok döndüm. Artık O'ndan hayâ ederim. Tekrar O'na dönmeyeceğim"* dedi.

Sonra Rabbi ona şöyle buyurdu: "Nefsin beş vakit namaza sabrederse, bu senin için elli vaktin yerine geçecek ve senin her iyiliğin on katıyla karşılık bulacaktır."

Ravi İsa dedi ki: Bana ulaşan habere göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mûsa başta bana karşı peygamberlerin en serti idi, sonunda ise en hayırlıları oldu"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Ne var ki Rabî b. Enes "Ebu'l-Âliye'den veya başkasından naklen" ifadesini kullanmıştır. Buna göre tâbiin neslinden olan ravi meçhûldür.

(باب مِنْهُ فِي الإِسْرَاءِ)

İsrâ ile İlgili Bir Başka Bölüm

٢٣٦- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ شَبُّوَيْهِ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحِمْصِيُّ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَالِمٍ ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، أَنَّ جُبَيْرَ بْنَ نُفَيْرٍ حَدَّثَهُ , قَالَ : نا شَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ أُسْرِيَ بِكَ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِكَ ؟ قَالَ : " صَلَّيْتُ لأَصْحَابِي صَلاةَ الْعَتَمَةِ بِمَكَّةَ مُعْتِمًا ، فَأَتَانِي جِبْرِيلُ بِدَابَّةٍ بَيْضَاءَ فَوْقَ الْحِمَارِ وَدُونَ الْبَغْلِ ، فَقَالَ : ارْكَبْ ، فَاسْتَصْعَبَتْ عَلَيَّ ، فَأَدَارَهَا بِأُذُنِهَا حَتَّى حَمَلَتْنِي عَلَيْهَا ، فَانْطَلَقَتْ تَهْوِي بِنَا تَضَعُ حَافِرَهَا حَيْثُ أَدْرَكَ طَرْفُهَا ، حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى أَرْضٍ ذَاتِ نَخْلٍ ، فَقَالَ : انْزِلْ فَنَزَلْتُ ، ثُمَّ قَالَ : صَلِّ فَصَلَّيْتُ ثُمَّ رَكِبْنَا ، فَقَالَ لِي : أَتدرِي أَيْنَ صَلَّيْتَ ؟ ، قُلْتُ : اللَّهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : صَلَّيْتَ بِيَثْرِبَ صَلَّيْتَ بِطَيْبَةَ ، ثُمَّ انْطَلَقَتْ تَهْوِي بِنَا تَضَعُ حَافِرَهَا حَيْثُ أَدْرَكَ طَرْفُهَا ، حَتَّى بَلَغْنَا أَرْضًا بَيْضَاءَ ، فَقَالَ لِي : انْزِلْ فَنَزَلْتُ ، ثُمَّ قَالَ لِي : صَلِّ فَصَلَّيْتُ ثُمَّ رَكِبْنَا ، فَقَالَ : تَدْرِي أَيْنَ صَلَّيْتَ ؟ ، قُلْتُ : اللَّهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : صَلَّيْتَ بِمَدْيَنَ صَلَّيْتَ عِنْدَ شَجَرَةِ مُوسَى ، ثُمَّ انْطَلَقَتْ تَهْوِي بِنَا تَضَعُ حَافِرَهَا أَوْ يَقَعُ حَافِرُهَا حَيْثُ أَدْرَكَ طَرْفُهَا ، ثُمَّ ارْتَفَعْنَا ، فَقَالَ : انْزِلْ فَنَزَلْتُ ، فَقَالَ : صَلِّ فَصَلَّيْتُ ثُمَّ رَكِبْنَا ، فَقَالَ لِي : أَتَدْرِي أَيْنَ صَلَّيْتَ ؟ ، قُلْتُ : اللَّهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : صَلَّيْتَ بِبَيْتِ لَحْمٍ حَيْثُ وُلِدَ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ، ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى دَخَلْنَا الْمَدِينَةَ مِنْ بَابِهَا الثَّامِنِ ، فَأَتَى قِبْلَةَ الْمَسْجِدِ فَرَبَطَ دَابَّتَهُ ، وَدَخَلْنَا الْمَسْجِدَ مِنْ بَابٍ فِيهِ تَمِيلُ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ، فَصَلَّيْتُ مِنَ الْمَسْجِدِ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ ، هَكَذَا قَالَ ابْنُ زِبْرِقٍ ، ثُمَّ أُتِيتُ بِإِنَاءَيْنِ فِي أَحَدِهِمَا لَبَنٌ وَفِي الآخَرِ عَسَلٌ ، أُرْسِلَ إِلَيَّ بِهِمَا جَمِيعًا ، فَعَدَلْتُ بَيْنَهُمَا ، ثُمَّ هَدَانِي اللَّهُ لَهُ ،

فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَشَرِبْتُ حَتَّى قَرَعْتُ بِهِ جَبِينِي ، وَبَيْنَ يَدَيَّ شَيْخٌ مُتَّكِئٌ ، فَقَالَ : أَخَذَ صَاحِبُكَ الْفِطْرَةَ ، أَوْ قَالَ : بِالْفِطْرَةِ ، ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى أَتَيْنَا الْوَادِيَ الَّذِي بِالْمَدِينَةِ ، فَإِذَا جَهَنَّمُ تَنْكَشِفُ عَنْ مِثْلِ الزَّرْبِيِّ " ، قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ وَجَدْتَهَا ؟ ، قَالَ : " مِثْلَ " ، وَذَكَرَ شَيْئًا ذَهَبَ عَنِّي ، " ثُمَّ مَرَرْنَا بِعِيرٍ لِقُرَيْشٍ بِمَكَانِ كَذَا وَكَذَا قَدْ أَضَلُّوا بَعِيرًا لَهُمْ ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِمْ ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ هَذَا صَوْتُ مُحَمَّدٍ ، ثُمَّ أَتَيْتُ أَصْحَابِي قَبْلَ الصُّبْحِ بِمَكَّةَ ، فَأَتَانِي أَبُو بَكْرٍ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيْنَ كُنْتَ اللَّيْلَةَ ؟ ، فَقَدِ الْتَمَسْتُكَ فِي مَكَانِكَ ، فَقَالَ : إِنِّي أَتَيْتُ بَيْتَ الْمَقْدِسِ اللَّيْلَةَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّهُ مَسِيرَةُ شَهْرٍ فَصِفْهُ لِي ، فَفَتَحَ لِي شِرَاكٌ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ ، لا يَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلا أَنْبَأْتُهُمْ عَنْهُ ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ : انْظُرُوا إِلَى أَبِي كَبْشَةَ يَزْعُمُ أَنَّهُ أَتَى بَيْتَ الْمَقْدِسِ اللَّيْلَةَ ، قَالَ : نَعَمْ وَقَدْ مَرَرْتُ بِعِيرٍ لَكُمْ بِمَوْضِعِ كَذَا وَكَذَا ، قَدْ أَضَلُّوا بَعِيرًا لَهُمْ بِمَكَانِ كَذَا وَكَذَا ، وَأَنَا مُسَيِّرُهُمْ لَكُمْ يَنْزِلُونَ بِكَذَا وَكَذَا ، ثُمَّ يَأْتُونَكُمْ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا يَقْدُمُهُمْ جَمَلٌ آدَمُ ، عَلَيْهِ مِسْحٌ أَسْوَدُ وَغِرَارَتَانِ سَوْدَاوَانِ " ، فَلَمَّا كَانَ ذَلِكَ الْيَوْمُ أَشْرَفَ النَّاسُ يَنْظُرُونَ ، حَتَّى كَانَ قَرِيبًا مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ حَتَّى أَقْبَلَتِ الْعِيرُ ، يَقْدُمُهُمْ ذَلِكَ الْجَمَلُ كَالَّذِي وَصَفَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم

رواه البزار والطبراني في الكبير الا ان الطبراني قال فيه: قد أَخَذَ صَاحِبُكَ الْفِطْرَةَ، إِنَّهُ لَيُهْدَى وإنه لمهدي وقال في وصف جهنم كَيْفَ وَجَدْتَهَا؟ فَقَالَ:"مِثْلَ الْحَمَّةِ السَّخِنَةِ.

وفيه إسحق بن إبراهيم بن العلاء وثقه يحيى بن معين وضعفه النسائي.

236. Şeddâd b. Evs anlatmaktadır: "Ey Allah'ın Resûlü! İsrâ (Miraç) gecesi nasıl alınıp götürüldün?" diye sorduk. Şöyle anlattı:

"Mekke'de yatsı vakti ashabımla beraber yatsı namazını kıldım. Sonra Cebrâîl eşekten büyük, katırdan küçük beyaz bir hayvanla yanıma geldi. Hayvan bana zorluk çıkardı. Sonra (Cebrâîl) kulağından tutup çevirdi ve beni üzerine bindirdi. Sonra hızla bizi alıp götürdü. Ayağını gözünün görebildiği en uzak noktaya atıyordu. Böylece hurma bahçeleri bulunan bir araziye ulaştık. Cebrâîl: "İn!" dedi. Ben de indim. Sonra "Namaz kıl!" dedi, namaz kıldım. Sonra tekrar bindik. Bana: "Nerede namaz kıldığını biliyor musun?" diye sordu. "Allah bilir" dedim. "Yesrib'de namaz kıldın, Tayba'da namaz kıldın" dedi.

Sonra hayvan bizi hızla alıp götürdü. Ayağını gözünün görebildiği en uzak noktaya atıyordu. Derken beyaz bir araziye ulaştık. Cebrâîl: "İn!" dedi, ben de

indim. Sonra: "Namaz kıl!" dedi. Ben de kıldım. Sonra tekrar bindiğimizde "Nerede namaz kıldığını biliyor musun?" diye sordu. "Allah bilir" dedim. "Medyen'de, Mûsa'nın ağacının yanında namaz kıldın" dedi.

Sonra hayvan bizi hızla alıp ilerledi. Ayağını gözünün görebildiği en uzak noktaya atıyordu. Sonra yükseldik. Cebrâîl: "İn!" dedi, indim. Sonra: "Namaz kıl!" dedi. Namaz kıldım. Sonra tekrar bindiğimizde "Nerede namaz kıldığını biliyor musun?" diye sordu. "Allah bilir" dedim. "Meryem oğlu İsa Mesih'in doğum yeri Beytü Lahim'de namaz kıldın" dedi.

Sonra Cebrâîl beni alıp götürdü ve şehre sekizinci kapısından girdik. Mescid'in (yani Mescid-i Aksâ'nın) kıble yönüne giderek hayvanını bağladı. Sonra üzerinde Güneş ve Ay'ın aksettiği bir kapıdan mescide girdik. Mescidde Allah'ın dilediği bir yerde namaz kıldım. –İbn Zebrak'ın rivayetine göre- *Sonra bana iki kap getirildi. Birinde süt, diğerinde bal vardı. İkisi de bana gönderilmişti. İkisini ölçüp tarttım. Sonra Allah bana yol gösterdi ve süt bulunan kâseyi alıp içtim. Hatta onu alnıma çarptım. Önümde yaslanmış oturan bir ihtiyar vardı, dedi ki: "Arkadaşın fıtrata uygun olanı aldı." Sonra Cebrâîl beni alıp götürdü ve Medine'deki vadiye geldim. Baktım ki cehennem kadife gibi bir halı şeklinde görünüyordu."*

Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu nasıl buldun?" diye sorduk. Şöyle anlattı: *"... gibi."* –Burada bir şey söyledi, ama ben hatırlayamadım-.

"Sonra şu şu yerde Kureyş'e ait bir kervana rastladım. Bir develerini yitirmişlerdi. Kendilerine selam verdim. Selamımı duyunca birbirlerine: "Bu Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) *sesi" dediler. Sonra sabah olmadan Mekke'ye ashabımın yanına döndüm. Yanıma Ebû Bekir gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Gece neredeydin? Seni yerinde aradım, ama bulamadım" dedi. Ben de: "Gece Beytü'l-Makdis'te idim" deyince "Ey Allah'ın Resûlü! Orası bir aylık mesafedir. Onu bana anlat!" dedi. Hemen gözümün önünde bir pencere açıldı. Sanki onu görür gibiydim. Bana ne sordularsa, hepsini onlara haber verdim" Bunun üzerine Ebû Bekir: "Şahadet ederim ki, sen Allah'ın Resûlü'sün" dedi. Müşrikler ise: "İbn Ebî Kebşe'nin oğluna bakın. Bu gece Beytü'l-Makdis'e gittiğini iddia ediyor" dediler.* (Peygamber) *"Evet. Gittim, hatta şu yerde size ait bir kervana da rastladım. Şu şu yerde bir develerini yitirmişlerdi. Ben size şu anda onların nerede olduklarını söyleyeyim. Şu anda şu yere konaklıyorlar. Şu şu günlerde sizin yanınızda olacaklardır. Kervanın başında sırtında siyah bir çulu ve siyah iki üzengisi bulunan esmer bir erkek deve vardır"* dedi.

O gün gelince insanlar çıkıp yolu gözetlemeye başladılar. Neredeyse öğlen olmuştu ki, kervan göründü. Kervanın başını, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) tarif ettiği gibi, o erkek deve çekiyordu.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin ifadesi şöyledir: "Arkadaşın fıtrata uygun olanı aldı. Ona muhakkak ki doğru yol gösterilmiş"; Cehennemi tarif ederken de "Onu nasıl buldun?" sorusuna *"fokurdayan su kaynağı gibi"* diye cevap

vermiştir. Senedinde yer alan İshâk b. İbrâhîm b. Alâ'yı Yahyâ b. Maîn güvenilir görürken, Nesâî zayıf olarak değerlendirmiştir.[1]

٢٣٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، قَالَ : نا رَوْحُ بْنُ أَسْلَمَ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أُتِيتُ بِالْبُرَاقِ فَرَكِبْتُهُ ، فَكَانَ إِذَا أَتَى عَلَى جَبَلٍ ارْتَفَعَتْ رِجْلاهُ ، وَإِذَا هَبَطَ ارْتَفَعَتْ يَدَاهُ ، فَسَارَ بِنَا فِي أَرْضٍ غُمَّةٍ مُنْتِنَةٍ ، ثُمَّ أَفْضَيْنَا إِلَى أَرْضٍ فَيْحَاءَ طَيِّبَةٍ

قال الطبراني قُلْتُ : يَا جِبْرِيلُ ، كُنَّا نَسِيرُ فِي أَرْضٍ غُمَّةٍ مُنْتِنَةٍ ، ثُمَّ إِلَى أَرْضٍ فَيْحَاءَ طَيِّبَةٍ ، فَقَالَ : تِلْكَ أَرْضُ النَّارِ ، وَهَذِهِ أَرْضُ الْجَنَّةِ.

وقال البزار احسبه فَقَالَ : أَحْسَبُهُ جِبْرِيلُ صلى الله عليه وسلم : تِلْكَ أَرْضُ أَهْلِ النَّارِ ، وَهَذِهِ أَرْضُ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، فَأَتَيْتُ عَلَى رَجُلٍ قَائِمٍ ، فَقَالَ : مَنْ هَذَا يَا جِبْرِيلُ مَعَكَ ؟ قَالَ : أَخُوكَ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم ، فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ ، فَقُلْتُ : مَنْ هَذَا يَا جِبْرِيلُ ؟ فَقَالَ : أَخُوكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ صلى الله عليه وسلم ، فَسِرْنَا فَسَمِعْتُ صَوْتًا فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ ، فَقَالَ : مَنْ هَذَا مَعَكَ ؟ قَالَ : هَذَا أَخُوكَ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم ، فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ ، وَقَالَ : سَلْ لأُمَّتِكَ التَّيْسِيرَ ، فَقُلْتُ : مَنْ هَذَا يَا جِبْرِيلُ ، قَالَ : هَذَا أَخُوكَ مُوسَى ، قُلْتُ : عَلَى مَنْ كَانَ تَذَمُّرُهُ ؟ قَالَ : عَلَى رَبِّهِ ، قُلْتُ : عَلَى رَبِّهِ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَدْ عَرَفَ حِدَّتَهُ ، ثُمَّ سِرْنَا فَرَأَيْتُ شَيْئًا ، فَقُلْتُ : مَا هَذَا ، أَوْ مَا هَذِهِ يَا جِبْرِيلُ ؟ قَالَ : هَذِهِ شَجَرَةُ أَبِيكَ إِبْرَاهِيمَ ، ادْنُ مِنْهَا فَدَنَوْنَا مِنْهَا ، فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ ، ثُمَّ مَضَيْنَا حَتَّى أَتَيْتُ بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَرَبَطْتُ الدَّابَّةَ بِالْحَلْقَةِ الَّتِي يَرْبُطُ بِهَا الأَنْبِيَاءُ ، ثُمَّ دَخَلْنَا الْمَسْجِدَ فَنُشِرَتْ لِيَ الأَنْبِيَاءُ مَنْ سَمَّى اللَّهُ مِنْهُمْ وَمَنْ لَمْ يُسَمِّ ، فَصَلَّيْتُ بِهِمْ إِلا هَؤُلاءِ الثَّلاثَةَ إِبْرَاهِيمَ ، وَمُوسَى ، وَعِيسَى "

رواه البزار وابو يعلى والطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

237. Abdullah'ın –b. Mesûd- naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (İsrâ olayını) şöyle anlatmıştır:

[1] Taberânî, *Tehzibü'l-âsâr, "Müsned Abdullah b. Abbâs"*, no. 734. İbn Kesîr *Tefsîr*'inde der ki: "Kuşkusuz –Şeddâd b. Evs'den mervi olan- bu hadis pek çok özelliği muhtevidir. Bunların bir kısmı, Beyhakî'nin zikrettiği gibi sahih olmakla birlikte, Beytü Lahim'de namaz, Ebû Bekir es-Sıddîk'in Beyti Makdis'i anlatmasını istemesi vb. bir kısmı da münkerdir. (sahih değildir) Doğrusunu Allah bilir."

"Bana Burak getirildi ve bindim. Dağa rastladığında arka ayakları, inerken ise ön ayakları yükselirdi. Bizi çirkin koku saçan dar bir yerden geçirdi. Sonra güzel, geniş bir araziye ulaştık." Taberânî'nin rivayeti şöyle devam etmektedir: *"Ey Cebrâîl! Kokuşmuş dar bir yerden geçerken ardından güzel kokulu geniş bir araziye vardık.! (Bu nedir)?" diye sordum. "O, cehennem toprağı idi. Bu ise cennet toprağıdır" dedi."* –Bezzâr ise demiştir ki: Sanırım rivayet şöyleydi: *"Cebrâîl: "Orası cehennem halkının toprağı, burası ise cennet halkının toprağıdır" dedi.– Sonra ayakta duran bir adama rastladım. Adam: "Cebrâîl, bu kimdir?" diye sordu. O da: "Kardeşin Muhammed" dedi. Bana "Hoş geldin" dedi ve benim için hayır duada bulundu. "Cebrâîl! Bu kimdir?" diye sorduğumda "Kardeşin Meryem oğlu İsa'dır" dedi. Bir müddet yürüdükten sonra bir ses duydum. Sonra bir adama rastladık. Cebrâîl'e: "Yanındaki bu şahıs kimdir?" diye sordu. "Bu, kardeşin Muhammed'dir (sallallahu aleyhi vesellem)" deyince bana selam verdi, hayır duada bulundu. Sonra: "Ümmetin için kolaylık dile!" dedi. Ben: "Cebrâîl! Bu kimdir?" diye sorduğumda "Kardeşin Mûsa (aleyhisselam)" dedi. "Bu sitemi kimedir?" diye sordum. "Rabbine" dedi. "Rabbine mi?" dedim. "Evet. Onun hiddetini bilir" dedi. Sonra yürüdük. Derken bir şey gördüm ve: "Bu nedir?" veya "Cebrâîl! Bu nedir?" diye sordum. "Bu atan İbrâhîm'in ağacıdır. Ona yaklaş!" dedi. "Olur. Yaklaşayım" dedim."* –Taberânî'nin rivayeti şöyledir: *"Ona yaklaşayım mı?" diye sordum. "Evet" dedi.– Ağaca yaklaştığımızda (İbrâhîm) bana "Hoş geldin!" dedi ve benim için hayır duada bulundu.*

Sonra ilerledik. Nihayet Beytü'l-Makdis'e ulaştık. Bineği, peygamberlerin bağladığı halkayla bağladım. Sonra Mescid'e girdik. Orada benim için Allah'ın ismini zikrettikleri ve ismini zikretmedikleri bütün peygamberler diriltildi. Namaz kıldım." –Taberânî'nin ifadesi *"İbrâhîm, Mûsa ve İsa hariç omak üzere onlara namaz kıldırdım"* şeklindedir.

★Hadisi Bezzâr, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

٢٣٨– حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، قال : نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قال : ثنا الْحَارِثُ بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " بَيْنَا أَنَا قَاعِدٌ ، إِذَا جَاءَ جِبْرِيلُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَوَكَزَ بَيْنَ كَتِفَيَّ ، فَقُمْتُ إِلَى شَجَرَةٍ فِيهَا مِثْلُ وَكْرَيِ الطَّيْرِ ، فَقَعَدَ فِي أَحَدِهِمَا ، وَقَعَدْتُ فِي الآخَرِ ، فَسَمَتْ وَارْتَفَعَتْ حَتَّى إِذَا سَدَّتِ الْخَافِقَيْنِ ، وَأَنَا أُقَلِّبُ طَرْفِي ، فَلَوْ شِئْتُ أَنْ أَمَسَّ السَّمَاءَ مَسِسْتُ ، فَالْتَفَتُّ ، فَإِذَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ كَأَنَّهُ

[1] Hadisin senedinde yer alan, asıl adı Meymun olan Ebû Hamza el-A'ver el-Kassâb *Sahîh*'in ravilerinden değildir ve zayıftır. Bkz. Ebû Ya'lâ, *Müsned*, no. 5036; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9976; *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1798.

حِلْسٌ لاطِئٌ فَعَرَفْتُ فَضْلَ عِلْمِهِ بِاللَّهِ عَلَيَّ ، وَفُتِحَ لِي بَابٌ مِنَ السَّمَاءِ فَرَأَيْتُ النُّورَ الأَعْظَمَ ، وَلَطٌّ دُونِي الْحِجَابُ رَفْرَفَةُ الدُّرِّ وَالْيَاقُوتِ ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيَّ مَا شَاءَ أَنْ يُوحِيَ "

رواه البزار والطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح.

238. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"(Bir gün) Ben otururken Cebrâîl (aleyhisselam) *geldi ve omzuma vurdu. Hemen bir ağacın yanına vardım. Ağaçta kuş yuvası gibi iki yer vardı. Birine o oturdu, diğerine ise ben. Sonra (ağaç) yükseldi ve doğu batı ufuklarını örttü. Ben gözümü çevirip bakıyordum. Eğer semaya değmek isteseydim, değerdim. Cebrâîl bana doğru döndü. Âdeta yere yapışık bir sergiydi. Anladım ki onun Allah hakkındaki bilgisi benimkinden üstündü. Sonra semanın kapılarından bir kapı açıldı, en büyük nuru gördüm. Perdenin önünde inci ve yakut yastıklar vardı. Sonra Allah bana vahyetmeyi dilediği şeyleri vahyetti."*

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٢٣٩- حَدَّثَنَا أَسْلَمُ بْنُ سَهْلٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُزَكِّي ، ح وَحَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبَّادٍ الْخَطَّابِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ بُهْلُولٍ الأَنْبَارِيُّ ، ثنا أَبِي ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا رِزْقُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، ثنا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ ، قَالُوا : ثنا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ أَبِي الْمُسَاوِرِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ أُمِّ هَانِئٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَتْ : بَاتَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ فِي بَيْتِي فَفَقَدْتُهُ مِنَ اللَّيْلِ ، فَامْتَنَعَ مِنِّي النَّوْمُ مَخَافَةَ أَنْ يَكُونَ عَرَضَ لَهُ بَعْضُ قُرَيْشٍ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ جِبْرِيلَ أَتَانِي فَأَخَذَ بِيَدِي فَأَخْرَجَنِي ، فَإِذَا عَلَى الْبَيْتِ دَابَّةٌ دُونَ الْبَغْلِ ، وَفَوْقَ الْحِمَارِ ، فَحَمَلَنِي عَلَيْهَا ، ثُمَّ انْطَلَقَ حَتَّى انْتَهَى بِي إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ ، فَأَرَانِي إِبْرَاهِيمَ يُشْبِهُ خَلْقُهُ خَلْقِي ، وَيُشْبِهُ خَلْقِي خَلْقَهُ ، وَأَرَانِي مُوسَى آدَمَ طَوِيلا ، سَبْطَ الشَّعْرِ ، شَبَّهْتُهُ بِرِجَالِ أَزْدِ شَنُوءَةَ ، وَأَرَانِي عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَبْعَةً أَبْيَضَ ، يَضْرِبُ إِلَى الْحُمْرَةِ شَبَّهْتُهُ بِعُرْوَةَ بْنِ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيِّ ، وَأَرَانِي الدَّجَّالَ مَمْسُوحَ الْعَيْنِ الْيُمْنَى ، شَبَّهْتُهُ بِقَطَنِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ، وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَخْرُجَ إِلَى قُرَيْشٍ ، فَأُخْبِرَهُمْ بِمَا رَأَيْتُ فَأَخَذْتُ بِثَوْبِهِ ، فَقُلْتُ : إِنِّي أُذَكِّرُكَ اللَّهَ أَنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا يُكَذِّبُونَكَ وَيُنْكِرُونَ مَقَالَتَكَ ، فَأَخَافُ أَنْ يَسْطُوا بِكَ ، قَالَتْ : فَضَرَبَ ثَوْبَهُ مِنْ يَدِي ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْهِمْ ، فَأَتَاهُمْ وَهُمْ جُلُوسٌ فَأَخْبَرَهُمْ مَا أَخْبَرَنِي " ، فَقَامَ جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ ، فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ لَوْ كُنْتُ شَابًّا كَمَا كُنْتُ مَا تَكَلَّمْتَ بِهِ ، وَأَنْتَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْنَا ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ : يَا مُحَمَّدُ هَلْ مَرَرْتَ بِإِبِلٍ لَنَا فِي مَكَانِ كَذَا وَكَذَا ؟ قَالَ : " نَعَمْ

وَاللَّه ، وَجَدْتُهُمْ قَدْ أَضَلُّوا بَعِيرًا لَهُمْ فَهُمْ فِي طَلَبِه " ، فَقَالَ : هَلْ مَرَرْتَ بِإِبِلٍ لِبَنِي فُلان ، قَالَ : " نَعَمْ ، فِي مَكَان كَذَا وَكَذَا قَد انْكَسَرَتْ لَهُمْ نَاقَةٌ حَمْرَاءُ فَوَجَدْتُهُمْ ، وَعِنْدَهُمْ قَصْعَة مِنْ مَاء فَشَرِبْتُ مَا فِيهَا " ، قَالُوا : فَأَخْبِرْنَا عِدَّتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الرُّعَاة ، قَالَ : " قَدْ كُنْتُ عَنْ عِدَّتِهَا مَشْغُولا " ، فَقَامَ فَأُتِيَ بِالإِبِلِ فَعَدَّهَا وَعَلِمَ مَا فِيهَا مِنَ الرُّعَاة ، ثُمَّ أَتَى قُرَيْشًا ، فَقَالَ : " سَأَلْتُمُونِي عَنْ إِبِلِ بَنِي فُلان فَهِيَ كَذَا وَكَذَا ، وَفِيهَا مِنَ الرُّعَاة فُلانٌ وَفُلانٌ ، وَسَأَلْتُمُونِي عَنْ إِبِلِ بَنِي فُلان فَهِيَ كَذَا وَكَذَا ، وَفِيهَا مِنَ الرُّعَاة ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ ، وَفُلانٌ وَفُلانٌ ، وَهِيَ مُصَبِّحَتُكُمْ بِالْغَدَاة عَلَى الثَّنِيَّة " ، قَالَ : فَغَدَوْا إِلَى الثَّنِيَّة يَنْظُرُونَ أَصْدَقَهُمْ مَا قَالَ ، فَاسْتَقْبَلُوا الإِبِلَ ، فَسَأَلُوا هَلْ ضَلَّ لَكُمْ بَعِيرٌ ؟ قَالُوا : نَعَمْ ، فَسَأَلُوا الآخَرَ هَلِ انْكَسَرَتْ لَكُمْ نَاقَةٌ حَمْرَاءُ ؟ قَالُوا : نَعَمْ ، قَالُوا : فَهَلْ كَانَتْ عِنْدَكُمْ قَصْعَةٌ ؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ : أَنَا وَاللَّه وَضَعْتُهَا فَمَا شَرِبَهَا أَحَدٌ وَلا هَرَاقُوهُ فِي الأَرْضِ ، وَصَدَّقَهُ أَبُو بَكْرٍ وَآمَنَ بِه فَسُمِّيَ يَوْمَئِذ الصِّدِّيقَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبدالاعلى بن أبي المساور متروك كذاب.

239. Ümmü Hâni anlatmaktadır:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) alınıp (semalara) götürüldüğü gece benim evimde gecelemişti. Gece onu göremedim. Uykum kaçtı; zira Kureyşlilerden birilerinin ona ilişmiş olmasından korktum. Sonrasını Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlattı:

"Cebrâîl (aleyhisselam) bana geldi ve elimden tutarak beni dışarı çıkardı. Baktım kapının önünde katırdan küçük, eşekten büyük bir hayvan duruyor. Beni ona bindirdi. Sonra hareket ederek Beytü'l-Makdis'e ulaştı. Bana İbrâhîm'i gösterdi. Onun yaratılışı benim yaratılışıma, benim yaratılışım da onunkine benziyordu. Bana Mûsa'yı gösterdi. Düz saçlı, uzun boylu esmer bir zattı. Ezd-i Şenûe'nin erkeklerine benziyordu. Bana Meryem oğlu İsa'yı gösterdi. Orta boylu, kırmızıya çalan beyaz tenli bir zattı. Onu, Urve b. Mesûd es-Sekafî'ye benzettim. Bana Deccâl'i gösterdi. Sağ gözü kördü. Onu da Katan b. Abdüluzzâ'ya benzettim. Şimdi Kureyşlilerin yanına çıkıp gördüklerimi onlara bildirmek istiyorum."

Ben hemen elbisesinden yapışarak: "Sana Allah'ı hatırlatırım. Sen seni yalanlayan ve sözlerini reddeden bir kavme gidiyorsun. Sana saldırmalarından korkuyorum" dedim. Elbisesini elimden kurtararak onların yanına gitti. Meğer Kureyşliler oturuyorlarmış. Bana haber verdiklerini onlara da haber verince hemen Cübeyr b. Mut'im ayağa kalkarak: "Muhammed! Eğer önceki halin gibi genç olsaydın, bu konuştuklarını bizim aramızda konuşmazdın" dedi. Yine topluluktan

bir adam: "Muhammed! Bizim şu şu yerdeki develerimize rastladın mı?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Evet. Vallahi, (kervandakilerin) develerinden birini yitirdiklerini ve onları onu ararken gördüm"* dedi. "Falan oğullarının develerine rastladın mı?" diye sordu. *"Evet. Onları şu şu yerde gördüm. Bir kızıl develerinin halsiz düştüğünü gördüm. Onların yanında bir kap su buldum ve onu içtim"* dedi. Dediler ki: "Onların sayılarını ve başlarında bulunan çobanları anlat!" Resûlallah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onları saymaya fırsat bulamadım"* dedi. Sonra kalkıp gitti. Derken develer (gözünün önüne) getirildi ve onların hem sayılarını, hem de başlarında bulunan çobanları öğrendi. Sonra Kureyşlilerin yanına giderek: *"Bana falan oğullarının develerini sordunuz. Onlar şöyle, şöyledir ve başlarında da falan ve falan çobanlar vardır. Yine bana falan oğullarının develerini sordunuz. Onlar şöyle şöyledir ve başlarında çoban olarak İbn Ebî Kuhâfe, falan ve falan kimse vardır. Develer yarın sabah Seniyye tepesinde görünecektir"* dedi. Bunun üzerine doğru söyleyip söylemediğini öğrenmek için oturup Seniyye'ye doğru bakmaya başladılar. Derken develer çıkıp geldi. (Kervan sahiplerine): "Hiç deveniz kayboldu mu?" diye sordular. "Evet" dediler. Diğer kervana "Kızıl bir deveniz bitkin düştü mü?" diye sordular. "Evet" dediler. "Yanınızda su kapı var mıydı?" diye sordular. Ebû Bekir: "Onu vallahi ben koydum. Kimse onu ne içti, ne de yere döktü" dedi. Böylece Ebû Bekir kendisini tasdik edip ona inandı. İşte o gün es-Sıddîk diye isimlendirildi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdûla'lâ b. Ebi'l-Mismâr metrûk ve yalancının tekidir.

٢٤٠ – حدثنا بكر بن سهل ، ثنا عبد الله بن صالح ، حدثني معاوية ، عن سليم بن عامر أنه حدثه ، أن أبا أمامة الباهلي حدثه ، قال : خرج علينا رسول الله صلى الله عليه وسلم بعد صلاة الصبح ، فقال : " إني رأيت رؤيا هي حق فاعقلوها ، أتاني رجل فأخذ بيدي ، فاستتبعني حتى أتى بي جبلا وعرا طويلا ، فقال لي : ارقه ، فقلت : إني لا أستطيع ، فقال : إني سأسهله لك ، فجعلت كلما رقيت قدمي وضعتها على درجة حتى استوينا على سواء الجبل فانطلقنا ، فإذا نحن برجال ونساء مشققة أشداقهم ، فقلت : من هؤلاء ؟ قال : هؤلاء الذين يقولون ما لا يعلمون ، ثم انطلقنا ، فإذا نحن برجال ونساء مسمرة أعينهم وآذانهم ، فقلت : ما هؤلاء ؟ قال : هؤلاء الذين يرون أعينهم ما لا يرون ، ويسمعون آذانهم ما لا يسمعون ، ثم انطلقنا ، فإذا نحن بنساء معلقات بعراقيبهن ، مصوبة رءوسهن ، تنهش ثداهن الحيات ، قلت : ما هؤلاء ؟ قال : هؤلاء الذين يمنعون أولادهن من ألبانهن ، ثم انطلقنا ، فإذا نحن

بِرِجَالٍ وَنِسَاءٍ مُعَلَّقَاتٍ بِعَرَاقِيبِهِنَّ مُصَوَّبَةٌ رُءُوسُهُنَّ يَلْحَسْنَ مِنْ مَاءٍ قَلِيلٍ وَحَمَا ، فَقُلْتُ : مَا هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : هَؤُلاءِ الَّذِينَ يَصُومُونَ وَيُفْطِرُونَ قَبْلَ تَحِلَّةِ صَوْمِهِمْ ، ثُمَّ انْطَلَقْنَا فَإِذَا نَحْنُ بِرِجَالٍ وَنِسَاءٍ أَقْبَحِ شَيْءٍ مَنْظَرًا ، وَأَقْبَحِهِ لُبُوسًا ، وَأَنْتَنِهِ رِيحًا كَأَنَّمَا رِيحُهُمُ الْمَرَاحِيضُ ، قُلْتُ : مَا هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : هَؤُلاءِ الزَّانُونَ وَالزُّنَاةُ ، ثُمَّ انْطَلَقْنَا فَإِذَا نَحْنُ بِمَوْتَى أَشَدِّ شَيْءٍ انْتِفَاخًا ، وَأَنْتَنِهِ رِيحًا ، قُلْتُ : مَا هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : هَؤُلاءِ مَوْتَى الْكُفَّارِ ، ثُمَّ انْطَلَقْنَا وَإِذَا نَحْنُ نَرَى دُخَانًا ، وَنَسْمَعُ عُوَاءً ، قُلْتُ : مَا هَذَا ؟ قَالَ : هَذِهِ جَهَنَّمُ فَدَعْهَا ، ثُمَّ انْطَلَقْنَا ، فَإِذَا نَحْنُ بِرِجَالٍ نِيَامٍ تَحْتَ ظِلالِ الشَّجَرِ ، قُلْتُ : مَا هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : مَوْتَى الْمُسْلِمِينَ ، ثُمَّ انْطَلَقْنَا ، فَإِذَا نَحْنُ بِغِلْمَانٍ ، وَجَوَارٍ يَلْعَبُونَ بَيْنَ نَهْرَيْنِ ، قُلْتُ : مَا هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : ذُرِّيَّةُ الْمُؤْمِنِينَ ، ثُمَّ انْطَلَقْنَا ، فَإِذَا نَحْنُ بِرِجَالٍ أَحْسَنِ شَيْءٍ وَجْهًا ، وَأَحْسَنِهِ لُبُوسًا ، وَأَطْيَبِهِ رِيحًا كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْقَرَاطِيسُ ، قُلْتُ : مَا هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : هَؤُلاءِ الصِّدِّيقُونَ وَالشُّهَدَاءُ وَالصَّالِحُونَ ، ثُمَّ انْطَلَقْنَا فَإِذَا نَحْنُ بِثَلاثَةِ نَفَرٍ يَشْرَبُونَ خَمْرًا لَهُمْ ، وَيَتَغَنَّوْنَ ، فَقُلْتُ : مَا هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : ذَلِكَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ ، وَجَعْفَرٌ ، وَابْنُ رَوَاحَةَ ، فَمِلْتُ قِبَلَهُمْ ، فَقَالُوا : قَدْ نَالَكَ ، قَدْ نَالَكَ ، قَالَ : ثُمَّ رَفَعْتُ رَأْسِي ، فَإِذَا ثَلاثَةُ نَفَرٍ تَحْتَ الْعَرْشِ ، قُلْتُ : مَا هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : ذَاكَ أَبُوكَ إِبْرَاهِيمُ ، وَمُوسَى ، وَعِيسَى ، وَهُمْ يَنْتَظِرُونَكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

240. Ebû Umâme el-Bahilî anlatmaktadır: (Bir gün) Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve şöyle buyurdu:

"Ben bir rüya gördüm ki, gerçektir. Onun üzerinde düşünün: Bana bir zat geldi. Elimden tutup götürdü. Derken yüksek, sarp bir dağa vardık. Bana "Dağa çık!" dedi. Ben: "Çıkamam" deyince: "Ben senin için onu düzleştiririm" dedi. Sonra ne zaman ayağımı bir basamak yukarı koyup yükseldiysem, dağın seviyesiyle aynı seviyeye geldim.

Sonra yolumuza devam ettik. Derken şakakları yarılmış bir takım erkeklere ve kadınlara rastladık. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar bilmediklerini söyleyenlerdir" dedi.

Sonra yola devam ettik. Derken bazı kadınlara rastladık. Ökçelerinden asılmışlar, başları düz/ters çevrilmiş ve yılanlar göğüslerini ısırıyordu. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar çocuklarından sütlerini esirgeyenlerdir" dedi.

Sonra yola devam ettik. Derken bir takım erkeklerle kadınlara rastladık. Ökçelerinden asılmışlar, başları ters çevrilmiş, azıcık bir suyu ve balçığı

yalıyorlardı. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar oruç tutup, iftar vaktinden önce oruçlarını bozanlardır" dedi.

Sonra yola devam ettik ve bir takım erkeklere ve kadınlara rastladık ki, onlardan daha çirkin görünümlüsü, onlardan daha berbat giyimlisi ve onlardan daha pis kokulusu yoktu. Üzerlerindeki koku adeta tuvalet kokusu gibiydi. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar zinakâr erkek ve kadınlardır" dedi.

Sonra yola devam ettik. Bazı ölülere rastladık ki, onlar kadar şişmiş ve onlar gibi pis koku saçan bir şey görmedim. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar kâfirlerin ölüleridir" dedi.

Sonra yola devam ettik. Derken bir duman gördük ve bir uğultu işittik. "Bu nedir?" diye sordum. "Bu, cehennemdir. Boş ver onu" dedi.

Sonra ilerledik. Derken ağaçların gölgeleri altında uyumakta olan bir takım erkekler gördük. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar Müslümanların ölüleridir" dedi.

Sonra ilerledik ve iki nehir arasında oynayan genç kızlar ve çocuklar gördük. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar müminlerin çocuklarıdır" dedi.

Sonra ilerlemeye devam ettik ve öyle erkekler gördük ki, onlar gibi yakışıklısını, onlar gibi güzel giyimlisini ve onlar gibi hoş kokulusunu görmedim. Yüzleri adeta beyaz sahifeler gibiydi.

"Bunlar kimlerdir?" diye sordum. "Bunlar sıddıklar/dürüst kimseler, şehitler ve salihlerdir" dedi.

Sonra ilerledik. Yolda üç kişiye rastladık. İçki içip şarkı söylüyorlardı. "Bunlar kimdir?" diye sordum. "Onlar Zeyd b. Hârise, Ca'fer ve İbn Ravâha" dedi. Hemen onlara doğru eğildim. Bana "Biz senin komutanındık, biz senin komutanındık" dediler. Sonra başımı kaldırdığımda Arş'ın altında üç kişi gördüm. "Bunlar kimdir?" diye sordum. "Onlar atan İbrâhîm, Mûsa ve İsa'dır. Sana bakıyorlar (Allah'ın salat ve selâmı hepsinin üzerine olsun)" dedi."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

٢٤١ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا الْحُسَيْنُ بْنُ عِيسَى بْنِ مَيْسَرَةَ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا هَارُونُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، قَالَ : نا عَنْبَسَةُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَخِيهِ عِيسَى ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، أَنَّ جِبْرِيلَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْبُرَاقِ ، فَحَمَلَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ ، وَجَعَلَ يَسِيرُ بِهِ ، فَإِذَا بَلَغَ مَكَانًا مُطَّاطِيًا طَالَتْ يَدَاهَا وَقَصُرَتْ رِجْلاهَا حَتَّى تَسْتَوِيَ بِهِ ، وَإِذَا بَلَغَ مَكَانًا مُرْتَفِعًا قَصُرَتْ يَدَاهَا وَطَالَتْ رِجْلاهَا حَتَّى تَسْتَوِيَ ، ثُمَّ عَرَضَ لَهُ رَجُلٌ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ ، فَجَعَلَ

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7666, 7667; *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn,* no. 1966; İbn Hibbân, *Sahîh,* no. 1800; İbn Huzeyme, *Sahîh,* no. 1986; Hâkim, *Müstedrek,* I, 430. Hâkim Müslim'in şartına göre sahih olduğunu söylemiş, Zehebî de ona muvafakat etmiştir.

يُنَادِيه : يَا مُحَمَّدُ ، إِلَى الطَّرِيقِ مَرَّتَيْنِ ، فَقَالَ جِبْرِيلُ : امْضِ وَلا تُكَلِّمْ أَحَدًا ، ثُمَّ عَرَضَ لَهُ رَجُلٌ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ وَحْدَهُ ، فَقَالَ لَهُ : إِلَى الطَّرِيقِ يَا مُحَمَّدُ مَرَّتَيْنِ ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ : امْضِ وَلا تُكَلِّمْ أَحَدًا ، ثُمَّ عَرَضَتْ لَهُ امْرَأَةٌ حَسْنَاءُ جَمْلاءُ ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ : هَلْ تَدْرِي مَنِ الرَّجُلُ الَّذِي عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ ؟ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : " لا " ، قَالَ : تِلْكَ الْيَهُودُ ، دَعَتْكَ إِلَى دِينِهِمْ ، ثُمَّ قَالَ : هَلْ تَدْرِي مَنِ الرَّجُلُ الَّذِي دَعَاكَ عَلَى يَسَارِ الطَّرِيقِ ؟ قَالَ " لا " ، قَالَ : تِلْكَ النَّصَارَى ، دَعَتْكَ إِلَى دِينِهِمْ . هَلْ تَدْرِي مَنِ الْمَرْأَةُ الْحَسْنَاءُ الْجَمْلاءُ ؟ قَالَ : تِلْكَ الدُّنْيَا ، تَدْعُوكَ إِلَى نَفْسِهَا . ثُمَّ انْطَلَقْنَا ، حَتَّى أَتَيْنَا بَيْتَ الْمَقْدِسِ ، فَإِذَا هُوَ بِنَفَرٍ جُلُوسٍ ، فَقَالُوا حِينَ أَبْصَرُوهُ : مَرْحَبًا بِمُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الأُمِّيِّ ، وَإِذَا فِي النَّفَرِ الْجُلُوسِ شَيْخٌ ، فَقَالَ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ هَذَا ؟ " قَالَ : أَبُوكَ إِبْرَاهِيمُ ، ثُمَّ سَأَلَهُ ، فَقَالَ : " مَنْ هَذَا ؟ " قَالَ : مُوسَى ، ثُمَّ سَأَلَهُ : " مَنْ هَذَا ؟ " قَالَ : هَذَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ، ثُمَّ أُقِيمَتِ الصَّلاةُ ، فَتَدَافَعُوا حَتَّى قَدَّمُوا مُحَمَّدًا صلى الله عليه وسلم ، ثُمَّ أَتَوْا بِأَشْرِبَةٍ فَاخْتَارَ مُحَمَّدٌ اللَّبَنَ ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ : أَصَبْتَ الْفِطْرَةَ . ثُمَّ قِيلَ لَهُ : قُمْ مَعِي إِلَى رَبِّكَ ، فَقَامَ ، فَدَخَلَ ، ثُمَّ جَاءَ ، فَقَالَ لَهُ : مَاذَا صَنَعْتَ ؟ قَالَ : " فُرِضَتْ عَلَى أُمَّتِي خَمْسُونَ صَلاةً " ، قَالَ لَهُ مُوسَى : ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ ، فَسَلْهُ التَّخْفِيفَ لأُمَّتِكَ ؛ فَإِنَّكَ لا تُطِيقُ هَذَا فَرَجَعَ ، ثُمَّ جَاءَ ، فَقَالَ لَهُ مُوسَى : مَاذَا صَنَعْتَ ؟ قَالَ : " رَدَّهَا إِلَى خَمْسٍ وَعِشْرِينَ صَلاةً " ، فَقَالَ لَهُ مُوسَى : ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ ، فَسَلْهُ التَّخْفِيفَ لأُمَّتِكَ ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقُ هَذَا ، فَرَجَعَ ، ثُمَّ جَاءَ حَتَّى رَدَّهَا إِلَى خَمْسٍ ، فَقَالَ لَهُ مُوسَى : ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ ، فَسَلْهُ التَّخْفِيفَ لأُمَّتِكَ ، فَقَالَ : " قَدِ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي مَا أُرَاجِعُهُ ، وَقَدْ قَالَ لِي : لَكَ بِكُلِّ رَدَّةٍ رُدِدْتَهَا مَسْأَلَةٌ أُعْطِيكَهَا "

رواه الطبراني في الاوسط هكذا مرسلا وقال لا يروى عن ابن أبي ليلى إلا بهذا الاسناد ومع الارسال فيه محمد بن عبد الرحمن بن أبي ليلى وهو ضعيف.

241. Abdurrahman b. Ebî Leylâ'nın bildirdiğine göre Cebrâîl, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e Burak'la geldi ve onu, önüne bindirdi. Meyilli bir yere geldiklerinde Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde düz tutabilsin diye ön ayakları uzayıp, arka ayakları kısaldı. Yüksek bir yere geldiğinde ön ayakları kısalıp, arka ayakları uzadı ki, düz dursun. Sonra yolun sağından kendisine bir adam yaklaşarak: "Ey Muhammed! Bana doğru gel!" diye seslendi. Cebrâîl: "Devam et! Kimseyle konuşma!" dedi. Sonra yolun solundan bir adam daha ilişerek "Muhammed! Bana doğru gel!" diye seslendi. Cebrâîl yine: "Devam et!

Kimseyle konuşma!" dedi. Sonra güzel, hoş bir kadın kendisine ilişti. Cebrâîl: "Yolun sağındaki adam kimdi, biliyor musun?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır"* deyince, "O Yahudilerdi. Seni kendi dinlerine çağırdılar" dedi. Sonra: "Sana yolun sol tarafından seslenen adam kimdi? Biliyor musun?" diye sordu. *"Hayır"* deyince "O, Hıristiyanlardı. Seni kendi dinlerine çağırdılar" dedi. Sonra: "O güzel çekici kadın kimdi? Biliyor musun? O, dünya idi. Seni kendisine davet etti" dedi.

Sonra yola devam ederek Beytü'l-Makdis'e vardık. Orada oturmakta olan bir toplulukla karşılaştık. "Hoş geldin, ümmi peygamber!" dediler. Baktım, topluluk içinde ihtiyar bir zat var. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kimdir?"* diye sordu. Cebrâîl: "Bu, atan İbrâhîm'dir" dedi. Sonra *"Bu kimdir?"* diye sordu. "Bu, Mûsa'dır" dedi. Sonra: *"Bu kimdir?"* diye sordu. "Bu, Meryem oğlu İsa'dır" dedi. Sonra namaz için kamet getirildi. Herkes birbiriyle itişip kakıştı. Sonunda Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) öne sürdüler. Sonra bir takım içecekler getirdiler. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) sütü tercih edince Cebrâîl: "Fıtratın gereğini yaptın" dedi. Sonra ona: "Kalk Rabbinin huzuruna çık" denildi. O da kalkıp huzura girdi. Sonra geldiğinde: "Ne yaptın?" diye soruldu. *"Ümmetime elli vakit namaz farz kılındı"* dedi. Bunun üzerine Mûsa: "Rabbine geri dön ve O'ndan ümmetin için bunu azaltmasını iste. Zira senin ümmetin buna güç yetiremez" dedi. O da geri döndü. Sonra geldiğinde Mûsa: "Ne yaptın?" diye sordu. *"Namaz sayısını yirmi beşe indirdi"* dedi. Mûsa yine: "Rabbiniz huzuruna geri dön ve daha da azaltmasını iste" dedi. O da döndü. Sonra geldi. Namazların sayısını beş vakte indirene kadar bu şekilde gidip geldi. Mûsa yine: "Rabbinin huzuruna dön ve O'ndan ümmetin için daha da azaltmasını iste" deyince, *"Artık Rabbime dönmekten hayâ ederim. Zira bana <Senin için yapılan her indirime karşılık senin bir dileğini kabul ettim> buyurdu"* dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta bu şekilde *mürsel* olarak rivayet etmiş ve demiştir ki: "Ancak bu senetle İbn Ebî Leyla'dan *mürsel* olarak rivayet edilmiştir ve senedinde geçen Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Leylâ zayıf biridir."

٢٤٢ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا أَبو الأَسْوَدِ النَّضْرُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، أَنَّ جَعْفَرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ ، أَنَّهُ سَمِعَ عُبَيْدَ بْنَ عُمَيْرٍ اللَّيْثِيَّ يُحَدِّثُ ، عَنْ صُهَيْبِ بْنِ سِنَانٍ ، قَالَ : " لَمَّا عُرِضَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَاءُ ، ثُمَّ الْخَمْرُ ، ثُمَّ اللَّبَنُ أَخَذَ اللَّبَنَ ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ : أَصَبْتَ أَخَذْتَ الْفِطْرَةَ ، وَبِهَا عُذِّبَتْ كُلُّ دَابَّةٍ ، وَلَوْ أَخَذْتَ الْخَمْرَ غَوَيْتَ ، وَغَوَتْ أُمَّتُكَ ، وَكُنْتَ مِنْ أَهْلِ هَذِهِ ، وَأَشَارَ إِلَى الْوَادِي الَّذِي يُقَالُ لَهُ : وَادِي جَهَنَّمَ ، فَنَظَرْتُ فِيهِ فَإِذَا هُوَ يَلْتَهِبُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه ابن لهيعة.

242. Suhayb b. Sinân anlatmaktadır: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) önce su, ardından şarap, ardından da süt takdim edildiğinde O, sütü aldı. Bunun üzerine Cebrâîl: "Fıtratın gereğini yaptın. Zira her canlı onunla beslenir. Eğer şarabı alsaydın, hem sen azacaktın, hem de ümmetin azacaktı. Böylece -eliyle Cehennem vadisi denilen vadiye işaret ederek- bura halkından olacaktın" dedi. *"Sonra oraya baktığımda alev alev yandığını gördüm."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak senedinde İbn Lehî'a vardır.

٢٤٣- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالَ : نا مِسْكِينُ بْنُ مَيْمُونٍ ، مُؤَذِّنُ مَسْجِدِ الرَّمْلَةِ ، قَالَ : نا عُرْوَةُ بْنُ رُوَيْمٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ قُرْطٍ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى ، فَلَمَّا رَجَعَ كَانَ بَيْنَ الْمَقَامِ وَزَمْزَمَ ، وَجِبْرِيلُ عَنْ يَمِينِهِ ، وَمِيكَائِيلُ عَنْ يَسَارِهِ ، فَطَارَا بِهِ حَتَّى بَلَغَ السَّمَاوَاتِ السَّبْعَ ، فَلَمَّا رَجَعَ قَالَ : " سَمِعْتُ تَسْبِيحًا فِي السَّمَاوَاتِ الْعُلَى مَعَ تَسْبِيحٍ كَثِيرٍ ، سَبَّحَتِ السَّمَاوَاتُ الْعُلَى مِنْ ذِي الْمَهَابَةِ مُشْفِقَاتٍ لِذِي الْعُلُوِّ بِمَا عَلا : سُبْحَانَ الْعَلِيِّ الأَعْلَى ، سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه مسكين بن ميمون ذكر له الذهبي هذا الحديث وقال إنه منكر.

243. Abdurrahman b. Kurt'un anlattığına göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece alınıp Mescid-i Aksâ'ya götürüldü. Döndüğünde Makam(ı İbrâhîm) ile Zemzem kuyusu arasındaydı. Sağında Cebrâîl, solunda Mikail vardı ve onu yedi kat semaya kadar uçurdular. Döndüğünde şunu söyledi: *"Pek çok tespihle beraber yüksek göklerde bir tespih işittim. Yüksek gökler heybet sahibini tespih ettiler. Yücelik sahibi Allah Teâlâ'nın heybetinden korktular."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup Zehebî, senedinde geçen Miskîn b. Meymûn'un bu rivayetini zikretmiş ve münker olduğunu söylemiştir.

٢٤٤- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ الْمِصْرِيُّ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ الْهَاشِمِيُّ ، حَدَّثَتْنَا زَيْنَبُ بِنْتُ سُلَيْمَانَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَتْ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " لَمَّا أُسْرِيَ بِي انْتَهَيْتُ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ، فَإِذَا نَبْقُهَا أَمْثَالُ الْقِلالِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه زينب بنت سليمان بن علي بن عبدالله بن عباس لم أر من ذكرها.

244. İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Gece alınıp götürüldüğümde Sidretü'l-Müntehâ'ya kadar ilerledim. Gördüm ki, meyveleri büyük küpler gibiydi."*

٢٤٥ – وعن عبدالله بن أسعد بن زرارة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لَمَّا عُرِجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ انْتَهِيَ بِي إِلَى قَصْرٍ مِنْ لُؤْلُؤٍ يتلالا نورا وأعطيت ثلاثا انك سَيِّدُ الْمُرْسَلِينَ وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ ورسول رب العالمين وَقَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ.

رواه البزار وفيه هلال الصيرفي عن أبي كثير الانصاري لم أرمن ذكرهما.

245. Abdullah b. Es'ad b. Zürâre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Gece alınıp götürüldüğümde ışık gibi parlayan inciden bir köşke vardım. Bana üç özellik verildi: Sen peygamberlerin efendisi, muttakilerin önderi, âlemlerin Rabbi'nin resûlü ve (abdest suyuyla) el ve ayakları parlayan müminlerin liderisin (denildi)."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup, senedinde geçen Hilâl es-Sayrafî ve kendisinden rivayette bulunduğu Ebû Kesîr el-Ensârî'yi eserinde zikredeni görmedim.

٢٤٦ – حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ ، قَالَ : نَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ ، قَالَ : نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : " مَرَرْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي بِالْمَلإِ الأَعْلَى ، وَجِبْرِيلُ كَالْحِلْسِ الْبَالِي مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح.

246. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):
"Alınıp götürüldüğüm (İsrâ) gece(si) mele-i âlâya uğradım. Cebrâîl, Allah'tan duyduğu haşyetten dolayı yıpranmış bir elbiseye dönmüştü."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب في الرُّؤْيَة)

Rüyet (Allah'ı Görmek)

٢٤٧ – حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ حَسَّانَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَأَيْتُ رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

247. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben aziz ve celil olan Rabbimi gördüm"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٢٤٨ - حَدَّثَنَا رَوْحٌ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ عِكْرِمَةَ يَقُولُ كَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ قَالَ شَيْءٌ أُرِيَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْيَقَظَةِ رَآهُ بِعَيْنِهِ حِينَ أُسْرِيَ بِهِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ

رواه احمد موقوفا على عكرمة وفيه ابن إسحق وهو مدلس.

248. İkrime "Sana gösterdiğimiz o görüntüleri... ancak insanları sınamak için meydana getirdik"[1] âyeti ile ilgili olarak: "Maksat, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) uyanık halde iken gösterilen bir şeydir. O bunu Beytü'l-Makdis'e götürüldüğünde iki gözüyle görmüştü" demiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, İkrime'den onun sözü olarak rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn İshâk müdellistir.

٢٤٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا جُمْهُورُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قال : ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُجَالِدٍ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ ، كَانَ يَقُولُ : " إِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، رَأَى رَبَّهُ مَرَّتَيْنِ : مَرَّةً بِبَصَرِهِ ، وَمَرَّةً بِفُؤَادِهِ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح خلا جهور بن منصور الكوفي وجهور بن منصور ذكره ابن حبان في الثقات.

249. İbn Abbâs: "Muhakkak ki Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) Rabbini, bir kere (maddi) gözüyle, bir kere de kalbiyle olmak üzere iki kez görmüştür" derdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup Cumhûr b. Mansûr dışındaki ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Cumhûr b. Mansûr'u da İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiştir.[2]

٢٥٠ - حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَلَفٍ ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْبَرَاءِ الْغَنَوِيُّ ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْعَدَنِيُّ ، نَا مُوسَى بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ مَيْمُونٍ الْقَنَّادِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : نَظَرَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، قَالَ عِكْرِمَةُ : فَقُلْتُ لابْنِ عَبَّاسٍ : " نَظَرَ مُحَمَّدٌ إِلَى رَبِّهِ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، جَعَلَ الْكَلامَ لِمُوسَى ، وَالْخُلَّةَ لإِبْرَاهِيمَ ، وَالنَّظَرَ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

---

1 İsrâ Sur. 17/60.

2 Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de de rivayet etmiştir. (no. 12564) Yine bunun senedinde yer alan Mücâlid b. Saîd de sağlam değildir. Zira ömrünün sonunda hafızası değişmiştir.

رواه الطبراني في الاوسط وفيه حفص بن عمر العدني روى ابن أبي حاتم توثيقه عن أبي عبدالله الطهراني وقد ضعفه النسائي وغيره.

250. İbn Abbâs demiştir ki:
"Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) yüce Rabbine baktı." İkrime der ki: İbn Abbâs'a: "Muhammed Rabbine baktı mı?" dedim. "Evet, baktı. Zira Allah, kelamını/konuşmayı Mûsa'ya, dostluğunu İbrâhîm'e ve (kendisine) nazarı da Muhammed'e nasip etmiştir" diye karşılık verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Hafs b. Ömer el-Adenî hakkında İbn Ebî Hâtim, Ebû Abdullah et-Tahrânî tarafından güvenilir kabul edildiğini naklederken Nesâî ve başkaları, onu zayıf görmüşlerdir.

(باب في عَظَمَةِ الله سبحانَهُ وتعالى)

Yüce Allah'ın Büyüklüğü

٢٥١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْجُعْفِيُّ ، ثنا عَمِّي عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا أَبُو مُسْلِمٍ قَائِدُ الأَعْمَشِ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " سَأَلْتُ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلامُ ، هَلْ تَرَى رَبَّكَ ؟ قَالَ : إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَهُ سَبْعِينَ حِجَابًا مِنْ نُورٍ ، لَوْ رَأَيْتُ أَدْنَاهَا لاحْتَرَقْتُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه قائد الاعمش قال أبو داود عنده أحاديث موضوعة وذكره ابن حبان في الثقات وقال يهم.

251. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlatmıştır: *"Cebrâîl'e: <Sen Rabbini görür müsün?> diye sordum" Dedi ki: "O'nunla benim aramda nurdan, yetmiş perde vardır. Eğer en yakındakini görseydim, mutlaka yanardım."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kâidu'l-A'meş hakkında Ebû Dâvud: "Uydurma hadisler rivayet eder" demiştir. İbn Hibbân ise onu *es-Sikat*'ta zikretmiş ve zaman zaman yanılgıya düştüğünü söylemiştir.

٢٥٢- وعن عبدالله بن عمرو وسهل بن سعد رضي الله عنهما قالا قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دون الله سبعون الف حجاب من نور وظلمة ما تسمع نفس شيئا من حس تلك الحجب إلا زهقت نفسها.

رواه أبو يعالى والطبراني في الكبير عن عبدالله بن عمرو وسهل أيضا ، وفيه موسى بن عبيدة لا يحتج به.

252. Abdullah b. Amr ve Sehl b. Sa'd'ın bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın önünde nurdan ve zulmetten müteşekkil yetmiş bin perde vardır. Hangi can bu perdelerden bir hışırtı duyarsa mutlaka helak olur."

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mûsa b. Ubeyde ihticâca elverişli değildir.

٢٥٣ – حَدَّثَنَا مِقْدَامٌ ، نا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، نا يُوسُفُ بْنُ زِيَادٍ ، عَنْ عَبْدِ الْمُنْعِمِ بْنِ إِدْرِيسَ ، عَنْ أَبِيهِ إِدْرِيسَ ، عَنْ جَدِّهِ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَجُلا مِنَ الْيَهُودِ أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : يَا أَبَا الْقَاسِمِ ، هَلِ احْتَجَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْ خَلْقِهِ بِشَيْءٍ غَيْرِ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ ؟ ، قَالَ : " نَعَمْ ، بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمَلائِكَةِ الَّذِينَ حَوْلَ الْعَرْشِ سَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ نَارٍ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ نُورٍ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ ظُلْمَةٍ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ دُرٍّ رَفَارِفِ الإِسْتَبْرَقِ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ رَفَارَفِ السُّنْدُسِ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ دُرٍّ أَبْيَضَ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ دُرٍّ أَحْمَرَ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ دُرٍّ أَصْفَرَ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ دُرٍّ أَخْضَرَ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ ضِيَاءٍ اسْتَضَاءَهَا مِنَ النَّارِ وَالنُّورِ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ ثَلْجٍ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ مَاءٍ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ غَمَامٍ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ بَرَدٍ ، وَسَبْعُونَ حِجَابًا مِنْ عَظَمَةِ اللَّهِ الَّتِي لا تُوصَفُ " ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنْ مُلْكِ اللَّهِ الَّذِي يَلِيهِ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : " أَصَدَقْتُ فِيمَا أَخْبَرْتُكَ يَا يَهُودِيُّ ؟ " ، قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : " فَإِنَّ الْمَلَكَ الَّذِي يَلِيهِ إِسْرَافِيلُ ، ثُمَّ جِبْرِيلُ ، ثُمَّ مِيكَائِيلُ ، ثُمَّ مَلَكُ الْمَوْتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبد المنعم بن ادريس كذبه أحمد وقال إبن حبان كان يضع الحديث.

253. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Muhammed! Aziz ve celil olan Allah, gökler ve yer dışında bir şeyle mahlûkatından gizlendi mi?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle cevap verdi:

"Evet. O'nunla Arş'ın çevresindeki melekler arasında nurdan yetmiş perde, ateşten yetmiş perde, zulmetten yetmiş perde, atlastan yetmiş perde, canfesten yetmiş perde, beyaz inciden yetmiş perde, kırmızı inciden yetmiş perde, sarı inciden yetmiş perde, yeşil inciden yetmiş perde, ışığını ateş ve nurun ışığından alan ışıktan yetmiş perde, kardan yetmiş perde, sudan yetmiş perde, buluttan yetmiş perde, doludan yetmiş perde ve Allah'ın tarif edilemez azametinden yetmiş perde vardır."

Adam: "Öyleyse bana onun yanındaki melekten bahset" deyince, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) buna: *"Ey Yahudi! Sana söylediklerimde isabet ettim mi?"* diye sordu. "Evet" deyince: *"Onun yanındaki melek İsrafil'dir. Sonra Cebrâîl, sonra Mikail, sonra da ölüm meleği gelir (Allah'ın salat ve selamı hepsinin üzerine olsun)"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel, senedinde yer alan Abdülmun'im b. İdrîs'in yalan söylediğini belirtirken İbn Hibbân da hadis uydurduğunu söylemiştir.

(باب)

Konuyla İlgili Bir Bölüm

٢٥٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِرْسٍ ، ثَنَا وَهْبُ اللهِ بْنُ رِزْقٍ أَبُو هُرَيْرَةَ الْمِصْرِيُّ ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ ، ثَنَا الأَوْزَاعِيُّ ، حَدَّثَنِي عَطَاءٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : " إِنَّ لِلَّهِ مَلَكًا لَوْ قِيلَ لَهُ : الْتَقِمِ السَّمَوَاتِ وَالأَرَضِينَ السَّبْعَ بِلُقْمَةٍ وَاحِدَةٍ لَفَعَلَ ، تَسْبِيحُهُ سُبْحَانَكَ حَيْثُ كُنْتَ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وقال تفرد به وهب بن رزق قلت و لم أر من ذكر له ترجمة.

254. İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kuşkusuz Allah'ın öyle bir meleği var ki, ona yedi kat gökleri ve yerleri bir lokmada yut, diye emir verilse, mutlaka yapar. Onun tesbihi <Her neredeysen seni tesbih/tenzih ederim> şeklindedir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş ve hadisi Vehb b. Rızk tek başına rivayet ettiğini belirtmiştir. Ben de derim ki: Onun biyografisini zikredene rastlamadım.

٢٥٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ أَسْلَمَ ، ثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، نا أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ ، رِجْلاهُ فِي الأَرْضِ السُّفْلَى ، وَعَلَى قَرْنِهِ الْعَرْشُ ، وَبَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنِهِ وَعَاتِقِهِ خَفَقَانُ الطَّيْرِ سَبْعِمائَةِ سَنَةٍ ، يَقُولُ الْمَلَكُ : سُبْحَانَكَ حَيْثُ كُنْتَ "

رواه الطبراني في الاوسط وقال تفرد به عبدالله ابن المنكدر ، قلت هو وأبوه ضعيفان.

255. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Arş'ın taşıyıcılarından bir melek hakkında konuşmama izin verildi. Onun ayakları en alt kattaki yerdedir. Alnında (boynuz yerinde) Arş durmaktadır. Kulak memeleri ile omuzu arasında kuşlar yetmiş sene boyunca kanat çırpar. O melek hep der ki: <Her neredeysen seni tespih ederim>"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve hadisi Abdullah b. el-Münkedir'in tek başına rivayet ettiğini belirtmiştir. Ben derim ki: Abdullah da, babası da zayıftır.

٢٥٦- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنَ الْمَلائِكَةِ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ ، مَا بَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنِهِ إِلَى عَاتِقِهِ مَسِيرَةُ أَرْبَعِ مِائَةِ عَامٍ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح.

256. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın meleklerinden Arş'ın taşıyıcılarından olan bir melekten bahsetmeme izin verildi. Kulak memesi ile omuzu arası yetmiş yıllık mesafedir."

★Ben derim ki: Bu hadisi *"Yetmiş yıl"* ifadesi hariç, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.

Tamamını Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٢٥٧- حَدَّثَنَا عَمْرٌو النَّاقِدُ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ قَدْ مَرَقَتْ رِجْلاهُ الأَرْضَ السَّابِعَةَ ، وَالْعَرْشُ عَلَى مَنْكِبِهِ ، وَهُوَ يَقُولُ : سُبْحَانَكَ أَيْنَ كُنْتَ ؟ وَأَيْنَ تَكُونُ ؟ "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح.

257. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bir melekten bahsetmeme izin verildi. Onun ayakları yedinci kat yeri parçalamıştır. Arş onun omuzundadır ve hep der ki: <Her neredeysen ve her nerede olursan seni tespih ederim>"

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٢٥٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ ، ثنا صَدَقَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ، ثنا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَتَانِي مَلَكٌ لَمْ يَنْزِلْ إِلَى الأَرْضِ قَبْلَهَا قَطُّ بِرِسَالَةٍ مِنْ رَبِّي ، فَوَضَعَ رِجْلَهُ فَوْقَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا ، وَرِجْلَهُ فِي الأَرْضِ ، تُقِلُّهَا "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه صدقة بن عبدالله التنيسي والاكثر على تضعيفه وقد وثقه يحيى بن معين ودحيم.

258. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bana, daha evvel yeryüzüne hiç Rabbimden mesaj getirmemiş bir melek geldi ve bir ayağını dünya semasına koydu, diğer ayağı da yerde onu taşıyordu."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Sadaka b. Abdullah et-Tinîsî'yi çoğunluk zayıf sayarken Yahyâ b. Maîn ve Duhaym güvenilir kabul etmişlerdir.

٢٥٩- وعن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن في السماء ملكا يقال له اسماعيل على سبعين الف ملك كل منهم على سبعين الف ملك.

رواه الطبراني في الصغير وفيه أبو هارون واسمه عمارة بن جوين وهو ضعيف جدا.

259. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz gökte bir melek vardır ki, adı İsmâîl'dir. O, her biri yetmiş bin meleğin üzerinde durduğu yetmiş bin meleğin sırtındadır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Ebû Hârun, ki ismi Umâre b. Cüveyn'dir, oldukça zayıf biridir.

(باب في التَّفكُّرِ في الله تعالى والكلام)

Yüce Allah Hakkında Düşünmek ve Konuşmak

٢٦٠- حَدَّثَنَا الصَّائِغُ ، نا مَهْدِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّمْلِيُّ ، نا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ ، عَنِ الْوَازِعِ بْنِ نَافِعٍ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " تَفَكَّرُوا فِي آلاءِ اللَّهِ ، وَلا تَتَفَكَّرُوا فِي اللَّهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه الوازع بن نافع وهو متروك.

260. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın nimetleri hakkında düşünün; ama zatı hakkında düşünmeyin"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş senedinde yer alan Vâzi b. Nâfi' metrûktur.

٢٦١- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ الرَّاسِبِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى التَّيْمِيُّ ، قَالَ : نا الأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُكْفَرَ بِاللَّهِ جَهْرًا ، وَذَلِكَ عِنْدَ كَلامِهِمْ فِي رَبِّهِمْ ".

رواه الطبراني في الاوسط وقال لم يروه عن الاوزاعي إلا اسماعيل بن يحيى التيمي ، قلت و لم أر من ذكر اسماعيل ولا الذي روى عنه وهو اسحق بن زريق قلت وتأتي أحاديث بمقلوبها.

261. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İnsanlar, Rabbileri hakkında konuşup Allah'ı açıktan inkâr etmeye başlamadıkça kıyamet kopmaz" buyurmuştur.[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve bunu Evzâ'î'den, İsmâîl b. Yahyâ et-Teymî'den başkasının rivayet etmediğini belirtmiştir. Ben derim ki: Ne İsmâîl'i[2] ne de ondan rivayette bulunan İshâk b. Zürayk'ı zikredene rastladım.

(بابُ مَنْزِلَةِ الْمُؤْمِنِ عِنْدَ رَبِّهِ)

Müminin Rabbi Katındaki Değeri

٢٦٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَزْرَةَ الأَهْوَازِيُّ ، حَدَّثَنَا مَعْمَرُ بْنُ سَهْلٍ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ تَمَامٍ ، عَنْ يُونُسَ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ بِشْرٍ ، عَنْ بِشْرِ بْنِ شَغَافٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ "

رواه الطبراني في الصغير والاوسط وفيه عبيد الله بن تمام وهو ضعيف جدا.

262. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aziz ve celil olan Allah nezdinde müminden daha değerli bir şey yoktur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ubeydullah b. Temâm oldukça zayıf biridir.

٢٦٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا الْقَاسِمُ بْنُ دِينَارٍ ، قال : ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قال : ثنا خَالِدُ الْعَبْدُ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَظَرَ إِلَى الْكَعْبَةِ ، فَقَالَ : " لَقَدْ شَرَّفَكِ اللَّهُ ، وَكَرَّمَكِ ، وَعَظَّمَكِ ، وَالْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةً مِنْكِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده

---

[1] Hadis, şahitleriyle beraber *hasen* derecesindedir. Bkz. *es-Silsiletü's-sahiha,* no. 1788.

[2] Matbu aslın dipnotunda şu kayıt vardır: Müellif'in (Günah Sebebiyle Ehli Kıbleden Kimsenin Tekfir Edilemeyeceğine dair bölümde) zikrettiğine göre İsmail b. Yahyâ et-Teymî hadis uydururdu. Kendisinden rivayette bulunan İshâk ise İbn Züreyk olup tam adı İshâk b. İbrâhîm b. Alâ'dır. Buhârî rivayetine *el-Edebü'l-Müfred*'de yer vermekle beraber, kendisiyle ihticac konusu ise ihtilaflıdır. Bkz. no. 372, 404.

263. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Kâbe'ye baktı ve şöyle buyurdu: *"Muhakkak ki Allah, seni şerefli ve üstün kıldı, seni yüceltti; ama mümin senden daha muhteremdir."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup "Amr b. Şuayb babasından, o da dedesinden" asl-ı senedi ile gelmiştir.[1]

٢٦٤- وعن جابر قَالَ: لما افتتح النبي صلى الله عليه وسلم مكة استقبلها بوجهه وقال أنت حرام ما أعظم حرمتك وأطيب ريحك وأعظم حرمة عند الله منك المؤمن.

رواه الطبراني في الاسط وفيه محمد بن محصن وهو كذاب يضع الحديث.

264. Câbir bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'yi fethettiğinde yüzünü Kâbe'ye doğru dönerek: *"Sen kutsalsın. Senin kutsiyetin ne büyük, kokun ne güzeldir; ama Allah katında mümin senden saha muhteremdir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Mihsan hadis uyduran yalancının biridir.

٢٦٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، قال : نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَاهَانَ ، قال : ثنا أبي ، قال : ثنا طَلْحَةُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ الْمَلائِكَةَ قَالَتْ : يَا رَبَّنَا ، أَعْطَيْتَ بَنِي آدَمَ فَهُمْ يَأْكُلُونَ ، وَيَشْرَبُونَ وَيَرْكَبُونَ وَيَلْبَسُونَ ، وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ ، وَلا نَأْكُلُ وَلا نَشْرَبُ وَلا نَلْهُو ، فَكَمَا جَعَلْتَ لَهُمُ الدُّنْيَا فَاجْعَلْ لَنَا الآخِرَةَ ، فَقَالَ : لا أَجْعَلُ ذُرِّيَّةَ مَنْ خَلَقْتُهُ بِيَدِي كَمَنْ قُلْتُ لَهُ كُنْ فَكَانَ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه إبراهيم بن عبدالله بن خالد المصيصي وهو كذاب متروك ، وفي سند الاوسط طلحة بن زيد وهو كذاب أيضا.

265. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Melekler dediler ki: <Ey Rabbimiz! Âdemoğluna dünyayı verdin. Onlar orada yerler, içerler, giyinirler. Bizse yemeksizin, eğlenmeksizin hamdinle seni tespih ederiz. Öyleyse onlara dünyayı verdiğin gibi bize de âhireti ver.> Allah ise onlar şöyle karşılık verdi: <Ben kendi elimle yarattığım varlığın neslinden iyi olanları, ben ol deyiverince oluveren varlıklarla bir tutmam.>"

---

[1] Matbu nüshanın dipnotunda şu kayıt düşülmüştür: Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel'den şöyle nakletmiştir: Hadis bilginleri isterlerse "Amr b. Şuayb babasından, o da dedesinden naklen" gelen hadisle ihticac ederler, isterlerse terk ederler." Bkz. *Tehzîbü't-Tehzîb.*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde egçgn İbrâhîm b. Abdullah b. Hâlid el-Masîsî yalancı ve metrûktur. *el-Mu'cemu'l-evsat*'ın senedinde geçen Talha b. Zeyd de yalancının tekidir.[1]

٢٦٦- وعن عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم ما من شئ أكرم على الله جل ذكره يوم القيامة من بني آدم قيل يارسول الله ولا الملائكة قال ولا الملائكة إن الملائكة مجبورون بمنزلة الشمس والقمر.

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبيد الله بن تمام وهو ضعيف.

266. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet günü şanı yüce Allah nezdinde Âdemoğlundan daha değerli varlık olmayacaktır"* buyurmuştur.

"Ey Allah'ın Resûlü! Meleklerde mi?" diye sorulduğunda: *"Melekler bile öyledir; çünkü melekler, tıpkı Güneş ve Ay gibi, (itaat etmek) mecburiyetindedirler"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ubeydullah b. Temâm zayıftır.

٢٦٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو عَامِرٍ ، نا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، نا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، ثَنَا أَبُو الْمُهَزِّمِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " قَالَ اللَّهُ : عَبْدِي الْمُؤْمِنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ بَعْضِ مَلائِكَتِي "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه أبو المهزم وهو متروك.

وهو عند ابن ماجه من قوله صلى الله عليه وسلم: المؤمن أكرم على الله من بعض ملائكته.

267. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah buyurur ki: Ben, mümin kulumu bazı meleklerimden daha çok severim"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebu'l-Mühezzim metrûktur. Hadis İbn Mâce'de *"Mümin, Allah katından bazı meleklerden daha değerlidir"* ibaresiyle yer almıştır.

٢٦٨- حَدَّثَنَا سَلَمَةُ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْمَعَافِرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ النَّبِيَّ

---

1 Talha b. Zeyd hakkında Heysemî demiştir ki: "Hadis uydurmakla itham edilmiştir." Bkz. no. 594.

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ : " إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَضَنُّ بِدَمِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مِنْ أَحَدِكُمْ بِكَرِيمَةِ مَالِهِ ، حَتَّى يَقْبِضَهُ عَلَى فِرَاشِهِ "

رواه البزار وفيه عبدالرحمن بن زياد بن أنعم ضعفه أحمد وأكثر الناس ورجحه بعضهم على ابن لهيعة.

268. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururdu:

"Muhakkak ki Allah Teâla sizden birinizin kıymetli malına karşı gösterdiği düşkünlüğünden daha fazlasını mümin kulunun ölümü için gösterir. Nihayet yatağında onun ruhunu kabzeder."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um'u Ahmed b. Hanbel ve bilginlerin çoğu zayıf görürken bazıları onu İbn Lehî'a'ya tercih etmiştir.

(باب أفْضَلُ النَّاسِ مُؤْمِنٌ بَيْنَ كَرِيمَيْنِ)

"İnsanların En Değerlisi Ebeveyni Arasında Bulunan Mümindir" Sözü

٢٦٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ ، " أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ ؟ ، قَالَ : مُؤْمِنٌ بَيْنَ كَرِيمَيْنِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه معاوية بن يحيى أحاديثه مناكير.

269. Ka'b b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) "İnsanların hangisi daha üstündür?" diye soruldu.

"Ebeveyni arasında bulunan mümindir" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muaviye b. Yahyâ'nın rivayet ettiği hadisler, münkerdir.[1]

---

[1] Bkz. no. 11980; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 430; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XIX, 82.

(باب المُؤْمِنُ غِرٌّ كَرِيْمٌ)

"Mümin Deneyimsiz/Saf ve Değerlidir" Sözü

٢٧٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي زُرْعَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ خَالِدِ الأَزْرَقُ ، ثنا يُوسُفُ بْنُ السَّفَرِ ، ثنا الأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْمُؤْمِنُ غِرٌّ كَرِيمٌ ، وَالْفَاجِرُ خَبٌّ لَئِيمٌ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يوسف بن السفر وهو كذاب.

270. Ka'b b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin saf ve değerlidir. Fasık ise sahtekâr ve alçaktır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yûsuf b. es-Sefer yalancının tekidir.

(باب في مَثَلِ المُؤْمِنِ)

Müminin Misaline Dair

٢٧١- حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ , ثنا هُرَيْمُ بْنُ مِسْعَرٍ التِّرْمِذِيُّ , ثنا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ , عَنْ لَيْثٍ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ الْعَطَّارِ , إِنْ جَالَسْتَهُ نَفَعَكَ , وَإِنْ مَاشَيْتَهُ نَفَعَكَ , وَإِنْ شَارَكْتَهُ نَفَعَكَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس.

271. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin attara (koku satıcısına) benzer. Onunla birlikte oturursan, sana faydası dokunur, onunla beraber yürürsen, sana faydalı olur, onunla ortak olursan, sana yararı dokunur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym müdellistir.

٢٧٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ الْعَوَّامِ ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حُسَيْنٍ ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ النَّخْلَةِ "

- قلت هو في الصحيح خلا قوله ما أتاك منها نفعك - رواه البزار ورجاله موثقون ، وسفيان بن حسين ضعيف فيما رواه عن الزهري و لم يرو هذا عن الزهري.

قلت وتأتي أحاديث في مثل المؤمن مثل الخامة وغير ذلك بعضها في المرض وثوابه في الجنائز وبعضها في الادب.

272. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin hurma ağacına benzer. Ondan sana ancak fayda gelir"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: Hadis *"Ondan sana ancak fayda gelir"* kısmı hariç, *Sahîh-i Buhârî*'de geçmiştir.

Tamamını Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmiştir. Ravi Süfyân b. Hüseyin, Zührî'den rivayetlerinde zayıftır. Ama bunu Zührî'den rivayet etmemiştir.

Ben derim ki: "Mümin yeşil ekine benzer" türü hadisler ileride gelecektir. Bir kısmı Cenaze kitabının "Hastalık ve Sevabı"na dair bölümünde, bir kısmı da Âdâb kitabnda yer alacaktır.

(بَاب إِنَّ اللهَ لَا يَنَامُ)

Allah'ın Uyumadığına Dair

٢٧٣- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ ، عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ شِبْلٍ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي عَنْ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ ، قَالَ : " وَقَعَ فِي نَفْسِه : هَلْ يَنَامُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ؟ فَأَرْسَلَ اللَّهُ إِلَيْه مَلَكًا فَأَرَّقَهُ ثَلَاثًا ، ثُمَّ أَعْطَاهُ قَارُورَتَيْنِ ، فِي كُلِّ يَد قَارُورَةٌ ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَحْتَفظَ بِهَا " ، قَالَ : " فَجَعَلَ يَنَامُ وَتَكَادُ يَدَاهُ تَلْتَقِيَانِ ، ثُمَّ يَسْتَيْقِظُ فَيَحْبِسُ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى حَتَّى نَامَ نَوْمَةً فَاصْطَفَقَتْ يَدَاهُ ، فَانْكَسَرَت الْقَارُورَتَانِ " ، قَالَ : " ضَرَبَ اللَّهُ لَهُ مَثَلا أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَوْ كَانَ يَنَامُ لَمْ تَسْتَمْسِكِ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ "

رواه أبو يعلى وفيه أمية بن شبل ذكره الذهبي في الميزان ولم يذكر أن أحدا ضعفه وإنما ذكر له هذا الحديث وضعفه به والله أعلم. قلت ذكره ابن حبان في الثقات.

273. Ebû Hureyre demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) minberde Hz, Mûsa'dan bahisle şöyle derken işittim:

"İçine <Acaba aziz ve celil olan Allah uyur mu?> diye bir merak düştü. Bunun üzerine Allah ona bir melek gönderdi ve onu üç gün uykusuz bıraktı. Sonra ona her eline birer kâse olmak üzere iki kâse verip onları korumasını emretti. Bir müddet sonra uyumaya başladı. Öyle ki tam elleri birbirine çarpacak gibi olacakken, uyanıp onları birbirinden ayırıyordu. Sonra öyle bir uykuya daldı ki, elleri birbirine çarptı ve kâseler kırıldı. Böylece Allah ona bir misal vermiş oldu: Kuşkusuz aziz ve celil olan Allah eğer uyusaydı, gök ve yer (şu an) olduğu gibi kalmazdı."

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Umeyye b. Şibl'i *Mîzân*'ında zikreden Zehebî, onun zayıf olduğunu söyleyen bir kimseden

bahsetmemiştir. Sadece bu hadisi zikrederek bu yüzden onu zayıf görmüştür. Doğrusunu en iyi Allah bilir. Ben derim ki: Bu zatı İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiştir.[1]

(باب)

Konuyla İlgili Başka Bir Bölüm

٢٧٤- حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ ، قَالَ : نا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَلِيفَةَ ، عَنْ عُمَرَ ، أَنَّ امْرَأَةً أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَتْ : ادْعُ اللَّهَ أَنْ يُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ ، فَعَظَّمَ الرَّبَّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، فَقَالَ : إِنَّ " كُرْسِيَّهُ وَسِعَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ ، وَإِنَّ لَهُ لأَطِيطًا كَأَطِيطِ الرَّحْلِ الْجَدِيدِ إِذَا رُكِبَ مِنْ ثِقَلِهِ "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

274. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre bir kadın Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Allah'a dua et de beni cennete koysun" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yüce Rabbi tazimle: *"Onun kürsüsü gökleri ve yeri kaplamıştır. Kürsüsü, üzerine binildiğinde ağırlıktan gıcırtı yapan yeni eğer gibi gıcırtı yapar"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

٢٧٥- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْعَلاَّفُ الْمِصْرِيُّ , ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ , أنا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ , ثنا أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مِقْسَمٍ أَنَّهُ : سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ , يَقُولُ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ , وَهُوَ يَقُولُ : يَأْخُذُ الْجَبَّارُ سَمَاوَاتِهِ , وَأَرْضَهُ بِيَدَيْهِ , وَقَبَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

---

[1] Bkz. İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenahiye,* no. 22, 23. İbnü'l-Cevzî demiştir ki: "Bu hadisin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakli sabit değildir. Bunu merfû olarak nakleden yanılmıştır."

Hadisi sadece Ümeyye b. Şibl merfû olarak nakletmiş ve bu zatı İbn Maîn güvenilir kabul etmiştir. Bkz. *el-Cerh ve't-ta'dil,* I, 1, 302. Ebû Ya'lâ, no. 6669.

[2] Hadisi rivayet eden Bezzâr (no. 39) peşinden şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu sahabe arasında Ömer'den başka merfû olarak nakledeni bilmiyoruz. Sevrî ise hadisi Ömer'den mevkuf olarak (Ömer'in sözü olarak) rivayet etmiştir. Abdullah b. Halife'den de Ebû İshâk'tan başkası rivayette bulunmamıştır. Hadis Cübeyr b. Mut'im'den ise farklı ifadelerle nakledilmiştir.

Matbu aslın dipnotunda ise şu bilgiler yer almıştır: "Aksine senedinde geçen Abdullah b. Halîfe meçhuldür." Aynı hadisi İbnü'l-Cevzî *el-Ilelü'l-mütenahiye*'de (no. 2, 3) rivayet etmiş ve "Bu, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakli sahih olmayan ve senedi oldukça karışık olan (*muzdarib*) bir hadistir" açıklamasını yapmıştır. Ayrıca Abdullah b. Halîfe de *Sahîh*'in ravilerinden değildir.

وسَلَّمَ يَدَهُ , وَجَعَلَ يَقْبِضُهَا وَيَبْسُطُهَا , ثُمَّ قَالَ : فَيَقُولُ : " أَنَا الرَّحْمَنُ , أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ ؟ " وَتَمَايَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , عَنْ يَمِينِهِ , وَعَنْ شِمَالِهِ , حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى الْمِنْبَرِ يَتَحَرَّكُ مِنْ أَسْفَلِ شَيْءٍ مِنْهُ , حَتَّى أَقُولُ : أَسَاقِطٌ هُوَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟

رواه الطبراني في الكبير وقال هكذا رواه يحيى بن بكير فقال عن عبدالله بن عمرو وقال غيره عن عبدالله ابن عمر ورجاله رجال الصحيح.

275. Abdullah b. Ömer demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Cebbar (Allah) gökleri ve yeri eline alacak." –Elini yumdu. Sonra onu açıp kapayarak- *"Sonra, <Ben Cebbar'ım, ben Melik'im. Nerede o cebbarlar (zorbalar)? Nerede o mütekebbirler?> buyuracak."* Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu söylerken sağa sola sallanmaya başladı. Baktım, minber tepeden tırnağa sallanıyordu. Hatta yoksa Allah Resûlü'yle (sallallahu aleyhi vesellem) beraber yıkılacak mı diye düşünmeye başladım.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet eden Taberânî "Bunu Yahyâ b. Bükeyr bu şekilde Abdullah b. Amr'dan nakletmiştir. Başkası ise son ravi olarak Abdullah b. Ömer'i telaffuz etmiştir" açıklamasını yapmıştır. Rivayetin ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٢٧٦ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، نا أَبُو أُسَامَةَ ، نا عُمَرُ بْنُ حَمْزَةَ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَطْوِي اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى السَّمَوَاتِ فَيَأْخُذُهُنَّ بِيَمِينِهِ ، وَيَطْوِي الأَرْضَ فَيَأْخُذُهَا بِيَدِهِ الأُخْرَى ، ثُمَّ يَقُولُ : أَنَا الْمَلِكُ ، أَيْنَ الْمُلُوكُ ؟ " قَالَ عُمَرُ بْنُ حَمْزَةَ فَحَدَّثْتُ بِهِ عِكْرِمَةَ ، فَقَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . . . ثُمَّ ذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَحْوِهِ

قلت رواه البزار هكذا وحديث ابن عمر في الصحيح بغير سياقه ورجاله ثقات.

276. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Yüce Allah gökleri dürecek, onları sağ eline alacak. Yeri dürecek ve onu da diğer eline alacak. Sonra <Ben Melik'im, nerede o melikler?> buyuracaktır."

Ömer b. Hamza der ki: Ben bunu İkrime'ye anlatınca dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu.... Sonra Salim'in İbn Ömer'den yaptığı bu rivayetine benzer bir hadis zikretti.

★Ben derim ki: Hadisi Bezzâr bu şekilde rivayet etmiştir. İbn Ömer hadisi *Sahîh-i Buhârî*'de farklı bir varyantla geçmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٢٧٧- عَنْ نُعَيْمِ بْنِ هَمَّارٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، يَقُولُ : " الْمِيزَانُ بِيَدِ الرَّحْمَنِ ، يَرْفَعُ قَوْمًا وَيَضَعُ آخَرِينَ "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

277. Nuaym b. Hemmâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Mizan Rahman'ın elindedir; O, bir takım milletleri yükseltirken, diğerlerini alçaltır" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٧٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُسَافِرٍ الأَنْطَاكِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَصْرٍ الأَنْطَاكِيُّ ، ثنا سَلْمُ بْنُ سَالِمٍ ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ مُصْعَبٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ اللَّهَ يَضْحَكُ مِنْ إِيَاسِ الْعِبَادِ وَقُنُوطِهِمْ ، وَقُرْبِ الرَّحْمَةِ مِنْهُمْ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي ، وَيَضْحَكُ رَبُّنَا ؟ قَالَ : " إِي وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، إِنَّهُ لَيَضْحَكُ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه جارحة ابن مصعب وهو متروك الحديث.

278. Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Muhakkak ki Allah, kullarının ümitsiz oluşlarına, umutlarını yitirmelerine ve aynı zamanda da rahmetin onlara yakın oluşuna güler."

Ben: "Anam babam sana feda olsun, ya Resûlallah! Rabbimiz hiç güler mi?" deyince, *"Evet. Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, kesinlikle güler!"* buyurdu. Bunun üzerine ben de: "Eğer O gülerse, bizi asla iyilikten mahrum bırakmaz" dedim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hârice b. Mus'ab hadisi metrûk biridir.

٢٧٩- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَعْصَعَةَ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ يُوسُفَ ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ رَبٍّ ، قَالَ : سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم ، يَقُولُ : " إِنَّ اللَّهَ لا يُغْلَبُ ، وَلا يُخْلَبُ ، وَلا يُنَبَّأُ بِمَا لا يَعْلَمُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يزيد بن يوسف الصنعاني وهو ضعيف متروك الحديث.

279. Muâviye b. Ebî Süfyân demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Muhakkak ki yüce Allah asla mağlup olmaz, aldatılmaz ve bilmediği bir şeyden haberdar edilmez."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd b. Yûsuf es-San'ânî zayıf ve hadisi metrûk biridir.[1]

٢٨٠ – حدثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، يَقُولُ : " رَبَّنَا سَمِيعٌ بَصِيرٌ " وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى عَيْنَيْهِ

رواه الطبراني في الكبير وله طرق تأتي في سورة النور ، وفي إسناده ابن لهيعة.

280. Ukbe b. Âmir demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbimiz işitir (semi) ve görür (basir)"* buyururken işittim. O bunu söylerken eliyle gözlerine işaret etti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup hadisin başka tarikleri de vardır ki, Nur suresinin tefsirinde geleceklerdir. Hadisin senedinde İbn Lehî'a geçmiştir.[2]

٢٨١ – حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالا : ثنا غُنْدَرٌ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ وَكِيعِ بْنِ عُدُسٍ ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي رَزِينٍ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى ؟ ، قَالَ : " أَوَمَا مَرَرْتَ بِوَادِي قَوْمِكَ قَحْلا ، ثُمَّ مَرَرْتَ بِهِ خَضْرَاءَ ، ثُمَّ مَرَرْتَ بِهِ قَحْلا ، ثُمَّ مَرَرْتَ بِهِ خَضْرَاءَ ، كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى "

رواه الطبرني في الكبير ورجاله موثقون.

281. Ebû Razîn demiştir ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah ölüleri nasıl diriltir?" diye sordum.

"Kavminin vadisinden kurakken hiç geçmedin mi? Sonra yeşilken oraya uğramadın mı? Sonra yine kurakken oradan geçmedin mi? Sonra yine yeşilken oraya uğramadın mı? İşte Allah da ölüleri böyle diriltir" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٢٨٢ – حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، ثنا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ السَّيْلَحِينِيُّ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ السَّلامِ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مِكْرَزٍ ، أَوْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مِكْرَزٍ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ : " إِنَّ رَبَّكُمْ تَعَالَى

[1] Bkz. no. 860. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XIX, 369. *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*'de (no. 257, 427) bir başka rivayeti daha vardır. Ancak onun senedinde de iki meçhul ravi bulunmaktadır. Ayrıca bkz. Ebû Ya'lâ, no. 7381.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 282. Senedinde yer alan Osman b. Sâlih de zayıftır.

لَيْسَ عِنْدَهُ لَيْلٌ ، وَلا نَهَارٌ ، نُورُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ مِنْ نُورِ وَجْهِهِ ، وَإِنَّ مِقْدَارَ كُلِّ يَوْمٍ مِنْ أَيَّامِكُمْ عِنْدَهُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ سَاعَةً ، فَتُعْرَضُ عَلَيْهِ أَعْمَالُكُمْ بِالأَمْسِ أَوَّلَ النَّهَارِ الْيَوْمَ فَيَنْظُرُ فِيهَا ثَلاثَ سَاعَاتٍ فَيَطَّلِعُ فِيهَا عَلَى مَا يَكْرَهُ فَيُغْضِبُهُ ذَلِكَ ، وَأَوَّلُ مَنْ يَعْلَمُ غَضَبَهُ حَمَلَةُ الْعَرْشِ يَجِدُونَهُ يَثْقُلُ عَلَيْهِمْ فَتُسَبِّحُهُ حَمَلَةُ الْعَرْشِ ، وَسُرَادِقَاتُ الْعَرْشِ ، وَالْمَلائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ ، وَسَائِرُ الْمَلائِكَةِ ، ثُمَّ يَنْفُخُ جِبْرِيلُ صلى الله عليه وسلم بِالْقَرْنِ فَلا يَبْقَى شَيْءٌ إِلا سَمِعَ صَوْتَهُ ، فَيُسَبِّحُونَ الرَّحْمَنَ عَزَّ وَجَلَّ ثَلاثَ سَاعَاتٍ حَتَّى يَمْتَلِئَ الرَّحْمَنُ رَحْمَةً فَتِلْكَ سِتُّ سَاعَاتٍ ، ثُمَّ يُؤْتَى بِالأَرْحَامِ فَيَنْظُرُ فِيهَا ثَلاثَ سَاعَاتٍ ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ فِي كِتَابِهِ : هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ سورة آل عمران آية ٦ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ {٤٩} أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ {٥٠} سورة الشورى آية ٤٩-٥٠ فَتِلْكَ تِسْعُ سَاعَاتٍ ، ثُمَّ يُؤْتَى بِالأَرْزَاقِ فَيَنْظُرُ فِيهَا ثَلاثَ سَاعَاتٍ قَوْلُهُ فِي كِتَابِهِ : يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ سورة الشورى آية ١٢ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ سورة الرحمن آية ٢٩ ، قَالَ : هَذَا مِنْ شَأْنِكُمْ وَشَأْنِ رَبِّكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو عبد السلام قال أبو حاتم مجهول وقد ذكره ابن حبان في الثقات ، وعبد الله بن مكرز أو عبيد الله على الشك لم أر من ذكره.

282. İbn Mes'ûd'dan şu sözü nakledilmiştir:

"Muhakkak ki yüce Rabbinize göre ne gece, ne de gündüz vardır. Göklerin ve yerin nuru, O'nun vechinin nurundan gelmektedir.

Sizin günlerinizden bir gün O'nun nezdinde 12 saate denktir. Sizin dün işlediğiniz amelleriniz bugünün ilk vaktinde O'na arz edilir. Üç saat ona bakar. Onlar arasında hoşlanmadığı ameller görür de bu onu öfkelendirir. Onun öfkesini ilk fark edenler, Arş'ın taşıyıcılarıdır; zira Arş'ın iyice ağırlaştığını hissederler. Bunun üzerine derhal Arş'ın taşıyıcıları, Arş'ın ayakları, mukarreb melekler ve sair melekler secdeye kapanırlar. Sonra Cebrâîl boynuzu öttürür. Her şey onun sesini duyar ve derhal aziz ve celil olan Rahman'ı üç saat tespih ederler. Tâ ki Rahman rahmetle dolar. Hepsi altı saattir. Sonra rahimler getirilir. Rab üç saat onlara bakar. İşte Allah'ın kitabındaki şu âyetlerinden maksat budur: "Rahimlerde sizi dilediği gibi şekillendiren O'dur."[1] "Dilediğine kız çocukları, dilediğine erkek çocukları bahşeder. Veya onları hem erkek

[1] Al-i İmrân Sur. 3/6.

hem de kız çocukları olarak çift verir. Dilediğini de kısır yapar. O her şeyi bilendir, her şeye gücü yetendir."[1]

Hepsi dokuz saattir. Sonra rızklar getirilir. Rab onlara üç saat bakar. İşte "Rabbin rızkı dilediğine bol verir, dilediğine daraltır"[2] "O her an yaratma halindedir"[3] âyetleriyle kastedilen budur. İşte sizinle aziz ve celil olan Rabbinizin durumu budur.

Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Abdüsselam hakkında Ebû Hâtim: "meçhuldür" derken, İbn Hibbân onu *es-Sikât*'ta zikretmiştir. Abdullah veya Ubeydillah b. Mikrez'i ise zikredene rastlamadım.

٢٨٣- حَدَّثَنَا سُرَيْجٌ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ مَرَّتْ سَحَابَةٌ فَقَالَ أَتَدْرُونَ مَا هَذِهِ قَالَ قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ الْعَنَانُ وَرَوَايَا الْأَرْضِ يَسُوقُهُ اللَّهُ إِلَى مَنْ لَا يَشْكُرُهُ مِنْ عِبَادِهِ وَلَا يَدْعُونَهُ أَتَدْرُونَ مَا هَذِهِ فَوْقَكُمْ قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ الرَّقِيعُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ وَسَقْفٌ مَحْفُوظٌ أَتَدْرُونَ كَمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الَّتِي فَوْقَهَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ سَمَاءٌ أُخْرَى أَتَدْرُونَ كَمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ حَتَّى عَدَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ ثُمَّ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا فَوْقَ ذَلِكَ قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ الْعَرْشُ قَالَ أَتَدْرُونَ كَمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ السَّمَاءِ السَّابِعَةِ قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ ثُمَّ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا هَذَا تَحْتَكُمْ قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَرْضٌ أَتَدْرُونَ مَا تَحْتَهَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَرْضٌ أُخْرَى أَتَدْرُونَ كَمْ بَيْنَهَا وَبَيْنَهَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ حَتَّى عَدَّ سَبْعَ أَرَضِينَ ثُمَّ قَالَ وَايْمُ اللَّهِ لَوْ دَلَّيْتُمْ أَحَدَكُمْ بِحَبْلٍ إِلَى الْأَرْضِ السُّفْلَى السَّابِعَةِ لَهَبَطَ ثُمَّ قَرَأَ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

قلت رواه الترمذي غير أنه ذكر بين كل أرض وأرض خمسمائة عام وهنا سبعمائة عام ، وعنده أيضا لَوْ أَنَّكُمْ دَلَّيْتُمْ رَجُلًا بِحَبْلٍ إِلَى الْأَرْضِ السُّفْلَى لَهَبَطَ عَلَى اللَّهِ ، وهنا لم يذكر الجلالة. رواه احمد وفيه الحكم بن عبدالملك وهو متروك الحديث.

283. Ebû Hureyre naklediyor:

---

[1] Şûra Sur. 42/50.
[2] İsrâ Sur. 17/30.
[3] Rahman Sur. 29.

Bir gün bizler Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunurken bir bulut geçti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu nedir? Bilir misiniz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik. *"Bu bulut ve arzın etrafıdır. Allah onu kullarından kendisine şükredip dua etmeyenlerin üzerine sevk etmektedir. Bu tepenizdeki nedir, bilir misiniz?"* diye sordu.

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik.

"Bu rakî' (sema) olup dopdolu bir dalga ve korunmuş bir tavandır. Sizinle onun arası ne kadardır, bilir misiniz?" diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir?" dedik. *"Beş yüz yıllık mesafe kadardır"* buyurdu ve sonra yedi semayı sayarak: *"Onunla yedinci gök arasındaki mesafe ne kadardır, bilir misiniz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik. *"Beş yüz yıllık mesafe kadardır"* buyurdu. Sonra: *"Şu altınızdaki nedir? Bilir misiniz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik. *"Arzdır. Onun altında ne vardır? Bilir misiniz?"* diye sordu. "Allah daha iyi bilir" dedik. *"Başka bir arz vardır. İkisi arasındaki mesafe ne kadardır? Bilir misiniz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik. *"Yedi yüz yıllık mesafe kadardır"* buyurdu. Sonra yedi kat yeri sayarak: *"Allah adına yemin ederim ki, eğer bir ip salıverseydiniz, mutlaka düşerdi"* buyurdu. Sonra: "O ilk ve sondur; zahir/görünen ve batın/görünmeyendir. O her şeyi bilendir"[1] âyetini okudu.

★Ben derim ki: Hadisi Tirmizî rivayet etmiştir. Ancak her iki arz arasını beş yüz yıllık mesafe olarak zikretmiştir. Burada ise yedi yüz yıllık mesafe olarak geçmiştir. Yine Tirmizî'nin rivayetinde *"Eğer bir ip salıverseydiniz, mutlaka Allah'ın üzerine düşerdi"* ifadesi geçerken burada yüce Allah'ın azameti zikredilmemiştir.

Hadisin tamamını Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hakem b. Abdülmelik hadisi metrûk biridir.[2]

٢٨٤- حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّهُ قَالَ : " مَا بَيْنَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَالَّتِي تَلِيهَا مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ ، وَمَا بَيْنَ كُلِّ سَمَاءٍ مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ ، وَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ السَّابِعَةِ وَالْكُرْسِيِّ مَسِيرَةَ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ ، وَمَا بَيْنَ الْكُرْسِيِّ ، وَالْمَاءِ مَسِيرَةَ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ ، وَالْعَرْشُ عَلَى الْمَاءِ ، وَاللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح. وقد تقدم بقية هذا في باب التفكر في الله.

---

1 Hadid Sur. 57/3.

2 Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde hadis "Eğer sizden biriniz en alttaki yedinci yere bir ip salıverseydi,..." ifadesiyle yer almıştır.

284. İbn Mes'ûd der ki: "Dünya seması ile ondan sonraki sema arası beş yüz yıllık mesafe kadardır. Her iki sema arası beş yüz yıllık mesafedir. Yedinci sema ile kürsü arası beş yüz yıllık mesafedir. Kürsü ile su arası beş yüz yıllık mesafedir. Arş suyun üzerindedir. Şanı yüce Allah büyük Arş'ın üzerindedir. Sizin nasıl bir hayat sürdüğünü bilir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Hadisin devamı Allah Hakkında Düşünmek bölümünde geçmişti.

(بَاب مَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ)

"İyiliğine Sevinen Kimse Mümindir" Hadisi

٢٨٥ - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَمْرٍو يَعْنِي ابْنَ أَبِي عَمْرٍو عَنِ الْمُطَّلِبِ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ مَنْ عَمِلَ حَسَنَةً فَسُرَّ بِهَا وَعَمِلَ سَيِّئَةً فَسَاءَتْهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ

رواه احمد والبزار والطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح ما خلا المطلب بن عبدالله فانه ثقة ولكنه يدلس ولم يسمع من أبي موسى فهو منقطع.

285. Ebû Mûsa demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kim bir iyilik yaptığında sevinir, kötülük yaptığında ise üzülürse, o kimse mümindir."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Muttalib b. Abdullah dışındaki ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Muttalib ise güvenilir olmakla birlikte tedlis yapardı. Ayrıca Ebû Mûsa'dan hadis işitmemiştir. Dolayısıyla hadis munkatıdır.

٢٨٦ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفًّى ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، ثنا أَبُو ثَوْبَانَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الشَّامِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ سَلامِ بْنِ أَبِي سَلامٍ الْحَبَشِيِّ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ رَجُلا ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الإِيمَانُ ؟ قَالَ : " إِذَا سَرَّتْكَ حَسَنَتُكَ ، وَسَاءَتْكَ سَيِّئَتُكَ ، فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ "

رواه الطبراني في الكبير.

286. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! İman nedir?" diye sordu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Eğer seni iyiliğin sevindiriyor, kötülüğün üzüyorsa, sen müminsin"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.[1]

٢٨٧- وله في الاوسط أيضا قَالَ: قَالَ رَجُلٌ : مَا الإِثْمُ ، يَا رَسُولَ اللَّه ؟ قَالَ : " الإِثْمُ مَا حَكَّ فِي صَدْرِكَ ، فَدَعْهُ " قَالَ : فَمَا الإِيمَانُ ؟ قَالَ : " مَنْ سَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ وَسَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ "

ورجاله رجال الصحيح. الا ان فيه يحيى بن أبي كثير وهو مدلس وان كان من رجال الصحيح.

287. Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta yine Ebû Umâme'den naklettiğine göre bir adam: "Günah nedir? Ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Kalbini tırmalayan şeyi terk et"* buyurdu.

"İman nedir?" diye sordu.

"Kim günahına üzülür, iyiliğine sevinirse, o kimse mümindir" buyurdu.

Hadisin ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ancak senedinde yer alan Yahyâ b. Ebî Kesîr, her ne kadar *Sahîh*'in ravilerindense de müdellistir.[2]

٢٨٨- وَبِهِ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ سَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه موسى بن عبيدة وهو هالك في الضعف.

288. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yaptığı kötülüğüne üzülen kimse mümindir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mûsa b. Ubeyde son derece zayıftır.

---

1 Ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 251, 256; İbnü'l-Mübarek, *ez-Zühd*, no. 825; İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 176.

2 Yahyâ b. Ebî Kesir hakkında Heysemî, "Oldukça zayıftır" açıklamasını yapmıştır. (V, 160)

(باب في النَّصِيْحَة)

Nasihat Konusu

٢٨٩- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ زَحْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ : قَالَ اللهُ : " أَحَبُّ مَا تَعَبَّدَنِي بِهِ عَبْدِي إِلَيَّ ، النُّصْحُ لِي "

رواه احمد وفيه عبيد الله بن زحر عن علي بن يزيد وكلاهما ضعيف.

289. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aziz ve celil olan Allah buyurur ki: <Kulumun bana karşı ifa ettiği en güzel ibadet, benim için nasihat etmesidir>"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Ubeydullah b. Zahr da, hadisi kendisinden rivayet ettiği Ali b. Yezîd de zayıftır.[1]

٢٩٠- حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَوْبَانَ قَالَ سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ دِينَارٍ يَقُولُ أَخْبَرَنِي مَنْ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الدِّينُ النَّصِيحَةُ قَالُوا لِمَنْ قَالَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُؤْمِنِينَ

رواه احمد والبزار والطبراني في الكبير وقال ولائمة المسلمين وعامتهم.

قال أحمد عن عن عمرو بن دينار أخبرني من سمع ابن عباس ، وقال الطبراني عن عمرو بن دينار عن ابن عباس فمقتضى رواية أحمد الانقطاع بين عمرو وابن عباس ومع ذلك فيه عبدالرحمن بن ثابت بن ثوبان وقد ضعفه أحمد وقال أحاديثه مناكير.

ورواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح ولفظ أبي يعلى: قَالُوا : لِمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ . قَالَ : "لِكِتَابِ اللَّهِ ، وَلِنَبِيِّهِ ، وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ "

290. İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Din nasihatten ibarettir"* buyurdu.

Ashabı: "Kim için nasihat?" diye sordular.

"Allah için, Resûlü için ve bir de Müslümanların yöneticileri için" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup metninde *"Müslümanların liderleri ve geneli"* ifadesi yer almıştır. Ahmed b. Hanbel senedinde "Amr b. Dînâr'dan, dedi ki: Bana İbn Abbâs'dan işiten biri nakletti..."

---

[1] Ayrıca bkz. İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 204.

ifadesine yer verirken; Taberanî'nin ifadesi: "Amr b. Dînâr'dan, o da İbn Abbâs'dan naklen" şeklindedir. Ahmed b. Hanbel'in ifadesi, zahiren Amr b. Dînâr ile İbn Abbâs arasında kopukluk bulunduğunu gerektirir. Bundan başka, hadisin senedinde yer alan Abdurrahman b. Sâbit b. Sevbân'ı da Ahmed b. Hanbel zayıf görerek "Hadisleri münkerdir" açıklamasını yapmıştır. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da tahric etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Ebû Ya'lâ'nın ifadesi şöyledir:

Ashâbı: "Kim için ya Resûlallah?" diye sordular.

Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın kitabı, Peygamber'i ve Müslümanların liderleri için"* buyurdu.

٢٩١ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَرْعَرَةَ ، حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْهَاشِمِيُّ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أَمَرَنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ بِالنُّصْحِ "

رواه أبو يعلى وفيه الحسن بن علي الهاشمي وهو ضعيف.

291. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Cebrâîl (aleyhisselam) nasihat etmeyi emretti"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hasan b. Ali el-Haşimî zayıftır.

٢٩٢ – وعن ابن عمر رضي الله عنهما أن النبي صلى الله عليه وسلم قال الدِّينُ النَّصيحَةُ.

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

292. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Din nasihatten ibarettir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٢٩٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدٌ ، قَالَ : نا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ ، عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِي مُصَبِّحٍ الْمَقْرَائِيِّ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم , قَالَ : " رَأْسُ الدِّينِ النَّصِيحَةُ " , فَقَالُوا : لِمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَلِدِينِهِ ، وَلِكِتَابِهِ ، وَلأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ ، وَلِلْمُسْلِمِينَ عَامَّةً "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه أيوب بن سويد وهو ضعيف لا يحتج به.

293. Sevbân'ın rivayetine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dinin başı nasihattir"* buyurdu.

Yanındakiler: "Kim için ya Resûlallah?" diye sordular.

"Aziz ve celil olan Allah için, O'nun dini için, Müslümanların liderleri için ve bütün Müslümanlar için" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Eyyûb b. Süveyd[1] zayıftır, kendisiyle ihticac olunmaz.[2]

٢٩٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ ، ثَنَا أَحْمَدُ ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ لَمْ يَهْتَمَّ بِأَمْرِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ ، وَمَنْ لَمْ يُصْبِحْ وَيُمْسِ نَاصِحًا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِإِمَامِهِ وَلِعَامَّةِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ "

رواه الطبراني في الاوسط والصغير وفيه عبدالله بن أبي جعفر الرازي ضعفه محمد ابن حميد ووثقه أبو حاتم وأبو زرعة وابن حبان.

294. Huzeyfe (b. ul-Yemân)'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Müslümanların işleriyle ilgilenmeyen, onlardan değildir. Sabah ve akşama erişip de Allah için, O'nun Resûlü için, Kitab'ı için, devlet başkanı için ve bütün Müslümanlar için nasihat etmeyen kimse, onlardan değildir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Ebî Ca'fer er-Râzî'yi Muhammed b. Humeyd zayıf sayarken Ebû Hâtim, Ebû Zür'a ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmişlerdir.

٢٩٥ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الضَّبِّيُّ أَبُو عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ الْغُدَانِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ شَبِيبِ بْنِ غَرْقَدَةَ ، عَنِ الْمُسْتَظِلِّ بْنِ حُصَيْنٍ ، سَمِعْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، وَكَانَ أَمِيرًا عَلَيْنَا ، يَقُولُ : " بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ رَجَعْتُ ، فَدَعَانِي ، فَقَالَ : لا أَقْبَلُ مِنْكَ حَتَّى تُبَايِعَ عَلَى النُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ " ، فَبَايَعْتُهُ

- قلت له حديث في الصحيح غير هذا - رواه الطبراني في الصغير وإسناده حسن.

295. Cerîr b. Abdullah el-Becelî demiştir ki:

Ben, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat edip geri döndüm. Beni çağırarak: *"Her Müslüman için nasihat şartıyla biat etmedikçe biatini kabul etmem"* buyurdu. Ben de bu şartla kendisine biat ettim.

---

1 Eyyûb b. Süveyd "hadis çalardı". Bkz. no. 552.

2 "Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (no. 1206) hadisi şu ifadelerle rivayet etmiştir: "Aziz ve celil olan Allah için, O'nun dini için, Kitabı için, Müslümanların liderleri için..." Sonra "Bu hadis Sevban'dan sadece bu senetle rivayet edilmektedir. Eyyûb bunu tek başına rivayet etmiştir. Eserin yazmasında ise "O'nun dini için" yerine "O'nun Peygamberi için" ifadesi geçmiştir.

Ben derim ki: Cerîr'in, *Sahîh-i Buhârî*'de bundan başka bir hadisi daha vardır. Bunu ise Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.[1]

(بابُ فِيمَنْ حُبُّهُمْ إِيمانٌ)

Kendilerini Sevmek İmanın Bir Parçası Olanlar

٢٩٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، قال : ثنا سعيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ أَبِي نَصْرٍ السَّكُونِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ ، وَأَهْلِي أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ أَهْلِهِ ، وَعِتْرَتِي أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ عِتْرَتِهِ ، وَذَاتِي أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ ذَاتِهِ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وفيه محمد بن عبدالرحمن بن أبي ليلى وهو سيئ الحفظ لا يحتج به.

296. Abdurrahman b. Ebî Leylâ'nın babasından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiç bir kul beni kendi canından daha çok sevmedikçe, benim ailemi kendi ailesinden daha çok sevmedikçe, benim neslimi (Ehl-i Beytimi) kendi neslinden daha çok sevmedikçe ve benim zatımı/şahsımı kendi zatından daha çok sevmedikçe gerçek mânâda iman etmiş olmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Leylâ'nın hafızası zayıftır, kendisiyle ihticac olunmaz.

٢٩٧- حَدَّثَنَا مِقْدَامٌ ، ثَنَا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يُؤْمِنُ الرَّجُلُ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَلَدِهِ ، وَوَالِدِهِ ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ . "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه قيس بن الربيع وثقه شعبة وغيره وضعفه يحيى بن معين وغيره.

297. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi beni kendi çocuğundan, babasından ve tüm insanlardan fazla sevmedikçe iman etmiş sayılmaz"* buyurdu.

Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kays b. er-Rabî', Şu'be gibi bazı münekkid imamlarca güvenilir addedilirken, Yahyâ b. Maîn ve diğerlerince zayıf sayılmıştır.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemü's-sağîr*, no. 523; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 2457. ayrıca bkz. İbn Hacer, *Fethü'l-Bârî*, I, 139.

٢٩٨ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَعْيَنَ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : نَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ ، قَالَ : نَا أَصْرَمُ بْنُ حَوْشَبٍ ، قَالَ : نَا إِسْحَاقُ بْنُ وَاصِلٍ الضَّبِّيُّ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ ، قَالَ : أَتَى عَبَّاسٌ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي أَتَيْتُ قَوْمًا يَتَحَدَّثُونَ ، فَلَمَّا رَأَوْنِي سَكَتُوا ، وَمَا ذَلِكَ إِلا أَنَّهُمُ اسْتَثْقَلُونِي . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَقَدْ فَعَلُوهَا ؟ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لا يُؤْمِنُ أَحَدُهُمْ حَتَّى يُحِبَّكُمْ لِحُبِّي ، يَرْجُونَ أَنْ يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِشَفَاعَتِي ، وَلا تَرْجُوهَا بَنُو عَبْدِ الْمُطَّلِبِ "

رواه الطبراني في الاوسط والصغير وفيه أصرم بن حوشب وهو متروك الحديث.

297. Abdullah b. Ca'fer anlatmaktadır:

Abbâs b. Abdülmuttalib Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben, sohbet eden bir topluluğun yanına vardım. Beni görünce sustular. Bunu sadece beni aralarında görmek istemedikleri için yaptılar" dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu: *"Bunu gerçekten yaptılar mı? Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, onlardan hiçbiri bana olan sevgileri dolayısıyla sizi sevmedikçe gerçekte iman etmiş olmazlar. Sizler benim şefaatimle cennete girmeyi umuyorsunuz da Abdülmuttalib oğulları bunu ummaz mı?"*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Esram b. Havşeb hadisi metrûk biridir.[1]

٢٩٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ بْنِ بَكَّارٍ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ عُتْبَةَ ، ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عَاصِمٍ ، قَالا : ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنِ الْمِقْدَادِ بْنِ الأَسْوَدِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ صَادِقًا غَيْرَ كَاذِبٍ ، وَلَقِيَ الْمُؤْمِنِينَ فَأَحَبَّهُمْ ، وَكَانَ أَمْرُ الْجَاهِلِيَّةِ عِنْدَهُ كَمَنْزِلَةِ نَارٍ أُلْقِيَ فِيهَا فَقَدْ طَعِمَ طَعْمَ الإِيمَانِ " أَوْ قَالَ : " فَقَدْ بَلَغَ ذِرْوَةَ الإِيمَانِ " ، الشَّكُّ مِنْ صَفْوَانَ

رواه الطبراني في الكبير وفيه شريح بن عبيد وهو ثقه مدلس اختلف في سماعه من الصحابة لتدليسه.

299. Mikdâd b. el-Esved'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

[1] Yine Taberânî'nin hocası Ubeydullah b. Ca'fer b. E'yun el-Bağdâdî'yi Darekutnî gevşek bulmuştur. Bkz. *Mîzânü'l-İ'tidal*, III, 4; *Lisanü'l-Mîzân*, IV, 98; *el-Mu'cemu's-sağir*, no. 667.

"Kim, Allah'ı ve Resûlü'nü sahte sevgiyle değil de samimi olarak sever, müminlerle karşılaştığı zaman onları sever ve Cahiliye çağı ona göre içine atıldığı bir ateş mesabesinde olursa, o kimse imanın tadına varmış" veya *"İmanın zirvesine ulaşmış demektir"* buyurdu.

Buradaki tereddüt Safvân'dan kaynaklanmaktadır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Şurayh b. Ubeyd güvenilir olmakla birlikte müdellistir. Bu sebeple sahabeden hadis işitip işitmediği konusunda ihtilaf edilmiştir.[1]

(باب مِنْهُ)

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

٣٠٠- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، قَالَ : نا عِمْرَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حُرُمَاتٍ ثَلاثَةً مَنْ حَفِظَهُنَّ حَفِظَ اللَّهُ لَهُ أَمْرَ دِينِهِ وَدُنْيَاهُ ، وَمَنْ ضَيَّعَهُنَّ لَمْ يَحْفَظِ اللَّهُ لَهُ شَيْئًا " ، قِيلَ : وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " حُرْمَةُ الإِسْلامِ ، وَحُرْمَتِي ، وَحُرْمَةُ رَحِمِي "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه ابراهيم بن حماد وهو ضعيف و لم أر من وثقه.

300. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah'ın üç kutsiyeti vardır ki, kim onlara saygı gösterirse, Allah onun din ve dünya işlerini yoluna koyar. Kim onlara saygı göstermezse, Allah da onun hiçbir işini yoluna koymaz. Bunlar, İslâm'ın kutsiyeti, benim kutsiyetim ve bir de akrabalarımın kutsiyetidir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbrâhîm b. Hammâd zayıftır. Kendisini güvenilir kabul edeni görmedim.

٣٠١- حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَرْعَرَةَ بْنِ الْبِرِنْدِ ، قَالَ : نا فَضَّالُ بْنُ الزُّبَيْرِ بْنِ جَابِرٍ أَبُو مُهَنَّدٍ الْغُدَانِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ صُدَيَّ بْنَ عَجْلانَ الْبَاهِلِيَّ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلاوَةَ الإِيمَانِ : أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ،

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XX, 257. İbn Hacer müdellis ravilere dair eserinde Şureyh b. Ubeyd'i zikretmemiştir.

وَأَنْ يُحِبَّ الْعَبْدَ لا يُحِبُّهُ إِلا لِلَّهِ ، وَأَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه فضال بن جبير لا يحل الاحتجاج به.

301. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şu üç özellik kimde bulunursa, o kimse imanın tadına varır: Kişinin Allah ve Resûlü'nü başka her şeyden daha çok sevmesi, bir kulu yalnız Allah için sevmesi ve bir de, Allah kendisini inkar (küfür) bataklığından kurtardıktan sonra tekrar ona dönmektense ateşe atılmayı yeğlemesi."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Feddâl b. Cübeyr'le ihticac caiz değildir.

(باب مِنْهُ)

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

٣٠٢ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى ، ثنا مَعْبَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمَّازٍ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " حُبُّ قُرَيْشٍ إِيمَانٌ وَبُغْضُهُمْ كُفْرٌ ، مَنْ أَحَبَّ الْعَرَبَ فَقَدْ أَحَبَّنِي ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَقَدْ أَبْغَضَنِي "

رواه البزار والطبراني في الاوسط وفيه الهيثم بن جماز ضعفه أحمد ويحيى ابن معين والبزار قلت وتأتي أحاديث من هذا الباب في المناقب.

302. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kureyş kabilesini sevmek imanın bir parçasıdır. Onlardan nefret etmek ise küfürdür. Arapları sevmek imanın bir parçasıdır. Onlardan nefret etmek ise küfürdür. Arapları seven beni sevmiştir. Araplardan nefret eden benden nefret etmiş sayılır."

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Heysem b. Cemmâz'ı Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn ve Bezzâr zayıf görmüşlerdir.[1]

---

[1] Ayrıca bkz. no. 1517.

İşaret edilen rivayetin senedinde de Hasan b. Ebî Ca'fer yer almıştır ki, hakkında Bezzâr (no. 64) "Bunu Sâbit'ten, Heysem'den başkasının rivayet ettiğini bilmiyoruz. Hasan b. Ebî Ca'fer de benzerini rivayet etmiştir. Hasan ve Heysem'in tek başlarına naklettikleri rivayetleri hüccet olarak alınmaz" derken, Heysem hakkında de Heysemî (no. 1185) "metrûktur" açıklamasını yapmıştır.

(باب مِنْ الإِيْمان الحُبُّ لله والبُغْضُ للّه)

Allah İçin Sevmek ve Allah İçin Buğzetmek İmandandır

٣٠٣- حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ قَالَ أَبُو عَبْد الرَّحْمَنِ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ الْهَيْثَمِ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عَبْد اللَّه بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِي مَنْصُورٍ مَوْلَى الْأَنْصَارِ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْجَمُوحِ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لاَ يَحِقُّ الْعَبْدُ حَقَّ صَرِيحِ الْإِيمَانِ حَتَّى يُحِبَّ لِلَّهِ تَعَالَى وَيُبْغِضَ لِلَّهِ فَإِذَا أَحَبَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَأَبْغَضَ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَقَدْ اسْتَحَقَّ الْوَلَاءَ مِنْ اللَّهِ وَإِنَّ أَوْلِيَائِي مِنْ عِبَادِي وَأَحِبَّائِي مِنْ خَلْقِي الَّذِينَ يُذْكَرُونَ بِذِكْرِي وَأُذْكَرُ بِذِكْرِهِمْ

رواه احمد وفيه رشدين بن سعد وهو منقطع ضعيف.

303. Amr b. el-Cemûh, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Kul, Allah için sevip Allah için buğzetmedikçe sarih/açık imana ulaşamaz. Allah Teâlâ için sever, Allah için buğzederse, o zaman Allah'ın dostluğunu hak etmiş olur. (Zira Allah) <Muhakkak ki kullarım içinde asıl dostlarım ve yarattıklarım arasında asıl sevdiklerim, ben anıldığımda hatırlanan ve onlar anıldıklarında da benim hatırlandığım kimselerdir> (buyurmaktadır)."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde Rişdeyn b. Sa'd geçmiştir. Hadis munkatı ve zayıftır.[1]

٣٠٤- وعن عمرو بن الحمق انه سمع رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول لا يَحِقُّ لِلْعَبْدِ حَقُّ صَرِيحِ الإيمَانِ حَتَّى يُحِبَّ فِي اللَّهِ ، وَيُبْغِضَ فِي اللَّهِ ، فَإِذَا أَحَبَّ فِي اللَّهِ وَأَبْغَضَ فِي اللَّهِ اسْتَحَقَّ الْوَلاَيَةَ ، قَالَ اللَّهُ : إِنَّ أَوْلِيَائِي مِنْ عِبَادِي وَأَحِبَّائِي مِنْ خَلْقِي الَّذِي يُذْكَرُونَ بِذِكْرِي وَأُذْكَرُ بِذِكْرِهِمْ " ،

رواه الطبراني في الكبير وفيه رشدين وهو ضعيف.

304. Amr b. el-Hamik, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Kul, Allah için sevip Allah için buğzetmedikçe sarih imanın gerçeğine ulaşamaz. Eğer Allah için sever, Allah için buğzederse, o zaman velayeti/dostluğu hak etmiş olur. (Zira Allah) <Muhakkak ki kullarım içinde asıl dostlarım ve yarattıklarım arasında asıl sevdiklerim, ben

1 Ayrıca bkz. İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 353.

anıldığımda hatırlanan ve onlar anıldıklarında da benim hatırlandığım kimselerdir> (buyurmaktadır)."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Rişdeyn zayıf biridir.

٣٠٥- حَدَّثَنَا حَسَنٌ ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، حَدَّثَنَا زَبَّانُ بْنُ فَائِدٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُعَاذٍ ، أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَنْ أَفْضَلِ الْإِيمَانِ ، قَالَ : " أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تُحِبَّ لِلَّهِ وَتُبْغِضَ فِي اللَّهِ ، وَتُعْمِلَ لِسَانَكَ فِي ذِكْرِ اللَّهِ " ، قَالَ : وَمَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " وَأَنْ تُحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ ، وَتَكْرَهَ لَهُمْ مَا تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ"

وفي رواية: وَأَنْ تَقُولَ خَيْرًا ، أَوْ تَصْمُتَ

وفي الاولى رشدين بن سعد وفي الثانية ابن لهيعة وكلاهما ضعيف. رواهما احمد.

305. Muâz b. Enes, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) en üstün imanın ne olduğunu sormuş. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"Allah için sevmen, Allah için buğzetmen, dilini Allah'ı zikirle meşgul etmendir" buyurmuş.

"Başka nedir, yâ Resûlallah?" diye sormuş.

"Kendin için istediğini insanlar için de istemendir. Kendin için istemediğini insanlar için de hoş görmemendir" buyurmuş.

Diğer bir rivayette *"Ya hayır konuşman, ya da susmandır"* ilavesi geçmiştir.

Birinci rivayette Rişdeyn b. Sa'd, ikincisinde ise İbn Lehî'a yer almıştır ki, ikisi de zayıftır. Her iki rivayeti de Ahmed b. Hanbel nakletmiştir.

٣٠٦- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ سُوَيْدِ بْنِ مُقَرِّنٍ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ أَيُّ عُرَى الْإِسْلَامِ أَوْسَطُ قَالُوا الصَّلَاةُ قَالَ حَسَنَةٌ وَمَا هِيَ بِهَا قَالُوا الزَّكَاةُ قَالَ حَسَنَةٌ وَمَا هِيَ بِهَا قَالُوا صِيَامُ رَمَضَانَ قَالَ حَسَنٌ وَمَا هُوَ بِهِ قَالُوا الْحَجُّ قَالَ حَسَنٌ وَمَا هُوَ بِهِ قَالُوا الْجِهَادُ قَالَ حَسَنٌ وَمَا هُوَ بِهِ قَالَ إِنَّ أَوْسَطَ عُرَى الْإِيمَانِ أَنْ تُحِبَّ فِي اللَّهِ وَتُبْغِضَ فِي اللَّهِ

رواه احمد وفيه ليث بن ابي سليم وضعفه الاكثر.

306. Berâ b. Âzib anlatmaktadır:

Bir gün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda oturuyorduk. Derken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"İslâm'ın hangi kulpu daha sağlamdır?" diye sordu.

Yanındakiler: "Namaz" diye cevap verdiler.

"Bu bir iyiliktir. Ama cevap o değildir" buyurdu.

"Ramazan orucu" dediler.

"Bu da güzel bir ameldir. Ama cevap o değildir" buyurdu.

"Cihat" dediler.

"Bu da güzel bir ameldir. Ama cevap o değildir" buyurdu.

Sonra: *"İman'ın en sağlam kulpu, Allah için sevmen ve Allah için buğzetmendir"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym'i çoğunluk zayıf görmüştür.

٣٠٧- حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ يَعْنِي ابْنَ عَطَاءٍ عَنْ يَزِيدَ يَعْنِي ابْنَ أَبِي زِيَادٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَتَدْرُونَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ قَائِلٌ الصَّلَاةُ وَالزَّكَاةُ وَقَالَ قَائِلٌ الْجِهَادُ قَالَ إِنَّ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ

- قلت عند أبي داود طرف منه - رواه احمد وفيه رجل لم يسم.

307. Ebû Zer anlatmaktadır:

Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkarak şöyle buyurdu:

"Aziz ve celil olan Allah nezdinde hangi amel daha çok beğenilir? Bilir misiniz?" diye sordu.

Kimisi: "Namaz ve zekat"; kimisi: "Cihat" dedi.

Bunun üzerine: *"Kuşkusuz aziz ve celil olan Allah nezdinde en çok sevilen amel, Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir"* buyurdu.

★Ben derim ki: Ebû Dâvud hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.
Tamamını ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.

٣٠٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ جَعْفَرٍ وَهَاشِمٌ قَالَا حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ هَاشِمٌ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي سُلَيْمٍ سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ مَيْمُونٍ و قَالَ مُحَمَّدٌ عَنْ أَبِي بَلْجٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ أَحَبَّ وَقَالَ هَاشِمٌ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَجِدَ طَعْمَ الْإِيمَانِ فَلْيُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

رواه احمد والبزار ورجاله ثقات.

308. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim (bir kimseyi) Allah için severse, –ravilerden Hâşim'in ifadesiyle- *kim imanın tadına varmaktan hoşlanırsa, bir insanı yalnız aziz ve celil olan Allah için sevsin"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.[1]

٣٠٩- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَلادٍ الْقَطَّانُ الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ الأُبُلِّيُّ ، حَدَّثَنَا الصَّعْقُ بْنُ حَزْنٍ ، عَنْ عَقِيلٍ الْجَعْدِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " يَا ابْنَ مَسْعُودٍ أَيُّ عُرَى الإِيمَانِ أَوْثَقُ ؟ ، قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : أَوْثَقُ عُرَى الإِسْلامِ : الْوَلايَةُ فِي اللَّهِ ، وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ ، وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ - فذكر الحديث وهو بتمامه في العلم.

رواه الطبراني في الصغير وفيه عقيل بن الجعد قال البخاري منكر الحديث.

309. İbn Mes'ûd anlatmaktadır:

Bir gün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdim. Bana: *"İbn Mes'ûd! İmanın hangi kulpu daha sağlamdır?"* diye sordu.

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedim.

"İslâm'ın en sağlam kulpu, Allah için dostluk kurmak, Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir" buyurdu.

Hadisin tamamı İlim kitabında yer almıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Akîl b. el-Ca'd hakkında Buhârî "Hadisi münkerdir" açıklamasını yapmıştır.[2]

٣١٠- حَدَّثَنَا مَسْلَمَةُ بْنُ جَابِرٍ اللَّخْمِيُّ ، نَا مُنَبِّهُ بْنُ عُثْمَانَ ، نَا صَدَقَةُ ، حَدَّثَنِي النُّعْمَانُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، وَيَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ أَحَبَّ فِي اللَّهِ ، وَأَبْغَضَ فِي اللَّهِ ، وَأَعْطَى لِلَّهِ ، وَمَنَعَ لِلَّهِ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الإِيمَانَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه صدقة بن عبدالله السمين ضعفه البخاري واحمد وغيرهما وقال ابو حاتم محله الصدق.

310. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim Allah için sevip, Allah için buğzederse, Allah için verip, Allah için men ederse, o kimse imanını kemale erdirmiştir" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Sadaka b. Abdullah es-Semin'i Buharî, Ahmed b. Hanbel ve başkaları zayıf görürken Ebû Hâtim: "Onun vasfı dürüstlüktür" demiştir.[1]

---

[1] Ayrıca bkz. et-Tayâlisî, *Müsned,* no. 2495; Hâkim, *Müstedrek,* I, 4; IV, 168. Hâkim hadise sahîh hükmünü vermiş, Zehebî de onun bu değerlendirmesine katılmıştır.

[2] Ayrıca bkz. 840 nolu hadis; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 10531, 10357; *el-Mu'cemu'l-evsat,* no. 11, 21 (*Mecmau'l-bahreyn*)

٣١١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أنا مَعْمَرٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنَّ مِنَ الإِيمَانِ أَنْ يُحِبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ لا يُحِبُّهُ إِلا لِلَّهِ وَفِيهِ "

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده اسحق الديري وهو منقطع بين عبد الرزاق وابي إسحق.

311. İbn Mes'ûd: "Kişinin bir insanı yalnız Allah için sevmesi, imanın bir parçasıdır" demiştir.

Rivayeti Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de nakletmiş olup senedinde İshâk ed-Deberî yer almıştır. Ayrıca Abdürrezzâk ile Ebû İshâk arasında kopukluk vardır.[2]

٣١٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ , عَنْ لَيْثٍ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ لِي : " أَحِبَّ فِي اللَّهِ , وَأَبْغِضْ فِي اللَّهِ , وَوَالِ فِي اللَّهِ , وَعَادِ فِي اللَّهِ , فَإِنَّهُ لا تُنَالُ وِلايَةُ اللَّهِ إِلا بِذَلِكَ , وَلا يَجِدُ رَجُلٌ طَعْمَ الإِيمَانِ وَإِنْ كَثُرَتْ صَلاتُهُ وَصِيَامُهُ حَتَّى يَكُونَ كَذَلِكَ , وَصَارَتْ مُؤَاخَاةُ النَّاسِ فِي أَمْرِ الدُّنْيَا , وَإِنَّ ذَلِكَ لا يَجْزِي عَنْ أَهْلِهِ شَيْئًا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه ليث ابن ابي سليم والاكثر على ضعفه. وقد تقدم حديث عمرو بن الحمق فيمن يغضب لله ويرضى لله.

312. Mücâhid, İbn Ömer'den naklen şöyle demiştir: (İbn Ömer) Bana dedi ki: "Allah için sev, Allah için buğzet, Allah için dost ol ve Allah için düşman ol; zira Allah'ın dostluğu ancak bu şekilde kazanılır. Kişi bu sıfatlara sahip olmadıkça imanın tadına eremez, isterse çokça namaz kılıp oruç tutsun ve dünya işlerinde insanlarla kardeşçe geçinsin."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup çoğunluk, senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym'in zayıf olduğu görüşündedir.[3] Allah için buğzetmek ve Allah için sevmek hakkında daha evvel Amr b. el-Hamik'in hadisi geçmişti.

(باب في المُنْجِيَاتِ والمُهْلِكَاتِ)

Kurtuluş Vesileleri ve Helak Edici Davranışlar

٣١٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا مَحْفُوظُ بْنُ بَحْرٍ الأَنْطَاكِيُّ ، قال : ثنا الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ التَّمِيمِيُّ ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ

---

1 Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7613.

2 Abdürrezzâk ile Ebû İshâk arasında yer alan ravi Ma'mer'dir. Ancak İshâk b. İbrâhîm ed-Deberî ile Abdürrezzâk arasındaki kopukluk kastedilmişse o başka. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 8860; Abdürrezzâk, *Mûsannef*, no. 20323.

3 Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 1357 (Tamamı); İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 353.

رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم : " ثَلاثٌ مُهْلِكَاتٌ ، وَثَلاثٌ مُنَجِّيَاتٌ ، وَثَلاثٌ كَفَّارَاتٌ ، وَثَلاثٌ دَرَجَاتٌ . فَأَمَّا الْمُهْلِكَاتُ : فَشُحٌّ مُطَاعٌ ، وَهَوًى مُتَّبَعٌ ، وَإِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِه . وَأَمَّا الْمُنَجِّيَاتُ : فَالْعَدْلُ فِي الْغَضَبِ ، وَالرِّضَى ، وَالْقَصْدُ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى ، وَخَشْيَةُ اللَّه فِي السِّرِّ وَالْعَلانِيَة . وَأَمَّا الْكَفَّارَاتُ : فَانْتِظَارُ الصَّلاة بَعْدَ الصَّلاة ، وَإِسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي السَّبَرَات ، وَنَقْلُ الأَقْدَامِ إِلَى الْجَمَاعَات . وَأَمَّا الدَّرَجَاتُ : فَإِطْعَامُ الطَّعَامِ ، وَإِفْشَاءُ السَّلامِ ، وَصَلاةٌ بِاللَّيْلِ ، وَالنَّاسُ نِيَامٌ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه ابن لهيعة ومن لا يعرف.

313. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Üç şey helak eder, üç şey kurtuluşa vesile olur, üç şey kefaret olur, üç şey ise mertebeyi yükseltir. Helak edici haller; kulak verilen cimrilik duygusu, uyulan nefsi arzu ve bir de kişinin kendini beğenmesidir. Kurtuluş vesileleri; öfke ve rıza halinde adil davranmak, fakirlikte de zenginlikte de iktisatlı/tutumlu olmak ve gizlide de görünürde de Allah'tan sakınmak. Kefaretler, bir namazı kıldıktan sonra diğer namazı beklemek, soğuk sabahlarda abdesti tam almak, cemaatle namazlara katılmak için gayret etmek. Mertebeler ise; yemek yedirmek, selamı yaymak ve bir de insanlar uykuda iken gece namazı kılmaktır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a ve tanınmayan biri yer almıştır.[1]

٣١٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَالِكٍ الْقُشَيْرِيُّ ، نَا زَائِدَةُ بْنُ أَبِي الرُّقَاد ، عَنْ زِيَادٍ النُّمَيْرِيِّ ، عَنْ أَنَسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ قَالَ : " ثَلاثٌ كَفَّارَاتٌ ، وَثَلاثٌ دَرَجَاتٌ ، وَثَلاثٌ مُنْجِيَاتٌ ، وَثَلاثٌ مُهْلِكَاتٌ ، فَأَمَّا الْكَفَّارَاتُ : فَإِسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي السَّبَرَاتِ ، وَانْتِظَارُ الصَّلَوَاتِ بَعْدَ الصَّلَوَاتِ ، وَنَقْلُ الأَقْدَامِ إِلَى الْجُمُعَاتِ ، وَأَمَّا الدَّرَجَاتُ : فَإِطْعَامُ الطَّعَامِ ، وَإِفْشَاءُ السَّلامِ ، وَالصَّلاةُ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ ، وَأَمَّا الْمُنْجِيَاتُ : فَالْعَدْلُ فِي الْغَضَبِ وَالرِّضَا ، وَالْقَصْدُ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى ، وَخَشْيَةُ اللَّهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلانِيَةِ ، وَأَمَّا الْمُهْلِكَاتُ : فَشُحٌّ مُطَاعٌ ، وَهَوًى مُتَّبَعٌ ، وَإِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِه "

رواه البزار والطبراني في الاوسط ببعضه وقال إعجاب المرء بنفسه من الخيلاء ، وفيه زائدة بن أبي الرقاد وزياد النميري وكلاهما مختلف في الاحتجاج به.

1 Hadis bütün tarikleriyle sahihtir. Bkz. *el-Silsiletü's-sahiha,* no. 1802.

314. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Üç şey kefaret olur, üç şey mertebeyi yükseltir, üç şey kurtuluşa vesile olur, üç şey de helak eder. Kefaretler, soğuk sabahlarda abdesti tam almak, namazları kıldıktan sonra diğer namazları beklemek, cumalara/cemaatle namazlara katılmak için gayret etmek. Mertebeyi yükselten ameller;, yemek yedirmek, selamı yaymak ve insanlar uykuda iken gece namazı kılmak. Kurtuluş vesileleri; hem öfkeliyken, hem de neşeliyken adil davranmak, fakirlikte de zenginlikte de iktisatlı olmak ve tenha da, açıkta da Allah'tan sakınmak. Helak edici davranışlara gelince bunlar da, kulak verilen cimrilik, uyulan nefsi arzu ve bir de kişinin kendisini beğenmesidir."

★Hadisi Bezzâr ve *"Kişinin gurur sebebiyle kendini beğenmesidir"* ifadesine kadarki kısmını *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde geçen İbn Ebi'r-Rukâd ve Ziyâd en-Nümeyrî'nin ikisiyle de ihticac konusu tartışmalıdır.[1]

٣١٥- أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَوْنٍ الْخُرَاسَانِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْمُهْلِكَاتُ ثَلاثٌ : إِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ ، وَشُحٌّ مُطَاعٌ ، وَهَوًى مُتَّبَعٌ "

315. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Helak edici davranışlar üç tanedir: Kişinin kendini beğenmesi, kulak verilen cimrilik duygusu ve bir de uyulan nefsi arzu"* buyurmuştur.[2]

٣١٦- قَالَ إِسْمَاعِيلُ : وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَوْنٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عُقَيْلٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِهِ

رواه البزار وفي سند ابن عباس وابن أبي أوفى كلاهما محمد بن عون الخراساني وهو ضعيف جدا.

316. İbn Ebî Evfâ, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) benzerini rivayet etmiştir.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup hem İbn Abbâs, hem de İbn Ebî Evfâ rivayetinde ismi geçen Muhammed b. Avn el-Horasânî oldukça zayıf biridir.

---

[1] Bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1802. Münzirî, *et-Terğib ve't-terhib*'de (I, 1612) demiştir ki: "Bunu Bezzâr, Beyhakî ve başkaları rivayet etmiş olup hadis bir grup sahabiden menkuldür. Senetlerinden hiçbiri bir tür tenkitten hali olmasa da, geneli itibariyle hadis *hasen* derecesindedir, inşaallah."

[2] Bir önceki hadise için bkz. Ebû Nuaym, *Hilye*, III, 219.

(باب ما جَاءَ فِي الحَيَاءِ)

Hayâ (Utanma Duygusu)

٣١٧- حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَيَاءُ مِنْ الْإِيمَانِ وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَالْبَذَاءُ مِنْ الْجَفَاءِ وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ

رواه احمد - وفي الصحيح منه الحياء من الايمان - ورجاله رجال الصحيح.

317. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayâ imandandır. İman da cennete götürür. Edepsizlik ise ahlâksızlık/kabalıktır. Ahlâksızlık da cehenneme götürür"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup *"Hayâ imandandır"* kısmı Buhârî'nin *Sahîh*'inde de geçmiştir. Senetteki raviler *Sahîh*'in ravileridir.

٣١٨- حَدَّثَنَا أَبُو يَاسِرٍ عَمَّارٌ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمِقْدَامِ هِشَامُ بْنُ زِيَادٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " الْحَيَاءُ مِنَ الإِيمَانِ "

رواه أبو يعلى وفيه هشام بن زياد ابو المقدام لا يحل الاحتجاج به ضعفه جماعة و لم يوثقه أحد.

318. Abdullah b. Selâm'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayâ imandandır"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hişâm b. Ziyâd Ebu'l-Mikdâm'la ihticac caiz değildir. Bir grup bilgin bu zatı zayıf görürken Ahmed b. Hanbel de güvenilir kabul etmemiştir.[1]

٣١٩- حَدَّثَنَا مَسِيحُ بْنُ حَاتِمٍ الْعَتَكِيُّ الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَصْرِيُّ ، قَالَ : خَطَبَ الْمَأْمُونُ ، فَذَكَرَ الْحَيَاءَ فَأَكْثَرَ ، ثُمَّ قَالَ : حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ زَاذَانَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، قَالا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " الْحَيَاءُ مِنَ الإِيمَانِ ، وَالإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ ، وَالْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ ، وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ "

قلت حديث ابي بكرة رواه ابن ماجه ، ورواهما جميعا الطبراني في الاوسط والصغير وفي سنده عبد الجبار بن عبدالله عن المأمون و لم أر من ذكر عبد الجبار.

[1] Hadisi Ebû Ya'lâ (no. 7501) rivayet etmiş olup senedinde ayrıca Ebû Yâsir Ammâr b. Hârun geçmiştir ki, zayıftır. Hişâm b. Ziyâd hakkında ise Heysemî (IV, 107) "metrûktur" hükmünü zikretmiştir.

319. Ebû Bekre ve İmrân b. Husayn'ın bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayâ imandandır. İman da cennete götürür. Edepsizlik ise ahlâksızlıktır/kabalıktır. Ahlâksızlık da cehenneme götürür"* buyurmuştur.

Ben derim ki: Ebû Bekre hadisini İbn Mâce rivayet etmiştir. Her iki rivayeti ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan, Me'mûn'un ravisi Abdülcebbâr b. Abdullah'ı zikredene rastlamadım.[1]

٣٢٠- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ حَمْدَانَ الْحَنَفِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَارَةَ بْنِ صُبَيْحٍ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُثْمَانَ الثَّقَفِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ الْهَمْدَانِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ مَالِكِ بْنِ زُبَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : جَاءَ قَوْمٌ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصَاحِبِهِمْ ، فَقَالُوا : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، إِنَّ صَاحِبَنَا هَذَا قَدْ أَفْسَدَهُ الْحَيَاءُ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الْحَيَاءَ مِنْ شَرَائِعِ الإِسْلامِ ، وَإِنَّ الْبَذَاءَ مِنْ لُؤْمِ الْمَرْءِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله وثقهم ابن حبان.

320. Abdullah -İbn Mes'ûd- anlatmaktadır: Bazı kimseler arkadaşlarını alıp Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) getirdiler ve: "Ey Allah'ın Peygamber'i! Bu arkadaşımızın ahlâkını hayâ bozdu" diyerek şikâyet ettiler. Bunun üzerine Allah'ın Nebisi (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki hayâ, İslâm'ın esaslarındandır. Edepsizlik ise kişinin kendi alçaklığındandır"* buyurdu.

٣٢١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بَكْرٍ السَّرَّاجُ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِحْصَنٍ الْعُكَّاشِيُّ ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، حَدَّثَنِي أَبُو أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الْحَيَاءَ وَالْعِيَّ مِنَ الإِيمَانِ ، وَهُمَا يُقَرِّبَانِ مِنَ الْجَنَّةِ ، وَيُبَاعِدَانِ مِنَ النَّارِ ، وَالْفُحْشُ وَالْبَذَاءُ مِنَ الشَّيْطَانِ ، وَهُمَا يُقَرِّبَانِ مِنَ النَّارِ ، وَيُبَاعِدَانِ مِنَ الْجَنَّةِ " ، فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ ، لأَبِي أُمَامَةَ : إِنَّا لَنَقُولُ فِي الشِّعْرِ : إِنَّ الْعِيَّ مِنَ الْحُمْقِ ، فَقَالَ : تَرَانِي أَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَتُحَسِّنُ بِشِعْرِكَ النَّتِنِ

رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن محصن العكاشي وهو ضعيف لا يحتج به.

321. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr,* no. 1091. Taberânî'nin hocası Mesîh b. Hâtim el-Atekî el-Basrî'nin biyografisi yoktur.

"Muhakkak ki hayâ ve ifade acizliği (muradını ifade edememek) imandandır. Bu ikisi kişiyi cennete yaklaştırır, cehennemden uzaklaştırır. Çirkeflik ve edepsizlik ise şeytandandır. Bu ikisi de cehenneme yaklaştırır, cennetten uzaklaştırır." Bir bedevî Ebû Umâme'ye: Biz şiirde "Kuşkusuz ifade acizliği ahmaklıktır" deriz, deyince Ebû Umâme: "Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu, diyorum. Sense bana kokmuş şiirini getiriyorsun!" diye çıkıştı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Muhammed b. Mihsan el-Ukâşî zayıftır, huccet olarak alınmaz.[1]

٣٢٢- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدَةَ الْقُومَسِيُّ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : نا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْحَيَاءُ وَالإِيمَانُ مَقْرُونَانِ ، لا يَفْتَرِقَانِ إِلا جَمِيعًا "

رواه الطبراني في الاوسط والصغير وقال تفرد به محمد بن عبيدة القومسي.

322. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayâ ve iman birlikte var olur ve yine ancak birlikte yok olurlar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş ve Muhammed b. Ubeyde el-Kûmesî'nin bunu tek başına rivayet ettiğini belirtmiştir.

٣٢٣- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ زَكَرِيَّا ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْخَطَّابِيُّ ، نا يُوسُفُ بْنُ خَالِدٍ السَّمْتِيُّ ، نا سَلْمُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " الْحَيَاءُ وَالإِيمَانُ فِي قَرْنٍ ، فَإِذَا سُلِبَ أَحَدُهُمَا اتَّبَعَهُ الآخَرُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه يوسف بن خالد السمتي كذاب خبيث.

323. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayâ ve iman bir çantadadır; biri çekilip alındığında, diğeri de peşinden gider"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yûsuf b. Hâlid es-Semtî yalancı ve kötü niyetli bir insandır.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7481; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 269; Tirmizî, no. 2096 (*sahîh* bir senetle).

Muhammed b. Mihsan el-Ukâşî hakkında ise Heysemî (II, 148)'de "metrûktur" derken, başka bir yerde (V, 117) "yalancı" hükmünü vermiştir.

(باب ما جَاءَ أَنَّ الصِّدْقَ مِنْ الإيْمان)

"Doğruluğun İmandan Olduğuna Dair"

٣٢٤- حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنِي حُيَيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عَمَلُ الْجَنَّةِ قَالَ الصِّدْقُ وَإِذَا صَدَقَ الْعَبْدُ بَرَّ وَإِذَا بَرَّ آمَنَ وَإِذَا آمَنَ دَخَلَ الْجَنَّةَ - فذكر الحديث ويأتي بتمامه في ذم الكذب من كتاب العلم رواه احمد وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

 324. Abdullah b. Amr anlatmaktadır: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek:

"Ey Allah'ın Resûlü! Cennete götüren amel nedir?" diye sordu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Doğruluktur; zira kul doğru söylerse, iyilik yapar. İyilik yaparsa inanır. İnanırsa da cennete girer"* buyurdu...

Hadisin tamamı İlim Kitabının "Yalanın Yerilmesi"ne dair bölümünde gelecektir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a zayıftır.

٣٢٥- حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ أُذَيْنٍ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ الْعَبْدُ الْإِيمَانَ كُلَّهُ حَتَّى يَتْرُكَ الْكَذِبَ فِي الْمُزَاحِ وَالْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ صَادِقًا

رواه احمد والطبراني في الاوسط وفيه منصور بن أذين ولم أر من ذكره.

قلت وتأتي أحاديث من هذا الباب بعضها في العلم وبعضها في الادب إن شاء الله.

325. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul, şakayla bile olsa yalanı ve haklı bile olsa tartışmayı bırakmadıkça, kâmil imana ulaşamaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mansûr b. Üzeyn'i zikredene rastlamadım.

Ben derim ki: Konuyla ilgili hadislerin bir kısmı İlim kitabında, bir kısmı da Edeb kitabında gelecektir.

٣٢٦- وعن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا يَبْلُغُ الْعَبْدُ صَرِيحَ الإيمَانِ حَتَّى يدع المزاح والكذب ويدع المراء وإن كان مُحقًّا.

رواه أبو يعلى في الكبير وفيه محمد بن عثمان عن سليمان بن داود لم أر من ذكرهما.

 326. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine gör Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul şakayı ve yalanı terk etmedikçe, haklı bile olsa tartışmayı bırakmadıkça apaçık iman derecesine ulaşamaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ *el-Müsnedü'l-kebir*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Süleymân b. Dâvud'u da ravisi Muhammed b. Osman'ı da zikredene rastlamadım.[1]

٣٢٧- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ قَالَ سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ قَالَ حُدِّثْتُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُطْبَعُ الْمُؤْمِنُ عَلَى الْخِلَالِ كُلِّهَا إِلَّا الْخِيَانَةَ وَالْكَذِبَ

رواه احمد وهو منقطع بين الاعمش وأبي أمامة.

327. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin her türlü özelliğe sahip olabilir; ama hıyanet ve yalana asla"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde A'meş ile Ebû Umâme arasında kopukluk vardır.

٣٢٨- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ زِيَادٍ الصَّائِغُ، قَالَ: ثنا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: " الْمُؤْمِنُ يُطْبَعُ عَلَى كُلِّ خَلَّةٍ غَيْرَ الْخِيَانَةِ وَالْكَذِبِ ".

رواه البزار وأبو يعلى ورجاله رجال الصحيح.

328. Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın bildirdiğine göre Nebi (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin, hıyanet ve yalan dışında her özelliğe sahip olabilir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

٣٢٩- وعن ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يُطْبَعُ الْمُؤْمِنُ عَلَى كُلِّ خُلُقٍ لَيْسَ الْخِيَانَةَ وَالْكَذِبَ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبيد الله بن الوليد وهو ضعيف.

329. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin, her türlü ahlâka sahip olabilir. Ama hıyanet ve yalana asla"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Ubeydullah b. el-Velîd el-Vassâfî zayıftır.

---

[1] Taberânî, *Müsnedü'ş-şâmiyyîn*'de (no. 2091) Hâlid b. Hayyân tarikiyle Süleymân'dan tahric etmiştir.

[2] Bkz. Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, X, 197. Beyhakî, "Hadis birden fazla kanalla Sa'd'dan onun sözü olarak rivayet edilmiştir. Bunu yalnız Ali b. Hâşim'in bu senetle müsned/merfû olarak naklettiğini biliyoruz" açıklamasını yapmıştır.

٣٣٠- حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَجْتَمِعُ الْإِيمَانُ وَالْكُفْرُ فِي قَلْبِ امْرِئٍ وَلَا يَجْتَمِعُ الصِّدْقُ وَالْكَذِبُ جَمِيعًا وَلَا تَجْتَمِعُ الْخِيَانَةُ وَالْأَمَانَةُ جَمِيعًا

رواه احمد وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

330. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bir kişinin kalbinde küfür ile iman birleşmez. Doğruluk ile yalan bir arada bulunmaz. Yine hıyanet ile emanet duygusu bir arada bulunmaz" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a zayıftır.

٣٣١- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " كُلُّ الْخِلالِ يُطْوَى عَلَيْهَا الْمُؤْمِنُ إلا الْخِيَانَةَ ، وَالْكَذِبَ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

331. Abdullah –İbn Mes'ûd- "Bütün sıfatlar müminde bulunabilir; fakat hıyanet ve yalan asla" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen ravileri güvenilir kimselerdir.

٣٣٢- حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا يَحْيَي بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الطَّائِيُّ ، ثنا ثَابِتُ بْنُ سَعْدٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّهُ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَهُمَا فِي الْجَنَّةِ ، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّهُ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَهُمَا فِي النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

332. Muaviye b. Ebî Süfyân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Doğruluktan ayrılmayın; zira doğruluk iyiliğe sevk eder ve bu iki haslet cennete götürür. Sakın yalana yaklaşmayın; zira yalan kötülüğe sevk eder ve bu iki sıfat cehenneme götürür"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٣٣٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَاصِمٍ ، نَا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ ، نَا الْحَسَنُ بْنُ كَثِيرٍ ، حَدَّثَنِي جَدِّي يَحْيَى بْنُ كَثِيرِ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَجْدَةَ الْحِمْصِيِّ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِيهِ صَالِحِ بْنِ الْمُتَوَكِّلِ ، قَالَ سَمِعْتُ مَازِنَ بْنَ الْغَضُوبَةِ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ ، فَإِنَّهُ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه يحيى بن كثير وهو متروك.

333. Mâzin b. el-Ğadûbe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Doğruluktan ayrılmayın; zira doğruluk cennete götürür"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedindeki Yahyâ b. Kesîr metrûktur.[1]

(باب فِيمَنْ أَسْلَمَ مِنْ أَهْلِ الكِتَابِ وغَيْرِهِمْ)

Ehl-i Kitap ve Başka Milletlerden Müslüman Olanlar

٣٣٤- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ السَّيْلَحِينِيُّ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ إِنِّي لَتَحْتَ رَاحِلَةِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمَ الْفَتْحِ فَقَالَ قَوْلًا حَسَنًا جَمِيلًا وَكَانَ فِيمَا قَالَ مَنْ أَسْلَمَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابَيْنِ فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ وَلَهُ مَا لَنَا وَعَلَيْهِ مَا عَلَيْنَا وَمَنْ أَسْلَمَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَلَهُ أَجْرُهُ وَلَهُ مَا لَنَا وَعَلَيْهِ مَا عَلَيْنَا

رواه احمد والطبراني في الكبير وفيه القاسم ابو عبد الرحمن وقد ضعفه احمد وغيره.

334. Ebû Umâme anlatmaktadır: Fetih günü Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) alt yanındaydım. O gün Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) güzel ve hoş bir konuşma yaptı. Söyledikleri arasında şunlar da vardı:

"Ehl-i kitaptan Müslüman olan için iki kere mükafat vardır. O, bizim sahip olduğumuz haklara sahip olduğu gibi, sorumluluklarımıza da ortaktır. Müşriklerden Müslüman olana ise bir kere mükafat vardır. O da bizim sahip olduğumuz haklara sahip olduğu gibi sorumluluklarımıza da ortaktır."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kâsım Ebû Abdurrahman'ı, Ahmed b. Hanbel ve başkaları zayıf görmüşlerdir.[2]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XX, 337. Senedinde yer alan üç ravi tanınmamaktadır.

2 Kâsım metrûktur. Ayrıca 39 nolu hadise bkz. Yine senedinde yer alan, Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih de zayıftır. Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* V, 259; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7786, 7856.

(بابُ الإسْلامُ بالنَّسَب)

Soyla Gelen Müslümanlık

٣٣٥- قال الطبراني في الكبير حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ ، قَالَ : فَوُلِدَ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْقَاسِمُ وَهُوَ أَكْبَرُ وَلَدِه ، ثُمَّ زَيْنَبُ ، قَالَ : وَكَانَتْ زَيْنَبُ بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عِنْدَ أَبِي الْعَاصِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ ، فَوَلَدَتْ لَهُ عَلِيًّا ، وَأُمَامَةَ ، كَانَ عَلِيٌّ مُسْتَرْضَعًا فِي بَنِي غَاضِرَةَ فَافْتَصَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَبُوهُ يَوْمَئِذٍ مُشْرِكٌ ، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ شَارَكَنِي فِي شَيْءٍ فَأَنَا أَحَقُّ بِهِ ، وَأَيُّمَا كَافِرٍ شَارَكَ مُسْلِمًا فِي شَيْءٍ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ مِنْهُ " - فذكر الحديث وهو منقطع كما ترى.

335. Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de der ki: Bize Ali b. Abdülaziz bildirdi. Dedi ki: Bize Zübeyr b. Bekâr bildirdi. Dedi ki: Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) Kâsım dünyaya geldi. Bu, en büyük çocuğu idi. Sonra Zeyneb doğdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Zeyneb, Ebu'l-Âs b. Rabî b. Abdi Şems'le evli idi. Ona Ali ve Umâme adında iki erkek çocuğu doğurdu. Ali süt çocuğu olarak Ğâdıra oğullarına verilmişti. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) çocuğu sütten kesti. Çünkü babası o vakit müşrikti. Sonra: *"Kim benimle bir şeyi paylaşıyorsa, ben ona daha layığımdır. Hangi kâfir Müslüman'la bir şeyde ortaksa, Müslüman o şeye ondan daha layıktır"* buyurdu....
Gördüğün gibi hadis munkatıdır.

(باب فيمَنْ أسْلَمَ على يَدَيْه أحَدٌ)

Bir Kimsenin Müslüman Olmasına Vesile Olan

٣٣٦- حدثنا خَلَفُ بْنُ عَمْرٍو الْعُكْبَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ النَّيْسَابُورِيُّ ، ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ أَسْلَمَ عَلَى يَدَيْهِ رَجُلٌ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ "

رواه الطبراني في الثلاثة وفيه محمد بن معاوية النيسابوري وثقه احمد وضعفه اكثر الناس قال يحيى بن معين كذاب.

قلت وتأتي أحاديث هذا الباب في الجهاد إن شاء الله ، وحديث عائشة فيمن ربى صغيرا حتى يقول لا إله إلا الله في البر والصلة

336. Ukbe b. Âmir el-Cühenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimin eliyle bir kimse Müslüman olursa, o kimse cenneti hak eder"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Muaviye en-Neysabûrî'yi Ahmed b. Hanbel güvenilir kabul ederken, bilginlerin çoğunluğu onu zayıf görmüşlerdir. Yahyâ b. Maîn ise kezzâb/yalancı olduğunu söylemiştir.

Ben derim ki: Konuyla ilgili daha başka hadisler, inşallah, Cihat bölümünde gelecektir.

Âişe'den nakledilen "Bir çocuğu Lâ ilâhe illallah" deyinceye kadar terbiye edip yetiştiren kimseyle ilgili hadis Birr ve Sıla (Ahlak ve Akrabalık İlişkileri) bölümünde gelecektir.[1]

(بابٌ فيمَنْ عَمِلَ خَيْرًا ثُمَّ أَسْلَمَ)

Hayır İşledikten Sonra Müslüman Olan

٣٣٧- حَدَّثَنَا عَفَّانُ ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ أَبِي السَّائِبِ ، أَنَّهُ كَانَ يُشَارِكُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ الْإِسْلَامِ فِي التِّجَارَةِ ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْفَتْحِ جَاءَهُ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَرْحَبًا بِأَخِي وَشَرِيكِي ، كَانَ لَا يُدَارِي وَلَا يُمَارِي ، يَا سَائِبُ قَدْ كُنْتَ تَعْمَلُ أَعْمَالًا فِي الْجَاهِلِيَّةِ لَا تُقْبَلُ مِنْكَ ، وَهِيَ الْيَوْمَ تُقْبَلُ مِنْكَ " ، وَكَانَ ذَا سَلَفٍ وَصِلَةٍ

- قلت رواه أبو داود وغيره بعضه وله طريق تأتي في البر والصلة - رواه احمد والطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

337. Sâib b. Ebi's-Sâib'in naklettiğine göre kendisi İslâmiyet'ten önce Hz. Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) beraber ortak ticaret yapardı. Fetih günü (Mekke'nin fethinde) Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hoş geldin, kardeşim ve ortağım! Bu, ne hile yapar, ne de tartışırdı. Sâib! Sen Cahiliye çağında öyle işler yapardın ki, onlar (o gün) kabul edilmezdi. Ama bugün kabul edilir. Bu, geçmişi güzel ve ilişkileri düzgün biriydi"* buyurdu.

★Ben derim ki: Ebû Dâvud ve başka kaynaklar hadisin bir kısmını rivayet etmiş olup Birr ve Sıla bölümünde gelecek başka bir tariki daha vardır.

Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

---

[1] Bkz. 9504 nolu hadis. İbn Maîn "Hadisin aslı yoktur" derken, İbnü'l-Cevzî *el-Mevzûât*'ta zikrederek Şihâb'ın *Müsned*'inde mütabileri bulunduğunu belirtmiştir. Bkz. *Feyzü'l-Kadîr*, VI, 62.

٣٣٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا الْغَلابِيُّ ، ثنا الْعَلاءُ بْنُ الْفَضْلِ ، ح وَحَدَّثَنِي أَبُو أُمَيَّةَ سَلْمُ بْنُ عِصَامٍ الأَصْبَهَانِيُّ الثَّقَفِيُّ ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَرَجِ الرِّيَاشِيُّ ، ثنا الْعَلاءُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ ، ثنا عَبَّادُ بْنُ كُسَيْبٍ أَبُو الْحِسَابِ الْعَنْبَرِيُّ ، ثنا طُفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو الرَّبَعِيُّ رَبِيعَةُ بْنُ مَالِكِ بْنِ حَنْظَلَةَ إِخوةُ عُجَيْفٍ ، عَنْ صَعْصَعَةَ بْنِ نَاجِيَةَ الْمُجَاشِعِيِّ وَهُوَ جَدُّ الْفَرَزْدَقِ بْنِ غَالِبِ بْنِ صَعْصَعَةَ ، قَالَ : قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، فَعَرَضَ عَلَيَّ الإِسْلامَ فَأَسْلَمْتُ ، وَعَلَّمَنِي آيًا مِنَ الْقُرْآنِ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي عَمِلْتُ أَعْمَالا فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، فَهَلْ لِي فِيهَا أَجْرٌ ؟ قَالَ : " وَمَا عَمِلْتَ ؟ " فَقُلْتُ : إِنِّي ضَلَّتْ نَاقَتَانِ لِي عَشْرَاوَانِ ، فَخَرَجْتُ أَبْتَغِيهَا عَلَى جَمَلٍ لِي ، فَرُفِعَ لِي بَيْتَانِ فِي فَضَاءٍ مِنَ الأَرْضِ ، فَقَصَدْتُ قَصْدَهُمَا ، فَوَجَدْتُ فِي أَحَدِهِمَا شَيْخًا كَبِيرًا ، فَقُلْتُ : هَلِ احْتَسَسْتُمْ نَاقَتَيْنِ عَشْرَاوَيْنِ ؟ قَالَ : مَا نَارَاهُمَا ؟ ، قُلْتُ : مِيسَمُ ابْنُ دَارِمٍ ، قَالَ : قَدْ أَصَبْنَا نَاقَتَيْكَ ، وَنَتَجْنَاهُمَا وَظَارَنَاهُمَا ، وَقَدْ نَعَشَ اللَّهُ بِهِمَا أَهْلَ بَيْتٍ مِنْ قَوْمِكَ مِنَ الْعَرَبِ مِنْ مُضَرَ ، فَبَيْنَمَا هُوَ يُخَاطِبُنِي إِذْ نَادَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الْبَيْتِ الآخَرِ ، وَلَدَتْ مِمَّنْ وَلَدَتْ ، قَالَ : قَالَ : وَمَا وَلَدَتْ إِنْ كَانَ غُلامًا ، فَقَدْ شَرَكَنَا فِي قَوْمِنَا ، وَإِنْ كَانَتْ جَارِيَةً فَأَدْفَنَّاهَا ، فَقَالَتْ : جَارِيَةٌ ، فَقُلْتُ : وَمَا هَذِهِ الْمَوْءُودَةُ ؟ قَالَ : ابْنَةٌ لِي ، فَقُلْتُ : إِنِّي أَشْتَرِيهَا مِنْكَ قَالَ : يَا أَخَا بَنِي تَمِيمٍ ، أَتَقُولُ أَتَبِيعُ ابْنَتَكَ ؟ وَقَدْ أَخْبَرْتُكَ أَنِّي رَجُلٌ مِنَ الْعَرَبِ مِنْ مُضَرَ ؟ فَقُلْتُ : إِنِّي لا أَشْتَرِي مِنْكَ رَقَبَتَهَا ، إِنَّمَا أَشْتَرِي رُوحَهَا أَنْ لا تَقْتُلَهَا ، قَالَ : بِمَ تَشْتَرِيهَا ؟ قُلْتُ : نَاقَتِي هَاتَيْنِ وَوَلَدَيْهِمَا ، قَالَ : وَتَزِيدُنِي بَعِيرَكَ هَذَا ؟ قُلْتُ : نَعَمْ ، عَلَى أَنْ تُرْسِلَ مَعِي رَسُولا ، فَإِذَا بَلَغْتُ إِلَى أَهْلِي رَدَدْتُ إِلَيْكَ الْبَعِيرَ فَفَعَلَ ، فَلَمَّا بَلَغْتُ أَهْلِي رَدَدْتُ إِلَيْهِ الْبَعِيرَ ، فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ فَكَّرْتُ فِي نَفْسِي إِنَّ هَذِهِ لَمَكْرُمَةٌ ، مَا سَبَقَنِي إِلَيْهَا أَحَدٌ مِنَ الْعَرَبِ ، وَظَهَرَ الإِسْلامُ ، وَقَدْ أَحْيَيْتُ ثَلاثَ مِائَةٍ وَسِتِّينَ مِنَ الْمَوْءُودَةِ أَشْتَرِي كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ بِنَاقَتَيْنِ عَشْرَاوَيْنِ وَجَمَلٍ ، فَهَلْ لِي فِي ذَلِكَ مِنْ أَجْرٍ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : " لَكَ أَجْرُهُ إِذْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْكَ بِالإِسْلامِ " قَالَ عُبَادَةُ : وَمِصْدَاقُ قَوْلِ صَعْصَعَةَ قَوْلُ الْفَرَزْدَقِ : وَجَدِّي الَّذِي مَنَعَ الْوَائِدَاتِ فَأَحْيَا الْوَئِيدَ ، فَلَمْ يُوأَدِ

رواه الطبراني في الكبير والبزار وفيه الطفيل بن عمرو التميمي قال البخاري لا يصح حديثه وقال العقيلي لا يتابع عليه.

338. Ferazdak b. Ğâlib b. Sa'sa'a'nın dedesi Sa'sa'a b. Nâciye el-Mücâşi'î anlatmaktadır:

Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim. Bana İslâm'ı teklif etti ve Müslüman oldum. Sonra bana Kur'ân'dan bir kaç âyet öğretti. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Cahiliye çağında bir takım işler yapmıştım. Bunlardan dolayı bana mükâfat var mıdır?" diye sordum.

"Ne yaptın?" diye sordu. Ben de şunu anlattım:

"İki gebe devem kaybolmuştu. Bana ait bir erkek devenin sırtında onları aramaya çıktım. Derken çölde gözüme iki konak ilişti. Onlara doğru ilerledim. Birinde yaşlı bir zat gördüm ve: "İki gebe deve gördün mü?" diye sordum. "Damgaları nasıldı?" dedi. "Dârim oğulları damgası vurulmuştu" dedim. Bunun üzerine "Biz onları yakalayıp doğurttuk. Sonra yavrularını başka bir anneye verdik. Allah onlar vasıtasıyla Arap kavminden Mudar'dan bir hane halkını rızıklandırdı" dedi. O benimle konuşurken diğer konaktan bir kadın "Doğurdu!" diye seslendi. İhtiyar: "Ne doğurdu? Eğer erkek çocuk ise bizimle beraber kavmimize katılır. – Bezzâr "Kavmimiz içerisinde onunla onurlanırız" ifadesini nakletmiştir– Eğer kız çocuğu ise onu göm!" dedi. Kadın: "Kız çocuğu" deyince ben: "Bu diri diri gömülecet kız çocuğu da nedir?" diye sordum. "Benim kızım" dedi. "Öyleyse ben onu senden satın alıyorum" dedim.

"Beni dinle, Temim oğullarının kardeşi, yani sen bana <Kızını satar mısın?> mı demek istiyorsun? Sana söyledim ya ben Mudar'a bağlı bir Arap erkeğiyim" diye karşılık verdi. Ben de: "Ben senden onu köle gibi satın almıyorum. Ben yalnızca onun ruhunu satın alıyorum ki onu öldürmeyesin" dedim. Bunun üzerine: "Neye karşılık satın alacaksın?" diye sordu.

"Bu iki dişi devem ve yavrularına karşılık" dedim.

Adam: "Ayrıca şu erkek deveni de vereceksin" dedi. Ben de: "Bir şartla kabul ediyorum. Benimle birlikte birini göndereceksin. Ben ailemin yanına varınca, deveyi sana geri göndereceğim" dedim. Kabul etti. Sonra ailemin yanına vardığımda deveyi ona geri gönderdim. Sonra gecenin bir saatinde bunun, benden önce Araplardan kimsenin sahip olmadığı bir erdem/şeref olduğunu düşündüm. İslâmiyet zuhur ettiğinde, her birini iki gebe deve ve bir erkek deve karşılığında satın alarak, diri diri gömülmek üzere olan tam 300 kız çocuğunu kurtarmıştım. Bundan dolayı bana bir mükâfat var mıdır?"

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bundan dolayı sana ecir vardır. Çünkü Allah sana İslâm'ı lütfetti"* buyurdu.

Abbâd demiştir ki: Ferazdak'ın aşağıdaki beyitleri Sa'sa'a'nın bu sözlerini doğrulamaktadır:

"Dedem, kız çocuklarını diri diri toprağa gömen kadınlara engel oldu,

Böylece diri diri toprağa gömülen kız çocuklarına hayat verdi de onlar diri diri gömülmediler."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Tufeyl b. Amr et-Temîmî hakkında Buhârî: "Hadisi sahih değildir" açıklamasını yaparken, Ukaylî de "Hadisine mutabaat yapılmamış" demiştir.[1]

(باب فيمَنْ أَحْسَنَ بعدَ إسْلامه أَوْ أَسَاءَ)

Müslüman Olduktan Sonra İyi veya Kötü Davranış Sergileyen

٣٣٩- عن جابر أن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال إن رجلا قال يارسول الله أَنُؤَاخَذُ بِمَا عَمِلْنَا فِي الْجَاهِلِيَّة فقال مَنْ أَحْسَنَ فِي الإِسْلامِ لَمْ يُؤَاخَذْ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّة ، وَمَنْ أَسَاءَ فِي الإِسْلامِ أُخِذَ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالإِسْلامِ.

رواه البزار وفيه أسيد بن زيد وهو كذاب

339. Câbir'in naklettiğine göre bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Cahiliye döneminde işlediklerimizden sorumlu tutulacak mıyız?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim İslâm döneminde iyi davranış sergilerse, Cahiliye döneminde işlediklerinden sorumlu tutulmaz. Sizden kim de İslâm döneminde kötü davranış sergilerse, hem Cahiliye çağı, hem de İslâm döneminde işlediklerinden sorumlu tutulur"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Useyd b. Zeyd yalancının tekidir.[2]

---

[1] Aşağıdaki hadis de bu konudaki zevâide katılmalıdır:

Enes'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adama: *"Müslüman ol!"* dedi. Adam: "Kendimi pek istekli görmüyorum" diye cevap verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendini istekli görmesen de Müslüman ol!"* buyurdu. Bkz. Bezzâr, no. 69; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 19, 181; Ebû Ya'lâ. Hadisin senedi *Sahîhayn*'ın şartlarına göre sahîhtir.

[2] Bezzâr, no. 73. Bezzâr demiştir ki: Useyd'in Şerîk'ten olan bu rivayetine mutabaat yapılmamıştır. Bunu asıl A'meş, Ebû Vâil kanalıyla Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayet etmektedir.

(باب لا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حتى يُحبَّ لأَخيْه ما يُحبُّ لنَفْسه)

Kulun Kendisi İçin İstediğini Kardeşi İçin de İstemedikçe, Gerçekte İman Etmiş Olmayacağına Dair

٣٤٠- عن أنس كنت جالسا ورجل عند النبي صلى الله عليه وسلم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يؤمن عبد حتى يحب لاخيه السلم ما يحب لنفسه قال أنس فخرجت أنا والرجل إلى السوق فإذا سلعة تباع فساومته فقال بثلاثين فنظر الرجل فقال قد أخذها باربعين فقال صاحبها ما يحملك على هذا وأنا أعطيكها بأقل من هذا ثم نظر أيضا فقال قد أخذها بخمسين فقال صاحبها ما يحملك على هذا وأنا أعطيكها بأقل من هذا قال إني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا يؤمن عبد حتى يحب لاخيه ما يحب لنفسه وأنا أرى أنه صالح بخمسين ، قلت في الصحيح طرف منه عن انس وحده.

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح

340. Enes anlatmaktadır:

Ben ve bir adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorduk. Derken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul kendisi için istediğini Müslüman kardeşi için de istemedikçe gerçekte iman etmiş olmaz"* buyurdu.

Enes der ki: Sonra ben ve söz konusu adam çarşıya çıktık. Orada bir malın satılmakta olduğunu gördüm ve hemen satıcıyla pazarlığa başladım. (Enes) Satıcıya: "Otuza (dirhem) alıyorum" dedi. Adam durup baktı. Bunun üzerine: "Öyleyse kırka satın aldım" dedi. Satıcı: "Neden böyle yapıyorsun? Ben onu sana daha az fiyata vereceğim" dedi. Sonra tekrar durup baktı. Bu sefer Enes: "Elliye satın aldım" dedi. Satıcı: "Ben onu sana daha az fiyata verecekken sen neden böyle yapıyorsun!" deyince Enes şunu söyledi: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kul kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe gerçekte iman etmiş olmaz."* Ben bu malın elli (dirhem) edeceğini düşünüyorum.

Derim ki: Buhârî'nin *Sahîh*'inde hadisin yalnız Enes'le ilgili kısmı geçmiştir. Tamamını ise Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب لا إِيْمَانَ لِمَنْ لا أَمانَةَ لَهُ)

Emanet Duygusuna Sahip Olmayanın İmanı da Olmaz

٣٤١- حَدَّثَنَا بَهْزٌ حَدَّثَنَا أَبُو هِلَالٍ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ مَا خَطَبَنَا نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا قَالَ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ

رواه احمد وأبو يعلى والبزار والطبراني في الاوسط وفيه أبو هلال وثقه ابن معين وغيره وضعفه النسائي وغيره.

341. Enes anlatmaktadır:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her ne zaman bize hutbe irat etmişse mutlaka şu sözlere yer vermiştir: *"Emanet duygusu olmayanın imanı da olmaz. Ahde vefa göstermeyenin dini de olmaz."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde geçen Ebû Hilâl'i İbn Maîn ve başkaları güvenilir kabul ederken Nesâî ve diğerleri zayıf görmüşlerdir.[1]

٣٤٢- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُدْرِكٍ الْقَصْرِيُّ ، بِقَصْرِ ابْنِ هُبَيْرَةَ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا أَبُو خُلَيْدٍ عُتْبَةُ بْنُ حَمَّادٍ ، ثنا ابْنُ ثَوْبَانَ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا إِيمَانَ لِمَنْ لا أَمَانَةَ لَهُ ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، لا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا "

رواه الطبراني في الكبير وله في رواية أخرى عنه: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا عَبْدُ الْقَاهِرِ بْنُ شُعَيْبٍ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ الزُّبَيْرِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا دِينَ لِمَنْ لا أَمَانَةَ لَهُ " .

وفيه القسم ابو عبد الرحمن وهو ضعيف عند الاكثرين.

342. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Emanet duysu bulunmayanın imanı da olmaz. Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Başka bir varyantta ifade *"Emanet duygusu bulunmayanın dini de olmaz"* şeklindedir. Senedinde yer alan Kâsım Ebû Abdurrahman çoğunluğa göre zayıftır.[2]

---

[1] Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ,* VI, 288. İbn Hibbân, *Sahîh,* no. 194; Beğavî, *Şerhu's-Sünne,* no. 38. Beğavî "Bu *hasen* bir hadistir" yorumunu yapmıştır.

[2] Bkz. no. 39; *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7798.

٣٤٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَيَّانَ الْمَازِنِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْخَطَّابِ الْكُوفِيُّ ، ثنا حِبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ مَذْعُورٍ ، عَنْ قُرَيْشٍ التَّمِيمِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " لا إِيمَانَ لِمَنْ لا أَمَانَةَ لَهُ ، وَلا دِينَ لِمَنْ لا عَهْدَ لَهُ- فذكر الحديث وقد تقدم وفيه حصين بن مذعور عن قريش التميمي و لم أر من ذكرهما.

343. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Emanet duygusu bulunmayanın imanı da olmaz. Ahde vefa göstermeyenin dini de olmaz"* buyurmuştur.

Daha evvel de belirtildiği gibi senedinde yer alan Kureyş et-Temîmî ve ravisi Husayn b. Mez'ûr'u zikredene rastlamadım.

(باب لا يَفْتِكُ مُؤْمِنٌ)

Mümin Suikast Düzenlemez

٣٤٤- حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا مُبَارَكٌ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ فَقَالَ أَقْتُلُ لَكَ عَلِيًّا قَالَ لاَ وَكَيْفَ تَقْتُلُهُ وَمَعَهُ الْجُنُودُ قَالَ أَلْحَقُ بِهِ فَأَفْتِكُ بِهِ قَالَ لاَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ إِنَّ الْإِيمَانَ قَيْدُ الْفَتْكِ لاَ يَفْتِكُ مُؤْمِنٌ

رواه احمد وفيه مبارك بن فضالة وهو ثقة ولكنه مدلس ولكنه قال حدثنا الحسن.

344. Hasan (el-Basrî) anlatmaktadır: Bir adam Zübeyr'e gelerek: "Senin adına Ali'yi öldüreyim mi?" dedi.

"Hayır. Onu nasıl öldüreceksin ki, onun orduları var" deyince "Kendisine katılır, ona suikast düzenlerim" deyince Zübeyr: "Asla olmaz; zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): <*İman suikastı engelleyen bir bağdır. Onu mümin olan çözmez*> buyurmuştur" diyerek teklifi reddetti.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mubârek b. Fadâle güvenilir olmakla beraber müdellistir. Fakat burada *"haddesena Hasan"* diyerek sarih sıyga kullanmıştır.

٣٤٥- حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ مُعَاوِيَةَ دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ فَقَالَتْ لَهُ أَمَا خِفْتَ أَنْ أُقْعِدَ لَكَ رَجُلًا فَيَقْتُلَكَ فَقَالَ مَا كُنْتِ لِتَفْعَلِيهِ وَأَنَا فِي بَيْتِ أَمَانٍ وَقَدْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ يَعْنِي الْإِيمَانُ قَيْدُ الْفَتْكِ كَيْفَ أَنَا فِي الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَكِ وَفِي حَوَائِجِكِ قَالَتْ صَالِحٌ قَالَ فَدَعِينَا وَإِيَّاهُمْ حَتَّى نَلْقَى رَبَّنَا عَزَّ وَجَلَّ

رواه احمد والطبراني في الكبير إلا أن الطبراني قال عن سعيد ابن المسيب عن مروان قال دخلت مع معاوية على عائشة ، وفيه علي بن زيد وهو ضعيف.

345. Saîd b. el-Müseyyeb'in bildirdiğine göre Muaviye, Hz. Âişe'nin yanına girdi. Âişe: "Senin karşına bir adamı dikip seni öldürtmemden korkmadın mı?" deyince Muaviye şu cevabı verdi: "Ben güvenli bir evdeyken sen bunu yapamazsın; zira ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *<İman suikastı önleyen bir bağdır>*" Sonra: "Beni, seninle aramdaki ilişkiler bakımından ve ihtiyaçlarını gidermekte nasıl buluyorsun?"diye sordu. Âişe: "İyi" deyince Muaviye: "Öyleyse bizi onlarla baş başa bırak da biz bu halimizle aziz ve celil olan Allah'ın huzuruna çıkalım" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî demiştir ki: "Saîd b. el-Müseyyeb Mervân'dan şöyle dediğini nakletmiştir: Muaviye ile beraber Âişe'nin yanına girdim...." Ancak senedinde yer alan Ali b. Zeyd zayıftır.[1]

(باب فِيْمَنْ يُخَالِفُ كَمَالَ الإِيْمَانِ)

Kamil İmana Ters Düşenler

٣٤٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ يَحْيَى الْمَدَنِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عِيسَى ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ بِمُؤْمِنٍ مُسْتَكْمِلِ الإِيمَانِ مَنْ لَمْ يَعُدَّ الْبَلاءَ نِعْمَةً ، وَالرَّخَاءَ مُصِيبَةً " ، قَالُوا : كَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " لأَنَّ الْبَلاءَ لا يَتْبَعُهُ إِلا الرَّخَاءُ ، وَكَذَلِكَ الرَّخَاءُ لا تَتْبَعُهُ إِلا الْمُصِيبَةُ ، وَلَيْسَ بِمُؤْمِنٍ مُسْتَكْمِلِ الإِيمَانِ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِي غَمٍّ مَا لَمْ يَكُنْ فِي صَلاةٍ " ، قَالُوا : وَلِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " لأَنَّ الْمُصَلِّي يُنَاجِي رَبَّهُ وَإِذَا كَانَ فِي غَيْرِ صَلاةٍ إِنَّمَا يُنَاجِي ابْنَ آدَمَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبد العزيز ابن يحيى المدني قال البخاري كان يضع الحديث.

346. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Belayı nimet, rahatlığı da musibet saymayan kimse, imanı kamil bir mümin değildir"* buyurdu.

Yanındakiler: "Ey Allah'ın Resûlü, bu nasıl olur?" dediler.

"Çünkü belayı ancak rahatlık takip eder. Aynı şekilde rahatlığı da bela ve musibet takip eder. Yine, namazında sükun/huzur bulmayan, imanı kamil bir mümin değildir" buyurdu.

---

1 Ebû Dâvud'un naklettiği Ebû Hureyre hadisi ile Ahmed b. Hanbel'in naklettiği Zübeyr hadisi, bunun şahididirler.

Ashâbı: "Niçin ya Resûlallah?" diye sorunca, *"Çünkü musalli Rabbine münâcat eder. Eğer namaz dışında ise yalnız Âdemoğluna münâcat eder/seslenir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdülazîz b. Yahyâ el-Medenî hakkında Buhârî "Hadis uydururdu" demiştir.[1]

(باب لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بالطَّعَّان ولا اللَّعَّان)

Mümin ne Ayıplayıcı, ne de Lanetçidir

٣٤٧- حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَغْرَاءَ ، قَالَ : نا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ ، وَلا اللَّعَّانِ ، وَلا الْفَاحِشِ وَلا الْبَذِيءِ "

رواه البزار وفيه عبدالرحمن بن مغراء وثقه ابو زرعة وجماعة وضعفه ابن المديني وبقية رجاله رجال الصحيح.

347. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin ne ayıplar, ne lânet eder, ne de ahlâksız ve edepsizce konuşur"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdurrahman b. Mağrâ'yı Ebû Zür'a ve bir grup bilgin güvenilir kabul ederken, İbnü'l-Medinî zayıf görmüştür. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

(باب فيمَنْ ادَّعَى غَيْرَ نَسَبِه أَوْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيْه)

Başkasıyla Soy Bağı İddiasında Bulunanlar veya Gerçek Efendilerinden Başkalarını Efendi Edinenler

٣٤٨- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ عَنِ الْمُثَنَّى بْنِ الصَّبَّاحِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُفْرٌ بِاللَّهِ تَبَرُّؤٌ مِنْ نَسَبٍ وَإِنْ دَقَّ أَوْ ادِّعَاءٌ إِلَى نَسَبٍ لا يُعْرَفُ

رواه احمد والطبراني في الصغير والاوسط إلا انه قال كفر بامرئ ، وهو من رواية عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10949. İfadesi *"Namazında sükun/huzur bulmayan ..."* yerine *"Hiç bir gam taşımayan namazda değildir"* şeklindedir.

348. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hakir de olsa bir soydan teberri etmek ve tanınmadığı bir soya aidiyet iddiasında bulunmak küfürdür"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir.

٣٤٩- حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ طَحْلَاءَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ أَبِي حَيَّانَ عَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْإِيمَانِ مِنْ عُنُقِهِ

رواه احمد رواه عن جابر خالد بن ابي حيان وثقه ابو زرعة وبقية رجاله رجال الصحيح.

قلت ويأتي هذا الحديث وغيره فيمن تولى غير مواليه في الفرائض.

349. Câbir'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim asıl efendilerinden başkasını efendi edinirse, o kimse iman bağını boynundan çıkarıp atmıştır"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Hadisi Câbir'den nakleden Hâlid b. Ebî Hayyân'ı, Ebû Zür'a güvenilir kabul etmiştir. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

Ben derim ki: Asıl efendilerinden başkasını efendi edinenlerle ilgili bu ve daha başka hadisler Ferâiz bahsinde gelecektir.[1]

٣٥٠- حَدَّثَنَا مُعَاذٌ ، قَالَ : نا عُمَرُ بْنُ مُوسَى الْحَادِي ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَأَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَخْبَرَةَ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنِ ادَّعَى نَسَبًا لا يُعْرَفُ كَفَرَ بِاللهِ ، وَانْتِفَاءٌ مِنْ نَسَبٍ وَإِنْ دَقَّ كَفَرَ بِاللهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه الحجاج بن ارطاة وهو ضعيف. و رواه البزار وفيه السرى بن اسماعيل وهو متروك.

350. Ebû Bekir es-Sıddîk'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim tanınmadığı bir soya aidiyet iddiasında bulunursa, Allah'ı inkâr etmiş olur. Aynı şekilde hakir bile olsa bir soydan teberri etmek/soyutlanmak Allah'ı inkârdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Haccâc b. Ertât zayıftır. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir. Ancak senedinde geçen Sera b. İsmâîl metrûktur.

---

1 Bkz. IV, 232. Taberî, *Tehzibü'l-âsâr, "Müsnedü Ali"*, no. 326, 327, 328; Buhârî, *et-Tarihü'l-kebîr*, II, 1/132.

٣٥١- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ عَدِيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَوْ عَمِّهِ ، أَنَّ مَمْلُوكًا ، كَانَ يُقَالُ لَهُ : كَيْسَانُ ، فَسَمَّى نَفْسَهُ قَيْسًا وَادَّعَى إِلَى مَوْلاهُ وَلَحِقَ بِالْكُوفَةِ فَرَكِبَ أَبُوهُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، فَقَالَ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ابْنِي وُلِدَ عَلَى فِرَاشِي ، ثُمَّ رَغِبَ عَنِّي وَادَّعَى إِلَى مَوْلاهُ وَمَوْلايَ ، وَقَالَ عُمَرُ لِزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ : " أَمَا تَعْلَمُ إِنَّا كُنَّا نَقْرَأُ ، لا تَرْغَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ فَإِنَّهُ كُفْرٌ بِكُمْ . " ، فَقَالَ زَيْدٌ : " بَلَى " ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ : " انْطَلِقْ فَاقْرِنِ ابْنَكَ إِلَى بَعِيرِكَ ، فَانْطَلِقْ فَاضْرِبْ بَعِيرَكَ سَوْطًا وَابْنَكَ سَوْطًا حَتَّى تَأْتِيَ بِهِ أَهْلَكَ "

رواه الطبراني في الكبير وايوب بن عدي وابوه أو عمه لم أر من ذكرهما.

351. Eyyûb b. Adî b. Adî babasından- veya amcasından- naklen bildirdiğine göre bir köle "Keysân" adıyla bilinirken kendisine "Kays" ismini verdi ve efendisine soy iddiasında bulunarak Kufe'ye gitti. Hemen babası bineğine atlayıp, Ömer b. el-Hattâb'ın yanına gitti ve: "Ey Müminlerin emiri! Oğlum benim döşeğimde doğdu. Sonra benden yüz çevirerek hem benim, hem de onun efendisi olan kişiye soy iddiasında bulundu" diye yakındı. Ömer, Zeyd b. Sâbit'e: Hatırlamıyor musun? Biz Kur'ân'dan bir parça olarak <Babalarınızdan yüz çevirmeyin; zira bu küfürdür> âyetini okurduk" diye sordu. Zeyd: "Evet" deyip onu doğrulayınca Ömer b. el-Hattâb: "Git, oğlunu devenin yanına bağla! Sonra git, ailenin yanına getirinceye kadar bir kırbaç devene, bir kırbaç da oğluna vur!" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Eyyûb b. Adî ile babası veya amcasını zikredene rastlamadım.[1]

٣٥٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ مَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ فَلَنْ يَرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَرِيحُهَا يُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ سَبْعِينَ عَامًا

- قلت رواه ابن ماجه الا أنه قال من مسيرة خمسمائة عام - رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

352. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim babasından başkasına soy iddiasında bulunursa, cennetin*

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4807.

kokusunu alamaz. Öyle ki onun kokusu yetmiş yıl kadar uzaktan veya yetmiş yıllık mesafeden duyulur" buyurmuştur.

★Ben derim ki: Hadisi İbn Mâce *"Beş yüz yıllık mesafe"* ifadesiyle rivayet etmiştir. Aslını Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكِبْرِ)

Kibir Hakkında

٣٥٣- حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ شُجَاعٍ أَبُو عَمْرٍو الْجَزَرِيُّ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي عَبْلَةَ الْعُقَيْلِيُّ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ قَالَ الْتَقَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ عَلَى الْمَرْوَةِ فَتَحَدَّثَا ثُمَّ مَضَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو وَبَقِيَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ يَبْكِي فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مَا يُبْكِيكَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ هَذَا يَعْنِي عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو زَعَمَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ أَكَبَّهُ اللَّهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي النَّارِ

رواه احمد والطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

353. Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf anlatmaktadır: Abdullah b. Ömer ile Abdullah b. Amr b. el-Âs Merve'de karşılaştılar ve bir müddet sohbet ettikten sonra Abdullah b. Amr (say'ına) devam etti. Abdullah b. Ömer ise durup ağlamaya başladı. Onu gören bir adam: "Niçin ağlıyorsun, Ebû Abdurrahman?" diye sordu. Abdullah:

"Şu –yani Abdullah b. Amr- Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) *<Kimin kalbinde tane miktarı kibir varsa, Allah onu yüzüstü cehenneme sürer>* buyururken işittiğini söyledi" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٣٥٤- وفي رواية أخرى عند احمد صحيحة: سمعت رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِنْسَانٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ

354. Ahmed b. Hanbel'in naklettiği ve sahih olan diğer bir rivayetin ifadesi şöyledir: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *<Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan insan cennete giremez>* buyururken işittim."

٣٥٥- حَدَّثَنَا هَاشِمٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ حَدَّثَنَا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ قَالَ سَمِعْتُ رَجُلًا يُحَدِّثُ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ رَجُلٍ يَمُوتُ حِينَ يَمُوتُ وَفِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ

حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ تَحِلُّ لَهُ الْجَنَّةُ أَنْ يَرِيحَ رِيحَهَا وَلَا يَرَاهَا فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ يُقَالُ لَهُ أَبُو رَيْحَانَةَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّ الْجَمَالَ وَأَشْتَهِيهِ حَتَّى إِنِّي لَأُحِبُّهُ فِي عَلَاقَةِ سَوْطِي وَفِي شِرَاكِ نَعْلِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ ذَاكَ الْكِبْرُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَلَكِنَّ الْكِبْرَ مَنْ سَفِهَ الْحَقَّ وَغَمَصَ النَّاسَ بِعَيْنَيْهِ

رواه احمد وفي إسناده شهر عن رجل لم يسم.

355. Ukbe b. Âmir, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş: *"Ölürken kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan hiç kimse cenneti hak etmez; ne onun kokusunu duyar, ne de onu görür."*

Kureyş'ten Ebû Reyhâne isimli bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben süslenmeyi seviyor ve bunu istiyorum. Hatta kırbacımın askılığı ve ayakkabımın bağının dahi süslü olmasını istiyorum (bunda bir sakınca var mı?)" diye sordu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Bu kibir değildir. Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah güzeldir, güzelliği sever. Fakat asıl kibir, hakla alay etmek ve insanları kaş-göz işaretleriyle hor görmektir"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup senedinde Şehr'in, ismi zikredilmeyen bir zattan rivayeti söz konusudur.[1]

٣٥٦- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ الْقَاسِمِ الْحَنَفِيُّ يَمَامِيٌّ سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ بْنَ خَالِدٍ الْمَخْزُومِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ تَعَظَّمَ فِي نَفْسِهِ أَوْ اخْتَالَ فِي مِشْيَتِهِ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

356. İbn Ömer'den bildiriyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kim kendi kendine büyüklük taslar ya da yürürken çalım satarsa, Yüce Allah'ın öfkesini çekerek O'nun huzuruna çıkar."*

★Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٣٥٧- وعن ابن عباس عن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال لا يدخل الجنة من في قلبه مثقال حبة من خردل من كبر ولا يدخل النار من في قلبه مثقال حبة من خردل من إيمان.

رواه البزار والطبراني في الكبير وفيه محمد بن كثير المصيصي شديد الضعف.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat,* no. 1875 (Hadisin bir kısmı)

357. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse cennete giremez. Yine, kalbinde hardal tanesi kadar iman bulunan kimse de cehenneme girmez"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Kesîr el-Masîsî son derece zayıftır.[1]

٣٥٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّصْرِ الصَّائِغُ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمُسَيَّبِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُصَيْفَةَ ، أَنَّ آبَاهُ أَخْبَرَهُ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ كِبْرٍ " . قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، هَلَكْنَا ، وَكَيْفَ لَنَا أَنْ نَعْلَمَ مَا فِي قُلُوبِنَا مِنْ ذَلِكَ الْكِبْرِ ؟ وَأَيْنَ هُوَ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ لَبِسَ الصُّوفَ ، أَوْ حَلَبَ الشَّاةَ ، أَوْ أَكَلَ مَعَ مَا مَلَكَتْ يَمِينُهُ ، فَلَيْسَ فِي قَلْبِهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ الْكِبْرُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يزيد بن عبدالملك النوفلي منكر الحديث جدا.

358. Sâib b. Yezîd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse cennete giremez"* buyurdu. Ashâbı: "Ey Allah'ın Resulü! Desene helak olduk. Kalplerimizde olan kibri biz nasıl bilebiliriz? Nerededir o?" dediler. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yün elbise giyen, koyun sağan veya sahip olduğu kölelerle birlikte yemek yiyen kimsenin kalbinde, inşallah kibir yoktur"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd b. Abdülmelik en-Nevfelî'nin hadisi oldukça münkerdir.[2]

٣٥٩- حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ الْفَزَارِيُّ الْكُوفِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ الْقَطَّانُ الْكُوفِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ الأَسَدِيُّ أَبُو أَبِي أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ الْمُنْذِرِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ زَاذَانَ ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، يَقُولُ : إِنَّ الْعِزَّةَ إِزَارِي ، وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي ، فَمَنْ نَازَعَنِي فِيهِمَا عَذَّبْتُهُ "

رواه الطبراني في الاوسط والصغير وفيه عبدالله بن الزبير والد ابي احمد ضعفه ابو زرعة وغيره.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 12235 (Muhtasar olarak).

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 6668. Senedinde yer alan Yahyâ b. Yezîd b. Abdülmelik de zayıftır.

359. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah buyurur ki: <İzzet/yücelik benim izârım, kibriya/büyüklük de ridamdır. Kim bunları benden almaya kalkışırsa, ona azap ederim>"[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan, Ebû Ahmed'in babası Abdullah b. ez-Zübeyr'i Ebû Zür'a ve başkası zayıf görmüştür.[2]

٣٦٠- حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ ، ثنا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ ، أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِي ، أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ الْجَنْبِيَّ ، حَدَّثَهُ ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " ثَلاثَةٌ لا تَسْأَلْ عَنْهُمْ : رَجُلٌ يُنَازِعُ اللَّهَ فِي كِبْرِيَاءِهِ ، فَإِنَّ رِدَاءَهُ الْكِبْرِيَاءُ ، وَإِزَارَهُ الْعِزَّةُ ، وَرَجُلٌ يَشُكُّ فِي أَمْرِ اللَّهِ ، وَالْقَنُوطُ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ "

رواه الطبراني في الكبير هكذا و رواه البزار مطولا ويأتي في باب الكبائر ورجاله ثقات.

360. Fadâle b. Ubeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şu üç kişi sorgusuz cezalandırılır: Allah'ın ridası konusunda O'nunla çekişen kimse ki, Allah'ın ridası büyüklük, izârı da izzet/yüceliktir. Allah'ın işi hakkında kuşku duyan ve onun rahmetinden umut kesen kimse."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de bu şekilde nakletmiştir. Bezzâr ise daha uzun rivayet etmiştir ki, Büyük Günahlar bölümünde gelecektir. Rivayetin ravileri güvenilir kimselerdir.[3]

٣٦١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْوَرَّاقُ ، وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سِنَانٍ أَبُو عُبَيْدَةَ الْعُصْفُرِيُّ ، قَالا : حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ ، قَالَ : زَعَمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَنْظَلَةَ بْنِ الرَّاهِبِ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلامٍ مَرَّ فِي السُّوقِ وَعَلَيْهِ حِزْمَةُ حَطَبٍ ، فَقِيلَ لَهُ : مَا يَحْمِلُكَ عَلَى هَذَا ، وَقَدْ أَغْنَاكَ اللَّهُ عَنْ هَذَا ؟ قَالَ : أَرَدْتُ أَنْ أَدْمَغَ الْكِبْرَ ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ فِي قَلْبِهِ خَرْدَلَةٌ مِنْ كِبْرٍ "

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

---

[1] İzâr, Arapların belden aşağıya giydikleri şalvar türü bir kıyafettir; ridâ ise tüm vücudu örten entari tarzı bir kıyafettir. Burada bir benzetme söz konusudur.

[2] Taberânî'nin *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (no. 331) belirttiğine göre Abdullah b. ez-Zübeyr ez-Zübeyrî hadisin rivayetinde tek kalmıştır.

[3] Bkz. no: 398.

361. Abdullah b. Selâm'dan nakledildiğine göre kendisi sırtında bir ip odunla pazara uğradı. Orada kendisine: "Seni buna sevk eden nedir? Oysa ki Allah seni bundan kurtarmıştı" denince şöyle cevap verdi: "Kibir duygusunu bastırmak istedim; zira ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) <*Kalbinden bir hardal kadar kibir bulunan cennete giremez*> buyururken işittim."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٣٦٢- وعن أبي موسى أن نبي الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ آخذًا بيد أبي مُوسَى فِي بَعْضِ سِكَكِ الْمَدِينَةِ ، فَأَتَى عَلَى سَائِلَةٍ فِي ظَهْرِ الطَّرِيقِ تَسْفِي الرِّيَاحُ فِي وَجْهِهَا ، فَقَالَ لَهَا أَبُو مُوسَى : تَنَحَّيْ عَلَى سَنَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَتْ : هَذَا الطَّرِيقُ لَهُ مَعْرِضًا ، فَلْيَأْخُذْ حَيْثُ شَاءَ ، فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى أَبِي مُوسَى حَتَّى بَكَى لِذَلِكَ وَعَرِفَ نَبِيُّ اللَّهِ فِي وَجْهِهِ ، فَقَالَ : يَا أَبَا مُوسَى ، اشْتَدَّ عَلَيْكَ مَا قَالَتْ هَذِهِ السَّائِلَةُ ، قُلْتُ : نَعَمْ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ شَقَّ عَلَيَّ حِينَ اسْتَخَفَّتْ بِمَا قُلْتُ لَهَا مِنْ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : لا تُكَلِّمْهَا ، فَإِنَّهَا جَبَّارَةٌ " ، قُلْتُ : بِأَبِي وَأُمِّي مَا هَذِهِ فَتَكُونُ جَبَّارَةٌ ، قَالَ : " إِنَّهُ إِنْ لا يَكُونُ ذَلِكَ فِي قُدْرَتِهَا فَإِنَّهُ فِي قَلْبِهَا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه بلال بن أبي بردة.

362. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre bir gün Allah'ın Nebî'si (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Mûsa'nın elinden tutup Medine sokaklarından birine girdi. Derken yolun ortasında yüzü rüzgârda kalmış bir dilenci kadına rastladılar. Ebû Mûsa: "Resûlullah'ın yolundan çekil!" dedi.

Dilenci kadın: "Yol geniş. Dilediği yerden geçsin" diye karşılık verdi.

Bu söz Ebû Mûsa'nın ağırına gitti ve bu yüzden öfkeden şişti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünden onun bu halini fark edince: *"Ebû Mûsa! Bu dilenci kadının söyledikleri çok ağırına gitti, değil mi?"* buyurdu. Ebû Mûsa: "Evet. Anam babam sana feda olsun, ya Resûlallah. Allah Resûlü ile ilgili söylediklerimi hafife alması bana dokundu" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onunla konuşma. Çünkü o zorbanın tekidir"* buyurdu. Ebû Mûsa: "Anam babam sana feda olsun. Bu ne ki zorba olsun" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zorbalık onun gücünde değildir. Asıl zorbalık onun kalbindedir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde Bilâl b. Ebî Bürde yer almıştır.

٣٦٣- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحِمَّانِيُّ ، نا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، نا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي طَرِيقٍ ، وَمَرَّتِ امْرَأَةٌ سَوْدَاءُ ،

فَقَالَ لَهَا رَجُلٌ : الطَّرِيقَ ، فَقَالَتْ : الطَّرِيقُ ثَمَّ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : " دَعُوهَا ، فَإِنَّهَا جَبَّارَةٌ "

رواه الطبراني في الاوسط وابو يعلى وفيه يحيى الحماني ضعفه احمد ورماه بالكذب. و رواه البزار وضعفه برا وآخر.

363. Enes b. Mâlik anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir yola girdi. Zenci bir kadın da aynı yola girince bir zat (kadına): "Yol ver!" dedi. Kadın: "Yol oradadır" diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bırak onu! O zorbanın tekidir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yahyâ el-Himmânî'yi Ahmed b. Hanbel zayıf görmüş ve kendisini yalancılıkla itham etmiştir. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiş ve başka bir ravi sebebiyle rivayeti zayıf görmüştür.[1]

٣٦٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الأَحْمَرِ النَّاقِدُ ، قال : نا طَالُوتُ بْنُ عَبَّادٍ ، قال : نا دَيْلَمُ بْنُ غَزْوَانَ ، قال : ثنا وَهْبُ بْنُ أَبِي دُبَيٍّ ، عَنْ أَبِي حَرْبٍ ، أَوِ أَبِي الطُّفَيْلِ ، قَالَ : بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فِي مَسِيرٍ لَهُ ، بَيْنَ يَدَيْهِ رَجُلٌ يَنْظُرُ هَلْ فِي الطَّرِيقِ شَيْءٌ يَكْرَهُهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَيُمِيطَهُ عَنْهُ ، فَإِذَا هُوَ بِامْرَأَةٍ عَجُوزٍ فذكر الحديث ، قلت ذكر هذا في ترجمة أبي الطفيل والذي قبله في ترجمة أبي موسى فلا أدري حاله على أي شئ والله أعلم.

364. Ebu't-Tufeyl bildiriyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yürüyüşe çıkmıştı. Önünde de bir adam yolda Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) rahatsız edecek bir şey var mı diye bakıyor, (varsa) alıp kenara atıyordu. Derken yaşlı bir kadına rastladılar.....

★Ben derim ki: Müellif bu hadisi Ebu't-Tufeyl'in biyografisinde, ondan öncekini de Ebû Mûsa'nın biyografisinde zikretmiştir. Hadisi hangi kaynağa nispet ettiğini bilmiyorum, doğrusunu en iyi Allah bilir.

---

[1] Bezzâr (3579) demiştir ki: Süheyl b. Ebî Hazm'ın hadisine mutabaat yapılmaz. Hadis Ebû Ya'lâ'nın rivayetinde (no. 3276) ise "Meh, yani, kenara çekil" ifadesiyle geçmiştir.

(باب في قَوْله لا يَزْنِى الزَّاني حِينَ يَزْنِى وهُوَ مُؤْمِنٌ ، ونَحْوِ هذا)

"Zani, Mümin Olarak Zina Etmez..." Hadisi

٣٦٥- حَدَّثَنَا يَحْيَى هُوَ ابْنُ سَعِيد حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ فِرَاسٍ عَنْ مُدْرِكِ بْنِ عُمَارَةَ عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ لاَ يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَزْنِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ أَوْ سَرَفٍ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

رواه احمد والطبراني في الكبير والبزار وفيه مدرك بن عمارة ذكره ابن حبان في الثقات وبقية رجاله رجال الصحيح.

365. İbn Ebî Evfâ'nın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"İnsan içki içerken mümin olarak içmez, zina ederken mümin olarak zina etmez ve değerli bir malı mümin olarak çalmaz" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde Müdrik b. Umâre yer almıştır ki, İbn Hibbân onu *es-Sikât*'ta zikretmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

٣٦٦- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا مُعَلَّى بْنُ مَهْدِيٍّ الْمَوْصِلِيُّ , ثنا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ جَابِرٍ , عَنْ عِكْرِمَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , وَابْنِ عُمَرَ , وَأَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " لا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ , لا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ , وَلا يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ , وَلا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ وَهُوَ مُؤْمِنٌ "

رواه الطبراني في الكبير بطوله والبزار. وروى احمد منه: لا يزنى الزاني ولا يسرق فقط ، وفي إسناد احمد ابن لهيعة وفي إسناد الطبراني معلى بن مهدي قال ابو حاتم يحدث احيانا بالحديث المنكر وذكره ابن حبان في الثقات.

366. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Zani zina ederken mümin olarak zina etmez. Aynı şekilde (kişi) içki içerken mümin olarak içmez, (hırsız) hırsızlık yaparken mümin olarak hırsızlık yapmaz ve kıymetli bir malı, mümin olarak çalmaz."*

Hadisin tamamını *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiştir. Ahmed b. Hanbel ise hadisin sadece *"...zina etmez... hırsızlık yapmaz"* kısmına kadarını nakletmiş ve senedinde İbn Lehî'a'nın ismi geçmiştir. Taberânî'nin senedinde

---

1 Taberî, *Tehzîbü'l-âsâr, "Müsned Abdullah b. Abbâs"*, no. 922.

yer alan Mua'llâ b. Mehdî hakkında ise Ebû Hâtim: "Bazen *münker* hadis nakleder" açıklamasını yaparken İbn Hibbân onu *es-Sikât*'ta zikretmiştir.

٣٦٧- حَدَّثَنَا يَزِيدُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَ بَيْنَمَا أَنَا عِنْدَهَا إِذْ مُرَّ رَجُلٌ قَدْ ضُرِبَ فِي خَمْرٍ عَلَى بَابِهَا فَسَمِعَتْ حِسَّ النَّاسِ فَقَالَتْ أَيُّ شَيْءٍ هَذَا قُلْتُ رَجُلٌ أُخِذَ سَكْرَانًا مِنْ خَمْرٍ فَضُرِبَ فَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَشْرَبُ الشَّارِبُ حِينَ يَشْرَبُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ يَعْنِي الْخَمْرَ وَلَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهِبُ مُنْتَهِبٌ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ فِيهَا رُءُوسَهُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَإِيَّاكُمْ وَإِيَّاكُمْ

رواه احمد والبزار ببعضه والطبراني في الاوسط ورجاله ثقات إلا أن ابن اسحق مدلس ، ورجال البزار رجال الصحيح.

367. Hz. Âişe'den nakledilmiştir: İçkiden sopa cezası almış bir adam onun kapısına uğradı. Âişe: "Kimdir o?" diye sordu.

(Adam): "Sarhoş olmuş ve bu yüzden dayak yemiş bir adam" dedim.

Bunun üzerine Âişe şöyle tepki gösterdi: "Sübhanallah! Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"İçki içen, içki içerken mümin olarak içmez. Zina eden zina ederken mümin olarak zina etmez. Hırsızlık yapan, hırsızlık yaparken mümin olarak hırsızlık yapmaz. (Kişi) insanların gözlerini diktiği kıymetli bir malı mümin olarak çalmaz. Bu işlerden uzak durun, uzak durun."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, bir kısmını Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Ancak İbn İshâk müdellistir. Bezzâr'ın ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

٣٦٨- وعن عبد اله بن مغفل قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا يزنى الزاني حين يزنى وهو مؤمن ولا يسرق حين يسرق وهو مؤمن ولا يشرب الخمر حين يشربها وهو مؤمن ولا ينتهب نهبة يشرف الناس إليه وهو مؤمن.

رواه الطبراني في الكبير وفيه قيس بن الربيع وثقه شعبة وغيره وضعفه احمد ويحيى بن معين.

---

1 Ayrıca bkz. Taberî, *Tehzîbü'l-âsâr, "Müsned Abdullah b. Abbâs"*, no. 919. Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat*'ında 1254 nolu hadiste *"...insanların gözlerini diktikleri kıymetli bir malı mümin olarak çalmaz..."* ifadesi yer almıştır. Ayrıca senedinde de Muhammed b. İshâk değil, Muhammed b. Harb en-Nesâî el-Vâsıtî geçmiştir.

368. Abdullah b. Muğaffel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Zina eden zina ederken mümin olarak zina etmez. Hırsızlık yapan, hırsızlık yaparken mümin olarak hırsızlık yapmaz. (Kişi) içki içerken mümin olarak içmez. Hırsızlık yaparken mümin olarak hırsızlık yapmaz. İçki içerken mümin olarak içmez. İnsanların gözlerini diktiği (kıymetli) bir malı mümin olarak çalmaz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Kays b. er-Rabî'i, Şu'be ve başkaları güvenilir kabul ederken Ahmed b. Hanbel ve Yahyâ b. Maîn zayıf görmüşlerdir.[1]

٣٦٩- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنِ الحسن ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ " ، قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ يَكُونُ ذَاكَ ؟ قَالَ : " يَخْرُجُ الإِيمَانُ مِنْهُ ، فَإِنْ تَابَ رَجَعَ إِلَيْهِ "

رواه الطبراني في الاوسط والبزار وفي إسناد الطبراني محمد بن عبدالرحمن بن أبي ليلى وثقه العجلي وضعفه احمد وغيره لسوء حفظه.

369. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zina eden zina ederken mümin olarak zina etmez. Hırsızlık yapan, hırsızlık yaparken mümin olarak hırsızlık yapmaz. (Kişi) İçki içerken mümin olarak içmez"* buyurmuştur.

Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu nasıl olur?" diye sorduğumuzda ise *"İman ondan ayrılır. Tövbe ederse geri döner"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup Taberânî'nin senedinde yer alan Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Leylâ'yı, el-İclî güvenilir görürken Ahmed b. Hanbel ve başkaları hafızasının zayıflığı nedeniyle zayıf görmüşlerdir.[2]

---

[1] Hadisin senedinde Kays dışında da zayıf raviler bulunmaktadır. Bunun için bkz. Taberî, *Tehzîbü'l-âsâr, "Müsned Abdullah b. Abbâs"*, no. 923.

[2] Hadisin bir kısmını Taberî, *Tehzibu'l-âsâr, "Müsned Abdullah b. Abbâs"*, no. 925'de zikretmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Taberânî de *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (no. 538) demiştir ki: "Bu hadisi Ebû Hamza'dan İbn Ebî Leylâ'dan başkası nakletmemiştir. Ondan da yalnız kendi çocuğu rivayet etmiştir."

٣٧٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْمِهْرَقَانِيُّ ، ثنا عَامِرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ يَعْقُوبَ الْقُمِّيِّ ، عَنْ عَنْبَسَةَ ، عَنْ عِيسَى بْنِ جَارِيَةَ ، عَنْ شَرِيكٍ ، رَجُلٍ مِنَ الصَّحَابَةِ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " مَنْ زَنَى خَرَجَ مِنْهُ الإِيمَانُ .... ، فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه جماعة لم أعرفهم.

370. Şerîk'in sahabeden bir zattan naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim zina ederse ondan iman çıkar gider.... Eğer tövbe ederse, Allah tövbesini kabul eder"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, rivayet etmiş olup senedinde geçen bir grup raviyi tanımıyorum.[1]

٣٧١- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا مُعَلَّى بْنُ مَهْدِيٍّ الْمَوْصِلِيُّ , ثنا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ جَابِرٍ , عَنْ عِكْرِمَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , وَابْنِ عُمَرَ , وَأَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم , قَالَ : " لا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ , لا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ , وَلا يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ , وَلا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ وَهُوَ مُؤْمِنٌ "

رواه البزار والطبراني في الكبير ، قلت حديث ابن عباس في الصحيح وغيره باختصار وحديث أبي هريرة كذلك.

371. İbn Abbâs, Ebû Hureyre ve İbn Ömer'den nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Zina eden zina ederken mümin olarak zina etmez. (Kişi) Hırsızlık yaparken mümin olarak hırsızlık yapmaz. İçki içerken mümin olarak içmez ve kıymetli bir malı mümin olarak çalmaz."*

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Ben derim ki: İbn Abbâs'ın hadisi *Sahîh-i Buhârî*'de ve başka kaynaklarda muhtasar olarak geçmiştir. Aynı şekilde Ebû Hureyre hadisi de.[2]

٣٧٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْوَشَّاءُ الأَصْبَهَانِيُّ ، بِمَدِينَتِهَا ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ جَهْوَرٍ الأَهْوَازِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى التَّيْمِيُّ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ عَلَى مِنْبَرِ الْكُوفَةِ وَهُوَ يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (no. 7224) "Sahabeden olan Şerîk'ten nakledildiğine göre" ifadesi geçmiştir. *Fethu'l-Bârî*'de (XII, 61) ise "Sahabeden bir zattan nakledildiğine göre" şeklinde yer almış ve İbn Hacer: "Senedi *ceyyid*dir" değerlendirmesini yapmıştır. Ayrıca bkz. *el-İsâbe*, III, 349.

2 Bkz. no. 366. Taberî, *Tehzibu'l-âsâr, "Müsned Abdullah b. Abbâs"*, no. 900. (Senedindeki ravileri güvenilir kimselerdir).

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " لا يَزْنِي الزَّانِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلا يَسْرِقُ السَّارِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلا يَنْتَهِبُ الرَّجُلُ نُهْبَةً يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهَا أَبْصَارَهُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلا يَشْرَبُ الرَّجُلُ الْخَمْرَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، فَقَالَ رَجُلٌ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، وَمَنْ زَنَا فَقَدْ كَفَرَ ؟ فَقَالَ عَلِيٌّ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ يَأْمُرُنَا أَنْ نُبْهِمَ أَحَادِيثَ الرُّخَصِ ، لا يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ أَنَّ ذَلِكَ الزِّنَا لَهُ حَلالٌ ، فَإِنْ آمَنَ أَنَّهُ لَهُ حَلالٌ فَقَدْ كَفَرَ ، وَلا هُوَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ بِتِلْكَ السَّرِقَةِ أَنَّهَا لَهُ حَلالٌ ، فَإِنْ آمَنَ بِهَا أَنَّهَا لَهُ حَلالٌ فَقَدْ كَفَرَ ، وَلا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ أَنَّهَا لَهُ حَلالٌ ، فَإِنْ شَرِبَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ أَنَّهَا لَهُ حَلالٌ فَقَدْ كَفَرَ ، وَلا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ حِينَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ أَنَّهَا لَهُ حَلالٌ فَإِنِ انْتَهَبَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ أَنَّهَا لَهُ حَلالٌ فَقَدْ كَفَرَ "

رواه الطبراني في الصغير وفيه اسمعيل بن يحيى التيمي كذاب لا تحل الرواية عنه.

372. Alkame b. Kays bildiriyor: Kufe minberinde Hz. Ali'yi gördüm. Şöyle diyordu: Allah Reşûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Zina eden zina ederken mümin olarak zina etmez. Hırsızlık yapan, hırsızlık yaparken mümin olarak hırsızlık yapmaz. İnsanların gözlerini diktiği (kıymetli) bir malı mümin olarak çalmaz (Kişi) İçki içerken mümin olarak içmez."

Bir adam ayağa kalkarak: "Ey Müminlerin emiri! Zina eden küfre mi düşer?" diye sordu.

Hz. Ali şöyle cevap verdi: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize ruhsat hadislerini müphem bırakmamızı emrederdi. Zina eden, bu zinanın kendisine helal olduğuna inanarak zina etmez. Eğer onun kendisine helal olduğuna inanırsa, inkâr etmiş (küfre girmiş) olur. (Hırsız) o hırsızlığın kendisine helal olduğuna inanarak hırsızlık yapmaz. Eğer onun kendisine helal olduğuna inanırsa, inkâr etmiş olur. İçki içerken onun kendisine helal olduğuna inanarak içki içmez. Eğer onun kendisine helal olduğuna inanarak içki içerse, inkâr etmiş olur. Kıymetli bir malı çalarken onu, onun kendisine helal olduğuna inanarak çalmaz. Eğer onun kendisine helal olduğuna inanarak çalarsa, inkâr etmiş (küfre girmiş) olur."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan İsmâîl b. Yahyâ et-Teymî hadis uydurur, kendisinden rivayet caiz değildir.

٣٧٣- وعن أبي هريرة قال سمعت خليلي أبا القاسم صلى الله عليه وسلم يقول لا يَزْنِي الزَّانِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلا يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ ، الإِيمَانُ أَكْرَمُ عَلَى اللَّهِ مِنْ ذَلِكَ - قلت هو في الصحيح خلا

قوله الايمان اكرم على الله من ذلك - رواه البزار وفيه اسرائيل الملائي وثقه يحيى بن معين في رواية وضعفه الناس ،
قلت ويأتي لابي هريرة حديث في الفتن.

373. Ebû Hureyre nakletmektedir: Dostum Ebu'l-Kâsım'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Hırsızlık yapan, mümin olarak hırsızlık yapmaz. Zina eden, mümin olarak zina etmez. İman, Allah nezdinde bundan çok daha değerlidir."*

Ben derim ki: *"İman, Allah nezdinde bundan çok daha değerlidir"* kısmı hariç, hadis Buhârî'nin *Sahîh*'inde geçmiştir.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû İsrail el-Mülâî'yi Yahyâ b. Maîn bir rivayete göre güvenilir kabul ederken diğer bilginler zayıf görmüştür.[1]

Ben derim ki: Fitneler bölümünde konuyla ilgili Ebû Hureyre'den de bir hadis gelecektir.

٣٧٤- وعن الفضل بن يسار قال سمعت محمد بن علي وسئل عن قول النبي صلى الله عليه وسلم
لا يزني الزاني حين يزني وهو مؤمن ولا يسرق السارق حين يسرق وهو مؤمن فأدار دارة
واسعة في الارض ثم أدار في وسط الدارة دارة فقال الدارة الاولى الاسلام والدارة التي في
وسط الدارة الايمان فإذا زنى خرج من الايمان إلى الاسلام ولا يخرجه من الاسلام الا الشرك.

رواه البزار وفيه الفضل بن يسار ضعفه العقيلي

374. Fadl b. Yesâr anlatmaktadır: Muhammed b. Ali'yi işittim. Kendisine Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) *"Zina eden zina ederken mümin olarak zina etmez. Hırsızlık yapan, hırsızlık yaparken mümin olarak hırsızlık yapmaz"* hadisi sorulduğunda yere geniş bir daire çizdi. Sonra onun ortasına bir daire daha çizdi. Sonra şöyle dedi: İlk daire İslâm'dır. O dairenin ortasındaki daire ise imandır. Kişi zina ettiğinde imandan çıkar, İslâm'a girer. İslâm'dan ise onu ancak şirk çıkarır."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Fazl b. Yesar'ı, Ukaylî zayıf görmüştür.[2]

---

[1] Bezzâr, no. 116. Heysemî demiştir ki: "Hadis <*İman, Allah nezdinde bundan çok daha değerlidir*> kısmı hariç, Nesâî tarafından nakledilmiştir." Ben derim ki: Buhârî ve Ebû Dâvud da aynı şekilde rivayet etmişlerdir.

[2] Aşağıdaki rivayet de bu konuda ihmal edilen zevaiddendir:

Abdullah b. Mes'ûd'dan nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Faiz yetmiş küsur şubedir. Şirk de öyledir"* buyurmuştur.

Bunu Bezzâr (no. 91) *sahîh* bir senetle rivayet etmiştir. İbn Mâce ise (no. 2275): *"Faiz yetmiş üç şubedir"* ifadesiyle nakletmiş, şirkle ilgili kısmı zikretmemiştir.

(باب ما جاءَ في الرِّياء)

Riya/Gösteriş Hakkında

٣٧٥- قَالَ عَبْد اللهِ وَجدْتُ هَذَا الْحَدِيثَ فِي كِتَابِ أَبِي بِخَطِّه حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ قَالَ الرِّيَاءُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ تُجَازَى الْعِبَادُ بِأَعْمَالِهِمْ اذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَاءُونَ بِأَعْمَالِكُمْ فِي الدُّنْيَا فَانْظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ جَزَاءً

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح قلت وتأتي بقية أحاديث الرياء في الزهد ونحوه.

375. Mahmûd b. Lebîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin hakkınızda en fazla endişe ettiğim şey, küçük şirktir"* buyurdu. (Mahmûd) "Ey Allah'ın Resûlü! Küçük şirk nedir?" diye sordu. Cevaben şöyle buyurdu:

"Riyadır/Gösteriştir. Aziz ve celil olan Allah, insanların yaptıklarının karşılığını verirken buyurur ki: <Dünyada iken kendilerine gösteriş yaptıklarınızın yanına gidiniz, bakın bakalım, onların yanında bir karşılık/ecir bulabilecek misiniz?>."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.
Ben derim ki: Riya ile ilgili diğer hadisler Zühd vb. bölümlerde gelecektir.

(باب الشُّحُّ يَمْحَقُ الإِسْلامَ)

Cimrilik İslâm'ı Yok Eder

٣٧٦- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ حصين ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي سَارَةَ ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَا مَحَقَ الإِسْلامُ مَحْقَ الشُّحِّ شَيْئًا "

رواه أبو يعلى وفيه علي بن أبي سارة وهو ضعيف.

376. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslâm'ı cimriliğin yok ettiği gibi başka hiç bir şey yok etmez"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde geçen Ali b. Ebî Yesar zayıftır.[1]

---

1 Ebû Ya'lâ, no. 3488. Senedinde yer alan Amr b. Husayn da zayıftır.

(باب في الحقد وغير ذلك)

Kin ve Benzeri Duygular

٣٧٧- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو أَبُو زُرْعَةَ ، قَالَ : نَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ ، قَالَ : نَا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ ، قَالَ : نَا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ النَّمِيمَةَ وَالْحِقْدَ فِي النَّارِ لا يَجْتَمِعَانِ فِي قَلْبِ مُسْلِمٍ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عفير بن معدان أجمعوا على ضعفه.

377. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kovuculuk yapmak ve kin gütmek cehenneme götürür. Bu iki duygu bir Müslüman'ın kalbinde birlikte bulunmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ufeyr b. Ma'dân'ın zayıflığı konusunda âlimler icma etmişlerdir.

(باب في المكر والخديعة)

Hile ve Aldatmak

٣٧٨- عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ الْهُذَلِيُّ ، عَنْ أَبِي الْمُلَيْحِ بْنِ أُسَامَةَ ، عن أبي هريرة قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَكْرُ وَالْخَدِيعَةُ فِي النَّارِ.

رواه البزار وفيه عبيد الله بن أبي حميد اجمعوا على ضعفه.

378. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hile ve aldatma cehenneme götürür"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde geçen Ubeydullah b. Ebî Humeyd'in zayıflığı konusunda âlimler icma etmişlerdir.[1]

(باب في الكبائر)

Büyük Günahlar

٣٧٩- حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اجْتَنِبُوا الْكَبَائِرَ وَسَدِّدُوا وَأَبْشِرُوا

رواه احمد وفيه ابن لهيعة.

---

[1] Ubeydullah b. Ebî Humeyd hakkında Heysemî (III, 233) "metrûktur" açıklamasını yapmıştır.

379. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Büyük günahlardan uzak durun; doğru yaşayın ve müjdeleyici olun"* buyurmuştur.
★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a geçmiştir.

٣٨٠ - حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ أَخْبَرَنَا بَقِيَّةُ عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَأَدَّى زَكَاةَ مَالِهِ طَيِّبًا بِهَا نَفْسُهُ مُحْتَسِبًا وَسَمِعَ وَأَطَاعَ فَلَهُ الْجَنَّةُ أَوْ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَخَمْسٌ لَيْسَ لَهُنَّ كَفَّارَةٌ الشِّرْكُ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقَتْلُ النَّفْسِ بِغَيْرِ حَقٍّ أَوْ نَهْبُ مُؤْمِنٍ أَوْ الْفِرَارُ يَوْمَ الزَّحْفِ أَوْ يَمِينٌ صَابِرَةٌ يَقْتَطِعُ بِهَا مَالًا بِغَيْرِ حَقٍّ

رواه احمد وفيه بقية وهو مدلس وقد عنعنه.

380. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim aziz ve celil olan Allah'ın huzuruna O'na hiçbir şeyi ortak koşmadan, malının zekâtını, sevabını umarak gönül rızasıyla vermiş olarak, dinleyip itaat etmiş olarak çıkarsa, onun için cennet vardır. –ya da o kimse cennete girer– Şu beş günahın kefareti yoktur: Allah'a ortak koşmak, haksız yere bir cana kıymak, bir mümine iftira atmak, seferberlikten kaçmak, haksız yolla bir malı elde etmek için yalan yere yemin etmek."
★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Fakat senedinde yer alan Bakıyye müdellistir olup hadisi *"an-an"* sıygasıyla nakletmiştir.

٣٨١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ زُهَيْرٍ عَنْ عَمْرٍو يَعْنِي ابْنَ أَبِي عَمْرٍو عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ غَيَّرَ تُخُومَ الْأَرْضِ وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ كَمَهَ الْأَعْمَى عَنِ السَّبِيلِ وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَبَّ وَالِدَهُ وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

381. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah'tan başkası adına hayvan kesene Allah lanet etsin. Yeryüzünün sınırlarını değiştirene Allah lanet etsin. Kör olan kimseyi doğru yolundan döndürene Allah lanet etsin. Anne babasına sövene Allah lanet etsin. Kendi efendilerinden başkasını efendi edinene Allah lanet etsin."
★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٣٨٢- وعن أبي هريرة قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الكبائر أولهن الاشراك بالله وقتل النفس بغير حقها وأكل الربا وأكل مال اليتيم وفرار يوم الزحف ورمي المحصنات والانتقال إلى الاعراب بعد هجرته.

رواه البزار وفيه عمر بن أبي سلمة ضعفه شعبة وغيره ووثقه أبو حاتم وابن حبان وغيرهما.

382. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Büyük günahların başı Allah'a şirk koşmaktır. Sonra sırasıyla haksız yere bir cana kıymak, faiz yemek, yetim malı yemek, seferberlikten (cepheden) kaçmak, iffetli kadınlara zina iftirasında bulunmak, hicretten sonra tekrar bedeviliğe (çöle) dönmek gelir."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ömer b. Ebî Seleme'yi Şu'be ve başkaları zayıf görürken Ebû Hâtim, İbn Hibbân ve daha başkaları güvenilir kabul etmişlerdir.

٣٨٣- وعن أبي الدرداء قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ألا أُخْبِرُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ : الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ " وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَبِيًا فَحَلَّ حَبْوَتَهُ ، فَأَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَرَفِ لِسَانِهِ ، وَأَخَذَ أَبُو الدَّرْدَاءِ بِطَرَفِ لِسَانِهِ ، وَأَخَذَ الْحَسَنُ بِطَرَفِ لِسَانِهِ ، وَقَالَ : " وَقَوْلُ الزُّورِ

رواه الطبراني في الكبير وفيه عمر بن المساور وهو منكر الحديث.

383. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Size büyük günahların en büyüklerini bildireyim mi? Allah'a ortak koşmak, anne babaya saygısızlık etmek" -Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tamamen elbisesine bürünmüştü ve elbisesini çözüp dilinin ucundan tutarak- *"Dikkat edin. (Bir de) Yalancı şahitlik"* buyurdu. Ebu'd-Derdâ da, Hasan(ı Basrî) de bunu rivayet esnasında dilinin ucunu tutmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Ömer b. el-Müsâvir hadisi *münker* biridir.

٣٨٤- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَمْزَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا أَبُو الْجَمَاهِرِ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ التَّنُوخِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَرَأَيْتُمُ الزَّانِي وَالسَّارِقَ وَشَارِبَ الْخَمْرِ مَا تَقُولُونَ فِيهِمْ ؟ " ، قَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " هُنَّ فَوَاحِشُ وَفِيهِنَّ عُقُوبَةٌ ، أَلا أُنَبِّئُكُمْ مَا أَكْبَرُ الْكَبَائِرِ ؟ الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ " ، ثُمَّ قَرَأَ : وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَى إِثْمًا عَظِيمًا سورة النساء آية ٤٨ " ، " وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ " ، ثُمَّ قَالَ

: اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ سورة لقمان آية ١٤ ، وَكَانَ مُتَّكِئًا فَاحْتَفَزَ ، فَقَالَ : " أَلا وَقَوْلُ الزُّورِ " , وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : كُلُّ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ فَهُوَ كَبِيرَةٌ

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات الا أن الحسن مدلس وعنعنه.

384. İmran b. Husayn'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zina eden, hırsızlık yapan ve içki içen kimse hakkında ne dersiniz?"* diye sordu.

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Bunlar çirkin davranışlardır ve bunlar için ceza konulmuştur. Ben size büyük günahların en büyüklerini haber vereyim mi? Allah'a ortak koşmaktır." Sonra şu âyeti okudu: <Kim Allah'a ortak koşarsa, büyük bir günah (ile) iftira etmiş olur>[1] *"Anne babaya saygısızlık etmek."* Sonra şu âyeti okudu: <(Bu yüzden) Önce bana, sonra da ana babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur>[2]. Sonra yaslanmış otururken, doğruldu ve: *"Dikkat edin! Yalan şahitlit yapmak"* buyurdu.

İbn Abbâs demiştir ki: Allah'ın yasakladığı her şey büyük günahtır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Ancak Hasan müdellis olup hadisi *an-an* sıygasıyla rivayet etmiştir.

٣٨٥- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، ثنا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ : " اجْتَنِبُوا الْكَبَائِرَ السَّبْعَ " ، فَسَكَتَ النَّاسُ فَلَمْ يَتَكَلَّمْ أَحَدٌ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَلا تَسْأَلُونِي عَنْهُنَّ ؟ الشِّرْكُ بِاللَّهِ ، وَقَتْلُ النَّفْسِ ، وَالْفِرَارُ مِنَ الزَّحْفِ ، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ ، وَأَكْلُ الرِّبَا ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَةِ ، وَالتَّعَرُّبُ بَعْدَ الْهِجْرَةِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه ابن لهيعة.

385. Sehl b. Ebî Hamse, babasından şu sözünü rivayet etmiştir: Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) işittim. *"Yedi büyük günahtan sakının!"* buyurdu. Sonra insanlar sustu, kimse bir laf etmedi.

Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Onların ne olduğunu bana sormayacak mısınız!? Allah'a ortak koşmak, cana kıymak, seferberlikte (cepheden) kaçmak, yetim malı yemek, faiz yemek, iffetli kadına iftira atmak, hicretten sonra bedevileşmek"*

---

1 Nisâ Sur. 4/48.

2 Lokman Sur. 31/14.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a yer almıştır.[1]

٣٨٦- وعن عبدالله بن عمرو قال صَعدَ رَسُولُ اللّه صلى الله عليه وسلم الْمِنْبَرَ ، فَقَالَ : " لا أُقْسِمُ ، لا أُقْسِمُ " ، ثُمَّ نَزَلَ فَقَالَ : " أَبْشِرُوا أَبْشِرُوا ، مَنْ صَلَّى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ ، وَاجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ السَّبْعَ دخل من أي أبواب الجنة شاء قال المطلب سمعت رجلا يسأل عبدالله بن عمرو سَمِعْتَ رَسُولَ اللّه صلى الله عليه وسلم يَذْكُرُهُنَّ ؟ ، قَالَ : نَعَمْ : " عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ ، وَإِشْرَاكٌ بِاللّه ، عَزَّ وَجَلَّ وَقَتْلُ النَّفْسِ ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ ، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ ، وَالْفِرَارُ مِنَ الزَّحْفِ ، وَأَكْلُ الرِّبَا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه مسلم بن الوليد بن العباس و لم أر من ذكره.

386. Abdullah b. Amr anlatmaktadır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün minbere çıktı ve: *"Yemin ederim ki, yemin ederim ki"* dedikten sonra indi. Sonra: *"Sevinin, sevinin! Kim beş vakit namazı kılar, yedi büyük günahlardan sakınırsa, cennetin kapılarından dilediğinden içeri girer"* buyurdu.

Muttalib der ki: Bir adam Abdullah b. Amr'a: "Sen, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) bunları zikrederken işittin mi?" diye sordu. O da: "Evet. *Anne babaya saygısızlık etmek, Allah'a ortak koşmak, cana kıymak, iffetli kadınlara iftira atmak, yetim malı yemek, seferberlikten kaçmak ve faiz yemek"* dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Müslim b. el-Velîd b. Abbâs'ı zikredene rastlamadım.[2]

٣٨٧- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَمْزَةَ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو النَّضْرِ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ رَبِيعَةَ ، ثنا أَبُو الأَشْعَثِ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " ثَلاثَةٌ لا يَنْفَعُ مَعَهُنَّ عَمَلٌ : الشِّرْكُ بِاللّه ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ ، وَالْفِرَارُ مِنَ الزَّحْفِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يزيد بن ربيعة ضعيف جدا.

387. Sevbân'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu üç şey varsa amelin bir faydası olmaz: Allah'a şirk koşmak, anne babaya saygısızlık etmek ve seferberlikten kaçmak"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî bunu 5636 numarada zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Ama *Sahîh-i Buhârî*'de geçen Ebû Hureyre hadisi şâhididir.

[2] İbnü'l-Münzir, *Tefsîr*'inde (no. 490) tahric etmiştir; İbn Bişrân *Emâlî*'sinde Velîd dışında bir ravi kanalıyla rivayet etmiştir; bkz. *Cevâmiu'l-Kelim.*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd b. Rabî'a oldukça zayıf biridir.[1]

٣٨٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ الْبَصْرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ ، أنا سُفْيَانُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ هِلالِ بْنِ يَسَافٍ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ قَيْسٍ الأَشْجَعِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ : " أَرْبَعٌ " ، مَا أَنَا الْيَوْمَ بِأَشَحَّ مِنِّي عَلَيْهِنَّ يَوْمَ سَمِعْتُهُنَّ ، قَالَ : " لا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا ، وَلا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلا بِالْحَقِّ ، وَلا تَزْنُوا ، وَلا تَسْرِقُوا "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

388. Seleme b. Kays'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Asıl büyük günahlar dörttür –Ki ben bunlar hakkında onları Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim gündekinden daha cimri değilim- *Dikkat ediniz. Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayın. Allah'ın haksız yere öldürülmesini haram kıldığı cana kıymayın. Zina etmeyin. Hırsızlık yapmayın."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.[2]

٣٨٩- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ , ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ , عَنْ أَبِي شِهَابٍ الْحَنَّاطِ ، عَنْ لَيْثٍ , عَنْ أَبِي فَزَارَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الأَصَمِّ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ثَلاثٌ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ , فَإِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ لَهُ مَا سِوَى ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ : مَنْ مَاتَ لا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا , وَلَمْ يَكُنْ سَاحِرًا يَتَّبِعُ السَّحَرَةَ , وَلَمْ يَحْقِدْ عَلَى أَخِيهِ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه ليث بن أبي سليم.

389. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Üç şey vardır ki, Allah onlardan hiç birine bulaşmayanlardan dilediği kimselerin diğer günahlarını da bağışlar. Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölen, büyücülerin peşinden giden büyücü/sihirbaz olmayan ve bir de kardeşine kin beslemeyen kimse."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde Leys b. Ebî Süleym geçmiştir.[1]

---

1 Yezîd b. Rabî'a hakkında Heysemî (V, 244) "Metrûktur. Hadis uydurduğu da söylenmiştir" derken İbn Adî sakıncasız olduğunu belirtmiştir.

2 Hadisi Ahmed b. Hanbel de *sahîh* bir senetle rivayet etmiştir. (IV, 339). Ayrıca bkz. *es-Silsiletü's-sahiha*, no. 1759; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6316, 6317.

٣٩٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا أَبُو بِلالٍ الأَشْعَرِيُّ ، قال : ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صلّى الله عليه وسلّم : " الْكَبَائِرُ سَبْعٌ : الإِشْرَاكُ بِاللّٰهِ ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللّٰهُ إِلا بِالْحَقِّ ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَةِ ، وَالْفِرَارُ مِنَ الزَّحْفِ ، وَأَكْلُ الرِّبَا ، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ ، وَالرُّجُوعُ إِلَى الأَعْرَابِيَّةِ بَعْدَ الْهِجْرَةِ ."

رواه الطبراني في الاوسط وفيه أبو بلال الاشعري وهو ضعيف.

390. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Büyük günahlar yedi tanedir: Allah'a ortak koşmak, Allah'ın haksız olarak öldürülmesini haram kıldığı cana kıymak, iffetli kadına zina iftirasında bulunmak, seferberlikten (cepheden) kaçmak, faiz yemek, yetim malı yemek ve hicretten sonra bedeviliğe geri dönmek."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Bilâl el-Eş'arî zayıftır.

٣٩١- وعن ابن عباس أن رجلا قال يارسول الله ما الكبائر قال الشرك بالله وَالْيَأْسُ مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ وَالْقُنُوطُ مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ.

رواه البزار والطبراني ورجاله موثقون.

391. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Büyük günahlar nelerdir?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Allah'a şirk koşmak, Allah'ın rahmetinden umut kesmek ve Allah'ın rahmetinden umut kesmek"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٣٩٢- وعن ابن مسعود قال الكبائرُ الإشْراكُ بالله والأَمْنُ من مَكْرِ الله والقُنُوط من رَحْمَةِ الله واليأْسُ مِن رَوْحِ الله - وفي رواية أَكْبَر الكبائر - واسناده صحيح.

---

1 Leys b. Ebî Süleym *sadûk*/dürüst olmakla birlikte son zamanlarında bunayıp hadislerini ayırt edemez olmuş, bu yüzden terk edilmiştir.

392. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Büyük günahlar şunlardır: Allah'a ortak koşmak, Allah'ın azabından emin olmak, Allah'ın rahmetinden umut kesmek, Allah'ın rahmetinden umut kesmek."[1]

Hadisin diğer bir varyantında: "Büyük günahların en büyükleri" ifadesi geçmiş olup senedi sahîhtir.

٣٩٣- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ النَّاقِدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطُّفَاوِيُّ ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ : " أُبَايِعُكُمْ عَلَى أَنْ لا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا ، وَلا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلا بِالْحَقِّ ، وَلا تَزْنُوا ، وَلا تَسْرِقُوا ، وَلا تَشْرَبُوا ، فَمَنْ فَعَلَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ ، فَأُقِيمَ عَلَيْهِ حَدُّهُ فَهُوَ كَفَّارَةٌ ، وَمَنْ سَتَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ ، فَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ ضَمِنْتُ لَهُ الْجَنَّةَ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله موثقون الا أنه من رواية عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده.

393. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına şöyle buyurmuştur:

"Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamanız, Allah'ın haksız olarak öldürülmesini haram kıldığı cana kıymamanız, zina etmemeniz, hırsızlık yapmamanız ve sarhoşluk verici içecek içmemeniz şartıyla sizinle biatleşiyorum. Kim bunlardan birini işler de kendisine had uygulanırsa bu, onun kefareti olur. Kimin günahını Allah gizlerse, onun hesabı aziz ve celil olan Allah'a kalmıştır. Kim de bunlardan hiçbirini yapmazsa, Allah adına ona cenneti garanti ederim."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir. Ancak hadis Amr b. Şuayb'ın babasından, onun da dedesinden naklen yaptığı bir rivayettir.[2]

٣٩٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ النَّاقِطُ ، قال : نا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى الأَزْدِيُّ ، قال : نا عَاصِمُ بْنُ مِهْجَعٍ ، قال : نا مَاهَانُ بْنُ سَرَاجٍ أَبُو خَالِدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي الْعَلاءُ بْنُ بُرْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " عَبْدٌ لا يُطْفَأُ نَارُهُ ، وَلا تَمُوتُ دِيدَانُهُ ، وَلا يُخَفَّفُ عَذَابُهُ : الَّذِي يُشْرِكُ بِاللَّهِ ، وَرَجُلٌ جَرَّ رَجُلا إِلَى سُلْطَانٍ بِغَيْرِ ذَنْبٍ فَقَتَلَهُ ، وَرَجُلٌ عَقَّ وَالِدَيْهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه العلاء بن سنان ضعفه أحمد.

---

[1] Tercümede "Allah'ın rahmetinden umut kesmek" cümlesi aynen tekrarlanmıştır. Çünkü Arapça orijinallerinde cümlelerin manaları bir, kullanılan kelimeler farklıdır. Türkçeye farklı bir şekilde tercüme edilmesi uygun değildir. (Mütercim)

[2] Hadisi rivayette Amr tek kalmıştır. Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 927.

394. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şu kimselerin ateşi söndürülmez, durumu düzeltilmez, azabı hafifletilmez: Aziz ve celil olan Allah'a ortak koşan, suçsuz bir adamı sultana teslim edip öldürten, bir de anne babasına saygısızlık eden kimse."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Alâ b. Sinân'ı Ahmed b. Hanbel zayıf görmüştür.

٣٩٥- حَدَّثَنَا بَكْرٌ ، قَالَ : نا شُعَيْبُ بْنُ يَحْيَى ، قَالَ : نا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ قُنْفُذٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُنَيْسٍ الْجُهَنِيِّ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ : " مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ الشِّرْكُ بِاللَّهِ ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ ، وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ "

رواه الطبراني في الاوسط وهو بتمامه في الايمان والنذور ورجاله موثقون .

395. Abdullah b. Üneys el-Cühenî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Büyük günahların en büyükleri, Allah'a şirk koşmak ve ğamus yemini etmektir*[1]*"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup tamamı Yemin ve Adak bölümünde gelecektir. Ravileri güvenilir kimselerdir.

٣٩٦- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عِيسَى بْنِ الْمُنْذِرِ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ الصُّورِيُّ ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ وَاقِدٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ , عَلِّمْنِي عَمَلا إِذَا أَنَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ ، قَالَ : " لا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا ، وَإِنْ عُذِّبْتَ وَحُرِّقْتَ أَطِعْ وَالِدَيْكَ ، وَإِنْ أَخْرَجَاكَ مِنْ مَالِكَ ، وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ هُوَ لَكَ ، وَلا تَتْرُكِ الصَّلاةَ مُتَعَمِّدًا فَإِنَّهُ مَنْ تَرَكَ الصَّلاةَ مُتَعَمِّدًا بَرِئَتْ مِنْهُ ذِمَّةُ اللَّهِ ، لا تَشْرَبِ الْخَمْرَ فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ ، لا تُنَازِعِ الأَمْرَ أَهْلَهُ ، وَإِنْ رُئِيتَ أَنَّهُ لَكَ ، أَنْفِقْ مِنْ طَوْلِكَ عَلَى أَهْلِكَ ، وَلا تَرْفَعْ عَنْهُمْ عَصَاكَ ، أَخِفْهُمْ فِي اللَّهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عمرو بن واقد ضعفه البخاري وجماعة وقال الصوري كان صدوقا.

396. Muâz b. Cebel anlatmaktadır: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana öyle bir amel öğret ki, onu

---

[1] Ğamûs yemini, geçmişteki veya bu zamandaki bir olayla ilgili olarak, bile bile yalan yere yemin etmektir. (Mütercim)

yaptığım zaman cennete gireyim" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu:

"İşkenceye tâbi tutulsan da, yakılsan da Allah'a hiçbir şeyi ortak koşma! Malını elinden alsalar da, seni sana ait olan her şeyden mahrum etseler de anne babana saygılı ol! Bile bile namazı terk etme! Zira kim bile bile namazı terk ederse, Allah'ın taahhüdünü kaybeder. İçki içme! Zira içki her kötülüğün anahtarıdır. Hiç bir iş konusunda, onu kendine ait görsen bile, ehliyle/uzmanıyla tartışma! Kazancından aile fertlerine infakta bulun! Ama onlardan sopanı da eksik etme. Allah için onları korkut."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Amr b. Vâkıd'ı, Buhârî ve bir grup bilgin zayıf görürken Sevrî *sadûk*/dürüst olduğunu söylemiştir.[1]

٣٩٧- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، قَالَ : نا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ ، قَالَ : نا صَالِحُ بْنُ حَيَّانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ أَكْبَرَ الْكَبَائِرِ : الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ ، وَمَنْعُ فَضْلِ الْمَاءِ ، وَمَنْعُ الْفَحْلِ "

رواه البزار وفيه صالح بن حيان وهو ضعيف و لم يوثقه احد.

397. Bureyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Büyük günahların en büyükleri, Allah'a şirk koşmak, anne babaya saygısızlık (isyan) etmek, suyun fazlasını (komşudan) esirgemek ve damızlık erkek hayvanı menetmek"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Sâlih b. Hayyân zayıftır. Kimse onu güvenilir görmemiştir.

٣٩٨- حَدَّثَنَا سَلَمَةُ ، قَالَ : نَا الْمُقْرِئُ ، قَالَ : نَا حَيْوَةُ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِئٍ ، أَنَّ عَمْرَو بْنَ مَالِكٍ أَخْبَرَهُ ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " ثَلاثَةٌ لا تُسْأَلُ عَنْهُمْ : رَجُلٌ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ وَعَصَى إِمَامَهُ وَمَاتَ عَاصِيًا ، وَأَمَةٌ أَوْ عَبْدٌ أَبَقَ مِنْ سَيِّدِهِ فَمَاتَ ، وَامْرَأَةٌ غَابَ عَنْهَا زَوْجُهَا وَقَدْ كَفَاهَا أَمْرَ الدُّنْيَا فَتَبَرَّجَتْ بَعْدَهُ ، وَثَلاثَةٌ لا تُسْأَلُ عَنْهُمْ : رَجُلٌ نَازَعَ اللَّهَ رِدَاءَهُ ، فَإِنَّ رِدَاءَهُ الْكِبْرُ ، وَإِزَارَهُ الْعِزَّةُ ، وَرَجُلٌ كَانَ فِي شَكٍّ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ ، وَالْقَنُوطُ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ "

رواه البزار والطبراني في الكبير فجعلهما حديثين ورجاله ثقات.

---

1 Amr b. Vâkıd hakkında Heysemî (no. 585) "Yalancılıkla itham edilmiştir. Hadisi münkerdir" demiştir.

398. Fadâle b. Ubeyd'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şu üç sınıf insana (günahı) sorulmaz: Topluluktan ayrılan, devlet başkanına isyan edip isyancı olarak ölen kimse. Efendisini terk edip, bu haldeyken ölen cariye ya da köle. Kocası yanında bulunmayan ve kocası dünyalık geçimini temin ettiği halde onun evden ayrılmasından sonra açılıp saçılan kadın.

Şu üç sınıf kimseye günahları sorulmaz: Allah'ın ridası konusunda O'nunla mücadele eden kimse ki, Allah'ın ridası kibir; izârı da izzet/yüceliktir. Allah'ın işi/emri konusunda kuşku duyan ve bir de Allah'ın rahmetinden umut kesen kimse."

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî iki ayrı hadis şeklinde nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٣٩٩- حَدَّثَنَا حَمْدَانُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : أَنْبَأَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ سَلْمَانَ الأَغَرِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَزَالُ الْمَرْأَةُ تَلْعَنُهَا الْمَلائِكَةُ أَوْ قَالَ : يَلْعَنُهَا اللَّهُ ، وَمَلائِكَتُهُ ، وَخُزَّانُ الرَّحْمَةِ ، وَالْعَذَابِ مَا انْتَهَكَتْ مِنْ مَعَاصِي اللَّهِ شَيْئًا ."

رواه البزار وفيه عبيد بن سلمان الاغر وثقه ابن حبان وذكره البخاري في الضعفاء وقال أبو حاتم يحول من كتاب الضعفاء لم أر له حديثا منكرا.

399. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kadın, Allah'ın yasaklarından herhangi birini çiğnediği sürece melekler ya da Allah, melekleri, rahmet bekçileri/melekleri ve azap bekçileri/melekleri ona lanet eder."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde Ubeydullah b. Selmân el-Eğar'ı İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Buhârî, *ez-Zuafâ*'da zikretmiştir. Ebû Hâtim ise hakkında: "*ez-Zuafâ* (Zayıf raviler) kitabından çıkarılabilir. Çünkü hiç bir münker hadisine şahit olmadım" demiştir.

٤٠٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ الرَّمْلِيُّ ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ شُعَيْبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هَلَكَ الْمُقَذِّرُونَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبدالله بن سعيد المقبري وهو ضعيف جدا.

400. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Pislik yiyicileri helak olmuştur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Abdullah b. Saîd el-Makburî oldukça zayıftır.

٤٠١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا عَبَّادٌ يَعْنِي ابْنَ رَاشِدٍ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : " إِنَّكُمْ لَتَعْمَلُونَ أَعْمَالًا هِيَ أَدَقُّ فِي أَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ ، كُنَّا نَعُدُّهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمُوبِقَاتِ "

رواه أحمد و البزار وفيه عباد بن راشد وثقه ابن معين وغيره وضعفه أبو داود وغيره ، قلت ويأتي لهذا الحديث طرق في التوبة ان شاء الله.

401. Ebû Saîd -el-Hudrî- demiştir ki: "Sizler öyle işler yapıyorsunuz ki onlar sizin gözünüzde kıldan daha incedir. Oysa ki bizler onları Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında helak edici davranışlardan sayardık."

★Hadisi Ahmed ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abbâd b. Râşid'i İbn Maîn ve başkaları güvenilir görürken Ebû Dâvud ve başkaları zayıf saymışlardır.[1]

Ben derim ki: İnşallah Tövbe bölümünde hadisin başka varyantları gelecektir.

(باب لا يُكَفَّرُ أَحَدٌ مِن أَهْلِ القِبْلَةِ بِذَنْبٍ)

Ehl-i Kıbleden Hiç Kimse Günah Sebebiyle Tekfir Edilemez

٤٠٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ , ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُثْمَانَ الشَّامِيُّ , ثنا الضَّحَّاكُ بْنُ حَمْزَةَ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كُفُّوا عَنْ أَهْلِ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ لا تُكَفِّرُوهُمْ بِذَنْبٍ , فَمَنْ أَكْفَرَ أَهْلَ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ فَهُوَ إِلَى الْكُفْرِ أَقْرَبُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه الضحاك بن حمزة عن علي بن زيد وقد اختلف في الاحتجاج بهما.

402. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Lâ ilâhe illallah yanlılarına ilişmeyin, onları herhangi bir günah sebebiyle tekfir etmeyin. Kim Lâ ilâhe illallah yanlılarını tekfir ederse, (bilin ki) o kişi küfre daha yakındır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Zeyd ve ravisi Dahhâk b. Hamza'yla ihticac konusu tartışmalıdır.[2]

---

1 Bezzâr eserinde Abbâd'ı güvenilir olarak değerlendirmiş ve: "Abbâd, Basralı olup güvenilir kimsedir" açıklamasını yapmıştır. Bkz. no. 108.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13089. Senedinde yer alan Osman b. Abdullah eş-Şâmî hadis uydurucusudur.

٤٠٣ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْجُرْجَرَانِيُّ ، ثنا كَثِيرُ بْنُ مَرْوَانَ الْفِلَسْطِينِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ آدَمَ الدِّمَشْقِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو الدَّرْدَاءِ ، وَأَبُو أُمَامَةَ ، وَوَاثِلَةُ بْنُ الأَسْقَعِ ، وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، قَالُوا : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمًا ، وَنَحْنُ نَتَمَارَى فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ - فذكر الحديث إلى أن قال " إِنَّ الإِسْلامَ بَدَأَ غَرِيبًا ، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنِ الْغُرَبَاءُ ؟ قَالَ : " الَّذِينَ يُصْلِحُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ ، وَلا يُمَارُونَ فِي دِينِ اللَّهِ ، وَلا يُكَفِّرُونَ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ بِذَنْبٍ

- قلت ويأتي بتمامه - أخرجه الطبراني في الكبير وفيه كثير بن مروان كذبه يحيى والدار قطني.

403. Ebu'd-Derdâ, Ebû Umâme, Vâsile b. el-Eska' ve Enes b. Mâlik demişlerdir ki: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı. Biz ise din işlerine dair bir mesele hakkında tartışıyorduk..... Sonra şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki İslâm garip başladı ve tekrar garip olacaktır." Ashâbı: "Bu garipler kimlerdir? Ey Allah'ın Resûlü" diye sordular.

"İnsanların bozulduğu bir devirde sağlam/salih kalabilenler, Allah'ın dinini tartışmayanlar ve tevhit yanlılarından hiç kimseyi herhangi bir günah sebebiyle tekfir etmeyenlerdir" buyurdu.

Derim ki: Hadisin tamamı ileride gelecektir.

Bu Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kesîr b. Mervan hakkında Yahyâ ve Dârekutnî yalancı olduğunu söylemişlerdir.

٤٠٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَلادٍ الدَّوْرَقِيُّ ، قَالَ : نا سَعْدَانُ بْنُ زَكَرِيَّا الدَّوْرَقِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى التَّيْمِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، وَالأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، وَابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " بُنِيَ الإِسْلامُ عَلَى ثَلاثَةٍ : أَهْلُ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، لا تُكَفِّرُوهُمْ بِذَنْبٍ ، وَلا تَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ بِشِرْكٍ ، وَمَعْرِفَةُ الْمَقَادِيرِ خَيْرُهَا وَشَرُّهَا مِنَ اللَّهِ ، وَالْجِهَادُ مَاضٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، مُنْذُ بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّدًا صلى الله عليه وسلم إِلَى آخِرِ عِصَابَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ، لا يَنْقُضُ ذَلِكَ جَوْرُ جَائِرٍ ، وَلا عَدْلُ عَادِلٍ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه اسمعيل بن يحيى التيمي كان يضع الحديث.

404. Hz. Ali ve Câbir'in bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İslâm üç esas üzerine kurulmuştur: Lâ ilâhe illallah yanlılarını herhangi bir günah sebebiyle tekfir etmeyin, onları putperestlikle itham etmeyin, hayır ve

şerleriyle bütün kaderlerin Allah'tan olduğunu bilmek ve (bilin ki) cihat, Allah Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) *peygamber olarak gönderdiği günden, Müslümanlardan son fırka kalıncaya kadar, kıyamete dek devam edecektir. Bu gerçeği ne zalimin zulmü, ne de adilin adaleti değiştirir."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen İsmâîl b. Yahyâ et-Teymî hadis uydururdu.

٤٠٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَاجِيَةَ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ النَّشَائِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى التَّيْمِيُّ ، عَنْ مِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَنْ يَخْرُجَ رَجُلٌ مِنَ الإِيمَانِ إِلا بِجُحُودِ مَا دَخَلَ فِيهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه اسمعيل بن يحيى التيمي وهو وضاع كما تقدم.

405. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimse, içine girdiği şeyi inkâr etmedikçe imandan çıkmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen İsmâîl b. Yahyâ et-Teymî biraz evvel belirtildiği gibi hadis uydururdu.

٤٠٦ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ الْحُصَيْنِ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ أَبِي سَارَةَ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " لاَ تُكَفِّرُوا أَحَدًا مِنْ أَهْلِ قِبْلَتِكُمْ بِذَنْبٍ وَإِنْ عَمِلُوا بِالْكَبَائِرِ وَصَلُّوا مَعَ كُلِّ إِمَامٍ ، وَجَاهِدُوا مَعَ كُلِّ أَمِيرٍ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه علي بن أبي سارة وهو ضعيف متروك الحديث.

406. Âişe demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kıble ehlinden kimseyi herhangi bir günah sebebiyle tekfir etmeyin, isterse büyük günahlar işlemiş olsunlar. Her imamın/devlet başkanının arkasında namaz kılınız. Her emirin yanında cihat ediniz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Ebî Sâre zayıf ve hadisi metrûk biridir.

٤٠٧ – حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ ، حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا أَبَا حَمْزَةَ ، إِنَّ قَوْمًا يَشْهَدُونَ عَلَيْنَا بِالْكُفْرِ وَالشِّرْكِ ! ، قَالَ أَنَسٌ : أُولَئِكَ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ

رواه أبو يعلى وفيه يزيد الرقاشي وقد ضعفه الاكثر ووثقه أبو أحمد بن عدي وقال عنده أحاديث صالحة عن أنس وارجو أنه لا باس به.

407. Yezîd er-Rakkâşî anlatmaktadır: Enes b. Mâlik'e: "Ey Ebû Hamza! Bir takım insanlar bizi kâfirlik ve müşriklikle itham etmekteler" dedim. Enes de: "Onlar yaratılanların ve insanların en şerlileridir" dedi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd er-Rakkâşî'yi çoğunluk zayıf görürken Ebû Ahmed b. Adî güvenilir kabul ederek "Enes'ten rivayet ettiği bazı *sâlih*/uygun hadisler vardır. Umarım ki, zararsızdır" demiştir.

٤٠٨ – حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، حَدَّثَنَا الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ ، قَالَ : سَأَلْتُ جَابِرًا وَهُوَ مُجَاوِرٌ بِمَكَّةَ ، وَكَانَ نَازِلا فِي بَنِي فِهْرٍ ، فَسَأَلَهُ رَجُلٌ " هَلْ كُنْتُمْ تَدْعُونَ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ مُشْرِكًا ؟ . قَالَ : مُعَاذَ اللَّهِ ! فَفَزِعَ لِذَلِكَ . قَالَ : هَلْ كُنْتُمْ تَدْعُونَ أَحَدًا مِنْكُمْ كَافِرًا؟ . قَالَ : لا "

رواه أبو يعلى والطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

408. Ebû Süfyân anlatmaktadır: Mekke'yi ziyaret edip Benû Fehr oğullarına konuk olan Câbir'e bir adam "Sizler kıble ehlinden hiç kimseye müşrik der miydiniz?" diye sordu. Câbir: "Maazallah" dedi ve bu sözden çok irkildi. Adam: "Sizler ehl-i kıbleden hiç kimseye kâfir der miydiniz?" diye sordu. Câbir de: "Hayır" dedi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب في ضَعْفِ اليَقِين)

Yakin/Kesin İnanç Zayıflığı

٤٠٩ – حَدَّثَنَا مِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَعْبَدٍ ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بُرْزُجَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي ، إِلا ضَعْفَ الْيَقِينِ "

رواه الطبراني الاوسط ورجاله ثقات.

409. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim hakkında yalnız yakin eksikliğinden endişe ediyorum"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٤١٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَافِعٍ ، قَالَ : نا مُؤَمَّلُ بْنُ إِهَابٍ ، قَالَ : نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ ، قَالَ : أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِرْقٍ الْيَحْصَبِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ ، وَكَانَ يَقُولُ عَلَى مِنْبَرِهِ : " أَلَا إِنَّ الْبَلِيَّةَ ، كُلَّ الْبَلِيَّةِ : أَنْ تَعْمَلَ أَعْمَالَ السُّوءِ فِي أَيْمَانِ السَّوْءِ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله موثقون.

410. Nu'mân b. Beşîr minberinde derdi ki: "Bütün bela, zayıf imanla çirkin işler yapmandır"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

(باب في النّفاق وعَلاماته وذكْرِ المنافقين)

Münafıklık, Münafıklık Alâmetleri ve Münafıklar

٤١١ - حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ قُدَامَةَ الْجُمَحِيُّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ بَكْرِ بْنِ أَبِي الْفُرَاتِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ إِنَّ لِلْمُنَافِقِينَ عَلَامَاتٍ يُعْرَفُونَ بِهَا تَحِيَّتُهُمْ لَعْنَةٌ وَطَعَامُهُمْ نُهْبَةٌ وَغَنِيمَتُهُمْ غُلُولٌ وَلَا يَقْرَبُونَ الْمَسَاجِدَ إِلَّا هَجْرًا وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا دَبْرًا مُسْتَكْبِرِينَ لَا يَأْلَفُونَ وَلَا يُؤْلَفُونَ خُشُبٌ بِاللَّيْلِ صُخُبٌ بِالنَّهَارِ وَقَالَ يَزِيدُ مَرَّةً سُخُبٌ بِالنَّهَارِ

رواه احمد والبزار وفيه عبدالملك بن قدامة الجمحي وثقه يحيى بن معين وغيره وضعفه الدار قطني وغيره.

411. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki münafıkların kendilerini belli eden bir takım alâmetleri vardır. Onların selamı, lanet okumaktır. Ganimetleri hıyanetle kazanılan mallardır. Mescitlere yaklaştıklarında, hemen oradan uzaklaşmanın yollarını ararlar. Namaza ancak vakti geçtikten sonra giderler. Kibirlidirler. Yalnız sözde mütevazı görünürler. Ne kendileri başkalarıyla kaynaşır, ne de başkaları onlarla kaynaşır. Geceleri odun kesilirler, gündüzleri ise gürültü koparırlar."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdülmelik b. Kudâme el-Cumahî'yi Yahyâ b. Maîn ve başkaları güvenilir kabul ederken, Darekutnî ve daha başkaları zayıf görüşmüşlerdir.

٤١٢ - حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ الْحَنَفِيُّ ، حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، يَقُولُ : " ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ

فَهُوَ مُنَافِقٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَحَجَّ وَاعْتَمَرَ ، وَقَالَ : إِنِّي مُسْلِمٌ : إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ "

رواه أبو يعلى وفيه يزيد الرقاشي وهو ضعيف.

412. Enes b. Mâlik demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Şu üç özellik kimde bulunursa, o kimse münafıktır, isterse oruç tutsun, namaz kılsın, hacca gitsin, umre yapsın ve <Ben Müslüman'ım> desin: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz ve kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder."

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd er-Rakkâşî zayıftır.

٤١٣ – حَدَّثَنَا مَحْمُودٌ ، نا أَبُو يَحْيَى ، ثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ الْخَطَّابِ الْمَدَنِيُّ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُبَادَةَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ : " ثَلاثٌ فِي الْمُنَافِقِ : إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ "

رواه البزار والطبراني في الاوسط وفيه يوسف بن الخطاب وهو مجهول.

413. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz ve kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder."

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Yûsuf b. el-Hattâb meçhuldür.

٤١٤ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْكَرَابِيسِيُّ ، ثَنَا زَنْفَلُ بْنُ شَدَّادٍ الْعُرْفِيُّ ، مِنْ أَهْلِ عَرَفَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ يُحَدِّثُ ، عَنْ عَائِشَةَ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ : " آيَاتُ الْمُنَافِقِ : مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِنِ ائْتُمِنَ خَانَ ، وَإِنْ وَعَدَ أَخْلَفَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه زنفل العرفي كذاب.

414. Ebû Bekir es-Sıddîk'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Münafığın alâmetleri şunlardır: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz ve kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Zenfel el-Urfî yalancının tekidir.

٤١٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ ، ثنا مِهْرَانُ بْنُ أَبِي عُمَرَ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى ، عَنْ أَبِي النُّعْمَانِ ، حَدَّثَنِي أَبُو الْوَقَّاصِ ، حَدَّثَنِي سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ ، قَالَ : دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مِنْ خِلالِ الْمُنَافِقِ : إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ " ، فَخَرَجَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُمَا ثَقِيلانِ ، فَلَقِيتُهُمَا ، فَقُلْتُ : مَا لِي أَرَاكُمَا ثَقِيلَيْنِ ؟ قَالا : حَدِيثًا سَمِعْنَاهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مِنْ خِلالِ الْمُنَافِقِ : إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ " قَالَ : أَفَلا سَأَلْتُمَاهُ ؟ قَالَ : هِبْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قُلْتُ : لَكِنِّي سَأَسْأَلُهُ ، فَدَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْتُ : لَقِيَنِي أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَهُمَا ثَقِيلانِ ثُمَّ ذَكَرْتُ مَا قَالا ، فَقَالَ : " قَدْ حَدَّثْتُهُمَا وَلَمْ أَضَعْهُ عَلَى الْمَوْضِعِ الَّذِي يَضَعَانِهِ ، وَلَكِنَّ الْمُنَافِقَ إِذَا حَدَّثَ وَهُوَ يُحَدِّثُ نَفْسَهُ أَنَّهُ يَكْذِبُ ، وَإِذَا وَعَدَ وَهُوَ يُحَدِّثُ نَفْسَهُ أَنَّهُ يُخْلِفُ ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ وَهُوَ يُحَدِّثُ نَفْسَهُ أَنَّهُ يَخُونُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو النعمان عن أبي وقاص وكلاهما مجهول - قاله الترمذي - وبقية ورجاله موثقون.

415. Selmân el-Fârisî anlatmaktadır: Ebû Bekir ve Ömer, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna girdiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Şunlar münafığın özelliklerindendir: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz ve kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder."

Bunu duyan Ebû Bekir ve Ömer Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından bitkin bir halde çıktılar. Yolda kendilerine rastladım ve: "Neyiniz var? Sizi hayli bitkin görüyorum" dedim. Dediler ki: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğimiz şu hadis bizi bu hale getirdi: *Şunlar münafığın özelliklerindendir: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz ve kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder."*

Selmân: "Peki kendisine bir şey sormadınız mı?" dedi.

"Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) heybetinden korktuk" dediler.

Selmân: "Fakat ben ona bu meseleyi sorarım" dedi.

(Selmân der ki) Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna girerek şöyle dedim: "Ebû Bekir ve Ömer'le karşılaştım. Onların çökmüş olduklarını gördüm." Sonra kendisine onların söylediklerini anlattım. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben onlara böyle bir söz*

söyledim; ama, onların anladıkları manayı kastetmedim. Fakat münafık, bir söz söyleyeceği zaman içinden yalan söylemeyi geçirir. Bir söz verdiği zaman içinden sözünde durmayacağını geçirir. Kendisine bir şey emanet edildiği zaman içinden hıyanet edeceğini geçirir" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Ebu'n-Nu'mân ve ravisi Ebû Vakkâs'ın ikisi de –Tirmizî'nin belirttiğine göre– meçhuldürler. Kalan ravileri ise güvenilir görülmüşlerdir.

٤١٦ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : نا أَبُو دَاوُدَ ، قَالَ : نا شُعْبَةُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَإِنْ كَانَ فِيهِ خَصْلَةٌ فَفِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ ، إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا أُؤْتُمِنَ خَانَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

416. Abdullah'ın –yani İbn Mes'ûd'un- bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şu üç özellik kimde bulunursa, o kimse tam münafıktır. Eğer kendinde bunlardan bir haslet varsa, onda bir münafıklık hasleti var demektir: Konuştuğu zaman yalan söyler, kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder ve söz verdiğinde sözünde durmaz."

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

٤١٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " اعْتَبِرُوا الْمُنَافِقِينَ بِثَلاثٍ : إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ ، وَأَنْزَلَ اللَّهُ تَصْدِيقَ ذَلِكَ فِي كِتَابِهِ : وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ سورة التوبة آية ٧٥ إِلَى آخِرِ الآيَةِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

417. İbn Mes'ûd der ki: Şu üç özellikle münafıkları test edin: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz ve anlaşma yaptığında ihanet eder. Aziz ve celil olan Allah, Kitab'ında "Onlardan kimi de, <Eğer Allah lütuf ve kereminden bize verirse, mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette salihlerden olacağız!> diye Allah'a söz verdi..."[2] diye bunu tasdik eden âyeti indirmiştir.

---

1 Bezzâr, no. 86. Bezzâr demiştir ki: "Bunu bu senetle yalnız Ebû Davud'un *müsned/merfû* olarak rivayet ettiğini biliyoruz. Başka kaynaklar ise *mevkûf* olarak rivayet etmişlerdir."

2 Tevbe Sur. 9/75.

٤١٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَرْوَانَ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مِنْ أَعْلامِ الْمُنَافِقِ : إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا ائْتُمِنَتْهُ خَانَكَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبدالرحمن بن زيد بن أسلم وهو ضعيف وبقية رجاله ثقات.

418. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şunlar münafığın alâmetlerindendir: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz ve kendisine bir şey emanet ettiğinde, sana hıyanet eder."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem zayıftır. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

(باب في نيَّة المُؤْمِنِ والمنافِقِ وعَمَلِهِما)

Mümin ile Münafığın Niyetleri ve Amelleri

٤١٩ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ ، ثنا حَاتِمُ بْنُ عَبَّادِ بْنِ دِينَارٍ الْحَرَشِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ قَيْسٍ الْكِنْدِيُّ ، ثنا أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ ، وَعَمَلُ الْمُنَافِقِ خَيْرٌ مِنْ نِيَّتِهِ ، وَكُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى نِيَّتِهِ ، فَإِذَا عَمِلَ الْمُؤْمِنُ عَمَلا نَارَ فِي قَلْبِهِ نُورٌ "

رواه الطبراني وفيه حاتم بن عباد بن دينار ولم أعرفه ، وبقية رجاله ثقات.

419. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Müminin niyeti amelinden hayırlıdır. Münafığın ameli ise niyetinden hayırlıdır. Her biri niyetine göre amel eder. Mümin bir amel işlediği zaman, kalbinde bir nur doğar."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Hâtim b. Abbâd b. Dînâr'ı tanımıyorum. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

---

1 Bkz. 212 nolu hadis: *Zaîfü'l-Câmi'i's-sağîr*, no. 5989; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 5942.

(باب منه في المُنافقين)

Münafıklar Hakkında Bir Bölüm

٤٢٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا زَيْدُ بْنُ بِشْرٍ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نا شَبِيبُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ بْنِ سَلُولَ وَهُوَ فِي ظِلٍّ ، فَقَالَ : قَدْ غَبَّرَ عَلَيْنَا ابْنُ أَبِي كَبْشَةَ ، فَقَالَ ابْنُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ : وَالَّذِي أَكْرَمَكَ وَأَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لَئِنْ شِئْتَ لَآتِيَنَّكَ بِرَأْسِهِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " لا ، وَلَكِنْ بِرَّ أَبَاكَ وَأَحْسِنْ صُحْبَتَهُ "

رواه الطبراني في الاوسط وقال تفرد به زيد بن بشر الحضرمي ، قلت وثقه ابن حبان وبقية رجاله ثقات.

420. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bir gölgede duran Abdullah b. Übey b. Selûl'ün yanından geçti. Abdullah: "Ebû Kebşe'nin oğlu üzerimizi toz etti" deyince onun oğlu: "Seni üstün kılıp kitabı indirene yemin ederim ki, eğer istersen, sana onun başını getiririm" dedi. Ama Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Olmaz! Fakat babana iyi davran ve onunla iyi geçin"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve demiştir ki: "Bunu Zeyd b. Bişr el-Hadramî tek başına rivayet etmiştir."

Ben derim ki: İbn Hibbân bu zatı güvenilir kabul etmiştir. Senedin kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

٤٢١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مُصَرِّفُ بْنُ عَمْرٍو الْيَامِيُّ ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ ، ثنا مُجَالِدٌ ، عَنْ عَامِرٍ ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرَ ، قَالَ : قُلْنَا لِحُذَيْفَةَ : كَيْفَ عَرَفْتَ أَمْرَ الْمُنَافِقِينَ ، وَلَمْ يَعْرِفْهُ أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَبُو بَكْرٍ وَلا عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ ؟ قَالَ : إِنِّي كُنْتُ أَسِيرُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَنَامَ عَلَى رَاحِلَتِهِ ، فَسَمِعْتُ نَاسًا مِنْهُمْ يَقُولُونَ : لَوْ طَرَحْنَاهُ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَانْدَقَّتْ عُنُقُهُ ، فَاسْتَرَحْنَا مِنْهُ ، فَسِرْتُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ ، وَجَعَلْتُ أَقْرَأُ وَأَرْفَعُ صَوْتِي ، فَانْتَبَهَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : " مَنْ هَذَا ؟ " فَقُلْتُ : حُذَيْفَةُ ، قَالَ : " مَنْ هَؤُلاءِ ؟ " قُلْتُ : فُلانٌ وَفُلانٌ ، حَتَّى عَدَدْتُهُمْ ، قَالَ : " أَوَسَمِعْتَ مَا قَالُوا ؟ " قُلْتُ : نَعَمْ ، وَلِذَلِكَ سِرْتُ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُمْ ، قَالَ : " فَإِنَّ هَؤُلاءِ فُلانًا وَفُلانًا ، حَتَّى عَدَّ أَسْمَاءَهُمْ ، مُنَافِقُونَ ، لا تُخْبِرَنَّ أَحَدًا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه مجالد بن سعيد وقد اختلط وضعفه جماعة.

421. Sıla b. Züfer anlatmaktadır: Huzeyfe'ye: "Resûlullah'ın ashâbından kimse tanımazken, ne Ebû Bekir, ne de Ömer tanımazken, sen münafıkları nasıl tanıdın?" diye sorduk.

Dedi ki: Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasından yürürdüm. Bir gün bineğinin üzerinde uyudu. Bazı kimselerin aralarında: "Şunu bineğinin sırtından atsak da boynu kırılsa. Böylece ondan kurtulmuş oluruz" diye konuştuklarını işittim. Hemen onlarla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arasına girerek yüksek sesle Kur'ân okumaya başladım. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) uyandı ve: *"Kim o?"* diye sordu. Ben: "Huzeyfe!" dedim.

"Bunlar kim?" diye sordu.

"Falan, falan... kimseler" diyerek hepsini saydım.

"Söylediklerini işittin mi?" diye sordu.

"Evet. Zaten bu yüzden seninle onlar arasına girdim" dedim.

"Şu falan, falan kimseler -hepsinin isimlerini sayarak- *münafıklardır. Sakın kimseye söyleme!"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Mücâlid b. Saîd bunamıştır. Bir grup bilgin de onu zayıf saymıştır.

٣٢٢- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ ، نا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ ، قَالَ : إِنِّي لآخُذُ بِزِمَامِ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقُودُهُ ، وَعَمَّارٌ يَسُوقُ بِهِ ، أَوْ عَمَّارٌ يَقُودُهُ ، وَأَنَا أَسُوقُ بِهِ ، إِذِ اسْتَقْبَلَنَا اثْنَا عَشَرَ رَجُلا مُتَلَثِّمِينَ ، قَالَ : " هَؤُلاءِ الْمُنَافِقُونَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ " , قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَلا تَبْعَثُ إِلَى كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ فَتَقْتُلَهُ ، فَقَالَ : " أَكْرَهُ أَنْ يَتَحَدَّثَ النَّاسُ أَنَّ مُحَمَّدًا يَقْتُلُ أَصْحَابَهُ ، وَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَكْفِيَهُمْ بِالدُّبَيْلَةِ " ، قُلْنَا : وَمَا الدُّبَيْلَةُ ؟ قَالَ : " شِهَابٌ مِنْ نَارٍ , يُوضَعُ عَلَى نِيَاطِ قَلْبِ أَحَدِهِمْ فَيَقْتُلُهُ "

- قلت في الصحيح بعضه - رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبدالله بن سلمة وثقه جماعة وقال البخاري لا يتابع على حديثه.

422. Huzeyfe anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) devesinin dizgininden tutmuş önden çekiyordum. Ammâr da arkadan sürüyordu. -veya Ammâr önden çekiyor, ben arkadan sürüyordum- Derken yüzleri maskeli on iki kişiyle karşılaştık. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunlar kıyamete kadar münafıktırlar"* buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Onlardan her birine birini gönderip öldürtsen ya?" deyince, *"İnsanların, <Muhammed kendi arkadaşlarını öldürüyor> diye konuşmalarını istemem. Belki Dübeyle onların haklarından*

gelir?" buyurdu. Biz: "Dübeyle nedir?" diye sorduk. *"Onlardan her birinin kalp damarları üzerine konmuş öldürücü bir ateş topudur"* buyurdu.

★Ben derim ki: Buhârî'nin *Sahîh*'inde hadisin bir bölümü geçmiştir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Seleme'yi bir grup bilgin güvenilir kabul ederken Buhârî hadisine mutabaat yapılamayacağını söylemiştir.

٤٢٣ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ الأَسَدِيُّ ، قَالَ : نا تَلِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي الْجَحَّافِ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ ، قَالَ : أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَطْنَ الْوَادِي ، وَأَخَذَ النَّاسُ الْعَقَبَةَ ، فَجَاءَ سَبْعَةُ نَفَرٍ مُتَلَثِّمُونَ ، فَلَمَّا رَآهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَكَانَ حُذَيْفَةُ الْقَائِدَ ، وَعَمَّارٌ السَّابِقَ ، قَالَ : " سِدًّا مَا يَلِيكُمَا " ، فَلَمْ يَصْنَعُوا شَيْئًا ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ، فَقَالَ : " يَا حُذَيْفَةُ ، هَلْ تَدْرِي مَنِ الْقَوْمُ ؟ " قُلْتُ : مَا أَعْرِفُ مِنْهُمْ إِلا صَاحِبَ الْجَمَلِ الأَحْمَرِ ، فَإِنِّي أَعْلَمُ أَنَّهُ فُلانٌ

– قلت له حديث في الصحيح بغير هذا السياق – رواه الطبراني في الاوسط وفيه تليد بن سليمان وثقه العجلي وقال لا بأس به كان يتشيع ويدلس وضعفه جماعة.

423. Huzeyfe anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Batnü'l-Vâdi yoluna girdi. İnsanlar ise Akabe yoluna girdi. Derken yüzleri maskeli yedi kişi geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları görünce ki, o vakit Huzeyfe devesinin yularından çekiyor, Ammâr da arkasından sürüyordu, *"Aranızı kapatın"* buyurdu. Böylece bir şey yapamadılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onlara baktı ve: *"Ey Huzeyfe! Bu topluluğun kimler olduğunu biliyor musun?"* diye sordu. Ben: "Onlardan sadece kızıl devenin üzerindekini tanıyorum. Onun falan kimse olduğunu biliyorum" dedim.

Ben derim ki: Konuyla ilgili Huzeyfe'nin *Sahîh-i Buhârî*'de başka senetle bir hadisi daha vardır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Telid b. Süleyman'ı el-Iclî güvenilir kabul etmiş ve: "Sakıncasızdır. Şiilik taassubuna sahipti ve tedlis yapardı" demiştir. Bir grup bilgin ise onu zayıf görmüşlerdir.

٤٢٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا مُصْعَبُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الزُّبَيْرِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْوَاقِدِيُّ ، عَنِ ابْنِ أَبِي حَبِيبَةَ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جَابِرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَانَ بَيْنَ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ وَوَدِيعَةَ بْنِ ثَابِتٍ كَلامٌ ، فَقَالَ وَدِيعَةُ لِعَمَّارٍ : إِنَّمَا أَنْتَ عَبْدُ أَبِي حُذَيْفَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ ، مَا أَعْتَقَكَ بَعْدُ ، قَالَ عَمَّارٌ : " كَمْ كَانَ أَصْحَابُ الْعَقَبَةِ ؟ " , فَقَالَ : اللَّهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " أَخْبِرْنِي عَنْ عِلْمِكَ " ، فَسَكَتَ وَدِيعَةُ ، فَقَالَ مَنْ حَضَرَهُ : أَخْبِرْهُ عَمَّا

سَأَلَكَ ، وَإِنَّمَا أَرَادَ عَمَّارٌ أَنْ يُخْبِرَهُ أَنَّهُ كَانَ فِيهِمْ ، فَقَالَ : كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُمْ أَرْبَعَةَ عَشَرَ رَجُلا ، فَقَالَ عَمَّارٌ : " فَإِنْ كُنْتَ فِيهِمْ فَإِنَّهُمْ خَمْسَةَ عَشَرَ " ، فَقَالَ وَدِيعَةُ : مَهْلا يَا أَبَا الْيَقْظَانِ أَنْشُدُكَ اللَّهَ أَنْ تَفْضَحَنِي ، فَقَالَ عَمَّارٌ : " وَاللَّهِ مَا سَمَّيْتُ أَحَدًا وَلا أُسَمِّيهِ أَبَدًا ، وَلَكِنِّي أَشْهَدُ أَنَّ الْخَمْسَةَ عَشَرَ رَجُلا اثْنَا عَشَرَ مِنْهُمْ حَرْبٌ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الأَشْهَادُ "

رواه الطبراني في الكبير - وفي الصحيح طرف منه - وفيه الواقدي وهو ضعيف.

424. Câbir anlatmaktadır: Ammâr b. Yâsir ile Vedî'a b. Sâbit arasında bir münakaşa oldu. Vedî'a, Ammâr'a: "Sen zaten Ebû Huzeyfe b. Muğire'nin kölesisin. O henüz seni azat etmedi" dedi. Ammâr da: "Akabe/dik yokuş grubu kaç kişiydi?" diye sordu. Vedî'a: "Allah bilir" dedi. Bunun üzerine Ammâr: "Sen bana bildiğini söyle" dedi. Vedî'a sustu, cevap vermedi. Yanındakiler: "Sana sorduğu soruya cevap ver!" dediler. Ammâr ona, asıl onun da Akabe'deki grup arasında olduğunu söylemek istemişti. O da: "Hepsinin 14 erkek olduklarından bahsederdik" deyince Ammâr: "Eğer sen de onlar arasında idiysen, sayıları 15'tir" dedi. Bunun üzerine Vedî'a: "Yavaş ol, ey Ebu'l-Yakazân! Allah aşkına bugün beni deşifre/rezil etme!" dedi. Ammâr da buna şöyle cevap verdi: "Vallahi ben kimsenin adını anmadım. Asla kimsenin adını anmam da. Ama şahadet ederim ki, on beş erkekten on ikisi hem dünya hayatında ve hem de şahitlerin şahitlik edeceği günde Allah ve Resûlü'nün düşmanlarıdır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup bir kısmı *Sahîh-i Buhârî*'de geçmiştir. Senedinde yer alan Vakıdî zayıftır.

٤٢٥- وعن أبي الطُّفيل قال خرجَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم إلى غزوةِ تبوكَ فانتهى إلى عقبةٍ فأمرَ مُناديه فنادى لا يأخُذَنَّ العقبةَ أحدٌ فإنَّ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يسيرُ يأخُذُها وكانَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم يسير وحذيفة يقودُهُ وعمارُ بن ياسرٍ يَسُوقُهُ فأقبلَ رَهْطٌ مُتَلَثِّمين على الرَّواحلِ حتى غشَوْا النبيَّ صلى الله عليه سلم فرجع عمَّارٌ فضرَبَ وُجوهَ الرَّواحلِ فقال النبيُّ صلى الله عليه وسلم لحذيفة قُدْ قُدْ فلَحقهُ عمَّارٌ فقال سُقْ سُقْ حتى أناخَ فقال لعمارٍ: هل تعرفُ القومَ فقال لا كانوا مُتَلَثِّمينَ وقد عرَفْتُ عامَّةَ الرواحلِ قال أتَدْري ما أرادُوا برسولِ الله صلى الله عليه وسلم قلتُ: الله ورسولُهُ أعلم قال أرادُوا أن يَنْفِروا برسول الله صلى الله عليه وسلم فيَطْرَحُوه من العقبة فلمَّا كان بعد ذلك نزَعَ بين عمارٍ وبَيْنَ رَجُلٍ منهم شيءٌ ما يكون بين الناس فقال أنْشُدُكَ

بالله كَمْ أصحابُ العَقَبة الذين أرادُوا أن يُمْكرُوا برسول الله صلّى الله عليه وسلّم قال نَرَى أنَّهُمْ أربعة عشر قال فإنْ كنتَ فيهم فكانوا خَمْسَةَ عَشَرَ ويَشْهدُ عمارُ أنَّ اثْنَيْ عشر حزبًا لله ورسوله في الحياة الدنيا ويَوْمَ يَقُوم الأَشْهادُ.

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

425. Ebu't-Tufeyl anlatmaktadır:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebuk gazvesine çıktı ve Akabe'ye /sarp yokuş mevkine varınca münadisine: "Kimse sarp yokuş yolunu almasın! Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o yola girecektir" diye seslenmesini emretti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) o yoldan gidiyor, Huzeyfe önden (bineğini) çekiyor, Ammâr da arkadan sürüyordu. Derken develeri üzerinde maskeli bir grup çıka geldi ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) etrafını sardılar. Ammâr geri dönüp develerin yüzlerine doğru vurdu. Bu durumu gören Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Huzeyfe'ye: *"Devam et, devam et!"* buyurdu. Sonra Ammâr kendisine yetişti. Ona da: *"Sür, sür!"* dedi. Daha sonra deveyi çöktürdü. Resûlallah (sallallahu aleyhi vesellem) Ammâr'a: *"O grubu tanıyor musun?"* diye sordu.

Ammâr: "Hayır. Maskeli idiler. Ama develerin hepsini tanıdım" dedi. *"Sence Allah Resûlü'ne ne yapmak istediler?"* dedi.

(Ammâr dedi ki): "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedim.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi vesellem): *"Resûlullah'ın devesini ürkütüp, onu tepeden aşağı atmak istediler"* buyurdu.

Daha sonra Ammâr ile onlardan biri arasında, herkes arasında yaşanan türden bir tartışma yaşandı. Ammâr: "Allah aşkına söyle, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) tuzak kurmak isteyen o yokuştaki grup kaç kişi idi?" diye sordu. Onun da: "Biz on dört kişi olduklarını düşünüyoruz" diye cevap vermesi üzerine Ammâr: "Eğer sen de onlardan idiysen, sayıları on beştir" dedi. Ammâr onlardan on ikisinin hem dünya hayatında ve hem de şahitlerin şahitlik edeceği günde Allah ve Resûlü'nün düşmanı olduğuna tanıklık ederdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٤٢٦- قَالَ الطبراني حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ ، قَالَ : " تَسْمِيَةُ أَصْحَابِ الْعَقَبَةِ : مُعْتِبُ بْنُ قُشَيْرِ بْنِ مُلَيْلٍ : مِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ، شَهِدَ بَدْرًا ، وَهُوَ الَّذِي قَالَ : يَعِدُنَا مُحَمَّدٌ كُنُوزَ كِسْرَى وَقَيْصَرَ ، وَأَحَدُنَا لا يَأْمَنُ عَلَى خَلائِهِ ، وَهُوَ الَّذِي قَالَ : لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَاهُنَا " ، قَالَ الزُّبَيْرُ : " وَهُوَ الَّذِي شَهِدَ عَلَيْهِ

الزُّبَيْرُ بِهَذَا الْكَلامِ ، وَدِيعَةُ بْنُ ثَابِتِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ : وَهُوَ الَّذِي قَالَ : إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ، وَهُوَ الَّذِي قَالَ : مَا لِي أَرَى قُرَّاءَنَا هَؤُلاءِ أَرْغَبَنَا بُطُونًا وَأَجْبَنَنَا عِنْدَ اللِّقَاءِ ؟ ، وَجَدُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَبِيلِ بْنِ الْحَارِثِ : مِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ، وَهُوَ الَّذِي قَالَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ : يَا مُحَمَّدُ ، مَنْ هَذَا الأَسْوَدُ كَثِيرٌ شَعْرُهُ ، عَيْنَاهُ كَأَنَّهُمَا قِدْرَانِ مِنْ صُفْرٍ ، يَنْظُرُ بِعَيْنَيْ شَيْطَانٍ ، وَكَبِدُهُ كَبِدُ حِمَارٍ ، يُخْبِرُ الْمُنَافِقِينَ بِخَبَرِكَ ، وَهُوَ الْمُجْتَرُّ بِخُرْثِهِ ؟ وَالْحَارِثُ بْنُ يَزِيدَ الطَّائِيُّ ، حَلِيفٌ لِبَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ، وَهُوَ الَّذِي سَبَقَ إِلَى الْوَشَلِ الَّذِي نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ يَمَسَّهُ أَحَدٌ ، فَاسْتَقَى مِنْهُ ، وَأَوْسُ بْنُ قَيْظِيٍّ : وَهُوَ مِنْ بَنِي حَارِثَةَ ، وَهُوَ الَّذِي قَالَ : إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ ، وَهُوَ جَدُّ يَحْيَى بْنِ سَعِيدِ بْنِ قَيْسٍ ، وَالْجَلاسُ بْنُ سُوَيْدِ بْنِ الصَّامِتِ ، وَهُوَ مِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ، وَبَلَغَنَا أَنَّهُ تَابَ بَعْدَ ذَلِكَ ، وَسَعْدُ بْنُ زُرَارَةَ : مِنْ بَنِي مَالِكِ بْنِ النَّجَّارِ ، وَهُوَ الْمُدَخِّنُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، وَكَانَ أَصْغَرَهُمْ سِنًّا وَأَخْبَثَهُمْ ، وَقَيْسُ بْنُ قَهْدٍ : مِنْ بَنِي مَالِكِ بْنِ النَّجَّارِ ، وَسُوَيْدٌ ، وَدَاعِسٌ : وَهُمَا مِنْ بَنِي بَلْحُبْلَى ، وَهُمَا مِمَّنْ جَهَّزَ ابْنُ أُبَيٍّ فِي تَبُوكَ يُخَذِّلانِ النَّاسَ ، وَقَيْسُ بْنُ عَمْرِو بْنِ سَهْلٍ ، وَزَيْدُ بْنُ اللَّصِيتِ : وَكَانَ مِنْ يَهُودِ قَيْنُقَاعَ ، فَأَظْهَرَ إِسْلامَهُ ، وَفِيهِ غِشُّ الْيَهُودِ ، وَنِفَاقُ مَنْ نَافَقَ ، وَسَلامَةُ بْنُ الْحُمَامِ : مِنْ بَنِي قَيْنُقَاعَ ، فَأَظْهَرَ الإِسْلامَ "

رواه الطبراني في الكبير من قول الزبير بن بكار كما ترى.

426. Taberânî demiştir ki: Bize Ali b. Abdülaziz bildirdi. Dedi ki: Bize Zübeyr b. Bekkâr bildirdi. Dedi ki: Akabede'ki grupta yer alanların isimleri şunlardır:

Amr b. Avf oğullarından **Mu'tib b. Kuşeyr b. Müleyl**. Bu zat Bedir şavaşına katılmıştı. Bu şahıs: "Muhammed bize Kisra ve Kayser'in hazinelerini vaat etmektedir. Oysa ki hiçbirimiz evini/kenefini bile güvende hissetmemektedir" diyen kişidir. Yine "Eğer bu işte bizim bir payımız/dahlimiz olsaydı, şimdi burada öldürülmezdik"[1] diyen kişi de budur. Zübeyr (b. Bekkâr) demiştir ki: Onun bu sözü söylediğine Zübeyr (b. el-Avvâm) tanık olmuştur.

Vedî'a b. Sâbit b. Amr b. Avf. "Sadece lafa dalmış, eğleniyorduk"[2] diyen kişi budur. Yine: "Şu Kur'ân okuyucularımız var ya, bunlar

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 3/154.
[2] Tevbe Sur. 9/65.

karınları en iştahlılarımız, ama savaşta en korkaklarımızdır" diyen de budur.

Amr b. Avf oğullarından **Ced b. Abdullah b. Nebîl b. el-Hâris.**

Bu zat Cebrâîl'in (aleyhisselam) hakkında şöyle söylediği kişidir: "Ey Muhammed! Bu, uzun saçlı, siyahi adam da kim? Gözleri, âdeta bakırdan iki tencere, şeytanın gözleriyle bakıyor. Ciğeri eşek ciğeri gibi. Münafıklara seninle ilgili istihbarat götürüyor." Bu, durumu bildirilmiş olan kişidir.

Amr b. Avf oğullarının müttefiki **Hâris b. Yezîd et-Tâî.** Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) kendisinden önce bir kimsenin gitmesini yasakladığı kuyuya O'ndan önce varıp, suyundan içen kişidir.

Hârise oğullarından **Evs b. Kayzî.** "Cidden evlerimiz korumasızdır"[1] diyen kişi budur. Bu Yahyâ b. Saîd b. Kays'ın dedesidir.

Amr b. Avf oğullarından **Cülâs b. Süveyd b. es-Sâmit.** Bize ulaşan bilgiye göre bu zat daha sonra tövbe etmiştir.

Mâlik b. Neccâr oğullarından **Sa'd b. Zürâre**. Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) karşı kinle dolup taşan kişidir. Grup içerisinde yaşça en küçükleri ve en çirkefleridir.

Süveyd ve **Dâis**. Bu ikisi Belhublâ oğullarından olup Tebük gazvesinde insanları terk edip yardımsız bırakması için İbn Übeyy'i techiz eden kimselerdendirler.

Kays b. Amr b. Sehl.

Zeyd b. el-Lasît. Bu zat Kaynukâ' yahudilerindendi. Dıştan Müslümanlığını ilan etti. Ama içinde Yahudilerin hıyaneti ve münafıkların nifakı eksik olmadı.

Kaynukâ' oğullarından **Selâme b. el-Humâm**. Dıştan Müslümanlığını ilan etmişti.

Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de naklettiği bu rivayet, gördüğün gibi Zübeyr b. Bekkar'ın sözüdür.

٤٢٧ –وعن أبي الطفيل قال لما كان غزوة تبوك نادى منادي النبي صلى الله عليه وسلم ان الماء قليل فلا يسبقني إليه أحد فأتى الماء وقد سبقه أقوام فلعنهم.

رواه الطبراني في الكبير وفيه يحيى بن محمد بن السكن عن بكر بن بكار و لم أر من ترجمهما.

427. Ebu't-Tufeyl anlatmaktadır: Tebük gazvesi olunca Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) münadisi şöyle seslendi: *"Su azdır. Kimse benden önce suya varmasın."* Suya ulaştığında bir grup O'dan önce varmıştı; bunun üzerine onları lanetledi.

---

[1] Ahzâb Sur. 33/13.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bekir b. Bekkâr ve ravisi Yahyâ b. Muhammed b. es-Seken'in biyografilerini zikredene rastlamadım.

٤٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْد اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي مِنْ كِتَابِه حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِد حَدَّثَنَا رَبَاحُ بْنُ زَيْد حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ حَبِيب عَنْ عَبْد اللَّه بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْم قَالَ دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الطُّفَيْلِ فَوَجَدْتُهُ طَيِّبَ النَّفْسِ فَقُلْتُ لَأَغْتَنِمَنَّ ذَلِكَ مِنْهُ فَقُلْتُ يَا أَبَا الطُّفَيْلِ النَّفَرُ الَّذِينَ لَعَنَهُمْ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم مِنْ بَيْنِهِمْ مَنْ هُمْ فَهَمَّ أَنْ يُخْبِرَنِي بِهِمْ فَقَالَتْ لَهُ امْرَأَةٌ سَوْدَاءُ مَهْ يَا أَبَا الطُّفَيْلِ أَمَا بَلَغَكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّه صلى الله عليه وسلم قَالَ اللَّهُمَّ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ فَأَيُّمَا عَبْدٍ مِنْ الْمُؤْمِنِينَ دَعَوْتُ عَلَيْهِ دَعْوَةً فَاجْعَلْهَا لَهُ زَكَاةً وَرَحْمَةً

رواه احمد ورجاله ثقات.

428. Abdullah b. Osman b. Huseym anlatmaktadır: Ebu't-Tufeyl'in huzuruna girdim. Kendisini iyi gününde buldum. Kendi kendime: "Mutlaka bu fırsatı değerlendireceğim" dedim ve: "Ey Ebu't-Tufeyl! Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) lanet okuduğu grup kimlerden ibaretti? Bunlar kimlerdi? İsimlerini söyle" dedim. Tam bana onları bildirecekti ki hanımı Sevde seslendi: "Yavaş ol, ey Ebu't-Tufeyl! Duymadın mı? Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştu: *<Allahım, ben ancak bir insanım. Müminlerden hangi bir kula beddua etmişsem, bunu onun için bir arınma ve rahmet vesilesi kıl>*"

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٤٢٩ - حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَلَمَةَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عِيَاضٍ عَنْ أَبِيه عَنْ أَبِي مَسْعُود قَالَ خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم خُطْبَةً فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ فِيكُمْ مُنَافِقِينَ فَمَنْ سَمَّيْتُ فَلْيَقُمْ ثُمَّ قَالَ قُمْ يَا فُلَانُ قُمْ يَا فُلَانُ قُمْ يَا فُلَانُ حَتَّى سَمَّى سِتَّةً وَثَلَاثِينَ رَجُلًا ثُمَّ قَالَ إِنَّ فِيكُمْ أَوْ مِنْكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ قَالَ فَمَرَّ عُمَرُ عَلَى رَجُلٍ مِمَّنْ سَمَّى مُقَنَّعٍ قَدْ كَانَ يَعْرِفُهُ قَالَ مَا لَكَ قَالَ فَحَدَّثَهُ بِمَا قَالَ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم فَقَالَ بُعْدًا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ

رواه احمد والطبراني في الكبير وفيه عياض بن عياض عن أبيه ولم أر من ترجمهما.

429. Ebû Mes'ûd anlatmaktadır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irat etti ve Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki içinizde münafıklar var. Kimin ismini söylersem, ayağa kalksın!" Sonra şöyle devam etti: *"Ayağa kalk ey falanca, ayağa kalk ey falanca, ayağa kalk ey falanca!"* Bu şekilde otuz altı kişinin ismini saydı.

Sonra: *"Aranızda (münafık olanlar var) Allah'tan korkun!"* buyurdu. Daha sonra Ömer, bu ismini saydıklarından yüzü örtülü birine rastladı ve ona "Neyin var?" diye sordu. O da Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) söylediklerini anlatınca: "Öyleyse diğer günlerde benden uzak dur" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan lyâz b. lyâz'ı ve babasını zikredene rastlamadım.

٤٣٠ – حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَصْحَابِي مَنْ لَا أَرَاهُ وَلَا يَرَانِي بَعْدَ أَنْ أَمُوتَ أَبَدًا قَالَ فَبَلَغَ ذَلِكَ عُمَرَ قَالَ فَأَتَاهَا يَشْتَدُّ أَوْ يُسْرِعُ شَكَّ شَاذَانُ قَالَ فَقَالَ لَهَا أَنْشُدُكِ بِاللَّهِ أَنَا مِنْهُمْ قَالَتْ لَا وَلَنْ أُبَرِّئَ أَحَدًا بَعْدَكَ أَبَدًا

رواه احمد وابو يعلى والطبراني في الكبير ، وفي رواية أخرى لابي يعلى واحمد عنها:

حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْهَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ قَالَ فَقَالَ يَا أُمَّهْ قَدْ خِفْتُ أَنْ يُهْلِكَنِي كَثْرَةُ مَالِي أَنَا أَكْثَرُ قُرَيْشٍ مَالًا قَالَتْ يَا بُنَيَّ فَأَنْفِقْ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ مِنْ أَصْحَابِي مَنْ لَا يَرَانِي بَعْدَ أَنْ أُفَارِقَهُ

– فذكر نحوه وفيه عاصم بن بهدلة وهو ثقة يخطئ.

430. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ashâbımdan öyleleri vardır ki, ben ölünce sonsuza dek ne ben onları görürüm, ne de onlar beni görürler."

Bu söz Hz. Ömer'in kulağına varınca hızla Ümmü Seleme'nin yanına gitti ve ona: "Allah aşkına şöyle, ben onlardan birimiyim?" diye sordu. Ümmü Seleme: "Hayır. Ama senden sonra asla başka kimseyi temize çıkartmam" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ ve Ahmed b. Hanbel'in bir başka ifadesi ise şöyledir:

Abdurrahman b. Avf, Ümmü Seleme'nin yanına girdi ve: "Ey Anne! Malımın çokluğunun beni helak etmesinden endişe ettim. Çünkü ben Kureyş halkı arasında en çok mala sahip olanım" dedi. Ümmü Seleme de şöyle dedi: "Oğlum, infak et! Zira ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Ashabım arasında öyleleri vardır ki, ben kendisinden ayrıldıktan sonra bir daha beni göremez."...

★Hadisin senedinde geçen Âsım b. Behdele güvenilir olmakla birlikte (bazen) hata ederdi.

٤٣١- حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ ذَهَبَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ يَلْبَسُ ثِيَابَهُ لِيَلْحَقَنِي فَقَالَ وَنَحْنُ عِنْدَهُ لَيَدْخُلَنَّ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ لَعِينٌ فَوَاللَّهِ مَا زِلْتُ وَجِلًا أَتَشَوَّفُ دَاخِلًا وَخَارِجًا حَتَّى دَخَلَ فُلَانٌ يَعْنِي الْحَكَمَ

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

431. Abdullah b. Amr anlatmaktadır: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorduk. (Babam) Amr b. el-Âs da bana yetişmek üzere elbiselerini giymeye gitmişti. Bizler, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında iken: *"Birazdan yanınıza melun bir adam girecektir"* buyurdu. Bunun üzerine ürpermeye başladım. Merakla girip çıkıp etrafı gözetliyordum. Derken falan kimse girdi. –Yani el-Hakem b. Ebi'l-Âs-

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٤٣٢- وعنه قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَطَّلِعَنَّ عَليكم رجلٌ يُبعثُ يَوْمَ القيامة على غَيْرِ سُنَّتِي أو على غير مِلَّتِي وكنتُ تَرَكْتُ أبي في المَنْزِل فَخفْتُ أن يكونَ هو فاطَّلَعَ رجلٌ غَيْرُهُ فقال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ هذا.

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح إلا أن فيه رجلا لم يسم.

432. Yine Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Birazdan yanınıza öyle bir adam girecektir ki, kendisi kıyamet günü benim dinimden başka bir din üzere diriltilecektir"* buyurdu. Ben, babamı evde bırakmıştım. Bu kişinin o olmasından korktum. Derken başka bir adam çıka geldi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O budur"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Bununla beraber senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.

٤٣٣- وعنه قال قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَطْلُعُ عَليكم رجلٌ مِن هذا الفَجِّ من أهلِ النارِ وكُنتُ تَرَكْتُ أبي يَتوَضَّأُ فخشيتُ أَنْ يكونَ هُوَ فاطَّلَعَ غَيْرُهُ فقال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هو هذا ورجاله رجال الصحيح.

433. Yine Abdullah b. Amr anlatmaktadır: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Birazdan yanınıza şu taraftan cehennemliklerden bir adam çıkıp gelecektir" buyurdu. Babamı evde abdest alırken bırakmıştım. Bunun o olmasından korktum. Derken başka biri çıka geldi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"O budur"* buyurdu.

Hadisin ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٤٣٤ - وعن ابن الزبير قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أَوَلُ مَن يَطْلُعُ من هذا الباب مِن أهلِ النَّارِ فَطَلَعَ فُلانٌ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

434. İbnü'z-Zübeyr anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kapıdan ilk girecek olan cehennemliklerdendir"* buyurdu. Derken falan kimse girdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zayıf biri olan İbn Lehî'a vardır.

٤٣٥ - حَدَّثَنَا أبو موسَى ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ حَمَّاد ، قَالَ : نا أَبو عَوَانَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِت ، عَنْ سَعِيد بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : يَقُولُ أَحَدُهُمْ : أَبِي صَحِبَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم وَكَانَ مَعَ أَبِي ، وَلَنَعْلٌ خَلَقٌ خَيْرٌ مِنْ أَبِيه

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

435. İbn Abbâs demiştir ki: Onlardan biri: "Babam Resûlullah'a sahabi olmuştur" deyip övünür. Gerçekten de babası Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber olmuştur. Ama yırtık bir papuç, onun babasından daha hayırlıdır.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٤٣٦ - حَدَّثَنَا أبو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ حَرِيزِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَوْف ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ ، أَنَّهُ قَالَ لأَبِي الأَعْوَرِ : وَيْحَكَ ! " أَلَمْ يَلْعَنْ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم رِعْلا وَذَكْوَانَ ، وَعَمْرَو بْنَ سُفْيَانَ ؟ "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح غير عبدالرحمن ابن أبي عوف وهو ثقة وذكر سندا آخر إلى الحسن قَالَ: : دَخَلَ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم بَيْتَ فَاطِمَةَ ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ

436. Rivayete göre Hasan b. Ali, Ebu'l-A'ver es-Sülemî'ye: "Kahrolası! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ri'l ve Zekvân kabileleri ile Amr b. Süfyân'a lanet okumadı mı?" dedi.

Rivayeti Ebû Ya'lâ nakletmiş olup, Abdurrahman b. Ebî Avf hariç, ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Abdurrahman da güvenilir kimsedir.

Hasan'a kadar ulaşan başka bir senetle şöyle nakledilmiştir: Hasan demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Fâtıma'nın evinde yanımıza girdi....ilh.

٤٣٧ - حَدَّثَنَا السَّكَنُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نَا عَبْدُ الصَّمَدِ ، قَالَ : نَا أَبِي . وَحَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُمْهَانَ ، عَنْ سَفِينَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ جَالِسًا ، فَمَرَّ رَجُلٌ عَلَى بَعِيرٍ وَبَيْنَ يَدَيْهِ قَائِدٌ وَخَلْفَهُ سَائِقٌ ، فَقَالَ : " لَعَنَ اللَّهُ الْقَائِدَ ، وَالسَّائِقَ وَالرَّاكِبَ "

رواه البزار ورجالة ثقات.

437. Sefîne'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) oturuyordu. Derken yanından deve üzerinde bir adam geçti. Önünde bir rehber, arkasında da sürücü vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, rehbere de, sürücüye de, biniciye de lanet etsin"* diye beddua etti.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٤٣٨ - حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ مُحَمَّدُ بْنُ خَازِمٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ قُنْفُذٍ ، قَالَ : رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلاَثَةً عَلَى دَابَّةٍ ، فَقَالَ : " الثَّالِثُ مَلْعُونٌ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

438. Muhâcir b. Kunfuz bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir deve üzerinde üç kişi gördü ve: *"Üçüncüsü melundur"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٤٣٩ - وعن سعد بن حُذَيفة قال قال عَمَّار بن ياسرٍ يَوْمَ صِفِّينَ وَذَكَرَ أَمْرَهُمْ وأَمْرَ الصُّلْحِ فقال والله ما أَسْلموا ولكنِ اسْتَسْلَمُوا وأَسَرُّوا الكُفرَ فلمَّا رَأَوْا عليه أَعْوانًا أَظْهَرُوهُ.

رواه الطبراني في الكبير وسعد بن حذيفة لم أر من ترجمه.

439. Sa'd b. Huzeyfe anlatmaktadır: Ammâr b. Yâsir, Sıffin günü insanların halini ve sulh meselesini anlatırken dedi ki: "Vallahi onlar Müslüman olmamış; fakat dıştan teslim olup küfrü gizlemişlerdi. Sonra küfür için destekçiler görünce de bu hallerini açığa vurdular."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Sa'd b. Huzeyfe'nin biyografisini zikredene rastlamadım.

٤٤٠ - وعن عبدالله بن عمرو قال يُؤَذِّنُ المُؤَذِّنُ ويُقيمُ الصَّلاةَ قَوْمٌ وما هُم بِمُؤْمنينَ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه رجل لم يسم.

440. Abdullah b. Amr demiştir ki: "Müezzin ezanı okur ve bazı kimseler mümin olmadıkları halde namaz kılarlar."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

٤٤١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ ، قَالَ : نا أَبُو كُرَيْبٍ ، قَالَ : نا سُوَيْدُ بْنُ عَمْرٍو الْكَلْبِيُّ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ , قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى عُمَرَ , فَقَالَ : " يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ ، أَتَخْشَى أَنْ يَتْرُكَ النَّاسُ الإِسْلامَ وَيَخْرُجُونَ مِنْهُ ؟ " قُلْتُ : لا ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ ، وَكَيْفَ يَتْرُكُونَهُ وَفِيهِمْ كِتَابُ اللَّهِ وَسُنَنُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ فَقَالَ : " لَئِنْ كَانَ مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ لَيَكُونَنَّ بَنُو فُلانٍ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح.

441. Abdurrahman b. Avf anlatmaktadır: Hz. Ömer'in yanına girdim. Bana: "Abdurrahman b. Avf! Sen insanların İslâm'ı terk edip ondan çıkmalarından endişe ediyor musun?" diye sordu. "Hayır, inşallah. Aralarında Allah'ın kitabı ve Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetleri varken onu nasıl terk ederler ki?" dedim. Bunun üzerine: "Eğer böyle bir şey olursa, muhakkak bunu Falan oğulları yapar" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب تُحْشَرُ كُلُّ نَفْسٍ على هَوَاها)

Her Nefis Kendi Arzusuna Göre Haşrolunacaktır

٤٤٢ – حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ ، ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ ، عَنْ أَبِي عَيَّاشٍ عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كُلُّ نَفْسٍ تُحْشَرُ عَلَى هَوَاهَا ، مَنْ هَوِيَ الْكُفْرَ فَهُوَ مَعَ الْكَفَرِ ، وَلا يَنْفَعُهُ عَمَلُهُ شَيْئًا "

– قلت له في الصحيح يبعث كل عبد على ما مات عليه فقط – رواه الطبراني في الاوسط وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

442. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her nefis/canlı kendi arzusuna göre haşrolunacaktır. Kim küfrü arzu ederse, o kâfirlerle birlikte olacak ve amelinin ona hiç bir yararı dokunmayacaktır"* buyurmuştur.

Ben derim ki: Yine Câbir'den *Sahîh-Buhârî*'de yalnız *"Her kul, öldüğü hal üzere diriltilecektir"* ifadesinin geçtiği bir rivayet yer almıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen İbn Lehî'a zayıftır.

٤٤٣ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْخَفَّافُ الْمِصْرِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ ، حَدَّثَنِي أَبُو هَانِي ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ فَضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ يُحَدِّثُ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " مَنْ مَاتَ عَلَى مَرْتَبَةٍ مِنْ هَذِهِ الْمَرَاتِبِ بُعِثَ عَلَيْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات في أحد السندين

443. Fadâle b. Ubeyd'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bu mertebelerden bir mertebeye erişmiş olarak ölürse, kıyamet günü o mertebede dirilir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senetlerden birinin ravileri güvenilir kimselerdir.[1]

(باب البَراءَةُ مِن النِّفاق)

Münafıklıktan Uzak Durmak

٤٤٤ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ عَوْنٍ ، قَالَ : قَالَ رَجُلٌ لِعَبْدِ اللَّهِ : إِنِّي أَخَافُ أَنْ أَكُونَ مُنَافِقًا ، قَالَ : " لَوْ كُنْتَ مُنَافِقًا مَا خِفْتَ ذَلِكَ "

رواه الطبراني في الكبير وهو منقطع.

444. Abdullah b. Mes'ûd'a bir adam: "Ben münafık olmaktan korkuyorum" deyince, o da: "Eğer münafık olsaydın, bundan korkmazdın" diye cevap vermiştir.

Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olduğu bu hadisin ravi zincirinde kopukluk vardır.

(باب في إِبْلِيسَ وجنوده)

İblis ve Askerleri

٤٤٥ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الأَيْلِيُّ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " قَالَ إِبْلِيسُ لِرَبِّهِ : يَا رَبِّ قَدْ أُهْبِطَ آدَمُ وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُ سَيَكُونُ كِتَابٌ وَرُسُلٌ ، فَمَا كِتَابُهُمْ وَرُسُلُهُمْ ؟ قَالَ : قَالَ رُسُلُهُمْ : الْمَلائِكَةُ وَالنَّبِيُّونَ مِنْهُمْ ، وَكُتُبُهُمْ :

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVIII, 305, no. 784, 785; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 19-20; İbn Hibbân, *Mevârid*, no. 694; Hâkim, *Müstedrek* I, 34-35. Hâkim rivayetin Müslim'in şartına göre sahih olduğunu söylemiş, Zehebî de muvafakat etmiştir.

التَّوْرَاةُ وَالزَّبُورُ وَالإنجيلُ وَالْفُرْقَانُ ، قَالَ : فَمَا كِتَابِي ؟ قَالَ : كِتَابُكَ : الْوَشْمُ ، وَقُرآنُكَ : الشِّعْرُ ، وَرُسُلُكَ : الْكَهَنَةُ ، وَطعامُكَ : مَا لا يُذْكَرُ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ ، وَشَرابُكَ : كُلُّ مُسْكِرٍ ، وَصِدْقُكَ : الْكَذِبُ ، وَبيتُكَ : الْحَمَّامُ ، وَمصائدُكَ : النِّسَاءُ ، وَمُؤَذِّنُكَ : الْمِزْمارُ ، وَمَسْجِدُكَ : الأَسْوَاقُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يحي بن صالح الايلي ضعفه العقيلي ، قلت ويأتي حديث أبي أمامة في أواخر الادب في الشعر مثل هذا أو أتم ان شاء الله.

445. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

İblis, Rabbine: "Ey Rabbim! Âdem'i yeryüzüne indirdin. Ben biliyorum ki, kitap ve elçiler olacaktır. Onların kitapları nedir? Elçileri kimlerdir?" diye sordu.

Rabbi: "Elçileri (Resülleri) meleklerdir. Peygamberler ise kendilerinden olacaktır. Kitapları ise Tevrat, İncil, Zebur ve Furkan'dır" buyurdu.

İblis: "Benim kitabın nedir?" diye sordu.

Rabbi: "Senin kitabın dövme, Kur'ân'ın şiir, elçilerin kâhinler, yiyeceğin, üzerine Allah'ın adı anılmayan yiyecekler, içeceğin de sarhoşluk veren her içkidir. Senin doğrun yalan, evin hamam, tuzakların kadınlar, müezzinin çalgı/zurna, mescidin de çarşı pazardır" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yahyâ b. Sâlih el-Eylî'yi Ukaylî zayıf görmüştür.

Ben derim ki: İnşallah Edeb bölümünün sonlarında Şiir hakkında benzer veya daha ayrıntılı olarak Ebû Umâme hadisi gelecektir.

٤٤٦- وعن أبي موسى الاشعري عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذَا أَصْبَحَ إِبْلِيسُ ، بَثَّ جُنُودَهُ ، فَيَقُولُ : مَنْ أَضَلَّ الْيَوْمَ مُسْلِمًا ، أَلْبَسْتُهُ التَّاجَ ، فَيَجِيءُ أَحَدُهُمْ ، فَيَقُولُ : لَمْ أَزَلْ بِهِ حَتَّى طَلَّقَ امْرَأَتَهُ ، فَيَقُولُ : يُوشِكُ أَنْ يَتَزَوَّجَ ، وَيَجِيءُ أَحَدُهُمْ ، فَيَقُولُ : لَمْ أَزَلْ بِهِ حَتَّى عَقَّ وَالِدَهُ ، فَقَالَ : يُوشِكُ أَنْ يَبَرَّهُ ، وَيَجِيءُ أَحَدُهُمْ ، فَيَقُولُ : لَمْ أَزَلْ بِهِ حَتَّى أَشْرَكَ ، فَيَقُولُ : أَنْتَ أَنْتَ

رواه الطبراني في الكبير وفيه عطاء بن السائب اختلط وبقية رجاله ثقات.

446. Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İblis sabaha erince, <Kim bugün bir Müslüman'ı doğru yoldan saptırırsa, ona taç giydiririm> diyerek askerlerini etrafa salar. Sonra askerleri gelir ve onlardan biri <Hanımını boşayıncaya kadar ona musallat oldum> der. O da:

<Çok geçmeden tekrar evlenir> der. Diğeri gelir, <Anne babasına saygısızlık edinceye dek ona musallat oldum> der. Ona da: <Kısa süre sonra onlara iyi davranabilir> der. Bir başkası gelir: <Şirk koşuncaya kadar ona musallat oldum> der. Ona ise: "İşte asıl sen saptırmışsın> der."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Atâ b. es-Sâib ileri yaşlarında bunamıştır. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

٤٤٧ – وعن أبي ريحانة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن إنَّ إبْليسَ لَيضَعُ عَرْشَهُ عَلَى الْبَحْرِ فيَتَشَبَّهُ بالله عَزَّ وَجَلَّ وَدُونَهُ الْحُجُبُ فيندب جُنُودَهُ ، فَيَقُولُ : مَنْ لِفُلانِ الآدَميِّ ؟ فَيَقُومُ اثْنَانِ ، فَيَقُولُ : قَدْ أَجَّلْتُكُمَا سَنَةً ، فَإِنْ أَغْوَيْتُمَاهُ وَضَعْتُ عَنْكُمُ التَّعَبَ وَإِلا صَلَبْتُكُمَا قَالَ : فَكَانَ يُقَالُ لأَبِي رَيْحَانَةَ : لَقَدْ صَلَبَ فِيكَ كَثِيرًا.

رواه الطبراني في الكبير وفيه يحيى بن طلحة اليربوعي ضعفه النسائي وذكره ابن حبان في الثقات.

447. Ebû Reyhâne'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İblis tahtını denizin üzerine kurar ve aziz ve celil olan Allah'a benzemeye çalışır. Ama perdeler ona engel olur. Bunun üzerine askerlerini teşvik ederek <Kim şu Âdemoğluna tebelleş olur?> der. İki kişi kalkar. Onlara: <Size bir sene süre tanıyorum. Eğer onu doğru yoldan uzaklaştırırsanız, sizden yorgunluğu kaldıracağım. Değilse sizi asacağım> der."

Ravi demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Rayhâne'ye *"Senin yüzünden pek çok askeri asıldı"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yahyâ b. Talha el-Yerbû'î'yi Nesâî zayıf görmüştür. İbn Hibbân ise onu *es-Sikât*'ta zikretmiştir.

(باب فِيمن يُغْوِيهِمُ الشَّيْطانُ)

Şeytanın Aldattıkları

٤٤٨ – أَخبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، وَعَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ , وَاللَّفْظُ لِعَبْدِ الْقُدُّوسِ ، قَالا : أَخبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَهْضَمٍ ، قَالَ : أَخبَرَنَا الأَزْهَرُ بْنُ سِنَانٍ ، عَنْ شَبِيبِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : كُنْتُ مَعَ أَبِي نُرِيدُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَلَمَّا كُنَّا بِبَعْضِ الطَّرِيقِ مَرَرْنَا بِحَيٍّ فَبِتْنَا فِيهِ ، فَإِذَا الرَّاعِي قَدْ جَاءَ إِلَى أَهْلِ الْحَيِّ يَسْعَى ، يَقُولُ : لَسْتُ أَرْعَى لَكُمْ ، فَإِنَّ الذِّئْبَ يَجِيءُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ فَيَأْخُذُ شَاةً مِنَ الْغَنَمِ ، وَالصَّنَمُ يَنْظُرُ لا يُغَيِّرُ وَلا يُنْكِرُ ، فَقَالُوا : أَقِمْ عَلَيْنَا ، أَحْسِبُهُ قَالَ : حَتَّى نَأْتِيَهُ ، فَأَتَوْهُ ، فَتَكَلَّمُوا حَوْلَهُ ، وَقَالَ لِلرَّاعِي : أَقِمِ اللَّيْلَةَ ، فَقَالَ أَبِي : أُقِيمُ اللَّيْلَةَ حَتَّى نَنْظُرَ ، فَبِتْنَا لَيْلَتَنَا ، فَلَمَّا كَانَ صَلاةُ الْغَدَاةِ ، إِذَا الرَّاعِي

يَشْتَدُّ إِلَى أَهْلِ الْقَرْيَةِ ، يَقُولُ لَهُمْ : الْبُشْرَى أَلا تَرَوْنَ أَنَّ الذِّئْبَ مَرْبُوطٌ بَيْنَ يَدَيِ الصَّنَمِ بِغَيْرِ وَثَاقٍ ، فَجَاءُوا وَجِئْنَا مَعَهُمْ ، قَالَ : فَقَالَ : نَعَمْ هَكَذَا فَاصْنَعْ ، فَقَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ، فَحَدَّثَهُ أَبِي الْحَدِيثَ ، فَقَالَ : " يَلْعَبُ بِهِمُ الشَّيْطَانُ "

رواه البزار ومداره على أزهر بن سنان ضعفه ابن معين وقال ابن عدي أحاديثه صالحة ليست بالمنكرة جدا.

448. Muaviye b. Kurre, babasından şu sözünü nakletmiştir: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gitmek üzere babamla birlikte yola çıktım. Bir süre yol aldıktan sonra bir kabileye uğradık ve orada geceledik. Derken çoban koşa koşa kabile halkına geldi ve: "Ben sizin sürülerinizi gütmem. Zira kurt her gece gelip sürüden bir koyun kapıyor. Put da bakıp duruyor; bunu ne önlüyor, ne de değiştiriyor" dedi. Topluluk çobana: –sanırım- "Sen bizimle kal. Biz onun yanına gider, konuşuruz" dediler. Sonra ona gidip etrafında konuştular. Sonra çobana: "Bu gece kal!" dedi. O da: "Bu gece kalıp, bakacağım" dedi. Sonra o geceyi orada geçirdik. Sabah namazı olunca çoban heyecanlı heyecanlı köy halkına koşup: "Müjde! Görmez misiniz, kurt putun önünde herhangi bir bağ olmaksızın bağlanmış duruyor" dedi. Halk kalkıp oraya gittiler. Onlarla beraber biz de gittik. "Evet. Hep böyle yap" dediler. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardık. Babam olayı kendisine anlatınca: *"Şeytan onlarla oyun oynuyor"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup merkezinde yer alan Ezher b. Sinân'ı İbn Maîn zayıf görmüştür. İbn Adî ise: "Hadisleri uygundur (sâlihtir). O kadar münker değildir" değerlendirmesini yapmıştır.

٤٤٩ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، وَجَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سِنَانَ الْوَاسِطِيُّ ، قَالا : ثنا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَهْضَمَ ، ثنا الأَزْهَرُ بْنُ سِنَانٍ ، عَنْ شَبِيبِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ قُرَّةَ ، قَالَ : ذَهَبْتُ لأُسْلِمَ حِينَ بُعِثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَرَدْتُ أَنْ أُدْخِلَ مَعِي رَجُلَيْنِ أَوْ ثَلاثَةً فِي الإِسْلامِ ، فَأَتَيْتُ الْمَاءَ حَيْثُ مُجَمَّعِ النَّاسِ ، فَإِذَا أَنَا بِرَاعِي الْقَرْيَةِ الَّذِي يَرْعَى أَغْنَامَهُمْ ، فَقَالَ : لا أَرْعَى لَكُمْ أَغْنَامَكُمْ ، قَالُوا : لِمَ ؟ ، قَالَ : يَجِيءُ الذِّئْبُ كُلَّ لَيْلَةٍ فَيَأْخُذُ الشَّاةَ ، وَصَنَمُنَا هَذَا قَائِمٌ ، لا يَضُرُّ وَلا يَنْفَعُ ، وَلا يُغَيِّرُ ، وَلا يُنْكِرُ ، فَرَجَعُوا ، وَأَنَا أَرْجُو أَنْ يُسْلِمُوا ، فَلَمَّا أَصْبَحْنَا جَاءَ الرَّاعِي يَشْتَدُّ ، وَهُوَ يَقُولُ : جَاءَ الْبُشْرَى ، جَاءَ الْبُشْرَى ، جَاءَ الذِّئْبُ فَهُوَ بَيْنَ يَدَيِ الصَّنَمِ مَقْمُوطًا ، فَذَهَبْتُ مَعَهُمْ ، فَقَبَّلُوهُ وَسَجَدُوا لَهُ ، وَقَالُوا : هَكَذَا فَاصْنَعْ ، فَدَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَحَدَّثْتُهُ بِهَذَا الْحَدِيثِ ، فَقَالَ : " عَبِثَ بِهِمُ الشَّيْطَانُ "

رواه الطبراني في الكبير وقد تقدم الكلام عليه قبله.

449. Yine Muaviye'den şu sözü nakledilmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olarak gönderildiği zaman Müslüman olmak üzere O'nun yanına gittim. İki üç adamla birlikte İslâm'a girmek istedim. Sonra insanların başında toplandığı bir suyun yanına vardım. Derken köyün davarlarını güden köy çobanı geldi. "Niçin geldin?" diye sordular. "Kurt her gece gelip bir koyun kapıyor. Bu putumuz da ayakta duruyor; ne faydası dokunuyor, ne de zararı. Ne bu durumu değiştiriyor, ne de ona engel oluyor" dedi. İnsanlar köylerine geri döndüler. Ben onların Müslüman olacaklarını umuyordum. Sabah olunca çoban yine heyecanlı heyecanlı gelerek "Ne büyük müjde, ne büyük müjde. Kurt getirildi. O şimdi elleri ve ayakları bağlanmış olarak putun önünde durmaktadır" dedi. Onlarla birlikte olay yerine ben de gittim. Hepsi onu (putu) öpüp, kendisine secde ettiler. Bana: "Sen de böyle yap!" dediler. Sonra Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girip bu olayı kendisine anlatınca: *"Şeytan onlarla oynamış"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.

٤٥٠ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بن عَلوِيَّةَ الْقطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بن مُوسَى الْخُتُلِّيُّ، حَدَّثَنَا أَبو إِسْمَاعِيلَ الْمُؤَدِّبُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِد، حَدَّثَنِي مَوْلايَ، يعني السَّائبُ بن أَبي السَّائب قَالَ: "بَعَث مَعي أَهْلي قَدَحَ لَبَنٍ وزُبْدٍ إِلَى آلِهَتِهِمْ، فَذَهَبْتُ بِه، فَلَقَدْ خِفْتُ أَنْ آكُلَ مِنْهُ شَيْئًا، فَوَضَعْتُهُ، إِذْ جَاءَ كَلْبٌ، فَشَرِبَ اللَّبَنَ، وَأَكَلَ الزُّبْدَ، وَبَالَ عَلَى الصَّنَمِ".

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

450. es-Sâib b. Ebi's-Sâib demiştir ki: Ailem tanrılarına benimle bir tas süt ve tereyağı gönderdi. Ben de götürdüm. Ondan bir şey yemekten korktum ve onu (söylenen yere) koydum. Derken bir köpek geldi ve sütü içip yağı yedi. Sonra da putun üzerine işedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٤٥١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَد حَدَّثَنَا ثَابتٌ يَعْني أَبَا زَيْد حَدَّثَنَا هِلَالٌ يَعْني ابْنَ خَبَّاب عَنْ مُجَاهد عَنْ مَوْلَاهُ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ كَانَ فِيمَنْ يَبْنِي الْكَعْبَةَ فِي الْجَاهِلِيَّة قَالَ وَلِي حَجَرٌ أَنَا نَحَتُّهُ بِيَدَيَّ أَعْبُدُهُ مِنْ دُونِ اللَّه تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَأَجِيءُ بِاللَّبَنِ الْخَاثِرِ الَّذي أَنْفَسُهُ عَلَى نَفْسِي فَأَصُبُّهُ عَلَيْه فَيَجِيءُ الْكَلْبُ فَيَلْحَسُهُ ثُمَّ يَشْغَرُ فَيَبُولُ فذكر الحديث وهو بتمامه في بناء الكعبة.

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح

451. Yine Sâib'den nakledildiğine göre kendisi Cahiliye döneminde Kâbe'yi inşa edenler arasındaymış. Demiştir ki: Benim bir taşım vardı. Onu kendi ellerimle yontar, Yüce Allah'a tapmaz, ona tapardım. Sonra kendim için hazırladığım katılaşmış sütü (yoğurdu) getirip onun üzerinden aşağıya döktüm. Sonra bir köpek geldi ve onu yaladı. Sonra da bir ayağını kaldırarak işedi.....

★Hadisin tamamı Kâbe'nin İnşası bölümündedir.
Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب في شَيْطان المُؤْمِنِ)

Müminin Şeytanı

٤٥٢ - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُنْضِي شَيَاطِينَهُ كَمَا يُنْضِي أَحَدُكُمْ بَعِيرَهُ فِي السَّفَرِ

رواه احمد وفيه ابن لهيعة.

452. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki mümin, sizden biriniz yolculukta devesini bitkin düşürdüğü gibi, şeytanlarını bitkin ve güçsüz düşürür"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a vardır.

(باب في أَهْلِ الجاهليَّة)

Cahiliye Halkı

٤٥٣ - حَدَّثَنَا عَبْد اللهِ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى أَبِي حَدَّثَكَ عَمْرُو بْنُ مُجَمِّعٍ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ الْهَجَرِيُّ عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ إِنَّ أَوَّلَ مَنْ سَيَّبَ السَّوَائِبَ وَعَبَدَ الْأَصْنَامَ أَبُو خُزَاعَةَ عَمْرُو بْنُ عَامِرٍ وَإِنِّي رَأَيْتُهُ يَجُرُّ أَمْعَاءَهُ فِي النَّارِ

رواه احمد وفيه ابراهيم الهجري وهو ضعيف.

453. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz ki saibe (putlar adına serbest bırakılan ve sütünden ancak misafirlerin istifade ettiği deve) salıverme âdetini ilk çıkaran ve putlara ilk tapan kişi, Ebû Huzâ'a Amr b. Âmir'dir. Fakat ben onu bağırsaklarını sürükleyerek cehenneme girerken gördüm."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbrâhîm el-Hecerî zayıftır.

٤٥٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْبَكْرِيُّ ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ ، عَنْ صَالِحٍ مَوْلَى التَّوْأَمَةِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَوَّلُ مَنْ غَيَّرَ دِينَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَمْرُو بْنُ لُحَيِّ بْنِ قَمَعَةَ بْنِ خِنْدِفَ أَبُو خُزَاعَةَ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه صالح مولى التؤمة وضعفه بسبب اختلاطه وابن أبي ذئب سمع منه قبل الاختلاط وهذا من رواية ابن أبي ذئب عنه.

454. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İbrâhîm'in dinini ilk değiştiren kişi Amr b. Lühey b. Kama'a b. Hındif Ebû Huzâ'a'dır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Tev'eme'nin azatlısı Sâlih'i bunaklığı sebebiyle zayıf görmüştür. Fakat İbn Ebî Zi'b ondan bunaklık döneminden önce hadis işitmiştir.

٤٥٥ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ يَعْنِي الطَّيَالِسِيَّ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ عَنْ سَيَّارٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَائِشَةَ فَدَخَلَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَقَالَتْ أَنْتَ الَّذِي تُحَدِّثُ أَنَّ امْرَأَةً عُذِّبَتْ فِي هِرَّةٍ لَهَا رَبَطَتْهَا فَلَمْ تُطْعِمْهَا وَلَمْ تَسْقِهَا فَقَالَ سَمِعْتُهُ مِنْهُ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ عَبْد اللَّهِ كَذَا قَالَ أَبِي فَقَالَتْ هَلْ تَدْرِي مَا كَانَتْ الْمَرْأَةُ إِنَّ الْمَرْأَةَ مَعَ مَا فَعَلَتْ كَانَتْ كَافِرَةً وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ أَكْرَمُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ أَنْ يُعَذِّبَهُ فِي هِرَّةٍ فَإِذَا حَدَّثْتَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْظُرْ كَيْفَ تُحَدِّثُ

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

455. Alkame anlatmaktadır: Âişe'nin yanında oturuyorduk. Derken Ebû Hureyre içeri girdi. Âişe: "Bir kadının bir kediyi bağlaması; ona ne yemek, ne de su vermemesi sebebiyle azap gördüğüne dair hadisi sen mi rivayet ediyorsun?" diye sordu. Ebû Hureyre: "Ben bunu ondan -yani Peygamber'den- işittim" deyince Âişe: "Sen o kadının ne olduğunu biliyor musun? Kadın, bunu yapmakla beraber aynı zamanda kâfirdi de. Mümin ise -aziz ve celil olan- Allah nezdinde, bir kedi sebebiyle azap görmeyecek kadar değerlidir. Bu yüzden Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir söz naklederken, ne konuştuğuna dikkat et! " diye uyardı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٤٥٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ عَنْ وَكِيعِ بْنِ عُدُسٍ عَنْ أَبِي رَزِينٍ عَمِّهِ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ أُمِّي قَالَ أُمُّكَ فِي النَّارِ قَالَ قُلْتُ فَأَيْنَ مَنْ مَضَى مِنْ أَهْلِكَ قَالَ أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ أُمُّكَ مَعَ أُمِّي

رواه احمد والطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

456. Ebû Razîn el-Ukaylî (amcasından) şu sözünü nakletmiştir: "Ya Resûlallah! Annem şimdi neredededir?" diye sordum. *"Annen cehennemdedir"* buyurdu. "Ya senin ailenin geçmişleri neredededirler?" diye sordum. *"Annenin, benim annemle birlikte olması seni memnun etmez mi?"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٤٥٧ – حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى وَأَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَا حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ فِي حَدِيثِهِ حَدَّثَنَا زُبَيْدُ بْنُ الْحَارِثِ الْيَامِيُّ عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَزَلَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَهُ قَرِيبٌ مِنْ أَلْفِ رَاكِبٍ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ وَعَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ فَقَامَ إِلَيْهِ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَفَدَاهُ بِالْأَبِ وَالْأُمِّ يَقُولُ يَا رَسُولَ اللهِ مَا لَكَ قَالَ إِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فِي الِاسْتِغْفَارِ لِأُمِّي فَلَمْ يَأْذَنْ لِي فَدَمَعَتْ عَيْنَايَ رَحْمَةً لَهَا مِنَ النَّارِ

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح.

457. Bureyde anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte idim. Derken konakladı. Onunla birlikte yaklaşık bin binekli idik. İki rekât namaz kıldı. Sonra yüzünü bize döndü. İki gözünden yaşlar boşalıyordu. Bunu gören Ömer b. el-Hattâb yanına vararak: "Anam babam sana feda olsun, sana ne oldu? Ey Allah'ın Resûlü!" diye sordu. Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ben, aziz ve celil olan Rabbimden, annem için istiğfarda bulunmak istedim, bana izin vermedi. Cehennemdeki haline acıdığımdan gözlerimden yaş aktı" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٤٥٨ – حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْوَزِيرِ الطَّائِفِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، حَتَّى إِذَا كُنَّا بِوَدَّانَ أَوْ بِالْقُبُورِ ، سَأَلَ الشَّفَاعَةَ لِأُمِّهِ ، أَحْسَبُهُ قَالَ ، فَضَرَبَ جِبْرِيلُ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، صَدْرَهُ وَقَالَ : لَا تَسْتَغْفِرْ لِمَنْ مَاتَ مُشْرِكًا ، فَرَجَعَ وَهُوَ حَزِينٌ

رواه البزار وقال لم يروه بهذا الاسناد الا محمد بن جابر عن سماك بن حرب ، قلت ولم أر من ذكر محمد بن جابر هذا .

458. Bureyde anlatmaktadır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. Sonra Veddân'a[1] veya mezarlara vardığımızda annesi için şefaat hakkı istedi. –sanırım dedi ki- Hemen Cebrâîl göğsüne vurarak: *"Müşrik olarak ölen kimse için istiğfarda bulunma!"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş ve "Hadisi bu senetle yalnız Muhammed b. Câbir, Simâk b. Harb'den rivayet etti" demiştir. Ben derim ki: Burada sözü edilen Muhammed b. Câbir'i zikredene rastlamadım.[2]

٤٥٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا أَبُو الدَّرْدَاءِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُنِيبِ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَيْسَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَمَّا أَقْبَلَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ وَاعْتَمَرَ ، فَلَمَّا هَبَطَ مِنْ ثَنِيَّةِ عُسْفَانَ أَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَسْتَنِدُوا إِلَى الْعَقَبَةِ حَتَّى أَرْجِعَ إِلَيْكُمْ ، فَذَهَبَ فَنَزَلَ عَلَى قَبْرِ أُمِّهِ ، فَنَاجَى رَبَّهُ طَوِيلا ، ثُمَّ إِنَّهُ بَكَى فَاشْتَدَّ بُكَاؤُهُ ، وَبَكَى هَؤُلاءِ لِبُكَائِهِ ، وَقَالُوا : مَا بَكَى نَبِيُّ اللَّهِ بِهَذَا الْمَكَانِ إِلا وَقَدْ أَحْدَثَ فِي أُمَّتِهِ شَيْئًا لا يُطِيقُهُ ، فَلَمَّا بَكَى هَؤُلاءِ قَامَ فَرَجَعَ إِلَيْهِمْ ، فَقَالَ : مَا يُبْكِيكُمْ ؟ قَالُوا : يَا نَبِيَّ اللَّهِ بَكَيْنَا لِبُكَائِكَ ، قُلْنَا : لَعَلَّهُ أَحْدَثَ فِي أُمَّتِكَ شَيْئًا لا يُطِيقُهُ ، قَالَ : لا ، وَقَدْ كَانَ بَعْضُهُ وَلَكِنْ نَزَلْتُ عَلَى قَبْرِ أُمِّي فَدَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يَأْذَنَ لِي فِي شَفَاعَتِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، فَأَبَى اللَّهُ أَنْ يَأْذَنَ لِي فَرَحِمْتُهَا وَهِيَ أُمِّي فَبَكَيْتُ ، ثُمَّ جَاءَنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ ، فَقَالَ : وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لأَبِيهِ إِلا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ سورة التوبة آية ١١٤ فَتَبَرَّأْ أَنْتَ مِنْ أُمِّكَ ، كَمَا تَبَرَّأَ إِبْرَاهِيمُ مِنْ أَبِيهِ ، فَرَحِمْتُهَا وَهِيَ أُمِّي ، وَدَعَوْتُ رَبِّي أَنْ يَرْفَعَ عَنْ أُمَّتِي أَرْبَعًا فَرَفَعَ عَنْهُمُ اثْنَتَيْنِ وَأَبَى أَنْ يَرْفَعَ عَنْهُمُ اثْنَتَيْنِ ، دَعَوْتُ رَبِّي أَنْ يَرْفَعَ عَنْهُمُ الرَّجْمَ مِنَ السَّمَاءِ ، وَالْغَرَقَ مِنَ الأَرْضِ ، وَأَنْ لا يَلْبِسَهُمْ شِيَعًا ، وَأَنْ لا يُذِيقَ بَعْضَهُمْ بَأْسَ بَعْضٍ ، فَرَفَعَ اللَّهُ عَنْهُمُ الرَّجْمَ مِنَ السَّمَاءِ ، وَالْغَرَقَ مِنَ الأَرْضِ ، وَأَبَى اللَّهُ أَنْ يَرْفَعَ عَنْهُمُ اثْنَتَيْنِ : الْقَتْلَ ، وَالْهَرْجَ " . وَإِنَّمَا عَدَلَ إِلَى قَبْرِ أُمِّهِ لأَنَّهَا مَدْفُونَةٌ تَحْتَ كَذَا كَذَا وَكَانَ عُسْفَانُ لَهُمْ

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو الدرداء وعبد الغفار بن المنيب عن اسحق بن عبدالله عن أبيه عن عكرمة ومن عدا عكرمة لم أعرفهم ولم أر من ذكرهم.

459. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Tebük gazvesinden döndükten sonra umre yaptı. Usfân tepesinden

---

[1] Veddân, Cuhfe yakınında bir vadidir.

[2] Yakın mânâda İmam Ahmed *Müsned*'inde Eyyûb b. Câbir tarikiyle Simâk'tan tahrîc etmiştir. (*Cevamiu'l-kelim*)

inince, ashâbına: *"Ben dönene kadar sırtlarını akabeye/yokuşa dayasınlar"* diye emir verdi. Sonra gidip annesinin kabri başında indi. Uzun süre Rabbine münacatta bulunduktan sonra ağladı ve ağlaması arttı. O ağlayınca bunlar da ağladılar ve: "Allah'ın Nebisi'ni (sallallahu aleyhi vesellem) bu yerde ağlatan sebep nedir? Yalnız burada annesine, onun tahammül edemeyeceği bir şey mi oldu" diye merak ettiler. Bunlar da ağlayınca kalkıp onların yanına geldi ve: *"Sizler neden ağlıyorsunuz?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Nebisi! Sen ağlayınca biz de ağladık. Belki annene, senin tahammül edemeyeceğin bir şey olmuştur, dedik" dediler.

Buyurdular ki: *"Böyle bir şey oldu. Fakat ben bir kabrin başına gittim. Allah'tan, kıyamet günü onun için şefaat izni istedim. Allah bana izin vermeyi kabul etmedi. Ona acıdım. O annemin kabriydi. Bu yüzden ağladım. Sonra bana Cebrâîl geldi ve* <İbrâhîm'in babası için af dilemesi sadece ona verdiği sözden dolayı idi. Ne var ki, onun Allah'ın düşmanı olduğu kendisine belli olunca, ondan uzaklaştı.>[1] *Sen de İbrâhîm'in babasından uzaklaştığı gibi annenden uzaklaş!> dedi. Ben de ona acıdım. O annemdir. Ümmetimden dört şeyi kaldırması için Rabbime dua ettim. Ama onlardan ikisini kaldırdı ve ikisini kaldırmayı ise kabul etmedi. Onlardan gökten taş yağdırma ve yere batırma cezasını kaldırması, onları fırkalara ayırmaması ve birbirlerine düşürmemesi için Rabbime dua ettim. Onlardan gökten taş yağdırma ve yere batırma cezalarını kaldırdı. Ama Allah onlardan iki şeyi kaldırmayı kabul etmedi: Cinayetler ve şiddetli çatışma."*

Onun annesinin kabrine doğru yönelmesi, annesini şu şu yerde medfun olması ve Usfan'ın kendilerine ait olmasından dolayı idi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde sondan başa doğru Ebu'd-Derdâ Abdülazîz b. Münîb, İshâk b. Abdullah, babası ve İkrime isimleri yer almıştır ki, İkrime dışındaki ravileri ne tanıyorum ne de onları zikredene rastladım.

٤٦٠ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ غُلَيْبٍ الْمِصْرِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْجُعْفِيُّ ، ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدَ ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْهَاشِمِيِّ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ ، إِنَّ أَبَاهُ حَصِينًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : أَرَأَيْتَ رَجُلا كَانَ يُقْرِي الضَّيْفَ ، وَيَصِلُ الرَّحِمَ ، مَاتَ قَبْلَكَ ، وَهُوَ أَبُوكَ ، فَقَالَ : " إِنَّ أَبِي وَأَبَاكَ وَأَنْتَ فِي النَّارِ " ، قَالَ : فَمَاتَ حُصَيْنٌ مُشْرِكًا

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

460. İmrân b. Husayn'ın anlattığına göre babası Husayn, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Misafir ağırlayıp akrabalık ilişkilerini gözeten, ama hem kendisi, hem de babası senden önce ölmüş

---

[1] Tevbe Sur. 9/114.

olan bir adam hakkında ne buyurursun?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim babam, senin baban ve sen cehennemliksiniz"* buyurdu. Sonra Husayn müşrik olarak öldü.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٤٦١ – حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ مَخْلَدٍ قَالا : ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، قَالَ : ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، " أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ أَبِي ؟ قَالَ : فِي النَّارِ ، قَالَ : فَأَيْنَ أَبُوكَ ؟ قَالَ : حَيْثُ مَا مَرَرْتَ بِقَبْرِ كَافِرٍ فَبَشِّرْهُ بِالنَّارِ "

رواه البزار والطبراني في الكبير وزاد: فَأَسْلَمَ الأَعْرَابِيُّ بَعْدُ ، فَقَالَ : لَقَدْ كَلَّفَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعَبًا ، مَا مَرَرْتُ بِقَبْرِ كَافِرٍ إِلا بَشَّرْتُهُ بِالنَّارِ ، ورجاله رجال الصحيح.

461. Sa'd'ın –yani İbn Ebî Vakkâs'ın- bildirdiğine göre bir bedevî Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Babam nerededir?" diye sordu. O da: *"Cehennemde"* buyurdu. "Peki, senin baban nerededir?" diye sorduğunda ise: *"Ne zaman bir kâfirin kabrine uğrarsan, onu cehennemle müjdele"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr ve: "Sonra bedevi Müslüman oldu ve <Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana ağır bir yük yükledi; ne zaman bir kâfirin kabrine uğradıysam, onu cehennemle müjdeledim> dedi" ilavesiyle Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٤٦٢ – حَدَّثَنَا أَبُو الأَشْعَثِ أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ ، وَحَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ النَّضْرِ الأَحْوَلُ ، وَنَسَخْتُهُ مِنْ نُسْخَةِ عَاصِمٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِ الْغَافِرِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَيَأْخُذَنَّ رَجُلٌ بِيَدِ أَبِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلَيُقَطِّعَنَّهُ نَارًا يُرِيدُ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ ، قَالَ : فَيُنَادَى أَنَّ الْجَنَّةَ لا يَدْخُلُهَا مُشْرِكٌ ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ الْجَنَّةَ عَلَى كُلِّ مُشْرِكٍ ، قَالَ : فَيَقُولُ : أَيْ رَبِّ أَبِي ، قَالَ : فَيُحَوَّلُ فِي صُورَةٍ قَبِيحَةٍ وَرِيحٍ مُنْتِنَةٍ ، قَالَ : فَيَتْرُكُهُ " ، قَالَ : فَكَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرَوْنَ أَنَّهُ إِبْرَاهِيمُ ، وَلَمْ يَزِدْهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى ذَلِكَ

رواه أبو يعلى والبزار ورجالهما رجال الصحيح.

462. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki kıyamet günü bir adam babasının elinden tutacak. Oysa ki -Allah- onun için ateş biçmiştir. Onu cennete sokmak isteyecek. Derken <Hiç bir

müşrik cennete giremez. Kuşkusuz Allah, cenneti her müşrike haram kılmıştır> diye nida edilecektir. Fakat o zat: <Ey Rabbim! Bu benim babamdır> diyecek. Sonra o kişi çirkin bir surete dönüşerek etrafa pis bir koku yayacak ve o da onu (babasını) terk edecektir."

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı bu adamın İbrâhîm (aleyhisselam) olduğunu düşünürlerdi. Ama Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bundan fazla açıklama yapmadı.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٤٦٣ – وعن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال يَلْقَى رَجُلٌ أَبَاهُ يَوْمَ الْقِيَامَة ، فَيَقُولُ لَهُ : يَا أَبَتِ هَلْ أَنْتَ مُطِيعِيَّ الْيَوْمَ وهل أنت تابعي اليوم فَيَقُولُ : نَعَمْ فيأخذ بيده فينطلق به حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَهُوَ يَعْرِضُ الْخَلْقَ ، فَيَقُولُ أي رب انك وَعَدْتَنِي أَنْ لا تُخْزِيَنِي فَيُعْرِضُ الله تبارك وتعالى عنه ثم يقول مثل ذلك فَيَمْسَخُ اللَّهُ أَبَاهُ ضَبُعًا فَيَهْوِي فِي النَّارِ فيقول أبوك فيقول لا أعرفك.

رواه البزار ورجاله ثقات.

463. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bir adam kıyamet günü babasıyla karşılaşır ve <Babacığım! Sen bugün bana itaat eder misin? Bugün benim tâbiim olur musun?> der. O da: <Evet> der. Bunun üzerine onun elinden tutarak alıp gider. Onu doğruca yüce Allah'ın huzuruna götürür. O esnada Allah mahlûkatı hesaba çekiyordur. (Adam) <Ey Rabbim! Sen bana beni rezil etmeyeceğini vaat etmiştin> der. Yüce Allah ondan yüz çevirir. Sonra yine aynı şeyi söyler. Bunun üzerine Allah babasını erkek sırtlana dönüştürür ve cehenneme yuvarlanır. Yuvarlanırken <Ben senin babanım> diye bağırır. Ama o zat: <Ben seni tanımıyorum> der."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٤٦٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ وَهْبٍ ، نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّةً يَوْمَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّكَ تَحُثُّ عَلَى صِلَةِ الرَّحِمِ ، وَالإِحْسَانِ فِي الْجَارِ ، وَإِيوَاءِ الْيَتِيمِ ، وَإِطْعَامِ الضَّيْفِ ، وَإِطْعَامِ الْمَسَاكِينِ ، وَكُلُّ هَذَا كَانَ هِشَامُ بْنُ الْمُغِيرَةِ يَفْعَلُهُ ، فَمَا ظَنُّكَ بِهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كُلُّ قَبْرٍ قَبْرَ لا يَشْهَدُ صَاحِبُهُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ

فَهُوَ جَذْوَةٌ مِنَ النَّارِ ، وَقَدْ وَجَدْتُ عَمِّيَ أَبَا طَالِبٍ فِي طَمْطَامٍ مِنَ النَّارِ ، فَأَخْرَجَهُ اللَّهُ لِمَكَانِهِ مِنِّي وإِحْسَانِهِ إِلَيَّ ، فَجَعَلَهُ فِي ضَحْضَاحٍ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وفيه عبدالله بن محمد بن عقيل وهو منكر الحديث لا يحتجون بحديثه وقد وثق.

464. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Veda haccında Hâris b. Hişâm Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen akrabalık ilişkilerini gözetmeye, komşuya iyi davranmaya, yetimi barındırmaya, misafire ikramda bulunmaya ve yoksulu yedirmeye teşvik ediyorsun. Bütün bunları Hişâm b. el-Muğîre de yapardı. Sence onun durumu nasıldır? Ya Resûlallah" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"İçinde yatanın, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet etmediği her kabir cehennemden bir parçadır. Ben, amcam Ebû Tâlib'i cehennemin tam ortasında gördüm. Benin nezdimdeki yeri ve bana olan iyiliği dolayısıyla Allah onu oradan çıkarıp cehennemin sığ bir yerine yerleştirdi" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Muhammed b. Akîl, hadisi *münker* biridir. Hadisi hüccet alınmaz. Bununla beraber güvenilir olduğu da söylenmiştir.

٤٦٥ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، عَنْ شَيْبَانَ عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ هِشَامَ بْنَ الْمُغِيرَةِ كَانَ يُطْعِمُ الطَّعَامَ ، وَيَقْرِي الضَّيْفَ ، وَيَصِلُ الرَّحِمَ ، وَيَفُكُّ الْعَانِيَ ، فَلَوْ أَدْرَكَكَ أَسْلَمَ ، فَهَلْ لَهُ فِي ذَلِكَ أَجْرٌ ؟ ، قَالَ : " إِنَّهُ عَمُّكِ كَانَ يُعْطِي لِلدُّنْيَا وَذِكْرِهَا وَجَمَالِهَا ، وَمَا قَالَ يَوْمًا قَطُّ اغْفِرْ لِي يَوْمَ الدِّينِ "

رواه الطبراني في الكبير وأبو يعلى ورجاله رجال الصحيح.

465. Ümmü Seleme anlatmaktadır: "Ya Resûlallah! Amcam Hişâm b. el-Muğîre yemek yedirir, akrabalık haklarını gözetir, şunu, şunu yapardı. Sana yetişseydi muhakkak Müslüman olurdu" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"O, bunu yalnız dünya için, orada övülmek ve anılmak için yapardı. Hiçbir gün <Allahım! Hesap günü günahımı bağışla!> dememiştir" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٤٦٦ - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ يَزِيدَ الْجُعْفِيِّ قَالَ انْطَلَقْتُ أَنَا وَأَخِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمَّنَا مُلَيْكَةَ كَانَتْ تَصِلُ الرَّحِمَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتَفْعَلُ وَتَفْعَلُ هَلَكَتْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَهَلْ ذَلِكَ نَافِعُهَا شَيْئًا قَالَ لَا قَالَ قُلْنَا فَإِنَّهَا كَانَتْ وَأَدَتْ أُخْتًا لَنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَهَلْ ذَلِكَ نَافِعُهَا شَيْئًا قَالَ الْوَائِدَةُ وَالْمَوْءُودَةُ فِي النَّارِ إِلَّا أَنْ تُدْرِكَ الْوَائِدَةُ الْإِسْلَامَ فَيَعْفُوَ اللَّهُ عَنْهَا

رواه احمد ورجاله رجال الصحيح والطبراني في الكبير بنحوه.

466. Seleme b. Yezîd el-Cu'fî anlatmaktadır:

Ben, kardeşim ve babam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmek üzere yola çıktık. (Vardığımızda): "Ey Allah'ın Resûlü! Annemiz Muleyke akrabalık hukukunu gözetirdi, misafir ağırlar, şunu, şunu yapardı. O, cahiliye döneminde öldü. Bu yaptıkları ona hiç fayda verir mi?" diye sorduk. *"Hayır"* buyurdu. "O (Cahiliye'de) bir kız kardeşimizi diri diri toprağa gömmüştü. Bunun ona bir yararı olur mu?" diye sorduk. *"Kız çocuğunu diri diri toprağa gömen de, toprağa gömülen kız çocuğu da cehennemdedir. Ancak diri diri kız çocuğu gömen kadın İslâm dönemine yetişir de Allah kendisini bağışlarsa o başka"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de benzerini rivayet etmiştir.

٤٦٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ قَالَ سَمِعْتُ مُرَيَّ بْنَ قَطَرِيٍّ قَالَ سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبِي كَانَ يَصِلُ الرَّحِمَ وَيَفْعَلُ كَذَا وَكَذَا قَالَ إِنَّ أَبَاكَ أَرَادَ أَمْرًا فَأَدْرَكَهُ يَعْنِي الذِّكْرَ

رواه احمد ورجاله ثقات والطبراني في الكبير.

467. Adî b. Hâtim anlatmaktadır: "Ya Resûlallah! Benim babam akrabalık hukukunu gözetir, şunu şunu yapardı" dedim.

"Kuşkusuz senin baban bir amaç gütmüştü ve o amaca -yani *şöhrete- ulaştı"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.

٤٦٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَجَّاجِ بْنِ رِشْدِينَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ رِشْدِينَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ ، أَنَّ أَبَا حَازِمٍ أَخْبَرَهُ ، أَنَّ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيَّ حَدَّثَهُ ، أَنَّ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ

أَبِي كَانَ يَصِلُ الْقَرَابَةَ ، وَيَحْمِلُ الْكَلَّ ، وَيُطْعِمُ الطَّعَامَ ، قَالَ : " هَلْ أَدْرَكَ الإِسْلامَ ؟ " ، قَالَ : لا ، قَالَ : " إِنَّ أَبَاكَ كَانَ يُحِبُّ أَنْ يُذْكَرَ فَذُكِرَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه رشدين بن سعد وهو متروك الحديث.

468. Sehl b. Sa'd'ın naklettiğine göre Adî b. Hâtim Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim babam akrabalık hukukunu gözetir, insanların yükünü taşır, yemek yedirirdi" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"İslâm dönemine yetişti mi?"* diye sordu. "Hayır" deyince: *"Kuşkusuz senin baban şöhreti severdi, nitekim şöhrete ulaştı da"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Rişdeyn b. Sa'd hadisi terkedilmiş biridir.

٤٦٩ – نا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، نا عُبَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ الْقَيْسِيُّ ، نا أَبُو مُضَرَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : ذُكِرَ حَاتِمٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " ذَاكَ رَجُلٌ أَرَادَ أَمْرًا فَأَدْرَكَهُ "

رواه البزار وفيه عبيد ابن واقد القيسي ضعفه أبو حاتم.

469. İbn Ömer anlatmaktadır: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Hâtim anılınca: *"O, bir amaç peşinde olan bir adamdı ve amacına da ulaştı"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ubeyd b. Vâkıd el-Kaysî'yi Ebû Hâtim zayıf görmüştür.

٤٧٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ ح ، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّاسٍ الأَخْرَمُ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ ، ثنا أَبُو عَاصِمٍ ، ثنا نَعَامَةُ الْعَدَوِيُّ ، ثنا بِشْرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيِّ ، قَالَ : أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ أَبِي كَانَ يَصِلُ الرَّحِمَ ، وَيَقْرِي الضَّيْفَ ، وَيَفِي بِالذِّمَّةِ ، قَالَ : " وَلَمْ يُدْرِكِ الإِسْلامَ ؟ " قَالَ : لا ، فَلَمَّا وَلَّيْتُ ، قَالَ : " عَلَيَّ بِالشَّيْخِ " ، قَالَ : " يَكُونُ ذَلِكَ فِي عَقِبِكَ ، فَلَنْ يَذِلُّوا أَبَدًا ، وَلَنْ يَفْتَقِرُوا أَبَدًا " ،

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

470. Selmân b. Âmir ed-Dabbî anlatmaktadır: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Muhakkak ki benim babam akrabalık hukukunu gözetir, misafiri ağırlar, sözünde dururdu" dedim. *"İslâm dönemine yetişmedi mi?"* diye sordu. Ben: "Hayır" dedim. Sonra arkamı dönüp gidince: *"Bana ihtiyarı getirin"* buyurdu. Sonra: *"Bu*

(meziyet), senin neslinde olacaktır. Bu hal üzere devam edeceksiniz, asla ayrılıp parçalanmayacaksınız" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٤٧١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَارُودِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الزِّيَادِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْفُرَاتِ ، مَوْلَى لآلِ خَالِدِ بْنِ أُسَيْدٍ ، حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّائِبِ الْكَلْبِيُّ ، أَخْبَرَنِي فَرْوَةُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عَفِيفِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ذُكِرَ امْرُؤُ الْقَيْسِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ذَاكَ رَجُلٌ مَذْكُورٌ فِي الدُّنْيَا ، مَنْسِيٌّ فِي الآخِرَةِ ، شَرِيفٌ فِي الدُّنْيَا ، خَامِلٌ فِي الآخِرَةِ ، يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِيَدِهِ لِوَاءُ الشُّعَرَاءِ يَقُودُهُمْ إِلَى النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير من طريق سعد بن فروة بن عفيف عن أبيه عن جده و لم أر من ترجمهم.

471. Afîf el-Kindî anlatmaktadır: Bizler, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunurken Yemen'den bir heyet çıka geldi. İmriü'l-Kays b. Hucr el-Kindî'yi andılar. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bu, dünyada anılan, ama âhirette unutulan bir adamdır. Dünyada şerefli, âhirette ise tanınmayan biridir. Kıyamet günü şairlerin sancağı ile birlikte gelir ve onları cehenneme götürür" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Ferve b. Saîd b. Afîf kanalıyla babasından, o da dedesinden nakletmiştir ki, bunların biyografilerini yazanı görmedim.

(كتاب العلم)

İLİM KİTABI

(باب في طَلَب العلم)

İlim Öğrenmek

٤٧٢ – حَدَّثَنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقَزَّازُ ، قال : نا الْهُذَيْلُ بْنُ إبْرَاهِيمَ الْحِمَّانِيُّ ، قال : ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْقُرَشِيُّ ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه عثمان بن عبدالرحمن القرشي عن حماد بن أبي سليمان ، وعثمان هذا قال البخاري مجهول ولا يقبل من حديث حماد الا ما رواه عنه القدماء شعبة وسفيان الثوري والدستوائي ومن عدا هؤلاء رووا عنه بعد الاختلاط.

472. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlim öğrenmek her Müslüman'a farzdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan ve Hammâd'dan rivayette bulunan Osman b. Abdurrahman b. Osman el-Kureşî hakkında Buhârî şu açıklamayı yapmıştır: "Meçhuldür. Hammâd'ın hadislerinden ancak Şu'be, Süfyân es-Sevrî ve Destevâî gibi eskilerin rivayet ettikleri kabul edilir. Bunların dışındaki raviler ise ondan, bunaklık döneminden sonra rivayette bulunmuşlardır."

٤٧٣ – حَدَّثَنا مُعَاذٌ ، قَالَ : ثَنا يَحْيَى بْنُ هَاشِمٍ السِّمْسَارُ ، قَالَ : نا مِسْعَرُ بْنُ كِدَامٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه يحيى بن هاشم السمسار كذاب.

473. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlim öğrenmek her Müslüman'a farzdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yahyâ b. Hâşim es-Simsâr hadis uydururdu.

٤٧٤ – حَدَّثَنا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْمِهْرَقَانِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَائِذٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبدالله بن عبد العزيز بن أبي رواد ضعيف جدا.

474. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlim öğrenmek her Müslüman'a farzdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Abdülazîz b. Ebî Revvâd oldukça zayıf biridir.

٤٧٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَبِي الْعَبَّاسِ الْخُوَارِزْمِيُّ، بِبَغْدَادَ سَنَةَ سَبْعٍ وَثَمَانِينَ وَمِائَتَيْنِ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ الْمَدِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: "طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ"

رواه الطبراني في الصغير وفيه عبد العزيز بن أبي ثابت ضعيف جدا.

475. Hüseyin b. Ali'nin (radiyallahu anh) bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlim öğrenmek her Müslüman'a farzdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdülazîz b. Ebî Sâbit oldukça zayıf biridir.[1]

٤٧٦ - حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا سُلَيْمَانُ، ثنا بِشْرُ بْنُ عَوْنٍ، ثنا بَكَّارُ بْنُ تَمِيمٍ، عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ وَاثِلَةَ، قَالَ: "أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَتَفَقَّهَ فِي الدِّينِ"

رواه الطبراني في الكبير وفيه بكار بن تميم وهو مجهول.

476. Vâsile demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize dinde fakih/idrak sahibi olmamızı emretti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bekkâr b. Temîm meçhuldür.[2]

---

[1] Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (no. 61) rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen hocası Ahmed b. Yahyâ el-Havarzimî hakkında Dârekutnî: "Kendisiyle ihticac olunmaz", başka bir yerde de "Zayıf ve metrûk biridir" değerlendirmesini yapmıştır. Aynı hadisi Hatîb ise *Tarih*'inde tahric etmiştir. (V, 204)

[2] bkz. no. 484. Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (XXII, 61, no. 3391) tahric etmiş olup senedinde yer alan Bekkâr b. Temîm ve Bişr b. Avn hadis uydurmakla itham edilmişlerdir.

Aşağıdaki hadis bu konuda gözden kaçan **zevâid**dendir:

Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlim öğrenmek her Müslüman'a farzdır"* buyurmuştur.

Hadisi *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (no. 22) tahric eden Taberânî demiştir ki: "Bunu Âsım el-Ahval'den, Hakem b. Atıyye'den başkası rivayet etmemiştir. Hakem'den de Abbâs b. İsmâîl el-Basrî'den başkası rivayet etmemiştir. Rivayeti İbnü'l-Musaffa tek başına rivayet etmiştir."

Aynı hadisi İbn Adî, *el-Kâmil*'de, Beyhakî de *Şuabu'l-îmân*'da tahric etmiş olup hadis, tariklerinin çokluğuyla *hasen* derecesine yükselir. Bkz. İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye*, I, 67-71; I, 73-75.

(باب في فَضل العلم)

İlmin Fazileti

٤٧٧ – وَبِهِ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، عَنْ إِسْحَاقَ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ : " قَلِيلُ الْفِقْهِ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرِ الْعِبَادَةِ ، وَكَفَى بِالْمَرْءِ فِقْهًا إِذَا عَبَدَ اللَّهَ ، وَكَفَى بِالْمَرْءِ جَهْلًا إِذَا أُعْجِبَ بِرَأْيِهِ ، إِنَّمَا النَّاسُ رَجُلَانِ مُؤْمِنٌ وَجَاهِلٌ ، فَلَا تُؤْذِ الْمُؤْمِنَ ، وَلَا تُجَاوِرِ الْجَاهِلَ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وفيه اسحق بن أسيد قال أبو حاتم لا يشتغل به.

477. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Az ilim çok ibadetten hayırlıdır. Kişinin Allah'a ibadet etmesi, ona fıkıh/ilim olarak yeter. Kişinin kendi görüşünü beğenmesi, ona cahillik olarak yeter. İnsanlar şu iki kişiden biridir: Ya mümindir, ya da cahildir. Mümine eziyet etmeyin, cahille de beraber olmayın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İshâk b. Üseyd hakkında Ebû Hâtim: "Kendisiyle meşgul olmaya değmez" yorumunu yapmıştır.[1]

٤٧٨ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ الأَسَدِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُّوسِ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ الشِّخِّيرِ ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ ، قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " فَضْلُ الْعِلْمِ خَيْرٌ مِنْ فَضْلِ الْعِبَادَةِ ، وَخَيْرُ دِينِكُمُ الْوَرَعُ "

رواه الطبراني في الاوسط والبزار وفيه عبدالله بن عبد القدوس وثقه البخاري وابن حبان وضعفه ابن معين.

478. Huzeyfe b. el-Yemân anlatmaktadır: Bana, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlmin fazileti, ibadetin faziletinden daha üstündür. Sizin en hayırlı dininiz, takvadır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Abdülkuddûs'ü Buhârî ve İbn Hibbân güvenilir kabul ederken, İbn Maîn ve bir grup bilgin zayıf saymışlardır.[2]

---

[1] Münzirî, *et-Terğib ve't-terhîb*'de (I, 93) şu açıklamayı yapmıştır: "Senedinde yer alan İshâk b. Üseyd bir dereceye kadar güvenilir kabul edilmekle berabeber hadisin Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) nispeti gariptir." Bu hususta Beyhakî: "Hadis bize sahih yolla Mutarrif b. Abdullah b. eş-Şıhhîr'in sözü olarak nakledildi" demiştir..

[2] Hâkim, *Müstedrek,* I, 92; İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye,* no. 76. İbnü'l-Cevzî hadisin Allah Resûlü'nden (sallallahualeyhivesellem) naklinin sahîh olmadığını belirtmiştir.

٤٧٩ - حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ ، نَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ الأَزْرَقُ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، يَقُولُ : " أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ الْفِقْهُ ، وَأَفْضَلُ الدِّينِ الْوَرَعُ "

رواه الطبراني في الثلاثة وفيه محمد بن أبي ليلى ضعفوه لسوء حفظه.

479. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En üstün ibadet fıkıh, en üstün din de takvadır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiş olup ulemâ, senedinde zikri geçen Muhammed b. Ebî Leylâ'yı hafızasının zayıflığı sebebiyle zayıf görmüşlerdir.

٤٨٠ - ثنا مُعَلَّى بْنُ مَهْدِيٍّ الْمَوْصِلِيُّ ، قالا : ثنا سَوَّارُ بْنُ مُصْعَبٍ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " فَضْلُ الْعِلْمِ أَفْضَلُ مِنَ الْعِبَادَةِ ، وَمِلاكُ الدِّينِ الْوَرَعُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه سوار بن مصعب ضعيف جدا.

480. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlim fazileti, ibadetten daha üstündür. Dinin özü, takvadır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Sevvâr b. Mus'ab oldukça zayıf biridir.[1]

٤٨١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ الدَّشْتَكِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ مُصْعَبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " يَسِيرُ الْفِقْهِ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرِ الْعِبَادَةِ وَخَيْرُ أَعْمَالِكُمْ أَيْسَرُهَا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه خارجة بن مصعب وهو ضعيف جدا.

481. Abdurrahman b. Avf'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Az fıkıh/bilgi, çok ibadetten hayırlıdır. Sizin amellerinizin en hayırlısı, en kolay olanıdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hârice b. Mus'ab oldukça zayıf biridir.[2]

---

1 Sevvâr b. Mus'ab hakkında Heysemî "metrûktur" demiştir. Bkz. no. 744; *Müsnedu'ş-Şihâb*, no. 40.

2 Hârice hakkında Heysemî demiştir ki: "Metrûktur. Bununla beraber yalancı olduğu, ya da hadisinin düzgün olduğu da söylenmiştir." (IX, 87).

٤٨٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ رَوَاحَةَ ، قَالَ : نَا أَبُو كُرَيْبٍ ، قَالَ : نَا حَفْصُ بْنُ بِشْرٍ ، قَالَ : نَا حُسَيْنُ بْنُ حُسَيْنِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، مَا جُمِعَ شَيْءٌ إِلَى شَيْءٍ أَفْضَلَ مِنْ حِلْمٍ إِلَى عِلْمٍ "

رواه الطبراني في الاوسط والصغير من رواية حفص بن بشر عن حسن بن الحسين بن يزيد العلوي عن أبيه و لم أر من ذكر أحدا منهم.

482. Ali b. Ebî Tâlib'in (keramallahu vecheh) bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Hiçbir şeyin başka bir şeyle birleştirilmesi, ilmin hilimle birleştirilmesinden daha üstün olmamıştır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de Hafs b. Bişr kanalıyla Hasan b. Hüseyin b. Yezîd el-Alevî'den, o da babasından rivayet etmiştir ki, bunlardan hiçbirini zikredene rastlamadım.[1]

٤٨٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَاتِمٍ أَبُو زَيْدٍ الْمُرَادِيُّ ، حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " مَا اكْتَسَبَ مُكْتَسِبٌ مِثْلَ فَضْلِ عِلْمٍ يَهْدِي صَاحِبَهُ إِلَى هُدًى أَوْ يَرُدُّهُ عَنْ رِدًى ، وَلا اسْتَقَامَ دِينُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ عَمَلُهُ "

رواه الطبراني في الصغير والاوسط وقال فيه حتى يستقيم عقله بدل عمله وفيه عبدالرحمن بن زيد بن أسلم وهو ضعيف.

483. Ömer'in –İbnü'l-Hattâb'ın- bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kazanç elde eden hiç kimse ilim gibi değerli bir şey kazanmamıştır. Zira ilim, sahibini ya bir doğruya götürür ya da bir yanlıştan kurtarır. Kişinin ameli istikâmet üzere (düzgün) olmadıkça dini de istikâmet üzere olmaz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta "ameli istikâmet üzere olmadıkça... " yerine "aklı istikâmet üzere olmadıkça" ifadesiyle rivayet etmiştir. Senedinde zikri geçen Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem zayıf biridir.[2]

---

[1] Bkz. İbnü'l-Mubârek, *ez-Zühd*, no. 1336; *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 707 (*Nefsim kudret elinde bulunana yemin olsun ki...*, ifadesiyle)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 676. Taberânî demiştir ki: "Hadis, Ömer'den yalnız bu senetle rivayet edilmiştir. Bu konuda Esbağ b. Ferac teferrüd etmiştir/yalnız kalmıştır. Hocası Abdurrahman b. Hâtim el-Murâdî hakkında ise Zehebî: "Onunla ilgili bir sakınca bilmiyorum" derken, İbnü'l-Cevzî: "Hadisi metrûktur" demiştir. Bkz. *Mizânü'l-i'tidal*, II, 554; *Lisânü'l-Mîzân*, III, 408.

(باب منه)

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

٤٨٤ - حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ حَمَّادٍ ، ثنا سُلَيْمَانُ ، ثنا بِشْرُ بْنُ عَوْنٍ ، ثنا بَكَّارُ بْنُ تَمِيمٍ ، عَنْ ، عَنْ وَاثِلَةَ ، قَالَ : " أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَتَفَقَّهَ فِي الدِّينِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه بكار بن تميم وهو مجهول.

484. Vâsile b. el-Eska': "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize dinde fakih olmamızı (derinleşmemizi) emretti" demiştir.

★Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bekkâr b. Temîm meçhuldür.

٤٨٥ - وَبِهِ : حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ سَالِمٍ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا فَقَّهَهُ فِي الدِّينِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

485. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah kime hayır murat ederse, onu dinde fakih/anlayışlı yapar" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a zayıftır.

٤٨٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبَانَ السَّرَّاجُ الْبَغْدَادِيُّ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ "

رواه الطبراني في الصغير ورجاله رجال الصحيح.

486. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah kime hayır murat ederse, onu dinde fakih yapar" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

٤٨٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، قال : نا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحَرَشِيُّ ، قال : نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ عِيَاضٍ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ

---

[1] Ebû Ya'lâ, 5855; Ahmed b. Hanbel, no. 7193. Hadisi, İbn Mâce de rivayet ettiğinden (no. 220) dolayı zevâidden değildir.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَيْءٍ أَفْضَلَ مِنْ فِقْهٍ فِي دِينٍ ، وَلَفَقِيهٌ أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ ، وَلِكُلِّ شَيْءٍ عِمَادٌ ، وَعِمَادُ هَذَا الدِّينِ الْفِقْهُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه يزيد بن عياض وهو كذاب.

487. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhı vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah'a dinde fakih/âlim olmaktan daha üstün bir ibadetle kulluk edilmemiştir. Muhakkak ki tek bir fakih şeytana, bin âbidden daha çetin gelir. Her şeyin bir direği vardır. Bu dinin direği de fıkıhtır/ilimdir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd b. Iyâz hadis uydururdu.

٤٨٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وألهمه رشده."

رواه والطبراني في الكبير والبزار ورجاله موثقون.

488. Abdullah – İbn Mes'ûd-un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah bir kula hayır murat ederse, onu dinde fakih yapar ve ona doğru görüşü ilham eder" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüşlerdir.

(باب في فضل العالم والمتعلّم)

Âlim (İlim Sahibi) ile Müteallim (Öğrencin)in Fazileti

٤٨٩ – حَدَّثَنَا هَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِي حَفْصٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مَثَلَ الْعُلَمَاءِ فِي الْأَرْضِ كَمَثَلِ النُّجُومِ فِي السَّمَاءِ يُهْتَدَى بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ فَإِذَا انْطَمَسَتْ النُّجُومُ أَوْشَكَ أَنْ تَضِلَّ الْهُدَاةُ

رواه أحمد وفيه رشدين بن سعد واختلف في الاحتجاج به وأبو حفص صاحب أنس مجهول والله أعلم.

489. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Yeryüzünde âlimler, yeryüzünün ve denizin karanlıklarında yön gösteren gökteki yıldızlara benzerler. Yıldızlar batınca, rehberler bile yolunu şaşırabilir."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Rişdeyn b. Sa'd'ın hüccetliği ihtilaflıdır. Ayrıca Enes'in ravisi Ebû Hafs da meçhuldür. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

٤٩٠ – حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ النَّاسُ مَعَادِنُ فَخِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقِهُوا

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

490. Câbir b. Abdullah'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"İnsanlar madenler gibidir. Cahiliye döneminde değerli olanları, eğer fakih olurlarsa İslâm'da da değerlidirler" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٤٩١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَامِرٍ ، نا أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ نَهْشَلٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " النَّاسُ رَجُلانِ ، عَالِمٌ وَمُتَعَلِّمٌ ، هُمَا فِي الأَجْرِ سَوَاءٌ ، وَلا خَيْرَ فِيمَا بَيْنَهُمَا مِنَ النَّاسِ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وفي سند الاوسط نهشل بن سعيد وفي الآخر الربيع بن بدر وهما كذابان.

491. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İnsanlar iki kişiden biridir: Ya âlimdir/hocadır ya da müteallim/talebe. Bu ikisi sevapta eşittirler. Bunlar dışında kalan insanlarda ise hayır yoktur" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-evsat*'takinin senedinde Nehşel b. Saîd, diğerinde ise Rabî' b. Bedr bulunmaktadır ki, ikisi de hadis uydurucudur.

٤٩٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ ، قَالَ : نا أَبُو الْمُطَرِّفِ الْمُغِيرَةُ بْنُ الْمُطَرِّفِ ، قَالَ : نا ابْنُ ثَوْبَانَ ، عَنْ عَبْدَةَ بْنِ أَبِي لُبَابَةَ ، عَنِ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ ابن مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ ، مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلا عَالِمٌ أَوْ مُتَعَلِّمٌ ، وَذِكْرُ اللَّهِ ، وَمَا وَالاهُ"

رواه الطبراني في الاوسط وقال لم يروه عن ابن ثوبان عن عبدة الا أبو المطرف المغيرة بن مطرف ، قلت لم أر من ذكره.

492. Yine, İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Âlim veya öğrenen; Allah'ı ananlar ve âlime uyanlar müstesna; dünya ve dünyadakiler lanetlenmiştir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet emiş ve demiştir ki: Bunu İbn Sevbân kanalıyla Abde'den, Ebu'l-Mutarrif Muğîre b. el-Mutarrif'den başkası rivayet etmemiştir. Ben derim ki: Bu zattan söz edene rastlamadım.

٤٩٣ - وعن أبي الدرداء قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الْعَالِمُ وَالْمُتَعَلِّمُ شَرِيكَانِ فِي الأَجْرِ ، وَلا خَيْرَ فِي سَائِرِ النَّاسِ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه معاوية بن يحيى الصدفي قال ابن معين هالك ليس بشيء.

493. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Âlim ve öğrenen sevapta ortaktırlar. Kalan insanlarda ise hayır yoktur" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muaviye b. Yahyâ es-Sadefî hakkında İbn Maîn: "Helak olmuştur. Değersizdir" açıklamasını yapmıştır.

٤٩٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " اغْدُ عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا ، وَلا تَغْدُ بَيْنَ ذَلِكَ ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَأَحِبَّ الْعُلَمَاءَ ، وَلا تُبْغِضْهُمْ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح الا أن عبدالملك بن عمير لم يدرك ابن مسعود.

494. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: "Ya âlim ol, ya da müteallim (öğrenen). Bunlar dışında biri olma. Eğer bunu yapamazsan, hiç olmazsa âlimleri sev, onlara buğzetme."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki Abdülmelik b. Umeyr, İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir.

٤٩٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الأَنْمَاطِيُّ أَبُو الْعَبَّاسِ الْبَغْدَادِيُّ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ جَنَادٍ ، حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ مُسْلِمٍ الْخَفَّافُ ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " اغْدُ عَالِمًا ، أَوْ مُتَعَلِّمًا ، أَوْ مُسْتَمِعًا ، أَوْ مُحِبًّا ، وَلا تَكُنِ الْخَامِسَ فَتَهْلَكَ " ، قَالَ عَطَاءُ بْنُ مُسْلِمٍ : فَقَالَ لِي مِسْعَرٌ : زِدْتَنَا خَامِسَةً لَمْ تَكُنْ عِنْدَنَا ، وَقَالَ : وَالْخَامِسَةُ أَنْ تُبْغِضَ الْعِلْمَ وَأَهْلَهُ

رواه الطبراني في الثلاثة والبزار ورجاله موثقون.

495. Ebû Bekre anlatmaktadır: Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Ya âlim ol, ya müteallim (öğrenen). Veya ilim dinleyicisi ya da ilmi seven ol. Beşincisi olma, helak olursun"

Atâ demiştir ki: Bana Mis'ar dedi ki: Sen beşincisini de ekledin. Bizde bu kısım yoktur." O da: "Beşincisi, ilim ve ilim ehline buğz etmendir" dedi.

★Hadisi Taberânî, üç *Mu'cem*'inde ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüştür.

٤٩٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ الْحِمْصِيُّ ، قَالَ : نا حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ ، قَالَ : غَدَوْتُ عَلَى صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ الْمُرَادِيِّ ، فَقَالَ : مَا غَدَا بِكَ يَا زِرُّ ؟ قُلْتُ : أَلْتَمِسُ الْعِلْمَ ، فَقَالَ : اغْدُ عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا ، وَلا تَغْدُوَنَّ ذَلِكَ

رواه الطبراني في الاوسط وفيه حفص بن سليمان وثقه أحمد وضعفه جماعة كثيرون.

496. Zir b. Hubeyş anlatmaktadır: Safvân b. Assâl el-Murâdî'ye gittim. "Zir! Seni buraya getiren sebep nedir?" diye sordu. "İlim öğrenmek istiyorum" dedim. O da: "Ya âlim ol, ya da müteallim (öğrenen). Bunlardan başkası olma" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Hafs b. Süleymân'ı Ahmed b. Hanbel güvenilir görürken, pek çok bilgin zayıf saymıştır.

٤٩٧ – حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ إِبْرَاهِيمُ النَّحْوِيُّ الصُّورِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي الرُّدَيْنِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا مِنْ قَوْمٍ يَجْتَمِعُونَ عَلَى كِتَابِ اللَّهِ يَتَعَاطَوْنَهُ بَيْنَهُمْ إِلا كَانُوا أَضْيَافًا لِلَّهِ وَإِلا حَفَّتْهُمُ الْمَلائِكَةُ حَتَّى يَقُومُوا أَوْ يَخُوضُوا فِي حَدِيثِ غَيْرِهِ ، وَمَا مِنْ عَبْدٍ يَخْرُجُ فِي طَلَبِ عِلْمٍ مَخَافَةَ أَنْ يَمُوتَ أَوْ فِي انْتِسَاخِهِ مَخَافَةَ أَنْ يَدْرُسَ إِلا كَانَ كَالْغَادِي الرَّائِحِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَمَنْ يُبْطِئْ بِهِ عَمَلُهُ لا يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه اسمعيل بن عياش وهو مختلف في الاحتجاج به.

497. Ebu'r-Rudayn'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Aralarında Allah'ın kitabını müzakere etmek üzere toplanmış hiçbir topluluk yoktur ki, Allah'ın misafirleri olmasınlar. Muhakkak ki onlar yerlerinden kalkıncaya ya da başka bir söze dalıncaya kadar melekler onları (rahmet kanatlarıyla) kuşatırlar. Kim ölmesinden korkarak bir ilmi öğrenmek veya yok olmasından korkarak onu kaydetmek üzere bir yolculuğa çıkarsa, muhakkak ki o kimse Allah yolunda savaşa çıkan er gibi olur. Amelde geri kalanı, soyu ileri geçirmez."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen İsmâîl b. Ayyâş'la ihticac konusu ihtilaflıdır.

٤٩٨ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَيَّانَ ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرُّومِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْخَلِيلَ بْنَ مُرَّةَ يُحَدِّثُ ، عَنْ مُبَشِّرٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ سَبْعِينَ دَرَجَةً ، مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ " .

رواه أبو يعلى وفيه الخليل بن مرة قال البخاري منكر الحديث وقال ابن عدي لم أر حديثا منكرا وهو في جملة من يكتب حديثه وليس هو بمتروك.

498. Abdurrahman b. Avf'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Âlim, âbidden yetmiş derece daha üstün kılınmıştır. Her iki derecenin arası ise gökle yer arası kadardır" buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde geçen Halîl b. Murre hakkında Buhârî: "Hadisi münkerdir" demiştir. İbn Adî ise "Onun münker bir hadisini görmedim. Hadisi yazılanlar cümlesinden olup metrûk değildir" değerlendirmesini yapmıştır.

٤٩٩ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ ، ثنا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ لا يُرِيدُ إِلا أَنْ يَتَعَلَّمَ خَيْرًا أَوْ يَعْلَمَهُ ، كَانَ لَهُ كَأَجْرِ حَاجٍّ تَامًّا حَجَّتُهُ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون كلهم.

499. Ebû Umâme'den nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim, sadece bir hayır/ilim öğrenmek ya da öğretmek maksadıyla mescide giderse, haccı tam olan bir hacının ecri gibi ecir kazanır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinin tamamı güvenilir görülmüştür.[1]

٥٠٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ دَخَلَ مَسْجِدِي هَذَا لِيَتَعَلَّمَ خَيْرًا أَوْ لِيُعَلِّمَهُ ، كَانَ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَمَنْ دَخَلَهُ لِغَيْرِ ذَلِكَ مِنْ أَحَادِيثِ النَّاسِ ، كَانَ بِمَنْزِلَةِ مَنْ يَرَى مَا يُعْجِبُهُ وَهُوَ شَيْءُ غَيْرِهِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يعقوب ابن حميد بن كاسب وثقه البخاري وابن حبان وضعفه النسائي وغيره و لم يستندوا في ضعفه الا إلى أنه محدود وسماعه صحيح.

500. Sehl b. Sa'd'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim, bir hayır/ilim öğrenmek veya öğretmek maksadıyla bu Mescid'ime girerse, Allah yolunda cihat eden mücahidin konumunda olur. Kim de bunun dışında bir maksatla, insanların sözlerini öğrenmek için oraya girerse, başkasına ait olan bir şeyi görüp beğenen kimsenin durumuna düşer."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ya'kûb b. Humeyd b. Kâsib'i Buhârî ve İbn Hibbân güvenilir kabul ederlerken, Nesâî ve başkaları zayıf saymışlardır. Zayıf hükümlerini sadece onun had cezası almış olmasına dayandırmışlardır. Hadisi sema/işitme yoluyla aldığı ise doğrudur.

٥٠١ – حَدَّثَنَا عُبَيْدٌ الْعِجْلِيُّ ، ثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَامِرِيُّ الرَّازِيُّ ، قَالَ : قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ ، وَقُرِئَ عَلَيْهِ فَقُلْنَا : نَرْوِي عَنْكَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي حَبِيبُ بْنُ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7473; Hâkim, *Müstedrek*, I, 91. Zehebî hadisin Buhârî'nin şartına uygun olduğunu söylemiştir. Bkz. İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 87.

أبي ثابت ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ الأَسَدِيِّ ، عن صَفْوَانَ بْنَ عَسَّالِ الْمُرَادِيِّ قَالَ : فَإِنَّهُ مَنْ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ ابْتِغَاءَ الْعِلْمِ ، فَإِنَّ الْمَلائِكَةَ تَضَعُ أَجْنِحَتَهَا لِلْمُتَعَلِّمِ وَالْعَالِمِ

رواه الطبراني في الكبير وهو عند الترمذي خلا ذكر العالم وفيه عبد الكريم بن أبي الخارق وهو ضعيف.

501. Safvân b. Assâl el-Murâdî demiştir ki: "Kim, evinden ilim öğrenmek amacıyla çıkarsa (bilsin ki) melekler kanatlarını ilim talebesi ve âlim kişi için gererler."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. "Âlim" ifadesi hariç, hadisi Tirmizî de nakletmiştir. Ancak senedinde yer alan Abdülkerîm b. Ebi'l-Muhârik zayıftır.

٥٠٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَمْزَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو النَّضْرِ ، قَالا : ثنا رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ الرَّحَبِيُّ ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ طَلَبَ عِلْمًا فَأَدْرَكَهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ كِفْلَيْنِ مِنَ الأَجْرِ ، وَمَنْ طَلَبَ عِلْمًا فَلَمْ يُدْرِكْهُ كَتَبَ اللَّهُ كِفْلا مِنَ الأَجْرِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

502. Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim, bir ilmin peşine düşer de onu elde ederse, Allah onun için iki kat ecir yazar. Kim de bir ilmin peşine düşer, ama onu elde edemezse, Allah onun için bir kat sevap yazar" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüştür.

٥٠٣ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَلَّى ، عَنْ زِيَادِ بْنِ خَيْثَمَةَ ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ ، عَنْ سَخْبَرَةَ ، قَالَ : مَرَّ رَجُلانِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَهُوَ جَالِسٌ ، وَهُوَ يُذَكِّرُ ، فَقَالَ : " اجْلِسَا فَإِنَّكُمَا عَلَى خَيْرٍ " ، فَلَمَّا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، وَتَفَرَّقَ عَنْهُ أَصْحَابُهُ ، قَامَا ، فَقَالا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّكَ قُلْتَ لَنَا : " اجْلِسَا ، فَإِنَّكُمَا عَلَى خَيْرٍ " أَلَنَا خَاصَّةً , أَمْ لِلنَّاسِ عَامَّةً ؟ قَالَ : " مَا مِنْ عَبْدٍ يَطْلُبُ الْعِلْمَ ، إِلا كَانَ كَفَّارَةَ مَا تَقَدَّمَ "

– قلت عند الترمذي منه من طلب العلم كان كفارة لما مضى فقط – رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو داود الاعمى وهو كذاب.

503. Sahbere anlatmaktadır: İki adam, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturmuş vaaz ederken yanına uğradılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine: *"Oturun! Zira hayır üzerine geldiniz"* buyurdu. Sonra

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp insanlar etrafından dağılınca, onlar da kalktılar ve: "Ya Resûlallah! Sen bize dedin ki: <*Oturun! Hayır üzerine geldiniz.*> Bu bize has bir şey mi, yoksa bütün insanlara şamil mi?" diye sordular. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hangi kul ilim öğrenirse, mutlaka bu, onun geçmiş günahlarına kefaret olur"* buyurdu.

Ben derim ki: Tirmizî hadisin sadece *"Kim ilim öğrenirse bu, onun geçmiş günahlarına kefaret olur"* kısmını nakletmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Ebû Dâvud el-A'mâ hadis uydurucunun tekidir.

٥٠٤ – حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمَخْرَمِيُّ ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ بَكَّارٍ الضَّبِّيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْجَعْدِ الْقُرَشِيُّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ جَاءَ أَجَلُهُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لَقِيَ اللَّهَ وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّبِيِّينَ إِلا دَرَجَةُ النُّبُوَّةِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه محمد بن الجعد وهو متروك.

504. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim ilim öğrenirken eceli gelirse, o kimse, peygamberlerle arasında yalnız peygamberlik derecesi olduğu halde Allah'ın huzuruna çıkar"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. el-Ca'd metrûktur.

٥٠٥ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ , قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْمَضَاءِ , قَالَ : كَتَبْتُ مِنْ كِتَابِ خَلَفِ بْنِ تَمِيمٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَسْعَدَةَ , قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ الرُّومِيُّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّهُ مَرَّ بِسُوقِ الْمَدِينَةِ ، فَوَقَفَ عَلَيْهَا ، فَقَالَ : " يَا أَهْلَ السُّوقِ ، مَا أَعْجَزَكُمْ ! " قَالُوا : وَمَا ذَاكَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ؟ قَالَ : " ذَاكَ مِيرَاثُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقْسَمُ ، وَأَنْتُمْ هَاهُنَا لا تَذْهَبُونَ فَتَأْخُذُونَ نَصِيبَكُمْ مِنْهُ ! " قَالُوا : وَأَيْنَ هُوَ ؟ قَالَ : " فِي الْمَسْجِدِ " فَخَرَجُوا سِرَاعًا إِلَى الْمَسْجِدِ ، وَوَقَفَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَهُمْ حَتَّى رَجَعُوا ، فَقَالَ لَهُمْ : " مَا لَكُمْ ؟ " قَالُوا : يَا أَبَا هُرَيْرَةَ فَقَدْ أَتَيْنَا الْمَسْجِدَ ، فَدَخَلْنَا ، فَلَمْ نَرَ فِيهِ شَيْئًا يُقْسَمُ ، فَقَالَ لَهُمْ أَبُو هُرَيْرَةَ : " أَمَا رَأَيْتُمْ فِي الْمَسْجِدِ أَحَدًا ؟ " قَالُوا : بَلَى ، رَأَيْنَا قَوْمًا يُصَلُّونَ ، وَقَوْمًا يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ ، وَقَوْمًا يَتَذَاكَرُونَ الْحَلالَ وَالْحَرَامَ ، فَقَالَ لَهُمْ أَبُو هُرَيْرَةَ : " وَيْحَكُمْ ، فَذَاكَ مِيرَاثُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الاوسط وإسناده حسن.

505. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre kendisi Medine pazarına uğrayıp: "Ey pazar halkı! Size mani olan nedir?" diye seslendi.

"Hangi konuda ey Ebû Hureyre?" diye sorduklarında,

"Orada Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mirası dağıtılırken siz buradasınız. Gidip ondan nasibinizi almaz mısınız?" dedi.

"Nerede?" diye sordular.

"Mescid'de" dedi.

Hızla çıkıp (Mescid'e) gittiler. Ebû Hureyre ise onları bekledi. Döndüklerinde kendilerine: "Ne oldu?" diye sordu.

"Ey Ebû Hureyre! Mescid'e gittik. İçeri girdik. Ama orada dağıtılan bir şey görmedik!" dediler.

Ebû Hureyre: "Mescid'de kimseyi görmediniz mi?" dedi.

"Evet, gördük. Bir grubun namaz kıldığını, bir topluluğun Kur'ân okuduğunu bir grubun da helâl ve haram meselelerini müzakere ettiklerini gördük" dediler. Bunun üzerine Ebû Hureyre: "Yazıklar olsun size! İşte Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) mirası odur" diye karşılık verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٥٠٦- حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ الشَّامِيِّ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أَيُّمَا نَاشِئٍ نَشَأَ عَلَى عِبَادَةِ اللَّهِ حَتَّى يَمُوتَ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ تِسْعَةٍ وَتِسْعِينَ صِدِّيقًا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يوسف بن عطية وهو متروك الحديث.

506. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hangi çocuk, büyüyünceye kadar ilim ve ibadet terbiyesi içinde yetişirse Allah, kıyamet günü ona doksan dokuz sıddik/doğru insan sevabı verir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yûsuf b. Atıyye hadisi metrûk biridir.[1]

(باب منه)

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

٥٠٧- عن أبي هريرة وأبي ذر قالا لباب من العلم يتعلمه الرجل احب الي من الف ركعة تطوعا

507. Ebû Hureyre ve Ebû Zer demişlerdir ki: "Kuşkusuz kişinin ilim adına öğreneceği bir bahis, benim nazarımda nafile olarak kılınan bin rekâttan daha hoştur"

---

1 Hadis oldukça zayıftır. Bkz. *es-Silsiletü'd-daîfe*, no. 700; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7589.

٥٠٨- وقالا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إِذَا جَاءَ الْمَوْتُ طَالِبَ الْعِلْمِ وَهُوَ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ مَاتَ شَهِيدًا

رواه البزار وفيه هلال بن عبد الرحمن الحنفي وهو متروك.

508. Yine aynı zatların bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Eğer ilim öğrencisine, ilim yolundayken ölüm gelirse, şehit olarak ölür" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hilâl b. Abdurrahman el-Hanefî metrûktur.

٥٠٩- وعن عائشة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن طَالِبُ الْعِلْمِ تَبْسُطُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ أَجْنِحَتَهَا وتستغفر له.

رواه البزار وفيه محمد بن عبدالملك وهو كذاب.

509. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Muhakkak ki melekler, ilim öğrencisi için kanatlarını gererler ve mağfiret dilerler" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Abdülmelik hadis uydurur.

٥١٠- وعن عائشة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال مُعَلِّمُ الْخَيْرِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ حَتَّى الْحِيتَانُ فِي الْبَحْرِ

رواه البزار وفيه محمد ابن عبدالملك وهو كذاب ايضا.

510. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Hayır/faydalı ilim öğreticisi için her şey, hatta denizdeki balıklar bile mağfiret diler" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Muhammed b. Abdülmelik de hadis uydurur.

٥١١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَحْمَوَيْهِ الْجَوْهَرِيُّ ، نَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خِرَاشٍ ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " عُلَمَاءُ هَذِهِ الأُمَّةِ رَجُلانِ : رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ عِلْمًا ، فَبَذَلَهُ لِلنَّاسِ وَلَمْ يَأْخُذْ عَلَيْهِ طُمْعًا ، وَلَمْ يَشْتَرِ بِهِ ثَمَنًا ، فَذَلِكَ تَسْتَغْفِرُ لَهُ حِيتَانُ الْبَحْرِ ، وَدَوَابُّ الْبَرِّ ، وَالطَّيْرُ فِي جَوِّ السَّمَاءِ ، وَيَقْدَمُ عَلَى اللَّهِ سَيِّدًا شَرِيفًا حَتَّى يُرَافِقَ الْمُرْسَلِينَ ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ عِلْمًا ، فَبَخِلَ بِهِ عَنْ عِبَادِ اللَّهِ ، وَأَخَذَ عَلَيْهِ طُمْعًا ، وَاشْتَرَى بِهِ ثَمَنًا ، فَذَاكَ يُلْجَمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ ، وَيُنَادِي مُنَادٍ ، هَذَا الَّذِي آتَاهُ اللَّهُ عِلْمًا فَبَخِلَ بِهِ عَنْ عِبَادِ اللَّهِ ، وَأَخَذَ عَلَيْهِ طُمْعًا ، وَاشْتَرَى بِهِ ثَمَنًا ، وَكَذَلِكَ حَتَّى يَفْرُغَ مِنَ الْحِسَابِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبدالله بن خراش ضعفه البخاري وأبو زرعة وأبو حاتم وابن عدي ووثقه ابن حبان.

511. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bu ümmetin ülemâsı şu iki kişiden biridir: Ya Allah'ın kendisine ilim verdiği ve ilmini insanlara yayan, bunun için bir karşılık almayan ve onu bir bedel karşılığında satmayan kimsedir ki, denizdeki balıklar, karadaki hayvanlar ve havadaki kuşlar onun için mağfiret dilerler. Bu kimse Allah'ın huzuruna efendi ve şerefli biri olarak gelir ve peygamberlere yoldaş olur.

Ya da Allah'ın kendisine ilim verdiği halde cimrilik edip ilmini Allah'ın kullarından esirgeyen, bunun için bir karşılık alan ve onu, bir bedel karşılığında satan kimdedir ki, bu kimse kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenir. O zaman bir münadi şöyle seslenir: <Bu, Allah'ın kendisine bir ilim verdiği halde cimrilik edip onu Allah'ın kullarından esirgeyen, onun için bir karşılık alan ve onu bir bedel karşılığında satan kimsedir.> Hesabı tamamlanıncaya kadar bu hal böyle devam eder."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Hirâş'ı Buhârî, Ebû Zür'a, Ebû Hâtim ve İbn Adî zayıf görürken İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.

٥١٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، قال : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَارَةَ الرَّقِّيُّ ، قال : نا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مُعَلِّمُ الْخَيْرِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ ، حَتَّى الْحِيتَانُ فِي الْبِحَارِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه اسمعيل بن عبدالله بن زرارة وثقه ابن حبان وقال الازدي منكر الحديث ، ولا يلتفت إلى قول الازدي في مثله وبقية رجاله رجال الصحيح.

512. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Hayır öğreticisi için her şey, hatta denizdeki balıklar bile mağfiret diler" buyurmuştur.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen İsmâîl b. Abdullah b. Zürâre'yi İbn Hibbân güvenilir görürken Ezdî: "Hadisi münkerdir" değerlendirmesini yapmıştır. Ama böyle bir konuda Ezdî'nin sözüne itibar edilmez. Hadisin kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

٥١٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْخَلالِ الْمَكِّيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ رَجَاءٍ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ جَمِيلٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ حَتَّى النَّمْلَةَ فِي جُحْرِهَا ، وَحَتَّى الْحُوتَ فِي الْبَحْرِ لَيُصَلُّونَ عَلَى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه القاسم أبو عبد الرحمن ووثقه البخاري وضعفه أحمد.

513. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Muhakkak ki, Allah ve melekleri, hatta deliğindeki karınca, denizdeki balık insanlara hayır öğreten kimse için dua eder" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Kâsım Ebû Abdurrahman'ı Buhârî güvenilir kabul ederken Ahmed b. Hanbel zayıf saymıştır.[1]

٥١٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الأَوَّلِ ، قَالَ : نَا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْخَيْرُ كَثِيرٌ ، وَمَنْ يَعْمَلُ بِهِ قَلِيلٌ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه الحسين بن عبد الاول وهو ضعيف.

514. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hayır çoktur, ancak onu yapan azdır."*

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hüseyin b. Abdülevvel zayıftır.

(باب حَثِّ الشَّبابِ على طَلَبِ العلمِ)

Gençleri İlim Öğrenmeye Teşvik Etmek

٥١٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الحزرمي ، حَدَّثَنَا ضرار بْنُ صرد أَبُو نُعَيْمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ المجيد بْنُ عَبْدِ العزيز بْنِ أَبِي رواد ، حَدَّثَنَا مروان بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَبِي الدرداء ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَثَلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ فِي صِغَرِهِ كَالنَّقْشِ فِي الْحَجَرِ ، وَمَثَلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ فِي كِبَرِهِ كَالَّذِي يَكْتُبُ عَلَى الْمَاءِ

رواه الطبراني في الكبير وفيه مروان بن سالم الشامي ضعفه البخاري ومسلم وأبو حاتم.

515. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Küçüklüğünde ilim öğrenen kimsenin misali taş üzerine kazılan nakşa benzer. Büyüklüğünde ilim öğrenen kimse ise su üzerine yazı yazana benzer" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mervân b. Müslim eş-Şâmî'yi Buhârî, Müslim ve Ebû Hâtim zayıf görmüşlerdir.

٥١٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ الْغَزِّيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ الْعَسْقَلانِيُّ ، ثنا يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ ، ثنا مَرْزُوقٌ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحِمْصِيُّ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ

---

[1] Kâsım metrûktur. Bkz. Nr: 39. *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7912. Fakat şahitleri vardır.

رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أَيُّمَا نَاشِئٍ نَشَأَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ وَالْعِبَادَةِ حَتَّى يَكْبُرَ ، أَعْطَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَوَابَ اثْنَيْنِ وَسَبْعِينَ صِدِّيقًا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يوسف بن عطية وهو متروك الحديث.

516. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hangi çocuk, büyüyünceye kadar ilim ve ibadet terbiyesi içinde yetişirse, Allah kıyamet günü ona yetmiş iki sıddik/doğru insan sevabı verir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yûsuf b. Atıyye hadisi metrûk biridir.

٥١٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ مَنْصُورٍ الْبَجَلِيُّ الْكَشِّيُّ ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ ، نا جَرِيرٌ ، عَنْ قَابُوسِ بْنِ أَبِي ظَبْيَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " مَا بَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ نَبِيًّا إِلا وَهُوَ شَابٌّ ، وَلا أُوتِيَ عَالِمٌ عِلْمًا إِلا وَهُوَ شَابٌّ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه قابوس بن أبي ظبيان وثقه يحيى بن معين في رواية وضعفه في أخرى وقال ابن عدي أرجو أنه لا بأس به ، وضعفه أحمد.

517. İbn Abbâs demiştir ki: Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) işittim, şöyle buyurdu:

"Allah, her peygamberi ancak genç olarak göndermiştir. Her âlime de ilim ancak gençken verilmiştir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kâbus b. Ebî Zabyân'ı Yahyâ b. Maîn bir rivayete göre güvenilir, diğer bir rivayete göre ise zayıf olarak değerlendirmiştir. İbn Adî ise: "Umarım ki sakıncasızdır" açıklamasını yapmıştır. Ahmed b. Hanbel de zayıf görmüştür.

(باب في فضلِ العلماء ومُجَالَسَتِهِم)

Âlimler ve Âlimlerin Meclislerinde Bulunmanın Fazileti

٥١٨ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَحْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ لُقْمَانَ ، قَالَ لابْنِهِ : يَا بُنَيَّ عَلَيْكَ بِمَجَالِسِ الْعُلَمَاءِ ، وَاسْتَمِعْ كَلامَ الْحُكَمَاءِ ، فَإِنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْقَلْبَ الْمَيِّتَ بِنُورِ الْحِكْمَةِ ، كَمَا يُحْيِي الأَرْضَ الْمَيْتَةَ بِوَابِلِ الْمَطَرِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبيد الله بن زحر عن علي بن يزيد وكلاهما ضعيف ولا يحتج به.

518. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuştur ki:

"Hz. Lokman oğluna şöyle nasihat etti: Ey oğulcuğum! Ulemâ meclislerinden ayrılma. Hukemânın sözlerini dinle. Zira Allah, ölü toprağı yağmur bereketiyle dirilttiği gibi ölü kalbi de hikmet nuruyla diriltir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Yezîd ve ravisi Ubeydullah b. Zahr'ın ikisi de zayıftır, kendileriyle ihticac olunmaz.

٥١٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا سُهَيْلُ ، ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الأَقْمَرِ ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ ، قَالَ : " جَالِسُوا الْكُبَرَاءَ وَخَالِطُوا الْحُكَمَاءَ وَسَائِلُوا الْعُلَمَاءَ "

رواه الطبراني في الكبير من طريقين احداهما هذه والاخرى موقوفة وفيه عبدالملك بن حسين أبو مالك النخعي وهو منكر الحديث والموقوف صحيح الاسناد.

519. Ebû Cuhayfe der ki:

"Kübera/Ulu kişiler ile birlikte olunuz, ülemâya sorunuz ve hukemayla haşır neşir olunuz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de iki ayrı tarikle rivayet etmiş olup birisi budur. Diğeri ise *merfû*dur. Öteki tarikte ismi geçen Abdülmelik b. Hüseyin Ebû Mâlik en-Nahaî, hadisi münker biridir. Mevkûf olan (yukarıdaki) tarik ise sahihtir.

٥٢٠ - حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْوَلِيدِ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ حُجَيْرَةَ يُحَدِّثُ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ الْمُتَّقُونَ سَادَةٌ وَالْفُقَهَاءُ قَادَةٌ ، وَمُجَالَسَتُهُمْ زِيَادَةٌ "

قلت ذكر هذا في حيث طويل رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

520. Rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ûd şöyle derdi: Muttakiler efendidirler. Fukaha/fakihler ise önderdirler ve onlarla birlikte olmak, ilmi artırır.

Ben derim ki: Müellif bu kısmı Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet ettiği uzunca bir hadis içerisinden buraya aktarmış olup ravileri güvenilir kimselerdir.[1]

٥٢١ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْعَبَّاسِ صَاحِبُ الشامة ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ عَطِيَّةَ ، ثنا بَعْضُ أَصْحَابِنَا ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا مَرَرْتُمْ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ ، فَارْتَعُوا " ، قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا رِيَاضُ الْجَنَّةِ ؟ قَالَ : " مَجَالِسُ الْعِلْمِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه رجل لم يسم.

521. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

[1] Bkz. II, 190; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 8553.

"Eğer cennet bahçelerinden geçerseniz, orada otlanın" buyurdu. Ashabı: "Ya Resûlallah! Cennet bahçeleri ne demektir?" diye sordular.

"İlim meclisleridir" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.[1]

٥٢٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ أَبُو حُصَيْنٍ ، قال : نا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْعَلَوِيُّ ، قال : نا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : " اللَّهُمَّ ارْحَمْ خُلَفَاءَنَا " ، قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا خُلَفَاؤُكُمْ ؟ ، قَالَ : " الَّذِينَ يَأْتُونَ مِنْ بَعْدِي ، يَرْوُونَ أَحَادِيثِي وَسُنَّتِي ، وَيُعَلِّمُونَهَا النَّاسَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه احمد بن عيسى الهاشمي قال الدارقطني كذاب.

522. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allahım! Haleflerimi/halifelerimi esirge!" diye dua etti.

"Ey Allah'ın Resûlü! Haleflerin kimlerdir?" diye sorduk.

"Benden sonra gelerek sözlerimi nakledip onları insanlara öğretenlerdir" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ahmed b. İsa b. Adullah el-Hâşimî hakkında Dârekutnî "yalancının tekidir" demiştir.

٥٢٣ – حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : نا عَبْدُ بْنُ دَاوُدَ . م وَحَدَّثَنَاهُ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو دَاوُدَ ، قَالَ : نا عَاصِمُ بْنُ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ جَمِيلٍ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ، صلى الله عليه وسلم : " الْعُلَمَاءُ خُلَفَاءُ الأَنْبِيَاءِ

– قلت له في السنن العلماء ورثة الانبياء – رواه البزار ورجاله موثقون.

523. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Âlimler peygamberlerin halefleridir" buyurmuştur.

★Ben derim ki: *Sünen*'de Ebu'd-Derda'nın *"Âlimler, peygamberlerin varisleridir"* rivayeti geçmiştir. Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri sahîhtir.

٥٢٤ – وعن أبي سعيد أن النبي صلى الله عليه وسلم قال اني لاعرف ناسا ما هم أنبياء ولا شهداء يغبطهم الانبياء والشهداء بمنزلتهم يوم القيامة الذين يحبون الله ويحببونه إلى خلقه يأمروهم بطاعة الله فإذا أطاعوا الله أحبهم الله.

رواه البزار وفيه سعيد بن سلام العطار وهو كذاب.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 11158. Ayrıca Taberânî'nin hocası Hasan b. Ali el-Ma'merî de zayıf olmakla beraber güvenilir kabul edilmiştir.

524. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ben öyle kimseler tanıyorum ki, onlar ne peygamber, ne de şehittirler. Ama peygamberler de, şehitler de kıyamet günü onların makamına gıpta ederler. Bunlar Allah'ı sevenler, O'nu O'nun yarattıklarına sevdirenler, onlara Allah'a itaati emredenlerdir. Eğer Allah'a itaat ederlerse, Allah onları sever."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Saîd b. Selâm el-Attâr hadis uydurucusudur.[1]

٥٢٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ عَنْ عَبْدِ السَّلامِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي عَبْسٍ ، قَالَ : كُنْتُ أَسِيرُ مَعَ سَلْمَانَ عَلَى شَطِّ دِجْلَةَ ، فَقَالَ : يَا أَخَا بَنِي عَبْسٍ انْزِلْ ، فَاشْرَبْ فَشَرِبْتُ ، ثُمَّ قَالَ : اشْرَبْ فَشَرِبْتُ ، قَالَ : مَا نَقَصَ شَرَابُكَ مِنْ دِجْلَةَ ؟ قَالَ : قُلْتُ : مَا عَسَى أَنْ يَنْقُصَ ، قَالَ : فَإِنَّ الْعِلْمَ كَذَلِكَ يُؤْخَذُ مِنْهُ وَلا يَنْقُصُ فذكر الحديث وهو بطوله في الزهد في عيش السلف.

رواه الطبراني في الكبير وفيه رجل لم يسم.

525. Rivayet edildiğine göre Abs kabilesinden bir adam şöyle anlatmış: Selmân ile beraber Dicle kenarında yürüyordum. Bana: "Ey Abs oğullarının kardeşi, aşağı in de su iç!" dedi. Ben de içtim. Sonra "Yine iç!" dedi. Yine içtim. Sonra "Senin içtiğin, Dicle'nin suyundan ne kadar eksiltti?" dedi. Ben: "Bir şey eksiltmedi!" deyince, "İşte ilim de böyledir. Ondan alınır, ama bir şey eksilmez" dedi.

★Müellif hadisin tamamını Zühd kitabının Selefin Yaşantısına dair bölümünde zikretmiştir.

٥٢٦ – حَدَّثَنَا الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " عَلَيْكُمْ بِالْعِلْمِ قَبْلَ أَنْ يُقْبَضَ ، وَقَبْضُهُ ذَهَابُ أَهْلِهِ ، وَعَلَيْكُمْ بِالْعِلْمِ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لا يَدْرِي مَتَى يُفْتَقَرُ إِلَى مَا عِنْدَهُ ، وَعَلَيْكُمْ بِالْعِلْمِ ، وَإِيَّاكُمْ وَالتَّنَطُّعَ ، وَالتَّعَمُّقَ ، وَعَلَيْكُمْ بِالْعَتِيقِ فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ قَوْمٌ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ يَنْبِذُونَهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ "

رواه الطبراني في الكبير وابو قلابة لم يسمع من ابن مسعود.

526. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Ey insanlar! İlim kalkmadan önce ilim öğreniniz. İlmin kalkması âlimlerin ölmesidir. İlim öğreniniz; zira hiçbiriniz sahip olduğu bir şeye ne zaman muhtaç olacağını bilmez. İlim öğreniniz. Sakın ince eleyip sık dokumayınız, ayrıntıya dalmayınız. Selefin yolundan ayrılmayın. Zira sonra öyle bir topluluk gelecektir ki, onlar Allah'ın kitabını okuyup arkalarına atarlar."

[1] Bezzâr, no. 525. Bezzâr, Saîd'in bu hadiste mutâbii bulunmadığını söylemiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Ebû Kılabe, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.

٥٢٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، حَدَّثَنَا الْعَلاءُ بْنُ مَسْلَمَةَ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ الطَّالْقَانِيُّ ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ الْحَكَمِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِلْعُلَمَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، إِذَا قَعَدَ عَلَى كُرْسِيِّهِ لِقَضَاءِ عِبَادِهِ : إِنِّي لَمْ أَجْعَلْ عِلْمِي ، وَحُكْمِي فِيكُمْ ، إِلا وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَغْفِرَ لَكُمْ ، عَلَى مَا كَانَ فِيكُمْ ، وَلا أُبَالِي "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

527. Sa'lebe b. el-Hakem'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Aziz ve celil olan Allah, kıyamet günü kullarının hesabını görmek üzere kürsüsüne oturduğunda âlimlere şöyle buyurur: Ben, ilmimi ve hükmümü size verdim ki, hiç aldırmadan, sizin günahlarınızı bağışlayayım."

★Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüştür.[1]

٥٢٨ - حَدَّثَنَا طَاهِرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَكَمِ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، نا مُنَبِّهُ بْنُ عُثْمَانَ ، عَنْ صَدَقَةَ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَبْعَثُ اللَّهُ الْعِبَادَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يُمَيِّزُ الْعُلَمَاءَ ، ثُمَّ يَقُولُ لَهُمْ : يَا مَعْشَرَ الْعُلَمَاءِ ، إِنِّي لَمْ أَضَعْ عِلْمِي فِيكُمْ إِلا لِعِلْمِي بِكُمْ ، وَلَمْ أَضَعْ عِلْمِي فِيكُمْ لأُعَذِّبَكُمْ ، اذْهَبُوا فَقَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه موسى بن عبيدة الربذي وهو ضعيف جدا.

528. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah, kıyamet günü kullarını diriltecek, sonra âlimleri ayırarak <Ey ulemâ topluluğu! Ben size ilmimi, sizleri bildiğim için verdim; size azap etmek için vermedim. Haydi gidiniz. Sizi bağışladım> buyuracaktır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mûsa b. Ubeyde er-Rabezî oldukça zayıf biridir.

---

[1] Hadis tamamıyla uydurmadır. Zira rivayet ekseninde Alâ b. Mesleme vardır ki hakkında İbn Tâhir: "Hadis uydururdu" derken İbn Hibbân da: "Güvenilir ravilerden uydurma hadisler naklederdi" açıklamasını yapmıştır. Nitekim hadisin metninde Allah Teâlâ'nın kürsüye oturduğunu söylemek gibi son derece çirkin bir ifade geçmiştir. Ayrıca senetteki ravilerden bazıları da tanınmamaktadır. Bkz. *es-Silsiletu'z-za'îfe*, no. 867.

(باب)

Konuyla İlgili Bir Bölüm

٥٢٩ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ هِشَامٍ أَبُو أُمَيَّةَ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ صَدَقَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَاقِدٍ ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ حِزَامِ بْنِ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّكُمْ قَدْ أَصْبَحْتُمْ فِي زَمَانٍ كَثِيرٍ فُقَهَاؤُهُ ، قَلِيلٍ خُطَبَاؤُهُ ، كَثِيرٍ مُعْطُوهُ ، قَلِيلٍ سُؤَّالُهُ ، الْعَمَلُ فِيهِ خَيْرٌ مِنَ الْعِلْمِ ، وَسَيَأْتِي زَمَانٌ قَلِيلٌ فُقَهَاؤُهُ ، كَثِيرٌ خُطَبَاؤُهُ ، كَثِيرٌ سُؤَّالُهُ ، قَلِيلٌ مُعْطُوهُ ، الْعِلْمُ فِيهِ خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عثمان بن عبدالرحمن الطرايفي وهو ثقة إلا أنه قيل فيه يروي عن الضعفاء وهذا من روايته عن صدقة بن خالد وهو من رجال الصحيح .

529. Hızâm b. Hakîm b. Hızâm'ın babasından naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizler öyle bir zamana denk geldiniz ki, bu zamanda fakihler çok, hatipler azdır. Verenler çok, dilenenler azdır. Bu zamanda amel, ilimden hayırlıdır. Sonra öyle bir zaman gelecektir ki, o zamanda fakihler az, hatipler çok; dilenenler çok, verenler az olacaktır. O zamanda ilim amelden daha hayırlıdır."

Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Osman b. Abdurrahman et-Tarâifî güvenilir olmakla birlikte hakkında "zayıflardan hadis rivayet eder" denilmiştir. Bu rivayeti ise onun *Sahîh*'in ravilerinden olan Sadaka b. Hâlid'den rivayetidir.[1]

٥٣٠ - حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ الْأَسْوَدُ قَالَ مُؤَمَّلٌ وَكَانَ رَجُلًا صَالِحًا قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الصِّدِّيقِ يُحَدِّثُ ثَابِتًا الْبُنَانِيَّ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ عُلَمَاؤُهُ كَثِيرٌ وَخُطَبَاؤُهُ قَلِيلٌ مَنْ تَرَكَ فِيهِ عُشَيْرَ مَا يَعْلَمُ هَوَى أَوْ قَالَ هَلَكَ وَسَيَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَقِلُّ عُلَمَاؤُهُ وَيَكْثُرُ خُطَبَاؤُهُ مَنْ تَمَسَّكَ فِيهِ بِعُشَيْرِ مَا يَعْلَمُ نَجَا

رواه احمد وفيه رجل لم يسم.

530. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizler öyle bir zamanda yaşıyorsunuz ki bu zamanda âlimler çok, hatipler azdır. Kim bu devirde bildiğinin onda birini terk ederse, nefsine uymuş olur. Ama insanlar öyle bir devre/zamana rastlayacaklar ki o zamanda âlimlerin

---

[1] Matbu nüshanın dipnotunda: "Aksine senedinde zikri geçen Sadaka, İbn Abdullah es-Semîn olup oldukça zayıf biridir" kaydı düşülmüştür Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3111.

sayısı azalacak, hatipler artacaktır. O zamanda kim bildiğinin onda birine sarılırsa, kurtulur"

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

٥٣١ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ هِشَامٍ أَبُو أُمَيَّةَ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ صَدَقَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَاقِدٍ ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ حِزَامِ بْنِ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ ، عَنْ عَمِّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّكُمْ قَدْ أَصْبَحْتُمْ فِي زَمَانٍ كَثِيرٍ فُقَهَاؤُهُ ، قَلِيلٍ خُطَبَاؤُهُ ، كَثِيرٍ مُعْطُوهُ ، قَلِيلٍ سُؤَّالُهُ ، الْعَمَلُ فِيهِ خَيْرٌ مِنَ الْعِلْمِ ، وَسَيَأْتِي زَمَانٌ قَلِيلٌ فُقَهَاؤُهُ ، كَثِيرٌ خُطَبَاؤُهُ ، كَثِيرٌ سُؤَّالُهُ ، قَلِيلٌ مُعْطُوهُ ، الْعِلْمُ فِيهِ خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه صدقة بن عبدالله السمين وهو ضعيف منكر الحديث.

531. Hızâm b. Hakîm'in amcasından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizler öyle bir zamana denk geldiniz ki, bu zamanda fakihler çok, hatipler azdır. Verenler çok, dilenenler azdır. Bu zamanda amel, ilimden daha hayırlıdır. Sonra öyle bir zaman gelecektir ki, o zamanda fakihler az, hatipler çok; dilenenler çok, verenler az olacaktır. O zamanda ilim amelden daha hayırlı olur."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Sadaka b. Abdullah es-Semîn zayıf ve hadisi münker biridir.[1]

(باب في معرفة حقّ العالِم)

Âlimin Hakkını Bilmek

٥٣٢ حَدَّثَنَا هَارُونُ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ الْخَيْرِ الزِّيَادِيُّ عَنْ أَبِي قَبِيلٍ الْمَعَافِرِيِّ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ لَمْ يُجِلَّ كَبِيرَنَا وَيَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيَعْرِفْ لِعَالِمِنَا حَقَّهُ

رواه احمد والطبراني في الكبير وإسناده حسن.

532. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Büyüğümüzü saymayan, küçüğümüze merhamet etmeyen ve âlimimizin hakkını bilmeyen bizden değildir" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7819. Senedinde yer alan Muttarrih b. Yezîd de zayıftır.

٥٣٣- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خَلَفٍ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ مُطَّرِحِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ زَحْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " ثَلاثَةٌ لا يَسْتَخِفُّ بِحَقِّهِمْ إِلا مُنَافِقٌ : ذُو الشَّيْبَةِ فِي الإِسْلامِ ، وَذُو الْعِلْمِ ، وَإِمَامٌ مُقْسِطٌ "

رواه الطبراني في الكبير من رواية عبيد الله بن زحر عن علي بن يزيد وكلاهما ضعيف.

533. Ebû Umâme'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Üç kişi vardır, ki bunlarla ancak münafık olan alay eder: İslâm uğrunda saçlarını ağartan, ilim sahibi ve bir de âdil devlet başkanı" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Ubeydullah b. Zahr kanalıyla Ali b. Yezîd'den rivayet etmiştir ki, her ikisi de zayıftır.

٥٣٤- حدثنا هاشم بن مرثد الطبراني ، حدثنا محمد بن إسماعيل بن عياش ، حدثني أبي ، حدثني ضمضم بن زرعة ، عن شريح بن عبيد ، عن أبي مالك الاشعري أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا أخاف على أمتي إلا ثلاث خلال أن يكثر لهم من الدنيا فيتحاسدون وأن يفتح لهم الكتاب يأخذه المؤمن يبتغي تأويله وليس يعلم تأويله إلا الله (والراسخون في العلم يقولون آمنا به كل من عند ربنا وما يذكر إلا أولوا الالباب) وان يروا ذا علمهم فيضيعونه ولا يبالون عليه.

رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن اسماعيل بن عياش عن أبيه و لم يسمع من أبيه.

534. Ebû Mâlik el-Eş'arî'den nakledildiğine göre kendisi Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Ümmetim hakkında sadece şu üç şeyden endişe ediyorum: Birincisi, dünyevi zenginliklerinin artması ve bunun sonucunda birbirleriyle rekabete girip çatışmaları. İkincisi, kendilerine Kitab'ın ilmi verilmesi ve müminin o ilmi, tevilinin peşine düşmek maksadıyla elde etmesi, ki onun tevilini Allah'tan başkası bilmez. İlimde yüksek pâyeye erişenler ise: <Biz ona inandık; hepsi rabbimiz katındandır> derler. Ancak aklıselim sahipleri düşünüp öğüt alırlar. *Üçüncüsü ise, ilim sahibi birini görseler, ondan yararlanmayıp kıymetini ihmal ederler."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Senedinde bunun Muhammed b. İsmâîl b. Ayyâş'ın babasından nakli olduğu belirtilmiştir ki, Muhammed babasından hadis işitmemiştir.

٥٣٥- حَدَّثَنَا أَبو عَقِيلٍ أَنَسُ بْنُ سَلْمٍ الْخَوْلانِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ رَزِينٍ اللاذِقِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ بْنَ عَيَّاشٍ ، يَقُولُ : حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ الأَلْهَانِيُّ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ عَلَّمَ عَبْدًا آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ، فَهُوَ مَوْلاهُ لا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَخْذُلَهُ ، وَلا يَسْتَأْثِرَ عَلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبيد بن رزين اللاذقي و لم أر من ذكره.

535. Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bir kula Allah'ın kitabından bir âyet öğretirse, o artık onun dostu olur; ne onu ihmal etmesi, ne de onu kendine saklaması uygun olur" buyurmuştur.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ubeyd b. Razîn el-Lâzikî'yi zikredeni görmedim.[1]

(بابٌ فِيمَنْ سَمِعَ شيئا فحدَّث بشَرِّه)

İşittiği Sözlerin En Kötüsünü Anlatan Kişiye Dair

٥٣٦- حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَوْسِ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَثَلُ الَّذِي يَسْمَعُ الْحِكْمَةَ فَيُحَدِّثُ بِشَرِّ مَا سَمِعَ ، مَثَلُ رَجُلٍ أَتَى رَاعِيًا ، فَقَالَ : يَا رَاعِي ، أَجْزِرْنِي شَاةً مِنْ غَنَمِكَ ، فَقَالَ : اذْهَبْ فَخُذْ بِأُذُنِ خَيْرِهَا شَاةً ، فَذَهَبَ فَأَخَذَ بِأُذُنِ كَلْبِ الْغَنَمِ "

رواه أبو يعلى وفيه علي بن زيد وهو ضعيف واختلف في الاحتجاج به.

536. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Hikmeti işitip de işittiğinin en kötüsünü nakleden kimse şuna benzer: Bir adam bir çobanın yanına varır ve: <Ey çoban! Bana süründen kasaplık bir koyun ver> der. Çoban: <Git, en iyi koyunun kulağından tutuver> der. Adam ise gidip sürüyü koruyan köpeğin kulağından tutar."

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Zeyd zayıftır ve kendisiyle ihticac konusu ihtilaflıdır.

(باب العِلْمُ بالتَعَلُّمِ)

İlim Ancak Öğrenmekle Elde Edilir

٥٣٧- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ ، ثنا عُتْبَةُ بْنُ أَبِي حَكِيمٍ ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ ، وَالْفِقْهُ بِالتَّفَقُّهِ ، وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ ، وَإِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ "

---

[1] Hadisi *el-İlelü'l-mütenâhiye*'de (no. 157) zikreden İbnü'l-Cevzî "Bu sahîh olmayan bir hadistir" açıklamasını yapmıştır. İbn Hibbân da demiştir ki: "İsmâîl b. Ayyaş ömrünün sonlarına doğru bunamış, bu yüzden naklettiği hadislerde kendisi farkında olmadan hataları artmıştır. Bu sebeple hüccet olma dairesinden çıkmıştır."

رواه الطبراني في الكبير وفيه رجل لم يسم وعتبة بن أبي حكيم وثقه ابو حاتم وابو زرعة وابن حبان وضعفه جماعة.

537. Muaviye bildiriyor: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Ey insanlar! İlim ancak teallümle/öğrenmekle, fıkıh tefakkuhle/fıkıh öğretimiyle elde edilir. Allah kime hayır murat ederse, onu dinde fakih kılar. Allah'ın kulları arasında O'ndan hakkiyle ancak âlim olanları korkar."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Yine senedinde ismi geçen Utbe b. Ebî Hakîm'i ise Ebû Hâtim, Ebû Zür'a ve İbn Hibbân güvenilir kabul ederken bir grup bilgin zayıf görmüştür.

٥٣٨ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ عُمَرَ الْمُؤَدِّبُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ الْهَمْدَانِيُّ ، قَالَ : نا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ ، وَإِنَّمَا الْحِلْمُ بِالتَّحَلُّمِ ، مَنْ يَتَحَرَّى الْخَيْرَ يُعْطَهُ ، وَمَنْ يَتَّقِ الشَّرَّ يُوقَهُ ، ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ لَمْ يَسْكُنِ الدَّرَجَاتِ الْعُلا ، وَلا أَقُولُ لَكُمُ الْجَنَّةَ : مَنْ تَكَهَّنَ ، أَوِ اسْتَقْسَمَ ، أَوْ رَدَّهُ مِنْ سَفَرٍ تَطَيُّرٌ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه محمد بن الحسن بن ابي يزيد وهو كذاب.

538. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İlim ancak öğrenmekle elde edilir. Hilim ancak hilim sahibi olmak için çalışmakla elde edilir. Kim hayrı ararsa, bu kendisine verilir. Kim şerden sakınırsa, şer ondan savulur. Şu üç özellik kimde bulunursa, o kimse yüksek makamlarda oturamaz, size cennette (oturamaz) demiyorum. Bunlar, kehanette bulunan, fal oku çeken veya kuş uçurarak (fal bakarak) yolculuğundan dönen kimselerdir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Hasan b. Ebî Yezîd hadis uydururdu.

٥٣٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ ، قَالَ : نا أَبُو الزَّعْرَاءِ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، يَقُولُ : " فَعَلَيْكُمْ بِهَذَا الْقُرْآنِ ، فَإِنَّهَا مَأْدُبَةُ اللَّهِ ، فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَأْخُذَ مِنْ مَأْدُبَةِ اللَّهِ فَلْيَفْعَلْ ، فَإِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ "

رواه البزار في حديث طويل ورجاله موثقون.

539. Rivayet edildiğine göre İbn Mes'ûd şöyle derdi:

"Bu Kur'ân'a sarılınız; çünkü o, Allah'ın sofrasıdır. Sizden kim Allah'ın sofrasından alabiliyorsa, bunu yapsın. Zira ilim ancak öğrenmekle elde edilir."

★Hadisi Bezzâr uzunca bir hadis içerisinde zikretmiş olup ravileri güvenilir görülmüştür.

(باب المَجالسُ ثلاثةٌ)

Meclisler Üç Türdür

٥٤٠ – حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا دَرَّاجٌ عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْمَجَالِسَ ثَلَاثَةٌ سَالِمٌ وَغَانِمٌ وَشَاجِبٌ

رواه احمد وأبو يعلى.

540. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Meclisler üç türdür: Ya sessizdir, ya verimlidir (ki orada hayır konuşulur) veya kuru gürültüden ibarettir (ki orada çirkin şeyler konuşulur)."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir.

٥٤١ – وله في الطبراني الكبير: حدثنا أَحْمَدُ بن رِشْدِينٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بن سُلَيْمَانَ الْجُعْفِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بن الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، قَالَ " النَّاسُ ثَلاثَةٌ : سَالِمٌ ، وَغَانِمٌ ، وَشَاجِبٌ "

وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

541. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de İbn Mes'ûd'dan Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar üç kısımdır: Ya selamettedir, ya kârlıdır ya da zarardadır/gevezedir"* sözünü nakletmiştir.

Senedinde geçen İbn Lehî'a zayıftır.[1]

(باب في أَدَب العالم)

Âlimin Edebi

٥٤٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ لَيْثًا سَمِعْتُ طَاوُسًا يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ عَلِّمُوا وَيَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا

رواه أحمد وهو بتمامه في الادب وفيه ليث بن أبي سليم وهو مدلس.

542. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlim öğretiniz, kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup tamamı Edeb bahsinde gelecektir. Senedinde ismi geçen Leys b. Ebî Süleym müdellistir.[2]

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (XVII, 303) nakletmiş olup senedinde İbn Lehî'a yer almamıştır. Ama Derrâc Ebu's-Semh'in ismi geçmiştir ki durumu tartışmalıdır.

[2] Leys'i kimse tedlisle itham etmemiş; aksine bunadığı için zayıf görülmüştür.

٥٤٣ - حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ حَدَّثَنَا حَرِيزٌ حَدَّثَنَا سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ إِنَّ فَتًى شَابًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ ائْذَنْ لِي بِالزِّنَا فَأَقْبَلَ الْقَوْمُ عَلَيْهِ فَزَجَرُوهُ قَالُوا مَهْ مَهْ فَقَالَ ادْنُهْ فَدَنَا مِنْهُ قَرِيبًا قَالَ فَجَلَسَ قَالَ أَتُحِبُّهُ لِأُمِّكَ قَالَ لَا وَاللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ قَالَ وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأُمَّهَاتِهِمْ قَالَ أَفَتُحِبُّهُ لِابْنَتِكَ قَالَ لَا وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ قَالَ وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِبَنَاتِهِمْ قَالَ أَفَتُحِبُّهُ لِأُخْتِكَ قَالَ لَا وَاللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ قَالَ وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأَخَوَاتِهِمْ قَالَ أَفَتُحِبُّهُ لِعَمَّتِكَ قَالَ لَا وَاللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ قَالَ وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِعَمَّاتِهِمْ قَالَ أَفَتُحِبُّهُ لِخَالَتِكَ قَالَ لَا وَاللهِ جَعَلَنِي اللهُ فِدَاءَكَ قَالَ وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِخَالَاتِهِمْ قَالَ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ وَقَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ وَطَهِّرْ قَلْبَهُ وَحَصِّنْ فَرْجَهُ فَلَمْ يَكُنْ بَعْدُ ذَلِكَ الْفَتَى يَلْتَفِتُ إِلَى شَيْءٍ

رواه احمد والطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

543. Ebû Umâme anlatmaktadır: Kureyş'ten bir genç Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna vararak: "Ey Allah'ın Resûlü! Zina etmeme müsaade et" dedi. Hemen insanlar adamın üzerine hücum ederek onu azarladılar; "Defol şuradan!" deyip onu kovdular. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"Yaklaş!"* buyurdu. Genç yakınına geldi. Ona: *"Annenle zina edilmesini ister misin?"* diye sordu. Genç: "Hayır, vallahi, kurbanın olayım" deyince: *"İnsanlar da anneleriyle zina edilmesini istemezler"* buyurdu. Sonra: *"Kızınla zina edilmesini ister misin?"* diye sordu. Genç: "Hayır, vallahi. Ya Resûlallah, kurbanın olayım" diye cevap verince *"İnsanlar da kızlarıyla zina edilmesini istemezler"* buyurdu. Sonra: *"Kız kardeşinle zina edilmesini ister misin?"* diye sordu. Genç: "Hayır, vallahi ya Resûlallah! Uğruna kurban olayım" deyince *"İnsanlar da kız kardeşleriyle zina edilmesini istemezler"* buyurdu. Sonra: *"Halanla zina edilmesini ister misin?"* diye sordu. Genç: "Hayır, vallahi ya Resûlallah! Uğruna kurban olayım" deyince *"İnsanlar da halalarıyla zina edilmesini istemezler"* buyurdu. Sonra: *"Teyzenle zina edilmesini ister misin?"* diye sordu. Genç: "Hayır, vallahi ya Resûlallah. Uğruna kurban olayım" deyince: *"İnsanlar da teyzeleriyle zina edilmesini istemezler"* buyurdu. Sonra elini gencin üzerine koyarak: *"Allahım! Onun günahını bağışla, kalbini arındır ve cinsel organını koru"* diye dua etti. Bundan böyle o genç hiçbir şeye iltifat etmez oldu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٥٤٤- حَدَّثَنَا أَبُو حَبِيب زَيْدُ بْنُ الْمُهْتَدِي الْمَرْوَذِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ ، عَنْ أَبِي غَالِبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ " إِذَا تَكَلَّمَ تَكَلَّمَ ثَلاثًا لِكَيْ يُفْهَمَ عَنْهُ "

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

544. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) konuştuğu zaman üç kere konuşurdu ki, sözü anlaşılsın.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

(باب أَدَب الطالب)

Öğrencinin Edebi

٥٤٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، قال : ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَاهَانَ ، قال : نا أَبِي ، قال : نا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ ، عَنِ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ ، وَتَعَلَّمُوا لِلْعِلْمِ السَّكِينَةَ وَالْوَقَارَ ، وَتَوَاضَعُوا لِمَنْ تَعْلَمُونَ مِنْهُ " .

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عباد بن كثير وهو متروك الحديث.

545. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İlmi tahsil ediniz, ilmin hürmetine sükûnet ve ağır başlılığı da öğreniniz ve ilmi öğrendiğiniz kimselere karşı mütevazı olunuz" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abbâd b. Kesîr hadisi metrûk biridir.

٥٤٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنْ جَمِيلَةَ ، أُمِّ وَلَدِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَتْ : كَانَ ثَابِتٌ إِذَا أَتَى أَنَسًا ، قَالَ أَنَسٌ : " يَا جَارِيَةُ ، هَاتِي لِي طِيبًا أَمْسَحْ يَدَيَّ ، فَإِنَّ ابْنَ أُمِّ ثَابِتٍ إِذَا جَاءَ لَمْ يَرْضَ حَتَّى يُقَبِّلَ يَدَيَّ " .

رواه أبو يعلى ، وجميلة هذه لم أر من ترجمها.

546. Enes b. Mâlik'in Ümmü Veled'i Cemîle anlatmaktadır: Sâbit, Enes'in yanına geldiği zaman Enes: "Ey cariye! Bana bir koku getir de ellerime süreyim. Zira Ümmü Sâbit'in oğlu, ellerimi öpmekten başkasına razı olmaz" derdi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Buradaki Cemîle'nin biyografisini zikredeni görmedim.[1]

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 3493. Senedinde yer alan Abdullah b. el-Müsennâ el-Ensârî ile ihticac konusu da ihtilaflıdır.

(باب وَصِيَّةُ أَهْلِ العلمِ)

İlim Ehline Tavsiye

٥٤٧- حدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَافَى ، نَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الْوَقَّارُ ، قَالَ : قُرِئَ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهْبٍ ، وَأَنَا أَسْمَعُ ، قَالَ الثَّوْرِيُّ : قَالَ مُجَالِدٌ : قَالَ أَبُو الْوَدَّاكِ : قَالَ أَبُو سَعِيدِ الْخُدْرِيُّ ، قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " قَالَ أَخِي مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ : يَا رَبِّ أَرِنِي الَّذِي كُنْتَ أَرَيْتَنِي فِي السَّفِينَةِ ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ : يَا مُوسَى ، إِنَّكَ سَتَرَاهُ ، فَلَمْ يَلْبَثْ إِلا يَسِيرًا حَتَّى أَتَاهُ الْخَضِرُ ، وَهُوَ طَيِّبُ الرِّيحِ ، حَسَنُ بَيَاضِ الثِّيَابِ ، فَقَالَ : السَّلامُ عَلَيْكَ يَا مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ ، إِنَّ رَبَّكَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلامَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ . قَالَ مُوسَى : هُوَ السَّلامُ ، وَمِنْهُ السَّلامُ ، وَإِلَيْهِ السَّلامُ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الَّذِي لا أُحْصِي نِعَمَهُ ، وَلا أَقْدِرُ عَلَى شُكْرِهِ إِلا بِمَعُونَتِهِ . ثُمَّ قَالَ مُوسَى : أُرِيدُ أَنْ تُوصِينِي بِوَصِيَّةٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِهَا بَعْدَكَ . فَقَالَ الْخَضِرُ : يَا طَالِبَ الْعِلْمِ ، إِنَّ الْقَائِلَ أَقَلُّ مَلالَةً مِنَ الْمُسْتَمِعِ ، فَلا تُمِلَّ جُلَسَاءَكَ إِذَا حَدَّثْتَهُمْ ، وَاعْلَمْ أَنَّ قَلْبَكَ وِعَاءٌ ، فَانْظُرْ مَاذَا تَحْشُو بِهِ وِعَاءَكَ ، وَاعْزِفْ عَنِ الدُّنْيَا ، وَانْبِذْهَا وَرَاءَكَ ، فَإِنَّهَا لَيْسَتْ لَكَ بِدَارٍ ، وَلا لَكَ فِيهَا مَحَلُّ قَرَارٍ ، وَإِنَّهَا جُعِلَتْ بُلْغَةً لِلْعِبَادِ ، وَلِيَتَزَوَّدُوا مِنْهَا لِلْمَعَادِ ، وَيَا مُوسَى ، وَطِّنْ نَفْسَكَ عَلَى الصَّبْرِ تَلْقَ الْحِكَمَ ، وَأَشْعِرْ قَلْبَكَ التَّقْوَى تَنَلِ الْعِلْمَ ، وَرَضِّ نَفْسَكَ عَلَى الصَّبْرِ تَخْلُصْ مِنَ الإِثْمِ . يَا مُوسَى ، تَفَرَّغْ لِلْعِلْمِ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُهُ ، فَإِنَّمَا الْعِلْمُ لِمَنْ يَفْرَغُ لَهُ ، وَلا تَكُونَنَّ مِكْثَارًا بِالْمَنْطِقِ مِهْذَارًا ، إِنَّ كَثْرَةَ الْمَنْطِقِ تُشِينُ الْعُلَمَاءَ ، وَتُبْدِي مَسَاوِئَ السُّخَفَاءِ ، وَلَكِنْ عَلَيْكَ بِذِي اقْتِصَادٍ ، فَإِنَّ ذَلِكَ مِنَ التَّوْفِيقِ وَالسَّدَادِ ، وَأَعْرِضْ عَنِ الْجُهَّالِ ، وَاحْلُمْ عَنِ السُّفَهَاءِ ، فَإِنَّ ذَلِكَ فَضْلُ الْحُكَمَاءِ ، وَزَيْنُ الْعُلَمَاءِ ، إِذَا شَتَمَكَ الْجَاهِلُ فَاسْكُتْ عَنْهُ سِلْمًا ، وَجَانِبْهُ حَزْمًا ، فَإِنَّ مَا بَقِيَ مِنْ جَهْلِهِ عَلَيْكَ ، وَشَتْمِهِ إِيَّاكَ أَكْثَرُ وَأَعْظَمُ . يَا ابْنَ عِمْرَانَ ، أَلا تَرَى أَنَّكَ مَا أُوتِيتَ مِنَ الْعِلْمِ إِلا قَلِيلًا ، فَإِنَّ الانْدِلاثَ ، وَالتَّعَسُّفَ مِنَ الاقْتِحَامِ وَالتَّكَلُّفِ . يَا ابْنَ عِمْرَانَ ، لا تَفْتَحَنَّ بَابًا لا تَدْرِي مَا غَلْقُهُ ، وَلا تُغْلِقَنَّ بَابًا لا تَدْرِي مَا فَتْحُهُ . يَا ابْنَ عِمْرَانَ ، مَنْ لا تَنْتَهِي مِنَ الدُّنْيَا نَهْمَتُهُ ، وَلا تَنْقَضِي مِنْهَا رَغْبَتُهُ ، كَيْفَ يَكُونُ عَابِدًا ؟ مَنْ يَحْقِرُ حَالَهُ ، وَيَتَّهِمُ اللَّهَ بِمَا قَضَى لَهُ ، كَيْفَ يَكُونُ زَاهِدًا ؟ هَلْ يَكُفُّ عَنِ الشَّهَوَاتِ مَنْ قَدْ غَلَبَ عَلَيْهِ هَوَاهُ ؟ وَيَنْفَعُهُ طَلَبُ الْعِلْمِ ، وَالْجَهْلُ قَدْ حَوَاهُ ؟ لأَنَّ سَفَرَهُ إِلَى آخِرَتِهِ وَهُوَ مُقْبِلٌ عَلَى دُنْيَاهُ . يَا مُوسَى ، تَعَلَّمْ مَا

تَعْمَلُ لِتَعْمَلَ بِهِ ، وَلا تَعْلَمْهُ لِيُتَحَدَّثَ بِهِ ، فَيَكُونُ عَلَيْكَ بُورُهُ ، وَيَكُونُ لِغَيْرِكَ نُورُهُ . يَا مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ ، اجْعَلِ الزُّهْدَ وَالتَّقْوَى لِبَاسَكَ ، وَالْعِلْمَ وَالذِّكْرَ كَلَامَكَ ، وَاسْتَكْثِرْ مِنَ الْحَسَنَاتِ ، فَإِنَّكَ مُصِيبُ السَّيِّئَاتِ ، وَزَعْزِعْ بِالْخَوْفِ قَلْبَكَ ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُرْضِي رَبَّكَ ، وَاعْمَلْ خَيْرًا ، فَإِنَّكَ لا بُدَّ عَامِلٌ سِوَاهُ ، قَدْ وُعِظْتَ إِنْ حَفِظْتَ ، فَتَوَلَّى الْخَضِرُ ، وَبَقِيَ مُوسَى حَزِينًا مَكْرُوبًا "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه زكريا بن يحيى الوقاد قال ابن عدي كان يضع الحديث.

547. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

Kardeşim Mûsa (aleyhisselam): "Ya Rabbi! Gemide bana gösterdiğin kişiyi göster!" diye yalvardı. Bunun üzerine Allah ona: "Ey Mûsa! Şüphesiz ki sen onu göreceksin" diye vahyetti. Çok geçmeden Hızır güzel kokular ve güzel beyaz elbiseler içinde geldi ve: "Sana selam olsun, İmran oğlu Mûsa! Rabbinin sana selamı ve Allah'ın rahmeti var" dedi. Mûsa şu karşılığı verdi: "O selamdır. Selam O'ndandır ve selam O'nadır. Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamd olsun. Ki O'nun nimetlerini sayamam. O'nun yardımı olmadan O'na şükredemem." Sonra Mûsa: "Ben senden, bana bir tavsiyede bulunmanı istiyorum, ki sen gittikten sonra Allah ondan beni faydalandırsın" dedi. Hızır da şu tavsiyede bulundu: "Ey ilim talebesi! Kuşkusuz ki, konuşan, dinleyicilerden daha az bıkkınlık gösterir. Konuştuğunda sakın dinleyicilerini bıktırma. Bil ki, senin kalbin bir kaptır. Kabını neyle doldurduğuna bak. Dünyayı tanı ve onu arkana atıver. Zira orası senin için bir yurt değildir. Orada sana daimi ikametgâh da yoktur. Orası kullar için sadece bir geçimlik kılındı ki, ondan âhirete azık hazırlasınlar. Ey Mûsa! Kendini sabra alıştır ki, hilim sıfatına kavuşasın. Kalbine takva duygusunu hissettir ki, ilme nail olasın. Nefsini sabırla eğit ki, günahtan arınasın. Ey Mûsa! Eğer ilmi istiyorsan kendini ilme ver. Zira ilme ancak kendini ona verenler ulaşır. Gevezelik yapma, hezeyana düşme/saçmalama. Zira gevezelik âlimlerin vakarını giderir, ahmakların ayıplarını ortaya çıkarır. Fakat sen orta yolu tut. Zira bu, tevfik ve istikamettendir. Cahillerden uzak dur. Ahmaklara karşı yumuşak davran. Zira bu, hukemânın üstünlüğü ve ulemânın süsüdür. Eğer sana bir cahil sataşırsa, selametin için sessiz kal, akıllı olup ondan uzaklaş. Zira sana karşı henüz yapmadığı cahillik ve sataşma daha büyük ve daha çoktur. Ey İmran oğlu! Kapatmasını bilmediğin bir kapıyı sakın açma. Aynı şekilde açmasını bilmediğin bir kapıyı da sakın kapatma. Ey İmran oğlu! Dünyaya olan iştahı bitmeyen, dünyaya olan arzusu son bulmayan bir kimse nasıl kul olabilir ki? Halini beğenmeyen ve Allah'ın kendisine takdir ettiği kaderi suçlayan kimse nasıl zahit olur ki? Nefsine mağlup olan biri hiç şehvetlerin peşinden gitmekten geri durur mu? Her tarafını cehalet kaplamışken ilim ona bir fayda sağlar mı? Çünkü yolculuğu ahirete; ama şu anda yüzünü dünyaya yönelmektedir. Ey

Mûsa! Öğrendiklerini, onlarla amel etmek için öğren. Yoksa onları nakletmek için öğrenme. Bu durumda vebali sana, nuru/faydası başkasına olur. Ey İmran oğlu! Elbisen züht ve takva, kelamın ilim ve zikir olsun. İyiliğin bol olsun. Zira sen kötülükle karşılaşacaksın. Kalbini korku ile titret. Zira bu, Rabbini memnun eder. Hayır işle. Zira sen kaçınılmaz olarak başka fiiller işleyeceksin. Eğer bellersen, sana öğüt verildi."

Sonra Hızır dönüp gitti. Mûsa ise mahzun ve gamlı bir halde kaldı.

★Hadisi Taberânî,. *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Zekeriya b. Yahyâ el-Vekkâr hakkında İbn Adî: "Hadis uydururdu" değerlendirmesini yapmıştır.

(باب في قَوْلِه عَلِّمُوا وَيَسِّرُوا)

"İlim Öğretiniz ve Kolaylaştırınız" Hadisine Dair

٥٤٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ لَيْثٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلّى الله عليه وسلّم عَلِّمُوا وَيَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَإِذَا غَضِبْتَ فَاسْكُتْ وَإِذَا غَضِبْتَ فَاسْكُتْ وَإِذَا غَضِبْتَ فَاسْكُتْ

رواه احمد والبزار وفيه ليث بن أبي سليم وهو ضعيف.

548. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Nebi (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlim öğretiniz, kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız. Öfkelendiğin zaman sus, öfkelendiğin zaman sus, öfkelendiğin zaman sus!"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym zayıf biridir.

(باب في طالبِ العلمِ واظْهارِ البِشْرِ لَه)

İlim Öğrencisine Karşı Hoşgörülü Olmak

٥٤٩ - حَدَّثَنَا يُونُسُ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ عَنْ حَبِيبِ بْنِ عُمَرَ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ الصَّمَدِ عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ قَالَتْ كَانَ أَبُو الدَّرْدَاءِ لَا يُحَدِّثُ بِحَدِيثٍ إِلَّا تَبَسَّمَ فِيهِ فَقُلْتُ لَهُ إِنِّي أَخْشَى أَنْ يُحَمِّقَكَ النَّاسُ فَقَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلّى الله عليه وسلّم لَا يُحَدِّثُ بِحَدِيثٍ إِلَّا تَبَسَّمَ

رواه احمد والطبراني في الكبير وفيه حبيب بن عمرو قال الدارقطني مجهول.

549. Ümmü'd-Derdâ anlatmaktadır: Ebu'd-Derdâ bir hadis naklettiğinde mutlaka tebessüm ederdi. Bir gün ben kendisine: "İnsanların sana ahmak demelerinden endişe ediyorum" deyince dedi ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir söz söylediğinde mutlaka tebessüm ederdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Habîb b. Ömer hakkında Dârekutnî "meçhul" demiştir.

٥٥٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالا : ثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ ، ثنا الصَّعْقُ بْنُ حَزْنٍ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَكَمِ الْبُنَانِيُّ ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : حَدَّثَ صَفْوَانُ بْنُ عَسَّالٍ الْمُرَادِيُّ ، قَالَ : أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَّكِئٌ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى بُرْدٍ لَهُ ، فَقُلْتُ لَهُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي جِئْتُ أَطْلُبُ الْعِلْمَ ، فَقَالَ : " مَرْحَبًا بِطَالِبِ الْعِلْمِ ، طَالِبُ الْعِلْمِ لَتَحُفُّهُ الْمَلائِكَةُ وَتُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا ، ثُمَّ يَرْكَبُ بَعْضُهُ بَعْضًا حَتَّى يَبْلُغُوا السَّمَاءَ الدُّنْيَا مِنْ حُبِّهِمْ لِمَا يَطْلُبُ ، فَمَا جِئْتَ تَطْلُبُ ؟ "

– قلت له حديث عند أبي داود وغيره غير هذا – رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

550. Safvan b. Assâl el-Murâdî anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de kendisine ait kırmızı hırkasına dayanmış otururken yanına vardım ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben ilim öğrenmek için geldim" dedim.

"İlim öğrencisi, hoş geldin! Muhakkak ki ilim öğrencisini melekler kanatlarıyla sarar. Sonra onun tahsil ettiği bilgiye olan sevgilerinden dolayı birbirlerinin üzerine çıkarak dünya semasına ulaşırlar" buyurdu.

★Ben derim ki: Safvân'ın bundan başka Ebû Dâvud ve başka kaynaklarda bir hadisi daha vardır.

Yukarıdaki hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٥٥١ – حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمِ بْنِ الْبَرِيدِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ مُحَمَّدٌ : وَحَدَّثَنِي أَبِي ، وَعَبْدُ اللَّهِ ، يَعْنِي عَمَّهُ ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِمَا ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ : " إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أُعَلِّمَكَ وَلا أَجْفُوكَ ، وَأَنْ أُدْنِيَكَ وَلا أُقْصِيَكَ ، فَحَقٌّ عَلَيَّ أَنْ أُعَلِّمَكَ وَحَقٌّ عَلَيْكَ أَنْ تَعِيَ "

رواه البزار وفيه محمد بن عبيد الله بن أبي رافع وهو منكر الحديث وعباد بن يعقوب رافضي .

551. Ebû Râfi'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'e:

"Şüphesiz ki Allah bana, sana ilim öğretmemi, sana kaba davranmamamı, seni kendime yaklaştırmamı ve uzaklaştırmamamı emretti. Dolayısıyla sana ilim öğretmek benim bir görevim, anlayıp bellemek de senin görevin" buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Ubeydullah b. Ebî Râfi' hadisi *münker* biridir. Abbâd b. Ya'kûb ise Râfizî'dir.

(باب البكورُ في طَلَب العلم)

İlim Tahsiline Erken Çıkmak

٥٥٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ الشَّهْرُزُورِيُّ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ بْنِ سُوَيْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اغْدُوا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ ، فَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّيَ أَنْ يُبَارِكَ لأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا ، وَيَجْعَلَ ذَلِكَ يَوْمَ الْخَمِيسِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه أيوب بن سويد وهو يسرق الحديث.

552. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlim öğrenmeye erkenden çıkın; zira, ben Rabbimden ümmetimin erken yapılan işlerine bereket vermesini ve bunu, Perşembe gününe has kılmasını diledim"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Süveyd "hadis çalardı".[1]

(باب الجلوس عند العالم)

Âlimlerin Huzurunda Oturmak

٥٥٣- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ الْعَوَّامِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سَلامٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَيْسَرَةَ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا جَلَسَ جَلَسَ إِلَيْهِ أَصْحَابُهُ حِلَقًا حِلَقًا "

رواه البزار وفيه سعيد بن سلام كذبه احمد.

553. Kurre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturduğu zaman, ashâbı da yanında halka halka olup otururlardı.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Saîd b. Selâm'ı Ahmed b. Hanbel hadis uydurmakla suçlamıştır.[2]

٥٥٤- حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مَيْمُونٍ ، حَدَّثَنَا الرَّقَاشِيُّ ، قَالَ : كَانَ أَنَسٌ مِمَّا يَقُولُ لَنَا ، إِذَا حَدَّثَنَا هَذَا الْحَدِيثُ : " إِنَّهُ وَاللَّهِ مَا هُوَ بِالَّذِي تَصْنَعُ أَنْتَ

---

1 Hadisi *el-İlelü'l-mütenâhiye*'de (no. 532) zikreden İbnü'l-Cevzî senedinde yer alan Muhammed b. Eyyûb hakkında: "İbn Hibbân <Uydurma hadisler naklederdi. Kendisiyle ihticac caiz değildir> der" açıklamasını yapmıştır.

2 Hadisi rivayet eden Bezzâr (no. 157) demiştir ki: "Bunu Hâlid b. Meysere'den sadece Saîd rivayet etmiştir. O da hadiste gevşektir."

وَأَصْحَابُكَ يَعْنِي : يَقْعُدُ أَحَدُكُمْ فَتَجْتَمِعُونَ حَوْلَهُ فَيَخْطُبُ ، إِنَّمَا كَانُوا إِذَا صَلَّوُا الْغَدَاةَ قَعَدُوا حِلَقًا حِلَقًا يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ وَيَتَعَلَّمُونَ الْفَرَائِضَ وَالسُّنَنَ "

رواه أبو يعلى ويزيد الرقاشي ضعيف.

554. Yezîd er-Rakkâşî anlatmaktadır: Enes bu hadisi bize naklettiğinde şöyle derdi:

"Vallahi bu, senin ve arkadaşlarının yaptığı gibi değildir. Yani, sizden biriniz oturup insanların onun etrafına toplanması ve onlara hitap etmesi şeklinde değildir. Aksine onlar (ashâb-ı kiram) sabah namazını kıldıktan sonra halka halka oturup Kur'ân okurlar, farzları ve sünnetleri öğrenirlerdi."

Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir; Yezîd er-Rakkâşî zayıftır.

(باب فيمَن يَخْرُجُ في طَلَب العلم والخير)

İlim Tahsili ve Hayır Kazanmak İçin Yolculuk Yapmak

٥٥٥ - حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي كَرِيمَةَ حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ الْمُخَارِقِ قَالَ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي يَا قَبِيصَةُ مَا جَاءَ بِكَ قُلْتُ كَبِرَتْ سِنِّي وَرَقَّ عَظْمِي فَأَتَيْتُكَ لِتُعَلِّمَنِي مَا يَنْفَعُنِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ قَالَ يَا قَبِيصَةُ مَا مَرَرْتَ بِحَجَرٍ وَلَا شَجَرٍ وَلَا مَدَرٍ إِلَّا اسْتَغْفَرَ لَكَ يَا قَبِيصَةُ إِذَا صَلَّيْتَ الْفَجْرَ فَقُلْ ثَلَاثًا سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ تُعَافَى مِنَ الْعَمَى وَالْجُذَامِ وَالْفَالِجِ يَا قَبِيصَةُ قُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِمَّا عِنْدَكَ وَأَفِضْ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ وَانْشُرْ عَلَيَّ رَحْمَتَكَ وَأَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ

رواه احمد وفيه رجل لم يسم.

555. Kabîsa b. Muhârik anlatmaktadır: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Bana: *"Kabîsa! Niçin geldin?"* diye sordu.

"Artık yaşım ilerledi, kemiklerim inceldi. Sana geldim ki, bana Allah'ın beni faydalandıracağı bir şeyler öğretesin" dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Ey Kabîsa! Hangi bir taşa veya ağaca veyahut tezeğe uğrarsan mutlaka senin için mağfiret diler. Ey Kabîsa! Sabah namazını kılıp üç kere <Ulu Allah'ı hamdiyle tesbih ederim> dersen körlük, cüzam ve felçten kurtulursun. Ey Kabîsa! Şöyle dua et: <Allahım! Senden senin katındakilerden dilerim; bana lütfundan bol bol ihsan eyle, üzerime rahmetinden gönder, bereketinden yağdır!>"

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

٥٥٦ - حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ خَارِجٍ يَخْرُجُ يَعْنِي مِنْ بَيْتِهِ إِلَّا بِيَدِهِ رَايَتَانِ رَايَةٌ بِيَدِ مَلَكٍ وَرَايَةٌ بِيَدِ شَيْطَانٍ فَإِنْ خَرَجَ لِمَا يُحِبُّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ اتَّبَعَهُ الْمَلَكُ بِرَايَتِهِ فَلَمْ يَزَلْ تَحْتَ رَايَةِ الْمَلَكِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهِ وَإِنْ خَرَجَ لِمَا يُسْخِطُ اللَّهَ اتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ بِرَايَتِهِ فَلَمْ يَزَلْ تَحْتَ رَايَةِ الشَّيْطَانِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهِ

رواه احمد والطبراني في الاوسط وفيه عبدالرحمن بن أبي الزناد وثقه مالك وضعفه احمد ويحيى في رواية.

556. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Her kim bir iş için evinden çıkarsa, muhakkak onun kapısının önünde biri bir meleğin elinde, diğeri ise bir şeytanın elinde iki bayrak olur. Eğer kişi Allah'ın sevdiği bir iş için çıkmışsa, melek bayrağıyla onu takip eder ve bu kişi evine dönünceye kadar o meleğin bayrağı altında kalmaya devam eder. Eğer Allah'ı gazaplandıracak bir iş için çıkmışsa, bu sefer şeytan bayrağıyla onu takip eder ve evine dönünceye kadar şeytanın bayrağı altında kalmaya devam eder."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde geçen Abdurrahman b. Ebi'z-Zinâd'ı Mâlik güvenilir görürken, Ahmed b. Hanbel ve bir rivayete göre Yahyâ (b. Maîn) zayıf saymıştır.

٥٥٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلامٍ ، قال : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى التَّيْمِيُّ ، قال : نا فِطْرُ بْنُ خَلِيفَةَ ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا انْتَعَلَ عَبْدٌ قَطُّ ، وَلا تَخَفَّفَ ، وَلا لَبِسَ ثَوْبًا لِيَغْدُو فِي طَلَبِ عِلْمٍ ، إِلا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ حَيْثُ يَخْطُو عَتَبَةَ بَابِهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه اسماعيل بن يحيى التيمي وهو كذاب.

557. Hz. Ali'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Hangi kul ilim öğrenmek maksadıyla bir çarık veya mest ya da elbise giyerse (ve eskitirse) muhakkak kapısının eşiğinden içeri adımını attığında Allah onun günahlarını bağışlamış olur" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen İsmâîl b. Yahyâ et-Teymî hadis uydururdu.

٥٥٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الأَنْمَاطِيُّ ، قَالَ : نَا سَلْمُ بْنُ قَادِمٍ ، قَالَ : نَا هَاشِمُ بْنُ عِيسَى الْيَزَنِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَيْتِهِ يَطْلُبُ عِلْمًا إِلا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه هاشم بن عيسى وهو مجهول وحديثه منكر.

558. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bir kul ilim öğrenmek maksadıyla evinden çıkarsa, mutlaka Allah ona cennetin yolunu kolaylaştırır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hâşim b. İsa meçhul olup hadisi münkerdir.

(بابُ الْمَشْيِ فِي الطَّاعَةِ)

Allah'a İtaat için Yürümek

٥٥٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، قال : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْحَذَّاءُ ، قال : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، قال : نا ابْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كُنَّا جُلُوسًا مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ، فَمَرَّتْ جِنَازَةٌ ، فَقَامَ ، فَقُمْنَا ، ثُمَّ صَلَّيْنَا ، فَخَلَعَ نَعْلَيْهِ ، فَقُلْنَا : يَا خَلِيفَةَ رَسُولِ اللَّهِ خَلَعْتَ نَعْلَيْكَ حِينَ يَلْبِسُ النَّاسُ نِعَالَهُمْ ، فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : " مَنْ مَشَى حَافِيًا فِي طَاعَةِ اللَّهِ لَمْ يَسْأَلْهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا افْتَرَضَ عَلَيْهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وقال تفرد به محمد بن عبدالله ابن معاوية الحذاء ، قلت محمد هذا وشيخه عبدالله بن ابراهيم لم أر من ذكرهما.

559. İbn Abbâs anlatmaktadır: Ebû Bekir es-Sıddîk'ın yanında oturuyorduk. Derken bir cenaze geçti. Ebû Bekir ayağa kalktı. Biz de ayağa kalktık. Sonra namaz kıldık. Ebû Bekir nalınlarını/sandaletlerini çıkardı. "Ey Allah Resûlü'nün halifesi! İnsanlar nalınlarını giyerlerken sen nalınlarını çıkardın.! (Sebebi nedir)" diye sorduğumuzda dedi ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim Allah'a itaat yolunda yalın ayak yürürse, aziz ve celil olan Allah kıyamet günü onu, üzerine farz kılınan ibadetlerden sorguya çekmez" buyururken işittim.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî bunu rivayette Muhammed b. Abdullah b. Muaviye el-Hazzâ'nın tek kaldığını belirtmiştir. Ben derim ki: Burada zikri geçen Muhammed'i de, hocası Abdullah b. İbrâhîm'i de zikredeni görmedim.

٥٦٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ سَهْلٍ الْبَلْخِيُّ ، قَالَ : نا يُوسُفُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَطَّارُ الْبَلْخِيُّ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ عِيسَى السِّجْزِيُّ ، قَالَ نا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِذَا تَسَارَعْتُمْ إِلَى الْخَيْرِ فَامْشُوا حُفَاةً ، فَإِنَّ اللَّهَ يُضَاعِفُ أَجْرَهُ عَلَى الْمُنْتَعِلِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه سليمان بن عيسى العطار كذاب.

560. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Hayırda yarışırken yalın ayak yürüyünüz; zira Allah, nalınlarıyla yürüyene göre onun ecrini bir kat artırır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Süleymân b. İsa el-Attâr hadis uydururdu.

(بَاب الرِّحْلَةُ فِي طَلَبِ العلم)

İlim Öğrenmek İçin Yolculuğa Çıkmak

٥٦١ – حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْمَكِّيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ بَلَغَنِي حَدِيثٌ عَنْ رَجُلٍ سَمِعَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاشْتَرَيْتُ بَعِيرًا ثُمَّ شَدَدْتُ عَلَيْهِ رَحْلِي فَسِرْتُ إِلَيْهِ شَهْرًا حَتَّى قَدِمْتُ عَلَيْهِ الشَّامَ فَإِذَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُنَيْسٍ فَقُلْتُ لِلْبَوَّابِ قُلْ لَهُ جَابِرٌ عَلَى الْبَابِ فَقَالَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ قُلْتُ نَعَمْ فَخَرَجَ يَطَأُ ثَوْبَهُ فَاعْتَنَقَنِي وَاعْتَنَقْتُهُ فَقُلْتُ حَدِيثًا بَلَغَنِي عَنْكَ أَنَّكَ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْقِصَاصِ فَخَشِيتُ أَنْ تَمُوتَ أَوْ أَمُوتَ قَبْلَ أَنْ أَسْمَعَهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْ قَالَ الْعِبَادُ عُرَاةً غُرْلًا بُهْمًا قَالَ قُلْنَا وَمَا بُهْمًا قَالَ لَيْسَ مَعَهُمْ شَيْءٌ ثُمَّ يُنَادِيهِمْ بِصَوْتٍ يَسْمَعُهُ مِنْ قُرْبٍ أَنَا الْمَلِكُ أَنَا الدَّيَّانُ وَلَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَنْ يَدْخُلَ النَّارَ وَلَهُ عِنْدَ أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَقٌّ حَتَّى أُقِصَّهُ مِنْهُ وَلَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ وَلِأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ عِنْدَهُ حَقٌّ حَتَّى أُقِصَّهُ مِنْهُ حَتَّى اللَّطْمَةُ قَالَ قُلْنَا كَيْفَ وَإِنَّا إِنَّمَا نَأْتِي اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ عُرَاةً غُرْلًا بُهْمًا قَالَ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ

رواه أحمد والطبراني في الكبير وعبد الله بن محمد ضعيف.

561. Abdullah b. Muhammed b. Akîl'dan nakledildiğine göre kendisi Câbir b. Abdullah'ı şöyle anlatırken işitmiş: Bana bir adamdan Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işitmiş olduğu bir hadis rivayet edildi. Hemen bir deve satın alıp eğerledim ve onun yanına gitmek için hareket ettim. Bir ay yolculuktan sonra Şam'a ulaştım. Meğer o zat Abdullah b. Üneys'miş. Kapıcıya: "Ona Câbir'in kapıda olduğunu haber ver" dedim. "Abdullah'ın oğlu mu?" diye sordu. "Evet" dedim. Elbisesine basarak dışarı çıktı ve kucaklaştık. Dedim ki: "Bana senden, kısas konusunda Allah Resûlü'nden işittiğin bir hadis ulaştı. Onu senden işitmeden ölmekten veya senin ölmenden endişe ettim" dedim.

Şöyle cevap verdi: Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Allah kıyamet günü insanları –veya kulları- çıplak, sünnetsiz, ebhem (sağır ve dilsiz) olarak toplar."

"Ebhem nedir?" diye sorduk.

"Yanlarında hiçbir şey bulunmaz. Sonra onlara öyle bir sesle nida eder ki, onu yakındaki duyduğu gibi uzaktaki de duyar: <Bu gün hakim benim, hükümdar benim. Cehennemliklerden hiç kimse, eğer cennetliklerden birinde hakkı kalmışsa, ben ondan hakkını almadıkça cehenneme girmez. Aynı şekilde cennetliklerden hiç kimse, eğer cehennemliklerden birinde hakkı kalmışsa, hatta bu bir tokat bile olsa ben ondan hakkını almadıkça cennete girmez>."

"Bu nasıl olacaktır. Demek ki bizler mahşere ancak çıplak, sünnetsiz ve ebhem olarak geleceğiz" diye sorduk.

"İyilikler ve kötülükler ile birlikte" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde geçen Abdullah b. Muhammed zayıftır.

٥٦٢- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبَّادٍ الْمُهَلَّبِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، أَنَّ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ ، أَتَى مَسْلَمَةَ بْنَ مَخْلَدٍ ، وَكَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَوَّابِ شَيْءٌ ، فَسَمِعَ صَوْتَهُ فَأَذِنَ لَهُ ، فَقَالَ : إِنِّي لَمْ آتِكَ زَائِرًا ، وَلَكِنْ جِئْتُكَ بِحَاجَةٍ ، أَتَذْكُرُ يَوْمَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ عَلِمَ مِنْ أَخِيهِ سَيِّئَةً فَسَتَرَهَا سَتَرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " ، قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : لِهَذَا جِئْتُ

رواه الطبراني في الكبير هكذا وفي الاوسط عن محمد بن سيرين قال: خرج عقبة بن عامر - فذكره مختصرا ورجال الكبير رجال الصحيح.

562. Mekhûl'dan nakledildiğine göre Ukbe b. Âmir, Mesleme b. Mahled'e gitti. Kapıcı ile arasında bir şey geçti ve sesini duyup kendisine izin verdi. Ukbe dedi ki: "Ben sana ziyaret için gelmedim. Bir iş için geldim. Sen Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem):

<Kim, kardeşinin bir ayıbını görürde da onu gizlerse, kıyamet günü Allah da onun ayıbını örter> buyurduğu günü hatırlıyor musun?" diye sordu.

Mesleme: "Evet" deyince "İşte bunu (senden duymak) için geldim" dedi.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî bu şekilde rivayet etmiştir. *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ise Muhammed b. Sîrîn'den "Ukbe b. Âmir yola çıktı..." ifadeleriyle kısa metinle nakletmiştir. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٥٦٣- حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ عَنْ مُنِيبٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ بَلَغَ رَجُلًا عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ قَالَ مَنْ سَتَرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فِي الدُّنْيَا سَتَرَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرَحَلَ إِلَيْهِ وَهُوَ بِمِصْرَ فَسَأَلَهُ عَنِ الْحَدِيثِ قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ مَنْ سَتَرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فِي الدُّنْيَا سَتَرَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ وَأَنَا قَدْ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم

رواه أحمد ومنيب هذا ان كان ابن عبدالله فقد وثقه ابن حبان وان كان غيره فاني لم أر من ذكره

563. Abdülmelik b. Umeyr, Münîb kanalıyla onun amcasından şu sözünü nakletmiştir:

Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir adama, [yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir zattan] onun Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim dünyada Müslüman kardeşinin bir ayıbını örterse, kıyamet günü Allah da onun ayıbını örter" sözünü naklettiği haberi geldi ve Mısır'a onun yanına giderek kendisine bu hadisi sordu. O da: "Evet. Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim dünyada Müslüman kardeşinin bir ayıbını örterse, kıyamet günü Allah da onun ayıbını örter"* buyururken işittim, dedi. Diğeri de: "Bunu Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) ben de işittim" diyerek karşılık verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Burada zikri geçen Münîb eğer Abdullah'ın oğlu ise onu İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir. Şayet başkası ise, kendisini zikredene rastlamadım.[1]

٥٦٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ قَالَ قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ وَرَكِبَ أَبُو أَيُّوبَ إِلَى عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ إِلَى مِصْرَ فَقَالَ إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ أَمْرٍ لَمْ يَبْقَ مِمَّنْ حَضَرَهُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَّا أَنَا وَأَنْتَ كَيْفَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ فِي سَتْرِ الْمُؤْمِنِ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ مَنْ سَتَرَ مُؤْمِنًا فِي الدُّنْيَا عَلَى عَوْرَةٍ سَتَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

فَرَجَعَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَمَا حَلَّ رَحْلَهُ يُحَدِّثُ هَذَا الْحَدِيثَ

رواه أحمد هكذا منقطع الاسناد.

564. İbn Cüreyc anlatmaktadır:

Ebû Eyyûb bineğine atlayıp Mısır'a Ukbe b. Âmir'in yanına gitti ve: "Sana bir hususu sormak istiyorum. Bunu Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) duyanlardan sen ve benden başkası kalmadı. Senin işitmene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Müslüman'ın ayıbının örtülmesi konusunda ne buyurmuştu?" diye sordu.

O da şöyle cevap verdi: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kim dünyada müminin bir ayıbını örterse, aziz ve celil olan Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter." Bunu duyan Ebû Eyyûb, Medine'ye geri döndü ve daha yükünü indirmeden oracıkta (işittiği) bu hadisi nakletti.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel bu şekilde munkatı olarak rivayet etmiştir.

---

1 Buradaki Münîb, Abdullah'ın oğlu değildir. Dolayısıyla İbn Hacer'in de *Ta'cilü'l-menfe'a*'da (no. 1072) tercih ettiği gibi bu zat bilinmemektedir.

٥٦٥- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ ، نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ يَعْنِي ابْنَ عَائِشَةَ ، نا يَحْيَى بْنُ أَبِي الْحَجَّاجِ ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ مَسْلَمَةَ بْنَ مَخْلَدٍ ، يَقُولُ : بَيْنَا أَنَا عَلَى مِصْرَ إِذْ أَتَى الآذِنُ الْبَوَّابُ ، فَقَالَ : إِنَّ أَعْرَابِيًّا عَلَى بَعِيرٍ عَلَى الْبَابِ يَسْتَأْذِنُ ، فَقُلْتُ : مَنْ أَنْتَ ؟ ، قَالَ : جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : فَأَشْرَفْتُ عَلَيْهِ ، فَقُلْتُ : أَنْزِلُ إِلَيْكَ أَوْ تَصْعَدُ ؟ ، قَالَ : لا تَنْزِلُ وَلا أَصْعَدُ ، حَدِيثٌ بَلَغَنِي أَنَّكَ تَرْوِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سِتْرِ الْمُؤْمِنِ ، جِئْتُ أَسْمَعُهُ , قُلْتُ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَنْ سَتَرَ عَلَى مُؤْمِنٍ ، فَكَأَنَّمَا أَحْيَى مَوْءُودَةً " فَضَرَبَ بَعِيرَهُ رَاجِعًا

رواه الطبراني في الاوسط وفيه أبو سنان القسملي وثقه ابن حبان وابن خراش في رواية وضعفه أحمد والبخاري ويحيى بن معين.

565. Racâ b. Hayve dedi ki: Mesleme b. Mahled'i şöyle derken işittim: Ben, Mısır'da iken bir gün kapıcı geldi ve: "Deve üzerinde bir bedevi kapının önünde içeri girmek için izin istiyor" dedi. "Kimsin sen?" diye sordum. "Câbir b. Abdullah el-Ensârî" dedi. Bunu duyunca yukarıdan kendisine bakıp seslendim: "Ya ben aşağı ineyim, ya da sen yukarı çık" dedim. O da: "Ne sen aşağı in, ne de ben yukarı çıkayım. Müminin ayıbını örtmekle ilgili senin Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet ettiğin bir hadis kulağıma geldi. Bunu senden duymak için geldim" dedi.

Ben de dedim ki: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir müminin bir ayıbını örterse, diri diri toprağa gömülen bir kız çocuğunu diriltmiş gibi olur"* buyururken işittim. Bunu duyunca hemen devesini dürtükleyip geri döndü.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Sinân el-Kasmelî'yi İbn Hibbân ve bir rivayete göre İbn Hırâş güvenilir kabul ederken, Ahmed b. Hanbel, Buhârî ve Yahyâ b. Maîn zayıf saymışlardır.

٥٦٦- ثنا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ التُّسْتَرِيُّ ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يُونُسَ أَبُو مُسْلِمٍ الْمُسْتَمْلِي ، ثنا مَعْنُ بْنُ عِيسَى ، حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو مُنْذِرٍ التَّمِيمِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَخْرُجُ النَّاسُ مِنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ ، وَلا يَجِدُونَ عَالِمًا أَعْلَمَ مِنْ عَالِمٍ بِالْمَدِينَةِ أَوْ " عَالِمِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبدالله بن محمد ابن عقيل وهو ضعيف عند الاكثرين.

566. Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Doğudan ve Batıdan insanlar ilim öğrenmek maksadıyla yolculuğa çıkarlar, fakat Medine âliminden –veya Medine halkının âliminden- daha bilgilisini bulamazlar" buyurmuştur.

Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde Abdullah b. Muhammed b. Akîl çoğunluğun nazarında zayıftır.

(باب أَخْذُ كُلِّ عِلْمٍ مِن أَهْلِه)

Her İlmi Ehlinden/Uzmanından Almak

٥٦٧ – حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ سِرَاجٍ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مُسْلِمٍ النَّجَّارُ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : خَطَبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ النَّاسَ بِالْجَابِيَةِ ، فَقَالَ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، مَنْ أَرَادَ أَنْ يَسْأَلَ عَنِ الْقُرْآنِ فَلْيَأْتِ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَسْأَلَ عَنِ الْفَرَائِضِ فَلْيَأْتِ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَسْأَلَ عَنِ الْفِقْهِ فَلْيَأْتِ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَسْأَلَ عَنِ الْمَالِ فَلْيَأْتِنِي ، فَإِنَّ اللَّهَ جَعَلَنِي لَهُ وَالِيًا وَقَاسِمًا

رواه الطبراني في الاوسط وفيه سليمان بن داود بن الحصين لم أر من ذكره.

567. İbn Abbâs anlatmaktadır:

Ömer b. el-Hattâb, Câbiye'de insanlara hutbe irat etti ve hutbesinde şöyle dedi:

"Ey insanlar! Kim Kur'ân hakkında soru sormak isterse, (Ubey) İbn Ka'b'a gitsin. Kim ferâizi/miras hukuku hakkında sormak isterse, Zeyd b. Sâbit'e gitsin. Kim fıkhî bir mesele sormak isterse, Muâz b. Cebel'e gitsin. Kim de mallarla ilgili bir şey sormak isterse, bana gelsin.... Zira Allah beni mallar için vali ve dağıtıcı kılmıştır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Süleymân b. Dâvud b. el-Husayn'ı zikredene rastlamadım.

٥٦٨ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ الْجَحْدَرِيُّ ، نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، نا بَكْرُ بْنُ سَوَادَةَ ، عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ الْجُمَحِيِّ ، أَنَّ رَجُلا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ السَّاعَةِ ، فَقَالَ : " مِنْ أَشْرَاطِهَا ثَلاثٌ ، وَإِحْدَاهُنَّ : الْتِمَاسُ الْعِلْمِ مِنَ الأَصَاغِرِ " , قَالَ مُوسَى : يُقَالُ : إِنَّ الأَصَاغِرَ مِنَ أَهْلِ الْبِدَعِ

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

568. Ebû Ümeyye el-Cumahî'nin bildirdiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) kıyametin ne zaman kopacağını sordu. O da:

"Şu üç şey kıyametin alâmetlerindendir: Biri, ilmi küçüklerin yanında aramak..." buyurdu. Mûsa (b. Hârûn): "Küçüklerin, bidatçilerden olduğu söylenmektedir" diye ilave etmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen İbn Lehîa zayıf biridir.

٥٦٩- وَبِهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ وَهْبٍ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ : " لَنْ يَزَالَ النَّاسُ مُسْتَمْسِكِينَ مَا أَتَاهُمُ الْعِلْمُ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم وَمِنْ أَكَابِرِهِمْ ، فَإِذَا أَتَاهُمْ مِنَ الصِّغَارِ فَعِنْدَ ذَلِكَ هَلَكُوا "

رواه الطبراني في الكبير والاسط ورجاله موثقون.

569. İbn Mes'ûd demiştir ki: "İnsanlar, ilmi Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı ve onların büyüklerinden aldıkları sürece salihler ve kenetlenmiş bireyler olarak yaşamaya devam ederler. İlmi küçüklerinden alırlarsa da, helak olurlar."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

(باب مَعْرِفَة معنى الحديثِ بلُغَة قُرَيْش)

Hadisin Mânâsını Kureyş Diline Göre Öğrenmek

٥٧٠- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا رَوْحُ بْنُ صَلاحٍ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " الْحَدِيثُ مَا تَعْرِفُونَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه روح بن صلاح وثقه ابن حبان والحاكم وضعفه ابن عدي وبقية رجاله ثقات.

570. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hadis, sizin bildiğiniz anlamına göredir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ravh b. Salâh'ı İbn Hibbân ve Hâkim güvenilir kabul ederken, İbn Adî zayıf saymıştır. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

(باب مَنْهُومَان لا يَشْبَعان طالبُ عِلْمٍ وطالبُ دُنْيا)

İki Açgözlü Vardır ki Bunlar Doymak Bilmezler: İlimperest ve Dünyaperest

٥٧١- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن عَبْد الْعزيز، حَدَّثَنَا عَمْرو بن عَوْن الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا أَبو بَكْرٍ الدَّاهِرِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيل بن أَبِي خَالِد، عَنْ زَيْد بن وَهْب، عَنْ عَبْد اللَّه، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّه صلى الله عليه وسلم: مَنْهُومَان لا يَشْبَعَان طَالِبُهُمَا: طَالِبُ عِلْمٍ، وَطَالِبُ الدُّنْيَا.

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو بكر الداهري وهو ضعيف.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 269. Hadisi nakleden Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdeyn de yalancılıkla itham edilmiştir.

571. Abdullah -İbn Mes'ûd-un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İki açgözlü vardır ki, bunlar doymak bilmezler: İlimperest ve dünyaperest" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Bekir ed-Dâhirî zayıf biridir.[1]

٥٧٢- حَدَّثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ أَبو بَهْزٍ الرَّازِيُّ ، قال : ثنا جَرِيرٌ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَحْسَبُهُ رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ : " مَنْهُومَانِ لا تَنْقَضِي نَهْمَتُهُمْ : مَنْهُومٌ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لا تَنْقَضِي نَهْمَتُهُ ، وَمَنْهُومٌ فِي طَلَبِ الدُّنْيَا لا تَنْقَضِي نَهْمَتُهُ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير والبزار وفيه ليث إبن أبي سليم وهو ضعيف.

572. Mücâhid, İbn Abbâs'dan -sanırım Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak- şu sözünü nakletmiştir:

"İki açgözlü insan vardır ki, bunların açgözlülükleri bitmez: İlim öğrenmeye düşkün olanın bu hırsı bitmez. Dünyalığa düşkün olanın da bu hırsı bitmez."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de, ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym zayıf biridir.[2]

٥٧٣- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جُمْهُورٍ ، نا أَبو تَقِيٍّ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْحِمْصِيُّ ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُّوسِ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَرْبَعٌ لا يَشْبَعْنَ مِنْ أَرْبَعٍ : عَيْنٌ مِنْ نَظَرٍ ، وَأَرْضٌ مِنْ مَطَرٍ ، وَأُنْثَى مِنْ ذَكَرٍ ، وَعَالِمٌ مِنْ عِلْمٍ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبد السلام بن عبد القدوس وهو ضعيف لا يحتج به.

573. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Şu dört sınıf insan dört şeye doymaz: Göz, bakmaya; toprak yağmura; dişi erkeğe ve âlim ilme (doymaz)" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdüsselâm b. Abdülkuddûs, zayıftır, kendisiyle ihticac olunmaz.

[1] Hadisi *el-İlelü'l-mütenâhiye*'de (no. 111) nakleden İbnü'l-Cevzî: "Bu hadisin Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) nakli sahîh değildir" açıklamasını yapmıştır. Bkz. İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn*, II, 28; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10388.

[2] İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye*, (no. 112); Ebû Hayseme, *el-İlm*, no. 141 (tereddütsüz *merfû* olarak); Dârimî, *Sünen*, I, 96 (İbn Abbâs'dan *mevkûf* olarak)

(باب الزِّيادَةُ مِنَ العِلْمِ والعَمَلُ به)

İlmi Artırmak ve Onunla Amel Etmek

٥٧٤ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا المِسْوَرُ بْنُ عِيسَى ، قَالَ : نا القَاسِمُ بْنُ يَحْيَى ، عَنْ يَاسِينَ الزَّيَّاتِ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مِنْ مَعَادِنِ التَّقْوَى تَعَلُّمُكَ إِلَى مَا قَدْ عَلِمْتَ مَا لَمْ تَعْلَمْ ، وَالتَّقْصِيرُ فِيمَا قَدْ عَلِمْتَ قِلَّةُ الزِّيَادَةِ فِيهِ ، وَإِنَّمَا يُزْهِدُ الرَّجُلَ فِي عِلْمِ مَا لَمْ يَعْلَمْ قِلَّةُ الانْتِفَاعِ بِمَا قَدْ عَلِمَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه ياسين الزيات وهو منكر الحديث.

574. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bildiklerine bilmediklerini eklemen, takvanın kaynaklarındandır. Kişinin bilmedikleri konusundaki eksiği, esasen ilmini artırma çabasının azlığıdır. Zira ancak kişinin bildiklerinden az istifade etmesi ona bilmediklerini öğrenme ihtiyacı hissettirmez"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yâsîn ez-Zeyyât hadisi münker biridir.[1]

(باب فيمن مَرَّ عليه يومٌ لا يَزْدادُ فيه من العِلْمِ)

Her Geçen Gün İlmini Artırmayan Kimseye Dair

٥٧٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سُفْيَانَ الرَّقِّيُّ ، ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ جَنَّادٍ الْحَلَبِيُّ ، ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا أَتَى عَلَيَّ يَوْمٌ لا أَزْدَادُ فِيهِ عِلْمًا ، فَلا بُورِكَ فِي طُلُوعِ شَمْسِ ذَلِكَ الْيَوْمِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه الحكم ابن عبدالله قال أبو حاتم كذاب.

575. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Yaşadığım her gün eğer ilmimi artırmazsam, o gün Güneş'in doğmasında bir bereket olmaz" buyurmuştur.

---

[1] Hadisi *el-İlelü'l-mütenâhiye*'de (no. 110) rivayet eden İbnü'l-Cevzî şu açıklamayı yapmıştır: "Bu hadis sahîh değildir. Bu konuda itham edilen Yâsîn'dir. Zira Yahyâ onun hakkında <Hadisi bir değer ifade etmez>, Nesâî de <Hadisi metrûktur> demiştir." Ayrıca bkz. Hatîb, *Tarih*, I, 414; Zehebî, *Mizân*, IV, 258.

(باب في مَن كَتَب بقَلَمِه خَيْرًا أو غيرَهُ)

Kalemini Hayır ve Başka Amaçla Kullanana Dair

٥٧٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَافِعٍ ، قَالَ : نا أَبُو يُوسُفَ الْجِيزِيُّ , قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ , قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ : يَا أَبَا عَبَّاسٍ ، مَا تَقُولُ فِيَّ ؟ قَالَ : وَمَا عَسَى أَنْ أَقُولَ فِيكَ ؟ قَالَ : إِنِّي عَامِلٌ بِقَلَمٍ ، فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : " يُؤْتَى بِصَاحِبِ الْقَلَمِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي تَابُوتٍ مِنْ نَارٍ مُقْفَلٍ عَلَيْهِ بِأَقْفَالٍ مِنْ نَارٍ ، فَإِنْ كَانَ أَجْرَاهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ وَرِضْوَانِهِ فُكَّ عَنْهُ التَّابُوتُ ، وَإِنْ كَانَ أَجْرَاهُ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ هَوَى بِهِ التَّابُوتُ سَبْعِينَ خَرِيفًا ، حَتَّى بَارِي الْقَلَمِ ، وَلَايِقِ الدَّوَاةِ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وفيه أبو أيوب الجيزي عن اسماعيل بن عياش والظاهر ان آفة هذا الحديث الجيزي لان الطبراني قال في الاوسط تفرد به الجيزي.

576. Atâ anlatmaktadır: İbn Abbâs'ın yanındaydım. Derken yanına bir adam çıkageldi ve: "Ey İbn Abbâs! Benim hakkımda ne söylersin?" diye sordu. İbn Abbâs: "Senin hakkında ne söyleyebilirim ki?!" diye karşılık verince: "Ben, kalemle yazı yazan biriyim" dedi. Bunun üzerine İbn Abbâs şöyle dedi: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kıyamet günü kalem erbabı/kalemşör ateşten kilitlerle kilitlenmiş, ateşten bir tabut içinde getirilir. [Kalemini hangi amaçla kullandığına bakılır] Eğer onu Allah'a itaat ve onun rızasını kazanma uğruna kullanmışsa, tabutu çözülür ve kurtulur. Eğer onu Allah'a isyan yolunda kullanmışsa, tabutu onunla birlikte yetmiş yıl yuvarlanır. Hatta kalemi sivrilten ve mürekkebi yapan da ona katılır"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Hadis Ebû Eyyûb el-Cizî kanalıyla İsmâîl b. Ayyâş'tan rivayet edilmiş olup görünürde bu hadisin asıl ayıbı, el-Cizî'den kaynaklanmaktadır. Zira Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta "Cizî bunu tek başına nakletmiştir" açıklamasını yapmıştır.

(باب كتابةُ الصلاةِ على النبيِّ صلى الله عليه وسلم لِمَنْ ذَكَرهُ أو ذُكِرَ عندَهُ)

Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Adını Zikreden veya Yanında Anılan Kimsenin On'a Salâtü Selâmı Getirmesi

٥٧٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ , قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ وَهْبٍ الْعَلافُ , قَالَ : نا بِشْرُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الدَّارِسِيُّ , قَالَ : نا حَازِمُ بْنُ بَكْرٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عِيَاضٍ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ صَلَّى عَلَيَّ فِي كِتَابٍ لَمْ تَزَلِ الْمَلائِكَةُ تَسْتَغْفِرُ لَهُ مَا دَامَ اسْمِي فِي ذَلِكَ الْكِتَابِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه بشر بن عبيد الدارسي كذبه الازدي وغيره.

577. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bir kitapta (yani yazılı olarak) bana salât getirirse, ismim o kitapta kaldığı sürece melekler o kimse için mağfiret dilemeye devam ederler" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bişr b. Ubeyd ed-Dârisî'yi el-Ezdî ve başkaları uydurmacı saymıştır.[1]

٥٧٨ – حَدَّثَنَا الأَزْرَقُ بْنُ عَلِيٍّ أَبُو الْجَهْمِ ، حَدَّثَنَا حَسَّانُ ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ ذَكَرَنِي فَلْيُصَلِّ عَلَيَّ ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلاةً وَاحِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا "

رواه أبو يعلى وفيه الازرق بن علي وثقه ابن حبان وقال يغرب وبقية رجاله رجال الصحيح.

578. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim beni hatırlarsa/anarsa, bana salât okusun"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedin geçen Ezrzak b. Ali'yi İbn Hibbân güvenilir kabul etmekle birlikte hakkında: "Bazen garîb hadisler rivayet eder" demiştir. Kalan raviler ise *Sahîh*'in ravileridir.

٥٧٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلامٍ الْجُمَحِيُّ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلْيُصَلِّ عَلَيَّ ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ مَرَّةً ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرًا "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح.

579. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimin yanında adım anılırsa, bana salâvat getirsin"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٥٨٠ – حَدَّثَنَا يُوسُفُ بن الْحَكَمِ الضَّبِّيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن بَشِيرٍ الْكِنْدِيُّ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بن حُمَيْدٍ ، حَدَّثَنِي فِطْرُ بن خَلِيفَةَ ، عَنِ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بن عَلِيِّ بن حُسَيْنٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ حُسَيْنِ بن عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَخَطِئَ الصَّلاةَ عَلَيَّ ، خَطِئَ طَرِيقَ الْجَنَّةِ . "

رواه الطبراني في الكبير وفيه بشير بن محمد الكندي أو بشر فان كان بشيرا فقد ضعفه ابن المبارك ويحيى بن معين والدارقطني وإن كان بشرا فلم أر من ذكره ، قلت والاحاديث في الصلاة على النبي صلى الله عليه وسلم تأتي في الادعية.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat,* no. 1856. Senedinde geçen Yezîd b. Iyâz'ı Mâlik ve başkaları yalancı saymışlardır. Bkz. *Mizânü'l-itidâl,* I, 320.

580. Hüseyin b. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kimin yanında ismim anılır da bana salâvat okumayı ihmal ederse, cennetin yolunu şaşırır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Beşîr veya Bişr b. Muhammed el-Kindî, şayet doğrusu Beşîr ise, İbnü'l-Mübârek, Yahyâ b. Maîn ve Dârekutnî onun zayıf olduğunu söylemişlerdir. Eğer Bişr ise, bunu zikredene rastlamadım.[1]

Ben derim ki: Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salâvat ile ilgili hadisler Dualar bölümünde gelecektir.

(بابٌ في سماعِ الحديثِ وتبليغِهِ)

Hadis Dinlemek ve (Başkalarına) Ulaştırmak

٥٨١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا ابْنُ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَخِيهِ عِيسَى ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " تَسْمَعُونَ ، وَيُسْمَعُ مِنْكُمْ ، وَيُسْمَعُ مِمَّنْ يَسْمَعُ مِنْكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير والبزار وعبد الرحمن بن أبي ليلى لم يسمع من ثابت بن قيس.

581. Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizler (sözlerimi) dinliyorsunuz. Sonra aynı şekilde bunlar sizden ve sizden işitenlerden de dinlenecektir. Daha sonra öyle bir topluluk gelecektir ki, kendilerinden şahitlik etmeleri istenmeden onlar şahitlik edeceklerdir"

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde geçen Abdurrahman b. Ebî Leylâ, Sâbit b. Kays'dan hadis işitmemiştir.

٥٨٢- وعن أبي سعيد الخدري عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال في حجة الوداع نَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا فَوَعَاهُ كَمَا سَمِعَهُ ، فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ لَيْسَ بِفَقِيهٍ ، وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ ، ثَلاثٌ لا يُغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ : إِخْلاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ ، وَالنَّصِيحَةُ لِوُلاةِ الأَمْرِ ، وَلُزُومُ جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ ، فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ

رواه البزار ورجاله موثقون إلا أن يكون شيخ سليمان بن سيف سعيد ابن بزيع فاني لم أر أحدا ذكره وإن كان سعيد بن الربيع فهو من رجال الصحيح فانه روى عنهما والله أعلم .

582. Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Veda haccında şunları söyledi:

---

[1] Beşîr b. Muhammed'in zayıflığını Heysemî kesin bir dille ifade etmiştir. Bkz. X, 164. Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 2887.

"Allah, sözümü işitip belleyen kişinin yüzünü ağartsın. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, fakih değildir. Şu üç şeyde mümin bir kişinin kalbi hıyanet etmez: Allah'a samimi kulluk, Müslümanların önderlerine/yöneticilerine nasihat görevi ve bir de (Müslüman) topluluktan ayrılmamak; çünkü onların duası, arkalarından gelenleri de kuşatır"

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup Süleymân b. Seyf'in hocası Saîd b. Büzey' hariç, ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir. Saîd'i ise zikredeni görmedim. Eğer bu zat Saîd b. er-Rabî' ise *Sahîh*'in ravilerindendir. Çünkü ikisinden de rivayette bulunulmuştur. Doğrusunu Allah bilir.[1]

٥٨٣- وعن أبي الدرداء قال خطبنا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال نَضَّرَ اللّهُ امرأً سَمِعَ مَقَالَتي هَذه فَبَلَّغَهَا فَرُبَّ حَامِلِ فقه إلى مَن هُو أَفْقَهُ مِنْهُ ثلاثٌ لا يُغَلُّ عليهنَّ قَلْبُ مُسْلِمٍ إخلاصُ العَمَلِ لله والنصيحةُ لِكُلِّ مُسلمٍ وَلُزُومِ جماعة المُسْلمِينَ فإنَّ دُعاءَهُم يُحيطُ من ورائهم.

رواه الطبراني في الكبير ومداره على عبدالرحمن ابن زبيد وهو منكر الحديث قاله البخاري.

583. Ebu'd-Derdâ anlatmaktadır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat ederek şöyle buyurdu:

"Allah bu sözlerimi işitip tebliğ eden kişinin yüzünü ağartsın. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, onu kendisinden daha fakih/anlayışlı olana nakleder. Şu üç hususta Müslüman kişinin kalbi ihanet etmez: Allah'a samimi kulluk, her Müslüman'a nasihat görevi ve bir de Müslümanlar topluluğundan ayrılmamak; zira Müslümanların duaları arkalarından gelenleri de kuşatır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup merkezinde Abdurrahman b. Zübeyd vardır ki, Buhârî'nin belirttiğine göre hadisi münker biridir.

٥٨٤- حدثنا مُحَمَّدُ بن نَصْرٍ العَطَّارُ الهَمَدَانيُّ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بن عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا شِهَابُ بن خِرَاشٍ الحَوْشَبِيُّ، عَنِ العَوَّامِ بن حَوْشَبٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بن عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَهُمْ، فَقَالَ: "نَضَّرَ اللّهُ امْرَأً سَمِعَ مَقَالَتِي، فَوَعَاهَا فَرُبَّ حَامِلِ فقه لا فِقْهَ لَهُ، وَرُبَّ حَامِلِ فقه إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ."

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون إلا أني لم أر من ذكر محمد بن نصر شيخ الطبراني في الاوسط.

---

[1] Hadisi zikreden Bezzâr (no. 141, 142): "Saîd ve Ömer'in hadislerini mutâbii nakledilmemiştir" açıklamasını yapmıştır. İkinci senette ise Amr b. Kays el-Mülâî ve Atıyye yer almıştır. Matbu nüshanın dipnotuna mülahaza başlığıyla şu kayıt düşülmüştür: "Şeyh Süleyman'dan maksat Saîd b. Selâm'dır. Zira Bezzâr bu hadisi de, Ebû Saîd'in önceki hadisini rivayet ettiği senetle rivayet etmiştir. Şeyh'in Ahmed b. Hanbel'in Saîd'i uydurucu gördüğüne dair nakli daha önce geçmişti. " Hafız İbn Hacer ise demiştir ki: "Ben derim ki, bilakis bundan maksat Saîd b. Selâm el-Attâr'dır."

584. Ubeyd b. Umeyr'ın, babası kanalıyla dedesinden naklen bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bir hutbe irat ederek şöyle buyurmuş:

"Allah, sözlerimi işitip belleyen kimsenin yüzünü ağartsın. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, fıkhî idraki yoktur. Nice fıkıh taşıyıcısı vardır ki, onu kendisinden daha fakih/anlayışlı olana nakleder."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir. Ancak ben Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ismi geçen hocası Muhammed b. Nasr'ı zikredene rastlamadım.

٥٨٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن أبي زُرْعَة، وأَحْمَدُ بن عَلِيٍّ الدِّمَشْقِيَّان، قالا: حَدَّثَنَا هِشَامُ بن عَمَّار، حَدَّثَنَا عَمْرُو بن وَاقِد، عَنْ يُونُسَ بن مَيْسَرَةَ بن حَلْبَس، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلانِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بن جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "نَضَّرَ اللّهُ عَبْدًا سَمِعَ كَلامِي، ثُمَّ لَمْ يَزِدْ فِيهِ، فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى أَوْعَى مِنْهُ ثَلاثٌ لا يُغَلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُؤْمِنٍ: إِخْلاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ، وَالْمُنَاصَحَةُ لأُولِي الأَمْرِ، وَالاعْتِصَامُ بِجَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ، فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مَنْ وَرَاءَهُمْ وَرَاءَهُمْ"

رواه الطبراني في الكبير والاوسط إلا أنه قال في الاوسط رب حامل كلمة بدل فقه وفيه عمرو بن واقد رمي بالكذب وهو منكر الحديث.

585. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah sözlerimi işittikten sonra ona ilavede bulunmayan kimsenin yüzünü ağartsın. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, onu kendisinden daha anlayışlı olana nakleder. Şu üç hususta müminin kalbi ihanet etmez: Allah'a samimi kulluk, yöneticilere nasihat görevi ve bir de Müslümanlar topluluğundan ayrılmamak; zira onların duaları arkalarından gelenleri de kuşatır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ancak *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta *"Nice fıkıh taşıyıcısı"* yerine *"Nice söz/bilgi taşıyıcısı"* ifadesini zikretmiş ve senedinde yer alan Amr b. Vâkıd da yalancılıkla itham edilmiş hadisi münker biridir.

٥٨٦- حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ أَبِي عِيسَى الْخَيَّاطُ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، قَالَ : خَطَبَنَا النُّعْمَانُ بْنُ بَشِيرٍ ، فَقَالَ فِي خُطْبَتِهِ : خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ ، فَقَالَ : " نَضَّرَ اللَّهُ وَجْهَ عَبْدٍ سَمِعَ مَقَالَتِي فَحَمَلَهَا ، فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ غَيْرِ فَقِيهٍ ، وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ ، ثَلاثٌ لا يَغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُسْلِمٍ : إِخْلاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ ، وَمُنَاصَحَةُ وُلاةِ الأَمْرِ ، وَلُزُومُ جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عيسى الخياط وهو متروك الحديث.

586. Rivayet edildiğine göre Nu'mân b. Beşîr bir hutbesinde şöyle demiştir: Bize Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Hayf mescidinde hutbe irat ederek şunları söyledi:

"Allah, sözlerimi işitip onu başkalarına nakleden kulun yüzünü ağartsın. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, kendisi fakih/anlayış sahibi değildir. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, onu kendisinden daha fakih/anlayışlı birine nakleder. Şu üç hususta müminin kalbi ihanet etmez: Allah'a samimi kulluk, yöneticilere nasihat görevi ve bir de Müslümanlar topluluğundan ayrılmamak; zira onların duaları arkalarından gelenleri de kuşatır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsa el-Hayyât hadisi metrûk biridir.

٥٨٧– حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن الْحَسَنُ الضَّرَّابُ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بن أَيُّوبَ الْمُخَرِّمِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن كَثِيرٍ الْكُوفِيِّ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بن أَبِي خَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ النُّعْمَانِ بن بَشِيرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَحَفِظَهَا ، فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ غَيْرُ فَقِيهِ ، وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ.ثَلاثٌ لا يَغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُؤْمِنٍ : إِخْلاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ ، وَمُنَاصَحَةُ وُلاةِ الْمُسْلِمِينَ ، وَلُزُومُ جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ .

رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن كثير الكوفي ضعفه البخاري وغيره ومشاه ابن معين.

587. Nu'mân b. Beşîr babası kanalıyla Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü nakletmiştir:

"Allah, sözlerimi işitip belleyen kulu esirgesin. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, kendisi fakih/anlayış sahibi değildir. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, onu kendisinden daha fakih/anlayışlı birine nakleder. Şu üç hususta müminin kalbi ihanet etmez: Allah'a samimi kulluk, Müslümanların yöneticilerine nasihat görevi ve bir de Müslümanlar topluluğundan ayrılmamak."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Kesir el-Kûfî'yi Buhârî ve başkaları zayıf sayarken İbn Maîn güvenilir görmüştür.[1]

٥٨٨– حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى الْغَزِّيُّ ، بِغَزَّةَ ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْهَيْثَمِ ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ سَيَّارٍ ، عَنْ عَزَّةَ بِنْتِ عِيَاضٍ ، عَنْ جَدِّهَا أَبِي قِرْصَافَةَ جَنْدَرَةَ بْنِ خَيْشَنَةَ اللَّيْثِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نَضَّرَ اللَّهُ عَبْدًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَعَاهَا وَحَفِظَهَا ، فَرُبَّ حَامِلِ عِلْمٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ ثَلاثٌ لا يَغُلُّ عَلَيْهِنَّ الْقَلْبُ : إِخْلاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ ، وَمُنَاصَحَةُ الْوُلاةِ ،

[1] İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn*, II, 387; İbn Asâkir, *Târihu Dımaşk*, X, 145.

وَلُزُومُ الْجَمَاعَةِ " ، قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ : وَبَلَغَنِي أَنَّ ابْنًا لأَبِي قِرْصَافَةَ ، أَسَرَتْهُ الرُّومُ ، فَكَانَ أَبُو قِرْصَافَةَ يُنَادِيهُ مِنْ سُورِ عَسْقَلانَ فِي وَقْتِ كُلِّ صَلاةٍ : يَا فُلانُ الصَّلاةَ ، يَا فُلانُ الصَّلاةَ ، فَيَسْمَعُهُ ، فَيُجِيبُهُ ، وَبَيْنَهُمَا عَرْضُ الْبَحْرِ

رواه الطبراني في الاوسط والصغير وإسناده لم أر من ذكر أحدا منهم.

588. Ebû Kırsâfe Cendere b. Hayşene'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah, sözlerimi işitip belleyerek ezberleyen kimsenin yüzünü ağartsın. Nice bilgi taşıyıcısı vardır ki, onu kendisinden daha bilgili olana nakleder. Şu üç hususta kalp ihanet etmez: İhlâslı amel/ibadet, yöneticilere nasihat ve bir de topluluktan ayrılmamak."

Ravi demiştir ki: Bana ulaşan habere göre Ebû Kırsâfe'nin bir oğlunu Rumlar (Bizanslılar) esir almışlardı. Ebû Kırsâfe her namaz vaktinde Askalân surlarının arkasından "Ey Falanca, namaz!" diye seslenir, o da bunu duyup karşılık verirdi. Aralarında deniz genişliği kadar mesafe vardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden hiçbirini zikredeni görmedim.

٥٨٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَرْبَرِيُّ ، قَالَ : نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ الأَزْدِيُّ ، قَالَ : نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الأُمَوِيُّ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَعَاهَا ثُمَّ بَلَّغَهَا ، فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ ، ثَلاثٌ لا يُغَلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ : إِخْلاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ ، وَمُنَاصَحَةُ وُلاةِ الْمُسْلِمِينَ ، وَلُزُومُ جَمَاعَتِهِمْ ، فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه محمد ابن موسى البربري قال الدارقطني ليس بالقوي.

589. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah sözlerimi işitip belleyen ve sonra da onu başkalarına nakleden kişinin yüzünü ağartsın. Nice kendisine tebliğ yapılan vardır ki, sözü bizzat dinleyenden daha anlayışlıdır. Şu üç hususta mümin kişinin kalbi ihanet etmez: Allah'a samimi kulluk, Müslümanların yöneticilerine nasihat ve bir de Müslümanlar topluluğundan ayrılmamak; zira onların duaları arkalarından gelenleri de kuşatır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Muhammed b. Mûsa el-Berberî hakkında Dârekutnî "Güçlü değildir" açıklamasını yapmıştır.

٥٩٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ الْجَوْزَجَانِيِّ ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَبُو صَالِحٍ الْهَمْدَانِيُّ ، ثَنَا أَبُو مُعَاذٍ النَّحْوِيُّ ، ثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ مِسْمَارٍ ، لا أَعْلَمُهُ إِلا عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ،

قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نَضَّرَ اللَّهُ عَبْدًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَعَاهَا ، فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ وَهُوَ غَيْرُ فَقِيهٍ ، وَرَبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه سعيد بن عبدالله لم أر من ذكره.

590. Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah, sözlerimi işitip belleyen kulun yüzünü ağartsın. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, kendisi fakih/anlayış sahibi değildir. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, onu kendisinden daha fakih/anlayışlı birine nakleder."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Saîd b. Abdullah'ı zikredeni görmedim.

٥٩١ – حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثَنَا مَخْلَدُ بْنُ مَالِكٍ ، نَا عَطَّافُ بْنُ خَالِدٍ الْمَخْزُومِيُّ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَسْجِدِ الْخَيْفِ مِنْ مِنًى ، فَقَالَ : " نَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مَقَالَتِي ، فَحَفِظَهَا ، ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى مَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا ، فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ لَيْسَ بِفَقِيهٍ ، وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ ، ثَلاثٌ لا يُغَلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ امْرِئٍ مُؤْمِنٍ : إِخْلاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ ، وَالنُّصْحُ لِمَنْ وَلاهُ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الأَمْرَ ، وَلُزُومُ جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ ، فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبدالرحمن بن زيد بن أسلم وهو ضعيف.

591. Enes b. Mâlik anlatmaktadır:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mina'daki Hayf mescidinde bize bir hutbe irat ederek şunları söyledi:

"Allah, sözlerimi işitip ezberleyen, sonra da onları, işitmeyenlere nakleden kimsenin yüzünü ağartsın. Zira nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, kendisi fakih/anlayış sahibi değildir. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, onu kendisinden daha fakih/anlayışlı birine nakleder. Şu üç hususta mümin bir kişinin kalbi ihanet etmez: Allah'a samimi kulluk, Allah'ın başınıza yönetici yaptığı kişilere nasihat ve bir de Müslümanlar topluluğundan ayrılmamak; zira onların duaları arkalarından gelenleri de kuşatır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem zayıftır.

٥٩٢ – وعن عبادة بن الصامت أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يقول إِنِّي أُحَدِّثُكُمْ بِالْحَدِيثِ ، فَلْيُحَدِّثْ الْحَاضِرُ مِنْكُمُ الْغَائِبَ.

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

592. Ubâde b. es-Sâmit'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ben size bazı sözler söyleyeceğim. Onları burada hazır bulunanlar, bulunmayanlara nakletsin" buyururdu.

Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٥٩٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن دَاوُدَ الْمَكِّيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن الصَّلْتِ أَبُو يَعْلَى التُّوزِيُّ ، حَدَّثَنَا عِيسَى بن يُونُسَ ، وَعَبْدَةُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بن إِسْحَاقَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بن جُبَيْرِ بن مُطْعِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ بِالْخَيْفِ خَيْفِ مِنًى : نَضَّرَ اللَّهُ عَبْدًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَحَفِظَهَا وَوَعَاهَا وَبَلَّغَهَا مَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ لا فِقْهَ لَهُ وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ ، إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ ، ثَلاثٌ لا يَغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُؤْمِنٍ : إِخْلاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ وَالنَّصِيحَةُ لأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ ، وَلُزُومُ جَمَاعَتِهِمْ ، فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ ، تُحِيطُ مَنْ وَرَاءَهُمْ

– قلت رواه ابن ماجه باختصار – رواه الطبراني في الكبير وأحمد وفي إسناده ابن إسحق عن الزهري وهو مدلس وله طريق عن صالح بن كيسان عن الزهري ورجالها موثقون.

593. Cübeyr b. Mut'im anlatmaktadır: Mina'da Hayf mescidinde Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Allah, sözlerimi işitip ezberleyen ve onları iyice belleyip işitmeyenlere nakleden kulun yüzünü ağartsın. Zira nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, kendisinin idrak kabiliyeti yoktur. Nice fıkıh/bilgi taşıyıcısı vardır ki, onu kendisinden daha fakih/anlayışlı birine nakleder. Şu üç hususta müminin kalbi ihanet etmez: Allah'a samimi kulluk, Müslümanların liderlerine/yöneticilere nasihat ve bir de Müslümanlar topluluğundan ayrılmamak; zira onların duaları arkalarından gelenleri de kuşatır."

Ben derim ki: İbn Mâce bu hadisi kısa metinle nakletmiştir.

Hadisin tamamını Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde Zührî'den rivayette bulunan İbn İshâk'ın ismi geçmiştir ki, müdellistir. Fakat Sâlih b. Keysân kanalıyla Zührî'ye dayanan bir tariki daha vardır ki, ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.[1]

٥٩٤ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بن إِسْحَاقَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بن مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بن عُثْمَانَ بن عَطَاءٍ، حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بن زَيْدٍ، عَنْ رَاشِدِ بن أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ وَابِصَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَقَالَ:لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ.

---

1 Ebû Ya'lâ, no. 7412. Güvenilir biri olan Sâlih b. Keysân'a İbn İshâk mutâbaat yapmıştır. Dolayısıyla hadis sahîhtir. Hadisi sahîh hükmüyle Hâkim de, *Müstedrek*'inde (I, 87) rivayet etmiş, Zehebî de onun bu değerlendirmesine katılmıştır.

رواه الطبراني في الكبير وفيه طلحة بن زيد وقد اتهم بوضع الحديث ، وقد رواه البزار مطولا باسناد أحسن من هذا يأتي.

394. Vâbısa anlatmaktadır: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) Veda haccında: *"Burada hazır bulunan, bulunmayana (anlattıklarımı) tebliğ etsin"* diye hitab ederken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Talha b. Zeyd hadis uydurmakla itham edilmiştir. Hadisi Bezzâr ise uzun şekliyle buradakinden daha sağlam bir senetle rivayet etmiştir ki, ileride gelecektir.

٥٩٥- وعن وابِصَةَ أنه كان يقوم للناس بالرَّقَّةِ في المسجد الأَعْظَمِ يوم الفطْرِ ويومَ النَّحْرِ فقال اني شَهِدْتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم في حَجَّةِ الوَداعِ وهو يَخْطُبُ النَّاسَ فقال يا أيها النَّاسُ أي شَهْرٍ أَحْرَمُ قالُوا هذا قال أيها النَّاس أي بَلَدٍ أَحْرَمُ قالوا هذا قال فان دماءَكُم وأموالَكُم وأَعْراضَكُم مُحَرَّمَةٌ عليكم كحُرْمَةِ يَوْمِكُم هذا في شهركم هذا في بَلَدِكُم هذا إلى يومِ تَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ هلْ بَلَّغْتُ قال الناسُ نَعَمْ فرفعَ يَدَيْهِ صلى الله عليه وسلم إلى السماءِ فقال اللهمَّ اشْهَدْ ثم قال يا أيها الناسُ لِيُبَلِّغَ الشاهدُ منْكُمُ الغائبَ فادْنُوا نُبَلِّغْكُمْ كما قال لنا رسول الله صلى الله عليه وسلم.

رواه البزار ورجاله موثقون.

595. Rivayete göre Vâbısa, Rakka şehrinde Ramazan ve kurban bayramlarında büyük mescitte halka nasihat ederdi. Bir defasında şöyle dedi: Ben, Veda haccında Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) halka hitab ettiğine tanık oldum. Buyurdular ki:

"Ey insanlar! Hangi ay daha kutsaldır?"

"Bu ay" dediler.

"Ey insanlar! Hangi belde daha kutsaldır?" diye sordu.

"Bu belde" dediler.

Bunun üzerine: *"Şüphesiz ki, sizin kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız, Rabbinizin huzuruna çıkacağınız güne kadar bu beldenizde, bu ayınızda bu gününüzün kutsallığı gibi size haram kılınmıştır. Tebliğ ettim mi?"* buyurdu.

İnsanlar: "Evet, tebliğ ettin" diye karşılık verince ellerini semaya kaldırarak: *"Şahit ol Allahım!"* dedi. Sonra: *"Ey insanlar! Sizden burada bulunanlar, (söylediklerimi) bulunmayanlara tebliğ etsin"* buyurdu.

Haydi Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) buyurduğu gibi yaklaşın da size tebliğ edelim.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٥٩٦- حَدَّثَنا أَبو زُرْعَةَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن عَمْرٍو الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنا مُحَمَّدُ بن الْمُبَارَكِ الصُّورِيُّ، حَدَّثَنا الْهَيْثَمُ بن حُمَيْدٍ، عَنْ حَفْصِ بن غَيْلانَ، عَنْ مَكْحُولٍ، قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا، وَابْنُ أَبِي زَكَرِيَّا، وَسُلَيْمَانُ

بن حَبِيبٍ عَلَى أَبِي أُمَامَةَ بِحِمْصَ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ، فَقَالَ:"إِنَّ مَجْلِسَكُمْ هَذَا مِنْ إِبْلاغِ اللَّهِ لَكُمْ، واحْتِجَاجِه عَلَيْكُمْ، وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ قَدْ بَلَّغَ فَبَلِّغُوا."

رواه الطبراني في الكبير

596. Mekhûl anlatmaktadır: Ben, Ebû Zekeriya'nın oğlu ve Süleymân b. Habîb, Humus'ta Ebû Umâme'nin yanına girdik, selam verdik. Bize dedi ki: "Bu meclisiniz Allah'ın size sunduğu ve sizin mazeretinizi ortadan kaldırdığı bir meclistir. Kuşkusuz ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebliğ görevini yapmıştır. Siz de tebliğ ediniz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.

٥٩٧ – وفي رواية حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن عَبْدِ الْوَهَّابِ بن نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بن عَيَّاشٍ، عَنْ صَفْوَانَ بن عَمْرٍو، عَنْ سُلَيْمِ بن عَامِرٍ، قَالَ: كُنَّا نَجْلِسُ إِلَى أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، فَيُحَدِّثُنَا حَدِيثًا كَثِيرًا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ، فَإِذَا سَكَتَ قَالَ:"أَعَقَلْتُمْ؟ بَلِّغُوا كَمَا بُلِّغْتُمْ."

رواهما الطبراني في الكبير واسنادهما حسن.

597. Süleym b. Âmir'den gelen bir rivayete göre o demiştir ki: Biz, Ebû Umâme'nin yanında otururduk ve o bize Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) pek çok hadisi naklederdi. Susunca da: "Anladınız mı? Haydi, bunların size tebliğ edildiği gibi siz de (başkalarına) tebliğ ediniz" derdi.

★İki rivayeti de Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de nakletmiş olup senetleri *hasen*dir.

٥٩٨ – حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بن مُحَمَّدِ بن مَالِكٍ الْفَزَارِيُّ الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بن يَعْقُوبَ الأَسَدِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُطَّلِبُ بن زِيَادٍ، عَنِ النَّضْرِ أَبِي عُمَرَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:فِي أَوَّلِ هَذِهِ الأُمَّةِ يَسْمَعُ صِغَارُهُمْ مِنْ كِبَارِهِمْ، وَفِي آخِرِهَا يَسْمَعُ كِبَارُهُمْ مِنْ صِغَارِهِمْ، قِيلَ لابْنِ عَبَّاسٍ وَلَمَ ذَلِكَ؟ قَالَ:لأَنَّ الصِّغَارَ سَمِعُوا وَلَمْ يَسْمَعِ الْكِبَارُ..

رواه الطبراني في الكبير وفيه النضر أبو عمر وهو متروك.

598. İbn Abbâs demiştir ki:

"Bu ümmetin ilk devrinde küçükleri büyüklerinden hadis dinlerler/ilim öğrenirlerken, son devrinde büyükleri küçüklerinden ilim öğreneceklerdir."

Ona: "Bu neden böyledir?" diye sorulduğunda "Çünkü küçükler hadis dinlemişler, büyükler dinlememişlerdir" diye cevap verdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir; ravilerinden Ebû Ömer en-Nadr metrûktur.

(باب أَخْذُ الحَدِيث مِنَ الثقات)

Hadisi Güvenilir Ravilerden Almak

٥٩٩- حدثنا بَكْرُ بن سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بن يَحْيَى، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ خَالِد بن يَزِيدَ، عَنْ عِمَارَةَ بن سَعْدٍ التُّجِيبِيِّ، أَنَّ عُقْبَةَ بن عَامِرٍ لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ قَالَ:"يَا بَنِيَّ، إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنْ ثَلاثٍ فَاحْتَفِظُوا بِهَا: لا تَقْبَلُوا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلا مِنْ ثِقَةٍ، وَلا تَدِينُوا وَإِنْ لَبِسْتُمُ الْعَبَاءَ، وَلا تَكْتُبُوا شِعْرًا تَشْغَلُوا بِهِ قُلُوبَكُمْ عَنِ الْقُرْآنِ."

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده ابن لهيعة ويحتمل في هذا على ضعفه.

599. Kendisinden nakledildiğine göre Ukbe b. Âmir, ölüm vakti geldiğinde şöyle demiştir: "Oğullarım! Sizi üç şeyden men ederim. Bunları iyice belleyin: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) hadisini sakın güvenilir dışında bir raviden almayın. Aba (kaba elbise) bile giymiş olsanız kimseye borçlanmayın. Şiir yazıp da kalplerinizi Kur'ân yerine onunla meşgul etmeyin."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a bulunmaktadır ki, bu hadiste zayıflık yönü ön plandadır.

٦٠٠- حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التستري ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الواسطي ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَن ليث ، عن طاوس ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يُوشِكُ أَنْ يَظْهَرَ فِيكُمْ شَيَاطِينُ ، كَانَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَوْثَقَهَا فِي الْبَحْرِ ، يُصَلُّونَ مَعَكُمْ فِي مَسَاجِدِكُمْ ، وَيَقْرَءُونَ مَعَكُمُ الْقُرْآنَ وَيُجَادِلُونَكُمْ فِي الدِّينِ ، وَإِنَّهُمْ لَشَيَاطِينُ فِي صُوَرِ الإِنْسَانِ "

- قلت رواه مسلم موقوفا وهذا مرفوع - رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن خالد الواسطي نسبه ابن معين إلى الكذب.

600. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Pek yakında aranızda şeytanlar zuhur edecektir. Halbuki Süleymân b. Dâvud onları denize bağlamıştı. Bunlar sizinle birlikte mescitlerinizde namaz kılarlar, sizinle beraber Kur'ân okurlar ve aynı zamanda din konusunda sizinle tartışırlar/mücadele ederler. Gerçekte onlar insan kılığına girmiş şeytanlardır."

★Ben derim ki: Müslim bunu sahabinin sözü olarak rivayet etmiştir. Ama hadis burada *merfû*dur.

Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Hâlid el-Vâsıtî'yi İbn Maîn hadis uydurmakla itham etmiştir.

٦٠١- ثنا مَسْلَمَةُ بْنُ عُلَيٍّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْلِمٍ الْبَكْرِيِّ ، حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ الأَشْعَرِيُّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يَحْمِلُ هَذَا الْعِلْمَ مِنْ كُلِّ خَلْفٍ عُدُولُهُ ، يَنْفُونَ عَنْهُ تَحْرِيفَ الْغَالِينَ ، وَانْتِحَالَ الْمُبْطِلِينَ ، وَتَأْوِيلَ الْجَاهِلِينَ "

رواه البزار وفيه عمرو بن خالد القرشي كذبه يحيى بن معين وأحمد بن حنبل ونسبه إلى الوضع.

601. Ebû Hureyre ve Abdullah b. Amr *merfû* olarak şöyle rivayet etmişlerdir:

"Bu ilmi her neslin dürüst kişileri omuzlar. Bunlar onu aşırıların tahrifleri, cahillerin tevilleri ve batıl peşinde olanların yanlış düşüncelerine karşı korurlar/savunurlar."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup Yahyâ b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel senedinde yer alan Amr b. Hâlid el-Kureşî'nin yalancı olduğunu söylemişler ve onu hadis uydurmakla itham etmişlerdir.[1]

٦٠٢- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَبُو غَسَّانَ مَالِكُ بن إِسْمَاعِيلَ، ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بن أَحْمَدَ بن حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي زَكَرِيَّا بن يَحْيَى زَحْمَوَيْهِ، ثنا سَيْفُ بن هَارُونَ الْبُرْجُمِيُّ، ثنا عِصْمَةُ بن بِشْرٍ الْبُرْجُمِيُّ، أَخْبَرَنِي الْمُفَرِّعُ، قَالَ سَيْفٌ: أَظُنُّهُ قَدْ شَهِدَ الْقَادِسِيَّةَ، عَنِ الْمُنْقَعِ، قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصَدَقَةِ إِبِلِنَا، فَأَمَرَ بِهَا فَقُبِضَتْ، فَقُلْتُ: إِنَّ فِيهَا نَاقَتَيْنِ هَدِيَّةً لَكَ، فَعُزِلَتِ الْهَدِيَّةُ مِنَ الصَّدَقَةِ، فَمَكَثَ أَيَّامًا وَخَاضَ النَّاسُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَاعِثٌ خَالِدَ بن الْوَلِيدِ إِلَى رَقِيقِ مُضَرَ أَوْ قَالَ: مِصْرَ، شَكَّ أَبُو غَسَّانَ، فَيُصَدِّقُهُمْ، فَقُلْتُ: وَاللَّهِ إِنَّ لَنَا وَمَا عِنْدَ أَهْلِنَا مِنْ مَالٍ وَلا صَدَقَتَهُمْ هَهُنَا، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى نَاقَةٍ لَهُ وَمَعَهُ أَسْوَدُ قَدْ حَاذَى رَأْسُهُ رَأْسَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، مَا رَأَيْتُ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ أَطْوَلَ مِنْهُ، فَلَمَّا دَنَوْتُ كَأَنَّهُ أَهْوَى إِلَيَّ، فَكَفَّهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم، فَقُلْتُ: إِنَّ النَّاسَ قَدْ خَاضُوا فِي كَذَا وَكَذَا، فَرَفَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى بَيَاضِ إِبْطَيْهِ، فَقَالَ:اللَّهُمَّ لا أُحِلُّ لَهُمْ أَنْ يَكْذِبُوا عَلَيَّ، قَالَ الْمُنْقَعُ:فَلَمْ أُحَدِّثْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلا حَدِيثًا نَطَقَ بِهِ كِتَابٌ، أَوْ جَرَتْ بِهِ سُنَّةٌ، يُكْذَبُ عَلَيْهِ فِي حَيَاتِهِ، فَكَيْفَ بَعْدَ مَوْتِهِ؟ !

رواه الطبراني في الكبير وفيه سيف بن هرون البرجمي وهو متروك.

---

[1] Hadisi rivayet eden Bezzâr (no. 143): "Hâlid b. Amr hadisi münker biri olup mutâbaat yapılamayacak hadisler rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. Fakat Arapça metnini biz, Taberânî'nin *Müsnedu'ş-şâmiyyîn* kitabından aktardık. Orada ve bunun tahrîcinde Amr isimli ravi yoktur. Ayrıca iki farklı kanaldan Ebû Hureyre'den de tahric olunmuştur. (*Cevâmiu'l-kelim*)

602. el-Munka' anlatmaktadır: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) develerimizin zekâtını getirdim. Emir verdi, develer teslim alındı. Ben: "Onlar içinde iki dişi deve sana hediyedir" dedim. Hediyelerin zekât mallarından ayrılmasını emretti. Bir kaç gün orada kaldım. Sonra insanlar "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hâlid b. el-Velîd'i, zekâtlarını toplamak üzere Rakîk-i Mısr veya Mudar bölgesine, -Burada tereddüt eden Ebû Ğassân'dır- gönderiyor" diye sağda solda konuşmaya başladılar. Kendi kendime: "Vallahi ne bizde, ne de ailemde şimdi zekâtını vermediğim bir mal vardır" dedim. Sonra Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Kendisi dişi devesinin üzerinde idi. Yanında da bir siyahî vardı ve başı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) başının hizasındaydı. İnsanlar arasında ondan daha uzununu görmemiştim. Yaklaştığımda sanki bana doğru yöneldi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu geri çekti ve kendisine: "İnsanlar şöyle şöyle konuşmaktalar" dedim. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) koltuk altlarının beyazı görünecek kadar ellerini semaya kaldırdı ve :

"Allahım! Ben onlara benim adıma yalan söylemelerini helâl etmiyorum" dedi.

Munka' demiştir ki: Bu olaydan sonra ben, Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem), Kitab'ın teyit ettiği veya bir sünnet haline gelenler dışında hiçbir hadis nakletmedim. Çünkü O, henüz hayattayken onun adına yalan söylenirse, ya ölümünden sonra durum ne olur?

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Seyf b. Hârun el-Bürcümî metrûk biridir.

٦٠٣- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ شَابُورَ ، عَنْ هَارُونَ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ : " هَلاكُ أُمَّتِي فِي الْعَصَبِيَّةِ وَالْقَدَرِيَّةِ ، وَالرِّوَايَةِ مِنْ غَيْرِ ثَبْتٍ "

رواه البزار وفيه هرون ابن هرون وهو منكر الحديث.

603. İbn Abbâs anlatmaktadır:

Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Ümmetimin helaki, asabiyet/ırkçılık, kaderi inkâr (kaderiye) ve kaynak belirtmeksizin rivayet sebebiyle olacaktır."*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hârun b. Hârun hadisi münker biridir.

٦٠٤- حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ الْحَسَنِ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الشَّامِيُّ ، قَالَ : نا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هَلاكُ أُمَّتِي فِي ثَلاثٍ : فِي الْقَدَرِيَّةِ ، وَالْعَصَبِيَّةِ ، وَالرِّوَايَةِ مِنْ غَيْرِ ثَبْتٍ "

رواه الطبراني في الاوسط والصغير وفيه سويد بن عبد العزيز وقد أجمعوا على ضعفه.

604. Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin helaki üç şeyden olacaktır: Kaderi inkâr (kaderiye), asabiyet/ırkçılık ve kaynak belirtmeksizin rivayet"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* [ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de] rivayet etmiş olup senedinde yer alan Süveyd b. Abdülazîz'in zayıflığı konusunda görüş birliği edilmiştir.[1]

(باب النُّصْحُ فِي العلم)

İlimle Nasihat

٦٠٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ، وَمُحَمَّدُ بن عُثْمَانَ بن أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بن يَعِيشَ، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بن سَلامٍ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، قَالَ: تُنَاصَحُوا فِي الْعِلْمِ، فَإِنَّ خِيَانَةَ أَحَدِكُمْ فِي عِلْمِهِ أَشَدُّ مِنْ خِيَانَتِهِ فِي مَالِهِ، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ سَائِلُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو سعد البقال قال أبو زرعة لين الحديث مدلس قيل هو صدوق قال نعم كان لا يكذب وقال أبو هشام الرفاعي ثنا أبو أسامة قال ثنا أبو سعد البقال وكان ثقة وضعفه شعبة لتدليسه والبخاري ويحيى بن معين ، وبقية رجاله موثقون.

605. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlimle birbirinize nasihatte bulununuz; zira sizden birinizin ilmine hıyanet etmesi, malına hıyanet etmesi gibidir ve kuşkusuz kıyamet günü Allah bunu(n hesabını) size soracaktır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Ebû Sa'd el-Bakkâl hakkında Ebû Zür'a: "Hadiste gevşek olup tedlis yapardı" demiştir. Kendisine "Peki dürüst müdür?" diye sorulunca "Evet, yalan söylemezdi" cevabını vermiştir. Ebû Hişâm er-Rufâî de demiştir ki: Bize Ebû Üsâme nakletti. Dedi ki: Bize Ebû Sa'd el-Bakkâl[2] nakletti. Bu zat güvenilir idi. Fakat tedlis yapması sebebiyle Şu'be, Buhârî ve Yahyâ b. Maîn onu zayıf saymıştır. Kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (no. 440) rivayet etmiştir. Hadisin rivayetinde teferrüd eden (yalnız kalan) Muhammed b. İbrahim eş-Şâmî yalancı olup uydurma hadisler rivayet etmiştir.

Diğer yandan Heysemî (no.4), yukarıda ismi anılan Süveyd b. Abdülazîz hakkında "metrûktur" demiştir.

2 Ebû Sa'd el-Bakkâl ismi yanlıştır. Bu kelime Taberânî'den tahrif edilerek alınmış olup doğrusu "Ebû Saîd Abdülkuddûs b. Habîb" olacaktır. İbnü'l-Cevzî *Mevzû'ât*'ında (I, 232): "Bunu Abdülkuddûs tek başına rivayet etmiş olup kendisi güvenilir raviler adını kullanarak hadis uydururdu" demiştir. Dolayısıyla hadis mevzûdur. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 783; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11701.

(باب الاحترازُ في رواية الحديث)

Hadis Rivayetinden Sakınmak

٦٠٦- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بن أَحْمَدَ بن حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بن فَرُّوخَ، حَدَّثَنَا أَبو هِلالٍ، عَنْ حُمَيْدِ بن هِلالٍ، عَنْ عِمْرَانَ بن حُصَيْنٍ، قَالَ: "سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَحَادِيثَ سَمِعْتُهَا وَحَفِظْتُهَا، مَا يَمْنَعُنِي أَنْ أُحَدِّثَ بِهَا إِلا أَصْحَابِي يُخَالِفُونِي فِيهَا."

رواه الطبراني في الكبير ورجاله وثقون.

606. İmrân b. Husayn anlatmaktadır: Ben, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) pek çok hadis işittim. Onları kulaklarımla duyup ezberledim. Benim onları nakletmeme tek engel, arkadaşlarımın onlar hakkında benden farklı düşünmeleridir.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmiştir.

٦٠٧- وعن أبي ادريس الخولاني قال رأيت أبا الدرداء إذا فرغ من الحديث عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال هذا أو نحوه أو شكله.

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

607. Ebû İdrîs el-Havlânî anlatmaktadır: Ebu'd-Derdâ'yı gördüm. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis nakledince, "Böyle veya benzeri veyahut onun gibi bir şey söyledi" derdi.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٦٠٨- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا أَبو هَارُونَ الْغَنَوِيُّ عَنْ مُطَرِّفٍ قَالَ قَالَ لِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ أَيْ مُطَرِّفُ وَاللَّهِ إِنْ كُنْتُ لَأَرَى أَنِّي لَوْ شِئْتُ حَدَّثْتُ عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ لَا أُعِيدُ حَدِيثًا ثُمَّ لَقَدْ زَادَنِي بُطْئًا عَنْ ذَلِكَ وَكَرَاهِيَةً لَهُ أَنَّ رِجَالًا مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم أَوْ مِنْ بَعْضِ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم شَهِدْتُ كَمَا شَهِدُوا وَسَمِعْتُ كَمَا سَمِعُوا يُحَدِّثُونَ أَحَادِيثَ مَا هِيَ كَمَا يَقُولُونَ وَلَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُمْ لَا يَأْلُونَ عَنْ الْخَيْرِ فَأَخَافُ أَنْ يُشَبَّهَ لِي كَمَا شُبِّهَ لَهُمْ فَكَانَ أَحْيَانًا يَقُولُ لَوْ حَدَّثْتُكُمْ أَنِّي سَمِعْتُ مِنْ نَبِيِّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَذَا وَكَذَا رَأَيْتُ أَنِّي قَدْ صَدَقْتُ وَأَحْيَانًا يَعْزِمُ فَيَقُولُ سَمِعْتُ نَبِيَّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ كَذَا وَكَذَا

رواه أحمد وفيه أبو هارون الغنوي لم أر من ترجمه.

قلت ويأتي حديث عمر في باب فيمن كذب عليه صلى الله عليه وسلم.

608. Mutarrif anlatmaktadır: Bana İmrân b. Husayn dedi ki: Vallahi ey Mutarrif! Bir zamanlar kendimi eğer istersem, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) peş peşe iki gün hiç durmadan ve hiçbirini tekrar etmeden hadis nakledeceğimi düşünürdüm. Fakat şu olay, beni bu hususta yavaşlattı ve beni bundan soğuttu: Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabı –veya Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından birisi- onların tanık olduklarına ben de tanık olduğum, işittiklerini ben de işittiğim halde, karıştırdıkları bir takım hadisler rivayet etmektedirler.

Bu yüzden İmrân bazen: "Eğer size ben <Allah'ın Nebisi'ni (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle şöyle buyururken işittim> dersem, sanırım, doğru söylemiş olurum" derken, bazen de: "Allah'ın Nebisi'ni (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle şöyle buyururken işittim" diyerek kesin konuşurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Hârun el-Ğanevî'nin biyografisini yazanı görmedim.[1]

Ben derim ki: İlerde konuyla ilgili, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adına yalan söyleyenlere dair Hz. Ömer'in rivayeti gelecektir.

(بَابٌ فِي ذَمِّ الْكَذِبِ)

Yalanın Yerilmesi

٦٠٩- حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنِي حُيَيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عَمَلُ الْجَنَّةِ قَالَ الصِّدْقُ وَإِذَا صَدَقَ الْعَبْدُ بَرَّ وَإِذَا بَرَّ آمَنَ وَإِذَا آمَنَ دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عَمَلُ النَّارِ قَالَ الْكَذِبُ إِذَا كَذَبَ الْعَبْدُ فَجَرَ وَإِذَا فَجَرَ كَفَرَ وَإِذَا كَفَرَ دَخَلَ يَعْنِي النَّارَ

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة.

609. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Cennete götüren amel nedir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Doğru sözlülüktür. Kul doğru söylerse, iyilik yapar. İyilik yaparsa, inanır. İnanırsa da cennete girer"* buyurdu. Adam: "Ya Resûlallah! Cehenneme götüren amel nedir?" diye sordu.

---

[1] Hadisi Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, *Müsned*'e zevaidinde nakletmiştir. (IV, 433). el-Ğanevî güvenilir kimsedir. Bkz. İbn Hacer, *Ta'cilü'l-menfe'a*, a.mlf.; *Lisânü'l-Mîzân*; el-Hüseynî, *el-İkmâl*.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Yalan söylemektir. Kul yalan söylerse, günah işler. Günah işlerse, küfre düşer. Küfre düşünce de cehenneme girer"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a vardır.

٦١٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ أَوْ غَيْرِهِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ مَا كَانَ خُلُقٌ أَبْغَضَ إِلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْكَذِبِ وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يَكْذِبُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكَذْبَةَ فَمَا يَزَالُ فِي نَفْسِهِ عَلَيْهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَحْدَثَ مِنْهَا تَوْبَةً

رواه البزار وأحمد بنحوه وفي رواية لم يكن من خلق أبغض إلى أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم.

رواه البزار أيضا وإسناده صحيح.

610. Âişe anlatmaktadır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) nezdinde yalandan daha çirkin bir huy/ahlâk yoktu. Eğer bir kimsede yalandan bir eser görmüşse, bundan tövbe ettiğini öğreninceye kadar onu aklından/kalbinden çıkarmazdı.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Ahmed b. Hanbel de benzerini nakletmiştir.

Diğer bir varyantı "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı nezdinde yalandan daha çirkin bir huy yoktu" şeklindedir. Bunu da Bezzâr rivayet etmiş olup senedi sahihtir.

٦١١- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ يَعْنِي ابْنَ يَزِيدَ الْأَيْلِيَّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو شَدَّادٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ قَالَتْ إِحْدَانَا لِشَيْءٍ تَشْتَهِيهِ لَا أَشْتَهِيهِ يُعَدُّ ذَلِكَ كَذِبًا قَالَ إِنَّ الْكَذِبَ يُكْتَبُ كَذِبًا حَتَّى تُكْتَبَ الْكُذَيْبَةُ كُذَيْبَةً

رواه أحمد والطبراني في الكبير في حديث طويل وفي إسناده أبو شداد عن مجاهد قال في الميزان لم يرو عنه سوى ابن جريج ، قلت قد روى عنه يونس بن يزيد الايلي في هذا الحديث في المسند فارتفعت الجهالة.

611. Esma binti Yezîd anlatmaktadır: "Yâ Resûlallah! Bizden biri içinin çektiği bir şey için <İçim çekmiyor> derse, bu yalan sayılır mı?" diye sordum.

Buyurdular ki: *"Muhakkak ki yalan, yalan olarak yazılır. Hatta yalancık bile yalancık olarak yazılır."*

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de uzun bir hadis içinde Taberânî rivayet etmiş olup senedinde Ebû Şeddâd'ın Mücahid'den nakli söz konusudur ki, *Lisânu'l-Mîzân*'da İbn Hacer: "Ondan İbn Cüreyc'ten başkası rivayette bulunmamıştır" açıklamasını yapmıştır. Ben derim ki: Ondan (Ebû Şeddad'dan) *Müsned*'de Yûnus b. Yezîd el-Eylî bu hadisi nakletmiştir. Böylece hakkındaki tanınmazlık durumu kalkmış oldu.

٦١٢- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ شُرَيْحٍ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ نَوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبُرَتْ خِيَانَةً تُحَدِّثُ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ مُصَدِّقٌ وَأَنْتَ بِهِ كَاذِبٌ

رواه أحمد عن شيخه عمر بن هرون وقد وثقه قتيبة وغيره وضعفه ابن معين وغيره وبقية رجاله ثقات.

612. Nevvâs b. Sem'ân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kardeşine söylediğin bir sözde o seni tasdik ederken, senin ona yalan söylemen büyük bir hıyanettir" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel hocası Ömer b. Hârun'dan rivayet etmiştir ki, bu zatı Kuteybe ve başkaları güvenilir kabul ederken İbn Maîn ve başkaları zayıf saymışlardır. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

٦١٣ – حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ قَالَ لِصَبِيٍّ تَعَالَ هَاكَ ثُمَّ لَمْ يُعْطِهِ فَهِيَ كَذْبَةٌ

رواه أحمد من رواية الزهري عن أبي هريرة ولم يسمعه منه.

613. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bir çocuğa <gel, al!> der de sonra ona o şeyi vermezse, bu bir yalandır" buyurmuştur.

★Ahmed b. Hanbel hadisi Zührî kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir. Ama Zührî Ebû Hureyre'den hadis işitmemiştir.

٦١٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ ابْنِ خُثَيْمٍ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَقُولُ أَيُّهَا النَّاسُ مَا يَحْمِلُكُمْ عَلَى أَنْ تَتَابَعُوا فِي الْكَذِبِ كَمَا يَتَتَابَعُ الْفَرَاشُ فِي النَّارِ

رواه أحمد وفيه شهر بن حوشب وهو مختلف فيه.

614. Esma binti Yezîd'den nakledildiğine göre kendisi Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey insanlar! Sizi, kelebeklerin ateşe üşüştükleri gibi yalana üşüşmeye iten sebep nedir"* diye buyururken işitmiş. [1]

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Şehr b. Havşeb ihtilaflı bir ravidir.

(باب فِيمَن كَذَبَ عَلَى رسول الله صلى الله عليه وسلم)

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Adına Yalan Söylemek (Hadis Uydurmak)

٦١٥ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، حَدَّثَنَا جَارِيَةُ بْنُ هَرِمٍ الْفُقَيْمِيُّ ، يَقُولُ : حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَارِمٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرٍ الْحُبْرَانِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا كَبْشَةَ الأَنْمَارِيَّ ، وَكَانَ لَهُ صُحْبَةٌ يُحَدِّثُ : عَنْ أَبِي بَكْرٍ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXIV, 166-167. Rivayette şu ilave yer almıştır: *"Şu üç türü dışında bütün yalanlar Âdem oğlunun üzerine yazılır: Kişinin hanımının gönlünü almak için yalan söylemesi, iki kişinin arasını düzeltmek için yalan söylemesi ve bir de savaş taktiği/harp hilesi olarak yalan söylemesi."*

الصِّدِّيقِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ، أَوْ رَدَّ شَيْئًا أَمَرْتُ
بِهِ ، فَلْيَتَبَوَّأْ بَيْتًا فِي جَهَنَّمَ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الاوسط وفيه جارية بن الهرم الفقيمي وهو متروك الحديث.

615. Ebû Bekir es-Sıddîk'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söyler veya benim emrettiğim bir şeyi reddederse, cehennemdeki evine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Cariye b. Herim el-Fukaymî hadisi metrûk biridir.[1]

٦١٦ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا دُجَيْنٌ أَبُو الْغُصْنِ بَصْرِيٌّ قَالَ قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَلَقِيتُ أَسْلَمَ
مَوْلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقُلْتُ حَدِّثْنِي عَنْ عُمَرَ فَقَالَ لَا أَسْتَطِيعُ أَخَافُ أَنْ
أَزِيدَ أَوْ أَنْقُصَ كُنَّا إِذَا قُلْنَا لِعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدِّثْنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ أَخَافُ
أَنْ أَزِيدَ حَرْفًا أَوْ أَنْقُصَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَهُوَ فِي النَّارِ

رواه أحمد وأبو يعلى الا إنه قال: من كذب علي متعمدا فليتبوأ مقعده من النار.

وفيه دحين بن ثابت أبو الغصن وهو ضعيف ليس بشيء.

616. Düceyn Ebu'l-Ğusn anlatmaktadır: Medine'ye geldim. Ömer b. el-Hattâb'ın azatlısı Eslem'le karşılaştım. Kendisine: "Bana Ömer'den hadis naklet" dedim. Bana yanıtı şöyle oldu: "Yapamam. Eksik ya da fazla bir şey söylemekten korkuyorum. Zira biz Ömer'e <Bize Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) hadis naklet> dediğimiz zaman, o bize: <Bir harf eksik, ya da fazla söylemekten korkarım; zira Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kim benim adıma yalan söylerse, cehenneme girer"* buyurdu> derdi."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ya'la'nın metni: *"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"* şeklindedir. Senedinde yer alan Düceyn b. Sâbit Ebu'l-Ğusn zayıftır, bir değer ifade etmez.

٦١٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ ، قَالَ : نا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ ،
عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ عُثْمَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُهُ ، يَقُولُ : مَا يَمْنَعُنِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 73; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 2859. Taberânî demiştir ki: "Bunu Amr b. Mâlik tek başına nakletmiştir ki, bundan maksat er-Râsibî'dir ve hadis uydurucudur. Senedinde yer alan Abdullah b. Büsr el-Hubrânî de zayıftır". Zehebî de, *Mîzân*'da (I, 385) "Bu münker bir hadistir" demiştir.

رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، إلا أَنْ أَكُونَ أَوْعَى أَصْحَابِهِ عَنْهُ لَكِنْ أَشْهَدُ لَسَمِعْتُهُ يَقُولُ : " مَنْ قَالَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

وفي رواية حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ ، نا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ سَالِمٍ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ بَيْتًا فِي النَّارِ "

رواهما أحمد وأبو يعلى والبزار ، وفي رواية البزار قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ من النار.

وكذلك أبو يعلى وهو حديث رجاله رجال الصحيح والطريق الاول فيها عبدالرحمن بن أبي الزناد وهو ضعيف وقد وثق.

617. Osman b. Affân dedi ki: Benim size Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) hadis nakletmeyişim, ashâbı arasında onun sözlerini en iyi belleyen kişi olmayışımdan değildir. Fakat şahadet ederim ki, onu (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim benim söylemediğim bir şeyi benim adıma naklederse, cehennemdeki yerine hazırlansın"* buyururken işittim.

Osman b. Affân'dan gelen bir diğer rivayete göre de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki evine hazırlansın" buyurmuştur.

★İki rivayeti de Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr nakletmişlerdir.

Bezzâr'ın rivayetine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"* şeklindedir.

Ebû Ya'lâ'nın rivayeti de aynı şekildedir. Bu, ravileri *Sahîh*'in ravileri olan bir hadistir. İlk tarikte ise Abdurrahman b. Ebi'z-Zinâd yer almıştır ki, zayıf olmakla beraber güvenilir olduğu da söylenmiştir.

٦١٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَحْبُوبٍ الْعَسْكَرِيُّ الزَّعْفَرَانِيُّ ، حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ الدَّارِمِيُّ ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ بَدْرٍ ، عَنْ رَاشِدٍ أَبُو مُحَمَّدٍ الْحِمَّانِيِّ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ ، عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ فِي الْجَنَّةِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ عَامِدًا مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

- قلت له في الصحيح لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ ، فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَلِجْ النَّارَ - رواه الطبراني في الصغير وفيه الربيع بن بدر وقد أجمعوا على ضعفه.

618. Hz. Ali'nin (kerramallahu vecheh) bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

Ben derim ki: *Sahîh-i Buhârî*'de Hz. Ali'den *"Benim adıma yalan söylemeyiniz; kim benim adıma yalan söylerse, cehenneme girer"* ifadesiyle bir hadis nakledilmiştir.

Yukarıdaki Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Rabî b. Bedr'in zayıflığı konusunda görüş birliği edilmiştir.[1]

٦١٩- حَدَّثَنَا يَحْيَى بن عُثْمَانَ بن صَالِح ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بن أَيُّوبَ بن سُلَيْمَانَ بن عِيسَى بن مُوسَى بن طَلْحَةَ بن عُبَيْدِ اللَّه ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ مُوسَى بن طَلْحَةَ ، عَنْ أَبِيهِ طَلْحَةَ بن عُبَيْدِ اللَّه ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ.

رواه أبو يعلى والطبراني في الكبير وإسناده حسن

619. Talha b. Ubeydullah demiştir ki: Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"* buyururken işittim.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٦٢٠- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، قَالَ : نَا يُوسُفُ بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي عَلْقَمَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَكَذِبٍ عَلَى أَحَدٍ ، مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه البزار وأبو يعلى وله عندهما إسنادان أحدهما رجاله موثقون.

620. Saîd b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki benim adıma söylenen bir yalan, başka biri adına söylenen yalana benzemez. Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup nakletmiş oldukları iki senetten birinin ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.[2]

٦٢١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الَّذِي يَكْذِبُ عَلَيَّ يُبْنَى لَهُ بَيْتٌ فِي النَّارِ

رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير ورجال أحمد رجال الصحيح

621. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim adıma yalan söyleyen kimse için cehennemde bir ev inşa edilir"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 924. Yine hadisin senedinde yer alan, Taberânî'nin hocası Muhammed b. Mahbûb el-Askerî ez-Za'ferânî'nin de biyografisi yoktur.

[2] Ebû Ya'lâ, no. 966; Bezzâr, no. 207. Bezzâr hadisle ilgili olarak demiştir ki: "Bu hadisin iki illeti vardır: biri İbn Huseym, Kays b. Ebî Alkame'dir, ki bu zatın bu hadis dışında bir yerde adının geçtiğini bilmiyoruz." Müellif aynı hadisi 208 numarada da nakletmiştir ve ravileri güvenilir kimselerdir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٦٢٢- وله عند الطبراني في الكبير والاوسط أيضا عن النبي صلى الله عليه وسلم قال مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا بنى اللّهُ لَهُ بَيْتًا فِي النَّارِ ورجاله موثقون.

622. Taberân'înin *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ında yine İbn Ömer'den nakledilen bir hadise göre de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, Allah cehennemde onun için bir ev inşa eder" buyurmuştur.

Hadisin ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٦٢٣- حَدَّثَنَا رَوْحٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي الْفَيْضِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنْ النَّارِ

رواه أحمد والطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

623. Muaviye b. Ebî Süfyân'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٦٢٤- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ سَلَمَةَ حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ مَوْلَى خَالِدِ بْنِ عُرْفُطَةَ أَنَّ خَالِدَ بْنَ عُرْفُطَةَ قَالَ وَسَمِعْتُ أَنَا مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ يَعْنِي حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ مَوْلَى خَالِدِ بْنِ عُرْفُطَةَ أَنَّ خَالِدَ بْنَ عُرْفُطَةَ قَالَ لِلْمُخْتَارِ هَذَا رَجُلٌ كَذَّابٌ وَلَقَدْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنْ جَهَنَّمَ

رواه أحمد وأبو يعلى ولفظه عند البزار: من قال علي ما لم أقل فليتبوأ مقعده من النار.

رواه الطبراني في الكبير نحو أحمد وفيه مسلم مولى خالد بن عرفطة لم يرو عنه إلا خالد بن سلمة.

624. Rivayet edildiğine göre Hâlid b. Urfuta, Muhtar hakkında demiştir ki: "Bu yalancı bir adamdır. Üstelik ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): <*Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın*> buyururken işittim."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Bezzâr'ın ifadesi ise *"Kim söylemediğim bir sözü benim adıma söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"* şeklindedir.

Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Ahmed b. Hanbel'in rivayetinin benzerini nakletmiş olup senedinde yer alan, Hâlid b. Urfuta'nın azatlısı Müslim'den sadece Hâlid b. Seleme rivayette bulunmuştur.

٦٢٥- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَكَتَبَ بِهِ إِلَيَّ قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ يَحْيَى بْنِ مَيْمُونٍ الْحَضْرَمِيِّ أَنَّ أَبَا مُوسَى الْغَافِقِيَّ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ يُحَدِّثُ عَلَى الْمِنْبَرِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَادِيثَ فَقَالَ أَبُو مُوسَى إِنَّ صَاحِبَكُمْ هَذَا لَحَافِظٌ أَوْ هَالِكٌ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ آخِرُ مَا عَهِدَ إِلَيْنَا أَنْ قَالَ عَلَيْكُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ وَسَتَرْجِعُونَ إِلَى قَوْمٍ يُحِبُّونَ الْحَدِيثَ عَنِّي فَمَنْ قَالَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ وَمَنْ حَفِظَ عَنِّي شَيْئًا فَلْيُحَدِّثْهُ

رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

625. Yahyâ b. Meymûn el-Hadramî'nin bildirdiğine göre Ebû Mûsa el-Ğâfikî, Ukbe b. Âmir'in minberde Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bazı hadisler naklettiğini işitir ve şöyle der: "Bu arkadaşınız (Ukbe) ya iyi bir hafız, ya da kendini helak eden biridir. Şüphesiz Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) son olarak bize şu nasihatte bulundu: *"Allah'ın kitabından ayrılmayın. Muhakkak ki sizler benden hadis nakletmeyi seven bir toplulukla karşılaşacaksınız. Kim benim söylemediğim bir şeyi benim adıma söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın. Kim de bir şeyi (hadisi) ezberlerse, onu nakletsin."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٦٢٦- حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ قَالَ عَبْد اللَّه وَأَظُنُّ أَنِّي سَمِعْتُهُ مِنْهُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي عَمْرٌو أَنَّ هِشَامَ بْنَ أَبِي رُقَيَّةَ حَدَّثَهُ قَالَ سَمِعْتُ مَسْلَمَةَ بْنَ مَخْلَدٍ وَهُوَ قَاعِدٌ عَلَى الْمِنْبَرِ يَخْطُبُ النَّاسَ وَهُوَ يَقُولُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَمَا لَكُمْ فِي الْعَصَبِ وَالْكَتَّانِ مَا يَكْفِيكُمْ عَنِ الْحَرِيرِ وَهَذَا رَجُلٌ فِيكُمْ يُخْبِرُكُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُمْ يَا عُقْبَةُ فَقَامَ عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ وَأَنَا أَسْمَعُ فَقَالَ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ وَأَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ لَبِسَ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا حُرِمَهُ أَنْ يَلْبَسَهُ فِي الْآخِرَةِ

رواه أحمد والطبراني في الكبير وأبو يعلى ورجالهم ثقات.

626. Hişam b. Ebî Rukayye anlatmaktadır:

Mesleme b. Mahled'den, minber üzerinde ayakta insanlara hitap ederken şöyle dediğini işittim: "Ey insanlar! Asb (iplik olarak boyanıp örülen bir kumaş türü/Yemen hırkası) ve keten kumaşlar, sizi ipekten müstağni kılmıyor mu? Aranızdaki şu adam size Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) haber nakledecektir. Kalk, Ukbe!"

Ukbe b. Âmir ayağa kalkarak şöyle dedi: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın." Şahadet/yemin ederim ki yine O'nu: *"Kim dünyada ipek giyerse, onu âhirette giymekten mahrum kalır"* buyururken işittim.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٦٢٧- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيِّ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ حَيَّانَ التَّيْمِيُّ قَالَ انْطَلَقْتُ أَنَا وَحُصَيْنُ بْنُ سَبْرَةَ وَعُمَرُ بْنُ مُسْلِمٍ إِلَى زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ فَلَمَّا جَلَسْنَا إِلَيْهِ قَالَ لَهُ حُصَيْنٌ لَقَدْ لَقِيتَ يَا زَيْدُ خَيْرًا كَثِيرًا ... قَالَ يَزِيدُ بْنُ حَيَّانَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ فِي مَجْلِسِهِ ذَلِكَ قَالَ بَعَثَ إِلَيَّ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ فَأَتَيْتُهُ فَقَالَ مَا أَحَادِيثُ تُحَدِّثُهَا وَتَرْوِيهَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نَجِدُهَا فِي كِتَابِ اللَّهِ تُحَدِّثُ أَنَّ لَهُ حَوْضًا فِي الْجَنَّةِ قَالَ قَدْ حَدَّثَنَاهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَعَدَنَاهُ قَالَ كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ شَيْخٌ قَدْ خَرِفْتَ قَالَ إِنِّي قَدْ سَمِعَتْهُ أُذُنَايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنْ جَهَنَّمَ وَمَا كَذَبْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه أحمد والطبراني في الكبير والبزار ورجاله رجال الصحيح.

627. Ebû Hayyân et-Teymî, amcasından (Yezîd b. Hayyân et-Teymî'den) şu sözünü nakleder: Ben, Husayn b. Sebra ve Ömer b. Müslim, Zeyd b. Erkam'ın yanına gittik. Yanına oturduğumuzda Husayn: "Zeyd! Sen pek çok hayır gördün" dedi.

Yezîd b. Hayyân anlatıyor: Zeyd o mecliste bize şunu anlattı: Abdullah b. Ziyâd bana haber gönderdi, yanına gittim. "Senin Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiğin ve Allah'ın kitabında yerini bulamadığımız şu hadisler neyin nesidir? O'nun cennette bir havuzu bulunduğundan bahsediyorsun" dedi. O da şöyle karşılık verdi: "Bize onu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) anlattı ve onu bize vaat etti." Abdullah: "Yalan söylüyorsun. Gerçekte sen aklı karışmış bir ihtiyarsın" deyince Zeyd şöyle cevap verdi: "Kesinlikle Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözlerini kulaklarım tam işitmiş ve kalbim iyice bellemiştir: <*Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın*> Ben, asla Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) adına yalan söylemedim."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٦٢٨- حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنِيهِ ابْنُ هُبَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ شَيْخًا مِنْ حِمْيَرَ يُحَدِّثُ أَبَا تَمِيمٍ الْجَيْشَانِيَّ أَنَّهُ سَمِعَ قَيْسَ بْنَ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ الْأَنْصَارِيَّ وَهُوَ عَلَى مِصْرَ يَقُولُ سَمِعْتُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ كِذْبَةً مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَضْجَعًا مِنْ النَّارِ أَوْ بَيْتًا فِي جَهَنَّمَ

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة ورجل لم يسم.

628. Kays b. Sa'd b. Ubâde el-Ensârî anlatmaktadır: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki bir döşeğe veya eve hazırlansın" buyururken işittim.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a ve ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.

٦٢٩- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، قَالَ : نا الأَعْمَشُ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا لِيُضِلَّ بِهِ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح ، قلت وهو عند الترمذي والنسائي دون قوله: ليضل به الناس.

629. Abdullah'ın (yani İbn Mes'ûd'un) bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim insanları doğru yoldan saptırmak için bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

Ben derim ki: Hadisi Tirmizî ve Nesâî de *"insanları doğru yoldan saptırmak için"* ifadesi olmaksızın nakletmişlerdir.

٦٣٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ ، نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، نا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ ، حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ ، يَزِيدُ بْنُ الْهَادِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مِنْ أَفْرَى الْفِرَى مَنْ أَرَى عَيْنَيْهِ فِي الْمَنَامِ مَا لَمْ تَرَ ، وَمِنْ أَفْرَى الْفِرَى مَنْ قَالَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ "

- قلت في الصحيح طرف من أوله - رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

630. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Görmediği bir şeyi gözlerine gösteren kimsenin bu yaptığı, en büyük iftiralardandır. Yine, benim söylemediğim bir şeyi söylediğimi iddia eden kişinin bu yaptığı da en büyük iftiralardandır" buyurmuştur.

Ben derim ki: Hadisin ilk kısmı *Sahîh-i Buhârî*'de geçmiştir.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٦٣١- ثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ ، ثنا عَائِذُ بْنُ شُرَيْحٍ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فِي رِوَايَةِ حَدِيثٍ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

- قلت هو في الصحيح خلا قوله في رواية حديث - رواه البزار وفيه عائذ بن شريح وهو ضعيف.

631. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bir hadis rivayet ederken benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Ben derim ki: Hadis *"bir hadis rivayet ederken"* ifadesi olmaksızın *Sahîh-i Buhârî*'de geçmiştir. Hadisin tamamını Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Âiz b. Şurayh zayıftır.[1]

٦٣٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مَابَهْرَامَ الإِيذَجِيُّ ، قَالا : حَدَّثَنَا مُطَرِّفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَنَاحٍ الضَّبِّيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ سَالِمٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه البزار وفيه عبدالمؤمن بن سالم ولم يرو عنه غير مطرف بن محمد.

632. İmrân'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülmü'min b. Sâlim'den, Mutarrif b. Muhammed'den başkası rivayette bulunmamıştır.[2]

٦٣٣- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ الثُّمَالِيُّ ثَابِتُ بن أَبِي صَفِيَّةَ، حَدَّثَنِي سَالِمُ بن أَبِي الْجَعْدِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بن مُحَمَّدِ بن الْحَنَفِيَّةِ، قَالَ: انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي إِلَى صِهْرٍ لَنَا مِنْ أَسْلَمَ، مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، يَقُولُ:"أَرِحْنَا بِهَا يَا بِلالُ الصَّلاةَ"، قَالَ: قُلْتُ: أَسَمِعْتَ ذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم؟ فَغَضِبَ وَأَقْبَلَ عَلَى الْقَوْمِ يُحَدِّثُهُمْ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ رَجُلا إِلَى حَيٍّ مِنَ الْعَرَبِ، فَلَمَّا أَتَاهُمْ، قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَنِي أَنْ أَحْكُمَ فِي نِسَائِكُمْ بِمَا شِئْتُ، فَقَالُوا: سَمْعًا وَطَاعَةً لأَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَبَعَثُوا رَجُلا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَالُوا: إِنَّ فُلانًا جَاءَنَا، فَقَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَنِي أَنْ أَحْكُمَ فِي نِسَائِكُمْ بِمَا شِئْتُ، فَإِنْ كَانَ أَمْرَكَ فَسَمْعًا وَطَاعَةً، وَإِنْ كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ فَأَحْبَبْنَا أَنْ نُعْلِمَكَ، فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَبَعَثَ رَجُلا مِنَ الأَنْصَارِ، وَقَالَ: اذْهَبْ إِلَى فُلانٍ فَاقْتُلْهُ وَأَحْرِقْهُ بِالنَّارِ، فَانْتَهَى إِلَيْهِ وَقَدْ مَاتَ وَقُبِرَ، فَأَمَرَ بِهِ فَنُبِشَ، ثُمَّ أَحْرَقَهُ بِالنَّارِ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:"مَنْ

---

1 Bezzâr, no. 212. Bezzâr demiştir ki: "Âiz b. Şurayh dışında <*bir hadis rivayet ederken*> ifadesini zikredeni bilmiyoruz."

2 Hadisin Arapça metni, senediyle birlikte Taberânî'nin *Turuk hadîsi men kezebe aleyye...* kitabından (no. 154) buraya alınmıştır.

كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ"، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيَّ فَقَالَ: تَرَانِي كَذَبْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ هَذَا؟ .

- قلت روى أبو داود منه: أرحنا بها يا بلال - رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو حمزة الثمالي وهو ضعيف واهي الحديث.

633. Abdullah b. Muhammed b. el-Hanefiyye anlatmaktadır: Babamla beraber, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından olan Eslemli bir hısmımızın yanına gittik. Onu şöyle derken işittim:

Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilal, bizi ferahlat- namaza çağır"* buyururken işittim.

Ben: "Sen bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittin mi?" diye sorunca kızdı ve orada bulunanlara şöyle anlatmaya başladı:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamı Arap kabilelerinden bir kabileye gönderir. Yanlarına varınca onlara: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana, kadınlarınız hakkında dilediğim hükmü vermemi emretti" der. Kabile mensupları: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) emrini dinledik, itaat ettik" derler. Sonra bir adamı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderirler. Adamları: "Falan kimse bize geldi ve Peygamber bana, kadınlarınız hakkında hüküm vermemi emretti. Eğer bu senin emrin ise, dinler itaat ederiz. Eğer bu senin emrin değilse, bunu sana bildirmek istedik" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öfkelenir ve Ensar'dan birini göndererek:

"Falan kimseye git ve onu öldür, ateşte yak!" buyurur. Yanına vardığında adam ölmüş ve defnedilmişti. Emir verip, mezarı açtırır. Sonra bedenini ateşte yakar. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"* buyurur.

Bunu gördükten sonra benim Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) adına yalan söylediğimi yine de düşünür müsün?

Ben derim ki: Ebû Dâvud hadisin *"Ey Bilâl! Bizi ferahlat"* kısmını nakletmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Hamza es-Sümâlî zayıftır, hadisi çürüktür.

٦٣٤- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَبُو طَلْحَةَ مُوسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخُزَاعِيُّ ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نا وُهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : نا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، أَنَّ رَجُلا لَبِسَ حُلَّةً مِثْلَ حُلَّةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ أَتَى أَهْلَ بَيْتٍ مِنَ الْمَدِينَةِ , فَقَالَ : النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَنِي أَيَّ أَهْلِ بَيْتٍ شِئْتُ اسْتَطْلَعْتُ ، فَقَالُوا : عَهْدُنَا بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ لا يَأْمُرُ بِالْفَوَاحِشِ , قَالَ : فَأَعَدُّوا لَهُ بَيْتًا ، وَأَرْسَلُوا رَسُولا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ، فَأَخْبَرَهُ ، فَقَالَ لأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ : " انْطَلِقَا إِلَيْهِ ، فَإِنْ وَجَدْتُمَاهُ حَيًّا فَاقْتُلاهُ ، ثُمَّ حَرِّقَاهُ بِالنَّارِ ، وَإِنْ

وَجَدْتُمَاهُ قَدْ كُفِيتُمَاهُ فَحَرِّقَاهُ ، وَلا أُرَاكُمَا إلا وَقَدْ كُفِيتُمَاهُ " ، فَأَتَيَاهُ فَوَجَدَاهُ قَدْ خَرَجَ مِنَ اللَّيْلِ يَبُولُ ، فَلَدَغَتْهُ حَيَّةٌ أَفْعَى ، فَمَاتَ ، فَحَرَّقَاهُ بِالنَّارِ ، ثُمَّ رَجَعَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَخْبَرَاهُ الْخَبَرَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عطاء بن السائب وقد اختلط وأخرج البخاري والترمذي منه: من كذب علي الحديث.

634. Abdullah b. Amr'ın naklettiğine göre bir adam Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) elbisesi gibi elbise giyerek Medine'de bir hane halkının yanına gitti ve: "Bana Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) dilediğim hane halkını, araştırmamı emretti" dedi. Ev halkı: "Bizim tanıdığımız Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) çirkin şeyleri emretmez!" dediler. Sonra ona bir yer hazırladılar ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir elçi göndererek bu durumu kendisine haber verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir ve Ömer'e:

"Ona gidin. Eğer canlı bulursanız öldürün. Sonra da ateşte yakın. Eğer ölü bulursanız, size ihtiyaç kalmamış demektir. Sizin yapacağınız, zaten yapılmıştır. Ama yine de onu yakın" diye emir verdi. Ebû Bekir ve Ömer adamın yanına vardıklarında, gördüler ki, adam gece küçük abdest bozmak için dışarı çıktığında, kendisini zehirli bir yılan sokmuş ve ölmüştü. Onlar da bedenini ateşe verdiler. Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına varıp durumu bildirdiler. Daha sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Atâ b. es-Sâib bunamıştır. Buhârî ve Tirmîzî bu sahabiden sadece *"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse..."* hadisini nakletmişlerdir.[1]

٦٣٥- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُوسَى بْنُ عُثْمَانَ الْحَضْرَمِيُّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ ، وَالْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، أن النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

---

[1] Matbu nüshanın dipnotuna şu kayıt düşülmüştür: Mülahaza: "Atâ b. es-Sâib'in ravisi Vüheyb b. Hâlid'dir. Ebû Dâvud'un zikrettiğine göre bu hadisi ondan, bunamasından sonra işitmiştir. Buhârî'nin *Sahîh*'inde ise hadisin bir kısmı yer almış, fakat olay anlatılmamıştır."

رواه الطبراني في الاوسط وقال لم يروه عن أبي إسحق إلا موسى بن عمران الحضرمي ، قلت وهو متروك شيعي.

635. Zeyd b. Erkam ve Berâ b. Âzib'in naklettiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve "Bunu Ebû İshâk'tan, Mûsa b. İmrân'dan başkası rivayet etmemiştir" kaydını düşmüştür.

Ben derim ki: Bu zat bir Şiî mutaassıbı olup metrûktur.

٦٣٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الأَحْوَلُ ، قَالَ : حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ نَافِعٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وفيه خالد بن نافع الاشعري ضعفه أبو زرعة وغيره.

636. Ebû Mûsa –el-Eş'arî-nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hâlid b. Nâfi' el-Eş'arî'yi Ebû Zür'a ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

٦٣٧- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ جَرِيرِ بْنِ جَبَلَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبِي ، ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ جَرِيرِ بْنِ جَبَلَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو زَيْدٍ الْهَرَوِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح إلا أن الطبراني قال حدثنا أحمد ثنا أبي ولا أعرفهما .

637. Muâz b. Cebel demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Taberânî senedinde demiştir ki: "Bize Ahmed nakletti. Dedi ki: Bize babam nakletti..." Bu iki şahsı teşhis edemedim.[1]

---

[1] *M. el-Evsat*'ın matbu nüshasının dipnotuna şu kayıt düşülmüştür: Mülahaza: "Ben derim ki: Bu zat, Ahmed b. Ubeydullah b. Cerîr b. Cibille olup, Ubeydullah güvenilir kimsedir. Bu hadisi kendisinden sadece oğlu nakletmemiştir. Ayrıca Ubeydullah'tan hadis nakleden güvenilir ravilerden biri olan Ahmed b. Züheyr et-Testürî de nakletmiştir."

٦٣٨- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْوَرَّاقُ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْوَلِيدِ الطَّبَرَانِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ زِمْلٍ السَّكْسَكِيُّ ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ السَّكْسَكِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ الْجُهَنِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وفيه الهيثم بن عدي قال البخاري وغيره كذاب.

638. Amr b. Mürre el-Cühenî demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Heysem b. Adî hakkında Buhârî ve başkaları "hadis uydurucusu" hükmünü vermişlerdir.

٦٣٩- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نُبَيْطِ بْنِ شَرِيطٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ نُبَيْطِ بْنِ شَرِيطٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الصغير وشيخه أحمد بن إسحق بن إبراهيم بن نبيط كذبه صاحب الميزان وبقية إسناده لم أر من ذكر أحدا منهم إلا الصحابي.

639. Nubayt b. Şerît'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup hocası Ahmed b. İshâk b. İbrâhîm b. Nubayt'ı *Mîzân* müellifi yalancılıkla itham etmiştir. Seneddeki kalan ravilerinden, sahabi dışında hiçbirini zikredeni görmedim.

٦٤٠- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالا : حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ يَعِيشَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي فَاطِمَةَ ، عَنْ أَبِي مَرْيَمَ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ ، يَقُولُ لأَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ : أَنْشُدُكَ اللَّهَ أَلَمْ تَسْمَعْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ " فَسَكَتَ أَبُو مُوسَى وَلَمْ يَقُلْ شَيْئًا

رواه الطبراني في الكبير وفيه علي بن الحزور ضعفه البخاري وغيره ويقال له علي بن أبي فاطمة.

640. Ebû Meryem der ki: Ammâr b. Yâsir'i, Ebû Mûsa'ya şöyle derken işittim: Allah aşkına şöyle, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmedin mi?:

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın."

Ebû Mûsa sustu, bir şey söylemedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. el-Hazevver'i[1] Buhârî ve başkaları zayıf görmüşlerdir ki adı, Ali b. Ebî Fâtıma diye anılır.

٦٤١ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ الْمِسْمَعِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَوْنُ بْنُ كَهْمَسٍ ، ح وَحَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْخَفَّافُ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ ، قَالا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي نَوَارٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ أَرْطَأَةَ ، عن عمرو بن عبسة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا (لِيُضِلَّ بِهِ النَّاسَ) فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ.

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

641. Amr b. Abese'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim insanları doğru yoldan saptırmak için bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٦٤٢ – وعن عمرو بن حريث عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا لِيُضِلَّ بِهِ النَّاسَ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبد الكريم ابن أبي المخارق وهو ضعيف.

642. Amr b. Hureys'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim insanları doğru yoldan saptırmak için bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Abdülkerîm b. Ebi'l-Muhârik zayıftır.[2]

٦٤٣ – حَدَّثَنَا عُبَيْدٌ الْعِجْلُ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الأَعْلَى ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبدالاعلى بن عامر والاكثر على تضعيفه.

643. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

---

1 Ali b. el-Hazevver hakkında Heysemî "metrûk" demiştir. (IX, 132).

2 Senedinde ismi geçen Ömer b. Subh da metrûk olup İbn Râheveyh kendisini yalancılıkla itham etmiştir. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1011.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup çoğunluk senedinde ismi geçen Abdûla'lâ b. Âmir'in zayıf olduğu görüşündedir.[1]

٦٤٤- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرِو بْنِ جَبَلَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْفَضْلِ السُّلَمِيُّ ، عَنْ غَزْوَانَ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن زكريا الغلابي وثقه ابن حبان وقال الدارقطني يضع الحديث.

644. Utbe b. Ğazvân demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Muhammed b. Zekeriyâ el-Ğalâbî'yi İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Dârekutnî hakkında "Hadis uydururdu" açıklamasını yapmıştır.[2]

٦٤٥- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الأَبْطَحِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ الرَّقِّيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَهْدَمٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبِي زَهْدَمُ بْنُ الْحَارِثِ ، عَنِ الْعُرْسِ بْنِ عَمِيرَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه أحمد بن علي الافطح عن يحيى بن زهدم بن الحارث قال ابن عدي لا أدري البلاء منه أو من شيخه

645. Urs b. Amîra demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyururken işittim.

★Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Hadisi Ahmed b. Ali el-Eftah kanalıyla Yahyâ b. Zehdem b. el-Hâris'den nakletmiştir ki, İbn Adî: "Hadisteki sorun bundan mı? yoksa hocasından mı kaynaklanıyor, bilmiyorum" demiştir.

٦٤٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، وَمُوسَى بْنُ هَارُونَ ، قَالا : حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ زَنْجَلَةَ الرَّازِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الصَّبَّاحُ بْنُ مُحَارِبٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عمر بن عبدالله بن يعلى وهو متروك الحديث.

---

1 Hadis zevaidden değildir. Zira bunu Tirmizî *Sünen*'inde rivayet etmiştir. no. 2951, 2952. Ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 269, 293, 327; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, no. 2338.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 117. Senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Amr b. Cebele de metrûktur. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 455.

646. Ya'lâ b. Murre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ömer b. Abdullah b. Ya'lâ hadisi metrûk biridir.

٦٤٧- حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ حَمْدَوَيْهِ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُرَيْجٌ ، قَالَ : حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْجَعِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير والبزار وفيه خلف بن خليفة وثقه يحيى بن معين وغيره وضعفه بعضهم.

647. Ebû Mâlik el-Eşca'î, babası kanalıyla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü nakletmiştir:

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Halef b. Halîfe'yi Yahyâ b. Maîn ve başkaları güvenilir görürken bazı âlimler zayıf saymıştır.

٦٤٨- وعن سلمان قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

رواه الطبراني في الكبير وإسناده من قبل هلال الوزان لم أجد من ذكرهم وكذلك الحديث الآتي.

648. Selmân'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki bir eve hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde Hilâl el-Vezzân'dan önce ismi geçenleri zikredeni görmedim. Hemen peşinden gelen hadis de aynıdır.

٦٤٩- حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَزَّازُ الْبَصْرِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ غَالِبٍ السُّلَمِيُّ ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَبُو بَكْرٍ الْعَبْدِيُّ ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ يُونُسَ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ هِلالٍ الْوَزَّانِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ سَلْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ بَيْتًا فِي النَّارِ ، وَمَنْ رَدَّ حَدِيثًا عَنِّي ، فَلْيَتَبَوَّأْ بَيْتًا فِي النَّارِ ، وَمَنْ رَدَّ حَدِيثًا بَلَغَهُ عَنِّي ، فَأَنَا مُخَاصِمُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَإِذَا بَلَغَكُمْ عَنِّي حَدِيثٌ وَلَمْ تَعْرِفُوهُ ، فَقُولُوا : اللَّهُ أَعْلَمُ "

رواه الطبراني في الكبير .

649. Selmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki bir eve hazırlansın.Kim kendisine benden ulaşan bir hadisi reddederse, cehennemdeki bir eve hazırlansın. Kim kendisine benden ulaşan bir hadisi reddederse, ben kıyamet günü onun hasmı olup kendisini dava ederim. Benden size bir hadis ulaşır da doğru olup olmadığını bilemezseniz, <Doğrusunu en iyi Allah bilir> deyin."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.

٦٥٠- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ وَكِيلُ آلِ الزُّبَيْرِ بْنِ شُعَيْبٍ الْبَصْرِيُّ : أَنَّ بَنِي صُهَيْبٍ ، قَالُوا لِصُهَيْبٍ : يَا أَبَانَا ، مَا بَالُ أَبْنَاءِ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُونَ عَنْ آبَائِهِمْ ؟ فَقَالَ صُهَيْبٌ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ " - فذكر الحديث.

رواه الطبراني في الكبير وفيه عمرو بن دينار قهرمان آل الزبير وهو متروك الحديث.

650. Zübeyr b. Şuayb el-Basrî'nin naibi/vekili Amr b. Dînâr'ın bildirdiğine göre Suhayb'ın oğulları Suhayb'a: "Baba, Hz. Peygamber'in ashabının oğulları hep babalarından hadis nakletmekteler" dediler. Suhayb da: "Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem):

<*Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın*> buyururken işittim" dedi....

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Amr b. Dînâr Kahramân Âl-i Zübeyr hadisi metrûk biridir.

٦٥١- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ قَالَ : حَدَّثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

651. Sâib b. Yezîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٦٥٢- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ ، ثنا سَلْمُ بْنُ زُرَيْرٍ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ السَّلُولِيُّ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ حَدَّثَ عَنِّي حَدِيثًا كَذِبًا مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه شهر بن حوشب وهو مختلف فيه.

652. Ebû Umâme demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim benim adıma bile bile asılsız/yalan bir söz naklederse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Şehr b. Havşeb ihtilaflıdır.

٦٥٣- حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ الدَّلالُ ، ثنا أُسَيْدُ بْنُ زَيْدٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنِ الأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنْ بَيْنِ عَيْنَيْ جَهَنَّمَ " فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِهِ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، نُحَدِّثُ عَنْكَ بِالْحَدِيثِ نَزِيدُ وَنُنْقِصُ ، قَالَ : " لَيْسَ ذَا أَعْنِيكُمْ إِنَّمَا أَعْنِي الَّذِي يَكْذِبُ عَلَيَّ مُتَحَدِّثًا ، يَطْلُبُ بِهِ شَيْنَ الإِسْلامِ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّكَ قُلْتَ : بَيْنَ عَيْنَيْ جَهَنَّمَ ، وَهَلْ لِجَهَنَّمَ عَيْنٌ ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَهُ يَقُولُ : إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا سورة الفرقان آية ١٢ فَهَلْ تَرَاهُمْ إِلا بِعَيْنَيْنِ ؟ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه الاحوص بن حكيم ضعفه النسائي وغيره ووثقه العجلي ويحيى بن سعيد القطان في رواية ورواه عن الاحوص محمد بن الفضل بن عطية ضعيف .

653. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemin iki gözü arasındaki yerine hazırlansın"* buyurmuştur. Bu haber ashâbına ağır geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Hadisi naklederken eksik ya da ilave yapabiliyoruz! (Bunun hükmü nedir?)" diye sordular. Şöyle buyurdu:

"Ben sizi kastetmiyorum. Asıl benim kastettiğim, İslâm'ı karalamak amacıyla konuşurken benim adıma yalan söyleyen kişidir."

"Ey Allah'ın Resûlü! Sen <cehennemin iki gözü arası> tabirini kullandın. Cehennemin de gözleri var mıdır?" diye sordular.

"Evet. Allah Teala'nın "Cehennem uzak bir yerden kendilerini görünce..."[1] *kavlini duymadınız mı? Onları iki gözü olmadan görür mü hiç?"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan el-Ahvas b. Hakîm'i Nesâî ve başkaları zayıf görürken Iclî ve bir rivayete göre Yahyâ b. Saîd el-Kattân güvenilir kabul etmişlerdir. Hadisi Ahvas'tan rivayet eden Muhammed b. Fadl b. Atıyye ise zayıftır.[2]

٦٥٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْهَيْصَمِ ، ثنا زِيَادُ بْنُ سَيَّارٍ ، عَنْ عَزَّةَ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ أَبَا قِرْصَافَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " حَدِّثُوا عَنِّي بِمَا تَسْمَعُونَ ،

---

[1] Furkân Sur. 25/12.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de yer alan rivayetin senedinde Useyd b. Zeyd geçmiştir ki, münekkid âlimler onun yalancı olduğunu söylemişlerdir. Hatîb'in de *el-Kifâye*'de (200) rivayet etmiş olduğu bu hadis, uydurma bir hadistir. Bkz. *es-Silsiletü'z-za'îfe*, no. 994.

وَلا يَحِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يَكْذِبَ عَلَيَّ ، فَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ ، وَقَالَ : عَلَيَّ غَيْرَ مَا قُلْتُ ، بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي جَهَنَّمَ يَرْتَعُ فِيهِ "

رواه الطبراني في الكبير وإسناده لم أر من ترجمهم.

654. Ebû Kırsâfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden, benden işittiklerinizi nakledin. Hiç kimseye benim adıma yalan söylemesi helâl değildir. Kim, benim söylediklerim dışında bir şeyi benim adıma söylerse, kendisi için cehennemde bir ev yaptırılır ve orada yaşar"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan ravilerin biyografisini yazana rastlamadım.

٦٥٥ – حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الصَّوَّافُ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ ، ثنا رِفَاعَةُ بْنُ الْهُرَيْرِ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " لا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ لَيْسَ كَذِبٌ عَلَيَّ كَكَذِبٍ عَلَى أَحَدٍ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه رفاعة بن الهدير ضعفه ابن حبان وغيره.

655. Râfi' b. Hadîc'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim adıma yalan söylemeyin. Çünkü benim adıma söylenen bir yalan, başka biri adına söylenen yalana benzemez"* buyurmuştur.

Taberânî hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Rifâ'a b. Hüreyr'i İbn Hibbân ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

٦٥٦ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو الضَّبِّيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَيْرِيزٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ كَذَبَ عَلَى نَبِيِّهِ ، أَوْ عَلَى عَيْنَيْهِ ، أَوْ عَلَى وَالِدَيْهِ ، لَمْ يُرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ "

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

656. Evs b. Evs'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, (hadis uydurarak) peygamberi adına veya (yalancı görgü tanıklıklığı yapmak suretiyle) gözleri adına veyahut (nesebini yanlış söyleyerek) anne babası adına yalan söylerse, cennetin kokusunu alamaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٦٥٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : ثنا أَبُو بِلالٍ الأَشْعَرِيُّ ، قَالَ : ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ رِبْعِيٍّ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ صلى الله عليه وسلم : " لا تَكْذِبُوا عَلَيَّ ، إِنَّ الَّذِي يَكْذِبُ عَلَيَّ لَجَرِيءٌ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه أبو بلال الاشعري ضعفه الدارقطني.

657. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim adıma yalan söylemeyin. Şüphesiz benim adıma yalan söyleyen, pek cüretkârdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Hilâl el-Eş'arî'yi Darekutnî zayıf görmüştür.

٦٥٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، قال : ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ الْعَلافُ الرَّازِيُّ ، قال : نا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ ، عَنْ أَبِي خَلْدَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ مَيْمُونًا الْكُرْدِيَّ وَهُوَ عِنْدَ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ فَقَالَ لَهُ مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ : مَا لِلشَّيْخِ لا يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ ؟ فَإِنَّ أَبَاكَ قَدْ أَدْرَكَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم وَسَمِعَ مِنْهُ ، قَالَ : كَانَ أَبِي لا يُحَدِّثُنَا عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مَخَافَةَ أَنْ يَزِيدَ أَوْ يُنْقِصَ . وَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط وإسناده حسن إن شاء الله.

658. Ebû Halde anlatmaktadır: Meymûn el-Kürdî'yi Mâlik b. Dînâr'ın yanında işittim. Mâlik b. Dînâr kendisine: "Niçin şeyh, babasından hadis nakletmez? Zira senin baban Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) yetişmiş ve onu dinlemişti" dedi.

O da: "Benim babam eksik ya da fazla söyleyeceği korkusuyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) hadis nakletmez ve derdi ki: Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi inşaallah *hasen*dir.

٦٥٩- وعن أبي هريرة قال ثَلاثَةٌ لا يَرِيحُونَ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ : رَجُلٌ ادَّعَى لِغَيْرِ أَبِيهِ ، وَرَجُلٌ كَذَبَ عَلَيَّ ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَى عَيْنَيْهِ.

رواه البزار وفيه عبد الرزاق بن عمر ضعيف لم يوثقه أحد.

659. Ebû Hureyre demiştir ki: "Şu üç kişi cennetin kokusunu alamaz: "Kendisini babasından başkasına nispet eden, Peygamber'i adına yalan konuşan ve bir de gözleri adına yalan söyleyen (yalancı tanık) kişi."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdürrezzâk b. Ömer zayıftır, kimse tarafından güvenilir olduğu söylenmemiştir.[1]

---

[1] Fakat aynı hadis merfû olarak Saîd b. el-Museyyeb kanalıyla Ebû Hureyre'den tahric olunmuştur; bkz. İbn Adî, *el-Kâmil*, no. 4304. (*Cevâmiu'l-kelim*)

(باب فيمن كَذَبَ بما صَحَّ مِنَ الحديث)

Sahîh Hadisi İnkar Etmek

٦٦٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ ، نَا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو السَّكُونِيُّ ، نَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ مَحْفُوظِ بْنِ مِسْوَرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ بَلَغَهُ عَنِّي حَدِيثٌ فَكَذَّبَ بِهِ ، فَقَدْ كَذَّبَ ثَلاثَةً : اللَّهَ ، وَرَسُولَهُ ، وَالَّذِي حَدَّثَ بِهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه محفوظ بن ميسور ذكره ابن أبي حاتم ولم يذكر فيه جرحا ولا تعديلا.

660. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kime benden bir hadis ulaşır da onu yalanlarsa, üç şeyi yalanlamış olur: Allah'ı, Resûlü'nü ve bir de benim sözümü"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mahfûz b. Misver'i[1] İbn Ebî Hâtim eserinde, hakkında herhangi bir cerh/tenkit ya da tadil (aklama) nakletmeksizin zikretmiştir.

٦٦١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، حَدَّثَنَا بَزِيعٌ أَبُو الْخَلِيلِ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ بَلَغَهُ عَنِ اللَّهِ فَضِيلَةٌ فَلَمْ يُصَدِّقْ بِهَا ، لَمْ يَنَلْهَا"

رواه أبو يعلى والطبراني في الاوسط وفيه بزيع أبو الخليل وهو ضعيف.

661. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kime Allah'tan bir fazilet ulaşır da onu tasdik etmezse, o fazilete nail olamaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Büzey'[2] Ebu'l-Halîl zayıftır.

(باب في الكلامِ في الرُّواة)

Ravileri Tenkit Etmek

٦٦٢- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ ، ثنا الْجَارُودُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَتَرِعُونَ عَنْ ذِكْرِ الْفَاجِرِ ؟ اذْكُرُوهُ بِمَا فِيهِ يَعْرِفُهُ النَّاسُ "

رواه الطبراني في الثلاثة وإسناد الاوسط والصغير حسن رجاله موثقون واختلف في بعضهم اختلافا لا يضر.

---

[1] Mahfûz b. Misver el-Fihrî hakkında Zehebî, *Mizân*'da (III, 144): "Bu zatın kim olduğu bilinmemektedir" demiştir.

[2] Büzey hakkında Heysemî: "Hadis uydurmakla itham edilmiştir" demiştir. (II, 24) bkz. Ebû Ya'lâ no. 3443.

662. Muaviye b. Hayde'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine hutbe irat ederek: *"Faciri (günahkârı) anmaktan sakınsanız bile, onu deşifre ediniz ki, insanlar ondan korunsunlar"* buyurmuş.

★Hadisi Taberânî üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağir*'in ravi zincirleri *hasen*dir. Ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir. Bir kısmı hakkında ihtilaf edilmiş olsa de bu ihtilaf zarar verecek düzeyde değildir.[1]

٦٦٣– حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا جُعْدُبَةُ بْنُ يَحْيَى اللَّيْثِيُّ ، ثنا الْعَلاءُ بْنُ بِشْرٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ لِلْفَاسِقِ غِيبَةٌ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه العلاء بن بشر ضعفه الازدي.

663. Yine Muaviye b. Hayde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Fâsık biri için gıybet mevzu bahis değildir" buyurmuştur.[2]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Alâ b. Bişr'i Ezdî zayıf görmüştür.

٦٦٤– حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْوَلِيدِ الشَّنِّيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ قَالَ جَلَسَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَجْلِسًا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْلِسُهُ تَمُرُّ عَلَيْهِ الْجَنَائِزُ قَالَ فَمَرُّوا بِجَنَازَةٍ فَأَثْنَوْا خَيْرًا فَقَالَ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرُّوا بِجَنَازَةٍ فَأَثْنَوْا خَيْرًا فَقَالَ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرُّوا بِجَنَازَةٍ فَقَالُوا خَيْرًا فَقَالَ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرُّوا بِجَنَازَةٍ فَقَالُوا هَذَا كَانَ أَكْذَبَ النَّاسِ فَقَالَ إِنَّ أَكْذَبَ النَّاسِ أَكْذَبُهُمْ عَلَى اللَّهِ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ مَنْ كَذَبَ عَلَى رُوحِهِ فِي جَسَدِهِ – فذكر الحديث.

رواه أحمد وفيه عمر بن الوليد الشنى ضعفه النسائي ويحى القطان.

664. Abdullah b. Bureyde anlatmaktadır: Hz. Ömer, daha önce Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) oturduğu yere oturdu ve yanından cenazeler geçmeye başladı. İnsanlar bir cenaze geçirdiler ve hakkında hayır söz söylediler. Ömer: "Hak etti" dedi. Sonra bir cenaze daha geçirdiler ve: "Bu, insanların en yalancısı idi" dediler. Bunun üzerine "İnsanların en yalancısı Allah adına yalan söyleyendir. Sonra peşlerinden, henüz bedeninden ayrılmamış ruhu adına yalan söyleyenler gelir..." dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Ömer b. el-Velîd eş-Şennî'yi Nesâî ve Yahyâ el-Kattân zayıf görmüşlerdir.

---

[1] Hadis zayıftır. Bkz. *es-Silsiletü'z-za'îfe*, no. 583.

[2] Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, no. 1131, 1132; İbn Hacer, *Lisânu'l-Mîzân*, IV, 183; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XIX, 418.

٦٦٥- حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، قَالَ : لَقَّنْتُ سَلَمَةَ بْنِ عَلْقَمَةَ ، فَحَدَّثَنِي بِهِ ، فَرَجَعَ عَنْهُ ، ثُمَّ قَالَ : " إِذَا أَرَدْتَ أَنْ يُكَذِّبَ صَاحِبَكَ فَلَقِّنْ.

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات.

665. Hammad b. Zeyd demiştir ki: Seleme b. Alkame'ye telkinde bulundum (yani ona bilerek hatalı bir rivayet sundum). Sonra bana benim telkin ettiğimi rivayet etti. Sonra (yanlışı fark edip) bundan dönerek: "Eğer arkadaşını yalancı çıkarmak istersen, ona telkinde bulun" dedi.

★Bunu Ebû Ya'lâ, rivayet etti; ravileri güvenilir kimselerdir.

(باب الإمْسَاكُ عَنْ بَعْضِ الحديث)

Bazı Hadisleri Rivayetten Sakınmak

٦٦٦- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ فِيلٍ الأَنْطَاكِيُّ ، نَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الأَنْصَارِيُّ ، نَا مَعْنٌ ، عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِدْرِيسَ الأَوْدِيِّ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : بَعَثَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى ابْنِ مَسْعُودٍ ، وَأَبِي مَسْعُودٍ الأَنْصَارِيِّ ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ ، فَقَالَ " مَا هَذَا الْحَدِيثُ الَّذِي تُكْثِرُونَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ ! " فَحَبَسَهُمْ بِالْمَدِينَةِ حَتَّى اسْتُشْهِدَ

رواه الطبراني في الاوسط - قلت هذا أثر منقطع وإبراهيم ولد سنة عشرين و لم يدرك من حياة عمر إلا ثلاث سنين وابن مسعود كان بالكوفة ولا يصح هذا عن عمر قلت ويأتي باب التثبت والامساك عن بعض الحديث.

666. İbrâhîm b. Abdurrahman b. Avf anlatmaktadır: Ömer b. el-Hattâb, İbn Mes'ûd, Ebû Mes'ûd el-Ensârî ve Ebu'd-Derdâ'ya haber göndererek: "Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet ettiğiniz onca haber neyin nesidir?" dedi ve sonra, şehit edildiği tarihe kadar onları Medine'de tuttu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ben derim ki: Bu haber munkatıdır. Zira İbrâhîm h. 20 yılında doğmuş ve Hz. Ömer'in hayatının ancak üç yılına yetişmiştir. O zaman İbn Mes'ûd Kufe'de idi. Dolayısıyla bu haberin Ömer'den nakli sahih değildir.[1]

Ben derim ki: "Bazı Hadislerin Araştırılması ve Rivayetinden Sakınılması" başlığıyla ileride bir bölüm gelecektir.

---

[1] Matbu nüshanın dipnotunda şöyle geçmiştir: "Tam tersine bu haberin Ömer'den nakli bir kaç açıdan sahihtir: Ömer hadis rivayeti konusunda sertti."

(باب مَعرفةُ أَهْلِ الحديث بصَحيحه وضعيفه)

Hadis Uzmanlarının Hadisin Sahîhini ve Zayıfını Bilmeleri

٦٦٧- حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ وَعَنْ أَبِي أُسَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ إِذَا سَمِعْتُمْ الْحَدِيثَ عَنِّي تَعْرِفُهُ قُلُوبُكُمْ وَتَلِينُ لَهُ أَشْعَارُكُمْ وَأَبْشَارُكُمْ وَتَرَوْنَ أَنَّهُ مِنْكُمْ قَرِيبٌ فَأَنَا أَوْلَاكُمْ بِهِ وَإِذَا سَمِعْتُمْ الْحَدِيثَ عَنِّي تُنْكِرُهُ قُلُوبُكُمْ وَتَنْفِرُ أَشْعَارُكُمْ وَأَبْشَارُكُمْ وَتَرَوْنَ أَنَّهُ مِنْكُمْ بَعِيدٌ فَأَنَا أَبْعَدُكُمْ مِنْهُ

رواه أحمد والبزار ورجاله رجال الصحيح.

667. Ebû Humeyd ve Ebû Useyd'in bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Benden bir hadis işittiğinizde eğer ona aklınız/kalbiniz yatıyor, tüyleriniz ve derileriniz ısınıyor ve onun size yakın olduğunu düşünüyorsanız, (bilin ki) ben ona sizden daha yakınımdır. Şayet benden bir hadis işittiğinizde kalpleriniz onu reddediyor, tüyleriniz ve derileriniz ondan tiksiniyor ve onun sizden uzak olduğunu düşünüyorsanız (bilin ki) ben ondan daha uzağımdır."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٦٦٨- وعن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا حدثتم عني حديثا فوافق الحق فأنا قلته.

رواه البزار وفيه أشعث بن براز ولم أر من ذكره.

668. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Size benden nakledilen bir hadis eğer hakikate muvafık düşerse, onu mutlaka ben söylemişimdir" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde geçen Eş'as b. Berrâz'ı[1] zikredene rastlamadım.[2]

---

[1] Yazma nüshada bu zatın ismi Eş'as b. Nezzâr şeklinde geçmiştir.

[2] A ve B nüshalarının kenarında şu açıklama yapılmıştır: "Hafız İbn Hacer der ki: Ben derim ki: Bu zat zayıflığıyla tanınmaktadır. Buhârî onun hakkında "Hadisi münkerdir, demiştir". Matbu nüshanın dipnotunda ise şu kayıt vardır: "Ben derim ki –yani Heysemî–: Buhârî bu zat hakkında "Hadisi münkerdir" derken bir grup bilgin de onu zayıf görmüştür". Hadis için bkz. Zehebî, *Mîzânü'l-i'tidâl.* Zehebî hadisi *münker* olarak değerlendirmiştir.

(باب طلبُ الإسْناد ممَّنْ أَرْسَلَ)

Hadisi Mürsel Olarak Rivayet Edene Senedini Sormak

٦٦٩– حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَسْمَلِيُّ ، أَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ ، نَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ : قَامَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، أَوْ إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، إِلَى الْحَسَنِ فَقَالَ : يَا أَبَا سَعِيد ، إِنَّا نَسْمَعُ مِنْكَ أَحَادِيثَ تُحَدِّثُ بِهَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَسْنِدْهَا لَنَا . فَقَالَ : سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ ، فَقَالَ : حَدِيثُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قِيَامِ السَّاعَةِ ، فَقَالَ : حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَحَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَحَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قُدَامَةَ وَكَانَ امْرَأً صِدْقٍ ، عَنِ الأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : فَقَامُوا وَقَالُوا : كِدْنَا نَغْلِبُ عَلَى هَذَا الشَّيْخِ

رواه البزار هكذا وفي إسناده مبارك بن فضالة وهو ثقة مدلس.

669. Mübârek b. Fadâle bildiriyor: İsmâîl b. İbrâhîm veya İbrâhîm b. İsmâîl, Hasan'ın (el-Basrî) yanına gitti ve: "Ey Ebû Saîd! Biz senden bazı hadisler dinliyoruz. Bunları Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) naklediyorsun. Onların senetlerini bize söyle" dedi.

Hasan: "Hangisini istiyorsan, sor!" dedi.

İsmâîl: "Mesela, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) kıyametin kopmasına ilişkin hadisi" deyince,

Hasan şöyle dedi: "Bana bunu Enes b. Mâlik, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen bildirdi. Bana bunu Câbir b. Abdullah, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklen bildirdi. Bana bunu Abdullah b. Kudâme, ki dürüst biriydi, Esved b. Serî' kanalıyla Hz. Peygamberden (sallallahu aleyhi vesellem) naklen bildirdi."

Sonra yanından kalktılar ve: "Az kalsın şeyhe baskın/galip gelecektik" dediler.

★Hadisi Bezzâr bu şekilde rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Mübarek b. Fadâle güvenilir olmakla birlikte tedlis yapardı.

(باب كتابَةُ العلم)

İlmin/Bilginin Yazılması

٦٧٠– حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ رُسْتَةَ ، نَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ ، ثَنَا عِيسَى بْنُ مَيْمُونٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالا : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعْصُوبًا رَأْسُهُ ، فَرَقِيَ دَرَجَاتِ الْمِنْبَرِ ، فَقَالَ : " مَا هَذِهِ الْكُتُبُ الَّتِي

بَلَغَنِي أَنَّكُمْ تَكْتُبُونَهَا ؟ أَكِتَابٌ مَعَ كِتَابِ اللَّهِ ؟ ! يُوشِكُ أَنْ يَغْضَبَ اللَّهُ لِكِتَابِهِ فَيُسْرَى عَلَيْهِ لَيْلاً ، فَلا يَتْرُكَ فِي وَرَقَةٍ وَلا قَلْبٍ مِنْهُ حَرْفًا إِلا ذَهَبَ بِهِ " . فَقَالَ مَنْ حَضَرَ الْمَجْلِسَ : فَكَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بِالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ؟ قَالَ : " مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا أَبْقَى فِي قَلْبِهِ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عيسى بن ميمون الواسطي وهو متروك وقد وثقه حماد بن سلمة.

670. İbn Abbâs ve İbn Ömer anlatmaktalar: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün başı sarıklı olarak yanımıza çıkageldi ve minbere çıkarak şöyle buyurdu:

"Duydum ki sizler bir takım kitaplar yazıyormuşsunuz. Bunlar neyin nesidir?! Allah'ın kitabı yanında başka kitap olur muymuş? Muhtemeldir ki, Allah kitabı için gazaba gelir de bir gece bile geçmeden hiçbir yaprak üzerinde ya da hiçbir kalpte kitabından bir harf bile bırakmaz, hepsini siler."

Orada hazır bulunanlardan biri: "Ey Allah'ın Resûlü! O zaman mümin erkek ve kadınların hali ne olur?" diye sordu.

"Allah kime hayır murat etmişse, onun kalbinde <Lâ ilâhe illallah> inancını bırakır" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan İsa b. Meymûn el-Vâsıtî metrûktur. Bununla birlikte Hammâd b. Seleme onu güvenilir kabul etmiştir.

٦٧١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : ثَنَا جَنْدَلُ بْنُ وَالِقٍ ، قَالَ : نَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَتَبُوا كِتَابًا ، فَاتَّبَعُوهُ ، وَتَرَكُوا التَّوْرَاةَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه محمد بن عثمان بن أبي شيبة وهو ثقة وقد ضعفه غير واحد.

671. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki İsrail oğulları bir kitap yazdılar, sonra ona tâbi olup Tevrat'ı bir kenara bıraktılar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Osman b. Ebî Şeybe güvenilir olmakla birlikte birçok kişi tarafından zayıf görülmüştür.

٦٧٢ - حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ كُنَّا قُعُودًا نَكْتُبُ مَا نَسْمَعُ مِنْ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَخَرَجَ عَلَيْنَا فَقَالَ مَا هَذَا تَكْتُبُونَ فَقُلْنَا مَا نَسْمَعُ مِنْكَ فَقَالَ أَكِتَابٌ مَعَ كِتَابِ اللَّهِ فَقُلْنَا مَا نَسْمَعُ فَقَالَ اكْتُبُوا كِتَابَ اللَّهِ أَمْحِضُوا كِتَابَ اللَّهِ أَكِتَابٌ غَيْرُ كِتَابِ اللَّهِ أَمْحِضُوا كِتَابَ اللَّهِ أَوْ خَلِّصُوهُ قَالَ فَجَمَعْنَا مَا كَتَبْنَا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ ثُمَّ أَحْرَقْنَاهُ بِالنَّارِ قُلْنَا أَيْ رَسُولَ اللَّهِ أَنَتَحَدَّثُ عَنْكَ قَالَ نَعَمْ تَحَدَّثُوا عَنِّي وَلَا

حَرَجَ وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ قَالَ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَتَحَدَّثُ عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ نَعَمْ تَحَدَّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا حَرَجَ فَإِنَّكُمْ لَا تَحَدَّثُوا عَنْهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا وَقَدْ كَانَ فِيهِمْ أَعْجَبَ مِنْهُ

- قلت له حديث في الصحيح بغير هذا السياق - رواه أحمد وفيه عبدالرحمن بن زيد بن أسلم وهو ضعيف وبقية رجاله رجال الصحيح.

672. Ebû Saîd, yani el-Hudrî anlatmaktadır: Oturmuş Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) duyduklarımızı yazıyorduk. Derken Resûlallah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkageldi ve: *"Nedir bu yazdıklarınız?"* diye sordu.

Biz: "Senden duyduklarımız" deyince,

"Allah'ın kitabının yanında başka bir kitap mı olurmuş? Yalnız Allah'ın kitabını saklayıp, ona sadık kalınız" buyurdu. Bunun üzerine yazdıklarımızı bir yerde toplayıp, hepsini yaktık. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Peki senden rivayette bulunabilir miyiz?" diye sorduk.

"Evet. Benden rivayette bulununuz. Bunda bir sakınca yoktur. Ama kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! İsrail oğullarından rivayette bulunabilir miyiz?" diye sorduk.

"Evet. İsrail oğullarından da rivayette bulunabilirsiniz. Bunda bir sakınca yoktur. Zira sizler onlardan her ne nakledersenizi, (bilin ki) mutlaka onların hayatında bundan daha ilginci/garibi meydana gelmiştir" buyurdu.

Ben derim ki: Konuyla ilgili *Sahîh-i Buhârî*'de de farklı ifadelerle Ebû Saîd'den bir hadis vârit olmuştur.

Yukarıdaki hadisi ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem zayıftır. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

٦٧٣- وعن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تَكْتُبُوا عَنِّي إلا الْقُرْآنَ ، فَمَنْ كَتَبَ عَنِّي غَيْرَ الْقُرْآنِ فَلْيَمْحُهُ وحدثوا عن بني اسرائيل ولا حرج فذكر الحديث.

رواه البزار وفيه عبدالرحمن بن زيد بن أسلم وهو ضعيف.

673. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Benden Kur'ân dışında bir şey yazmayın. Kim benden Kur'ân dışında bir şey yazmışsa, onu yok etsin. İsrail oğullarından rivayette bulunabilirsiniz. Bunda bir sakınca yoktur...." buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem zayıftır.[1]

٦٧٤- وعن أبي بُرْدَةَ بن أبي مُوسَى قال كَتَبْتُ عن أبي كتابًا فقال لو لا أن فيه كتابَ الله لأَحْرَقْتُهُ ثم دَعَا بِمِرْكَنٍ أو بإجَّانَة فَغَسلَها ثم قال ع عَنِّي ما سمعتَ مِنِّي ولا تَكْتُبْ عَنِّي فإنِّي لم أَكْتُبْ عَنْ رسول الله صلى الله عليه وسلم كتابًا كدْتَ أنْ تُهْلِكَ أباكَ.

رواه الطبراني في الكبير والبزار بنحوه إلا أن البزار قال: احْفَظْ كَمَا حَفِظْنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ورجاله رجال الصحيح.

674. Ebû Burde b. Ebî Mûsa anlatmaktadır: Babamdan (duyduğum hadislerden) bir kitap yazdım. Sonra babam: "Eğer içinde Allah'ın kitabı olmasaydı onu yakardım" dedi. Sonra bir kap veya bir çanak istedi ve onu yıkadı (suyla imha etti). Sonra: "Benden duyduklarını iyice belle, benden bir şey yazma. Çünkü ben, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) hiç bir şey yazmadım. Az kalsın beni helak edecektin" dedi.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve ayrıca benzerini Bezzâr rivayet etmiştir. Ancak Bezzâr'ın rivayetinde "Bizim Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) ezberlediğimiz gibi, sen de ezberle" ifadesi geçmiştir. Ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٦٧٥- وعن أبي بُرْدَة أيضا قال كُنْتُ إذا سمعتُ من أَبي حَديثًا كَتَبْتُهُ فقال أيْ بُنَيَّ كَيْفَ تَصْنَعُ قُلتُ إني أَكْتُبُ ما أَسْمَعُ منْكَ قال فَأْتني به فقَرَأْتُهُ عليه فقال نعم هكذا سمعتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم ولكني أخافُ أنْ يَزِيدَ أو يَنْقُصَ.

رواه البزار وهذه الطريق فيها خالد بن نافع ضعفه النسائي وأبو زرعة وغيرهما.

675. Yine Ebû Bürde anlatmaktadır: Ben babamdan bir hadis duyduğum zaman onu yazardım. Bunu fark eden babam: "Ne yapıyorsun, oğlum?" diye sordu. Ben: "Senden duyduklarımı yazıyorum" dedim. "Onu bana getir!" dedi. Sonra yazdıklarımı kendisine okudum. "Evet. Ben, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde duydum. Fakat bunun eksiltilip ilave yapılmasından korkuyorum" dedi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Bu tarikte ismi geçen Hâlid b. Nâfi'yi Nesâî, Ebû Zür'a ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

٦٧٦- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ وَاقِدٍ الْحَرَّانِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ مُجَاهِدٍ وَالْمُغِيرَةِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَا سَمِعْنَاهُ يَقُولُ مَا كَانَ أَحَدٌ

---

[1] Hadisi zikreden Bezzâr (no. 194): "Rivayet uzmanları Abdurrahman b. Zeyd'in haberlerinin zayıflığı konusunda görüş birliği etmişlerdir. Dolayısıyla tek kaldığı rivayetleri hüccet değildir" açıklamasını yapmıştır.

أَعْلَمَ بِحَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنِّي إِلَّا مَا كَانَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو فَإِنَّهُ كَانَ يَكْتُبُ بِيَدِهِ وَيَعِيهِ بِقَلْبِهِ وَكُنْتُ أَعِيهِ بِقَلْبِي وَلَا أَكْتُبُ بِيَدِي وَاسْتَأْذَنَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْكِتَابِ عَنْهُ فَأَذِنَ لَهُ

رواه أحمد وفي الصحيح بعضه بغير سياقه خلا استئذانه في الكتابة وغير ذلك وهو من رواية ابن اسحق عن عمرو بن شعيب وابن إسحق مدلس وعمرو فيه كلام.

676. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) hadislerini benden daha iyi bilen yoktu. Yalnız Abdullah b. Amr'ın yanında daha fazla hadis vardı. Çünkü o eliyle yazar, kalbiyle ezberlerdi. Ben ise kalbimle ezberler, elimle yazmazdım. O, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem), kendisinden duyduklarını yazmak için izin istedi ve ona izin verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. "Yazmak için izin istemesi vb." kısmı hariç hadisin bir bölümü *Sahîh-i Buhârî*'de de geçmiştir. Hadis İbn İshâk'ın Amr b. Şuayb'dan rivayetidir. İbn İshâk müdellistir. Amr hakkında da tenkit vardır.

٦٧٧- حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ الْحِمْصِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، حَدَّثَنِي عَطِيَّةُ بْنُ بَقِيَّةَ ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَنَانٍ الْحِمْصِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفًّى ، قَالُوا : ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، ثنا ابْنُ ثَوْبَانَ ، حَدَّثَنِي أَبُو مُدْرِكٍ ، عَنْ عَبَايَةَ بْنِ رِفَاعَةَ ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ ، قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " تَحَدَّثُوا وَلْيَتَبَوَّأْ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مَقْعَدَهُ مِنْ جَهَنَّمَ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَسْمَعُ مِنْكَ أَشْيَاءَ فَنَكْتُبُهَا ، فَقَالَ : " اكْتُبُوا وَلَا حَرَجَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو مدرك روى عن رفاعة بن رافع وعنه بقية و لم أر من ذكره.

677. Râfi' b. Hadîc anlatmaktadır:

Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkarak: *"(Benden) Hadis rivayet ediniz; ama benim adıma yalan söyleyen cehennemdeki yerine hazırlansın"* buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Senden bazı şeyler duyuyoruz. Bunları yazalım mı?" diye sorduğumda ise,

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yazınız. Bunda bir sakınca yoktur"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Müdrik bunu Rifâ'a b. Râfi'den, ondan da Bakıyye rivayet etmiştir ki, bu zatı zikredeni görmedim.

٦٧٨- إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، وَقَالَ : كَانَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُنَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ ، وَأَنَا مَعَهُمْ ، وَأَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا ، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ " ، فَلَمَّا خَرَجَ الْقَوْمُ ، قُلْتُ لَهُمْ :

كَيْفَ تُحَدِّثُونَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَقَدْ سَمِعْتُمْ مَا قَالَ وَأَنْتُمْ تَنْهَمِكُونَ فِي الْحَدِيثِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ قَالَ : فَضَحِكُوا ، وَقَالُوا : يَا ابْنَ أَخِينَا ، إِنَّ كُلَّ مَا سَمِعْنَا مِنْهُ فَهُوَ عِنْدَنَا فِي كِتَابٍ

رواه الطبراني في الكبير وفيه إسحاق بن يحيى بن طلحة وهو متروك الحديث.

678. Abdullah b. Amr anlatmaktadır:

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında ashabından bazı insanlar vardı. Ben de onlarla birlikteydim ve en küçükleriydim. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"* buyurdu. Topluluk dışarı çıkınca onlara: "Sizler bu dediğini işittikten sonra Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl rivayette bulunabilirsiniz? Ama tam aksine sizler Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) hadis rivayetine koyuluyorsunuz" dedim. Güldüler ve: "Ey kardeşimizin oğlu! Bizim ondan işittiğimiz her şey yanımızda bir kitapta kayıtlıdır" dediler.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İshâk b. Yahyâ b. Talha hadisi metrûk biridir.

٦٧٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُؤَمَّلِ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " قَيِّدِ الْعِلْمَ " قُلْتُ : وَمَا تَقْيِيدُهُ ؟ قَالَ : " الْكِتَابُ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه عبدالله بن المؤمل وثقه ابن معين وابن حبان وقال ابن سعد ثقة قليل الحديث وقال الامام أحمد أحاديثه مناكير.

679. Abdullah b. Amr anlatmaktadır: Dedim ki: "Yâ Resûlallah! İlmi kayıt altına alayım mı?"

"Elbette" buyurdu.

"Onun kaydı nasıl olacak" diye sordum.

"Yazmakla" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. el-Mü'emmel'i İbn Maîn ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmişlerdir. İbn Sa'd da: "Güvenilir kimsedir, hadisi azdır" açıklamasını yapmıştır. Diğer yandan İmam Ahmed ise: "Hadisleri münkerdir" demiştir.[1]

---

[1] Hatîb, *Takyîdü'l-ilm*, 69; İbn Abdilber, *el-İlm*, I, 73; Hâkim, *Müstedrek*, I, 106; İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye*, 69. İbnü'l-Cevzî demiştir ki: "Bu hadis sahîh değildir.... Abdullah b. el-Mü'emmel hakkında Ahmed b. Hanbel <Hadisleri münkerdir> derken, Yahyâ b. Maîn zayıf odluğunu söylemiştir. İbn Hibbân da: <Tek başına rivayet ettiği haberleriyle ihticac olunmaz> açıklamasını yapmıştır."

٦٨٠- حَدَّثَنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُؤَمَّلِ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " قَيِّدِ الْعِلْمَ " قُلْتُ : وَمَا تَقْيِيدُهُ ؟ قَالَ : " الْكِتَابُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبدالله بن المؤمل وقد تقدم الكلام فيه قبل هذا الحديث تراه.

680. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İlmi kaydediniz" buyurdu.

Abdullah demiştir ki: "İlmin kaydı nasıl olacak?" diye sordum.

"Yazı ile" buyurdu.[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. el-Mü'emmel hakkındaki değerlendirmeler bu hadisten önce geçmişti.

٦٨١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شُعَيْبٍ السِّمْسَارُ ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى الأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنِي عَمِّي ثُمَامَةُ ، قَالَ : قَالَ لَنَا أَنَسٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : " قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابِ

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

681. Sümâme'nin bildirdiğine göre Enes: "İlmi yazı ile kaydedin" demiştir.[2]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٦٨٢- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَيْفٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ ابْنُ أَخِي حَزْمٍ الْقُطَعِيُّ ، قَالَ : نا الْخَصِيبُ بْنُ جَحْدَرٍ ، عَنْ عُبَيْدَةَ بْنِ حميدٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : شَكَى رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم سُوءَ الْحِفْظِ ، فَقَالَ : " اسْتَعِنْ بِيَمِينِكَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه اسماعيل بن سيف وهو ضعيف.

682. Enes anlatmaktadır: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) hafızasının zayıflığından yakındı. O da: *"Sağ elinden destek al!"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsmâîl b. Seyf zayıf biridir.

٦٨٣- الرَّبِيعُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثنا خُصَيْبُ بْنُ جَحْدَرٍ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَجُلا ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي لا أَحْفَظُ شَيْئًا قَالَ : " اسْتَعِنْ بِيَمِينِكَ عَلَى حِفْظِكَ "

---

[1] Hatîb, *Takyîdü'l-ilm*, 68; İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye*, 95.

[2] Dârimî, *Müsned*, I, 127. Râmehurmuzî, *el-Muhaddisü'l-fâsıl*, 368; Ebû Hayseme, *el-İlm*, no. 120; İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye*, no. 94.

رواه البزار وفيه الخصيب بن جحدر وهو كذاب

683. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hafızasının zayıflığından yakındı. O da: *"Sağ elinle hafızana destek ver"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Husayb b. Cahder hadis uydururdu.

(باب عَرضُ الكتابُ بَعْدَ إمْلائه)

Kitabın (Hadislerin) Yazımından Sonra Hocaya Arzı

٦٨٤- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَافِعٍ ، قَالَ : نا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ , قَالَ : وَجَدْتُ فِي كِتَابِ خَالِي حَدَّثَنِي عُقَيْلُ بْنُ خَالِدٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ , قَالَ : حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ سُلَيْمَانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ , قَالَ : كُنْتُ أَكْتُبُ الْوَحْيَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَكَانَ " إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ أَخَذَتْهُ بُرَحَاءُ شَدِيدَةٌ ، وَعَرِقَ عَرَقًا شَدِيدًا مِثْلَ الْجُمَانِ ، ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ " ، فَكُنْتُ أَدْخُلُ عَلَيْهِ بِقِطْعَةِ الْكَتِفِ أَوْ كِسْرَةٍ ، فَأَكْتُبُ وَهُوَ يُمْلِي عَلَيَّ ، فَمَا أَفْرَغُ حَتَّى تَكَادَ رِجْلِي تَنْكَسِرُ مِنْ ثِقَلِ الْقُرْآنِ ، وَحَتَّى أَقُولَ : لا أَمْشِي عَلَى رِجْلِي أَبَدًا ، فَإِذَا فَرَغْتُ قَالَ : " اقْرَأْهُ " ، فَأَقْرَؤُهُ ، فَإِنْ كَانَ فِيهِ سَقْطٌ أَقَامَهُ ، ثُمَّ أَخْرُجُ بِهِ إِلَى النَّاسِ

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال موثقون إلا أن فيه وجدت في كتاب خالي فهو وجادة.

684. Zeyd b. Sâbit anlatmaktadır: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy katipliği yapardım. Kendisine vahiy inerken, onu şiddetli bir ateş kaplar, inci taneleri gibi şiddetli bir ter basardı. Sonra vahyin etkisi kalkınca, bir kürek kemiği parçası veya kırığıyla yanına girerdim. Gelen vahyi bana yazdırır, ben de yazardım. Yazma işini henüz bitirmeden Kur'ân'ın ağırlığından neredeyse ayağım kırılacak gibi olurdu. Hatta bir daha ayağım üzerine yürüyemeyeceğimi sanırdım. Yazma işini bitirdiğimde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Oku!"* derdi. Ben de okurdum. Eğer bir eksiklik varsa, düzeltirdi. Ondan sonra onu öylece insanlara ilan ederdim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir. Ancak onun rivayette "Bunu dayımın kitabında buldum" ifadesi geçmiştir. Buna göre rivayet *vicâde* yoluyla alınmıştır.

(باب عَرضُ الكتابِ على مَن أَمَرَ به)

Mektubun, Yazılmasını Emredene Arzı

٦٨٥ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ السِّجِسْتَانِيُّ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ صَدَقَةَ الْفَدَكِيُّ ، قَالَ : نا مَالِكٌ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُمَرَ ، قَالَ : كُتِبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كِتَابٌ ، فَقَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَرْقَمَ : " أَجِبْ هَؤُلاءِ " ، فَأَخَذَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَرْقَمَ فَكَتَبَهُ ، ثُمَّ جَاءَ بِالْكِتَابِ فَعَرَضَهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " أَحْسَنْتَ " . فَمَا نَالَ ذَلِكَ فِي نَفْسِي حَتَّى وُلِّيتُ فَجَعَلْتُهُ عَلَى بَيْتِ الْمَالِ "

رواه البزار وفيه محمد بن صدقة الفدكي قال في الميزان حديثه منكر.

685. Hz. Ömer anlatmaktadır: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bir mektup yazıldı. Abdullah b. Erkam'a: *"Bunlara cevap ver!"* diye emir verdi. Abdullah b. Erkam da onu alıp cevap yazdı. Sonra getirip Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) okudu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Güzel olmuş"* buyurdu. Bu mektup yanımdaydı. Sonra vali atandığımda onu Beytülmal'e koydum.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde Muhammed b. Sadaka el-Fedekî hakkında *Mizân*'da "Hadisi münkerdir" denilmiştir.

(باب في كُتَّابِ الوَحْيِ)

Vahiy Katipleri

٦٨٦ – حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبَّادٍ الْخَطَّابِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " اسْتَكْتَبَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الأَرْقَمِ ، فَكَانَ يَكْتُبُ إِلَى الْمُلُوكِ فَبَلَغَ مِنْ أَمَانَتِهِ عِنْدَهُ أَنَّهُ كَانَ يَكْتُبُ إِلَى بَعْضِ الْمُلُوكِ ، فَيَكْتُبُ ثُمَّ يَأْمُرُهُ أَنْ يُطَبِّقَهُ ثُمَّ يَخْتِمُ لا يَقْرَأُهُ لأَمَانَتِهِ عِنْدَهُ ، وَاسْتَكْتَبَ أَيْضًا زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ ، فَكَانَ يَكْتُبُ الْوَحْيَ ، وَيَكْتُبُ إِلَى الْمُلُوكِ أَيْضًا ، وَكَانَ إِذَا غَابَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الأَرْقَمِ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ ، فَاحْتَاجَ أَنْ يَكْتُبَ إِلَى بَعْضِ أُمَرَاءِ الأَجْنَادِ وَالْمُلُوكِ ، وَيَكْتُبَ لإِنْسَانٍ كِتَابًا يَقْطَعُهُ أَمَرَ مَنْ حَضَرَ أَنْ يَكْتُبَ ، وَقَدْ كَتَبَ لَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، وَعُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ ، وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ ، وَالْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ ، وَمُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ ، وَخَالِدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ ، وَغَيْرُهُمْ مِمَّنْ قَدْ سُمِّيَ مِنَ الْعَرَبِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه سلمة بن الفضل الابرش ضعفه البخاري وابن المديني وأبو زرعة ووثقه ابن معين وأبو حاتم.

687. Abdullah b. ez-Zübeyr'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Abdullah b. Erkam'ı kendisine katip edindi. Abdullah hükümdarlara mektup yazardı. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) nezdinde o kadar güven kazanmıştı ki, bazı hükümdarlara mektup yazar ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu mühürlemesini emreder, mektup öylece mühürlenirdi. Nezdindeki güvenirliği sebebiyle onu ayrıca okumazdı. Yine Zeyd b. Sâbit'i de kâtip edinmişti. Zeyd hem

vahiy, hem de hükümdarlara mektup yazardı. Abdullah b. Erkam ve Zeyd b. Sâbit'in bulunmadığı bir yerde eğer Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ordu kumandanları ve hükümdarlara bir mektup yazma gereği duymuş ve mektup yazacak bir insan varsa, yanında bulunanlardan birine onu yazmasını emrederdi.

Bu şekilde kendisine Ömer b. el-Hattâb, Osman b. Affân, Ali b. Ebî Tâlib, Zeyd b. Sâbit, Muğîre b. Şu'be, Muaviye b. Ebî Süfyân, Hâlid b. Saîd b. el-Âs ve Araplardan isimlerini zikrettiği daha başkaları katiplik yapmıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Seleme b. Fadl el-Ebraş'ı Buhârî, İbnü'l-Medinî ve Ebû Zür'a zayıf görürlerken, İbn Maîn ve Ebû Hâtim güvenilir kabul etmişlerdir.

(بَاب فِي الْخَبَرِ وَالْمُعَايَنَةِ)

Haber ve Müşahede

٦٨٧ - حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَةِ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَخْبَرَ مُوسَى بِمَا صَنَعَ قَوْمُهُ فِي الْعِجْلِ فَلَمْ يُلْقِ الْأَلْوَاحَ فَلَمَّا عَايَنَ مَا صَنَعُوا أَلْقَى الْأَلْوَاحَ فَانْكَسَرَتْ

رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير والاوسط ورجاله رجال الصحيح وصححه ابن حبان.

687. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Haber, gözle görmek gibi değildir. Nitekim aziz ve celil olan Allah, Mûsa'ya kavminin buzağı konusunda ne yaptığını haber verdiği halde o levhaları atmamıştı. Fakat onların yaptıklarını gözleriyle görünce onları attı ve levhalar kırıldı."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Hadisi İbn Hibbân sahih olarak değerlendirmiştir.

٦٨٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيُّ ، ثَنَا أَبِي ، عَنْ ثُمَامَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَةِ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله ثقات

688. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Haber, gözle görmek gibi değildir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

(باب في الامْرِ يَشْهَدُ فيه أَرْبَعُون)

Bir Olaya Kırk Kişinin Tanıklık Etmesi

٦٨٩- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ ، قَالَ : نا سَوَادَةُ بْنُ أَبِي الأَسْوَدِ ، قَالَ : نا صَالِحُ بْنُ هِلالٍ ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ بْنِ أُسَامَةَ الْهُذَلِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا شَهِدَتْ أُمَّةٌ مِنَ الأُمَمِ ، وَهُمْ أَرْبَعُونَ رَجُلا فَصَاعِدًا ، أَجَازَ اللَّهُ شَهَادَتَهُمْ ."

رواه الطبراني في الاوسط والكبير وقال فيه أو قال: صدق الله شهادتهم.

وفيه صالح بن هلال وهو مجهول على قاعدة ابن أبي حاتم.

689. Usâme el-Hüzelî'nin bildirdiğine göre Allah'ın Nebisi (sallallahu aleyhi vesellem):

"Eğer bir milletten kırk kişi ve daha fazlası şahitlik ederse, Allah onların şahitliklerini geçerli kılar" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ifadesi *"Allah onların şahitliklerini doğrular"* şeklindedir. Senedinde ismi geçen Sâlih b. Hilâl, İbn Ebî Hâtim'in kuralına göre meçhuldür.

(باب لا تُضرُّ الجهالَةُ بالصَّحابَةِ لأَنَّهُم عُدول)

Sahabenin Kimliğinin Bilinmemesi Bir Zararı Olmaz; Çünkü Onlar Adalet Sahibidirler

٦٩٠- حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي ، ثنا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ ، ثنا أَبُو شِهَابٍ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، قَالَ : كُنَّا مَعَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، فَقَالَ : " وَاللَّهِ مَا كُلُّ مَا نُحَدِّثُكُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعْنَاهُ مِنْهُ ، وَلَكِنْ لَمْ يَكُنْ يَكْذِبُ بَعْضُنَا بَعْضًا "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

690. Humeyd anlatmaktadır: Enes b. Mâlik'in yanındaydık. Dedi ki: "Vallahi, size Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiğimiz her şeyi bizzat kendisinden işitmiş değiliz. Fakat bizler birbirimize yalan söylemezdik."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٦٩١- حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ مَا كُلُّ الْحَدِيثِ سَمِعْنَاهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُحَدِّثُنَا أَصْحَابُنَا عَنْهُ كَانَتْ تَشْغَلُنَا عَنْهُ رَعِيَّةُ الْإِبِلِ

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

691. Berâ demiştir ki: Biz her hadisi[1] Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) duymuş değiliz. Onları bize, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) arkadaşlarımız naklederdi; çünkü deve gütmek bizi Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) uzaklaştırırdı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(بَاب فِيمَن حَدَّث حَدِيثًا كَذَبَ فِيه غَيْرُه)

Uydurma Bir Hadisi Nakletmek

٦٩٢- حَدَّثَنَا عَلانُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ ، ثنا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، ثنا أَبِي ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " مَنْ حَدَّثَ حَدِيثًا كَمَا سَمِعَ ، فَإِنْ كَانَ بِرًّا وَصِدْقًا فَلَكَ ، وَإِنْ كَانَ كَذِبًا فَعَلَى مَنْ بَدَأَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه جعفر بن الزبير وهو كذاب.

692. Ebû Umâme el-Bahilî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bir hadisi duyduğu gibi naklederse, eğer hadis güzel ve doğru ise bunun mükâfatı sanadır[2]. Eğer yalan ise vebali onu ilk uyduranadır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ca'fer b. ez-Zübeyr yalancının tekidir.

(بَاب رِوَايَة الحَدِيث بِالمَعْنَى)

Hadisin Mânâ ile Rivayeti

٦٩٣- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْبَاقِي الْمِصِّيصِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو السَّكُونِيُّ الْحِمْصِيُّ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ سَلَمَةَ ، حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أُكَيْمَةَ اللَّيْثِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقُلْنَا لَهُ : بِآبَائِنَا أَنْتَ ، وَأُمَّهَاتِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّا نَسْمَعُ مِنْكَ الْحَدِيثَ , فَلا نَقْدِرُ أَنْ نُؤَدِّيَهُ كَمَا سَمِعْنَاهُ ؟ فَقَالَ : " إِذَا لَمْ تُحِلُّوا حَرَامًا ، وَلَمْ تُحَرِّمُوا حَلالا ، وَأَصَبْتُمُ الْمَعْنَى , فَلا بَأْسَ "

رواه الطبراني في الكبير ولم أر من ذكر يعقوب ولا أباه.

693. Ya'kûb b. Abdullah b. Süleymân b. Ukeyme el-Leysî, babası kanalıyla dedesinden şöyle nakletmiştir:

---

[1] Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde (III, 283) ifade: "Size naklettiğimiz her hadisi" şeklindedir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7961. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1173.

Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek kendisine: "Analarımız babalarımız sana feda olsun ya Resûlallah! Biz senden bir hadisi işitiyoruz. Fakat onu duyduğumuz gibi nakledemiyoruz" diye yakındık.

"Haramı helâl, helâli haram yapmaz ve mânâyı doğru ifa ederseniz, bunda bir sakınca yoktur" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Fakat ne Ya'kûb'u, ne de babasını zikredeni görmedim.[1]

(باب في الناسخ والمَنْسُوخ)

Nâsih ve Mensûh

٦٩٤ – حَدَّثَنَا حَسَنٌ الْأَشْيَبُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنَاهُ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ قَالَ شَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ كَانَ أَبُو ذَرٍّ يَسْمَعُ الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِيهِ الشِّدَّةُ ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَى قَوْمِهِ يُسَلِّمُ لَعَلَّهُ يُشَدِّدُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُرَخِّصُ فِيهِ بَعْدُ فَلَمْ يَسْمَعْهُ أَبُو ذَرٍّ فَيَتَعَلَّقُ أَبُو ذَرٍّ بِالْأَمْرِ الشَّدِيدِ

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف ، رواه الطبراني في الكبير.

694. Şeddâd b. Evs anlatmaktadır:

Ebû Zer, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem), ağır hükümlerin yer aldığı bir hadis duyar, sonra kavminin yanına çıkıp selam verirdi. Fakat daha sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) o konudaki hükmü yumuşatırdı. Ama Ebû Zer bunu işitmemiş olurdu. Bu yüzden Ebû Zer önceki ağır kurala/emre bağlı kalmaya çalışırdı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a zayıftır. Aynı hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.

٦٩٥ – حَدَّثَنَا عَلِيٌّ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ نُبَيْطٍ الأَشْجَعِيُّ ، ثنا الضَّحَّاكُ بْنُ مُزَاحِمٍ ، قَالَ : مَرَّ ابْنُ عَبَّاسٍ بِقَاصٍّ ، فَرَكَلَهُ بِرِجْلِهِ ، فَقَالَ : " تَدْرِي النَّاسِخَ مِنَ الْمَنْسُوخِ ؟ " قَالَ : وَمَا النَّاسِخُ مِنَ الْمَنْسُوخِ ؟ قَالَ : " مَا تَدْرِي النَّاسِخَ مِنَ الْمَنْسُوخِ ؟ " قَالَ : لا ، قَالَ : " هَلَكْتَ وَأَهْلَكْتَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو راشد مولى بني عامر ولم أر من ذكره.

695. Dahhâk b. Müzâhim anlatmaktadır: Bir gün İbn Abbâs bir kıssacıya (vâize) rastladı ve ayağıyla vurarak: "Sen nâsih ve mensûh nedir? Bilir misin?" diye sordu.

Kıssacı: "Nâsih ve mensûh da nedir?" diye şaşkınlığını ifade etti.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6491. Senedinde yer alan Velîd b. Seleme de yalancılıkla itham edilmiştir. İbn Hibbân onun hakkında: "Hadis uydururdu" demiştir.

İbn Abbâs: "Sen nâsih ve mensûhun ne olduğunu bilir misin?" diye sorusunu tekrarladı.

Kıssacı: "Hayır, bilmem" deyince, İbn Abbâs: "Desene, sen hem kendini, hem de başkasını helak ettin" diye tepki gösterdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.

(باب الأَدَب مع الحديث)

Hadise Gösterilmesi Gereken Saygı

٦٩٦- حَدَّثَنَا خَلَفٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا أَعْرِفَنَّ أَحَدًا مِنْكُمْ أَتَاهُ عَنِّي حَدِيثٌ وَهُوَ مُتَّكِئٌ فِي أَرِيكَتِهِ فَيَقُولُ اتْلُوا عَلَيَّ بِهِ قُرْآنًا مَا جَاءَكُمْ عَنِّي مِنْ خَيْرٍ قُلْتُهُ أَوْ لَمْ أَقُلْهُ فَأَنَا أَقُولُهُ وَمَا أَتَاكُمْ عَنِّي مِنْ شَرٍّ فَأَنَا لَا أَقُولُ الشَّرَّ

قلت رواه ابن ماجه باختصار وهو بتمامه عند أحمد والبزار وفيه أبو معشر نجيح ضعفه أحمد وغيره وقد وثق.

696. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizden hiç birinizi, koltuğuna yaslanmış otururken kendisine benden bir hadis nakledildiğinde <Bana o konuda Kur'ân âyeti okuyunuz> dediğini görmeyeyim. (Bilin ki) Benden naklen size her ne iyilik/güzellik gelirse, onu ben söylemiş olayım veya olmayayım, onu ben benimsiyorum. Diğer yandan size her ne şer/kötülük gelirse, (bilin ki) ben asla şer/kötü bir şey söylemem."

★Ben derim ki: Hadisi İbn Mâce muhtasar olarak nakletmiştir. Tamamını ise Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde geçen Ebû Ma'şer Nüceyh'i Ahmed b. Hanbel ve başkaları zayıf görmüşlerdir. Bununla beraber güvenilir kabul edenler de olmuştur.[1]

٦٩٧- حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " عَسَى أَنْ يُكَذِّبَنِي رَجُلٌ وَهُوَ مُتَّكِئٌ عَلَى أَرِيكَتِهِ يَبْلُغُهُ الْحَدِيثُ عَنِّي ، فَيَقُولُ : مَا قَالَ ذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، دَعْ هَذَا وَهَاتِ مَا فِي الْقُرْآنِ "

رواه أبو يعلى وفيه يزيد بن ابان الرقاشي وهو ضعيف.

697. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhtemeldir ki, bir adam koltuğuna yaslanmış otururken beni yalanlayabilir. Kendisine benden bir hadis geldiğinde: <Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) böyle bir şey söylememiştir. Bunu bırak da bana Kur'ân'da olanı getir> diyebilir."

---

[1] bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1086.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd b. Ebân er-Rakkâşî zayıftır.[1]

٦٩٨- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بن مُحَمَّدِ بن الْعَبَّاسِ الأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن سُلَيْمَانَ لُوَيْنٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بن سَعْدٍ، أَنَّهُ كَانَ فِي مَجْلِسِ قَوْمِهِ، وَهُوَ يُحَدِّثُهُمْ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم، وَبَعْضُهُمْ مُقْبِلٌ عَلَى بَعْضٍ يَتَحَدَّثُونَ، فَغَضِبَ، ثُمَّ قَالَ:"انْظُرْ إِلَيْهِمْ، أُحَدِّثُهُمْ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم، عَمَّا رَأَتْ عَيْنَايَ وَسَمِعَتْ أُذُنَايَ، وَبَعْضُهُمْ مُقْبِلٌ عَلَى بَعْضٍ، أَمَا وَاللّٰهِ لأَخْرُجَنَّ مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِكُمْ، ثُمَّ لا أَرْجِعُ إِلَيْكُمْ أَبَدًا"، قُلْتُ لَهُ:"أَيْنَ تَذْهَبُ؟"قَالَ:"أَذْهَبُ فَأُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ"، قُلْتُ:"مَا بِكَ جِهَادٌ، وَمَا تَسْتَمْسِكُ عَلَى الْفَرَسِ، وَمَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَضْرِبَ بِالسَّيْفِ، وَمَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَطْعَنَ بِالرُّمْحِ؟"فَقَالَ:"يَا أَبَا حَازِمٍ، أَذْهَبُ فَأَكُونُ فِي الصَّفِّ، فَيَأْتِينِي بَيْنَهُمْ عَابِرٌ أَوْ حَجَرٌ، فَيَرْزُقُنِي اللّٰهُ الشَّهَادَةَ"، قَالَ: فَذَهَبَ لَعَمْرِي فَمَا رَجَعَ إِلا مَطْعُونًا .

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبدالحميد بن سليمان وهو ضعيف.

698. Ebû Hâzım'ın, Sehl'den naklen bildirdiğine göre Sehl, kavminin meclisinde onlara Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) hadis naklediyor, fakat onlar dönüp birbirleriyle konuşuyorlardı. Buna kızdı ve: "Şunlara bak hele. Ben onlara Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem), gözlerimin gördüğü, kulaklarımın işittiği şeyleri anlatıyorum. Onlarsa dönüp birbirleriyle konuşuyorlar. Dikkat edin. Vallahi aranızdan çıkar giderim. Bir daha aranıza geri dönmem" diye uyardı.

Ben de (Ebû Hâzım): "Nereye gidersin?" diye sordum.

"Gider, Allah yolunda cihat ederim" dedi.

"Cihat senin neyine. Sen daha atın üzerinde bile duramıyor, kılıç kullanamıyor, mızrak atamıyorsun" dedim.

"Ey Ebû Hazım! Gider, safta dururum. Sonra bir kör ok veya taş bana isabet eder de Allah beni şehitlikle rızıklandırır" dedi.

Yemin ederim ki, hakikaten gitti ve sonra mızrakla yaralanmış olarak döndü.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdülhamîd b. Süleymân zayıftır.

٦٩٩- حَدَّثَنَا مُوسَى بن عِيسَى بن الْمُنْذِرِ الْحِمْصِيُّ ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بن شُرَيْحٍ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بن الْوَلِيدِ ، عَنْ ثَوْرِ بن يَزِيدَ ، عَنْ صَالِحِ بن يَحْيَى بن الْمِقْدَامِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّهُ سَمِعَ خَالِدَ بن الْوَلِيدِ ، يَقُولُ :

[1] Ebû Ya'lâ, no. 1813. Senedinde yer alan İsmâîl b. Müslim el-Mekkî zayıftır.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا خَالِدُ أَذِّنْ فِي النَّاسِ الصَّلاةُ جَامِعَةٌ ، لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلا نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ ، ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى بِالْهَاجِرَةِ , ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ ، فَقَالَ : مَا أُحِلُّ أَمْوَالَ الْمُعَاهِدِينَ بِغَيْرِ حَقِّهَا ، عَسَى الرَّجُلُ مِنْكُمْ أَنْ يَقُولَ وَهُوَ مُتَّكِئٌ عَلَى أَرِيكَتِهِ : مَا وَجَدْنَا فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، مِنْ حَلالٍ أَحْلَلْنَاهُ وَمَا وَجَدْنَا مِنْ حَرَامٍ حَرَّمْنَاهُ ، وَإِنِّي أُحَرِّمُ عَلَيْكُمْ أَمْوَالَ الْمُعَاهِدِينَ بِغَيْرِ حَقِّهَا.

رواه الطبراني في الكبير وروى أبو داود طرفا منه وفيه بقية وهو ضعيف.

699. Hâlid b. el-Velîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ey Hâlid! İnsanlara <Namaza toplanın!> diye ilan et. Zira cennete ancak Müslüman can girecektir" buyurdu. Sonra çıkıp namaz kıldı. Sonra insanlar arasında ayağa kalkarak şöyle buyurdu:

"Sözleşmelilerin (zimmet ehli olan ehl-i kitabın) mallarının haksız yollarla alınmasını helâl kılmıyorum. Aranızdan biri çıkar da rahat koltuğuna yaslanmış bir vaziyette <Aziz ve celil olan Allah'ın Kitab'ında bulduğumuz helâli helâl, haramı da haram kabul ederiz> diyebilir. Dikkat ediniz, ben sözleşmelilerin (ehl-i zimmet) mallarının haksız yollarla gaspını size haram kılıyorum."

Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de naklettiği bu hadisin bir kısmını Ebû Dâvud da rivayet etmiştir. Senedinde ismi geçen Bakıyye zayıftır.

(باب في المُعْضلات والمُشْكلات)

Muammalar ve Müşküller

٧٠٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، وَعَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، وعلي بن حبلة الأصبهاني ، قَالُوا : ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ ، ثنا حُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ضُمَيْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " كُلُّ مُشْكِلٍ حَرَامٌ ، وَلَيْسَ فِي الدِّينِ إِشْكَالٌ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه الحسين بن عبدالله بن ضميرة وهو مجمع على ضعفه.

700. Temîm ed-Dârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Her müşkül haramdır; zira dinde işkâl (kafa karıştırma) yoktur" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hüseyin b. Abdullah b. Dumeyre'nin zayıflığı konusunda görüş birliği edilmiştir.

٧٠١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن مُحَمَّدِ بن يَحْيَى بن حَمْزَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بن إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بن رَبِيعَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الأَشْعَثِ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : سَيَكُونُ أَقْوَامٌ مِنْ أُمَّتِي يَتَعَاطَوْنَ ، فُقَهَاؤُهُمْ عُضُلَ الْمَسَائِلِ ، أُولَئِكَ شِرَارُ أُمَّتِي.

رواه الطبراني في الكبير وفيه يزيد بن ربيعة وهو متروك.

701. Sevbân'ın bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ümmetimden öyle gruplar türeyecektir ki, onlar fıkhın karmaşık meselelerine dalarlar. Onlar ümmetimin en şerlileridir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yezîd b. Rabî'a metrûktur.

٧٠٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، قَالَ : نَا أَبُو الأَسْوَدِ ، قَالَ : نَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَوَدِدْتُ أَنَّ بَيْنِي وَبَيْنَ أَهْلِ نَجْرَانَ حِجَابًا ، مِنْ شِدَّةِ مَا كَانُوا يُجَادِلُونَهُ "

رواه البزار والطبراني في الكبير وفيه ابن لهيعة وحديثه حسن.

702. Abdullah b. el-Hâris b. Cez'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Keşke benimle Necran halkı arasında bir perde bulunsaydı; çünkü onların cedelleri/polemikleri pek şiddetlidir" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a zayıftır.

(باب السُّؤال عما يُشَكُّ فيه)

Şüpheli Meseleleri Sormak

٧٠٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالا : ثنا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ ، ثنا مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ ، حَدَّثَتْنِي عَمَّتِي قُرَيْبَةُ بِنْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهْبٍ ، عَنْ أُمِّهَا كَرِيمَةَ بِنْتِ الْمِقْدَادِ ، عَنْ ضُبَاعَةَ بِنْتِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَكَانَتْ تَحْتَ الْمِقْدَادِ ، عَنِ الْمِقْدَادِ ، قَالَ : قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْكَ شَكَكْتُ فِيهِ ، قَالَ : " فَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي الأَمْرِ ، فَلْيَسْأَلْنِي عَنْهُ " ، قَالَ : قَوْلُكَ فِي أَزْوَاجِكَ : " إِنِّي لأَرْجُو لَهُنَّ مِنْ بَعْدِي الصِّدِّيقِينَ " ، قَالَ : " وَمَنْ تَعُدُّونَ الصِّدِّيقِينَ ؟ " فَقُلْنَا : أَوْلادَنَا الَّذِينَ يَهْلِكُونَ صِغَارًا ، قَالَ : " وَلَكِنَّ الصِّدِّيقِينَ هُمُ الْمُتَصَدِّقُونَ " ، قَالَهَا ثَلاثًا

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات كلهم إلا أن قرينة قال الذهبي تفرد عنها ابن اخيها موسى بن يعقوب الزمعي.

قلت وتأتي أحاديث في هذا المعنى في باب السؤال عن الفقه.

703. Mikdâd –İbnü'l-Esved- anlatmaktadır: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) hakkında şüphe ettiğim, işittiğim bir şeyi sordum. Buyurdular ki: *"Sizden biri eğer bir konuda şüphe duyarsa, onu bana sorsun."*

Mikdâd da: "Senin eşlerin hakkında söylediğin <*Benden sonra onlar için sıddikler/sadık kimseler umuyorum*> sözünüzden maksat nedir?" diye sordu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizler kimlere sıddik dersiniz?"* diye sordu. Biz: "Küçük yaşta vefat eden çocuklarımıza" deyince, üç kere: *"Onlar sıddikler değil, mütesaddikler/sadaka verenlerdir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Kuraybe dışında hepsi güvenilir kimselerdir. Zehebî der ki: "Hadisi kardeşinin oğlu (kuzeni) Mûsa b. Ya'kûb ez-Zem'î, ondan (Kuraybe'den) tek başına rivayet etmiştir."

Ben derim ki: İlerde Fıkha Dair Sorular Sormak babında bu mealde hadisler gelecektir.

(باب ما جاءَ في المِراء)

Tartışma/Cedel Hakkında

٧٠٤- حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْجُرْجَرَائِيُّ ، ثنا كَثِيرُ بْنُ مَرْوَانَ الْفِلَسْطِينِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ آدَمَ الدِّمَشْقِيِّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو الدَّرْدَاءِ ، وَأَبُو أُمَامَةَ ، وَوَاثِلَةُ بْنُ الأَسْقَعِ ، وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، قَالُوا : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمًا ، وَنَحْنُ نَتَمَارَى فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ ، فَغَضِبَ غَضَبًا شَدِيدًا لَمْ يَغْضَبْ مِثْلَهُ ، ثُمَّ انْتَهَرَنَا ، فَقَالَ : " مَهْلا يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ، إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِهَذَا ، أَخَذُوا الْمِرَاءَ لِقِلَّةِ خَيْرِهِ " " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ لا يُمَارِي " " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ الْمُمَارِيَ قَدْ تَمَّتْ خَسَارَتُهُ " " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَكَفَاكَ إِثْمًا أَنْ لا تَزَالَ مُمَارِيًا " " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ الْمُمَارِيَ لا أَشْفَعُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَأَنَا زَعِيمٌ بِثَلاثِ آيَاتٍ فِي الْجَنَّةِ فِي رِبَاضِهَا ، وَوَسَطِهَا ، وَأَعْلاهَا لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ صَادِقٌ " " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ أَوَّلَ مَا نَهَانِي عَنْهُ رَبِّي بَعْدَ عِبَادَةِ الأَوْثَانِ الْمِرَاءُ ، وَشُرْبُ الْخَمْرِ " " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَئِسَ أَنْ يُعْبَدَ ، وَلَكِنَّهُ قَدْ رَضِيَ مِنْكُمْ بِالتَّحْرِيشِ ، وَهُوَ الْمِرَاءُ " " ذَرُوا الْمِرَاءَ ، فَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقُوا عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، وَالنَّصَارَى عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهُمْ عَلَى الضَّلالَةِ إِلا السَّوَادَ الأَعْظَمَ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنِ السَّوَادُ الأَعْظَمُ ؟ قَالَ : " مَنْ كَانَ عَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ ، وَأَصْحَابِي مَنْ لَمْ يُمَارِ فِي دِينِ اللَّهِ ، وَمَنْ لَمْ يُكَفِّرْ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ بِذَنْبٍ غُفِرَ لَهُ " ثُمَّ قَالَ : " إِنَّ الإِسْلامَ بَدَأَ غَرِيبًا ، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنِ الْغُرَبَاءُ ؟ قَالَ : " الَّذِينَ

يُصْلِحُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ ، وَلا يُمَارُونَ فِي دِينِ اللَّهِ ، وَلا يُكَفِّرُونَ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ بِذَنْبٍ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه كثير بن مروان وهو ضعيف جدا.

704. Ebu'd-Derdâ, Ebû Umâme, Vâsile b. el-Eska' ve Enes b. Mâlik anlatmaktadırlar:

Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı. Bizler dinle ilgili bir konuda tartışıyorduk. Bu duruma, daha evvel hiç öfkelenmediği kadar çok öfkelendi ve bizi azarlayarak şöyle buyurdu:

"Yavaş olun ey Muhammed ümmeti! Sizden öncekiler zaten bu şekilde helak oldular. Tartışmayı bırakın; çünkü onun pek yararı olmaz. Tartışmayı bırakın; zira mümin tartışmaz. Tartışmayı bırakın; zira tartışmacı/polemikçi artık her şeyini kaybetmiş demektir. Tartışmayı bırakın; zira tartışmacı/polemikçi olarak yaşamayı sürdürmen sana günah olarak yeter. Tartışmayı bırakın; zira tartışmacı/polemikçiye kıyamet günü şefaat etmem. Tartışmayı bırakın; zira ben, haklı olsa bile tartışmadan uzak duran kimse için cennette üç köşke kefilim ki, bunların biri cennetin en aşağısında, biri en yukarısında ve biri de ortasında olacaktır. Tartışmayı bırakın.; zira tartışma/polemik, Rabbimin putperestlikten ve içki içmekten sonra bana yasakladığı ilk şeydir. Tartışmayı bırakın; zira Şeytan kendisine kulluk edilmesinden umudunu kesti. Fakat sizden doğacak kışkırtıcılık davranışlarıyla yetinmeye razı oldu. Bunu yapan cedelcidir/polemikçidir. Cedeli bırakın. Zira İsrail oğulları yetmiş bir fırkaya bölündü. Hıristiyanlar yetmiş iki fırkaya bölündü. Bunların hepsi de dalalettedir. Sadece sevâd-ı a'zâm (ana gövde) bunun dışındadır."

"Ey Allah'ın Resûlü, sevâd-ı a'zâm nedir?" diye sordular.

"Benim ve ashâbımın yolundan gidenler, Allah'ın dini konusunda tartışmaya girmeyenler ve tevhit ehlinden kimseyi affedildiği bir günah sebebiyle tekfir etmeyenlerdir" buyurdu.

Sonra: *"Muhakkak ki İslâm garip başlamış ve sonunda da garip olacaktır"* buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem)! Garipler kimlerdir?" diye sordular.

"İnsanlar bozulduğunda (toplumu) ıslah edenler, Allah'ın dini hususunda tartışmaya girmeyenler ve tevhit ehlinden bir kimseyi, bir günah sebebiyle tekfir etmeyenlerdir" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kesîr b. Mervân oldukça zayıf biridir.[1]

---

[1] Kesîr b. Mervân hakkında Heysemî (no. 403): "Yahyâ ve Dârekutnî yalancı olduğunu söylemişlerdir" açıklamasını yapmıştır.

٧٠٥- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ الْعَيْشِيُّ ، ثنا سُوَيْدٌ أَبُو حَاتِمٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : كُنَّا جُلُوسًا عَلَى بَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَتَذَاكَرُ ، يَنْزِعُ هَذَا بِآيَةٍ وَيَنْزِعُ هَذَا بِآيَةٍ ، فَخَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّمَا تَفقَأُ فِي وَجْهِهِ حَبُّ الرُّمَّانِ ، فَقَالَ : " يَا هَؤُلاءِ أَبِهَذَا بُعِثْتُمْ ؟ أَمْ بِهَذَا أُمِرْتُمْ ؟ لا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا ، يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط والبزار.

705. Ebû Saîd anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kapısının önünde oturmuş, tartışıyorduk. Beriki bir âyet getiriyor, öteki başka bir âyet getiriyordu. Derken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı. Âdeta (öfkeden) yüzünde nar taneleri bitmişti. Buyurdu ki:

"Ey insanlar, size bu mu gönderildi, ya da size bu mu emredildi? Sakın benden sonra birbirlerinin boyunları vuran kâfirlere dönmeyin."

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiştir.

٧٠٦- وعن أنس مثله.

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله ثقات اثبات وفي الاول سويد أبو حاتم ضعفه النسائي وابن معين في رواية وقال أبو زرعة ليس بالقوي حديثه حديث أهل الصدق.

706. Enes'ten de benzeri rivayet edilmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ve sağlamdırlar. İlk rivayetin senedinde geçen Süveyd Ebû Hâtim'i Nesâî ve bir rivayete göre İbn Maîn zayıf görürken Ebû Zür'a da "Kuvvetli değildir; ama hadisleri doğru ravilerin hadisleri gibidir" değerlendirmesini yapmıştır.[1]

٧٠٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُصَيْنِ الْقَصَّاصُ ، ثنا عِيسَى بْنُ شُعَيْبٍ ، عَنْ رَوْحِ بْنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ يُخَامِرَ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي رَبَضِ الْجَنَّةِ ، وَبَيْتٍ فِي وَسَطِ الْجَنَّةِ ، وَبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا ، وَتَرَكَ الْكَذِبَ وَإِنْ كَانَ مَازِحًا ، وَحَسُنَ خُلُقُهُ

رواه الطبراني في الثلاثة ويأتي حديث ابن عباس في حسن الخلق وإسناده حسن إن شاء الله.

707. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

---

[1] Bezzâr, no. 180. Bezzâr demiştir ki: Süveyd hadisi tek başına rivayet etmiştir. Bu zat Süveyd b. İbrâhîm'dir. Ravisi olan Safvân b. İsâ hakkında bir grup bilgin "sakıncasızdır" değerlendirmesini yapmıştır.

"Ben, haklı olsa bile tartışmayı bırakan, şaka da olsa yalan söylemeyen ve ahlâkını güzelleştiren kimse için, cennetin aşağısında bir köşke, cennetin ortasında bir köşke ve bir de cennetin en yukarısında bir köşke kefilim" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiştir. Güzel Ahlâk'a dair İbn Abbâs hadisi ileride gelecektir.

Yukarıdaki hadisin senedi ise, inşaallah *hasen*dir.[1]

٧٠٨- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَتِيقُ الزُّبَيْرِيُّ ، قَالَ : نا عَلْقَمَةُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ،قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي رَبَضِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ ، وَبِبَيْتٍ فِي وَسَطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَهُوَ مَازِحٌ ، وَبِبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسُنَتْ سَرِيرَتُهُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عقبة بن علي وهو ضعيف.

708. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ben haklı bile olsa tartışmayı bırakan kimse için cennetin aşağısında bir köşke, şaka da olsa yalan söylemeyen kimse için cennetin ortasında bir köşke ve yaşantısını/ahlâkını güzelleştiren kimse için de cennetin en yukarısında bir köşke kefilim" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ukbe b. Ali zayıftır.

٧٠٩- وعن عبدالله بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الْمِرَاءُ فِي الْقُرْآنِ كُفْرٌ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه موسى بن عبيدة وهو ضعيف جدا.

709. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kur'ân hakkında tartışmak küfürdür" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilen Mûsa b. Ubeyde oldukça zayıf biridir.[2]

٧١٠- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ الطُّوسِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَمَّالُ الأَصْفَهَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْخَّلِ النَّيْسَابُورِيُّ ، قَالا : ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنِ ابْنِ مَوْهَبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا تَمَارَوْا فِي الْقُرْآنِ ، فَإِنَّ الْمِرَاءَ فِيهِ كُفْرٌ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

710. Zeyd b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

---

[1] İbn Abbâs hadisi içn bkz. Nr: 12236.

[2] *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (no. 4092) ise Süleyman b. Yesâr kanalıyla İbn Amr'dan tahric etmiştir. (*Cevâmiu'l-kelim*)

"Kur'ân hakkında tartışma yapmayınız; zira Kur'ân hakkında tartışmak, küfürdür" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

(باب في الإختلاف)

İhtilafa Düşmek

٧١١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الضَّيْفِ ، نَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي نُوَيْرَةَ ، نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَا اخْتَلَفَتْ أُمَّةٌ بَعْدَ نَبِيِّهَا إِلا ظَهَرَ أَهْلُ بَاطِلِهَا عَلَى أَهْلِ حَقِّهَا "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه موسى بن عبيدة وهو ضعيف.

711. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Hangi ümmet peygamberinden sonra ihtilafa düşmüşse, mutlaka batıl yanlıları, hak yanlılarına üstün gelmiştir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zikredilen Mûsa b. Ubeyde zayıftır.

(باب الأمور ثلاثة)

Meselelerin Üç Çeşit Olduğuna Dair

٧١٢- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَّارٍ الْمَوْصِلِيُّ ، ثنا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ ، ثنا مُوسَى بْنُ خَلَفٍ الْعَمِّيُّ ، عَنْ أَبِي الْمِقْدَامِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلامُ ، قَالَ : إِنَّمَا الأُمُورُ ثَلاثَةٌ : أَمْرٌ يَتَبَيَّنُ لَكَ رُشْدُهُ فَاتَّبِعْهُ ، وَأَمْرٌ يَتَبَيَّنُ لَكَ غَيُّهُ فَاجْتَنِبْهُ ، وَأَمْرٌ اخْتُلِفَ فِيهِ فَرُدَّهُ إِلَى عَالِمِهِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

712. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İsa b. Meryem (aleyhisselam) buyurdu ki: "Meseleler üç çeşitten ibarettir; ya doğruluğu sence sâbit bir meseledir ki, ona tâbi ol. Ya yanlışlığı sence sâbit bir meseledir ki, ondan uzak dur. Ya da hakkında ihtilaf edilmiş bir meseledir ki, onu da bilenine havale et."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

(باب في كَثْرَةُ السؤال)

Çokça Soru Sormak

٧١٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارِ الْعَيْشِيُّ ، ثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُسَيْب ، ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَبْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " إِنَّ اللَّهَ يَنْهَاكُمْ عَنْ ثَلَاثٍ : قِيلَ وَقَالَ ، وَكَثْرَةِ السُّؤَالِ ، وَإِضَاعَةِ الْمَالِ "

رواه الطبراني في الاوسط والكبير والبزار وفيه عبدالله بن شبيب وهو ضعيف جدا.

713. Abdullah b. Sebra'dan nakledildiğine göre o, Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Muhakkak ki Allah size üç şeyi yasaklar: Dedikodu, çokça soru sormak ve bir de malı israf etmek."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de, ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Şebîb oldukça zayıf biridir.[1]

٧١٤- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : نا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ ، قَالَ : نا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْجِسْرِيِّ ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا : قِيلَ وَقَالَ ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ "

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه عمران القطان ضعفه ابن معين وأبو داود والنسائي وذكره ابن حبان في الثقات. قلت وتأتي أحاديث من نحو هذا في العقوق.

714. Ma'kıl b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Muhakkak ki Allah, sizin için dedikoduyu, çokça soru sormayı ve bir de malın israfını çirkin davranışlar olarak görmüştür" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan İmrân el-Kattân'ı İbn Maîn, Ebû Dâvud ve Nesâî zayıf görürlerken İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiştir.

Ben derim ki: Anne Babaya Saygısızlık babında benzer hadisler gelecektir.

٧١٥- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ النَّاقِدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْكُوفِيُّ ، عَنِ السَّرِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى

---

[1] B nüshasının hamişinde Hafız İbn Hacer'in şu notu kaydedilmiştir: "Bu rivayette ismi geçen Abdullah b. Şebîb zayıf olan değildir. Zira o sonraki bir nesildendir. Bu hadisi Hafız Ziyaüddin el-Makdisî de *el-Muhtâra*'da tahric etmiştir ki bunun anlamı, hadisin ona göre sahîh veya *hasen* olduğudur. Dolayısıyla Abdullah b. Şebîb'in rivayetini sağlam olarak değerlendirmiştir."

النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : أَوْصِنِي ، فَقَالَ : " دَعْ قِيلَ وَقَالَ ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه السرى بن إسماعيل وهو متروك.

715. Abdullah b. Mes'ûd anlatmaktadır:

Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek:

"Bana nasihatte bulun" dedi. O da: *"Dedikoduyu, çok soru sormayı ve bir de mal israfını bırak"* buyurdu.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde geçen Serî b. İsmâîl metrûktur.

٧١٦- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ح وَحَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالا : ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، أَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ ، حَدَّثَنِي ابْنُ الأَشْوَعِ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، حَدَّثَنِي كَاتِبُ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، قَالَ : كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى الْمُغِيرَةِ أَنِ اكْتُبْ إِلَيَّ بِشَيْءٍ سَمِعْتَهُ مِنَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ : إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ : " إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلاثًا : قِيلَ وَقَالَ ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ ، وَمَنَعَ وَهَاتِ وَوَأْدَ الْبَنَاتِ ، وَعُقُوقَ الأُمَّهَاتِ

- قلت حديث المغيرة في الصحيح - رواه الطبراني في الكبير وفيه يحيى بن كثير صاحب البصري لا يحل الا حتجاج بما انفرد به ،

716. Muğîre'nin kâtibi anlatıyor:

Muâviye, Muğîre'ye bir mektup göndererek, kendisine Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) duyduğu bir hadisi yazılı olarak bildirmesini istedi. Bunun üzerine Muğîre b. Şu'be ona şöyle yazdı: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) işittim:

"Muhakkak ki, Allah sizin için dedikoduyu, çok soru sormayı, üzerine düşen hakkı ödemeyip hakkı olmayan bir şeyi almayı, kız çocuklarını diri diri gömmeyi ve bir de annelere saygısızlığı çirkin davranışlar olarak görmüştür" buyurmuştur.

Ben derim ki: Muğire'nin rivayeti olan hadis *Sahîh-i Buhârî*'de geçmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.

٧١٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، قَالَ : زَعَمَ خَيْثَمَةُ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " يَوْمًا وَأَكْثَرُوا عَلَيْهِ " ، فَقَالَ : " يَا حَارِ بْنُ قَيْسٍ -لِلْحَارِث بن قَيْس- مَا تُرَاهُمْ يُرِيدُونَ إِلَى مَا يَسْأَلُونَ عَنْهُ ؟ " قَالَ : لِيَعْلَمُوهُ ثُمَّ يَتْرُكُوهُ ، قَالَ : " صَدَقْتَ ، وَالَّذِي لا إِلَهَ غَيْرُهُ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

717. Kendisine çokça soru sorulan Abdullah –İbn Mes'ûd- bir gün - Hâris b. Kays'a- "Hâris b. Kays! Sence bunlar bu sordukları meselelerle

neyi amaçlıyorlar?" diye sordu. O da: "Onları öğrenecekler, sonra terk edeceklerdir" deyince, Abdullah: "Kendisinden başka tanrı bulunmayan (Allah)a yemin ederim ki, doğru söyledin" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٧١٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا فَضَالَةُ بْنُ الْفَضْلِ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " يَجِيءُ قَوْمٌ يَشْرَبُونَ الْعِلْمَ شُرْبًا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عطاء بن السائب وقد اختلط.

718. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: "Öyle bir topluluk gelecektir ki, onlar ilmi su gibi içeceklerdir" sözü nakledilmiştir.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Atâ b. es-Sâib âhir ömründe bunamıştır.

(باب سَبَبُ النَّهْيِ عن كَثْرَةِ السؤال)

Çokça Soru Sorma Yasağının Sebebi

٧١٩- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُثَنَّى الطُّهَوِيُّ ، قَالَ : نَا الْوَضَّاحُ بْنُ يَحْيَى ، قَالَ : نَا قَيْسٌ ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَعْدٍ ، قَالَ : " كَانَ النَّاسُ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ الشَّيْءِ مِنْ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَوْ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ حَلالٌ ، فَلا يَزَالُونَ يَسْأَلُونَ فِيهِ حَتَّى يُحَرَّمَ عَلَيْهِمْ ".

رواه البزار وفيه قيس بن الربيع وثقه شعبة وسفيان وضعفه أحمد ويحيى بن معين وغيرهما.

719. Sa'd anlatmaktadır: İnsanlar Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) getirdiği dinle ilgili helâl olan bir şeyi kendisine (sallallahu aleyhi vesellem) sorarlardı. Nihayet o şeyi sormayı sürdürürlerdi. Öyle ki neticede o şey kendilerine haram kılınırdı.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kays b. er-Rabî'i, Şu'be ve Süfyân güvenilir görürlerken Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn ve başkaları zayıf saymışlardır.

٧٢٠ -وعن جابر قال ما نَزَلَت آيةُ التلاعُنِ إلا لكَثْرَةِ السؤال.

رواه البزار ورجاله ثقات.

720. Câbir demiştir ki: Mulaane (Birbirini zina ile suçlayan karıkocanın karşılıklı lanetleşmeleri) âyetleri ancak bu konuda çokça soru sorulduğu için inmiştir.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٧٢١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ ، قال : ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ التِّرْمِذِيُّ ، قال : ثنا أَبُو الْجَوَّابِ ، قال : ثنا عَمَّارُ بْنُ رُزَيْقٍ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ ورّادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " ذَرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ أَنْبِيَاءَهُمْ ، وَاخْتِلافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ ، فَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ مِنْ شَيْءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ ، وَمَا نَهَيْتُكُمْ فَانْتَهُوا "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه من لم أعرفه.

721. Muğîre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ben sizi kendi halinize bıraktıkça, siz de beni bırakın; zira sizden öncekilerin helak olmalarının tek sebebi, çokça soru sormaları ve peygamberleri hakkında ihtilafa düşmeleridir. Dolayısıyla size neyi emretmişsem, onu gücünüz yettiğince yerine getiriniz. Size neyi yasaklamışsam, onu terkedin."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde tanımadığım raviler vardır.

٧٢٢- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ عُثْمَانَ اللاحِقِيُّ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ ، وَهِشَامٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، وَحَمَّادٌ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " ذَرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ ، فَإِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمُ اخْتِلافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ ، فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأْتُوهُ ، وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ " - قلت هو في الصحيح بعكس هذا - رواه الطبراني في الاوسط ورجاله ثقات.

722. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ben sizi kendi halinize bıraktıkça, siz de beni bırakın. Zira sizden öncekilerin helak olmalarının tek nedeni, peygamberleri hakkında ihtilafa düşmeleridir. Dolayısıyla size bir şey emretmişsem, onu yerine getiriniz. Size bir şeyi yasaklamışsam, gücünüz yettiğince ondan uzak durunuz."

Ben derim ki: Hadis, *Sahîh-i Buhârî*'de bunun tersi ifadelerle yer almıştır.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

(باب السؤال للانتفاعِ وإن كثُر)

İstifade Etmek Amacıyla Çok da Olsa Soru Sormak

٧٢٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : مَا رَأَيْتُ قَوْمًا كَانُوا خَيْرًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَا سَأَلُوهُ إِلا عَنْ ثَلاثَةَ عَشَرَ مَسْأَلَةً حَتَّى قُبِضَ ، كُلُّهُنَّ فِي

الْقُرْآنِ ، مِنْهُنَّ /٤ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ سورة البقرة آية ٢١٧ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ سورة البقرة آية ٢١٩ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى سورة البقرة آية ٢٢٠ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ سورة البقرة آية ٢٢٢ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الأَنْفَالِ سورة الأنفال آية ١ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ سورة البقرة آية ٢١٥ مَا كَانُوا يَسْأَلُونَ إلا عَمَّا يَنْفَعُهُمْ ، قَالَ : " وَأَوَّلُ مَنْ طَافَ بِالْبَيْتِ الْمَلائِكَةُ ، وَإِنَّ مَا بَيْنَ الْحَجَرِ إِلَى الرُّكْنِ الْيَمَانِي لَقُبُورًا مِنْ قُبُورِ الأَنْبِيَاءِ وَكَانَ النَّبِيُّ إِذَا آذَاهُ قَوْمُهُ خَرَجَ هُوَ مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِهِمْ فَعَبَدَ اللَّهَ فِيهَا حَتَّى يَمُوتَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عطاء بن السائب وهو ثقة ولكنه اختلط وبقية رجاله ثقات.

723. İbn Abbâs anlatmaktadır: Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından daha hayırlı bir topluluk görmedim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene kadar yalnızca on üç soru sormuşlar ve bu soruların hepsi de Kur'ân'da geçmiştir: "Sana haram ayı, yani onda savaşmayı soruyorlar"[1], "Sana içki ve kumarı soruyorlar"[2] "Sana yetimler hakkında soruyorlar"[3] "Sana kadınların ay halini soruyorlar"[4] "Sana ganimetleri soruyorlar"[5] "Sana (Allah yolunda) ne harcayacaklarını soruyorlar"[6] Ona sadece kendilerine faydası dokunacak hususları sorarlardı. Beyt'i (Kâbe'yi) ilk tavaf edenler meleklerdir. Hacer (i Esved) ile Yemen köşesi (Rükn-i Yemânî) arasında peygamber kabirleri vardır. Zira bir peygamber eğer halkından eziyet görürse, aralarından ayrılır ve orada (Kâbe'de) ölünceye kadar Allah'a ibadet ederdi."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Atâ b. es-Sâib güvenilir olmakla birlikte bunamıştır. Kalan raviler ise güvenilir kimselerdir.

٧٢٤- وعن أبي موسى قال كانَ النبيُّ صلى الله عليه وسلم إذا صَلَّى الفَجْرَ انْحَرَفْنا إليه فمنَّا مَن يَسْأَلُهُ عَن القُرآنِ ومنَّا مَن يَسْأَلُهُ عن الفَرائضِ ومنَّا مَن يَسْأَلُهُ عن الرُّؤْيا.

رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن عمر الروى ضعفه أبو داود وأبو زرعة ووثقه ابن حبان.

724. Ebû Mûsa anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kılınca yanına giderdik. Kimimiz Kur'ân hakkında, kimimiz feraiz/miras payları hakkında, kimimiz de rüya hakkında kendisine sorular sorardık.

---

[1] Bakara Sur. 2/217.
[2] Bakara Sur. 2/219.
[3] Bakara Sur. 2/220.
[4] Bakara Sur. 2/222.
[5] Enfâl Sur. 8/1.
[6] Bakara Sur. 2/215, 219.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Ömer er-Rûmî'yi Ebû Dâvud ve Ebû Zür'a zayıf görürken, İbn Hibbân güvenilir olduğunu söylemiştir.

٧٢٥- حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا مُعَانُ بْنُ رِفَاعَةَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ عَنْ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ جَالِسًا وَكَانُوا يَظُنُّونَ أَنَّهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ فَأَقْصَرُوا عَنْهُ حَتَّى جَاءَ أَبُو ذَرٍّ فَاقْتَحَمَ فَأَتَى فَجَلَسَ إِلَيْهِ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِمْ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ هَلْ صَلَّيْتَ الْيَوْمَ قَالَ لَا قَالَ قُمْ فَصَلِّ فَلَمَّا صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتِ الضُّحَى أَقْبَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ تَعَوَّذْ مِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ قَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَهَلْ لِلْإِنْسِ شَيَاطِينُ قَالَ نَعَمْ شَيَاطِينُ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا ثُمَّ قَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَلَا أُعَلِّمُكَ مِنْ كَنْزِ الْجَنَّةِ قَالَ بَلَى جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ قَالَ قُلْ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ قَالَ فَقُلْتُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ قَالَ ثُمَّ سَكَتَ عَنِّي فَاسْتَبْطَأْتُ كَلَامَهُ قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا أَهْلَ جَاهِلِيَّةٍ وَعَبَدَةَ أَوْثَانٍ فَبَعَثَكَ اللَّهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ أَرَأَيْتَ الصَّلَاةَ مَاذَا هِيَ قَالَ خَيْرٌ مَوْضُوعٌ مَنْ شَاءَ اسْتَقَلَّ وَمَنْ شَاءَ اسْتَكْثَرَ قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَرَأَيْتَ الصِّيَامَ مَاذَا هُوَ قَالَ فَرْضٌ مُجْزِئٌ قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَرَأَيْتَ الصَّدَقَةَ مَاذَا هِيَ قَالَ أَضْعَافٌ مُضَاعَفَةٌ وَعِنْدَ اللَّهِ الْمَزِيدُ قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ قَالَ سِرٌّ إِلَى فَقِيرٍ وَجُهْدٌ مِنْ مُقِلٍّ قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَيُّمَا نَزَلَ عَلَيْكَ أَعْظَمُ قَالَ { اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ } آيَةُ الْكُرْسِيِّ قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَيُّ الشُّهَدَاءِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ سُفِكَ دَمُهُ وَعُقِرَ جَوَادُهُ قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ فَأَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ قَالَ أَغْلَاهَا ثَمَنًا وَأَنْفَسُهَا عِنْدَ أَهْلِهَا قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ فَأَيُّ الْأَنْبِيَاءِ كَانَ أَوَّلَ قَالَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَام قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَوَنَبِيٌّ كَانَ آدَمُ قَالَ نَعَمْ نَبِيٌّ مُكَلَّمٌ خَلَقَهُ اللَّهُ بِيَدِهِ ثُمَّ نَفَخَ فِيهِ رُوحَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُ يَا آدَمُ قُبْلًا قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَمْ وَفَّى عِدَّةُ الْأَنْبِيَاءِ قَالَ مِائَةُ أَلْفٍ وَأَرْبَعَةٌ وَعِشْرُونَ أَلْفًا الرُّسُلُ مِنْ ذَلِكَ ثَلَاثُ مِائَةٍ وَخَمْسَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيرًا

رواه أحمد والطبراني في الكبير وقال: كَمْ وَفَاءُ عِدَّةِ الأَنْبِيَاءِ؟ قَالَ:"مِائَةُ أَلْفٍ وَأَرْبَعَةٌ وَعِشْرُونَ أَلْفًا.

ومداره على علي بن يزيد وهو ضعيف.

725. Ebû Umâme anlatmaktadır: Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de oturuyordu. Halk kendisine vahiy indiğini düşünerek yanına varmadı. Sonra Ebû Zer geldi, hemen oraya yönelip yanına oturdu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona dönerek: *"Ey Ebû Zer! Bugün namaz kıldın mı?"* diye sordu. Ebû Zer: "Hayır" deyince *"Kalk, kıl!"*

buyurdu. Dört rekat kuşluk namazını kıldıktan sonra tekrar Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) doğru yönelince: *"Ey Ebû Zer! İnsan ve cin şeytanlarının şerrinden Allah'a sığın!"* buyurdu.

Ebû Zer: "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanlardan da şeytanlar var mıdır?" diye şaşkınlığını ifade etti. Allah Resûlü: *"Elbette vardır. Nitekim Allah:* <Böylece biz her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık (Bunlar) aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar>[1] *buyurmuştur"* diye cevap verdi. Sonra: *"Ey Ebû Zer! Sana cennet hazinelerinden bazı sözler öğreteyim mi?"* buyurdu. (Ebû Zer dedi ki): "Elbette öğret. Allah beni sana kurban etsin" dedim. Bunun üzerine: *"Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah (Güç ve kuvvet ancak Allah'a aittir)"* buyurdu. Ben de: "Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah" dedim. Sonra sustu. Uzun müddet bir şey söylemediğini görünce ben: "Ey Allah'ın Peygamber'i! Bizler cahil ve putperest bir halk idik. Allah seni âlemlere rahmet olarak gönderdi. Söyler misin namaz nedir?" diye sordum.

"En hayırlı ibadettir. Dileyen ondan az nasiplenir, dileyen çok alır" buyurdu.

"Ya Resûlallah! Söyler misin, oruç nedir?" diye sordum. *"Yeterli/kurtarıcı bir farzdır"* buyurdu.

"Ey Allah'ın Nebisi! Ya sadaka nedir?" diye sordum.

"Karşılığında kat kat ecir bulunan bir ibadet olup, onun için Allah nezdinde fazlası da vardır" buyurdu.

"Ey Allah'ın Nebisi! Hangi sadaka daha faziletlidir?" diye sordum.

"Fakire gizlice verilen ve bir de varlıksız olanın gücünün yettiğince verdiği sadakadır" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Sana indirilen vahiy içinde hangisi daha büyüktür" diye sordum.

"<Allahü lâ ilâhe illâ hûve el-Hayyu'l-Kayyûm> Âyetel-kürsî" buyurdu.

"Ey Allah'ın Nebisi! Hangi şehit daha üstündür?" diye sordum.

"Kanı akıtılan ve (üzerinde savaştığı) atı (dahi) kesilen" buyurdu.

"Ey Allah'ın Nebisi! Hangi köleyi azat etmek daha faziletlidir?" diye sordum.

"Değeri en pahalı ve sahipleri nezdinde en kıymetli olanı" buyurdu.

"Ey Allah'ın Nebisi! Peygamberlerin ilki kimdir?" diye sordum.

"Âdem (aleyhisselam)" buyurdu.

"Ey Allah'ın Nebisi! Âdem peygamber miydi?" diye sordum.

"Elbette. O, ilahi hitaba mahzar olmuş, Allah'ın kendi eliyle yarattığı, içine kendi ruhunu üfürdüğü, sonra da alenen <Ey Âdem!> diye nida ettiği bir peygamberdir" buyurdu.

---

[1] En'âm Sur. 6/112.

"Ey Allah'ın Nebisi! Peygamberlerin sayısı kaçtır?" diye sordum.

"124 bindir. Bunlardan 315'i resuldür ki bu, büyük bir topluluktur" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Senedin ekseninde zayıf biri olan Ali b. Yezîd bulunmaktadır.

٧٢٦- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ أَنْبَأَنِي أَبُو عُمَرَ الدِّمَشْقِيُّ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ الْخَشْخَاشِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَجَلَسْتُ فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ هَلْ صَلَّيْتَ قُلْتُ لَا قَالَ قُمْ فَصَلِّ قَالَ فَقُمْتُ فَصَلَّيْتُ ثُمَّ جَلَسْتُ فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ تَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلِلْإِنْسِ شَيَاطِينُ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ الصَّلَاةُ قَالَ خَيْرٌ مَوْضُوعٌ مَنْ شَاءَ أَقَلَّ وَمَنْ شَاءَ أَكْثَرَ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا الصَّوْمُ قَالَ فَرْضٌ مُجْزِئٌ وَعِنْدَ اللَّهِ مَزِيدٌ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَالصَّدَقَةُ قَالَ أَضْعَافٌ مُضَاعَفَةٌ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّهَا أَفْضَلُ قَالَ جَهْدٌ مِنْ مُقِلٍّ أَوْ سِرٌّ إِلَى فَقِيرٍ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْأَنْبِيَاءِ كَانَ أَوَّلُ قَالَ آدَمُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَنَبِيٌّ كَانَ قَالَ نَعَمْ نَبِيٌّ مُكَلَّمٌ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَمْ الْمُرْسَلُونَ قَالَ ثَلَاثُ مِائَةٍ وَبِضْعَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيرًا وَقَالَ مَرَّةً خَمْسَةَ عَشَرَ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ آدَمُ أَنَبِيٌّ كَانَ قَالَ نَعَمْ نَبِيٌّ مُكَلَّمٌ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّمَا أُنْزِلَ عَلَيْكَ أَعْظَمُ قَالَ آيَةُ الْكُرْسِيِّ { اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ }

رواه أحمد والبزار والطبراني في الاوسط بنحوه وعند النسائي طرف منه وفيه المسعودي وهو ثقة ولكنه اختلط وفي طريق الطبراني زيادة تأتي في باب التاريخ.

726. Ebû Zer anlatmaktadır:

Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de otururken, ben de varıp yanına oturdum.

Bana: *"Ebû Zer! Namaz kıldın mı?"* diye sordu. Ben: "Hayır" deyince *"Kalk, namaz kıl!"* buyurdu. Kalkıp namaz kıldım. Sonra gelip oturdum. Bu defa: *"Ey Ebû Zer! İnsan ve cin şeytanlarının şerrinden Allah'a sığın"* buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! İnsanlardan da şeytanlar var mıdır?" diye sordum.

"Elbette vardır" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Namaz nedir?" diye sordum.

"En hayırlı ibadettir. Dileyen ondan az nasiplenir, dileyen çok alır" buyurdu.

"Ya Resûlallah! Ya oruç nedir?" diye sordum.

"Yeterli/kurtarıcı bir farzdır. Allah katında daha fazlası vardır" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Ya sadaka nedir?" diye sordum.

"Kat kat sevaplı bir ibadettir" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Hangi sadaka daha faziletlidir?" diye sordum.

"Varlıksız olanın gücünün yettiğince verdiği ve bir de fakire gizlice verilen sadakadır" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Nebilerin/peygamberlerin ilki kimdir?" diye sordum.

"Hz. Âdem'dir" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Âdem nebi miydi?" diye sordum.

"Elbette. O, ilahi hitaba mahzar olmuş bir nebiydi" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Resullerin sayısı kaçtır?" diye sordum.

"310 küsurdur -diğer bir varyanta, 315 geçmiştir- *ki bu, büyük bir topluluktur"* buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Sana indirilen vahiy içinde hangisi daha büyüktür" diye sordum.

"Âyetel-kürsî <Allahü lâ ilâhe illâ hûve el-Hayyu'l-Kayyûm>" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve benzerini *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Nesâî ise bir kısmını nakletmiştir. Hadisin senedinde yer alan el-Mes'ûdî güvenilir olmakla birlikte bunamıştır. Taberânî'nin rivayetinde ise bir ziyade/ilave vardır, ki ileride Tarih bölümünde gelecektir.

(باب في حُسْنِ السؤال والتَّوَدُّد)

Soruyu Güzel Ortaya Koymak ve Hoşgörülü Olmak

٧٢٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي زُرْعَةَ ، نَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، نَا مُخَيِّسُ بْنُ تَمِيمٍ ، حَدَّثَنِي حَفْصُ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الاقْتِصَادُ فِي النَّفَقَةِ نِصْفُ الْمَعِيشَةِ ، وَالتَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ ، وَحُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه مخيس بن تميم عن حفص بن عمر قال الذهبي مجهولان.

 727. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Harcamada tasarruflu olmak, geçimin yarısıdır. İnsanlara karşı hoşgörülü davranmak, aklın yarısıdır. Güzel soru sormak ilmin yarısıdır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup Zehebî, senedinde ismi geçen Hafs b. Ömer ve ravisi Muhayyîs b. Temîm'in meçhul olduklarını söylemiştir.

٧٢٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن صَالِحِ بن الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بن إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بن سَلَمَةَ، عَنْ يَعْلَى بن عَطَاءٍ، عَنْ وَكِيعِ بن عُدُسٍ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي رَزِينٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ" يَكْرَهُ الْمَسَائِلَ وَيَعِيبُهَا، فَإِذَا سَأَلَهُ أَبُو رَزِينٍ أَجَابَهُ وَأَعْجَبَهُ ذَلِكَ."

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وإسناده حسن.

728. Ebû Razîn anlatmaktadır:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) soru sormayı sevmez ve ayıplardı. Ama Ebû Razîn kendisine bir soru sorduğunda ona cevap verirdi. Bu onun hoşuna giderdi.[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٧٢٩- دَّثَنَا مُحَمَّدُ بن النَّضْرِ الأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بن عَمْرٍو، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ:"إِذَا سَأَلَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ عَنِ الآيَةِ فَلا يَقُولُ: كَذَا وَكَذَا فَيُلْبِسُ عَلَيْهِ، وَلَكِنْ يَقْرَأْ مَا قَبْلَهَا ثُمَّ لْيَحُلْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ حَاجَتِه."

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون إلا أنه منقطع.

729. İbrâhîm'in (yani en-Nehaî'nin) bildirdiğine göre Abdullah -İbn Mes'ûd- demiştir ki: "Sizden birisi kardeşine bir âyet hakkında sorarsa, <Şu şu âyetler hakkında ne diyorsun> diye sormasın, sonra kafası karışır. Fakat âyetin öncesini okusun. Daha sonra sorunu ne ise ona göre karşılığını versin.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüştür. Ancak hadis munkatıdır.

(باب فعْل العالم إذا اهتَمَّ)

Âlim Kişinin Kederlendiğinde Ne Yapması Gerektiği

٧٣٠- عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه كان إذا اهتم أكثر من مس لحيته.

رواه البزار وفيه رشدين بن سعد والجمهور على تضعيفه وقد وثق.

730. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kederlendiği zaman sık sık sakalını sıvazlardı.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup cumhur/çoğunluk, senedinde ismi geçen Rişdeyn b. Sa'd'ın zayıf olduğu görüşündedir. Bununla beraber güvenilir kabul edenler de vardır.

(باب في خَلْوَةِ العالم)

Âlimin Tek Başına Kalması

٧٣١- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الأَهْوَازِيُّ ، قَالَ : نا عَامِرُ بْنُ مُدْرِكٍ ، قَالَ : نا السَّرِيُّ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " أَقْبَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى نَشَزٍ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XIX, 208; *el-Mu'cemu'l-evsat*, 22. Senedinde ismi geçen Veki' b. Ades hakkında bkz. 456 nolu hadis. Ayrıca bkz. İbn Ebî Âsım, *es-Sünne*, no. 640.

مِنَ الأَرْضِ حَتَّى جَلَسْتُ مُسْتَقْبِلَ وَجْهِهِ أَوْ وَجْهِي عِنْدَ رُكْبَتَيْهِ ، فَاغْتَنَمْتُ خَلْوَةَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيُّ الذُّنُوبِ أَكْبَرُ ؟ فَأَعْرَضَ عَنِّي حَتَّى قُلْتُهَا ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، ثُمَّ أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ ، فذكر الحديث.

رواه البزار وفيه السرى بن اسمعيل وهو متروك.

731. Abdullah -İbn Mes'ûd- anlatmaktadır: Yüksekçe bir yerde duran Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına varıp önüne –ya da, yönüm dizine dönük olarak- oturdum. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yalnız oluşunu ganimet bilip: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi günah en büyüktür?" diye sordum. Benden yüz çevirdi. Sorumu üç kez tekrarladım. Sonunda bana döndü.... ve.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Serî b. İsmâîl metrûk biridir.

٧٣٢- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ ، قَالَ : نا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُرَشِيُّ ، قَالَ : نا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَ : نا سِمَاكٌ أَبُو زُمَيْلٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " لَمَّا فُتِحَتِ الْمَدَائِنُ أَقْبَلَ النَّاسُ عَلَى الدُّنْيَا ، وَأَقْبَلْتُ عَلَى عُمَرَ " فَكَانَ عَامَّةُ حَدِيثِهِ عَنْ عُمَرَ.

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

732. İbn Abbâs demiştir ki: Medâin fethedilince insanlar dünyaya kapıldılar. Ben ise Hz. Ömer'e gittim." Bu yüzden onun (İbn Abbâs'ın) hadislerinin geneli Ömer'e dayanmaktadır.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب قَوْل العالم سَلُونِي)

Âlim'in <Bana Soru Sorun> Sözüne Dair

٧٣٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِي ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بن مُحَمَّدِ بن الْحَسَنِ الأَسَدِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بن عَبْدِ الصَّمَدِ الْعَمِّيُّ ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ ، عَنْ أَبِي فِرَاسٍ ، رَجُلٍ مِنْ أَسْلَمَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ صلى الله عليه وسلم ذَاتَ يَوْمٍ : سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ ، فَقَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبِي ؟ قَالَ : أَبُوكَ فُلانٌ الَّذِي تُدْعَى إِلَيْهِ ، وَسَأَلَهُ رَجُلٌ أَفِي الْجَنَّةِ أَنَا ؟ فَقَالَ : فِي الْجَنَّةِ ، وَقَالَ آخَرُ : أَفِي الْجَنَّةِ أَنَا ؟ قَالَ : فِي النَّارِ ، فَقَامَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، فَقَالَ : رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا .

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

733. Eslem kabilesinden bir zat olan Ebû Firâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün:

"Bana dilediğinizi sorun" buyurunca bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim babam kimdir?" diye sordu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Senin baban, kendisine nispet edildiğin falan kimsedir"* buyurdu. Başka bir adam: "Ben cennetlik miyim?" diye sordu. *"Cennetliksin"* buyurdu. Bir diğeri: "Ben de cennetlik miyim?" diye sordu. Ona ise: *"Sen cehennemliksin"* buyurdu. Bunun üzerine Ömer ayağa kalkıp: "Allah'ı Rabbimiz olarak kabul ettik" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب في مُدارَسَة العلم ومُذاكَرَته)

İlmin Mütâlaa ve Müzâkere Edilmesi

٧٣٤- حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ ، حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : " كُنَّا قُعُودًا مَعَ نَبِيِّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَعَسَى أَنْ يَكُونَ قَالَ : سِتِّينَ رَجُلا فَيُحَدِّثُنَا الْحَدِيثَ ثُمَّ يَدْخُلُ لِحَاجَتِهِ فَنَتَرَاجَعُهُ بَيْنَنَا : هَذَا ثُمَّ هَذَا ، فَنَقُومُ كَأَنَّمَا زُرِعَ فِي قُلُوبِنَا "

رواه أبو يعلى وفيه يزيد الرقاشي وهو ضعيف.

734. Enes anlatmaktadır: Allah'ın Nebisi (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber otururduk. –Sanırım atmış kişi olduklarını söylemişti.– Bizimle sohbet eder, sonra bir işi için içeri girerdi. Biz de onun sözlerini tek tek aramızda müzakere ederdik. Sonra meclisten bütün sözleri kalplerimize nakşedilmiş olarak kalkardık.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yezîd er-Rakkâşî zayıftır.

٧٣٥- حَدَّثَنَا وَرْدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ لَبِيدٍ الْبَيْرُوتِيُّ ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ جُنَاحٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ ، أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَتَاهُ أَصْحَابُهُ ، قَالَ : " تَدَارَسُوا وَأَبْشِرُوا وَزِيدُوا زَادَكُمُ اللَّهُ خَيْرًا ، وَأَحَبَّكُمْ وَأَحَبَّ مَنْ يُحِبُّكُمْ ، رُدُّوا عَلَيْنَا الْمَسَائِلَ ، فَإِنَّ أَجْرَ آخِرِهَا كَأَجْرِ أَوَّلِهَا ، وَاخْلِطُوا حَدِيثَكُمْ بِالاسْتِغْفَارِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون

735. Rivayete göre Fadâle b. Ubeyd'in yanına arkadaşları/öğrencileri geldiğinde onlara derdi ki: "İlmi müzakere ediniz, iyimser olunuz ve ilminizi artırınız. Allah iyiliğinizi/bereketinizi artırsın, sizi ve sizi sevenleri sevsin. Sorularınızı bana yöneltiniz. Zira bunun ilkinin mükâfatı, sonuncusunun mükâfatı kadardır. Sohbetinizde arada bir istiğfarda bulunsun."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüştür.

٧٣٦- حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : نا كَهْمَسُ بْنُ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، قَالَ : قُلْتُ لأَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ : أَكْتِبْنَا قَالَ : " لِمَ نُكْتِبُكُمْ ؟ وَلَنْ نَجْعَلَهُ قُرْآنًا ، وَلَكِنْ خُذُوا عَنَّا كَمَا كُنَّا نَأْخُذُ عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " ، وَكَانَ أَبُو سَعِيدٍ ، يَقُولُ : " تَحَدَّثُوا ، فَإِنَّ الْحَدِيثَ يُذَكِّرُ بَعْضُهُ بَعْضًا "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح.

736. Ebû Nadre anlatmaktadır: Ebû Saîd'e: "Hadisleri bize yazdır" dedim. Şöyle yanıt verdi:

"Bunları size yazdırmayacağım. Onları Kur'ân gibi yapmayacağım. Fakat biz Allah'ın Peygamber'inden (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl öğrenmişsek, siz de bizden aynı şekilde öğrenin." Ebû Saîd derdi ki: "Hadisleri rivayet ediniz; zira hadisler, birbirini hatırlatır."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب تَفْصِيل المَسائل)

Meselelerin Ayrıntılı Olarak Ele Alınması

٧٣٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ ، قَالَ : ثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ، قَالَ : ثنا شُعْبَةُ ، قَالَ : ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَيْسَرَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ كُرْدُوسَ بْنَ عَمْرٍو ، قَالَ : سَمِعْتُ رَجُلا ، مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ قَالَ شُعْبَةُ : أُرَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " لأَنْ تُفَصِّلَ الْمُفَصَّلَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كَذَا بَابًا " . قَالَ شُعْبَةُ : فَقُلْتُ لِعَبْدِ الْمَلِكِ : أَيُّ مُفَصَّلٍ ؟ قَالَ : الْقَصَصُ

رواه البزار وفيه كردوس وثقه ابن حبان وقال أبو حاتم فيه نظر ، وبقية رجاله رجال الصحيح.

737. Kürdûs b. Amr anlatmaktadır: Bedir gazilerinden bir zattan şöyle duydum –Şu'be, sanırım su zât Ali b. Ebî Tâlib'di, demiştir-: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ben senin mufassalları açmanı, şu konuya girmeden yeğlerim" buyurdu.

Abdülmelik'e: "Mufassallardan maksat nedir?" diye sordum. "(Peygamber) Kıssalar(ı)" dedi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde geçen Kürdûs'u İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Ebû Hâtim tartışmalı olduğunu söylemiştir. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

(باب سُؤال العالم عن ما لا يَعْلَمُ)

Âlim Kişinin Bilmediği Meseleleri Sorması

٧٣٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ الْعَطَّارُ الطَّرَسُوسِيُّ ، قَالَ : نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَغْرَاءَ ، قَالَ : نَا الأَزْهَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَوْدِيُّ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلانَ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ

عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ : يَا أَبَا حَسَنٍ ، رُبَّمَا شَهِدْتَ وَغِبْنَا ، وَرُبَّمَا شَهِدْنَا وَغِبْتَ ، ثَلاثٌ أَسْأَلُكَ عَنْهُنَّ ، هَلْ عِنْدَكَ مِنْهُنَّ عِلْمٌ ؟ قَالَ عَلِيٌّ : وَمَا هُنَّ ؟ قَالَ : الرَّجُلُ يُحِبُّ الرَّجُلَ وَلَمْ يَرَ مِنْهُ خَيْرًا ، وَالرَّجُلُ يُبْغِضُ الرَّجُلَ وَلَمْ يَرَ مِنْهُ شَرًّا ، قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الأَرْوَاحَ فِي الْهَوَاءِ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ تَلْتَقِي ، فَتَشَامُّ ، فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ ، وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ " قَالَ عُمَرُ : وَاحِدَةٌ ، وَالرَّجُلُ يُحَدِّثُ الْحَدِيثَ إِذْ نَسِيَهُ ، إِذْ ذَكَرَهُ ؟ فَقَالَ عَلِيٌّ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " " مَا مِنَ الْقُلُوبِ قَلْبٌ ، إِلا وَلَهُ سَحَابَةٌ كَسَحَابَةِ الْقَمَرِ ، بَيْنَا الْقَمَرُ مُضِيءٌ إِذْ عَلَتْ عَلَيْهِ سَحَابَةٌ ، فَأَظْلَمَ إِذْ تَجَلَّتْ عَنْهُ فَأَضَاءَ ، وَبَيْنَا الرَّجُلُ يُحَدِّثُ إِذْ عَلَتْهُ سَحَابَةٌ ، فَنَسِيَ إِذْ تَجَلَّتْ عَنْهُ فَذَكَرَ " " فَقَالَ عُمَرُ : اثْنَتَانِ قَالَ : الرَّجُلُ يَرَى الرُّؤْيَا فَمِنْهَا مَا يَصْدُقُ ، وَمِنْهَا مَا يَكْذِبُ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَا مِنْ عَبْدٍ وَلا أَمَةٍ يَنَامُ فَيَسْتَثْقِلُ نَوْمًا ، إِلا عُرِجَ بِرُوحِهِ إِلَى الْعَرْشِ ، فَالَّتِي لا تَسْتَيْقِظُ إِلا عِنْدَ الْعَرْشِ فَتِلْكَ الرُّؤْيَا الَّتِي تَصْدُقُ ، وَالَّتِي تَسْتَيْقِظُ دُونَ الْعَرْشِ فَهِيَ الرُّؤْيَا الَّتِي تَكْذِبُ " ، فَقَالَ عُمَرُ : ثَلاثٌ كُنْتُ فِي طَلَبِهِنَّ ، فَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَصَبْتُهُنَّ قَبْلَ الْمَوْتِ

رواه الطبراني في الاوسط وفيه أزهر بن عبدالله قال العقيلي حديثه غير محفوظ عن ابن عجلان وهذا الحديث يعرف من حديث إسرائيل عن أبي إسحق عن الحارث عن علي موقوفا وبقية رجاله موثقون.

738. İbn Ömer anlatmaktadır: Ömer b. el-Hattâb, Ali b. Ebî Tâlib'e: (radiyallahu anhumâ): "Ey Ebu'l-Hasan! Bazen sen oldun, biz olmadık. Bazen biz olduk, sen olmadın. Sana üç mesele soracağım. Onlar hakkında hiç bilgin var mı?" dedi.

Hz. Ali: "Nedir onlar?" deyince, Hz. Ömer şöyle anlattı: "Bir adam bir adamı seviyor. Bunu ondan hiç hayır görmediği halde yapıyor. Yine bir adam bir adamdan nefret ediyor ve bunu ondan hiç kötülük görmediği halde yapıyor. (Buna ne dersin?)"

Hz. Ali şu karşılığı verdi: "Olabilir. Zira Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştu: <Kuşkusuz ruhlar bir yerde toplanmış askerlere benzerler. *Karşılaşıp koklaşırlar. Bunlardan birbiriyle uyumlu olanları kaynaşırlar. Uyumsuz olanları ise ayrılırlar*>"

Hz. Ömer: "Bu bir" dedi ve devam etti:

"Bir adam bir hadis naklediyor, sonra onu kâh unutuyor, kâh hatırlıyor (buna ne dersin?)"

Hz. Ali şu karşılığı verdi: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kalplerin her biri üzerinde mutlaka, Ay'ın önüne geçen bulut gibi bir bulut vardır. Ay aydınlatırken birden önüne bir bulut geçer ve karanlık olur. Bulut açılınca, yine aydınlatır. Aynı şekilde kişi bir hadis naklederken (kalbinin önüne) bir bulut gelir ve unutur. Bulut kalkınca yine hatırlar."

Hz. Ömer: "Bu iki" dedi ve devam etti.

"Kişi rüya görüyor ve rüyalarının bir kısmı doğru, bir kısmı yanlış çıkıyor (buna ne dersin?)"

Hz. Ali buna da şöyle cevap verdi: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Uyuyan hiçbir köle ya da cariye (erkek ya da kadın kul) yoktur ki derin uykuya daldığında ruhu Arş'a yükseltilmiş olmasın. Eğer Arş'ın yanında uyanırsa, o rüya doğru çıkar. Arş'a varmadan uyanırsa, o rüya yanlış çıkar."

Bunun üzerine Hz. Ömer: "Ben bu üç meselenin cevabını arıyordum. Elhamdülillah, ölmeden önce onları elde ettim" dedi.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ezher b. Abdullah hakkında el-Ukaylî, "İbn Aclân'dan naklettiği hadisleri mahfûz değildir" açıklamasını yapmıştır. Bu rivayet ise İsrail'in Ebû İshâk kanalıyla Hâris'ten, onun da Ali'den naklettiği mevkûf bir hadis olarak bilinmektedir. Senedin kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

(باب أيُّ الناسِ أعْلَمُ)

İnsanların Hangisi Daha Bilgilidir?

٧٣٩- حَدَّثَنَا عُقْبَةُ ، حَدَّثَنَا مَسْعَدَةُ بْنُ الْيَسَعَ ، عَنْ شِبْلِ بْنِ عَبَّادٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ رَجُلا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ ؟ قَالَ : " مَنْ يَجْمَعُ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ ، وَكُلُّ صَاحِبِ عِلْمٍ غَرْثَانُ "

رواه أبو يعلى وفيه مسعدة ابن اليسع وهو ضعيف جدا.

739. Câbir b. Abdullah anlatmaktadır: Bir adam Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "İnsanların hangisi daha âlimdir?" diye sordu.

"İnsanların bilgisini kendi bilgisine katan kimsedir; zira her bilgi sahibi açtır" buyurdu.[1]

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mes'ade b. el-Yesa' oldukça zayıf biridir.

٧٤٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَلادٍ الْقَطَّانُ ، قَالَ : نا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ ، قَالَ : نا الصَّعْقُ بْنُ حَزْنٍ ، عَنْ عُقَيْلٍ الْجَعْدِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ :

---

[1] Dârimî, I, 86-87. Senedi sahîh olup mürseldir. Ayrıca bkz. *es-Silsiletü'z-zaife*, no. 1101.

دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : " يَا ابْنَ مَسْعُودٍ ، أَيُّ عُرَى الإِيمَانِ أَوْثَقُ ؟ " قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " أَوْثَقُ عُرَى الإِسْلامِ الْوَلايَةُ فِي اللَّهِ ، وَالْحُبُّ فِيهِ وَالْبُغْضُ " ثُمَّ قَالَ : " يَا ابْنَ مَسْعُودٍ " ، قُلْتُ : لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَهَا ثَلاثًا ، قَالَ : " أَتَدْرِي ، أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ ؟ " ، قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " فَإِنَّ أَفْضَلَ النَّاسِ أَفْضَلُهُمْ عَمَلًا ، إِذَا فَقِهُوا فِي دِينِهِمْ " ثُمَّ قَالَ : " يَا ابْنَ مَسْعُودٍ ! " ، قُلْتُ : لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، ثَلاثَ مِرَارٍ ، قَالَ : " أَتَدْرِي ، أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ ؟ " ، قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " إِنَّ أَعْلَمَ النَّاسِ أَبْصَرُهُمْ بِالْحَقِّ إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ ، وَإِنْ كَانَ مُقَصِّرًا فِي الْعَمَلِ ، وَإِنْ كَانَ يَزْحَفُ عَلَى اسْتِهِ زَحْفًا . وَاخْتَلَفَ مَنْ كَانَ قَبْلِي عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، نَجَا مِنْهَا ثَلاثٌ ، وَهَلَكَ سَائِرُهُمْ ، فِرْقَةٌ آزَتِ الْمُلُوكَ ، وَقَاتَلُوهُمْ عَلَى دِينِهِمْ وَدِينِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ، فَأَخَذُوهُمْ ، فَقَتَلُوهُمْ ، وَقَطَّعُوهُمْ بِالْمَنَاشِيرِ ، وَفِرْقَةٌ لَمْ تَكُنْ لَهُمْ طَاقَةٌ بِمُوازَاةِ الْمُلُوكِ ، وَلا بِأَنْ يُقِيمُوا بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ يَدْعُونَهُمْ إِلَى دِينِ اللَّهِ وَدِينِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ، فَسَاحُوا فِي الْبِلادِ ، وَتَرَهَّبُوا " ، قَالَ : " وَهُمُ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ : وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ سورة الحديد آية ٢٧ " الآيَةَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : " مَنْ آمَنَ بِي ، وَاتَّبَعَنِي ، وَقَدْ صَدَّقَنِي ، فَقَدْ رَعَاهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا ، وَمَنْ لَمْ يَتَّبِعْنِي فَأُولَئِكَ هُمُ الْهَالِكُونَ "

رواه الطبراني في الاوسط والصغير وفيه عقيل بن الجعد قال البخاري منكر الحديث.

740. Abdullah b. Mes'ûd anlatmaktadır:

Bir gün Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdim. Bana: *"Ey İbn Mes'ûd! Hangi iman bağı daha sağlamdır?"* diye sordu. Ben: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir?" dedim. Bunun üzerine: *"İslâm bağlarının en sağlamı, Allah için dostluk, Allah için sevmek ve Allah için öfke duymak"* buyurdu.

Sonra: *"Ey İbn Mes'ûd!"* diye seslendi. "Buyur, ya Resûlallah!" dedim. *"İnsanların hangisi daha üstündür, bilir misin?"* diye sordu. Ben: "Allah ve Resûlü, daha iyi bilir" deyince, *"İnsanların en üstünü, eğer dinde anlayış sahibi ise, onlar içinde amelce en üstün olanlarıdır"* buyurdu. Sonra: *"Ey İbn Mes'ûd!"* diye seslendi. "Buyur, ya Resûlallah" dedim. *"İnsanların hangisi daha âlimdir, bilir misin?"* diye sordu. Ben: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" deyince buyurdular ki:

"Şüphesiz ki insanların en âlimi, insanların ihtilafa düştüğü bir devirde hakikati en iyi görenleridir. İsterse amel bakımından kusurlu olsun. İsterse makadı üzerine sürünüyor olsun. Zira sizden önceki milletler yetmiş iki fırkaya ayrıldı. Bunlardan yalnız üçü kurtuldu. Kalanları ise helak oldular. Bir fırka

mensupları krallara karşı koydular, dinleri uğruna, İsa b. Meryem'in dini uğruna onlarla savaştırlar. Bunun neticesinde krallar onları yakalayıp öldürdüler, bıçkılarla/hızarlarla biçtiler. Diğer bir fırka mensupları ne kralların güçlerine denk güce sahip oldular, ne de aralarında yaşayıp onları Allah'ın ve İsa'nın dinine davet etme imkânı bulabildiler. Bu yüzden ülke ülke gezip, ruhban oldular. İşte aziz ve celil olan Allah'ın haklarında <Uydurdukları ruhbanlığa gelince onu biz yazmadık. Fakat kendileri Allah rızasını kazanmak için yaptılar. Ama buna da gereği gibi uymadılar>[1] *buyurduğu kesim bunlardır."*

Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerine şöyle devam etti: *"Bana inanan, bana tâbi olan ve beni tasdik edenler, buna gereği gibi uymuş olurlar. Kim de bana tabi olmazsa, işte onlar helak olmuşlardır."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ukayl b. el-Ca'd hakkında Buhârî: "Hadisi münkerdir" demiştir.

(بَاب فِيمَن كَتَمَ عِلْمًا)

İlmi Gizleyenlere Dair

٧٤١- حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ عَبْدِ الأَعْلَى ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ ، وَمَنْ قَالَ فِي الْقُرْآنِ بِغَيْرِ مَا يَعْلَمْ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الكبير باختصار قوله في القرآن ، ورجال أبي يعلى رجال الصحيح.

741. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim kendisinden istenen bir bilgiyi gizlerse, kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenmiş olarak gelir. Kim, Kur'ân hakkında bilgisizce bir söz söylerse, yine kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenmiş olarak gelir."

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de, Kur'ân'la ilgili kısım olmaksızın muhtasar olarak Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

٧٤٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن يَحْيَى بن مَنْدَةَ الأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بن دَاوُدَ سنديلةُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بن أَيُّوبَ الْفِرْسَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو هَانِئٍ إِسْمَاعِيلُ بن خَلِيفَةَ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ

---

[1] Hadid Sur. 57/27.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11310; Ebû Ya'lâ no. 2585. Senedinde yer alan Abdula'lâ b. Âmir es-Sa'lebî zayıf olup *Sahîh*'in ravilerinden değildir. Hadisin ikinci kısmını Tirmizî 2951 ve 2952 numaralarda nakletmiştir. Bkz. *el-İlelü'l-mütenâhiye*, I, 98.

ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، قَالَ:مَنْ كَتَمَ عِلْمًا يَعْلَمُهُ أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ، قَالَ:هِيَ الشَّهَادَةُ تَكُونُ عَنِ الرَّجُلِ يُدْعَا لَهَا أَوْ لا يُدْعَا، وَهُوَ يَعْلَمُهَا وَلا يُرْشِدُ صَاحِبَهَا إِلَيْهَا فَهُوَ هَذَا الْعِلْمُ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه إبراهيم بن أيوب الفرساني وهو مجهول.

742. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim bildiği bir bilgiyi gizlerse, kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenir. Bundan maksat bir kimsede saklı olan şahitliktir ki, bu kişi, kendisinden şahitlik yapması istensin veya istenmesin olayı bildiği halde arkadaşını bilgilendirmezse, işte kastedilen bu bilgidir."

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilen İbrâhîm b. Eyyûb el-Ferasânî meçhuldür.

٧٤٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن النَّضْرِ الأَزْدِيُّ، قَالَ: نَا خَالِدُ بن خِدَاشٍ، قَالَ: نَا عَبْدُ اللَّهِ بن وَهْبٍ، قَالَ: نَا عَبْدُ اللَّهِ بن عَيَّاشِ بن عَبَّاسٍ الْقِتْبَانِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بن عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:"مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ"

رواه الطبراني في الكبير والاوسط ورجاله موثقون.

743. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim kendisinden istenen bir ilmi gizlerse, kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenir" buyurmuştur.

Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

٧٤٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : ثَنَا أَبُو صُهَيْبٍ النَّضْرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ شُبْرُمَةَ الْحَارِثِيُّ ، قَالَ : ثَنَا مُوسَى بْنُ عُمَيْرٍ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَيُّمَا رَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ عِلْمًا فَكَتَمَهُ لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ "

رواه الطبراني في الاوسط هكذا

وقال في الكبير: مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ.

وفي إسناد الاوسط النضر بن سعيد ضعفه العقيلي وفي إسناد الكبير سوار بن مصعب وهو متروك.

744. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah'ın kendisine bir bilgi (ilim) verdiği bir kimse o bilgiyi gizlerse, kıyamet günü Allah'ın huzuruna, ateşten bir gemle gemlenmiş olarak çıkar" buyurmuştur.

Taberânî hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta bu şekilde rivayet ederken *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de: *"Kim kendisinden istenen bir bilgiyi gizlerse, kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenir"* ifadesiyle nakletmiştir. *el-Mu'cemu'l-evsat*'taki rivayetin senedinde yer alan Nadr b. Saîd'i el-Ukaylî zayıf görürken *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki rivayetin senedinde geçen Sevvâr b. Mus'ab da metrûktur.[1]

٧٤٥- ٤٠٥٢ـ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ عَتِيقٍ الدِّمَشْقِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو صَفْوَانَ الْقَاسِمُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ عَوَانَةَ ، قَالَ : نا حَسَّانُ بْنُ سِيَاهٍ ، قَالَ : نا الْحَسَنُ بْنُ ذَكْوَانَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ جِيءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَدْ أُلْجِمَ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه حسان بن سياه ضعفه ابن عدي وابن حبان والدارقطني.

745. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim kendisinden istenen bir bilgiyi gizlerse, kıyamet günü (mahşer yerine) ateşten bir gemle gemlenmiş olarak getirilir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hassân b. Siyâh'ı, İbn Adî, İbn Hibbân ve Dârekutnî zayıf görmüşlerdir.

٧٤٦- حَدَّثَنَا عَمْرُو بن إِسْحَاقَ بن إِبْرَاهِيمَ بن زِبْرِيقٍ ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بن عَلْقَمَةَ ح ، وَحَدَّثَنَا جَعْفَرُ بن مُحَمَّدٍ النَّيْسَابُورِيُّ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بن عَبْدِ الْحَمِيدِ الْبَهْرَانِيُّ ، أنا نَصْرُ بن عَلْقَمَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ نَصْرٍ ، عَنْ أَخِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَائِذٍ ، قَالَ : قَالَ سَعْدُ بن الْمِدْحَاسِ : عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : مَنْ عَلِمَ شَيْئًا فَلا يَكْتُمْهُ وَمَنْ دَمَعَتْ عَيْنَاهُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ لَمْ يَحِلَّ لَهُ أَنْ يَلِجَ النَّارَ أَبَدًا إِلا تَحِلَّةَ الرَّحْمَنِ ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَتَبَوَّأْ بَيْتًا فِي جَهَنَّمَ .

رواه الطبراني في الكبير وفيه سليمان بن عبد الحميد قال النسائي كذاب وقال ابن أبي حاتم صدوق ووثقه ابن حبان.

746. Sa'd b. el-Midhâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim bir şey bilirse onu gizlemesin. Allah korkusuyla gözleri yaş döken kimse, asla cehenneme girmez. Yalnız Rahman'ın yemini yerine gelsin diye az bir süre girer.[2] *Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki bir köşke hazırlansın"* buyurmuştur.

---

[1] İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye*, no. 115-118. İbnü'l-Cevzî demiştir ki (I, 105): "Bu, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sahîh yollarla gelmiş bir hadis değildir."

[2] Burada "İçinizde oraya (cehenneme) uğramayacak hiçbir kimse yoktur. Bu Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür" (Meryem Sur. 19/71) âyetine işaret edilmektedir. (Mütercim)

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde Süleymân b. Abdülhamîd hakkında Nesâî "Yalancının tekidir" derken, İbn Ebî Hâtim *sadûk*/dürüst olduğunu söylemiş ve İbn Hibbân da güvenilir olarak kabul etmiştir.

٧٤٧- حَدَّثَنا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ دَرَّاجٍ أَبِي السَّمْحِ ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ ، وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حُجَيْرَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " مَثَلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ ، ثُمَّ لا يُحَدِّثُ بِهِ ، كَمَثَلِ الَّذِي يَكْنِزُ الْكَنْزَ ، فَلا يُنْفِقُ مِنْهُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

747. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İlmi öğrendiği halde onu nakletmeyen kimse, hazine biriktirdiği halde onu harcamayan kimseye benzer" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a zayıftır.

(باب في تَعْلِيمِ من لا يَعْلَمُ)

Bilmeyenlere Öğretmek

٧٤٨- حَدَّثَنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ رَاهَوَيْهِ ، ثنا أَبِي ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ، ثنا بُكَيْرُ بْنُ مَعْرُوفٍ ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ذَاتَ يَوْمٍ ، فَأَثْنَى عَلَى طَوَائِفَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا ، ثُمَّ قَالَ : مَا بَالُ أَقْوَامٍ لا يُفَقِّهُونَ جِيرَانَهُمْ وَلا يَعِظُونَهُمْ وَلا يُعَلِّمُونَهُمْ وَلا يَأْمُرُونَهُمْ وَلا يَنْهَوْنَهُمْ ما بال أقوام لا يتعلمون من جيرانهم ولا يتفقهون ولا يتعظون والله ليعلمن قوم جيرانهم ويفقوهم ويعظوهم ويامروهم وينهوهم وليتعلمن قوم من جيرانهم ويتفقهون ويتفطنون أو لاعاجلنهم العقوبة ، ثم نزل فقال قوم من ترونه عنى بهؤلاء قال الاشعريين هم قوم فقهاء ولهم جيران جفاة من أهل المياه والاعراب فبلغ ذلك الاشعريين فأتوا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالوا يارسول الله ذكرت قوما بخير وذكرتنا بشر فما بالنا فقال ليعلمن قوم جيرانهم وليفقهنهم وليفطننهم وليأمرنهم ولينهونهم وليتعلمن قوم من جيرانهم ويتفطنون ويتفقهون أو لاعاجلنهم العقوبة في الدنيا فقالوا يارسول الله أنفطن غيرنا فأعاد قوله عليهم وأعادوا قولهم أنفطن غيرنا فقال ذلك أيضا فقالوا أمهلنا سنة فأمهلهم سنة ليفقهونهم ويعلمونهم ويفطنونهم ثم قرأ رسول الله صلى الله عليه وسلم هذه الآية (لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ

وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ كَانُوا لا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ) الآية.

رواه الطبراني في الكبير وفيه بكير بن معروف قال البخاري إرم به ووثقه أحمد في رواية وضعفه في أخرى وقال ابن عدي أرجو أنه لا بأس به.

748. Alkame b. Saîd b. Abdurahman b. Ebzâ, babası kanalıyla dedesinden şu sözünü nakletmiştir: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün hutbe irat etti. Müslümanlardan bazı grupları hayırla yâd ettikten sonra şöyle buyurdu:

"Bazı topluluklara ne oluyor ki, komşularına fıkıh öğretmiyorlar, ilim öğretmiyorlar. Onlara vaazü nasihatte bulunup (iyiliği) emretmek ve (kötülüğü) menetmek görevlerini yapmıyorlar. Bazı topluluklara ne oluyor ki, komşularından ilim ve fıkıh öğrenmiyorlar. Öğüt almıyorlar. Vallahi ya bir topluluk komşularına ilim ve fıkıh öğretir, onlara vaazü nasihatte bulunup (iyiliği) emreder, (kötülükten) men eder ve diğer topluluk da komşularından ilim ve fıkıh öğrenir, öğüt alır. Ya da onları derhal cezalandırırım." Sonra hutbeden indi. Bir grup insan: "Sizce bunlarla kimleri kastetti?" diye sordular. Diğerleri: "Eş'arîleri; zira onlar fakih bir millettir ve onların vaha halkı ve bedevilerden kaba komşuları vardır" dediler. Sonra bu söz Eş'arîlerin kulağına vardı. Hemen Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir topluluğu hayırla yâd ederken bizi şerle andın. Bizim günahımız nedir?" diye sordular.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Ya bir topluluk komşularına ilim ve fıkıh öğretirler, onları aydınlatırlar, (iyiliği) emredip, (kötülükten) men ederler ve diğer topluluk da komşularından ilim öğrenirler, öğüt alıp fıkıh öğrenirler. Ya da onların cezasını dünyada veririm."

"Ya Resûlallah! Başkalarını aydınlatalım mı?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerini tekrarladı. Onlar yine: "Başkalarını aydınlatalım mı?" diye sordular. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) aynı sözlerini tekrarlayınca, onlar da: "Bize bir yıl mühlet ver" dediler. O da komşularına ilim ve fıkıh öğretmeleri, onları aydınlatmaları için kendilerine bir yıl mühlet verdi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu âyeti okudu: "İsrail oğullarından küfredenler, Dâvud ve Meryem oğlu İsa diliyle lanetlenmişlerdir. Bu, onların isyan etmeleri ve aşırı gitmeleri yüzündendi"[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bükeyr b. Ma'rûf hakkında Buhârî "Beş para etmez" derken, Ahmed b. Hanbel onu bir

[1] Mâide Sur. 5/78.

rivayete göre güvenilir, diğer bir rivayete göre ise zayıf kabul etmiştir. İbn Adî ise "Umarım ki sakıncasızdır" yorumunu yapmıştır.

(باب من عَلَّمَ فَلْيَعْمَلْ)

Kişi Bildiğiyle Amel Etsin

٧٤٩- حَدَّثَنَا عَمْرُو بن أَبِي الطَّاهِرِ بن السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ، ثنا هَانِئُ بن الْمُتَوَكِّلِ الإِسْكَنْدَرَانِيُّ، ثنا بَقِيَّةُ بن الْوَلِيدِ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بن الأَسْقَعِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: كُلُّ بُنْيَانٍ وَبَالٌ عَلَى صَاحِبِهِ إِلا مَا كَانَ هَكَذَا، وَأَشَارَ بِكَفِّهِ، وَكُلُّ عِلْمٍ وَبَالٌ عَلَى صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلا مَنْ عَمِلَ بِهِ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه هانئ بن المتوكل قال ابن حبان لا يحل الا حتجاج به بحال.

749. Vâsile b. Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Her bina sahibine yüktür. –eliyle işaret ederek- *Yalnız şu öyle değildir. Her bilgi kıyamet günü sahibi için bir vebal olacaktır. Ancak onunla amel eden müstesna"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hâni' b. el-Mütevekkil hakkında İbn Hibbân: "Kendisiyle hiçbir surette ihticac caiz değildir" demiştir.

٧٥٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن النَّضْرِ الأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بن عَمْرٍو، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ تَمِيمِ بن سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ:"يَا أَيُّهَا النَّاسُ، تَعَلَّمُوا فَمَنْ عَلِمَ فَلْيَعْمَلْ."

رواه الطبراني ورجاله موثقون إلا أن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه.

750. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Ey insanlar! İlim öğreniniz. Kim de ilim öğrenirse onunla amel etsin."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir. Ancak Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

(باب فيما يَنْبغي للعالِم والجاهل)

Âlim ve Cahilin Görevleri

٧٥١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْكُرَيْزِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَنْبَغِي لِلْعَالِمِ أَنْ يَسْكُتَ عَلَى عِلْمِهِ ، وَلا يَنْبَغِي لِلْجَاهِلِ أَنْ يَسْكُتَ عَلَى جَهْلِهِ " ، قَالَ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ : فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ سورة النحل آية ٤٣

رواه الطبراني في الاوسط وفيه محمد بن أبي حميد وقد أجمعوا على ضعفه.

751. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Âlime, bilgisine rağmen susmak yaraşmaz. Cahil de cahilliğine rağmen susmamalıdır. Zira şanı yüce Allah: "Eğer bilmiyorsanız, bilenlere sorunuz"[1] buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Ebî Humeyd'in zayıflığı hususunda görüş birliği edilmiştir.

(باب فيمن تَرَكَ الصلاة لطَلَب العلم)

İlim Öğrenmek Uğruna Namazı Terk Etmek

٧٥٢- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، قَالَ : سَمِعْتُ شُعْبَةَ ، يَقُولُ : " إِنَّ هَذَا الْحَدِيثَ يَصُدُّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ ، وَعَنِ الصَّلاةِ ، وَعَنْ صِلَةِ الرَّحِمِ ، فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ؟ ! "

رواه أبو يعلى ورجاله موثقون.

752. Şu'be demiştir ki: "Muhakkak ki bu hadis öğretimi sizi Allah'ı anmaktan, namazdan ve akrabalık ilişkilerini gözetmekten alıkoyuyor. Artık bundan vazgeçecek misiniz?"

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

(باب السؤال عن الفقه)

Fıkhî Bir Mesele Sormak

٧٥٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ حَدَّثَنَا مَنْ كَانَ يُقْرِئُنَا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُمْ كَانُوا يَقْتَرِئُونَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ آيَاتٍ فَلَا يَأْخُذُونَ فِي الْعَشْرِ الْأُخْرَى حَتَّى يَعْلَمُوا مَا فِي هَذِهِ مِنَ الْعِلْمِ وَالْعَمَلِ قَالُوا فَعَلِمْنَا الْعِلْمَ وَالْعَمَلَ

رواه أحمد وفيه عطاء بن السائب اختلط في آخر عمره.

753. Ebû Abdurrahman -es-Sülemî- anlatmaktadır: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bize Kur'ân okutanların bildirdiklerine göre onlar Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) on âyet öğrendikleri zaman, ilmî ve amelî muhtevalarını da öğrenmedikçe diğer on âyete geçmezlermiş. Ravi: "Böylece biz, hem ilmi, hem de ameli öğrendik" derlerdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Atâ b. es-Sâib ömrünün sonlarına doğru bunamıştır.

[1] Enbiyâ Sur. 21/7.

٧٥٤- حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيُّ عَنْ جَدَّتِهِ أُمِّ سُلَيْمٍ قَالَتْ كَانَتْ مُجَاوِرَةَ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَكَانَتْ تَدْخُلُ عَلَيْهَا فَدَخَلَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِذَا رَأَتْ الْمَرْأَةُ أَنَّ زَوْجَهَا يُجَامِعُهَا فِي الْمَنَامِ أَتَغْتَسِلُ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ تَرِبَتْ يَدَاكِ يَا أُمَّ سُلَيْمٍ فَضَحْتِ النِّسَاءَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحِي مِنْ الْحَقِّ وَإِنَّا إِنْ نَسْأَلْ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم عَمَّا أَشْكَلَ عَلَيْنَا خَيْرٌ مِنْ أَنْ نَكُونَ مِنْهُ عَلَى عَمْيَاءَ فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم لِأُمِّ سَلَمَةَ بَلْ أَنْتِ تَرِبَتْ يَدَاكِ نَعَمْ يَا أُمَّ سُلَيْمٍ عَلَيْهَا الْغُسْلُ إِذَا وَجَدَتْ الْمَاءَ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهَلْ لِلْمَرْأَةِ مَاءٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَأَنَّى يُشْبِهُهَا وَلَدُهَا هُنَّ شَقَائِقُ الرِّجَالِ

رواه أحمد وهو في الصحيح باختصار وفي إسناد أحمد انقطاع بين أم سليم وإسحق بن عبدالله ابن أبي طلحة.

وتأتي أحاديث من هذا في الطهارة في الاحتلام إن شاء الله.

754. Ümmü Süleym anlatmaktadır:

Ben, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme'nin komşusuydum. Ümmü Süleym: "Ey Allah'ın Resûlü! Kadın rüyasında kocasının kendisiyle cinsel ilişkiye girdiğini görse, gusül etmeli midir?" diye sordu. Ümmü Seleme: "Elleri toprak olasıca, Ümmü Süleym! Allah Resûlü'nün huzurunda kadınları rezil ettin" diye çıkışınca Ümmü Süleym: "Muhakkak ki Allah, hakikati söylemekten çekinmez. Bizler Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bilmediklerimizi soruyoruz. Bu, o konuda cahil kalmaktan daha iyidir" diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Elleri toprak olasıca Ümmü Süleym! Eğer kadın ıslaklık hissederse, muhakkak gusül almalıdır" buyurdu. Bunu duyan Ümmü Seleme: "Ey Allah'ın Resûlü, kadının da suyu var mıdır?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Öyleyse çocuğu ona nasıl benziyor. Kadınlar, erkeklerin (aynı özellikleri taşıyan) karındaşlarıdırlar"* buyurdu.

Ahmed b. Hanbel tarafından rivayet edilmiş bu hadis *Sahîh-i Buhârî*'de de muhtasar olarak geçmiştir. Fakat Ahmed'in senedinde Ümmü Süleym ile İshâk b. Abdullah b. Ebî Talha arasında kopukluk vardır.

İnşallah, Taharet bölümünde ihtilamla ilgili hadisler gelecektir.

٧٥٥- وعن ابن عمر قال لقد عشتُ بُرْهَةً من دَهْري وإنَّ أَحَدَنا يُؤْتَى الإيمانَ قَبْلَ القُرْآن وتنزلُ السورةُ على محمد صلى الله عليه وسلم فيتعلَّمُ حَلالَها وحَرامَها وما يَنْبَغي أَنْ يَقِفَ عنده منها كَما تَعلّمون أنْتم القرآنَ ثمَّ لقَدْ رَأَيْتُ رِجالاً يُؤْتَى أحدُهم القرآنَ قَبْلَ الإيمان فيَقْرَأُ ما

بَيْنَ فاتحَةَ الكتاب إلى خاتمته ما يَدْرِي ما آمِرُهُ ولا زاجِرُهُ وما ينبغي أنْ يقفَ عنْدَه منه وينثرُهُ نَثْرَ الدَّقَلِ

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح.

755. İbn Ömer anlatmaktadır: Ömrümün az bir kısmında şuna tanık oldum: Bizden biri, Kur'ân bilgisine sahip olmadan önce imana sahip olurdu. Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) nazil olan bir sûrenin önce helâlini ve haramını, durması gerektiği sınırları öğrenirdi. Aynen sizin Kur'ân'ı öğrendiğiniz gibi. Sonra öyle adamlar gördüm ki, onlardan biri imandan önce Kur'ân bilgisine sahip olur, Kur'ân'ı Fatiha sûresinden son sûresine kadar okurdu. Fakat emir ve yasakları nedir, nerede durması gerekir, bilmez ve onu kalitesiz hurma gibi etrafa saçar.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Tamamı ise *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de yer almış olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٧٥٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، نَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، نَا عُمَرُ بْنُ أَبِي خَلِيفَةَ ، حَدَّثَنِي زِيَادُ بْنُ مِخْرَاقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، قَالَ : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ وَأَبَا مُوسَى إِلَى الْيَمَنِ ، فَقَالَ : " تَسَانَدَا ، وَتَطَاوَعَا ، وَيَسِّرَا ، وَلا تُنَفِّرَا " ، فَخَطَبَ النَّاسَ مُعَاذٌ ، فَحَثَّهُمْ عَلَى الإِسْلامِ ، وَأَمَرَهُمْ بِالتَّفَقُّهِ وَالْقُرْآنِ ، وَقَالَ : " أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ ، إِذَا ذُكِرَ الرَّجُلُ بِخَيْرٍ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَإِذَا ذُكِرَ بِشَرٍّ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله موثقون.

756. İbn Ömer anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Muâz b. Cebel ve Ebû Mûsa'yı Yemen'e gönderirken onlara şöyle nasihatte bulundu:

"Birbirinize destek olun, birbirinizle uyumlu olun. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin." Muâz insanlara hitap edip, onları İslâm'a ve Kur'ân bilgisine sahip olmaya teşvik etti. Dedi ki: *"Size cennetlikleri ve cehennemlikleri haber vereyim mi? Eğer bir adam hayırla yâd ediliyorsa, o cennetliktir. Eğer kötülükle anılıyorsa, o cehennemliktir."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

(باب فيمن يَرْبطُ الشئ يَسْتَذْكِرُ به)

Hatırlamak İçin Bir Şey Bağlamak

٧٥٧- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن عَبْدِ الْعَزِيزِ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن أَبِي طَالِبٍ ، حَدَّثَنَا غِيَاثُ بن إِبْرَاهِيمَ الْكُوفِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن الْحَارِثِ بن عَيَّاشِ بن أَبِي رَبِيعَةَ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ رَافِعِ بن خَدِيجٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ فِي يَدِ النَّبِيِّ صلّى الله عليه وسلّم خَيْطًا ، فَقُلْتُ : مَا هَذَا ؟ قَالَ : أَسْتَذْكِرُ بِه .

رواه الطبراني في الكبير وفيه غياث بن ابراهيم وهو ضعيف جدا.

757. Râfi b. Hadîc anlatmaktadır: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) elinde bir ip gördüm. "Bu nedir?" diye sordum. *"Onunla hatırlamamı sağlıyorum"* buyurdu.[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Gıyâs b. İbrâhîm oldukça zayıf biridir.

٧٥٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن عَبْدُوسِ بن كَامِلٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بن عَاصِمٍ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بن الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مَوْلَى بَنِي تَمِيمٍ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ رَافِعِ بن خَدِيجٍ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلّى الله عليه وسلّم كَانَ يَرْبِطُ الْخَيْطَ فِي خَاتَمِه يَسْتَذْكِرُ بِه .

رواه الطبراني في الكبير وفيه بقية عن أبي عبدالرحمن قال البخاري ان غياث بن ابراهيم الضعيف يكنى أبا عبدالرحمن وروى عنه بقية.

(باب فيمن نشر علما أو دل على خير أو علم القرآن)

758. Yine Râfi b. Hadîc'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğüne ip bağlayarak (bir şeyi) hatırlamasını sağlardı.

Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup hadisi Bakıyye, Ebû Abdurrahman kanalıyla nakletmiştir. Buhârî demiştir ki: Zayıf biri olan Gıyâs b. İbrâhîm, Ebû Abdurrahman künyesiyle bilinmektedir ve bu hadisi Bakıyye ondan rivayet etmiştir.

(باب فيمن نَشَرَ علما أو دَلَّ عَلَى خَيْرٍ أو عَلَّم القرآن)

İlmi Yayanlar, Hayra Önayak Olanlar veya Kur'ân Öğretenler

٧٥٩- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بن مُحَمَّدِ بن عَبْدِ اللَّهِ بن عُبَيْدِ بن عَقِيلٍ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بن سَلْمٍ الْهُجَيْمِيُّ، حَدَّثَنَا عَوْنُ بن عُمَارَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ بن جُنْدُبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:"مَا تَصَدَّقَ النَّاسُ بِصَدَقَةٍ مِثْلَ عِلْمٍ يُنْشَرُ."

رواه الطبراني في الكبير وفيه عون بن عمارة وهو ضعيف.

---

[1] İbnü'l-Cevzî *el-Mevzûât*, III, 73; Gıyâs b. İbrâhîm hadis uydurmakla itham edilmiştir. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4430.

759. Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İnsanlar, ilim yaymak gibi (sevaplı) bir sadaka vermemişlerdir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Avn b. Umâre zayıftır.

٧٦٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الشَّامِيُّ الْعَبَّادَانِيُّ ، حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ ، عَنْ أَخِيهِ أَيُّوبَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَلا أُخْبِرُكُمْ عَنِ الأَجْوَدِ الأَجْوَدِ ؟ اللَّهُ الأَجْوَدُ الأَجْوَدُ ، وَأَنَا أَجْوَدُ وَلَدِ آدَمَ ، وَأَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِي رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا ، فَنَشَرَ عِلْمَهُ ، يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أُمَّةً وَاحِدَةً ، وَرَجُلٌ جَادَ بِنَفْسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يُقْتَلَ "

رواه أبو يعلى وفيه سويد بن عبد العزيز وهو متروك الحديث.

760. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Size cömertler cömerdinin kim olduğunu bildireyim mi? Allah'tır cömertler cömerdi. Ben de Âdemoğullarının en cömerdiyim. Benden sonra en cömertleri ise ilim öğrenen, sonra o ilmi yayan ve bir de kıyamet günü tek başına bir önder/ümmet olarak diriltilecek olan kişi ile öldürülene kadar canını aziz ve celil olan Allah'a adayan kişidir."

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Süveyd b. Abdülazîz hadisi metrûk biridir.[1]

٧٦١- حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بن عِمْرَانَ السَّدُوسِيُّ كَاتِبُ بَكَّارٍ الْقَاضِي , حَدَّثَنَا عَمْرُو بن الْحُصَيْنِ الْعُقَيْلِيُّ , حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بن عَبْدِ الْمَلِكِ السُّلَمِيُّ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ عَزْرَةَ , عَنْ سَعِيدِ بن جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:نِعْمَ الْعَطِيَّةُ كَلِمَةُ حَقٍّ تَسْمَعُهَا , ثُمَّ تَحْمِلُهَا إِلَى أَخٍ لَكَ مُسْلِمٍ فَتُعَلِّمُهَا إِيَّاهُ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه عمرو بن الحصين العقيلي وهو متروك.

761. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İşittiğin bir hak sözü Müslüman kardeşine götürmen ve ona da öğretmen ne güzel bir hediyedir" buyurmuştur.[2]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Amr b. el-Husayn el-Ukaylî metrûktur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6964. Senedinde ismi geçen Ebû Bekir el-Hüzelî de oldukça zayıf biridir.

[2] İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 1386.

٧٦٢- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ أَبُو شَيْبَةَ الْكُوفِيُّ ، قَالَ : نا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : نا عِيسَى بْنُ الْمُخْتَارِ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِه "

رواه البزار وفيه عيسى بن المختار تفرد عنه بكر بن عبدالرحمن.

762. Abdullah –İbn Mes'ûd-'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir hayra vesile/önayak olan, onu yapan gibidir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Hadisi İsa b. el-Muhtâr'dan, Bekr b. Abdurrahman tek başına rivayet etmiştir.[1]

٧٦٣- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا أَبُو فُلَانَةَ كَذَا قَالَ أَبِي لَمْ يُسَمِّهِ عَلَى عَمْدٍ و حَدَّثَنَاهُ غَيْرُهُ فَسَمَّاهُ يَعْنِي أَبَا حُنَيْفَةَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِرَجُلٍ أَتَاهُ اذْهَبْ فَإِنَّ الدَّالَّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِه

رواه أحمد وفيه ضعيف ومع ضعفه لم يسم.

763. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adama:

"Haydi git; zira bir hayra öncülük eden, onu yapan gibidir" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde zayıf bir ravi vardır. Fakat ravinin zayıflığına rağmen ismi zikredilmemiştir.

٧٦٤- حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَائِشَةَ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بن مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بن سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:"الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِه"

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه عمران بن محمد يروي عن أبي حازم ويروي عنه عبدالله بن محمد بن عائشة وليس هو عمران بن محمد بن سعيد ابن المسيب لان ذاك مدني ، وقال الطبراني في هذا انه بصري وان سعيد لم يسمع من أبي حازم ولم أجد من ذكر هذا.

764. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir hayra öncülük eden, onu yapmış gibi sevap kazanır"* buyurmuştur.[2]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Hadisi İmrân b. Muhammed, Ebû Hâzım'dan nakletmektedir. Ondan da Abdullah b. Muhammed b. Âişe rivayet etmektedir. Burada ismi geçen, İmrân b. Muhammed b. Saîd b. el-Müseyyeb değildir. Çünkü o Medinelidir. Taberânî bu zat hakkında ise onun Basralı olduğunu söylemiştir. İbn Saîd, Ebû Hazim'den hadis işitmediği gibi onu zikredene de rastlamadım.

---

[1] Bezzâr, no. 154. Hadis, İbn Ebî Leylâ'nın hafızasının zayıf oluşu sebebiyle zayıftır. Ama kendileriyle kuvvet kazanacağı şahitleri vardır. Bkz. *es-Silsiletü's-sahîha,* no. 1660.

[2] Tahâvî, *Müşkilu'l-âsâr,* I, 484. bkz. no: 762, 5945.

٧٦٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن أَبِي طَالِبٍ الْبَزَّازُ، حَدَّثَنَا مُوسَى بن عُمَيْرٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:"خِيَارُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ"

رواه الطبراني في الكبير وفيه علي بن أبي طالب البزاز ضعفه يحي بن معين وابن عدي.

765. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin en hayırlılarınız, Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ali b. Ebî Tâlib el-Bezzâz'ı Yahyâ b. Maîn ve İbn Adi zayıf görmüşlerdir.

٧٦٦- حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بن إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا قُرَّةُ بن خَالِدٍ، حَدَّثَنَا عَوْنُ بن عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بن مَسْعُودٍ:"نِعْمَ الْمَجْلِسُ الْمَجْلِسُ الَّذِي تَنْتَشِرُ فِيهِ الْحِكْمَةُ."

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

766. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Hikmetin konuşulduğu meclis ne güzel meclistir"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

(باب فيمن سَنَّ خَيْرًا أو غيره أو دعا إلى هُدًى)

Hayırlı Bir Çığır Açanlar veya Doğru Yola Davet Edenler

٧٦٧- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مَوْهَبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَارِثَةَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ رَجُلٍ يُنْعِشُ لِسَانُهُ حَقًّا يُعْمَلُ بِهِ بَعْدَهُ إِلَّا أَجْرَى اللَّهُ عَلَيْهِ أَجْرَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ وَفَّاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ثَوَابَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

رواه أحمد وفيه عبيد الله بن عبدالله بن موهب قال أحمد لا يعرف ، قلت وشيخ ابن موهب مالك بن حالك بن حارثة الانصاري لم أر من ترجمه.

767. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hangi kişinin dili bir hak söz söyler de kendisinden sonra onunla amel edilirse, mutlaka kıyamet gününe kadar ona bunun sevabı yazılmaya devam eder. Sonra kıyamet günü Allah onun sevabını eksiksiz olarak verir"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ubeydullah b. Abdullah b. Mevhib hakkında İmam Ahmed "tanınmamaktadır" demiştir.

Ben derim ki: Ayrıca İbn Mevhib'in hocası Mâlik b. Muhammed b. Hârise el-Ensârî'nin biyografisini zikredene de rastlamadım.[1]

---

[1] Tam tersine İbn Ebî Hâtim biyografisini *el-Cerh ve't-ta'dil*'de (VIII, 216) zikrederek "Bunun durumu, kardeşleri Hârise ve Abdurrahman'ınkinden daha iyidir" değerlendirmesini yapmıştır. Hüseynî de *el-İkmâl*'de (no. 794) "Tartışmaya açıktır" kaydını düşmüştür. Hadis için bkz. *Müsned,* III, 266.

٧٦٨- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ أَرْبَعٌ تَجْرِي عَلَيْهِمْ أُجُورُهُمْ بَعْدَ الْمَوْتِ رَجُلٌ مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَرَجُلٌ عَلَّمَ عِلْمًا فَأَجْرُهُ يَجْرِي عَلَيْهِ مَا عَمِلَ بِهِ وَرَجُلٌ أَجْرَى صَدَقَةً فَأَجْرُهَا يَجْرِي عَلَيْهِ مَا جَرَتْ عَلَيْهِ وَرَجُلٌ تَرَكَ وَلَدًا صَالِحًا يَدْعُو لَهُ

رواه أحمد والطبراني في الكبير والاوسط والبزار ، وفيه ابن لهيعة ورجل لم يسم.

768. Ebû Umâme demiştir ki: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Şu dört sınıf insanın öldükten sonra da ecirleri devam eder: Allah yolunda cihat ederken vefat eden kimse, bir ilim öğreten kimse ki, onunla amel edildiği sürece sevap kazanmaya devam eder, bir ayniyi (malı) umumun faydasına bağışlayan ki, onun faydası sürdükçe sevabı da devam eder. Bir de geride kendisine dua edecek salih bir oğul bırakan kimse."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehî'a ve ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.[1]

٧٦٩- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ هَانِئٍ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْعَرْزَمِيُّ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " سَبْعٌ يَجْرِي لِلْعَبْدِ أَجْرُهُنَّ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ وَهُوَ فِي قَبْرِهِ : مَنْ عَلَّمَ عِلْمًا أَوْ كَرَى نَهْرًا أَوْ حَفَرَ بِئْرًا أَوْ غَرَسَ نَخْلا أَوْ بَنَى مَسْجِدًا أَوْ وَرَّثَ مُصْحَفًا أَوْ تَرَكَ وَلَدًا يَسْتَغْفِرُ لَهُ بَعْدَ مَوْتِهِ "

رواه البزار وفيه محمد بن عبيد الله العرزمي وهو ضعيف.

769. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Yedi çeşit hayır vardır ki, bunların sevabı kula öldükten sonra o kabrindeyken de yazılmaya devam eder: Bir ilim öğreten, bir nehir açan, bir kuyu kazan, bir hurma ağacı diken, bir mescit yapan, bir Mushaf miras bırakan ya da ölümünden sonra kendisi için mağfiret dileyecek bir çocuk bırakan kimse"

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Ubeydullah el-Arzemî zayıftır.[2]

٧٧٠- حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ حُذَيْفَةَ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَأَمْسَكَ الْقَوْمُ ثُمَّ إِنَّ رَجُلًا أَعْطَاهُ فَأَعْطَى الْقَوْمُ فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم مَنْ سَنَّ خَيْرًا فَاسْتُنَّ بِهِ كَانَ لَهُ أَجْرُهُ وَمِنْ أُجُورِ مَنْ يَتَّبِعُهُ غَيْرَ مُنْتَقِصٍ

---

[1] Hadis, bütün tarikleri dikkate alındığında *hasen*dir. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7831.

[2] Heysemî, el-Arzemî'nin metrûk olduğunu söylemiştir. (II, 55).

مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ سَنَّ شَرًّا فَاسْتُنَّ بِهِ كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهُ وَمِنْ أَوْزَارِ مَنْ يَتَّبِعُهُ غَيْرَ مُنْتَقِصٍ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْئًا

رواه أحمد والبزار والطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح إلا أبا عبيدة بن حذيفة وقد وثقه ابن حبان.

★ 770. Huzeyfe anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde bir adam dilendi, halk bir şey vermedi. Sonra bir adam çıkıp ona bir şey verince, halk da vermeye başladı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim hayırlı bir çığır açar da onun açtığı çığır örf haline gelirse, o hem kendi ecrini, hem de kendisine uyanların ecirlerinden ecir kazanır. Üstelik bu, diğerlerinin ecirlerinden bir şey eksiltmez. Kim de kötü bir çığır açar da, onun açtığı çığır âdet haline getirilirse, hem kendi günahını, hem de kendisine uyanların günahlarından günah kazanır. Üstelik bu, diğerlerinin günahlarından bir şey eksiltmez."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ubeyde b. Huzeyfe hariç, ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ebû Ubeyde'yi de İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.

٧٧١- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَزِيزٍ الْمَوْصِلِيُّ ، قَالَ : نا غَسَّانُ بْنُ الرَّبِيعِ ، قَالَ : نا أَبُو إِسْرَائِيلَ الْمُلائِيُّ ، وَاسْمُهُ : إِسْمَاعِيلُ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ ، قَالَ : قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفْدُ عَبْدِ الْقَيْسِ ، مُجْتَابِي النِّمَارِ ، عَلَيْهِمْ أَثَرُ الضُّرِّ ، فَسَاءَهُ مَا رَأَى مِنْ هَيْئَتِهِمْ ، فَدَخَلَ مَنْزِلَهُ ، ثُمَّ خَرَجَ ، فَأَمَرَ بِالصَّدَقَةِ ، وَحَرَّضَ عَلَيْهَا ، ثُمَّ قَالَ : " لِيَتَصَدَّقِ الرَّجُلُ مِنْ صَاعِ بُرِّهِ ، وَلْيَتَصَدَّقْ مِنْ صَاعِ تَمْرِهِ " ، قَالَ : فَجَاءَ رَجُلٌ بِصُرَّةٍ ، فَوَضَعَهَا ، ثُمَّ تَتَابَعَ النَّاسُ ، حَتَّى اجْتَمَعَ شَيْءٌ مِنْ ثِيَابٍ وَطَعَامٍ ، قَالَ : فَتَهَلَّلَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى صَارَ كَأَنَّهُ مُذْهَبٌ ثُمَّ قَالَ : " مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً ، فَعُمِلَ بِهَا بَعْدَهُ ، كَانَ لَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقِصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا ، وَمَنْ سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً ، فَعُمِلَ بِهَا بَعْدَهُ ، كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقِصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْئًا "

- قلت عند ابن ماجه طرف منه - رواه الطبراني في الاوسط وفيه غسان بن الربيع وثقه ابن حبان وضعفه الدارقطني وغيره.

771. Ebû Cuhayfe anlatmaktadır: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Abdü Kays heyeti çizgili yün aba giymiş olarak geldi. Darlık yaşadıkları anlaşılıyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlarda gördüğü manzaraya üzüldü. Hemen evine girip çıkarak sadaka vermeyi emretti, halkı buna teşvik etti. Sonra şöyle buyurdu:

"Herkes sahip olduğu bir ölçek buğdayından sadaka versin, bir ölçek hurmasından sadaka versin" Bunun üzerine bir adam bir bohça alıp getirdi

ve yere koydu. Sonra onu insanlar takip etti. Derken bir miktar yiyecek ve giyecek toplandı. Bunu gören Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü parıldadı, hatta yaldızla kaplanmış gibi oldu. Sonra şöyle buyurdu:

"Kim güzel bir çığır açar da kendisinden sonra ona göre amel edilirse, hem kendi sevabını, hem de onunla amel edenlerin sevabını kazanır. Üstelik bu, diğerlerinin sevabından bir şey eksiltmez. Kim de kötü bir çığır açar da kendisinden sonra onunla amel edilirse, hem kendi günahını, hem de onunla amel edenlerin günahını yüklenir. Üstelik bu, diğerlerinin günahlarından bir şey eksiltmez."

Ben derim ki İbn Mâce hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ğassân b. er-Rabî'yi İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Dârekutnî ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

٧٧٢- حَدَّثَنَا عَمْرُو بن إِسْحَاقَ بن إِبْرَاهِيمَ بن الْعَلاءِ، ثنا جَدِّي، ح وَحَدَّثَنَا جَعْفَرُ بن مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بن الْعَلاءِ الْحِمْصِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بن عَيَّاشٍ، عَنْ عُمَرَ بن رُؤْبَةَ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بن عَبْدِ اللَّهِ النَّصْرِيِّ، عَنْ وَاثِلَةَ بن الأَسْقَعِ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، قَالَ:مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا مَا عَمِلَ بِهِ فِي حَيَاتِهِ وَبَعْدَ مَمَاتِهِ حَتَّى يَتْرُكَ، وَمَنْ سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً فَعَلَيْهِ إِثْمُهَا حَتَّى يَتْرُكَ، وَمَنْ مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ جَرَى لَهُ أَجْرُ الْمُرَابِطِ حَتَّى يُبْعَثَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

772. Vâsile b. el-Eska'nın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim güzel bir âdet başlatırsa, o âdet terk edilinceye kadar hem hayatında, hem de öldükten sonra onun sevabını kazanır. Kim de kötü bir âdet başlatırsa, o âdet bırakılıncaya kadar vebali onun üzerine olur. Kim Allah yolunda cihat ederken/nöbet tutarken ölürse, kıyamet günü diriltileceği ana kadar (Allah yolunda) cihat edenin/nöbet tutanın amelinin sevabını kazanır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٧٧٣- وعن ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى فاتبع عليه كان له مثل أجورهم من غير أن ينقص من أجورهم شيئا وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلالَةٍ كان عليه مِثْلُ أَوْزَارِهِمْ ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقَصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْءٌ .

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبيد الله بن تمام ضعفه البخاري وجماعة.

773. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim bir hidayete/hayırlı bir işe çağırır da çağrısı kabul edilirse, kendisine tâbi olanların sevabı gibi sevap kazanır. Üstelik bu, diğerlerinin sevabından bir

şey eksiltmez. Kim de bir dalâlete/kötü bir işe çağırırsa, kendine uyanların günahı gibi günah kazanır. Üstelik bu, diğerlerinin günahlarından bir şey eksiltmez."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ubeydullah b. Temmâm'ı Buhârî ve bir grup âlim zayıf görmüşlerdir.

٧٧٤- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْعَطَّارُ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَفَّانُ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : " إِنَّ ابْنَ آدَمَ الَّذِي قَتَلَ أَخَاهُ ، لَيُقَاسِمُ أَهْلَ النَّارِ نِصْفَ عَذَابِهِمْ قِسْمَةً صِحَاحًا "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح إلا أني لم أر من ترجم لشيخ البزار عبدالله بن إسحق العطار يروي عن عفان.

774. Abdullah b. Amr der ki: "Şüphesiz ki Hz. Âdem'in kardeşini öldüren oğlu, cehennemliklerin yarısının azabına ortak olur."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Bezzâr'ın Affan'dan rivayette bulunan hocası Abdullah b. İshâk el-Attâr'ın biyografisini yazana rastlamadım.[1]

٧٧٥- حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ عَمْرٍو الْعُكْبَرِيُّ ، قَالَ : نا الْحُمَيْدِيُّ ، قَالَ : نا سَلَمَةُ بْنُ سِيسِنٍ الْمَكِّيُّ الْخَيَّاطُ ، قَالَ : حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ عُبَيْدٍ ، وَكَانَ شَيْخًا قَدِيمًا ، قَالَ : كُنَّا مَعَ طَاوُسٍ فِي الْمَقَامِ ، فَسَمِعْنَا ضَوْضَاءَ ، فَقَالَ طَاوُسٌ : مَا هَذَا ؟ فَقَالَ : قَوْمٌ أَخَذَهُمُ ابْنُ هِشَامٍ فِي سَبَبٍ ، فَطَوَّقَهُمْ ، فَسَمِعْتُ طَاوُسًا يُحَدِّثُ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَا مِنْ أَحَدٍ يُحْدِثُ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ حَدَثًا لَمْ يَكُنْ يَمُوتُ حَتَّى يُصِيبَهُ ذَلِكَ " . قَالَ بِشْرُ بْنُ عُبَيْدٍ : فَأَنَا رَأَيْتُ ابْنَ هِشَامٍ حِينَ عُزِلَ ، فَأَتَى عُمَّالُ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ ، فَطَوَّقُوهُ

رواه الطبراني في الاوسط وفيه بشر بن عبيد الله قال ابن حبان منكر الحديث.

775. Eski bir şeyh olan Bişr b. Ubeyd(ullah), anlatmaktadır: Tâvus'la birlikte Makam'da idik. Bir gürültü işittik. "Bu nedir?" diye sordu. (Biri) "Bunlar İbn Hişâm'ın bir nedenle yakalayıp prangaya vurduğu bir gruptur" dedi. Sonra Tâvus'un İbn Abbâs'dan naklen şöyle dediğini işittim:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, bu ümmet arasında bir bidat çıkarırsa, ölmeden önce mutlaka o bidat kendisini yakalar"* buyurdu. Bişr b. Ubeydullah demiştir ki: Ben, İbn Hişâm'ın görevinden azledildiği ana

---

[1] Matbu nüshanın dipnotunda şu kayıt vardır: "Ben derim ki. Zannımca bu zat el-Vâsıtî olup İbn Hibbân kendisini güvenilir kabul etmiştir. Sonra öğrendim ki, bu zat zayıf bir ravi olan Ubeydullah b. İshâk el-Attâr'mış."

tanık oldum ve Velîd b. Abdülmelik'in memurları gelip ona pranga vurmuşlardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bişr b. Ubeydullah hakkında İbn Hibbân: "Hadisi münkerdir" demiştir.

(باب حفظ العلم)

İlmi Ezberlemek

٧٧٦- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ السَّامِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَيْمُونٍ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لابْنِ عَبَّاسٍ : " يَا غُلامُ يَا غُلَيِّمُ , أَوْ يَا غُلَيِّمُ يَا غُلامُ احْفَظْ عَنِّي كَلِمَاتٍ " ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي الْمُعْجَمِ

رواه أبو يعلى وقوله في المعجم يعني معجم أبي يعلى وفيه علي بن زيد وهو ضعيف.

776. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) İbn Abbâs'a:

"Delikanlı! Küçük –veya- *küçük delikanlı! Benden şu sözleri belle...."* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ali b. Zeyd zayıftır.[1]

(باب الطِّيب عند التَّحْديث)

Hadis Rivayeti Esnasında Koku Sürünmek

٧٧٧- حَدَّثَنَا الْمُقَدَّمِيُّ عَبْدُ اللهِ ، حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ ، عَنْ ثَابِتٍ ، قَالَ : " كُنْتُ إِذَا أَتَيْتُ أَنَسًا ، دَعَا بِطِيبٍ فَمَسَحَ بِيَدَيْهِ وَعَارِضَيْهِ "

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات.

777. Sâbit anlatmaktadır: Ben, Enes'e gittiğim zaman koku ister ve onu elleri ve yüzüne/yanaklarına sürerdi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.[2]

(باب في العَمَلِ بالكتاب والسنة)

Kitap ve Sünnetle Amel

٧٧٨- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ هُبَيْرَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ يَقُولُ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا كَالْمُوَدِّعِ

---

1 Ebû Ya'lâ hadisi *Mu'cemü şuyûhihi*'nde tahrîc etmiş (no. 96) olup senedinde yer alan Yahyâ b. Meymûn et-Temmâr da metrûktur.

2 Ebû Ya'lâ, no. 3492. Senedinde ismi geçen Abdullah b. Ebî Bekr el-Makdemî zayıftır.

فَقَالَ أَنَا مُحَمَّدٌ النَّبِيُّ الْأُمِّيُّ أَنَا مُحَمَّدٌ النَّبِيُّ الْأُمِّيُّ ثَلَاثًا وَلَا نَبِيَّ بَعْدِي أُوتِيتُ فَوَاتِحَ الْكَلِمِ وَجَوَامِعَهُ وَخَوَاتِمَهُ وَعَلِمْتُ كَمْ خَزَنَةُ النَّارِ وَحَمَلَةُ الْعَرْشِ وَتُجُوِّزَ بِي وَعُوفِيتُ وَعُوفِيَتْ أُمَّتِي فَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا مَا دُمْتُ فِيكُمْ فَإِذَا ذُهِبَ بِي فَعَلَيْكُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ أَحِلُّوا حَلَالَهُ وَحَرِّمُوا حَرَامَهُ

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

778. Abdullah b. Amr b. el-Âs anlatmaktadır: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vedalaşan biri gibi yanımıza çıktı ve şöyle buyurdu: *"Ben, ümmi peygamberim* –bunu üç kere tekrarladı-. *Benden sonra hiçbir peygamber yoktur. Bana serlevha (fevâtih) ve özlü sözler (cevâmi) söyleme kabiliyeti verildi, Cehennem bekçileri ve Arş'ın taşıyıcıları tanıtıldı. Sayemde kusurlar bağışlandı. Bana ve ümmetime esenlik verildi. Öyleyse ben aranızda olduğum sürece dinleyip itaat edin. Ben götürüldüğümde ise Allah'ın Kitabına sarılın; helâlini helâl, haramını haram kılın."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen İbn Lehî'a zayıftır.[1]

٧٧٩– حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بن غَنَّامٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بن أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبُو خَالِدِ الأَحْمَرُ، ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بن عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا ابْنُ الأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو خَالِدِ الأَحْمَرُ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بن جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بن أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ:أَبْشِرُوا، أَلَيْسَ تَشْهَدُونَ أَنَّ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟قَالُوا: بَلَى، قَالَ: إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ سَبَبٌ طَرَفُهُ بِيَدِ اللَّهِ، وَطَرَفُهُ بِأَيْدِيكُمْ فَتَمَسَّكُوا بِهِ فَإِنَّكُمْ لَنْ تَضِلُّوا، وَلَنْ تَهْلَكُوا بَعْدَهُ أَبَدًا.

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

779. Ebû Şureyh el-Huzâ'î anlatmaktadır: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkarak şöyle buyurdu: *"Allah'tan başka tanrı bulunmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet ediyorsunuz, öyle değil mi?"* Ashâbı: "Elbette şahadet ediyoruz" deyince, *"Bilin ki bu Kur'ân'ın bir ucu Allah'ın elinde, diğer ucu sizin elinizdedir. Ona sıkıca tutununuz. Bunu yaparsanız, asla ne sapıtır, ne de helak olursunuz"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[2]

---

[1] Hadisin şahitleri için bkz. *es-Silsiletü's-sahîha,* no. 1470. Hadis, Ahmed b. Hanbel'in rivayetinde (no. 6606) *"cehennem bekçilerinin kaç tane olduğu"* ifadesiyle geçmiştir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XXII, 188. Başında *"Sevinin"* ilavesi geçmiş olup Müslim'in şartlarına göre sahîhtir. Bkz *es-Silsiletü's-sahîha,* no. 713; İbn Hibbân, no. 122.

٧٨٠- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، وَعَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ , قَالا : أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا أَبُو عُبَادَةَ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الزُّهْرِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْجُحْفَةِ ، فَقَالَ : " أَلَيْسَ تَشْهَدُونَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ، وَأَنَّ الْقُرْآنَ جَاءَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ " ، قُلْنَا : بَلَى ، قَالَ : " فَأَبْشِرُوا ، فَإِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ طَرَفُهُ بِيَدِ اللَّهِ وَطَرَفُهُ بِأَيْدِيكُمْ ، فَتَمَسَّكُوا بِهِ فَإِنَّكُمْ لَنْ تَهْلِكُوا وَلَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَدًا "

رواه البزار والطبراني في الكبير والصغير وفيه أبو عبادة الزرقي وهو متروك الحديث.

780. Cübeyr b. Mut'im anlatmaktadır: Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Cuhfe'de idik. Buyurdular ki:

"Allah'tan başka tanrı bulunmadığına, O'nun tek olduğuna ve ortağı bulunmadığına, benim Allah'ın elçisi olduğuma ve Kur'ân'ın Allah katından geldiğine şahadet ediyor değil misiniz?" Ashâbı: "Elbette şahadet ediyoruz" deyince: *"Öyleyse sevinin. Çünkü bu Kur'ân'ın bir ucu Allah'ın elinde, diğer ucu sizin elinizdedir. Ona sıkıca tutununuz. Eğer bunu yaparsanız, asla ne helak olur, ne de sapıtırsınız"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Ubâde ez-Zurekî hadisi metrûk biridir.

٧٨١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن عُثْمَانَ بن أَبِي شَيْبَةَ , حَدَّثَنِي أَبِي , قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي بِخَطِّهِ , عَنْ عِمْرَانَ بن أَبِي عِمْرَانَ , عَنْ سَعِيدِ بن جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: مَنِ اتَّبَعَ كِتَابَ اللَّهِ هَدَاهُ اللَّهُ مِنَ الضَّلالَةِ , وَوَقَاهُ سُوءَ الْحِسَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ , وَذَلِكَ أَنَّ اللَّهَ يَقُولُ: "فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلا يَضِلُّ وَلا يَشْقَى"[طه آية ١٢٣]

رواه الطبراني في الكبير والاوسط وفيه أبو شيبة وهو ضعيف جدا.

781. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah'ın kitabına tâbi olursa, Allah onu dalaletten kurtarır ve kıyamet gününün zor hesabından korur. Zira aziz ve celil olan Allah buyurmuştur ki: <Kim benim hidayetime uyarsa, o sapmaz ve bedbaht olmaz>"[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Şeybe oldukça zayıf biridir.[2]

---

[1] Tâ-hâ Sur. 20/123.

[2] Ebû Şeybe'nin adı İbrâhîm b. Osman olup metrûktur. Bkz. IV, 154; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 1044.

٧٨٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن مُحَمَّدٍ الْجُذُوعِيُّ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بن مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بن أَبِي حُمَيْدٍ الْهُذَلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمَلِيحِ الْهُذَلِيُّ، حَدَّثَنِي مَعْقِلُ بن يَسَارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:"اعْمَلُوا بِالْقُرْآنِ، وَأَحِلُّوا حَلالَهُ، وَحَرِّمُوا حَرَامَهُ، وَاقْتَدُوا بِهِ، وَلا تَكْفُرُوا بِشَيْءٍ مِنْهُ، وَمَا تَشَابَهَ عَلَيْكُمْ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ أَوْ إِلَى الأَمِيرِ مِنْ بَعْدِي كَيْمَا يُخْبِرُوكُمْ، وَآمِنُوا بِالتَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ، وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ، وَلْيَشْفَكُمُ الْقُرْآنُ وَمَا فِيهِ مِنَ الْبَيَانِ، فَإِنَّهُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ، وَمَا حَلٌ مُصَدَّقٌ، وَلِكُلِّ آيَةٍ مِنْهُ نُورٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، أَمَا إِنِّي أُعْطِيتُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ مِنَ الذِّكْرِ، وَأُعْطِيتُ طَهَ وَالطُّورَ مِنْ أَلْوَاحِ مُوسَى، وَأُعْطِيتُ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَخَوَاتِيمَ الْبَقَرَةِ مِنْ كَنْزِ تَحْتَ الْعَرْشِ، وَأُعْطِيتُ الْمُفَصَّلَ نَافِلَةً"

رواه الطبراني في الكبير وفي رواية له أيضا: فَمَا اشْتَبَهَ مِنْهُ عَلَيْكُمْ، فَسَلُوا عَنْهُ أَهْلَ الْعِلْمِ يُخْبِرُوكُمْ

وله إسنادان في أحدهما عبدالله بن أبي حميد وقد أجمعوا على ضعفه وفي الآخر عمران القطان ذكره ابن حبان في الثقات وضعفه الباقون.

782. Ma'kıl b. Yesâr anlatmaktadır: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kur'ân'la amel ediniz; helâlini helâl, haramını haram kılınız, ona uyunuz. Ondan hiçbir şeyi inkâr etmeyiniz. Kafanızı karıştıran âyetlerini (müteşâbihâtı), Allah'a ve benden sonra gelecek emir sahiplerine (otoritelere) havale ediniz ki, hakikati size bildirsinler. Tevrat'a, İncil'e, Zebur'a ve peygamberlere Rableri tarafından verilenlere inanınız ki Kur'ân ve içindeki beyanlar (açıklamalar) size şifa olsun; zira Kur'ân hem şefaati kabul olunan bir şefaatçi, hem de davası onaylanan bir davacıdır. Ondaki her âyetin Kıyamet gününe dek devam eden bir nuru vardır. Dikkat edin. Bana Zikir'den Bakara sûresi verildi. Mûsa'nın levhalarından Tâ-hâ ve Tûr sûreleri verildi. Arş'ın altındaki hazineden de Fatiha sûresi ve Bakara sûresinin son âyetleri verildi. Fazladan ise Mufassal sûreler verildi."

★Bunu Taberanî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Diğer bir rivayetinde ise *"Eğer onda bir şeyi anlamazsanız, ilim ehline sorunuz, size bildirsinler"* ifadesi yer almıştır.

Hadisin iki senedinin birinde Abdullah b. Ebî Humeyd yer almıştır ki, ulemâ onun zayıflığı konusunda görüş birliği etmişlerdir. Diğerinde ise İmran el-Kattân vardır ki, İbn Hibbân onu *es-Sikât*'ta zikrederken, kalan bilginler zayıf saymışlardır.[1]

---

[1] Bkz. Hâkim, *Müstedrek* I, 568. Hâkim hadise *sahîh* hükmünü vermesine rağmen, Zehebî: "Ubeydullah b. Ebî Humeyd el-Hüzelî hakkında Ahmed b. Hanbel: <Âlimler onun hadisini terk etmişlerdir> demiştir" sözüyle buna katılmadığını belirtmiştir.

٧٨٣- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بن عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بن صَالِحٍ الأَزْدِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بن حَرْبٍ، عَنْ بَحِيرِ بن سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بن مَعْدَانَ، عَنْ كَثِيرِ بن مُرَّةَ، عَنْ نُعَيْمِ بن هَمَّارٍ، عَنِ الْمِقْدَامِ بن مَعْدِي كَرِبَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الأَنْصَارِيِّ، عَنْ عَوْفِ بن مَالِكٍ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْهَاجِرَةِ وَهُوَ مَرْعُوبٌ، فَقَالَ:"أَطِيعُونِي مَا كُنْتُ بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ، وَعَلَيْكُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ، أَحِلُّوا حَلالَهُ وَحَرِّمُوا حَرَامَهُ"

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

783. Ebû Eyyûb el-Ensârî, Avf b. Mâlik'ten şu sözünü nakletmiştir:

Bir gün öğle sıcağında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkarak:

"Ben aranızda olduğum sürece bana itaat ediniz. Allah'ın kitabından ayrılmayınız; onun helâlini helâl, haramını haram kılınız" buyurdu.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.[1]

٧٨٤- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن مَسْعُودٍ الْمَقْدِسِيُّ ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بن جَمِيلٍ ، ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن الْقَاسِمِ بن مُسَاوِرٍ الْجَوْهَرِيُّ ، حَدَّثَنَا عِصْمَةُ بن سُلَيْمَانَ الْخَزَّازُ ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو حُصَيْنٍ الْقَاضِي ، حَدَّثَنَا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنِ الرُّكَيْنِ بن الرَّبِيعِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بن حَسَّانَ ، عَنْ زَيْدِ بن ثَابِتٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ خَلِيفَتَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَأَهْلَ بَيْتِي ، وَإِنَّهُمَا لَمْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

784. Zeyd b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ben size iki halife (miras) bıraktım; Allah'ın kitabı ve Ehl-i beyt'im. Bu ikisi Havuz'un başında benimle buluşuncaya kadar birbirlerinden ayrılmayacaklardır" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.[2]

٧٨٥- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بن الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ حُسَيْنِ بن قَيْسٍ. ح وَحَدَّثَنَا عُمَرُ بن حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بن عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الرَّحَبِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ

---

[1] İbn Ebî Hâtim *el-İlel*'de (I, 469-470) "Bu batıl bir hadistir" demesine rağmen delilini belirtmemiştir. Gerçekte hadisin senedi *sahîh* olup şahitleri vardır. Bkz. *es-Silsiletü's-sahiha,* no. 1472.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 4921; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* V, 181, 469.

رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: مَنْ مَشَى إِلَى سُلْطَانِ اللَّهِ فِي الأَرْضِ لِيُذِلَّهُ أَذَلَّ اللَّهُ رَقَبَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ مَا يَدَّخِرُ لَهُ فِي الآخِرَةِ, زَادَ مُسْلِمٌ: وسلطانُ اللَّهِ كِتَابُ اللَّهِ وَسُنَّةُ نَبِيِّهِ صلى الله عليه وسلم.

رواه الطبراني في الكبير وفيه حسين بن قيس أبو علي الرحبي ضعفه البخاري وأحمد وجماعة وزعم رجل يقال له أبو محصن أنه رجل صدق قلت ومن أبو محصن مع هؤلاء.

785. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, Allah'ın yeryüzündeki sultanına/otoritesine onu küçük düşürmek için yürürse, Allah da, âhirette kendisi için hazırladığı azaptan başka, (dünyada) onun boynunu eğer/onu zelil kılar."*

Müsedded: "Allah'ın yeryüzündeki sultanından maksat Yüce Allah'ın kitabı ve Peygamber'inin (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetidir" açıklamasını yapmıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hüseyin b. Kays Ebû Ali er-Rahabî'yi Buhârî, Ahmed b. Hanbel ve bir grup bilgin zayıf görürlerken, Ebû Mihsan adında biri onun dürüst bir adam olduğunu ileri sürmüştür. Ben derim ki: Zikri geçen hadis otoritelerinin yanında Ebû Mihsan'ın lafı mı olur?!

٧٨٦- وعن ثوبان أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الا إن رَحا الإسْلام دائرةٌ قال كَيف نَصْنَعُ يارسولَ الله قال اَعْرِضُوا حَدِيثي على الكتاب فَما وافَقَه فهو مِنيِّ وأنا قلتُهُ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه يزيد بن ربيعة وهو متروك منكر الحديث.

786. Sevbân'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dikkat edin. İslâm'ın değirmeni dönmektedir"* buyurdu. (Sevbân) "Nasıl davranalım, ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. *"Hadisimi Kitab'la karşılaştırın. Ona uyanlar benim sözümdür, onu ben söylemişimdir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yezîd b. Rabî'a metrûk ve hadisi münker biridir.

٧٨٧- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن سَعِيدٍ الرَّازِيُّ , حَدَّثَنَا الزُّبَيْرُ بن مُحَمَّدِ بن الزُّبَيْرِ الرَّهَاوِيُّ , حَدَّثَنَا قَتَادَةُ بن الْفُضَيْلِ , عَنْ أَبِي حَاضِرٍ، عَنِ الْوَضِينِ , عَنْ سَالِمِ بن عَبْدِ اللَّهِ , عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بن عُمَرَ , عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ: سُئِلَتِ الْيَهُودُ عَنْ مُوسَى فَأَكْثَرُوا وَزَادُوا وَنَقَصُوا حَتَّى كَفَرُوا , وَسُئِلَتِ النَّصَارَى عَنْ عِيسَى فَأَكْثَرُوا فِيهِ وَزَادُوا وَنَقَصُوا حَتَّى كَفَرُوا , وَإِنَّهُ سَيَفْشُوا عَنِّي أَحَادِيثُ , فَمَا أَتَاكُمْ مِنْ حَدِيثِي فَاقْرَءُوا كِتَابَ اللَّهِ وَاعْتَبِرُوهُ , فَمَا وَافَقَ كِتَابَ اللَّهِ فَأَنَا قُلْتُهُ , وَمَا لَمْ يُوَافِقْ كِتَابَ اللَّهِ فَلَمْ أَقُلْهُ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو حاضر عبدالملك بن عبد ربه وهو منكر الحديث.

787. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Yahudilere Hz. Mûsa sorulduğunda onun hakkında çok söz söylediler, eksiltip eklediler. Neticede küfre düştüler. Bilin ki benden de bir takım sözler

yayılacaktır. Benden size her ne hadis ulaşırsa siz Kur'ân'ı okuyup onu nazar-ı dikkate alınız. Onlardan Allah'ın Kitab'ına uyanları ben söylemişimdir. Allah'ın Kitab'ına uymayanları ise ben söylememişimdir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Hâdır Abdülmelik b. Abdürabbih hadisi münker biridir.[1]

٧٨٨- حَدَّثَنَا وَافِدُ بْنُ مُوسَى الذَّارِعُ ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ ، حَدَّثَنَا خُلَيْدُ بْنُ دَعْلَجٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ يَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ يُحِلُّ حَلالَهُ وَيُحَرِّمُ حَرَامَهُ حَرَّمَ اللَّهُ لَحْمَهُ وَدَمَهُ عَلَى النَّارِ ، وَجَعَلَهُ رَفِيقَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ كَانَ الْقُرْآنُ لَهُ حُجَّةً "

رواه الطبراني في الصغير وفيه خليد بن دعلج ضعفه أحمد ويحيى والنسائي وقال أبو حاتم صالح ليس بالمتين وقال ابن عدي عامة حديثه تابعه عليه غيره.

788. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim, Kur'ân'ı, gece gündüz onu hayatında uygulamak, helâlini helâl, haramını haram kılmak üzere okursa; Allah, o kimsenin etini ve kanını cehenneme haram kılar, onu değerli ve güvenilir yazıcı meleklerle dost yapar. Kıyamet günü gelince de Kur'ân onun lehine hüccet olur."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Huleyd b. Da'lec'i Ahmed b. Hanbel, Yahyâ ve Nesâî zayıf görürlerken Ebû Hâtim: "Uygun (salih) olmakla birlikte sağlam değildir" açıklamasını yapmıştır. İbn Adî ise hadislerinin geneline başkaları tarafından mutabaat yapıldığını belirtmiştir.

٧٨٩- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ زَكَرِيَّا ، نا عَمْرُو بْنُ الْحُصَيْنِ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُلاثَةَ ، نا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نَسِيٍّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا مُعَاذُ ، إِنَّ الْمُؤْمِنَ قَيَّدَهُ الْقُرْآنُ عَنْ كَثِيرٍ مِنْ هَوَى نَفْسِهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عمرو بن الحصين وهو متروك.

789. Muâz b. Cebel anlatmaktadır:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Ey Muâz! Muhakkak ki Kur'ân, mümini nefsinin pek çok arzusundan alıkoyar"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Amr b. el-Husayn metrûktur.

---

[1] Zehebî, *Mîzân*'ında Ebû Hâdır hakkında şunları söylemiştir: "Vadîn b. Atâ'dan rivayette bulunur ve meçhuldür. Bu, Abdülmelik b. Abdürabbih değildir." Hadisin senedinde yer alan Vadîn'in de hafızası zayıftır. Katâde b. el-Fudayl ise kendisine mutabaatın bulunması durumunda makbuldür. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1088; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13224.

٧٩٠- حَدَّثَنَا هَيْثَمٌ، ثَنَا أَبُو مُوسَى، نَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " إِنَّ أَفْضَلَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَأَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وَشَرَّ الأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ، وَمَنْ تَرَكَ مَالا فَلأَهْلِهِ، وَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعًا فَعَلَيَّ "

رواه الطبراني في الاوسط وعزا الشيخ جمال الدين المزي بعض هذا إلى النسائي والظاهر أنه في الكبرى، وفيه محمد بن جعفر بن محمد بن علي الهاشمي ذكره ابن عدي.

790. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki sözlerin en üstünü Allah'ın kitabıdır. Asıl yol, Muhammed'in yoludur. İşlerin en şerlisi, sonradan icat olunanlardır (bid'atlerdir). Her bid'at bir dalalettir. Kim geride mal bırakırsa bu, ailesine aittir. Kim de borç veya (bakıma muhtaç) çoluk çocuk bırakırsa bu, bana aittir."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Cemaleddin el-Mizzî hadisin bir kısmını Nesâî'ye nisbet etmiştir. Görünen o ki hadis Nesâî'nin *Sünen-i kübra*'sında yer almıştır. Senedinde ismi geçen Muhammed b. Ca'fer b. Muhammed b. Ali el-Hâşimî'yi İbn Adî eserinde zikretmiştir; yani zayıftır.

٧٩١- وعن عبدالله بن مسعود قال إن هذا القُرْآن شافعٌ مُشَفَّعٌ مَنِ اتَّبَعَهُ قادَهُ إلى الجَنَّة ومَن تَرَكَهُ أو أَعْرَضَ عنه أو كِلْمَةً نحوها زُخَّ في قَفاهُ إلى النار.

رواه البزار هكذا موقوفا على ابن مسعود

791. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki:

"Muhakkak ki bu Kur'ân, şefaati makbul bir şefaatçidir. Kendisine tâbi olanı cennete götürür. Onu terk eden veya ondan yüz çeviren –veya bunun gibi bir şey- *ise ensesi üzerine cehenneme atılır."*

★Hadisi Bezzâr bu şekilde İbn Mes'ûd'un sözü olarak (*mevkûf*) rivayet etmiştir.

٧٩٢- وروى باسناده عن جابر أن النبي صلى الله عليه وسلم قال بنحوه ورجال حديث جابر المرفوع ثقات ورجال أثر ابن مسعود فيه المعلى الكندي وقد وثقه ابن حبان.

792. Câbir'den rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözün benzerini söylemiştir.

Câbir'den nakledilen merfû hadisin ravileri güvenilir kimselerdir. İbn Mes'ûd'un haberinin ravileri arasında yer alan Muallâ el-Kindî'yi de İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.

٧٩٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن أَحْمَدَ بن أَبِي خَيْثَمَةَ، فَقَالَ نَا مُحَمَّدُ بن صُدْرَانَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بن أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ صَالِحِ بن أَبِي الأَخْضَرِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بن عَبْدِ اللَّهِ بن عُتْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بن عَمْرٍو، قَالَ: كَانَ قَوْمٌ عَلَى بَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا يَتَنَازَعُونَ فِي الْقُرْآنِ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى الله

عليه وسلم مُتَغَيِّرًا وَجْهُهُ، فَقَالَ:"يَا قَوْمِ بِهَذَا هَلَكَتِ الأُمَمُ، إِنَّ الْقُرْآنَ يُصَدِّقُ بَعْضُهُ بَعْضًا، فَلا تُكَذِّبُوا بَعْضَهُ بِبَعْضٍ"

رواه الطبراني في الكبير وفيه صالح بن أبي الاخضر وهو ممن يكتب حديثه على ضعفه.

793. Abdullah b. Amr anlatmaktadır: Bazı insanlar Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kapısının önünde Kur'ân hakkında tartışırlardı. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünün rengi değişmiş olarak yanlarına çıktı ve: *"Ey cemaat! Geçmiş milletler bu şekilde helak oldular. Kuşkusuz ki Kur'ân âyetlerinin biri diğerini tasdik eder. Sakın âyetlerin birini diğerine yalanlatmayınız"* buyurdu.

Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Sâlih b. Ebî'l-Ahdar zayıf olmakla birlikte hadisi yazılan ravilerdendir.

(باب ثانٍ منه في اتِّباعِ الكتابِ والسنَّة ومعرفةِ الحلالِ من الحرامِ)

Kur'ân ve Sünnete Tâbi Olmak Helal ve Haramı Tanımak

٧٩٤- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ فَهُوَ حَلالٌ ، وَمَا حَرَّمَ فَهُوَ حَرَامٌ ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ فَهُوَ عَفْوٌ ، فَاقْبَلُوا مِنَ اللَّهِ عَافِيَتَهُ ؛ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ لِيَنْسَى شَيْئًا ، ثُمَّ تَلا هَذِهِ الآيَةَ : وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا سورة مريم آية ٦٤

رواه البزار والطبراني في الكبير وإسناده حسن ورجاله موثقون.

794. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın kitabında helâl kıldıkları helâl, haram kıldıkları haramdır. Hakkında hüküm vermedikleri ise bağışlanmıştır. Öyleyse Allah'ın bağışlamasını kabul ediniz. Zira Allah hiçbir şeyi unutmaz." Sonra şu âyeti okudu: "Senin Rabbin unutkan değildir"[1]

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedi *hasen*, ravileri güvenilir kimselerdir.[2]

٧٩٥- حَدَّثَنَا مِقْدَامٌ ، ثَنَا أَسَدٌ ، ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ الْبَزَّارُ ، نا نَهْشَلُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ ، قَالَ : اجْتَمَعْتُ أَنَا وَطَاوُسُ الْيَمَانِيُّ ، وَعَمْرُو بْنِ دِينَارٍ الْمَكِّيُّ ، وَمَكْحُولٌ الشَّامِيُّ ، وَالْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ ، فِي مَسْجِدِ

---

1 Meryem Sur. 19/64.

2 Bezzâr, no. 123. Bezzâr hadisin senedinin sahîh olduğunu belirtmiştir.

الْخَيْفِ ، فَتَذَاكَرْنَا الْقَدَرَ ، حَتَّى ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُنَا وَكَثُرَ لَغَطُنَا ، فَقَامَ طَاوُسُ ، فَقَالَ : أَنْصِتُوا أُخْبِرُكُمْ مَا سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ ، يُخْبِرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْكُمْ فَرَائِضَ فَلا تُضَيِّعُوهَا ، وَحَدَّ لَكُمْ حُدُودًا فَلا تَعْتَدُوهَا ، وَنَهَاكُمْ عَنْ أَشْيَاءَ فَلا تَنْتَهِكُوهَا ، وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ مِنْ غَيْرِ نِسْيَانٍ فَلا تَكَلَّفُوهَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكُمْ فَاقْبَلُوهَا

رواه الطبراني في الاوسط والصغير وفيه أصرم بن حوشب وهو متروك ونسب إلى الوضع.

795. Ebu'd-Derdâ anlatmaktadır:

Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Muhakkak ki Allah, bir takım farzlar koymuştur ki onları ihmal etmeyiniz. Bir takım hadler/sınırlar çizmiştir ki onları aşmayınız. Pek çok konunun hükmünü ise belirtmemiştir. Bunları da zorlamayınız. Bunu unuttuğundan değil, size bir rahmet olarak yapmıştır, kabul ediniz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Esram b. Havşeb metrûk olup hadis uydurmakla itham edilmiştir.

٧٩٦- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بن غَنَّامٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بن أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بن سُلَيْمَانَ، عَنْ دَاوُدَ بن أَبِي هِنْدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلا تُضَيِّعُوهَا، وَنَهَى عَنْ أَشْيَاءَ فَلا تَنْتَهِكُوهَا، وَحَدَّ حُدُودًا فَلا تَعْتَدُوهَا، وَغَفَلَ عَنْ أَشْيَاءَ مِنْ غَيْرِ نِسْيَانٍ فَلا تَبْحَثُوا عَنْهَا.

رواه الطبراني في الكبير وهو هكذا في هذه الرواية وكأن بعض الرواة ظن أن هذا معنى وسكت فرواها كذلك والله أعلم ورجاله رجال الصحيح.

796. Ebû Sa'lebe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Muhakkak ki Allah bir takım farzlar koymuştur ki onları ihmal etmeyiniz. Bir takım şeyleri yasaklamıştır ki onları çiğnemeyiniz. Bir takım hadler/sınırlar çizmiştir ki, onları aşmayınız. Unutma olmaksızın pek çok konunun hükmünü ise belirtmemiştir. Bunları da araştırmayınız."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

٧٩٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا صَالِحُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ ، قال : ثنا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XXII, 222; Dârekutnî, *Sünen,* IV, 183-184. Dârekutnî hadisi, ravileri güvenilir ve Müslim'in ravileri olan bir senetle rivayet etmiştir. Bununla beraber iki illeti vardır: Birincisi, Mekhûl'un Ebû Sa'lebe'den hadis işittiği sâbit değildir. Sâbit olsa bile kendisi müdellisti ve burada hadisi *an-an* siygasıyla nakletmiştir. İkincisi ise, hadisin *merfû* ya da Ebû Sa'lebe'ye *mevkûf* olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir. Merfu olması daha doğrudur. Bu, daha meşhurdur. Bkz. *Ğâyetü'l-merâm,* 17-19.

عليه وسلم : " لا تُمْسِكُوا عَلَى شَيْءٍ ، فَإِنِّي لا أُحِلُّ إلا مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ ، وَلا أُحَرِّمُ إلا مَا حَرَّمَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وقال لم يروه عن يحيى بن سعيد إلا علي بن عاصم تفرد به صالح بن الحسن بن محمد الزعفراني ، قلت و لم أر من ترجمهما .

797. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Benden hiçbir şeyi saklamayın; zira ben sadece Allah'ın kitabında helâl kıldıklarını helâl kılarım. Yine sadece Allah'ın kitabında haram kıldıklarını haram kılarım."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve demiştir ki: Bunu Yahyâ b. Saîd'den Ali b. Âsım'dan başkası rivayet etmemiştir. Bu rivayette Sâlih b. el-Hasan b. Muhammed ez-Za'ferânî teferrüd etmiştir (tek kalmıştır).

Ben derim ki: Bu iki zatın da biyografilerini zikredeni görmedim.[1]

٧٩٨- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بن الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ حُسَيْنِ بن قَيْسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ:إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَعْطَى كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، أَلا إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ فَرَائِضَ، وَسَنَّ سننًا، وَحَدَّ حدودًا، أَحَلَّ حَلالا، وَحَرَّمَ حَرَامًا، وشَرَعَ الدِّينَ، فَجَعَلَهُ سَهْلا سَمْحًا وَاسِعًا وَلَمْ يَجْعَلْهُ ضَيِّقًا، أَلا إِنَّهُ لا إِيمَانَ لِمَنْ لا أَمَانَةَ لَهُ، وَلا دِينَ لِمَنْ لا عَهْدَ لَهُ، وَمَنْ نَكَثَ ذِمَّتِي لَمْ يَنَلْ شَفَاعَتِي، وَلَمْ يَرِدْ عَلَيَّ الْحَوْضَ، أَلا إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُرَخِّصْ فِي الْقَتْلِ إِلا ثَلاثًا: مُرْتَدٌّ بَعْدَ إِيمَانٍ، أَوْ زَانٍ بَعْدَ إِحْصَانٍ، أَوْ قَاتِلُ نَفْسٍ فَيُقْتَلُ بِقَتْلِهِ أَلا هَلْ بَلَّغْتُ؟.

رواه الطبراني في الكبير وفيه حسين بن قيس الملقب بحنش وهو متروك الحديث.

798. İbn Abbâs anlatmaktadır:

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe irat edip şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Allah, her hak sahibine hakkını vermiştir. Dikkat edin. Kuşkusuz ki Allah bir takım farzlar ve bir takım sünnetler koymuş, bir takım hadler çizmiş, helâl ve haramlar vaz etmiştir. Dini vaz ederken onu kolay, uygulanabilir ve geniş kılmış, dar yapmamıştır. Dikkat edin. Emanet duygusu olmayanın imanı da yoktur. Ahde vefası olmayanın dini de yoktur. Kim Allah'ın ahdini bozarsa, Allah onu ondan sorar. Kim benim ahdimi bozarsa, ben onu dava ederim. Ben kimi de dava edersem, ona üstün gelirim. Kim benim ahdimi bozarsa, şefaatime nail olamaz, Havuz başında yanıma gelemez. Dikkat

---

[1] Matbu orijinal nüshanın dipnotuna şu kayıt düşülmüştür: "Ali b. Âsım'ın nisbesi el-Vâsıtî olup İbn Maîn ve başkaları tarafından zayıf görülmüştür." Heysemî de demiştir ki (no. 1036): "Bu zat çokça hata ederdi. Kendisi bu konuda uyarıldığında hatasında ısrar eder ve hafızları küçümserdi."

edin. Muhakkak ki Allah şu üç kişi dışında kimsenin öldürülmesine ruhsat vermemiştir: İman ettikten sonra dinden dönen, evlendikten sonra zina eden ve bir de bir cana kıyan kimse ki bu durumda ona (maktule) karşılık olarak öldürülür. Dikkat edin, tebliğ ettim mi?"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haneş lakaplı Hüseyin b. Kays hadisi metrûk biridir.

٧٩٩- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيد ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّه بْنُ أَبِي رُومَانَ الإِسْكَنْدَرَانِيُّ ، قَالَ : نا عِيسَى بْنُ وَاقد ، عَنْ مُحَمَّد بْنِ عَمْرٍو اللَّيْثِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " السُّنَّةُ سُنَّتَان : سُنَّةٌ فِي فَرِيضَة ، وَسُنَّةٌ فِي غَيْرِ فَرِيضَة ، السُّنَّةُ الَّتِي فِي الْفَرِيضَةِ أَصْلُهَا فِي كِتَابِ اللَّه ، أَخْذُهَا هُدًى ، وَتَرْكُهَا ضَلالَةٌ ، وَالسُّنَّةُ الَّتِي لَيْسَ أَصْلُهَا فِي كِتَابِ اللَّه الأَخْذُ بِهَا فَضِيلَةٌ ، وَتَرْكُهَا لَيْسَ بِخَطِيئَة "

رواه الطبراني في الاوسط وقال لم يروه عن أبي سلمة إلا عيسى بن واقد تفرد به عبدالله ابن الرومي و لم أر من ترجمه

799. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuştur ki:

"Sünnet iki çeşittir: Farz olan sünnet ve farz olmayan sünnet. Farz olan sünnetin aslı Allah'ın kitabındadır. Onun yerine getirilmesi hidayet, terki ise dalâlettir. Aslı Allah'ın kitabında bulunmayan sünnetin ise yerine getirilmesi fazilet, terki ise günah değildir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve demiştir ki: Bunu Ebû Seleme'den İsa b. Vâkıd'dan başkası rivayet etmemiş ve bu konuda Abdullah b. ebî Rûmân teferrüd etmiştir.

Ben derim ki: Bu zatın biyografisini zikredene rastlamadım.[1]

٨٠٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْعَدَوِيُّ , قَالَ : ثَنَا عَبْدُ الْمَجِيد بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ أَبِيه ، عَنْ عَطَاء ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْمُتَمَسِّكُ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي لَهُ أَجْرُ شَهِيد "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه محمد بن صالح العدوي و لم أر من ترجمه وبقية رجاله ثقات.

800. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin bozulduğu bir devirde sünnetime sarılan kimse şehit ecri kazanır"* buyurmuştur.

---

[1] Matbu orijinalin dipnotunda şu bilgi yer almıştır: Abdullah, İbn Muhammed olup İbn Ömer el-Yemâmî diye de anılır. Fakat İbnü'r-Rûmî olarak bilinir. Kendisini Ebû Hâtim ve başkaları güvenilir kabul etmişlerdir. Ben derim ki: Ebû Dâvud ve Ebû Zür'a onu zayıf görmüşlerdir. Bkz. hadis no: 724.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Sâlih el-Adevî'nin biyografisini yazanı görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

٨٠١ – حَدَّثَنا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، قَالَ : نا عُمَرُ بْنُ حُصَيْنٍ ، قَالَ : نا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : " الْعِلْمُ ثَلاثَةٌ : كِتَابٌ نَاطِقٌ ، وَسُنَّةٌ مَاضِيَةٌ ، وَلا أَدْرِي "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه حصين غير منسوب.

رواه عن مالك بن أنس وروى عنه ابراهيم بن المنذر و لم أر من ترجمه.

801. İbn Ömer demiştir ki: "İlim üç türlüdür: Bir, beyan edici kitap; iki, örf (geçmişte uygulanan sünnet). Üçüncüsünü bilmiyorum ilmi."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Bunu Ömer b. Husayn, Mâlik b. Enes'den rivayet etmiştir. Kendisinden de İbrâhîm b. Münzir rivayette bulunmuştur ki, bunun biyografisini yazana rastlamadım.

٨٠٢ – حَدَّثَنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : نا رَوْحُ بْنُ صَلاحٍ ، قَالَ : نا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " سَيَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ لا يَكُونُ فِيهِ شَيْءٌ أَعَزُّ مِنْ ثَلاثٍ : دِرْهَمٌ حَلالٌ ، أَوْ أَخٌ يُسْتَأْنَسُ بِهِ ، أَوْ سُنَّةٌ يُعْمَلُ بِهَا "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه روح بن صالح ضعفه ابن عدي وقال الحاكم ثقة مأمون وذكره ابن حبان في الثقات وبقية رجاله موثقون.

802. Huzeyfe b. el-Yemân'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Öyle bir devirde yaşayacaksınız ki, o zamanda şu üç şeyden daha kıymetli bir şey olmayacaktır: Helal bir dirhem, kendisine yakınlık duyulan bir kardeş ve uygulanan/yaşanan bir sünnet" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ravh b. Salâh'ı İbn Adî'nin zayıf görmesine karşılık Hâkim: "Güvenilir bir kimsedir" demiş, İbn Hibbân da *es-Sikât*'ta zikretmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٨٠٣ – حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ نَزَلَ الْقُرْآنُ وَسَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السُّنَنَ ثُمَّ قَالَ اتَّبِعُونَا فَوَاللَّهِ إِنْ لَمْ تَفْعَلُوا تَضِلُّوا

رواه أحمد وفيه علي بن زيد بن جدعان وهو ضعيف.

803. İmrân b. Husayn anlatmaktadır: Kur'ân nazil oldu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetler koydu ve sonra: *"Bize uyunuz. Vallahi, eğer böyle yapmazsanız sapıtırsınız"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Zeyd b. Cüd'ân zayıftır.

٨٠٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن بَشِيرٍ الْكِنْدِيُّ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بن مَالِكٍ، عَنِ الْعَلاءِ بن الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِيهِ، أَوْ عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ:اقْتِصَادٌ فِي سُنَّةٍ خَيْرٌ مِنِ اجْتِهَادٍ فِي بِدْعَةٍ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن بشير الكندي قال يحيى ليس بثقة.

804. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Bir sünnet konusunda orta yolu tutmak, bir bid'at için gayretli olmaktan daha hayırlıdır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Beşîr el-Kindî hakkında Yahyâ "güvenilir değildir" değerlendirmesini yapmıştır.

(باب لَيْسَ لأَحَدٍ قولٌ مع رسول الله صلى الله عليه وسلم)

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Yanında Kimsenin Söz Hakkı Olamaz

٨٠٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ خَلِيفَةَ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عُرْفُطَةَ ، عن عمر بن الخطاب وذكر قصة قال فيها: انْطَلَقْتُ أَنَا فَانْتَسَخْتُ كِتَابًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ، ثُمَّ جِئْتُ بِهِ فِي أَدِيمٍ ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا هَذَا فِي يَدِكَ يَا عُمَرُ ؟ " قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كِتَابٌ نَسَخْتُهُ لِنَزْدَادَ بِهِ عِلْمًا إِلَى عِلْمِنَا ، قَالَ : فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى احْمَرَّتْ عَيْنَاهُ ، ثُمَّ نُودِيَ بِالصَّلاةِ جَامِعَةً ، فَقَالَتِ الأَنْصَارُ : أَغْضَبَ نَبِيُّكُمْ ، السِّلاحَ السِّلاحَ ، فَجَاءُوا حَتَّى أَحْدَقُوا بِمِنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " لَقَدْ أُتِيتُكُمْ بِهَا بَيْضَاءَ نَقِيَّةً ، فَلا تَتَهَوَّكُوا ، وَلا يَغُرَّنَّكُمُ الْمُتَهَوِّكُونَ " قَالَ عُمَرُ : فَقُمْتُ ، فَقُلْتُ : رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِالإِسْلامِ دِينًا ، وَبِكَ رَسُولا ، ثُمَّ نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه أبو يعلى وفيه عبدالرحمن بن إسحق ضعفه أحمد وجماعة ويأتي الحديث بقصته وتمامه في باب الاقتداء بالسلف.

805. Ömer b. el-Hattâb'dan nakledilmektedir... Kıssada şunlar geçmiştir: Yola çıktım. Ehl-i kitap'tan aldığım bir kitabın kopyasını çıkardım. Sonra onu bir deri içinde beraberimde getirdim. Bunu gören Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana:

"Ömer! O elindeki nedir?" diye sordu. "Ya Resûlallah! Kitaptır. Onu ilmime ilim katmak için istinsah ettim" dedim. Buna Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) öyle öfkelendi ki, yanakları kıpkırmızı oldu. Sonra herkes namaza çağrıldı. Çağrıyı duyan Ensâr: "Acaba Peygamberiniz bir şeye mi öfkelendi? Silahlanın, silahlanın" dediler. Sonra gelerek

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minberinin etrafını sardılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey insanlar! Muhakkak ki bana özlü söz ve sonsöz söyleme kabiliyeti (cevâmiu'l-kelim) verilmiştir. Bana söz son derece muhtasar verilmiştir. Ben onu size temiz ve katıksız olarak getirdim. Sakın şaşırıp bocalamayın ve yolunu şaşırıp bocalayanlar sizi aldatmasın."* Hz. Ömer anlatıyor: Hemen kalktım ve: "Allah'ı rab, İslâm'ı din ve seni resûl kabul edip razı oldum" dedim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbeden indi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdurrahman b. İshâk'ı Ahmed b. Hanbel ve bir grup bilgin zayıf görmüştür. Hadisin tamamı selefe uymak babında gelecektir.

٨٠٦- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ عَنْ جَابِرٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ جَاءَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي مَرَرْتُ بِأَخٍ لِي مِنْ بَنِي قُرَيْظَةَ فَكَتَبَ لِي جَوَامِعَ مِنَ التَّوْرَاةِ أَلَا أَعْرِضُهَا عَلَيْكَ قَالَ فَتَغَيَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَقُلْتُ لَهُ أَلَا تَرَى مَا بِوَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ عُمَرُ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم رَسُولًا قَالَ فَسُرِّيَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَصْبَحَ فِيكُمْ مُوسَى ثُمَّ اتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ إِنَّكُمْ حَظِّي مِنَ الْأُمَمِ وَأَنَا حَظُّكُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ

رواه أحمد والطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن فيه جابر الجعفي وهو ضعيف.

٧٥ 806. Abdullah b. Sâbit anlatmaktadır:

Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben, Benû Kurayza'da bir kardeşimin yanına uğradım. Bana Tevrat'tan bazı öz cümleler yazdı. Onları sana arz edeyim mi?" dedi. Bunu duyunca Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) beti benzi attı. Abdullah –b. Sâbit- der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünün rengini görmüyor musun?" dedim. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Allah'ı rab, İslâm'ı din ve Muhammed'i resûl/peygamber kabul edip razı olduk" dedi. Sonra öfkesi geçen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, Mûsa aranızda olsa, sonra ona tâbi olup beni terk etseniz muhakkak sapıtmış olursunuz. Sizler milletlerden benim nasibimsiniz. Ben de peygamberlerden sizin nasibinizim."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileri olmakla beraber senedinde yer alan Ca'fer el-Cû'fî zayıf biridir.

٨٠٧- وعن عبدالله بن ثابت الانصاري أن عمر نَسَخَ صَحِيفَةً مِنَ التَّوْرَاةِ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تسألوا أهلَ الكتاب عن شيء.

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح إلا جابر الجعفي وهو ضعيف أُتّهم بالكذب.

807. Abdullah b. Sâbit el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Hz. Ömer, Tevrat'tan bir sahife istinsah etti (kopya etti). Bunu gören Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ehl-i Kitâb'a bir şey sormayın"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup Câbir el-Cu'fî hariç, ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Câbir ise zayıftır. Hatta yalancılıkla itham edilmiştir.

٨٠٨- حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا مُجَالِدٌ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكِتَابٍ أَصَابَهُ مِنْ بَعْضِ أَهْلِ الْكُتُبِ فَقَرَأَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَغَضِبَ فَقَالَ أَمُتَهَوِّكُونَ فِيهَا يَا ابْنَ الْخَطَّابِ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ جِئْتُكُمْ بِهَا بَيْضَاءَ نَقِيَّةً لَا تَسْأَلُوهُمْ عَنْ شَيْءٍ فَيُخْبِرُوكُمْ بِحَقٍّ فَتُكَذِّبُوا بِهِ أَوْ بِبَاطِلٍ فَتُصَدِّقُوا بِهِ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ مُوسَى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ حَيًّا مَا وَسِعَهُ إِلَّا أَنْ يَتَّبِعَنِي

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار وفيه مجالد بن سعيد ضعفه أحمد ويحيى بن سعيد وغيرهما

808. Câbir b. Abdullah'ın naklettiğine göre Ömer b. el-Hattâb, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) ehl-i kitaptan bazılarından elde ettiği bir kitap getirdi. Onu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) okudu ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu duruma öfkelenerek şöyle buyurdu:

"Ey Hattâb oğlu! Sizler ona bakıp şaşırıp bocalıyor musunuz? Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, ben size onu (hakikati) tertemiz ve katıksız olarak getirdim. Onlara hiçbir şey sormayınız; sonra, size hak bir söz söylerler de onu yalanlarsınız veya batıl bir söz söylerler de onu doğrularsınız. Nefsim kudret elinde bulunana yemin olsun ki, eğer Mûsa şu an aranızda hayatta olsaydı, bana tâbi olmaktan başka seçeneği olmazdı."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mücâlid b. Saîd'i Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

٨٠٩- وعن جابر أيضا قال نسَخَ عُمَرُ كتابًا مَن التَّوْراة بالعَرَبيَّة فجاء به إلى النبيِّ صلى الله عليه وسلم فجَعَلَ يَقْرأ وَوَجْهَ رسولِ الله صلى الله عليه وسلم يَتَغَيَّرُ فقال رجلٌ من الانصار وَيْحَكَ يا ابن الخطاب ألا تَرَى وَجْهَ رسولِ الله صلى الله عليه وسلم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم تَسْأَلُوا أَهْلَ الْكِتَاب عَنْ شَيْءٍ فإنَّهُمْ لن يَهْدُوكُمْ وقد ضَلُّوا وإنَّكم إمَّا أنْ تُكَذِّبُوا بحقٍّ أو تُصَدِّقُوا بباطلٍ والله لو كان موسى بَيْنَ أظْهُرِكُم ما حَلَّ لَهُ إلا أنْ يَتَّبِعَني.

رواه البزار وعند أحمد بعضه وفيه جابر الجعفي وهو ضعيف اتّهم بالكذب.

809. Yine Câbir anlatmaktadır: Hz. Ömer, Tevrat'tan Arapça bir kitap istinsah etti (kopyasını çıkardı). Sonra Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) götürerek ona okumaya başladı. Okumaya başlayınca, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yüz rengi de değişmeye başladı.

Ensâr'dan bir adam: "Yazıklar olsun sana ey Hattâb oğlu! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüz rengini görmüyor musun?" diye çıkıştı. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Ehl-i kitâba bir şey sormayın. Zira onlar kendileri sapmışken sizi doğru yola iletemezler. Ayrıca böyle yaparsanız, ya bir hakkı (doğru bir bilgiyi) yalanlamış veya bir batılı doğrulamış olursunuz. Vallahi bugün Mûsa aranızda olsaydı, bana tâbi olmaktan başkası ona helâl/caiz olmazdı."

★Hadisi Bezzâr ve bir kısmını Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Câbir el-Cûfî zayıf olup hadis uydurmakla itham edilmiştir.[1]

٨١٠- وعن أبي الدرداء قال جَاءَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِجَوَامِعَ مِنَ التَّوْرَاةِ إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يارسول الله جوامع من التوراة أخذهَا من أخ لي من بني زريق فَتَغَيَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فقال عبدالله بن زيد الذي أرى الاذان أمسخ الله عقلك ألا تَرَى مَا بِوَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ؟ فقال عمر رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِالإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وبالقرآن إماما فسرى عن رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِه ، لَوْ أَنَّ مُوسَى أَصْبَحَ فِيكُمْ ، فَاتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ ضلالا بعيدا إِنَّكُمْ حَظِّي مِنَ الْأُمَمِ ، وَأَنَا حَظُّكُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو عامر القاسم بن محمد الاسدي ولم أر من ترجمه وبقية رجاله موثقون .

810. Ebu'd-Derda anlatmaktadır:

Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Tevrat'tan alınma bazı özlü sözler getirerek: "Ya Resûlallah! Bunlar Tevrat'tan seçilme özlü sözlerdir. Onları Züreyk oğullarından bir kardeşimden aldım" dedi. Bunu duyan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüz rengi değişti. Rüyasında ezanı gören Abdullah b. Zeyd de (Ömer'e): "Allah aklını alsın! Resûlullah'ın yüzündeki ifadeyi görmüyor musun?" diye çıkıştı. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Allah'ı Rab, İslâm'ı din, Muhammed'i nebi/peygamber ve Kur'ân'ı rehber kabul edip razı olduk" dedi ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) öfkesi gitti. Sonra şöyle buyurdu:

"Muhammed'in nefsi kudret elinden bulunana yemin olsun ki, Mûsa aranızda olsaydı ve sonra siz ona tâbi olup beni bıraksaydınız, muhakkak çok sapıtmış olurdunuz. Sizler ümmetlerden/milletlerden benim hissemsiniz. Ben de peygamberlerden sizin hissenizim."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Âmir Kâsım b. Muhammed el-Esedî'nin biyografisini yazanı görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir kabul edilmişlerdir.

---

[1] Bezzâr'ın senedinde (no. 124) Câbir el-Cu'fî yoktur. Bilakis Mücâlid b. Saîd vardır. Bir önceki rivayete bkz.

(باب اتِّبَاعُهُ فِي كُلِّ شَئٍ)

Her Konuda Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Uymak

٨١١- حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ يَعْنِي ابْنَ حُسَيْنٍ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ كُنَّا مَعَ ابْنِ عُمَرَ فِي سَفَرٍ فَمَرَّ بِمَكَانٍ فَحَادَ عَنْهُ فَسُئِلَ لِمَ فَعَلْتَ فَقَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَعَلَ هَذَا فَفَعَلْتُ

رواه أحمد والبزار ورجاله موثقون.

811. Mücâhid anlatmaktadır: Bir yolculuk sırasında İbn Ömer ile beraberdik. Derken bir yere uğradı ve sonra oradan uzaklaştı. "Niçin böyle yaptın?" diye sorulunca da "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) böyle yaparken gördüm ve ben de yaptım" diye cevap verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٨١٢- حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ بِعَرَفَاتٍ فَلَمَّا كَانَ حِينَ رَاحَ رُحْتُ مَعَهُ حَتَّى أَتَى الْإِمَامَ فَصَلَّى مَعَهُ الْأُولَى وَالْعَصْرَ ثُمَّ وَقَفَ مَعَهُ وَأَنَا وَأَصْحَابٌ لِي حَتَّى أَفَاضَ الْإِمَامُ فَأَفَضْنَا مَعَهُ حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى الْمَضِيقِ دُونَ الْمَأْزِمَيْنِ فَأَنَاخَ وَأَنَخْنَا وَنَحْنُ نَحْسَبُ أَنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُصَلِّيَ فَقَالَ غُلَامُهُ الَّذِي يُمْسِكُ رَاحِلَتَهُ إِنَّهُ لَيْسَ يُرِيدُ الصَّلَاةَ وَلَكِنَّهُ ذَكَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَمَّا انْتَهَى إِلَى هَذَا الْمَكَانِ قَضَى حَاجَتَهُ فَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَقْضِيَ حَاجَتَهُ

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

812. Enes b. Sîrîn anlatmaktadır: Arafat'ta İbn Ömer'le birlikte idim. Sabah hareket zamanı gelip hareket ettiğinde onunla beraber ben de hareket ettim. Sonra imamın yanına varıp onunla birlikte öğle ve ikindi namazlarını kıldı. Sonra vakfe yaptı. Onunla beraber ben ve arkadaşlarım da vakfe yaptık. Nihayet imam Müzdelife'ye doğru hareket etti. Onunla beraber biz de hareket ettik. Nihayet Ma'zimeyn'den[1] önce bir geçide vardı, devesini çöktürdü. Biz de develerimizi çöktürdük. Onun namaz kılmak istediğini sanıyorduk. Devesini tutan uşağı dedi ki: "O namaz kılmak istemiyor. Fakat anlattığına göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu yere ulaştığında ihtiyaç gidermiş. Bu yüzden o da burada ihtiyaç gidermek istiyor."

[1] Ma'zimeyn, Arafat ile Müzdelife arasında bir yer adıdır. Ma'zim, geçit demektir. İki dağ arasındaki her dar geçit ma'zimdir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravilerdirler.

٨١٣- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ ، نا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ .

. . . وناه مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْهُنَائِيُّ ، نا ابْنُ عَوْنٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّهُ كَانَ يَأْتِي شَجَرَةً بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ فَيَقِيلُ تَحْتَهَا ، وَيُخْبِرُ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ

رواه البزار ورجاله موثقون.

813. İbn Ömer'den nakledildiğine göre kendisi Mekke ile Medine arasındaki bir ağacın yanına geldiğinde onun altında kayluleye/öylen uykusuna yatar ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) de öyle yaptığını söylerdi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٨١٤- وعن زَيْدِ بن أَسْلَمَ قال رأيتُ ابنَ عُمَرَ مَحْلُولَ الأَزْرارِ وقال رأيتُ النبيَّ صلى الله عليه وسلم مَحْلُولَ الأَزْرارِ.

رواه البزار وأبو يعلى وفيه عمرو بن مالك ذكره ابن حبان في الثقات قال يغرب ويخطئ

814. Zeyd b. Eslem anlatmaktadır: Bir gün İbn Ömer'i düğmeleri çözük vaziyette gördüm (ve bunun sebebini sorduğumda). "Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) düğmeleri çözük halde gördüm" dedi.

★Hadisi Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Amr b. Mâlik'i İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikredip bazen *garîb* hadisler rivayet edip, hata yaptığını söylemiştir.

(باب في البِرِّ والإِثْمِ)

İyilik ve Kötülük

٨١٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ قَالَ سَمِعْتُ وَابِصَةَ بْنَ مَعْبَدٍ صَاحِبَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ جِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَسْأَلُهُ عَنْ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ فَقَالَ جِئْتَ تَسْأَلُ عَنْ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ فَقُلْتُ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا جِئْتُكَ أَسْأَلُكَ عَنْ غَيْرِهِ فَقَالَ الْبِرُّ مَا انْشَرَحَ لَهُ صَدْرُكَ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ وَإِنْ أَفْتَاكَ عَنْهُ النَّاسُ

رواه أحمد والبزار وفيه أبو عبد الله السلمي وقال في البزار الاسدي عن وابصة وعنه معاوية بن صالح ولم أجد من ترجمه.

815. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Vâbısa b. Ma'bed anlatmaktadır: İyilik ve kötülüğü sormak amacıyla Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gittim.

Bana: *"İyilik ve kötülüğü sormak için mi geldin?"* diye sordu.

Ben de: "Seni hakikatle gönderene yemin ederim ki, sana bundan başkasını sormak için gelmedim" deyince: *"İyilik, kalbinin yattığı şeydir. İsterse insanlar aksine fetva versinler"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiştir. Rivayeti Ebû Abdullah el-Sülemî –Bezzâr'ın rivayetinde es-Esedî nisbesiyle geçmiştir- Vâbısa'dan, kendisinden de Muaviye b. Sâlih rivayet etmiştir. Ancak bu zatın biyografisini yazana rastlamadım.

٨١٦- حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ أَخْبَرَنَا الزُّبَيْرُ أَبُو عَبْدِ السَّلَامِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مِكْرَزٍ وَلَمْ يَسْمَعْهُ مِنْهُ قَالَ حَدَّثَنِي جُلَسَاؤُهُ وَقَدْ رَأَيْتُهُ عَنْ وَابِصَةَ الْأَسَدِيِّ قَالَ عَفَّانُ حَدَّثَنِي غَيْرَ مَرَّةٍ وَلَمْ يَقُلْ حَدَّثَنِي جُلَسَاؤُهُ قَالَ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ لَا أَدَعَ شَيْئًا مِنْ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ إِلَّا سَأَلْتُهُ عَنْهُ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ الْمُسْلِمِينَ يَسْتَفْتُونَهُ فَجَعَلْتُ أَتَخَطَّاهُمْ قَالُوا إِلَيْكَ يَا وَابِصَةُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ دَعُونِي فَأَدْنُوَ مِنْهُ فَإِنَّهُ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ أَنْ أَدْنُوَ مِنْهُ قَالَ دَعُوا وَابِصَةَ ادْنُ يَا وَابِصَةُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا قَالَ فَدَنَوْتُ مِنْهُ حَتَّى قَعَدْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَقَالَ يَا وَابِصَةُ أُخْبِرُكَ أَوْ تَسْأَلُنِي قُلْتُ لَا بَلْ أَخْبِرْنِي فَقَالَ جِئْتَ تَسْأَلُنِي عَنْ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ فَقَالَ نَعَمْ فَجَمَعَ أَنَامِلَهُ فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِهِنَّ فِي صَدْرِي وَيَقُولُ يَا وَابِصَةُ اسْتَفْتِ قَلْبَكَ وَاسْتَفْتِ نَفْسَكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ الْبِرُّ مَا اطْمَأَنَّتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ

رواه أحمد وأبو يعلى وفيه أيوب ابن عبدالله بن مكرز قال ابن عدي لا يتابع على حديثه ووثقه ابن حبان.

816. Ebû Abdüsselâm, Eyyûb b. Abdullah b. Mikrez'den: Vâbısa b. Ma'bed el-Esedî'yi gördüm. Şöyle anlattı:

Hiçbir iyilik ve kötülük bırakmayıp, hepsini kendisine sormak üzere Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Yanına vardığımda etrafında bir grup Müslüman toplanmış, ona soru soruyorlardı. Saflarını yararak ilerlemeye başladım. Hemen "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) uzak dur, ey Vâbısa!" dediler. Ben de: "Bırakın da ona yakın olayım. Çünkü o kendisine yakın olmak istediğim en sevdiğim insandır" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Vâbısa'yı bırakın!" dedi. Sonra iki üç kez: *"Yaklaş Vâbısa!"* buyurdu. Ben de yaklaşarak gidip önüne oturdum. *"Ben mi sana anlatayım, yoksa sen mi bana soracaksın?"* buyurdu. Ben: "Hayır. Bilakis sen bana anlat" deyince *"Sen bana iyilik ve kötülüğü/günahı sormak için geldin, öyle değil mi?"* dedi. Ben de: "Evet. Öyle" dedim. Bunun üzerine üç parmağıyla göğsümün üzerine vurarak: *"Ey Vâbısa! Sen kalbine danış. Kalbine danış.* – bunu üç kere tekrarladı-. *İyilik kalbinin yattığı şeydir. Kötülük/günah ise*

kalbini tırmalayan ve sende tereddüt uyandıran şeydir. İsterse insanlar sana oluruna fetva versinler" buyurdu.[1]

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Eyyûb b. Abdullah b. Mikrez hakkında İbn Adî: "Hadisine mütabaat yapılmaz" derken İbn Hibbân onu güvenilir kabul etmiştir.

٨١٧- حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى الدِّمَشْقِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ سَمِعْتُ مُسْلِمَ بْنَ مِشْكَمٍ قَالَ سَمِعْتُ الْخُشَنِيَّ يَقُولُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِمَا يَحِلُّ لِي وَيُحَرَّمُ عَلَيَّ قَالَ فَصَعَّدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَوَّبَ فِيَّ النَّظَرَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبِرُّ مَا سَكَنَتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَاطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ وَالْإِثْمُ مَا لَمْ تَسْكُنْ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَلَمْ يَطْمَئِنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ وَإِنْ أَفْتَاكَ الْمُفْتُونَ وَقَالَ لَا تَقْرَبْ لَحْمَ الْحِمَارِ الْأَهْلِيِّ وَلَا ذَا نَابٍ مِنَ السِّبَاعِ

رواه أحمد والطبراني وفي الصحيح طرف من أوله ورجاله ثقات.

817. Ebû Sa'lebe el-Huşenî anlatmaktadır: "Dedim ki, ya Resûlallah! Bana, helâl ve haram olan şeyleri anlat." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bakışını odakladı ve derin derin düşündükten sonra. *"İyilik nefsinin huzur bulduğu ve kalbinin yattığı şeydir. Günah ise nefsinin huzur bulmadığı ve kalbinin yatmadığı şeydir, isterse müftüler sana aksine fetva versinler"* buyurdu.

★Ahmed b. Hanbel ve Taberânî'nin rivayet ettikleri bu hadisin *Sahîh-i Buhârî*'de de baş kısmı geçmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir.

٨١٨- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ حَدَّثَنَا رَبَاحٌ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَّامٍ عَنْ جَدِّهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ يَقُولُ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا الْإِثْمُ فَقَالَ إِذَا حَكَّ فِي نَفْسِكَ شَيْءٌ فَدَعْهُ قَالَ فَمَا الْإِيمَانُ قَالَ إِذَا سَاءَتْكَ سَيِّئَتُكَ وَسَرَّتْكَ حَسَنَتُكَ فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح.

818. Ebû Umâme bildiriyor: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) günahın ne olduğunu sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Eğer bir şey kalbine huzursuzluk veriyorsa, onu bırak!"* buyurdu.

Aynı adam: "İman nedir?" diye sordu.

---

[1] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 228; Ebû Ya'lâ no. 1586, 1587; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 148-149; Dârimî, *Sünen*, II, 245-246. İbn Receb *Câmiu'l-ulûm ve'l-hikem*'de (no. 219) der ki: "Bu hadisin senedinde iki sorun vardır ki bunların her biri onu zayıf kılmaktadır: Biri, Eyyûb ile Zübeyr arasındaki kopukluktur. Zira Eyyûb hadisi kendilerinden hadis dinlemediği bir topluluktan rivayet etmiştir. İkincisi, burada ismi geçen Zübeyr'in zayıf oluşu. Zira Dârekutnî onun hakkında: <Münker hadisler rivayet eder> derken İbn Hibbân da kendisini zayıf görmüştür....> Ama hadisin *Sahîh-i Buhârî*'de şahitleri vardır."

"Eğer yaptığın kötülük seni üzüyor, iyilik sevindiriyorsa, sen müminsin demektir" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

٨١٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن النَّضْرِ الأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بن عَمْرٍو، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بن عَبْدِ الرَّحْمَنِ بن يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ:"إِنَّ الإِثْمَ حَوَازُّ الْقُلُوبِ، فَمَا حَزَّ فِي قَلْبِ أَحَدِكُمْ شَيْءٌ فَلْيَدَعْهُ"

وعن عبدالله يعني ابن مسعود قال الاثم حواز القلوب ، وفي رواية حواز الصُّدُور، وفي رواية مَا كَانَ مِنْ نَظْرَةٍ فَلِلشَّيْطَانِ فِيهَا مَطْمَعٌ، وَالإِثْمُ حَوَازٌّ

رواه الطبراني كله بأسانيد رجالها ثقات

819. Abdullah –İbn Mes'ûd- "Günah, kalpler üzerinde hükümrân olur. Bir şey senin kalbini tırmalıyorsa onu bırak" demiştir.

Diğer bir varyant: "göğüsler üzerinde hükümrandır", bir diğer varyant ise "Her bakışta mutlaka şeytanın bir umudu vardır; zira günah, kalpler üzerinde hükümrandır" şeklindedir.

Hepsini farklı senetlerle Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.[2]

(باب فيمن يَسْتَحِلُّ الحرامَ أو يُحَرِّمُ الحلالَ أو يَترُكُ السنة)

Haramı Helâl, Helâlı Haram Kılmak veya Sünneti Terk Etmek

٨٢٠- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن شُعَيْبٍ النَّسَائِيُّ ، أَنَا قُتَيْبَةُ بن سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الْمَوَالِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بن عَبْدِ الرَّحْمَنِ بن مَوْهَبٍ ، عَنْ عَمْرَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " سِتَّةٌ لَعَنْتُهُمْ ، وَكُلُّ نَبِيٍّ مُجَابٌ : الزَّائِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَالْمُكَذِّبُ بِقَدَرِ اللَّهِ ، وَالْمُسْتَحِلُّ مَحَارِمَ اللَّهِ ، وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِي مَا حَرَّمَ اللَّهُ ، وَالتَّارِكُ لِلسُّنَّةِ"

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبيد الله بن عبدالرحمن بن موهب قال يعقوب بن شيبة فيه ضعف وضعفه يحيى بن معين في رواية ووثقه في أخرى وقال أبو حاتم صالح الحديث ، ووثقه ابن حبان وبقية رجاله رجال الصحيح.

820. Âişe'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Altı sınıf insana hem ben lanet etmişimdir, hem de Allah lanet etmiştir. Ayrıca her peygamberin duası kabul edilir. Bunlar Yüce Allah'ın Kitab'ına ilavede bulunan; aziz ve celil olan Allah'ın kaderini yalanlayan; Allah'ın

---

[1] Bkz. I, 84; X, 295; İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 825; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 251; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7539.

[2] Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr* (no. 8748) rivayeti şöyledir: "Günah, kalpler üzerinde hükümrandır. Sizden birinizin kalbini bir şey tırmalarsa, onu bıraksın."

haramlarını helâl kılan; benim neslim hakkında Allah'ın haram kıldığı şeyleri helâl kabul eden ve bir de sünneti terk edenlerdir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ubeydullah b. Abdurrahman b. Mevheb hakkında Ya'kûb b. Şeybe "Zayıflığı vardır" demiştir. Yahyâ b. Maîn bir rivayette onu zayıf görmüş, diğer rivayette ise güvenilir kabul etmiştir. Yine Ebû Hâtim onun hakkında "Hadisi uygundur" ifadesini kullanırken İbn Hibbân da onu güvenilir kabul etmiştir. Senedin kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

٨٢١ - حدثنا أَحْمَدُ بن رِشْدِينِ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبو صَالِحٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا لَهِيعَةُ، عَنْ عَيَّاشِ بن عَبَّاسٍ الْعَتْبَانِيِّ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ الْحِمْيَرِيِّ، عَنْ عَمْرِو بن سَعْوَاءَ الْيَافِعِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: سَبْعَةٌ لَعَنْتُهُمْ وَكُلُّ نَبِيٍّ مُجَابٌ , الزَّائِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ، وَالْمُكَذِّبُ بِقَدَرِ اللَّهِ وَالْمُسْتَحِلُّ حُرْمَةَ اللَّهِ، وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِي مَا حَرَّمَ اللَّهُ، وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي، وَالْمُسْتَأْثِرُ بِالْفَيْءِ، وَالْمُتَجَبِّرُ بِسُلْطَانِهِ لِيُعِزَّ مَنْ أَذَلَّ اللَّهُ، وَيُذِلَّ مَنْ أَعَزَّ اللَّهُ.

رواه الطبراني في الكبير وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف وأبو معشر الحميري لم أر من ذكره.

821. Amr b. Sa'vâ el-Yâfi'î'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Yedi sınıf insan vardır ki ben, onlara lanet etmişimdir. Ayrıca her peygamberin duası müstecaptır. Bunlar Allah'ın kitabına ilavede bulunan; Allah'ın kaderini yalanlayan; Allah'ın haramlarını helâl kılan; benim neslimle ilgili Allah'ın haram kıldığını helâl kabul eden; sünnetimi terk eden; fey/ganimet gelirlerini kendine saklayan ve bir de -aziz ve celil olan- Allah'ın zelil kıldıklarını şerefli, şerefli kıldıklarını zelil kılmak için otoritesini kullanarak zorbalık yapanlardır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a zayıftır. Ayrıca Ebû Ma'şer el-Himyerî'yi zikredeni de görmedim.

٨٢٢ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثَنَا أَبُو مُوسَى الأَنْصَارِيُّ ، نا عَاصِمُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الأَشْجَعِيُّ ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " إِنَّ مُحَرِّمَ الْحَلالِ كَمُحِلِّ الْحَرَامِ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح.

822. Abdullah b. Ömer'den nakledildiğine göre kendisi Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Şüphesiz ki helâlı haram kılan, haramı helâl kılan gibidir"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٨٢٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ، ثنا مُوسَى بن مُحَمَّدٍ الأَنْصَارِيُّ، عَنْ يَحْيَى بن الْحَارِثِ التَّيْمِيِّ، عَنْ أُمِّ مَعْبَدٍ، مَوْلاةِ قَرَظَةَ، قَالَتْ: أَيْ بُنَيَّانِ الْمُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ، كَالْمُسْتَحِلِّ مَا حَرَّمَ اللَّهُ.

رواه الطبراني في الكبير وإسناده لم أر من ذكر أكثرهم.

823. Karaza b. Ka'b'ın azatlı cariyesi Ümmü Ma'bed demiştir ki: "Ey oğulcuğum! Şüphesiz ki Allah'ın helâl kıldığını haram kılan, Allah'ın haram kıldığını helâl kılan kimse gibidir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinin ekserisini zikredeni görmedim.

٨٢٤- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بن غَنَّام، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بن أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاق، عَنْ عَبْدَةَ السُّوَائِيِّ، قَالَ: لَغَطَ قَوْمٌ قُرْبَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابه: يَا رَسُولَ اللَّه، لَوْ بُعِثْتَ إِلَى هَؤُلاءِ بَعْضَ مَنْ يَنْهَاهُمْ عَنْ هَذَا، فَقَالَ:"لَوْ بُعِثْتُ إِلَيْهِمْ فَنَهَيْتُهُمْ أَنْ يَأْتُوا الْحَجُونَ لأَتَاهُ بَعْضُهُمْ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ بِهِ حَاجَةٌ"

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

824. Abdetü's-Süvâî anlatmaktadır: Bir grup insan Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yakınında gürültü yaptılar. Ashâbı: "Ey Allah'ın Resûlü! Şunlara birini göndersen de onları bundan menetse" deyince Allah'ın Resûlü:

"Onlara birini gönderip kendilerini Hacûn'a[1] gitmekten menetsem, bir kısmı işi olmasa bile yine de oraya gider" buyurdu.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٨٢٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن عَبْدُوسِ بن كَامِلٍ، وَالْحُسَيْنُ بن إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بن سَعِيد الْجَوْهَرِيُّ، ثنا يَحْيَى بن سَعِيدٍ الأُمَوِيُّ، ثنا الأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ، قَالَ:كَانَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدًا ذَاتَ يَوْمٍ، وَقُدَّامَهُ قَوْمٌ يَصْنَعُونَ شَيْئًا يَكْرَهُونَهُ مِنْ كَلامِهِمْ وَلَغَطًا، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّه، أَلا تَنْهَاهُمْ؟ فَقَالَ: لَوْ نَهَيْتُهُمْ عَنِ الْحَجُونِ لأَوْشَكَ أَحَدُهُمْ أَنْ يَأْتِيَهُ وَلَيْسَتْ لَهُ حَاجَةٌ.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

825. Ebû Cuhayfe bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturuyordu. Önünde de bir takım kimseler, onun hoşlanmadığı türden çirkin sözler ediyorlar ve gürültü yapıyorlardı. "Ey Allah'ın Resûlü! Onları menetmeyecek misin?" denildiğinde: *"Eğer onları Hacûn'a gitmekten dahi menetsem, her biri işi olmasa bile mutlaka oraya gider"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

---

[1] Hacûn, Mekke'de bir dağ adı olup kabristan olarak kullanılmıştır.

٨٢٦- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بن زَيْدٍ، عَنْ عَطَاءِ بن السَّائِبِ، عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ، من أصحابه، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ:"عَسَى رَجُلٌ أَنْ يَقُولَ: إِنَّ اللَّهَ أَمَرَ بِكَذَا وَنَهَى عَنْ كَذَا فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ: كَذَبْتَ، أَوْ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ كَذَا وَأَحَلَّ كَذَا فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: كَذَبْتَ."

رواه الطبراني في الكبير وفيه من لم يسم.

826. Abdullah b. Mes'ûd anlatmaktadır: Muhtemeldir ki bir şahıs çıkıp da: "Muhakkak ki Allah şunu emretti, şunu yasakladı" diyecek; Allah da ona "Yalan söyledin" diyecektir. Ya da: "Muhakkak ki Allah şunu haram kıldı, şunu helâl kıldı" diyecek ve Allah da ona: "Yalan söyledin" diyecektir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

٨٢٧- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنَّ مُحَرِّمَ الْحَلالِ كَمُسْتَحِلِّ الْحَرَامِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح وله طريق يأتي في كتاب الصيد.

827. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Kuşkusuz helâli haram kılan, haramı helâl kılan gibidir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Hadisin bir tariki daha vardır ki Av kitabında gelecektir.

٨٢٨- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَسَنِ الْمِصِّيصِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ الرُّهَاوِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي ، يَقُولُ : سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ مُجَاهِدًا ، يَقُولُ : سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ صُهَيْبًا ، يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَا آمَنَ بِالْقُرْآنِ مَنِ اسْتَحَلَّ مَحَارِمَهُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن يزيد بن سنان الرهاوي ضعفه البخاري وغيره وذكره ابن حبان في الثقات ، وأبوه يزيد ضعفه أبو داود وغيره وقال البخاري مقارب الحديث.

828. Suhayb demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın haramlarını helâl kabul eden ona inanmamıştır"* buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Yezîd b. Sinân er-Rehâvî'yi Buhârî ve başkaları zayıf görürlerken İbn Hibbân *es-Sikât*'ında zikretmiştir. Babası Yezîd'i de Ebû Dâvud ve başkaları zayıf görmüşlerdir. Buhârî ise "rivayetleri vasat seviyededir" değerlendirmesini yapmıştır.

(باب فيما نَهَى عَنه النبي صلى الله عليه وسلم)

Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Yasakladıkları

٨٢٩- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ جَعْفَرٍ السَّمُرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ خُبَيْبِ بْنِ سَمُرَةَ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ لَهُ رَجُلٌ مَرَّةً : إِذَا جَاءَتِ الأَحْزَابُ حَرِّمْ عَلَى أَهْلِ الْمَدِينَةِ سَقْيَ النَّخْلِ . فَقَالَ : " لَوْ أَنِّي أُحَرِّمُ عَلَيْكُمُ احْتَرَقْتُمْ ، وَإِنَّ تَحْرِيمَ الأَنْبِيَاءِ لا تُطِيقُهُ الْجِبَالُ "

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

829. Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir defasında: "(Müşrik) Ordular(ı) geldiğinde Medine halkına hurmalıkları sulamayı yasakla" demişti. O da:

"Eğer ben size bunu haram kılarsam, siz yanarsınız. Zira peygamberlerin kıldığı harama dağlar bile dayanamaz" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

(باب في الإجْماع)

Icmâ

٨٣٠- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ حَدَّثَنَا ابْنُ عَيَّاشٍ عَنْ الْبَخْتَرِيِّ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ سَلْمَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنْ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ قَالَ اثْنَانِ خَيْرٌ مِنْ وَاحِدٍ وَثَلَاثٌ خَيْرٌ مِنْ اثْنَيْنِ وَأَرْبَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ ثَلَاثَةٍ فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَنْ يَجْمَعَ أُمَّتِي إِلَّا عَلَى هُدًى

رواه أحمد وفيه البختري بن عبيد بن سلمان وهو ضعيف.

830. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İki kişi bir kişiden hayırlıdır. Üç kişi iki kişiden hayırlıdır. Dört kişi, üç kişiden hayırlıdır. Cemaatten ayrılmayın. Zira aziz ve celil olan Allah ümmetimi hidayetten başka bir şey üzere toplamaz."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bahterî b. Ubeyd b. Selmân zayıftır.[1]

---

[1] Bunu Ahmed b. Hanbel değil, oğlu Abdullah b. Ahmed rivayet etmiştir. (V, 145). Bahterî uydurma haberler naklederdi. Ayrıca rivayetin senedinde ismi geçen İsmâîl b. Ayyâş da Şamlılar dışındakilerden yaptığı rivayetlerinde zayıftır. Ubeyde b. Selmân da meçhuldür. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1798.

٨٣١- حَدَّثَنَا يُونُسُ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ أَبِي وَهْبٍ الْخَوْلَانِيِّ عَنْ رَجُلٍ قَدْ سَمَّاهُ عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ أَرْبَعًا فَأَعْطَانِي ثَلَاثًا وَمَنَعَنِي وَاحِدَةً سَأَلْتُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يَجْمَعَ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ فَأَعْطَانِيهَا

رواه أحمد ، ويأتي بتمامه في كتاب الفتن وفيه رجل لم يسم.

831. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Ebû Basra el-Ğıfârî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Aziz ve celil olan Rabbimden dört şey istedim. Üçünü bana verdi, birini vermedi. Aziz ve celil olan Allah'tan ümmetimi dalalet üzere birleştirmemesini diledim. Dileğimi kabul etti."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup metnin tamamı Fitneler kitabında gelecektir. Fakat senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.

٨٣٢- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ إِنَّ اللَّهَ نَظَرَ فِي قُلُوبِ الْعِبَادِ فَوَجَدَ قَلْبَ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم خَيْرَ قُلُوبِ الْعِبَادِ فَاصْطَفَاهُ لِنَفْسِهِ فَابْتَعَثَهُ بِرِسَالَتِهِ ثُمَّ نَظَرَ فِي قُلُوبِ الْعِبَادِ بَعْدَ قَلْبِ مُحَمَّدٍ فَوَجَدَ قُلُوبَ أَصْحَابِهِ خَيْرَ قُلُوبِ الْعِبَادِ فَجَعَلَهُمْ وُزَرَاءَ نَبِيِّهِ يُقَاتِلُونَ عَلَى دِينِهِ فَمَا رَأَى الْمُسْلِمُونَ حَسَنًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ حَسَنٌ وَمَا رَأَوْا سَيِّئًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ سَيِّئٌ

رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

832. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki:

"Aziz ve celil olan Allah kulların kalplerine baktı ve Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) kalbini kulların kalplerinin en hayırlısı buldu ve onu kendisi için seçip, mesajlarını taşıyacak elçi olarak gönderdi. Sonra kulların kalplerine baktı. Muhammed'in kalbinden sonra ashâbının kalplerinin de kulların kalplerinin en iyileri olduğunu gördü ve onları dini uğruna savaşmaları için Peygamber'inin (sallallahu aleyhi vesellem) vezirleri/yardımcıları yaptı. Bu yüzden Müslümanların güzel gördükleri, Allah nezdinde de güzeldir. Müslümanların kötü gördükleri, Allah nezdinde de kötüdür."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٨٣٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الدَّرْدَاءِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بن الْمُنِيبِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بن عَبْدِ اللَّهِ بن كَيْسَانَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ: يَا

رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ عَرَضَ لَنَا أَمْرٌ لَمْ يَنْزِلْ فِيهِ قُرْآنٌ وَلَمْ يُخَصِّصْ فِيهِ سُنَّةٌ مِنْكَ؟ قَالَ: تَجْعَلُونَهُ شُورَى بَيْنَ الْعَابِدِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَلا تَقْضُونَهُ بِرَأْيٍ خَاصَّةً

- فذكر الحديث وهو بتمامه في باب القياس - رواه الطبراني في الكبير وفيه عبدالله بن كيسان قال البخاري منكر الحديث.

833. İbn Abbâs, Hz. Ali'den (kerramallahu vecheh) şu sözünü nakletmiştir: "Ya Resûlallah! Eğer hakkında Kur'ân nazil olmamış ve senden bir sünnet bulunmayan bir meseleyle karşılaşırsak ne yapalım?" dedim.

Buyurdu ki: *"Onu, müminlerden âbid olanları arasındaki şûra ile hallediniz; hakkında kişisel görüşle hüküm vermeyiniz."*

★Hadisin tamamı Kıyas bölümünde gelecektir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Keysân hakkında Buhârî "Hadisi münkerdir" demiştir.

٨٣٤- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ, قَالَ: نا شَبَابٌ الْعُصْفُرِيُّ, قَالَ: نا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ نَزَلَ بِنَا أَمْرٌ لَيْسَ فِيهِ بَيَانٌ: أَمْرٌ وَلا نَهْيٌ، فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: " تُشَاوِرُونَ الْفُقَهَاءَ وَالْعَابِدِينَ، وَلا تُمْضُوا فِيهِ رَأْيَ خَاصَّةً "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله موثقون من أهل الصحيح.

834. Hz. Ali'den şu sözü nakledilmiştir: Dedim ki: "Ya Resûlallah! Eğer başımıza bir hal gelir de o konuda herhangi bir emir ya da yasak bulunmazsa bize ne yapmamızı emredersin?"

Buyurdu ki: *"O konuda fakihler ve âbidlerle istişare ediniz, kişisel görüş beyan etmeyiniz."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravileri *Sahîh*'in ravilerinden olup güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

(باب الإجتهاد)

İctihâd

٨٣٥- حَدَّثَنَا يَزِيدُ قَالَ أَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَوْفٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَزْهَرِ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلْقُرَشِيِّ مِثْلَيْ قُوَّةِ الرَّجُلِ مِنْ غَيْرِ قُرَيْشٍ فَقِيلَ لِلزُّهْرِيِّ مَا عَنَى بِذَلِكَ قَالَ نُبْلَ الرَّأْيِ

رواه أحمد ورجال أحمد رجال الصحيح.

835. Cübeyr b. Mut'im'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kureyşli biri, Kureyş'ten olmayan birine göre iki kat kuvvete sahiptir" buyurmuştur. Ravi der ki: Zührî'ye: "Bununla neyi kastetti?" diye sordum. "Üstün görüşlülüğü" diye cevap verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٨٣٦- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْعَبَّاسِ الرَّازِيُّ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالُوا : ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا أَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، عَنْ أَبِي الْعَطُوفِ ، عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيٍّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَمَّا أَرَادَ أَنْ يُسَرِّحَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ اسْتَشَارَ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِهِ فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ ، وَعُثْمَانُ ، وَعَلِيٌّ ، وَطَلْحَةُ ، وَالزُّبَيْرُ ، وَأُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ ، فَاسْتَشَارَهُمْ ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : لَوْلا أَنَّكَ اسْتَشَرْتَنَا مَا تَكَلَّمْنَا ، فَقَالَ : " إِنِّي فِيمَا لَمْ يُوحَ إِلَيَّ كَأَحَدِكُمْ " ، قَالَ : فَتَكَلَّمَ الْقَوْمُ ، فَتَكَلَّمَ كُلُّ إِنْسَانٍ بِرَأْيِهِ ، فَقَالَ : " مَا تَرَى يَا مُعَاذُ ؟ " ، قَالَ : أَرَى مَا قَالَ أَبُو بَكْرٍ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَكْرَهُ فَوْقَ سَمَائِهِ أَنْ يُخَطِّئَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو العطوف لم أر من ترجمه يروي عن الوضين بن عطاء وبقية رجاله موثقون.

836. Muâz b. Cebel'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Muâz'ı Yemen'e göndermek istediğinde, aralarında Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr ve Useyd b. Hudayr'ın (Allah onlardan razı olsun) bulunduğu ashâbından bazı kimselerle istişare etti. Ebû Bekir: "Eğer bize danışmasaydın, biz asla bu konuda konuşmazdık" dedi. Allah Resûlü: *"Bana vahyolunmayanlar hususunda ben de sizden biri gibiyim"* buyurdu. Sonra insanlar görüş beyan ettiler. Her insan kendi görüşünü ifade etti. Sonunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Muâz! Bu konuda sen ne düşünüyorsun?"* diye sordu. Ben de: "Ebû Bekir gibi düşünüyorum" dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şüphesiz ki semasının üstünde Allah, Ebû Bekir'i hatalı çıkarmayı istemez"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebu'l-Atûf'un biyografisini yazanı görmedim. Kendisi Vadîn b. Atâ'dan rivayette bulunmaktadır. Kalan raviler ise güvenilir kimselerdir.[1]

٨٣٧- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالَ : نا حُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ ، قَالَ : نا خَطَّابُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَطُوفُ فِي النَّخْلِ بِالْمَدِينَةِ ، فَجَعَلَ النَّاسُ يَقُولُونَ : فِيهَا صَاعٌ وَفِيهَا وَسْقٌ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " فِيهَا كَذَا وَكَذَا " ، قَالُوا : صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ، فَقَالَ

[1] Bkz. no: 13821. Ebu'l-Atûf'un adı Cerrâh b. Minhâl el-Cezerî olup hakkında Ahmed b. Hanbel: "Unuturdu/yanılırdı"; Buhârî ve Müslim: "Hadisi münkerdir"; İbn Hibbân "Yalancıdır"; Dârekutnî de "Metruktur" demişlerdir. Bkz. *Ta'cîlü'l-menfe'a*, 67.

رَسُولُ اللَّه : " إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ ، فَمَا حَدَّثْتُكُمْ عَنِ اللَّهِ فَهُوَ حَقٌّ ، وَمَا قُلْتُ فِيهِ مِنْ قِبَلِ نَفْسِي ، فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ أُصِيبُ وَأُخْطِئُ"

رواه البزار وإسناده حسن إلا أن إسماعيل بن عبدالله الاصبهاني شيخ البزار لم أر من ترجمه

837. İbn Abbâs anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine hurmalıklarında dolaşıyordu. İnsanlar hurmalıkların geliri hakkında "Şu kadar sâ', şu kadar vesak (miktarı ürün) çıkacaktır" demeye başladılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise şu şu kadar ürün verecektir, diye tahminde bulundu. Bunun üzerine bir zat: "Allah ve Resûlü doğru söylemiştir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"Ben sadece sizin gibi bir insanım. Size Allah'tan naklettiklerim haktır. Kendi kendime söylediklerimde ise ben ancak bir insanım; isabet de ederim, hata da" buyurdu.*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir. Ancak Bezzâr'ın hocası İsmâîl b. Abdullah el-İsfehânî'nin biyografisini yazanı görmedim.[1]

٨٣٨- وعن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال مَا أَخْبَرْتُكُمْ أَنَّهُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَهُوَ الَّذِي لا شَكَّ فِيهِ.

رواه البزار وفيه أحمد بن منصور الرمادي وهو ثقة وفيه كلام لا يضر وبقية رجاله رجال الصحيح وعبد الله بن صالح مختلف فيه .

838. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Size Allah katından olduğunu bildirdiklerim hakkında en ufak bir şüphe yoktur" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ahmed b. Mansûr er-Ramâdî güvenilir olmakla birlikte hakkında zararsız bir tenkit vardır. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler. Ancak Abdullah b. Sâlih tartışmalıdır.[2]

٨٣٩- وعن جابر بن عبدالله أن النبي صلى الله عليه وسلم مر بقوم يلقحون النخل فقال ما أرى هذا يغني شيئا فتركوها ذلك العام فشيصت فأخبر النبي صلى الله عليه وسلم فقال أنتم أعلم بما يصلحكم في نياكم.

---

1 Matbu nüshanın dipnotunda şu kayıt yer almıştır: "Mülahaza: İsmâîl b. Abdullah meşhur hafız olup Ebû Nuaym ve başkaları tarafından güvenilir kabul edilmiştir." B nüshasının hamişinde de şu kayıt vardır: "Hafız İbn Hacer demiştir ki: Ebû Nuaym, *Tarih*'inde onun biyografisini vermiş ve İbn Mende, Ebu'ş-Şeyh, Ebû Nuaym ve başkaları kendisini güvenilir kabul etmişlerdir."

2 Matbu nüshanın dinotuna şu kayıt düşülmüştür: Senedinde yer alan Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih'i Ahmed b. Hanbel ve bir grup bilgin zayıf görürken Abdullah b. Şuayb b. Leys ve başkaları güvenilir kabul etmişlerdir.

رواه البزار والطبراني في الاوسط بمعناه وفيه مجالد بن سعيد وقد اختلط.

839. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hurma ağaçlarını aşılamakta olan bir topluluğun yanına uğradı ve: *"Bunun bir fayda vereceğini sanmıyorum"* dedi Bunun üzerine topluluk o sene bu işi bıraktılar ve hurma ürünü zayıf oldu. Durumu Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiklerinde: *"Sizler dünya işlerinde neyin size fayda sağlayacağını daha iyi bilirsiniz"* buyurdu.

Mânâca benzerini Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mücâlid b. Saîd'in son dönemde hıfzı bozulmuştur.[1]

٨٤٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ ، ثنا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ ، ثنا أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، رَفَعَهُ قَالَ : " لَيْسَ أَحَدٌ إِلا يُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ وَيَدَعُ غَيْرَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

840. İbn Abbâs, demiştir ki:

"Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dışında herkesin sözü alınır da, reddedilir de."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

(باب في القِياسِ والتَّقْلِيد)

Kıyas ve Taklit

٨٤١ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنْ حَرِيزِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " تَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى بِضْعٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، أَعْظَمُهَا فِتْنَةً عَلَى أُمَّتِي قَوْمٌ يَقِيسُونَ الأُمُورَ بِرَأْيِهِمْ ، فَيُحِلُّونَ الْحَرَامَ وَيُحَرِّمُونَ الْحَلالَ "

- قلت عند ابن ماجه طرف من أوله - رواه الطبراني في الكبير والبزار ورجاله رجال الصحيح.

841. Avf b. Mâlik'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetim yetmiş küsur fırkaya ayrılacaktır. Bunlar içinde ümmetim için en tehlikeli olanı, meseleleri kendi kişisel görüşleriyle kıyaslayıp helâlı haram, haramı helâl yapan fırkadır."

Ben derim ki: İbn Mâce hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

[1] A ve B nüshalarının hamişine şu not düşülmüştür: "Hafız İbn Hacer der ki: <Ben derim ki: Nuaym b. Hammad'ı bazıları zayıf görüp bu hadis sebebiyle itham etmişlerdir.>"

Tamamını Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٨٤٢- حَدَّثَنَا الْهُذَيْلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحُمَّانِيُّ ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الزُّهْرِيُّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " تَعْمَلُ هَذِهِ الأُمَّةُ بُرْهَةً بِكِتَابِ اللَّهِ ، ثُمَّ تَعْمَلُ بُرْهَةً بِسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ، ثُمَّ تَعْمَلُ بِالرَّأْيِ ، فَإِذَا عَمِلُوا بِالرَّأْيِ ، فَقَدْ ضَلُّوا وَأَضَلُّوا "

رواه أبو يعلى وفيه عثمان بن عبدالرحمن الزهري متفق على ضعفه

842. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bu ümmet bir müddet Allah'ın kitabını uygulayacak, sonra bir müddet Resûlullah'ın sünnetini uygulayacak, sonra da bir müddet rey (kişisel görüş) ile amel edecektir. Rey ile amel ettikleri zaman hem kendileri sapıtmış, hem de başkalarını saptırmış olurlar."

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Osman b. Abdurrahman ez-Zührî'nin zayıflığı konusunda görüş birliği vardır.[2]

٨٤٣- وعن عمر بن الخطاب أنه قال اتَّهِمُوا الرَّأْيَ عَلَى الدِّينِ ، فَلَقَدْ رَأَيْتُنِي أَرُدُّ أَمْرَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ما مَا آلُو عَنِ الْحَقِّ وذاك يَوْمَ أَبِي جَنْدَلٍ ، وَالْكِتَابُ بَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَهْلِ مَكَّةَ فَقَالَ : " اكْتُبُوا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ " ، فَقَالُوا : تَرَانَا قَدْ صَدَّقْنَاكَ بِمَا تَقُولُ ؟ وَلَكِنَّكَ تَكْتُبُ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ قال فَرَضِيَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَبَيْتُ عليهم حَتَّى قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " تَرَانِي أَرْضَى وَتَأْبَى أَنْتَ ؟ " قَالَ : فَرَضِيتُ

رواه أبو يعلى ورجاله موثقون وإن كان فيهم مبارك بن فضالة.

843. Ömer b. el-Hattâb demiştir ki: Dinde şahsi görüşten sakının. Zira ben, haktan taviz vermeyip Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) emrini reddettiğime tanık oldum. Bu, Allah Resûlü ile Mekkeliler arasında bir anlaşma yapıldığı Ebû Cendel günü oldu (yani, anlaşma gereği Ebû Cendel'in müşriklere iade edildiği Hudeybiye anlaşması günü). O gün Allah Resûlü: *"<Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla başlarım> diye yaz!"*

---

[1] Ayrıca bkz. Hatîb el-Bağdâdî, *el-Fakîh ve'l-mütefakkih*, I, 179-180; *Tarihu Bağdâd*, XIII, 307-311; Beyhakî, *el-Medhal*, 34-35; İbn Abdülber, *Câmiu beyani'l-ilm*, II, 163; Hâkim, *Müstedrek*, IV, 430. Hâkim hadisin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahîh olduğunu söylese de senedinde Nuaym b. Hammad'ın ismi geçmektedir.

[2] Heysemî, Osman b. Abdurrahman ez-Zührî'nin metrûk olduğunu söylemiştir. (IV, 269).

buyurunca Mekkeliler: "Yani, sen bizim senin sözlerini tasdik ettiğimizi mi düşünüyorsun. Fakat <Allahım! Senin adınla başlarım> diye yaz!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kabul etti, ben ise itiraz ettim. Sonunda Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ömer! Sen benim razı olduğum bir şeye itiraz mı ediyorsun?!"* buyurunca ben de: "Razı oldum" dedim.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri aralarında Mübârek b. Fadâle olsa da güvenilir kabul edilmişlerdir.[1]

٨٤٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا أَبُو الدَّرْدَاءِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُنِيبِ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَيْسَانَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : لَمَّا أَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَزْوَةِ خَيْبَرَ نَزَلَ عَلَيْهِ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ إِلَى آخِرِ الْقِصَّةِ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، يَا فَاطِمَةُ جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ، {وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا} عَلَى أَنَّهُ يَكُونُ بَعْدِي فِي الْمُؤْمِنِينَ الْجِهَادُ ، قَالَ : عَلامَ نُجَاهِدُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَقُولُونَ آمَنَّا ؟ قَالَ : عَلَى الإِحْدَاثِ فِي الدِّينِ إِذَا مَا عَمِلُوا بِالرَّأْيِ وَلا رَأْيَ فِي الدِّينِ ، إِنَّمَا الدِّينُ مِنَ الرَّبِّ أَمْرُهُ وَنَهْيُهُ ، قَالَ عَلِيٌّ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ عَرَضَ لَنَا أَمْرٌ لَمْ يَنْزِلْ فِيهِ قُرْآنٌ وَلَمْ يُخَصَّصْ فِيهِ سُنَّةٌ مِنْكَ ؟ قَالَ : تَجْعَلُونَهُ شُورَى بَيْنَ الْعَابِدِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَلا تَقْضُونَهُ بِرَأْيٍ خَاصَّةً ، فَلَوْ كُنْتُ مُسْتَخْلِفًا أَحَدًا لَمْ يَكُنْ أَحَقَّ بِهِ مِنْكَ لِقِدَمِكَ فِي الإِسْلامِ ، وَقَرَابَتِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَصِهْرِكَ وَعِنْدَكَ سَيِّدَةُ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ ، وَقَبْلَ ذَلِكَ مَا كَانَ مِنْ بَلاءِ أَبِي طَالِبٍ ، إِيَّايَ وَنَزَلَ الْقُرْآنُ وَأَنَا حَرِيصٌ عَلَى أَنْ أَرْعَى لَهُ فِي وَلَدِهِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبدالله بن كيسان قال البخاري منكر الحديث.

844. İbn Abbâs anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Huneyn gazvesinden dönerken kendisine: "Allah'ın zafer ve fethi geldiğinde... (Nasr sûresi)" nâzil oldu. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Ey Ali b. Ebî Tâlib, ey Fâtıma binti Muhammed! Allah'ın zafer ve fethi geldi. İnsanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiklerine tanık oldum. Bu yüzden Rabbimi hamd ile tesbih ederim. Ondan bağışlanmak dilerim. Zira O,

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 82. Mübârek, müdellistir ve bu hadisi *an-an* sıygasıyla nakletmiştir. Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de Sıffın günüyle ilgili olarak benzerini Sehl b. Huneyf'ten nakletmiştir. (no. 775). Hadis zevâidden olmakla birlikte müellif onu burada zikretmemiştir.

tövbeleri çokça kabul edendir. Ey Ali! Benden sonra müminlerle mücadele devam edecektir."

Hz. Ali: "Allah'a inandık diyen müminlerle ne için mücadele edeceğiz?" diye sordu.

"Şahsi görüş ile amel edip dinde bid'at çıkarmaları sebebiyle. Zira dinde reyin (kişisel görüşün) yeri yoktur. Din sadece Rabbin emir ve yasaklarından ibarettir" buyurdu.

Hz. Ali: "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer hakkında Kur'ân âyeti inmemiş ve senden bir sünnet varit olmamış bir meseleyle karşılaşırsak, nasıl davranalım?" diye sordu.

"Onu, müminlerin âbidleri arasında istişareyle çözersiniz, kişisel görüşle hüküm vermezsiniz. Eğer ben bir kimseyi halife tayin edecek olsaydım, buna senden daha layığı olmazdı. Çünkü sen İslâm'da eskisin. Allah Resûlü ile akrabalığın ve hısımlığın var. Müminlerin kadınlarının efendisi senin nikâhındadır. Daha önce de Ebû Tâlib'in benimle ilgilenmiş olması söz konusudur. Kur'ân nazil oldu ve ben onun hakkını çocukları üzerinde gözetmeye hırs göstermekteyim" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Keysân hakkında Buhârî "Hadisi münkerdir" demiştir.

٨٤٥- وأَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ زِيَادٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " لَمْ يَزَلْ أَمْرُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مُعْتَدِلًا ، حَتَّى بَدَا فِيهِمْ أَبْنَاءُ سَبَايَا الأُمَمِ ، فَأَفْتَوْا بِالرَّأْيِ ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا ".

رواه البزار وفيه قيس بن الربيع وثقه شعبة والثوري وضعفه جماعة وقال ابن القطان هذا إسناد حسن.

845. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İsrail oğullarında işler, aralarında başka milletlerden olan esirlerin çocukları peyda oluncaya kadar istikamet üzere devam etti. Sonra bunlar rey (kişisel görüşler) ile fetva verdiler. Böylece hem kendileri sapıttı, hem de başkalarını saptırdılar."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kays b. er-Rabî'yi Şu'be ve Sevrî güvenilir görürken bir grup bilgin zayıf saymıştır. İbnü'l-Kattân ise: "Bu, *hasen* bir senettir" değerlendirmesini yapmıştır.

٨٤٦- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَمْزَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ الْحِمْصِيُّ ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ عَبْدِ الْغَفُورِ الأَنْصَارِيِّ ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " يُوشِكُ أَنْ تَرَوْا شَيَاطِينَ الإِنْسِ يَسْمَعُ أَحَدُهُمُ الْحَدِيثَ ، فَيُفْشِيهِ عَلَى غَيْرِهِ ، فَيَصُدُّ النَّاسَ عَنِ اسْتِمَاعِهِ مِنْ صَاحِبِهِ الَّذِي يُحَدِّثُ بِهِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبدالغفور أبو الصباح وقد أجمعوا على ضعفه.

846. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Pek yakında beşeri şeytanlar görebilirsiniz. Bunlardan biri hadisi dinler ve sonra onu başkasına ifşa eder. Böylece insanların, o hadisi nakleden arkadaşından dinlemelerine mani olur."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup âlimler, senedinde yer alan Abdulğafûr Ebu's-Sabâh'ın zayıflığı konusunda fikir birliği etmişlerdir.[1]

٨٤٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ ، ثنا أَبُو يَزِيدَ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، قَالَ : قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " إِيَّاكُمْ وَأَرَأَيْتَ وَأَرَأَيْتَ ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِأَرَأَيْتَ وَأَرَأَيْتَ ، وَلا تَقِيسُوا شَيْئًا بِشَيْءٍ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا سورة النحل آية ٩٤ ، وَإِذَا سُئِلَ أَحَدُكُمْ عَمَّا لا يَعْلَمُ فَلْيَقُلْ : لا أَعْلَمُ فَإِنَّهُ ثُلُثُ الْعِلْمِ "

رواه الطبراني والشعبي لم يسمع من ابن مسعود وفيه جابر الجعفي وهو ضعيف.

847. Şa'bî'nin bildirdiğine göre İbn Mes'ûd şöyle demiştir: "Sakın, <Sence nasıldır, sence nasıldır?> düşüncesine yaklaşmayın. Zira sizden önceki milletler, gerçekte <Sence nasıldır, sence nasıldır?> düşüncesi sebebiyle helak olmuşlardır. Hiçbir şeyi başkasıyla kıyaslamayın. "Aksi takdirde (İslâm'da) sebat etmişken ayağınız kayar"[2] Sizden birinize bilmediği bir konu sorulursa, <Bilmiyorum> desin. Zira bu cevap, ilmin üçte biridir."

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup Şa'bî, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir. Ayrıca senedinde yer alan Câbir el-Cu'fî de zayıftır.

٨٤٨ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا قَيْسٌ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " لا أَقِيسُ شَيْئًا بِشَيْءٍ لا تَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه جابر الجعفي وهو ضعيف.

848. İbn Mes'ûd "Ben, hiçbir şeyi başka bir şeyle kıyas etmem. <Aksi takdirde (İslâm'da) sebat etmişken ayağınız kayar>"[3] demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Câbir el-Cu'fî zayıftır.[4]

---

[1] Heysemî, Abdülğafûr'un metrûk olduğunu söylemiştir.

[2] Nahl Sur. 16/94.

[3] Nahl Sur. 16/94.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 9081. Senedinde yer alan Yahyâ el-Himmânî de zayıftır.

٨٤٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " لَيْسَ عَامٌ إِلا الَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ ، وَلا عَامٌ خَيْرٌ مِنْ عَامٍ ، وَلا أُمَّةٌ خَيْرٌ مِنْ أُمَّةٍ ، وَلَكِنْ ذَهَابُ خِيَارِكُمْ وَعُلَمَائِكُمْ ، وَيُحَدِّثُ قَوْمٌ يَقِيسُونَ الأُمُورَ بِرَأْيِهِمْ فَيَنْهَدِمُ الإِسْلامُ وَيَنْثَلِمُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه مجالد بن سعيد وقد اختلط.

849. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Her geçen yıla göre bir sonraki daha kötüdür. Hiç bir yıl diğerinden daha hayırlı değildir. Hiçbir millet diğerinden daha hayırlı değildir. Fakat (asıl felaket) âlimlerinizin ve en hayırlılarınızın ölmesidir. Sonra bir güruh zuhur eder de meseleleri kendi kişisel reyleriyle kıyaslarlar. Bunun sonucu İslâm yıkılıp çöker."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mûcâlid b. Saîd bunamıştır.

٨٥٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " لا يُقَلِّدَنَّ أَحَدُكُمْ دِينَهُ رَجُلا ، فَإِنْ آمَنَ آمَنَ وَإِنْ كَفَرَ كَفَرَ ، وَإِنْ كُنْتُمْ لا بُدَّ مُقْتَدِينَ فَاقْتَدُوا بِالْمَيِّتِ ، فَإِنَّ الْحَيَّ لا يُؤْمَنُ عَلَيْهِ الْفِتْنَةُ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

850. Yine Abdullah b. Mes'ûd şöyle demiştir: "Sakın sizden kimse, dinini bir başkasına bağlamasın; o inanırsa, inanır, inkar ederse inkar eder, olmasın. Eğer mutlaka birine uyacaksanız, ölmüş birine uyun. Zira hayatta olanın yoldan çıkmayacağından emin olunamaz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٨٥١- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " لا يَكُونُنَّ أَحَدُكُمْ إِمَّعَةً " ، قَالُوا : وَمَا الإِمَّعَةُ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ؟ قَالَ : يَقُولُ : " إِنَّمَا أَنَا مَعَ النَّاسِ إِنِ اهْتَدَوْا اهْتَدَيْتُ ، وَإِنْ ضَلُّوا ضَلَلْتُ ، أَلا لِيُوَطِّنَنَّ أَحَدُكُمْ نَفْسَهُ عَلَى إِنْ كَفَرَ النَّاسُ أَنْ لا يَكْفُرَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه المسعودي وقد اختلط وبقية رجاله ثقات.

851. Yine İbn Mes'ûd: "Sakın sizden bir kimse eimme'a olmasın?" demiştir. "Eimme'a nedir?, ey Ebû Abdurrahman?" diye sorduklarında ise şu cevabı verdi: "Şöyle demesidir: <Ben, insanlara uyarım; onlar doğru yola girerlerse, ben de doğru yola girerim. Onlar sapıtırsa, ben de sapıtırım>. Dikkat edin. Sizden her biriniz muhakkak nefsini, insanlar küfre düşse de küfre girmemek üzere eğitsin."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan el-Mes'ûdî âhir ömründe bunamıştır. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

(باب)

Konuyla İlgili Başka Bir Bölüm

٨٥٢- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَزَّانُ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّقِّيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بِشْرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ قَتَلَ نَبِيًّا ، أَوْ قَتَلَهُ نَبِيٌّ ، أَوْ رَجُلٌ يُضِلُّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ ، أَوْ مُصَوِّرٌ يُصَوِّرُ التَّمَاثِيلَ "

رواه الطبراني في الكبير وفي الصحيح منه قصة المصور وفيه الحارث الاعور وهو ضعيف.

852. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet günü insanlardan en büyük azabı görecek olanlar, bir peygamberi öldüren veya bir peygamber tarafından öldürülen adam, veya bilgisizce insanları saptıran kişi veyahut heykeller tasvir eden ressamdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup tasvirle ilgili kısım *Sahîh-i Buhârî*'de de geçmiştir. Hadisin senedinde yer alan Hâris el-Aver zayıftır.

(باب الإقْتِداء بالسَّلَف)

Selefin Yolundan Gitmek

٨٥٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " اتَّبِعُوا ، وَلا تَبْتَدِعُوا فَقَدْ كُفِيتُمْ ، كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

853. Abdullah b. Mes'ûd: "Eğer, (selefe) tabi olur, bid'atçi olmazsanız, bu size yeter. Çünkü her bid'at sapıklıktır" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٨٥٤- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو النُّعْمَانِ عَارِمٌ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ مُجَالِدِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَلَمَةَ ، قَالَ : كُنَّا قُعُودًا عِنْدَ بَابِ ابْنِ مَسْعُودٍ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ ، فَأَتَى أَبُو مُوسَى ، فَقَالَ : أَخَرَجَ إِلَيْكُمْ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ ؟ قَالَ : فَخَرَجَ ابْنُ مَسْعُودٍ ، فَقَالَ أَبُو مُوسَى : مَا جَاءَ بِكَ هَذِهِ السَّاعَةَ ؟ قَالَ : " لا وَاللَّهِ إِلا أَنِّي رَأَيْتُ أَمْرًا ذَعَرَنِي وَإِنَّهُ لَخَيْرٌ ، وَلَقَدْ ذَعَرَنِي وَأَنَّهُ لَخَيْرٌ ، قَوْمٌ جُلُوسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَرَجُلٌ يَقُولُ لَهُمْ : سَبِّحُوا كَذَا وَكَذَا ، احْمَدُوا كَذَا وَكَذَا " ، قَالَ : فَانْطَلَقَ عَبْدُ اللَّهِ وَانْطَلَقْنَا مَعَهُ حَتَّى أَتَاهُمْ ، فَقَالَ : " مَا أَسْرَعَ

مَا ضَلَلْتُمْ وَأَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم أَحْيَاءُ وَأَزْوَاجُهُ شَوَابٌّ ، وَثِيَابُهُ وَآنِيَتُهُ لَمْ تُغَيَّرْ ، أَحْصُوا سَيِّئَاتِكُمْ فَأَنَا أَضْمَنُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُحْصِيَ حَسَنَاتِكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه مجالد بن سعيد وثقه النسائي وضعفه البخاري وأحمد بن حنبل ويحيى.

854. Amr b. Seleme anlatmaktadır:

Akşam ile yatsı arasında İbn Mes'ûd'un kapısının önünde oturuyorduk. Derken Ebû Mûsa geldi ve: "Ebû Abdurrahman aramıza çıktı mı?" diye sordu. Sonra İbn Mes'ûd çıktı. Ebû Mûsa: "Bu saatte seni buraya getiren neden nedir?" diye sordu.

"Vallahi bir şey yok. Fakat ben beni ürküten bir olaya tanık oldum. Bu hayırlı bir olaydı. Beni ürküttü; ama hayırlı bir olaydır. Bir grup kimse mescide oturmuşlar. Bir adam da onlara: <Şöyle şöyle tespih edin. Şöyle şöyle hamdedin> diyor.

Bunun üzerine Abdullah (b. Mes'ûd) olay yerine hareket etti. Onunla beraber biz de hareket ettik. Sonra o kimselerin yanına vararak: "Ne çabuk sapıttınız. Daha Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı hayattadır. Eşleri gençtir. Elbiseleri ve kapları değişmemiştir. Sizler kötülüklerinizi sayınız. Ben size garanti ediyorum ki Allah iyiliklerinizi sayacaktır" diye çıkıştı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mücâlid b. Saîd'i Nesâî güvenilir görürken Buhârî, Ahmed b. Hanbel ve Yahyâ zayıf saymışlardır.

٨٥٥ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، أنا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ ، لا أَعْلَمُهُ إِلا عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ ، قَالَ : بَلَغَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ أَنَّ قَوْمًا يَقْعُدُونَ مِنَ الْمَغْرِبِ إِلَى الْعِشَاءِ يُسَبِّحُونَ يَقُولُونَ : قُولُوا كَذَا وَقُولُوا كَذَا ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " إِنَّ قَعَدُوا فَآذِنُونِي " ، فَلَمَّا جَلَسُوا أَتَوْهُ فَانْطَلَقَ فَدَخَلَ مَعَهُمْ فَجَلَسَ وَعَلَيْهِ بُرْنُسٌ ، فَأَخَذُوا فِي تَسْبِيحِهِمْ فَحَسَرَ عَبْدُ اللَّهِ عَنْ رَأْسِهِ الْبُرْنُسَ ، وَقَالَ : " أَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ " ، فَسَكَتَ الْقَوْمُ ، فَقَالَ : " لَقَدْ جِئْتُمْ بِبِدْعَةٍ ظَلْمَاءَ ، أَوْ لَقَدْ فَضَلْتُمْ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم عِلْمًا " ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ : مَا جِئْنَا بِبِدْعَةٍ ظَلْمَاءَ ، وَلا فَضَلْنَا أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم عِلْمًا ، فَقَالَ عَمْرُو بْنُ عُتْبَةَ بْنِ فَرْقَدٍ : أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ يَا ابْنَ مَسْعُودٍ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ ، فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَتَفَرَّقُوا * صلى الله عليه وسلم

قَالَ : وَرَأَى ابْنُ مَسْعُودٍ حَلْقَتَيْنِ فِي مَسْجِدِ الْكُوفَةِ فَقَامَ مِنْهُمَا ، فَقَالَ : " أَيَّتُكُمَا كَانَتْ قَبْلَ صَاحِبَتِهَا ؟ " قَالَتْ إِحْدَاهُمَا : نَحْنُ ، فَقَالَ لِلأُخْرَى : " قُومَا إِلَيْهَا " فَجَعَلَهُمْ وَاحِدَةً

رواه الطبراني في الكبير وفيه عطاء بن السائب وهو ثقة ولكنه اختلط

وفي بعض طرق الطبراني الصحيحة المختصرة فجاء عَبْدُ اللَّه مُتَقَنِّعًا ، فقَالَ : " مَنْ عَرَفَنِي فَقَدْ عَرَفَنِي وَمَنْ لَمْ يَعْرِفْنِي فَأَنَا عَبْدُ اللَّه بْنُ مَسْعُودٍ ، تَعْلَمُونَ أَنَّكُمْ لأَهْدَى مِنْ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم وَأَصْحَابِهِ ، أَوْ أَنَّكُمْ لَمُتَعَلِّقُونَ بِذَنَبِ ضَلالَةٍ "

وفي رواية لعطاء بن السائب فقال ابن مسعود لَئِنِ اتَّبَعْتُمُ الْقَوْمَ لَقَدْ سَبَقُوكُمْ سَبْقًا مُبِينًا ، وَلَئِنْ جُرْتُمْ يَمِينًا وَشِمَالا لَقَدْ ضَلَلْتُمْ ضَلالا بَعِيدًا "

855. Ebu'l-Bahterî anlatmaktadır:

Bir grubun akşam ile yatsı arasında oturup: "Şöyle şöyle söyleyin, şunu okuyun, bunu okuyun" dedikleri Abdullah b. Mes'ûd'a ulaşınca: "Eğer bir daha aynı şeyi yaparlarsa, bana haber verin" dedi. Sonra yine aynı amaçla oturduklarında, durumu gidip ona haber verdiler. Abdullah gelenlerle birlikte topluluğun yanına gidip oturdu. Başında pelerin vardı. İnsanlar tespihe dalınca Abdullah başındaki pelerini çıkararak: "Ben, Abdullah b. Mes'ûd'um" dedi. Herkes sustu. Abdullah: "Siz haksız olarak bir bid'at işlediniz. Ya da Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı olan bizler yanıldık." Bunu duyan Amr b. Utbe b. Ferkad: "Allah'tan bağışlanmak diler ve tövbe ederiz –ey İbn Mes'ûd-" dedi. Sonra onlara dağılmalarını söyledi. İbn Mes'ûd, Kufe mescidinde iki halka gördü ve ikisinin tam ortasında durarak: "Hangi halka diğerinden önce oluştu?" diye sordu. Halkalardan biri: "Biz" deyince diğerine: "Siz de onlara katılın" deyip hepsini tek halka yaptı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Atâ b. es-Saib güvenilir olmakla beraber bunamıştır.

Taberânî'nin sahîh olan muhtasar tariklerinden birinde metin şöyledir: Abdullah b. Mes'ûd yüzü kapalı olarak gelerek: "Beni tanıyan, tanımıştır. Tanımayan da bilsin ki, ben Abdullah b. Mes'ûd'um. Sizler Muhammed ve ashâbından daha mı doğru yoldasınız! Yoksa dalâletin kuyruğuna mı takılıyorsunuz!" dedi.

Atâ b. es-Sâib'in bir rivayetine göre ise İbn Mes'ûd demiştir ki: "Eğer (sizden önceki) topluluğa uyarsanız, (bilin ki) onlar size göre (İslâm'da) açık bir önceliğe sahiptirler. Eğer sağa sola kayarsanız, derin bir sapıklığa düşmüş olursunuz"

٨٥٦– حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، ثنا مُسَدَّدٌ ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ مُوسَى الْجُهَنِيِّ ، ثنا مُصْعَبُ بْنُ سَعْدٍ ، قَالَ : " كَانَ أَبِي إِذَا صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ تَجَوَّزَ وَأَتَمَّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ ، وَإِذَا صَلَّى فِي الْبَيْتِ أَطَالَ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ وَالصَّلاةَ " ، قُلْتُ : يَا أَبَتَاهُ إِذَا صَلَّيْتَ فِي الْمَسْجِدِ جَوَّزْتَ ، وَإِذَا خَلَوْتَ فِي الْبَيْتِ أَطَلْتَ ، قَالَ : " يَا بُنَيَّ ، إِنَّنَا أَئِمَّةٌ يُقْتَدَى بِنَا "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح.

856. Mus'ab b. Sa'd (b. Ebî Vakkâs) anlatmaktadır: Babam mescitte namaz kıldığı zaman (okumayı) kısa tutar, rüku ve secdeleri ise tam yapardı. Evde kıldığı zaman, rüku ve secdeleriyle namazı uzatırdı. Dedim ki: "Babacığım! Sen mescitte namaz kıldığında kısa tutuyor, evde namaz kıldığında uzatıyorsun (Niçin)?!" Bana: "Oğlum! Bizler örnek alınan lider kimseleriz" cevabını verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٨٥٧- ثنا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ خَلِيفَةَ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَرْفَطَةَ ، قَالَ : كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عُمَرَ ، إِذْ أُتِيَ بِرَجُلٍ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ مَسْكَنُهُ بِالسُّوسِ ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ : أَنْتَ فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ الْعَبْدِيُّ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَضَرَبَهُ بِعَصًا مَعَهُ ، فَقَالَ الرَّجُلُ : مَا لِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ؟ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ : اجْلِسْ ، فَجَلَسَ فَقَرَأَ عَلَيْهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الر ، تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ، إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ، نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ فَقَرَأَهَا عَلَيْهِ ثَلَاثًا ، وضربه ثلاثا فَقَالَ الرَّجُلُ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، فَقَالَ : أَنْتَ الَّذِي نَسَخْتَ كُتُبَ دَانْيَالَ قَالَ : مُرْنِي بِأَمْرِكَ أَتَّبِعْهُ قَالَ : انْطَلِقْ فَامْحُهُ بِالْحَمِيمِ وَالصُّوفِ الْأَبْيَضِ ، ثُمَّ لَا تَقْرَأْهُ أَنْتَ ، وَلَا تُقْرِئْهُ أَحَدًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ، فَلَئِنْ بَلَغَنِي عَنْكَ أَنَّكَ قَرَأْتَهُ ، أَوْ أَقْرَأْتَهُ أَحَدًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ، لَأُنْهِكَنَّكَ عُقُوبَةً ، ثُمَّ قَالَ لَهُ : اجْلِسْ ، فَجَلَسَ بَيْنَ يَدَيْهِ ، قَالَ : فَانْطَلَقْتُ أَنَا ، فَانْتَسَخْتُ كِتَابًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ، ثُمَّ جِئْتُ بِهِ فِي أَدِيمٍ ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ : " مَا هَذَا الَّذِي فِي يَدِكَ يَا عُمَرُ ؟ " قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كِتَابٌ نَسَخْتُهُ لِنَزْدَادَ بِهِ عِلْمًا إِلَى عِلْمِنَا ، فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، حَتَّى احْمَرَّتْ وَجْنَتَاهُ ، ثُمَّ نُودِيَ بِالصَّلَاةِ جَامِعَةً ، فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ : أَغْضِبَ نَبِيُّكُمْ صلى الله عليه وسلم ، السِّلَاحَ السِّلَاحَ فَجَاءُوا حَتَّى أَحْدَقُوا بِمِنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ أُوتِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَخَوَاتِمَهُ ، وَاخْتُصِرَ لِي الْكَلَامُ اخْتِصَارًا ، وَلَقَدْ أَتَيْتُكُمْ بِهَا بَيْضَاءَ نَقِيَّةً فَلَا تَهَيَّكُوا ، وَلَا يَغُرَّنَّكُمُ الْمُتَهَيِّكُونَ " قَالَ عُمَرُ : فَقُمْتُ فَقُلْتُ : رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِكَ رَسُولًا ، ثُمَّ نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم

رواه أبو يعلى وفيه عبدالرحمن بن إسحاق الواسطي ضعفه أحمد وجماعة.

857. Hâlid b. Arfata anlatmaktadır:

Bir gün Hz. Ömer'in yanında oturuyordum. Derken Sûs'ta oturan Abdulkays'ın yanından bir adam geldi. Ömer ona: "Sen Falan oğlu falan

el-Abdî'sin, öyle değil mi?" diye sordu. "Evet" deyince elindeki sopayla ona vurdu. Adam: "Ey müminlerin emiri, suçum nedir?" deyince Ömer: "Otur!" dedi. Oturdu. Ona şu âyetleri okudu: "Rahman ve rahim olan Alah'ın adıyla... Elif, Lâm, Râ. İşte bunlar (sana vahyedilen) o açık seçik kitabın âyetleridir. Muhakkak ki, biz onu anlayasınız diye Arapça bir kitap olarak indirdik. Sana bu Kur'ân'ı vahyetmekle biz, sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Gerçek şu ki, daha önce senin bundan hiç haberin yoktu."[1] Bunları kendisine üç kere okudu ve üç kere vurdu. Adam yine: "Ey müminlerin emiri, suçum nedir?" dedi. Hz. Ömer: "Danyal'ın kitaplarının kopyasını çıkaran sen değil misin?" deyince Adam: "Emrini bildir, onu yapayım" dedi. Ömer de şöyle dedi: "Git, onu sıcak su ve beyaz unla sil. Sonra onu ne sen oku, ne de insanlardan birine okut. Eğer onu okuduğun ya da insanlardan birine okuttuğun haberini alırsam, gerçekten seni cezalandırırım." Sonra ona: "Otur!" dedi. Adam önüne oturdu.

Sonra Hz. Ömer şöyle anlattı: Ben, ehl-i kitaptan aldığım bir kitabı istinsah ettim. Sonra onu bir deri içinde getirdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ömer! O elindeki nedir?"* diye sordu. "Ya Resûlallah! Bir kitap. Onu ilmimize ilim katmak için istinsah (kopya) ettim" dedim. Buna Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) öyle öfkelendi ki, yanakları kıpkırmızı oldu. Sonra herkes namaza çağrıldı. Çağrıyı duyan Ensar: "Acaba Peygamberiniz bir şeye mi öfkelendi? Silahlanın, silahlanın" dediler. Sonra gelerek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minberinin etrafını sardılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey insanlar! Muhakkak ki bana özlü söz (cevâmiu'l-kelim) ve sonsöz (havâtimü'l-kelim) söyleme kabiliyeti verilmiştir. Bana söz son derece muhtasar verilmiştir. Ben onu size temiz ve katıksız olarak getirdim. Sakın şaşırıp bocalamayın ve yolunu şaşırıp bocalayanlar sizi aldatmasın"* buyurdu.

Hz. Ömer demiştir ki: Hemen kalktım ve "Allah'ı rab, İslâm'ı din ve seni resûl kabul edip razı oldum" dedim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbeden indi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdurrahman b. İshâk el-Vâsıtî'yi Ahmed ve bir grup bilgin zayıf görmüşlerdir.

[1] Yusuf Sur. 12/1-3.

(باب التَّثَبُّت والإمْساك عن بعضِ الحديثِ وبعضِ الفُتْيَا)

Bazı Hadis ve Fetvalar Konusundan Emin Olmak ve Çekimser Davranmak

٨٥٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، عَنْ شَيْبَانَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ خَيْثَمَةَ ، عَنْ فُلْفُلَةَ الْجُعْفِيِّ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ، قَالَ : " وَاللَّهِ لَوْ شِئْتُ لَحَدَّثْتُكُمْ أَلْفَ كَلِمَةٍ تُحِبُّونِي عَلَيْهَا أَوْ تُتَابِعُونِي وَتُصَدِّقُونِي بِرًّا مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، وَلَوْ شِئْتُ لَحَدَّثْتُكُمْ أَلْفَ كَلِمَةٍ تُبْغِضُونِي عَلَيْهَا وَتُجَانِبُونِي وَتُكَذِّبُونِي "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

858. Huzeyfe demiştir ki: "Vallahi! İstesem, size öyle bin söz naklederim ki, onlar sayesinde beni seversiniz veya beni takip edip Allah ve Resûlü nezdinde iyi biri olduğumu tasdik edersiniz. Yine istesem, size öyle bin söz naklederim ki onlar sebebiyle bana buğzeder, benden uzak durur ve beni yalanlarsınız."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

٨٥٩- حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " إِنَّ الَّذِي يُفْتِي النَّاسَ فِي كُلِّ مَا يَسْتَفْتُونَهُ فِيهِ مَجْنُونٌ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

859. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "İnsanların sordukları her hususta görüş beyan eden (fetva veren) kimse muhakkak delidir."

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

(باب فيمن لم يَطْلُب العلم)

İlim Öğrenmeyenlere Dair

٨٦٠- حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ ، عَنْ ثَوْرٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لا يُغْلَبُ وَلا يُخْلَبُ ، وَلا يُنَبَّأُ بِمَا لا يَعْلَمُ ، مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ ، وَمَنْ لَمْ يُفَقِّهْهُ لَمْ يُبَلْ بِهِ "

قلت رواه أبو يعلى - وفي الصحيح منه من يرد الله به خيرا يفقهه في الدين - وفيه الوليد ابن محمد الموقري وهو ضعيف.

860. Muaviye b. Ebî Süfyân'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah mağlup edilmez, yanıltılmaz ve ona bilmediği bir şey öğretilmez. Allah kim için hayır murat etmişse, onu dinde anlayış sahibi/fakih kılar. Kimi de anlayış sahibi kılmamışsa, ona itibar edilmez" buyurmuştur.

★Ben derim ki: Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup *"Allah kim için hayır murat ederse, onu dinde anlayış sahibi kılar"* kısmı *Sahîh-i Buhârî*'de geçmiştir. Hadisin senedinde yer alan Velîd b. Muhammed el-Mûkarî zayıftır.

(باب فيمن لا يَتَّبِعُ أَهْلَ العلم)

Âlimlere Uymayanlara Dair

٨٦١- حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا جَمِيلٌ الْأَسْلَمِيُّ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللَّهُمَّ لَا يُدْرِكْنِي زَمَانٌ أَوْ لَا تُدْرِكُوا زَمَانًا لَا يُتْبَعُ فِيهِ الْعَلِيمُ وَلَا يُسْتَحَى فِيهِ مِنَ الْحَلِيمِ قُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الْأَعَاجِمِ وَأَلْسِنَتُهُمْ أَلْسِنَةُ الْعَرَبِ

رواه أحمد وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

861. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle niyaz etmiştir:

"Allahım! Âlim kişiye uyulmadığı, hilim sahibinden hayâ edilmediği, (insanların) kalpleri Acemlerin kalplerine, lisanları Arapların lisanlarına döndüğü bir zamana yetişmeyeyim- ya da sizler yetişmeyin-"

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a zayıftır.

(باب عُلُوُّ السَّفيه على العليم)

Sefihin/Ahmak Kimsenin Âlime Baskın Çıkması

٨٦٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ ، قَالَ : نَا شُعَيْبُ بْنُ صَفْوَانَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ كَلْبَةً كَانَتْ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ مُجِحًّا ، فَضَافَ أَهْلَهَا ضَيْفٌ ، فَقَالَتْ : لا أَنْبَحُ ضَيْفَنَا اللَّيْلَةَ ، فَعَوَى جِرَاؤُهَا فِي بَطْنِهَا ، فَأُوحِيَ إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ : إِنَّ مَثَلَ هَذِهِ الْكَلْبَةِ مَثَلُ أُمَّةٍ يَأْتُونَ مِنْ بَعْدِكُمْ ، تَسْتَعْلِي سُفَهَاؤُهَا عَلَى عُلَمَائِهَا "

رواه الطبراني في الاوسط وروى أحمد نحوه إلا أن في حديث أحمد يقهر سفهاؤها حلماءها - ويأتي في الفتن - وفيه شعيب بن صفوان وثقه ابن حبان وضعفه يحيى وعطاء ابن السائب وقد اختلط.

862. Abdullah b. Amr'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İsrail oğullarında doğumu yaklaşmış hamile bir köpek vardı. Bu esnada sahiplerine bir misafir geldi. Köpek: <Bu gecenin misafirine gece havlamayacağım> dediyse de karnındaki yavrusu havladı. Sonra onlardan bir

adama şöyle vahyedildi: Bu köpeğin misali, sizin ardınızdan gelecek olan bir topluluğun misalidir ki, onların sefihleri, âlimlerine baskın gelirler."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve benzerini Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in rivayeti *"Onların sefihleri halimlerini (hilim sahiplerini) bastırırlar"* ifadesi geçmiştir. Hadis Fitneler bahsinde gelecektir. Senedinde yer alan Şuayb b. Safvân'ı İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Yahyâ ve Atâ b. es-Sâib zayıf saymışlardır. Çünkü söz konusu ravi bunamıştır.

(باب فيمن لم يَكُنْ فيهم مَن يُهابُ في الله عزوجل)

Aralarında Aziz ve Celil Olan Allah için Heybetinden Korkulan Birinin Bulunmadığı Topluluk

٨٦٣- عن عبدالله بن بسر قال لقد سمعت حديثا منذ زمان إذا كنت في قوم عشرين رجلا أو أقل أو أكثر فتصفحت وجوههم فلم تر فيهم رجلا يهاب في الله عزوجل فاعلم أن الامر قد رق.

رواه أحمد والطبراني في الكبير بنحوه وإسناده حسن ورجاله موثقون وأزهر بن عبدالله قال فيه البخاري انه أزهر بن سعيد قال فيه الذهبي تابعي حسن الحديث.

863. Abdullah b. Büsr demiştir ki: Bir zamanlar şöyle bir söz işitmiştim: "Eğer yirmi kişi ya da bundan daha az veya çok sayıda kişiden oluşan bir topluluk içinde bulunup da yüzlerini araştırdığında içlerinde aziz ve celil olan Allah için heybetinden korkulan bir adam göremezsen, bil ki, durum nazik bir hal almış demektir."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî *hasen* bir senetle rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmiştir. Ezher b. Abdullah'la ilgili olarak Buhârî bu zatın Ezher b. Saîd olduğunu belirtmiştir. Zehebî de onun hadisi *hasen* derecesinde olan bir tâbii olduğunu söylemiştir.

(باب فيمن طَلَبَ العلم لِغَيْرِ الله)

İlmi Allah Rızası Dışında Bir Gayeyle Öğrenenlere Dair

٨٦٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ ، قال : ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ زِيَادٍ الْوَاسِطِيُّ ، قال : ثنا شَيْبَانُ أَبُو مُعَاوِيَةَ ، قال : ثنا قتادة ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ لِيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ ، أَوْ يُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ ، أَوْ يَصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْهِ ، فَهُوَ فِي النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط والبزار وفيه سليمان بن زياد الواسطي قال الطبراني والبزار تفرد به سليمان زاد الطبراني و لم يتابع عليه وقال صاحب الميزان لا ندري من ذا.

864. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İlmi âlimlere galip gelmek, cahillerle tartışmak veya insanların teveccühüne mahzar olmak için öğrenen kimse cehennemdedir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Süleymân b. Ziyad el-Vâsıtî hakkında Taberânî ve Bezzâr: "Süleymân hadisi tek başına rivayet etmiştir" demiş, Taberânî ayrıca "Hadisine mütabaat yapılmaz" diye eklemiştir. *Mîzân* müellifi de "Onun kim olduğunu bilmiyorum" açıklamasını yapmıştır.

٨٦٥- حَدَّثَنَا أَبُو الْجَهْمِ عَمْرُو بْنُ حَازِمٍ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْخَالِقِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ لِيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ ، وَيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ فَهُوَ فِي النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبد الخالق بن زيد وهو ضعيف.

865. Ümmü Seleme'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"İlmi âlimlere galip gelmek veya cahillerle tartışmak için öğrenen kimse cehenneme girer" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdülhâlik b. Zeyd zayıftır.

٨٦٦- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا عَمْرُو بْنُ وَاقِدٍ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَالِكٍ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ ، وَيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ فِي الْمَجَالِسِ ، لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عمرو بن واقد وهو ضعيف نسب إلى الكذب.

866. Muâz b. Cebel'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim ilmi âlimlere galip gelmek veya meclislerde cahillerle tartışmak için öğrenirse, cennetin kokusunu alamaz" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Amr b. Vâkıd zayıf olup yalancılıkla itham edilmiştir.

٨٦٧- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَنْبَأَنَا شُعَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ قَالَ بَلَغَنِي أَنَّ لُقْمَانَ كَانَ يَقُولُ يَا بُنَيَّ لَا تَعَلَّمِ الْعِلْمَ لِتُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ أَوْ تُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ وَتُرَائِيَ بِهِ فِي الْمَجَالِسِ

رواه أحمد وهو منقطع الاسناد كما ترى.

867. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebî Hüseyin anlatmaktadır: Öğrendim ki, Lokman el-Hakim: "Ey oğulcuğum! İlmi âlimleri alt etmek, cahillerle tartışmak ve meclislerde gösteriş yapmak için öğrenmeyesin" diye nasihat edermiş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup gördüğün gibi senedinde kopukluk vardır.

(بَاب فِي عِلْمٍ لا يَنْفَعُ)

Faydasız İlim

٨٦٨- حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَهُوَ ابْنُ أُخْتِ سُفْيَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عِيَاضٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مَثَلَ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ كَمَثَلِ كَنْزٍ لَا يُنْفَقُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

رواه أحمد والبزار ورجاله موثقون.

868. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Fayda vermeyen ilim, Allah yolunda harcanmayan hazineye benzer" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

(بَاب فِيمَن لَم يَنْتَفِعْ بِعِلْمِه)

Kendi İlminden İstifade Etmeyenler

٨٦٩- ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَثَلُ الَّذِي يُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَيَنْسَى نَفْسَهُ مِثْلُ الْفَتِيلَةِ تُضِيءُ لِلنَّاسِ وَتَحْرِقُ نَفْسَهَا "

رواه الطبراني في الكبير وفيه محمد بن جابر السحيمي وهو ضعيف لسوء حفظه واختلاطه.

869. Ebû Berze'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İnsanlara erdem öğretip, kendini unutanlar, insanların önünü aydınlatırken kendini yakan fitile/muma benzer" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Câbir es-Suhaymî hafızasının zayıflığı ve âhir-i ömründe bunamış olması sebebiyle zayıftır.

٨٧٠- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثَنَا أَبِي ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " رُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ غَيْرَ فَقِيهٍ ، وَمَنْ لَمْ يَنْفَعْهُ عِلْمُهُ ضَرَّهُ جَهْلُهُ ، اقْرَإِ الْقُرْآنَ مَا نَهَاكَ ، فَإِذَا لَمْ يَنْهَكَ فَلَسْتَ تَقْرَؤُهُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه شهر بن حوشب وهو ضعيف وقد وثق.

870. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Nice fıkıh taşıyıcısı vardır ki, fakih değildir. İlmi kendisine fayda vermeyen kimseye cahilliği zarar verir. Seni (kötülüklerden) engellediği sürece Kur'ân'ı oku. Eğer seni engellemiyorsa, sen onu okuyor sayılmazsın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Şehr b. Havşeb zayıf olmakla birlikte güvenilir de kabul edilmiştir.

٨٧١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، قَالا : ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ سُلَيْمَانَ الْكَلْبِيُّ ، حَدَّثَنِي الأَعْمَشُ ، عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الأَزْدِيِّ صَاحِبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : انْطَلَقْتُ أَنَا وَهُوَ إِلَى الْبَصْرَةِ حَتَّى أَتَيْنَا مَكَانًا يُقَالُ لَهُ : بَيْتُ الْمِسْكِينِ ، وَهُوَ مِنَ الْبَصْرَةِ مِثْلُ الثَّوِيَّةِ مِنَ الْكُوفَةِ ، فَقَالَ : هَلْ كُنْتَ تُدَارِسُ أَحَدًا الْقُرْآنَ ؟ فَقُلْتُ : نَعَمْ ، قَالَ : فَإِذَا أَتَيْنَا الْبَصْرَةَ فَآتِنِي بِهِمْ فَأَتَيْتُهُ بِصَالِحِ بْنِ مُسَرِّحٍ وَبِأَبِي بِلالٍ وَنَجْدَةَ وَنَافِعِ بْنِ الأَزْرَقِ وَهُمْ فِي نَفْسِي يَوْمَئِذٍ مِنْ أَفَاضِلِ أَهْلِ الْبَصْرَةِ فَأَنْشَأَ يُحَدِّثُنِي عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ جُنْدُبٌ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَثَلُ الْعَالِمِ الَّذِي يُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَيَنْسَى نَفْسَهُ كَمَثَلِ السِّرَاجِ يُضِيءُ لِلنَّاسِ وَيُحْرِقُ نَفْسَهُ " وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَحُولَنَّ بَيْنَ أَحَدِكُمْ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ وَهُوَ يَنْظُرُ إِلَى أَبْوَابِهَا مِلْءُ كَفٍّ مِنْ دَمِ مُسْلِمٍ أَهْرَاقَهُ ظُلْمًا " ، قَالَ : فَتَكَلَّمَ الْقَوْمُ فَذَكَرُوا الأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَهُوَ سَاكِتٌ يَسْتَمِعُ مِنْهُمْ ، ثُمَّ قَالَ : لَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ قَطُّ قَوْمًا أَحَقَّ بِالنَّجَاةِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

رواه الطبراني في الكبير وله طريق تأتي في قتال أهل البغي ورجاله موثقون.

871. Ebû Temîme, Peygamber'in sahabisi Cündüb b. Abdullah el-Ezdî'den şöyle nakletmiştir:

Ben ve o, birlikte Basra'ya doğru yola çıktık. Basra'ya nevbe[1] kadar uzaklıkta bulunan Beytü'l-Miskîn denilen yere geldiğimizde bana: "Sen kimseyle Kur'ân'ı müzakere eder miydin?" diye sordu. "Evet" dedim. "Öyleyse Basra'ya vardığımızda o kişileri bana getir" diye tembihledi. Sonra ona Sâlih b. Müserrih, Ebû Bilâl, Necde, Nâfi' b. el-Ezrak'ı getirdim. Bunlar o gün bana göre Basra halkının en üstün şahsiyetlerindendi. Sonra bana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) hadis öğretmeye devam etti. Bu çerçevede Cündüb dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"İnsanlara iyilik öğretip kendini unutan âlim, insanların önünü aydınlatırken kendini yakan kandile benzer" buyurdu.

---

[1] Nevbe bir gün ve gecelik mesafe demektir.

Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakın sizden birinizle kapılarına baktığı cennetin arasına, haksız olarak döktüğü bir avuç kan girmesin"* buyurdu.

Sonra topluluk sohbete devam edip iyiliği emir ve kötülüğe engel olmayı zikrettiler. O ise susmuş onları dinliyordu. Sonunda: "Eğer sözlerinde dürüst iseler, bugünkü gördüğüm gibi kurtuluşa layık bir topluluk hiç görmedim" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'der rivayet etmiş olup İsyancılarla Savaş'a dair bahiste gelecek bir tariki daha vardır. Hadisin ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٨٧٢- حَدَّثَنَا طَاهِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَابَسِيرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُوسَى بْنِ مَرْوَانَ الرَّازِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَاصِمٍ الْحِمَّانِيُّ ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مِقْسَمٍ الْبُرِّيُّ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَالِمٌ لَمْ يَنْفَعْهُ عِلْمُهُ "

رواه الطبراني في الصغير وفيه عثمان البري قال الفلاس صدوق لكنه كثير الغلط صاحب بدعة ضعفه أحمد والنسائي والدارقطني.

872. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kıyamet günü insanlardan en büyük azaba duçar olacak, ilmi kendisine fayda vermeyen âlimdir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Osman el-Burrî hakkında Fellâs: "Dürüst olmakla birlikte çok hata eden bid'atçi biridir" derken, Ahmed b. Hanbel, Nesâî ve Dârekutnî zayıf görmüşlerdir.

٨٧٣- حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَرْزَمِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ حَدَّثَنِي جَابِرٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُجَيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ نُجَيٍّ الْحَضْرَمِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ ، يَقُولُ : بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى حَيٍّ مِنْ قَيْسٍ ، أُعَلِّمُهُمْ شَرَائِعَ الإِسْلامِ ، قَالَ : فَإِذَا قَوْمٌ كَأَنَّهُمُ الإِبِلُ الْوَحْشِيَّةُ طَامِحَةٌ أَبْصَارُهُمْ لَيْسَ لَهُمْ هَمٌّ إِلا شَاةٌ أَوْ بَعِيرٌ ، فَانْصَرَفْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : " يَا عَمَّارُ ، مَا عَمِلْتَ ؟ " ، فَقَصَصْتُ عَلَيْهِ قِصَّةَ الْقَوْمِ ، وَأَخْبَرْتُهُ بِمَا بِهِمْ مِنَ السَّهْوَةِ ، قَالَ : " يَا عَمَّارُ أَلا أُخْبِرُكَ بِأَعْجَبَ مِنْهُمْ ، قَوْمٌ عَلِمُوا مَا جَهِلَ أُولَئِكَ ، ثُمَّ سَهَوْا كَسَهْوِهِمْ "

رواه البزار والطبراني في الكبير وفيه عباد بن أحمد العرزمي قال الدارقطني متروك

873. Ammâr b. Yâsir bildiriyor:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni, kendilerine İslâm'ın esaslarını öğretmem için Kays kabilesinden bir boya gönderdi. Baktım ki, kavim vahşi develer gibi gözleri aç. Koyun veya deveden başka bir şey düşünmüyorlar. Hemen Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geri döndüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ammâr, ne yaptın?"* diye

sordu. Kendisine kavmin durumunu anlatıp onlarda gördüğüm gafleti bildirdim.

Bunun üzerine: *"Ey Ammâr! Sana bundan daha şaşılacak olanını bildireyim mi? (Öyle başka) bir topluluk düşün ki, onların bilmediklerini öğrenmiş, ama sonra onlar gibi gaflete düşmüş"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abbâd b. Ahmed el-Azremî hakkında Dârekutnî "metrûk" demiştir.[1]

٨٧٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُقَيْلِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطُّفَاوِيُّ ، عَنِ الْخَلِيلِ بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ يُخَامِرَ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : تَعَرَّضْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَوْ تَصَدَّيْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَهُوَ يَطُوفُ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، " أَيُّ النَّاسِ شَرٌّ ؟ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : اللَّهُمَّ غَفْرًا سَلْ عَنِ الْخَيْرِ ، وَلا تَسْأَلْ عَنِ الشَّرِّ ، شِرَارُ النَّاسِ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ فِي النَّاسِ "

رواه البزار وفيه الخليل بن مرة قال البخاري منكر الحديث ورد ابن عدي قول البخاري وقال أبو زرعة شيخ صالح.

874. Muâz b. Cebel anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Beytullah'ı tavaf ederken yanına varıp: "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanların hangisi daha zararlıdır?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"Allah iyiliğini versin! En hayırlısını sor! En zararlısını sorma! İnsanların en zararlıları halk arasında dolaşan âlimlerin şerlileridir" buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Halîl b. Murre hakkında Buhârî "Hadisi münkerdir" demiştir. Fakat İbn Adî, Buhârî'nin bu değerlendirmesini kabul etmemiştir. Ebû Zür'a da onun hakkında: "sâlih bir şeyhtir" açıklamasını yapmıştır.

٨٧٥- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنُ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ الرَّقِّيُّ ، ثنا زُهَيْرُ بْنُ عَبَّادٍ الرُّؤَاسِيُّ ، ثنا أَبُو بَكْرٍ الدَّاهِرِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّ أُنَاسًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَنْطَلِقُونَ إِلَى أُنَاسٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ ، فَيَقُولُونَ : بِمَ دَخَلْتُمُ النَّارَ فَوَاللَّهِ مَا دَخَلْنَا الْجَنَّةَ إِلا بِمَا تَعَلَّمْنَا مِنْكُمْ ؟ فَيَقُولُونَ ، إِنَّا كُنَّا نَقُولُ وَلا نَفْعَلُ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو بكر عبدالله بن حكيم الداهري وهو ضعيف جدا.

875. Velîd b. Ukbe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

[1] Matbu aslın dipnotunda şu kayıt vardır: "Hadis Abbâd'a yalancı biri olan Câbir el-Cu'fî'nin diliyle ulaşmıştır."

"Cennetliklerden bir grup kimse cehennemliklerden bir grup kimseye giderek <Siz cehenneme niçin girdiniz? Vallahi biz cennete, ancak sizden öğrendiklerimiz vasıtasıyla girdik> derler. Onlar da <Bizler konuşurduk, ama yapmazdık> diye cevap verirler."[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Bekir Abdullah b. Hakîm ed-Dâhirî oldukça zayıf biridir.

(باب كراهية الدَّعْوَى)

İddialaşmanın Mekruh Oluşu

٨٧٦- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَظْهَرُ الدِّينُ ، حَتَّى يُجَاوِزَ الْبِحَارَ ، وَتُخَاضُ الْبِحَارُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِكُمْ أَقْوَامٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ ، يَقُولُونَ : قَدْ قَرَأْنَا الْقُرْآنَ ! مَنْ أَقْرَأُ مِنَّا ؟ وَمَنْ أَفْقَهُ مِنَّا ؟ ! أَوْ مَنْ أَعْلَمُ مِنَّا ؟ ! " ، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى أَصْحَابِهِ ، فَقَالَ : " هَلْ فِي أُولَئِكَ مِنْ خَيْرٍ ؟ " ، قَالُوا : لَا ، قَالَ : " أُولَئِكَ مِنْكُمْ ، مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ ، أُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ "

رواه أبو يعلى والبزار والطبراني في الكبير وفيه موسى بن عبيدة الربذي وهو ضعيف.

876. Abbâs b. Abdülmuttalib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bu din öyle yayılacak ki, denizleri aşacaktır. Allah yolunda deryalara dalınacaktır. Ama sizden sonra öyle nesiller gelecektir ki onlar Kur'ân'ı okuyup, <Biz Kur'ân okuduk. Onu bizden daha iyi kim okur? Bizden daha iyi kim anlar? Bizden daha iyi kim bilir?> diye meydan okuyacaklardır."

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına dönerek: *"Bu insanlarda hiç hayır var mıdır?"* diye sordu. Ashâbı: "Hayır" deyince de: *"Onlar sizdendirler, bu ümmettendirler. Ama onlar cehennem yakıtıdırlar"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mûsa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftır.

٨٧٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، قال : نا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْعُمَرِيُّ ، قال : ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَظْهَرُ الإِسْلَامُ حَتَّى يَخْتَلِفَ التُّجَّارُ فِي الْبَحْرِ ، وَحَتَّى تَخُوضَ الْخَيْلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، ثُمَّ يَظْهَرُ قَوْمٌ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XXII, 150; Hatib el-Bağdâdî, *İktizâü'l-ilmi'l-amele,* no. 73. İkisinin senedinde de ismi geçen Züheyr b. Abbâd zayıf biri olup Dâhirî ise hadis uydurmacılığıyla itham edilmiştir.

يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ ، يَقُولُونَ : مَنْ أَقْرَأُ مِنَّا ؟ مَنْ أَفْقَهُ مِنَّا ؟ مَنْ أَعْلَمُ مِنَّا ؟ " ثُمَّ قَالَ لأَصْحَابِه : " هَلْ فِي أُولَئِكَ مِنْ خَيْرٍ ؟ " قَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : " أُولَئِكَ مِنْكُمْ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ ، فَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ "

رواه الطبراني في الاوسط والبزار ورجال البزار موثقون.

877. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İslâm öyle yayılacak ki, tacirler karşılıklı deniz ticareti yapacaklar, atlılar Allah yoluna koyulacaklar. Ama sonra öyle bir nesil türeyecektir ki onlar Kur'ân'ı okuyup, <Onu bizden daha iyi kim okur? Bizden daha iyi kim bilir? Bizden daha iyi kim anlar?> diye meydan okuyacaklardır." Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: *"Bu insanlarda hiç hayır var mıdır?"* diye sordu. Ashâbı: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" deyince: *"Onlar sizdendirler, bu ümmettendirler. İşte onlar cehennem yakıtıdırlar"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve Bezzâr rivayet etmiş olup Bezzâr'ın ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٨٧٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ الصَّائِغُ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ الزُّبَيْرِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِ ، قَالَ : حَدَّثَتْنِي هِنْدُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْخَثْعَمِيَّةُ ، امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ ، عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ أُمِّ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، أَنَّهُ قَامَ لَيْلَةً بِمَكَّةَ مِنَ اللَّيْلِ ، فَقَالَ : " اللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ " . ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، فَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، فَقَالَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ ، فَحَرَصْتَ وَنَصَحْتَ وَجَهَدْتَ ، فَأَصْبَحَ . فَقَالَ : " لَيَظْهَرَنَّ الإِيمَانُ ، حَتَّى يَرُدَّ الْكُفْرَ إِلَى مَوَاطِنِهِ ، وَلَيَخُوضَنَّ الْبِحَارَ بِالإِسْلامِ ، وَلَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَتَعَلَّمُونَ فِيهِ الْقُرْآنَ ، فَيَتَعَلَّمُونَهُ وَيَقْرَؤُونَهُ ، ثُمَّ يَقُولُونَ : قَدْ قَرَأْنَا وَعَلِمْنَا ، فَمَنْ ذَا الَّذِي هُوَ خَيْرٌ مِنَّا ، فَهَلْ فِي أُولَئِكَ وَضَرٌ ؟ قَالُوا : لا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ أُولَئِكَ ؟ قَالَ : " أُولَئِكَ وَقُودُ النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات إلا أن هند بنت الحارث الخثعمية التابعية لم أر من وثقها ولا جرحها.

878. Abdullah b. Abbâs'ın annesi Ümmü'l-Fadl'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'de bir gece (yatağından) kalkarak üç kere: *"Allahım! Tebliğ görevimi yaptım mı?"* diye niyazda bulundu. Hz. Ömer b. el-Hattâb da ayağa kalkarak: "Allahım! Evet. Sen teşvik ettin, çalıştın ve nasihat görevini yaptın" dedi. Sabah olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki iman öyle yayılacak ki, artık küfür kendi yerlerine sürülecektir. Kuşkusuz İslâm uğruna deryalara dalınacaktır. Fakat öyle bir zaman gelecektir ki o zamanda insanlar Kur'ân öğrenip, okuyacaklar ve: <Biz

Kur'ân'ı okuyup öğrendik. Kim bizden daha hayırlıdır?> diye övüneceklerdir. Bunların içlerinde (iman) bulaşığı (kalıntısı) var mıdır?"

Ashâbı: "Yoktur ey Allah'ın Resûlü! Peki onlar kimlerdir?" diye sordu.

"Onlar sizdendirler ve cehennemin yakıtıdırlar" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Fakat tâbii neslinden olan Hind binti'l-Hâris el-Has'amiyye'yi güvenilir göreni de, cerh edeni de görmedim.

٨٧٩- ٧٠٢٥ـــ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاذ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِير ، نَا هَمَّامٌ ، عَنْ لَيْث ، عَنْ مُجَاهِد ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، لا أَعْلَمُهُ إلا عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " مَنْ قَالَ أَنَا عَالِمٌ ، فَهُوَ جَاهِلٌ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه ليث بن أبي سليم وهو ضعيف.

879. Mücâhid, İbn Ömer'den: "Kim ben âlimim, derse, o cahildir" sözünü nakletmiş ve: "Benim bildiğime göre o da bu sözü Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) nakletmiş" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Leys b. Ebî Süleym zayıftır.

٨٨٠- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُجَاهِدٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ ، حَدَّثَنَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحُسَيْنِ الْمِصِّيصِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، قَالَ : " مَنْ قَالَ : إِنِّي عَالِمٌ فَهُوَ جَاهِلٌ ، وَمَنْ قَالَ : إِنِّي جَاهِلٌ فَهُوَ جَاهِلٌ ، وَمَنْ قَالَ : إِنِّي فِي الْجَنَّةِ فَهُوَ فِي النَّارِ ، وَمَنْ قَالَ : إِنِّي فِي النَّارِ فَهُوَ فِي النَّارِ "

رواه الطبراني في الصغير وفيه محمد بن أبي عطاء الثقفي ضعفه أحمد وقال هو منكر الحديث وذكره ابن حبان في الثقات ومع ذلك فهو من قول يحيى موقوفا عليه.

880. Yahyâ b. Ebî Kesîr demiştir ki: "Kim ben âlimimim derse, o cahildir. Kim ben cahilim derse, o (gerçekten) cahildir. Kim ben cennetliğim derse, o cehennemliktir. Kim ben cehennemliğim derse, o (gerçekten) cehennemliktir."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Ebî Atâ es-Sekafî'yi Ahmed b. Hanbel zayıf görerek "hadisi münkerdir" demiştir. İbn Hibbân ise onu *es-Sikât*'ında zikretmiştir. Her şeye rağmen rivayet, Yahyâ'ya ait bir sözdür.

(باب ما يُخَافُ على الامَة مِن زَلَّة العالِم وجدال المُنافق وغير ذلك)

Âlimin Sürçmesi, Münafığın Tartışması vs. gibi Ümmet Adına Endişe Duyulan Hususlar

٨٨١- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ ، ثنا عَبْدُ الْحَكِيمِ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله

عليه وسلم ، يَقُولُ : " إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي ثَلاثٌ : زَلَّةُ عَالِمٍ ، وَجِدَالُ مُنَافِقٍ بِالْقُرْآنِ ، وَدُنْيَا تُفْتَحُ عَلَيْكُمْ "

رواه الطبراني في الثلاثة وفيه عبد الحكيم ابن منصور وهو متروك الحديث.

881. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Sizin hakkınızda üç şeyden endişe ediyorum. Bunlar mutlaka olacaktır: Âlimin sürçmesi (zelle), münafığın polemiği/cedeli ve bir de kapıları size açılan dünya" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hakîm b. Mansûr hadisi metrûk biridir.

٨٨٢- وَبِهِ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، قَالَ : قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ : " إِيَّاكُمْ وَثَلاثَةً : زَلَّةَ عَالِمٍ ، وَجِدَالَ مُنَافِقٍ ، وَدُنْيَا تَقْطَعُ أَعْنَاقَكُمْ , فَأَمَّا زَلَّةُ عَالِمٍ فَإِنِ اهْتَدَى فَلا تُقَلِّدُوهُ دِينَكُمْ ، وَإِنْ زَلَّ فَلا تَقْطَعُوا عَنْهُ آمَالَكُمْ , وَأَمَّا جِدَالُ مُنَافِقٍ بِالْقُرْآنِ ، فَإِنَّ لِلْقُرْآنِ مَنَارًا كَمَنَارِ الطَّرِيقِ ، فَمَا عَرَفْتُمْ فَخُذُوهُ ، وَمَا أَنْكَرْتُمْ فَرُدُّوهُ إِلَى عَالِمِهِ , وَأَمَّا دُنْيَا تَقْطَعُ أَعْنَاقَكُمْ ، فَمَنْ جَعَلَ اللَّهُ فِي قَلْبِهِ غِنًى فَهُوَ الْغَنِيُّ "

رواه الطبراني في الاوسط وعمرو بن مرة لم يسمع من معاذ وعبد الله بن صالح كاتب الليث وثقه عبدالملك بن شعيب بن الليث ويحيى في رواية عنه وضعفه أحمد وجماعة.

882. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizi üç şeye karşı uyarırım: Âlimin sürçmesi, münafığın Kur'ân vasıtasıyla polemik yapması ve bir de boyunlarınızı vuran dünyalık! Âlimin sürçmesine gelince, eğer doğru yol üzere olursa, dininizi ona teslim etmeyiniz; sürçerse/ayağı kayarsa da, ondan umudunuzu kesmeyin. Münafığın Kur'ân vasıtasıyla polemik yapmasına gelince, Muhakkak ki Kur'ân'ın yol işaretleri gibi bir işareti/feneri vardır. Bildiklerinizi kabul edip bilmediklerinizi bilene havale ediniz. Boyunlarınızı vuran dünyalığa gelince, (bilin ki) Allah kimin kalbine zenginlik vermişse, asıl zengin odur."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Amr b. Murre Muâz'dan hadis işitmemiştir. Ayrıca Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih'i de Abdülmelik b. Şuayb b. Leys ve bir rivayete göre Yahyâ b. Maîn güvenilir kabul ederken Ahmed b. Hanbel ve bir grup bilgin zayıf görmüşlerdir.

٨٨٣- أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَثْمَةَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، يَقُولُ : " إِنِّي أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي مِنْ ثَلاثٍ : مِنْ زَلَّةِ عَالِمٍ ، وَمِنْ هَوًى مُتَّبَعٍ ، وَمِنْ حُكْمٍ جَائِرٍ . "

رواه البزار وفيه كثير بن عبدالله بن عوف وهو متروك وقد حسن له الترمذي.

883. Amr b. Avf anlatmaktadır: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Ben, ümmetim hakkında üç şeyden endişe ediyorum: Âlimin sürçmesi, uyulan heves ve bir de haksız verilen hüküm."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kesîr b. Abdullah b. Avf metrûktur. Bununla beraber Tirmizî hadisini *hasen* kabul etmiştir.

٨٨٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، ثَنَا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ بِشْرٍ ، ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنِّي لا أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِي مُؤْمِنًا وَلا مُشْرِكًا ، أَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَحْجِزُهُ إِيمَانُهُ ، وَأَمَّا الْمُشْرِكُ فَيَقْمَعُهُ كُفْرُهُ ، وَلَكِنِّي أَتَخَوَّفُ عَلَيْهِمْ مُنَافِقًا ، عَالِمَ اللِّسَانِ ، يَقُولُ مَا يَعْرِفُونَ ، وَيَعْمَلُ مَا يُنْكِرُونَ "

رواه الطبراني في الاوسط والصغير وفيه الحارث الاعور وهو ضعيف جدا.

884. Ali b. Ebî Tâlib'in (kerramallahu vecheh) bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ben ümmetim hakkında bir mümin ya da müşrikten korkmuyorum. Çünkü mümini (kötülükten) imanı engeller. Müşriki de küfrü defeder. Fakat asıl dilbaz münafıktan endişe etmekteyim. Çünkü o, sizin hoşunuza gidecek şeyleri söyler, ama hoşunuza gitmeyecek işleri yapar."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hâris el-A'ver oldukça zayıftır.

٨٨٥- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ ، وَزَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالُوا : ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ ، ثنا أَبِي ، ثنا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ بَعْدِي كُلُّ مُنَافِقٍ عَلِيمِ اللِّسَانِ "

رواه الطبراني في الكبير والبزار ورجاله رجال الصحيح.

885. İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Benden sonra sizin hakkınızda en çok endişe ettiğim şey, her dilbaz münafıktır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٨٨٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْقُرَشِيُّ ، قَالَ : نا دَيْلَمُ بْنُ غَزْوَانَ ، قَالَ : نا مَيْمُونٌ الْكُرْدِيُّ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، قَالَ : " حَذَّرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلَّ مُنَافِقٍ عَلِيمِ اللِّسَانِ "

رواه البزار وأحمد وأبو يعلى ورجاله موثقون.

886. Ömer b. el-Hattâb demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizi "her dilbaz münafığa karşı" uyarmıştı.

★Hadisi Bezzâr, Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak görülmüşlerdir.

٨٨٧- حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنِي أَبُو السَّمْحِ حَدَّثَنِي أَبُو قَبِيلٍ أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ يَقُولُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ إِنِّي أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي اثْنَتَيْنِ الْقُرْآنَ وَاللَّبَنَ أَمَّا اللَّبَنُ فَيَبْتَغُونَ الرِّيفَ وَيَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ وَيَتْرُكُونَ الصَّلَوَاتِ وَأَمَّا الْقُرْآنُ فَيَتَعَلَّمُهُ الْمُنَافِقُونَ فَيُجَادِلُونَ بِهِ الْمُؤْمِنِينَ

رواه أحمد والطبراني في الكبير وفيه دراج أبو السمح وهو ثقة مختلف الاحتجاج به

887. Ukbe b. Âmir'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ben ümmetim hakkında iki şeyden endişe ediyorum: Kur'ân ve süt. Süte gelince, bunun için insanlar köylere çekilirler, şehvetlerine uyarak namazı terk ederler. Kur'ân'a gelince, bunu da münafıklar öğrenirler ve onunla müminlerle polemiğe girerler/tartışırlar."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Derrac Ebu's-Semh güvenilir olmakla birlikte kendisiyle ihticac konusu tartışmalıdır.

٨٨٨- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ , قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ , قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قَيْسٍ الأَنْصَارِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " أَكْثَرُ مَا أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي : رَجُلٌ يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ ، يَضَعُهُ عَلَى غَيْرِ مَوَاضِعِهِ ، وَرَجُلٌ يَرَى أَنَّهُ أَحَقُّ بِهَذَا الأَمْرِ مِنْ غَيْرِهِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه إسماعيل بن قيس الانصاري وهو متروك الحديث.

888. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Benden sonra ümmetim hakkındaki en büyük korkum, Kur'ân'ı tevil edip onu asıl amacı dışına çıkaran kimse ile bu göreve (idareye) kendisini, başkasından daha layık gören kimsedir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan İsmâîl b. Kays el-Ensârî hadisi metrûk biridir.

٨٨٩- حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ ، قَالَ : نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، قَالَ : نا دَرَّاجٌ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حُجَيْرَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " سَيَأْتِي عَلَى أُمَّتِي زَمَانٌ ، يَكْثُرُ الْقُرَّاءُ ، وَيَقِلُّ الْفُقَهَاءُ ، وَيُقْبَضُ الْعِلْمُ ، وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ " ، قَالُوا : وَمَا الْهَرْجُ ؟ قَالَ : " الْقَتْلُ بَيْنَكُمْ ، ثُمَّ يَأْتِي بَعْدَ ذَلِكَ زَمَانٌ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ رِجَالٌ لا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ ، ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ يُجَادِلُ الْمُنَافِقُ الْمُشْرِكُ الْمُؤْمِنَ "

- قلت في الصحيح بعضه - رواه الطبراني في الاوسط وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

889. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Öyle bir zaman gelecek ki, o zamanda ümmetim arasında kâriler (Kur'ân okuyucuları) çoğalacak, fakihler azalacak, ilim kaldırılacak, herc artacaktır."

Ashabı: "Herc nedir?" diye sordular.

Buyurdu ki: *"Aranızdaki cinayet/öldürme olaylarıdır. Bundan sonra öyle bir devir gelecek ki, o devirde bazı kimseler Kur'ân okuyacak ve okudukları onların gırtlarından öteye geçmeyecektir. Sonra bir zaman gelecek ki, münafık ve müşrik, müminle mücadele edecektir."*

Ben derim ki hadisin bir kısmı *Sahîh-i Buhârî*'de geçmiştir.

Tamamını Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a zayıftır.

(باب)

Konuyla İlgili Bir Bölüm

٨٩٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي كُبَيْشَةَ ، قَالا : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الْبُرْسَانِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الصَّلْتُ ، عَنِ الْحَسَنِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا جُنْدُبٌ ، فِي هَذَا الْمَسْجِدِ يَعْنِي مَسْجِدَ الْبَصْرَةِ ، أَنَّ حُذَيْفَةَ حَدَّثَهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " إِنَّمَا أَتَخَوَّفُ عَلَيْكُمْ رَجُلا قَرَأَ الْقُرْآنَ حَتَّى إِذَا رُئِيَ عَلَيْهِ بَهْجَتُهُ ، وَكَانَ رِدْءًا لِلإِسْلامِ اعْتَزَلَ إِلَى مَا شَاءَ اللَّهُ ، وَخَرَجَ عَلَى جَارِهِ بِسَيْفِهِ ، وَرَمَاهُ بِالشِّرْكِ "

رواه البزار واسناده حسن.

890. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Gerçekte ben sizin için şu adamdan endişe ederim: Kur'ân okur. Kur'ân'ın güzelliğini tam üzerinde yansıttığı ve İslâm'a yardımcı olduğu bir anda Allah'ın iradesi çerçevesinde bir yola sapar, komşusuna kılıç çeker ve onu şirkle itham eder."

★Hadisi Bezzâr *hasen* bir senetle rivayet etmiştir.

(باب في البدع والأهواء)

Bidatler ve Arzular

٨٩١- حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَشْهَبِ عَنْ أَبِي الْحَكَمِ الْبُنَانِيِّ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ إِنَّ مِمَّا أَخْشَى عَلَيْكُمْ شَهَوَاتِ الْغَيِّ فِي بُطُونِكُمْ وَفُرُوجِكُمْ وَمُضِلَّاتِ الْهَوَى

رواه أحمد والبزار والطبراني في الثلاثة ورجاله رجال الصحيح لان ابا الحكم البناني الراوي عن أبي برزة بينه الطبراني فقال عن أبي الحكم هو الحرث بن الحكم وقد روى له البخاري وأصحاب السنن.

891. Ebû Berze'den nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Sizin hakkınızda midenizin ve cinsel organlarınızın taşkın istekleri ve bir de saptırıcı arzulardan endişe etmekteyim" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve üç *Mu'cem*'inde Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Zira Ebû Berze'nin ravisi Ebu'l-Hakem'in, Taberânî Ali b. el-Hakem olduğunu belirtmiştir ki Buhârî ve *Sünen* müellifleri bu zatın hadislerini nakletmişlerdir.

٨٩٢- حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ حَبِيبِ بْنِ عُبَيْدٍ الرَّحَبِيِّ عَنْ غُضَيْفِ بْنِ الْحَارِثِ الثُّمَالِيِّ قَالَ بَعَثَ إِلَيَّ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ فَقَالَ يَا أَبَا أَسْمَاءَ إِنَّا قَدْ أَجْمَعْنَا النَّاسَ عَلَى أَمْرَيْنِ قَالَ وَمَا هُمَا قَالَ رَفْعُ الْأَيْدِي عَلَى الْمَنَابِرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْقَصَصُ بَعْدَ الصُّبْحِ وَالْعَصْرِ فَقَالَ أَمَا إِنَّهُمَا أَمْثَلُ بِدْعَتِكُمْ عِنْدِي وَلَسْتُ مُجِيبَكَ إِلَى شَيْءٍ مِنْهُمَا قَالَ لِمَ قَالَ لِأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا أَحْدَثَ قَوْمٌ بِدْعَةً إِلَّا رُفِعَ مِثْلُهَا مِنْ السُّنَّةِ فَتَمَسُّكٌ بِسُنَّةٍ خَيْرٌ مِنْ إِحْدَاثِ بِدْعَةٍ

رواه أحمد والبزار وفيه أبو بكر بن عبدالله بن أبي مريم وهو منكر الحديث.

892. Ğudayf b. el-Hâris es-Sümâlî anlatmaktadır: Abdülmelik b. Mervan bana birini göndererek: "Ey Ebû Süleymân! Biz insanları iki mesele üzerinde birleştirdik" dedi. "Onlar nedir?" diye sorunca "Cuma günü minberlerde elleri kaldırmak ve sabah ve ikindi namazlarından sonra hikâye anlatmak" dedi. Bunun üzerine Ğudayf: "Bu, bence sizin en bariz bid'atınızdır. Ben bunlardan hiçbirinde size katılmayacağım" dedi. "Niçin" diye sorduğunda ise şu yanıtı verdi:

"Çünkü Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *<Bir topluluk bir bid'at çıkardı mı, mutlaka onun benzeri bir sünnet kaybolur. Öyleyse bir sünnete sarılmak, bir bid'at ihdas etmekten daha hayırlıdır>* buyurmuştur."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebî Meryem hadisi *münker* biridir.

٨٩٣- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ أَبُو يَحْيَى صَاعِقَةُ ، ثنا شُرَيْحُ بْنُ النُّعْمَانِ ، ثنا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ النَّسَائِيِّ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ عَفِيفِ بْنِ الْحَارِثِ الْيَمَانِيِّ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَا مِنْ أُمَّةٍ ابْتَدَعَتْ بَعْدَ نَبِيِّهَا فِي دِينِهَا بِدْعَةً إِلا أَضَاعَتْ بَدَلَهَا مِنَ السُّنَّةِ " .

رواه الطبراني في الكبير وفيه أبو بكر بن أبي مريم وهو منكر الحديث.

893. Afîf b. el-Hâris el-Yemânî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Peygamberinin vefatından sonra dinde bir bid'at çıkarmış hiçbir ümmet yoktur ki, onun benzeri bir sünneti zayi etmiş olmasınlar" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû Bekir b. Ebî Meryem hadisi münker biridir.

٨٩٤- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، ثنا مُسَدَّدٌ ، ثنا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ أَبُو عُبَيْدٍ ، حَدَّثَنِي مَهْدِيُّ بْنُ مَهْدِيٍّ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " مَا أَتَى عَلَى النَّاسِ عَامٌ إِلا أَحْدَثُوا فِيهِ بِدْعَةً ، وَأَمَاتُوا فِيهِ سُنَّةً ، حَتَّى تَحْيَى الْبِدَعُ ، وَتَمُوتَ السُّنَنُ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

894. İbn Abbâs demiştir ki: "İnsanlar, üzerlerinden bir yıl geçmez ki, bir bid'at icat edip bir sünneti öldürmesinler. Böylece bid'atler yaşarken, sünnetler ölür."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٨٩٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ أَبُو عُمَرَ الضَّرِيرُ الْكُوفِيُّ ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ الْخَصِيبِ بْنِ جَحْدَرٍ ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا تَحْتَ ظِلِّ السَّمَاءِ مِنْ إِلَهٍ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ ، أَعْظَمُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مِنْ هَوًى مُتَّبَعٍ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه الحسن بن دينار وهو متروك الحديث.

895. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah nezdinde gök kubbenin altında, Allah'tan başka peşinden gidilen arzudan daha büyük kendisine tapılan tanrı/ilah yoktur" buyurmuştur.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hasan b. Dînâr hadisi metrûk biridir.[1]

٨٩٦- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هِشَامٍ الرَّقِّيُّ ، بِنَصِيبِينَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفًّى ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ شُرَيْحٍ الْقَاضِي ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا : " يَا عَائِشَةُ ، إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا هُمْ أَصْحَابُ الْبِدَعِ وَأَصْحَابُ الأَهْوَاءِ وَلَيْسَ لَهُمْ تَوْبَةٌ ، أَنَا مِنْهُمْ بَرِيءٌ ، وَهُمْ مِنِّي بُرَاءُ "

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7502; İbn Ebî Âsım, *es-Sünne,* no. 3. Ayrıca senedinde yer alan Hasîb b. Cahder de hadis uydurucusudur.

رواه الطبراني في الصغير وفيه بقية ومجالد بن سعيد وكلاهما ضعيف.

896. Ömer b. el-Hattâb'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye şöyle demiştir:

"Ey Âişe! Dinlerini parça parça edip fırkalara/gruplara ayrılanlardan[1] *maksat, bidatçiler ve hevaperestlerdir. Bunların tövbesi kabul olunmaz. Ben onlardan uzağım, onlar da benden uzaktırlar."*

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bakıyye ve Mûcalid b. Saîd zayıftırlar.

٨٩٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خَلَفٍ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ الْحِمْصِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ سَلَمَةَ الْخَبَائِرِيُّ ، قالا : ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، ثنا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ مَشَى إِلَى صَاحِبِ بِدْعَةٍ لِيُوَقِّرَهُ ، فَقَدْ أَعَانَ عَلَى هَدْمِ الإِسْلامِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه بقية وهو ضعيف.

897. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kim kendisini yüceltip saygı göstermek maksadıyla bir bid'atçinin yanına giderse, İslâm'ı yıkmaya yardımcı olmuş demektir" buyurmuştur.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Bakıyye zayıftır.

٨٩٨- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا بَقِيَّةُ ، ثنا عِيسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُمَيْرٍ الثُّمَالِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الأَمْرُ الْمُفْظِعُ ، وَالْحَمْلُ الْمُضْلِعُ ، وَالشَّرُّ الَّذِي لا يَنْقَطِعُ ، إِظْهَارُ الْبِدَعِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه بقية بن الوليد وهو ضعيف.

898. Hakem b. Umeyr es-Sümâlî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bid'atleri yaymak; gerçek facia, ağır yük ve sonu gelmez kötülüktür" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Bakıyye b. el-Velîd zayıftır.

---

[1] En'âm Sur. 6/159.

(باب منه)

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

٨٩٩- حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ السِّمْسَارُ الْوَاسِطِيُّ ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سُفْيَانَ الْمَدَنِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الأَنْصَارِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " تَفْتَرِقُ هَذِهِ الأُمَّةُ عَلَى ثَلاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلا وَاحِدَةً ، قَالُوا : وَمَا هِيَ تِلْكَ الْفِرْقَةُ ؟ ، قَالَ : مَا أَنَا عَلَيْهِ الْيَوْمَ وَأَصْحَابِي "

رواه الطبراني في الصغير وفيه عبدالله بن سفيان قال العقيلي لا يتابع على حديثه هذا وقد ذكره ابن حبان في الثقات.

899. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim yetmiş üç fırkaya bölünecektir: Biri hariç hepsi cehennemliktir"* buyurmuştur. Ashâbı: "O fırka hangisidir?" diye sordular. *"Benim ve ashâbımın bugünkü yolundan gidenlerdir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Sûfyân hakkında Ukaylî: "Onun bu hadisine mutâbaat yapılmamıştır" derken İbn Hibbân onu *es-Sikât*'ta zikretmiştir.

(باب في القَصَص)

Kıssacılık

٩٠٠- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ الْعَيْشِيُّ ، قَالا : ثنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنِ الأَجْلَحِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ ، عَنْ خَبَّابٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَمَّا هَلَكُوا قَصُّوا "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون واختلف في الاجلح الكندي والاكثر على توثيقه.

900. Habbâb'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İsrail oğulları helak olunca, kıssacılığa başladılar."*[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Eclah el-Kindî hakkında ihtilaf edilmiş olsa da çoğunluk güvenilir olduğu görüşündedir.

٩٠١- حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْكِنْدِيِّ أَنَّهُ رَكِبَ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَسْأَلُهُ عَنْ ثَلَاثِ خِلَالٍ قَالَ فَقَدِمَ

---

[1] Yani, konuşmakla yetinip, ameli bıraktılar ve bu onların helakinin sebebi oldu. Ya da bunun aksi oldu. Ameli terk etmeleri sebebiyle helak olunca kıssacılıkta karar kıldılar veyahut ilim ve fıkha iltifat etmeksizin kıssacılıkta ısrar ettiler.

الْمَدِينَةَ فَسَأَلَهُ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا أَقْدَمَكَ قَالَ لأَسْأَلَكَ عَنْ ثَلَاثِ خِلَالٍ قَالَ وَمَا هُنَّ قَالَ رُبَّمَا كُنْتُ أَنَا وَالْمَرْأَةُ فِي بِنَاءٍ ضَيِّقٍ فَتَحْضُرُ الصَّلَاةُ فَإِنْ صَلَّيْتُ أَنَا وَهِيَ كَانَتْ بِحِذَائِي وَإِنْ صَلَّتْ خَلْفِي خَرَجَتْ مِنَ الْبِنَاءِ فَقَالَ عُمَرُ تَسْتُرُ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بِثَوْبٍ ثُمَّ تُصَلِّي بِحِذَائِكَ إِنْ شِئْتَ وَعَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ فَقَالَ نَهَانِي عَنْهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ وَعَنِ الْقَصَصِ فَإِنَّهُمْ أَرَادُونِي عَلَى الْقَصَصِ فَقَالَ مَا شِئْتَ كَأَنَّهُ كَرِهَ أَنْ يَمْنَعَهُ قَالَ إِنَّمَا أَرَدْتُ أَنْ أَنْتَهِيَ إِلَى قَوْلِكَ قَالَ أَخْشَى عَلَيْكَ أَنْ تَقُصَّ فَتَرْتَفِعَ عَلَيْهِمْ فِي نَفْسِكَ ثُمَّ تَقُصَّ فَتَرْتَفِعَ حَتَّى يُخَيَّلَ إِلَيْكَ أَنَّكَ فَوْقَهُمْ بِمَنْزِلَةِ الثُّرَيَّا فَيَضَعَكَ اللَّهُ تَحْتَ أَقْدَامِهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقَدْرِ ذَلِكَ

رواه أحمد والحارث ابن معاوية الكندي وثقه ابن حبان وروى عنه غير واحد وبقية رجاله من رجال الصحيح.

901. Rivayete göre Hâris b. Muâviye, kendisine üç hasleti sormak üzere bineğine atlayıp Ömer b. el-Hattâb'ın yanına gitti. Medine'ye gelince Hz. Ömer kendisine: "Niçin geldin?" diye sordu.

Hâris: "Sana üç hasleti sormak için" dedi.

Hz. Ömer: "Nedir onlar?" deyince Hâris şöyle anlattı: "Çoğu kez ben ve kadın dar bir binada bulunuyoruz. Namaz vakti gelip de ben namaza dursam, kadın benim hizamda oluyor. Eğer arkamda namaza dursa, bu defa binanın dışına taşıyor (ne yapayım?)"

Ömer şöyle cevap verdi: "Kadınla arana bir perde çekersin, sonra istersen, kadın senin hizanda namaz kılabilir."

Sonra Hâris ikindi(nin farzın)dan sonra kılınan iki rekâtı sordu. Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni onları kılmaktan menetti" dedi. Sonra, kıssacılığı sordu. Ömer de: "Sen bilirsin" dedi. Bu şekilde sanki onu bundan menetmek istememişti. Hâris: "Ben senin görüşüne göre hareket etmek istedim" deyince Ömer şöyle dedi: "Senin adına şundan endişe ediyorum: Sen kıssa anlatıp, kendinde bir büyüklük hissedersin. Sonra kıssa anlatıp, kendinde bir büyüklük hissedersin. Öyle bir an gelir ki, kendini insanların fevkinde, Süreyya yıldızında hayal edersin. Sonra Allah seni kıyamet günü aynı ölçüde onların ayakları altına indirir."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hâris b. Muaviye el-Kindî'yi İbn Hibbân güvenilir kabul etmiş, birden fazla ravi kendisinden rivayette bulunmuştur. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

٩٠٢– حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ ، حَدَّثَنِي الْحَارِثُ بْنُ شَدَّادٍ الصَّنْعَانِيُّ ، أَنَّ أَبَا صَالِحٍ سَعِيدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْغِفَارِيَّ أَخْبَرَهُ ، أَنَّ سُلَيْمَ بْنَ عِتْرٍ التُّجِيبِيَّ كَانَ يَقُصُّ عَلَى النَّاسِ وَهُوَ قَائِمٌ ، فَقَالَ لَهُ صِلَةُ بْنُ الْحَارِثِ الْغِفَارِيُّ ، وَهُوَ مِنْ أَصْحَابِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وَاللَّهِ مَا تَرَكْنَا عَهْدَ نَبِيِّنَا ، وَلا قَطَعْنَا أَرْحَامَنَا حَتَّى قُمْتَ أَنْتَ وَأَصْحَابُكَ بَيْنَ أَظْهُرِنَا "

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

902. Ebû Sâlih Saîd b. Abdurrahman el-Ğıfârî'den nakledildiğine göre Süleym b. Itr et-Tucîbî insanlara ayakta kıssa anlatırdı. Bir gün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından olan Sıla b. el-Hâris el-Ğıfârî kendisine: "Vallahi daha henüz Peygamberimizin döneminden çıkmadan ve akrabalık bağlarımızı koparmadan aramızda sen ve arkadaşların türedi" diye çıkıştı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٩٠٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بِسْطَامٍ ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ زُرَارَةَ ، قَالَ : وَقَفَ عَلَيَّ عَبْدُ اللَّهِ وَأَنَا أَقُصُّ فِي الْمَسْجِدِ ، فَقَالَ : " يَا عَمْرُو ، لَقَدِ ابْتَدَعْتُمْ بِدْعَةَ ضَلالَةٍ ، أَوَ أَنَّكُمْ لأَهْدَى مِنْ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابِهِ ، وَلَقَدْ رَأَيْتُهُمْ تَفَرَّقُوا عَنِّي حَتَّى رَأَيْتُ مَكَانِي مَا فِيهِ أَحَدٌ "

رواه الطبراني في الكبير وله إسنادان أحدهما رجاله رجال الصحيح رواه عن الاسود عن عبدالله.

903. Amr b. Zürâre anlatmaktadır: Bir gün ben mescitte kıssa anlatırken Abdullah –İbn Mes'ûd- başıma dikildi ve: "Ey Amr! Sen dalâlet olan/yanlış bir bidat çıkardın. Yoksa sen Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbından daha mı doğru yoldasın" diye azarladı. Sonra herkesin etrafımdan dağıldığını, sonunda kimsenin yanımda kalmadığını gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup, iki senedi vardır. Bunlardan birinin ravileri *Sahîh*'in ravileri olup, onu Esved kanalıyla Abdullah'tan rivayet etmiştir.[1]

٩٠٤ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا عَارِمٌ , ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ , عَنْ يَحْيَى الْبَكَّاءِ , قَالَ : " رَأَى ابْنُ عُمَرَ قَاصًّا يَقُصُّ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ , وَمَعَهُ ابْنٌ لَهُ , فَقَالَ لَهُ ابْنُهُ : أَيُّ شَيْءٍ يَقُولُ هَذَا ؟ قَالَ : " هَذَا يَقُولُ : اعْرِفُونِي اعْرِفُونِي "

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de üç ayrı senetle rivayet etmiştir; no: 8637, 8638, 8639. Müellifin, sağlamlığına işaret ettiği Esved b. Hilâl kanalıyla Abdullah'tan gelen metin şöyledir: Abdullah'a bir adamın kıssa anlattığı bildirildi. O da gelip topluluğun arasına oturdu. Adamın: "Sübhânallah, şöyle şöyle oldu" dediğini işitti. Bunu duyunca ayağa kalkarak: "Duymuyor musunuz" diye seslendi. Halk kendisine doğru bakınca "Sizler Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbından daha mı doğru yoldasınız? Hayır, gerçekte sizler dalâletin ucuna tutunmuşsunuz" dedi.

رواه الطبراني في الكبير ويحيى البكاء متروك.

904. Yahyâ el-Bekkâ anlatmaktadır: İbn Ömer, Mescid-i Harâm'da bir kıssacı gördü. Bir oğlu da onunla beraberdi. Oğlu: "Bu ne anlatıyor?" diye sorunca o da: "<Beni tanıyın, beni tanıyın> diyor" diye cevap verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Yahyâ el-Bekkâ metrûktur.[1]

٩٠٥– حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، أَنَّ تَمِيمًا الدَّارِيَّ اسْتَأْذَنَ عُمَرَ فِي الْقَصَصِ ، فَأَبَى أَنْ يَأْذَنَ لَهُ ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَهُ فَأَبَى أَنْ يَأْذَنَ لَهُ ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَهُ ، فَقَالَ : " إِنْ شِئْتَ وَأَشَارَ بِيَدِهِ " ، يَعْنِي الذَّبْحَ

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح إلا أن عمرو بن دينار لم يسمع من عمر.

905. Amr b. Dînâr'ın bildirdiğine göre Temîm ed-Dârî kıssa anlatmak için Hz. Ömer'den izin istedi. Ömer izin vermeyi reddetti. Sonra yine izin istedi. Yine ona izin vermeyi reddetti. Sonra tekrar izin isteyince "Sen bilirsin" deyip eliyle boğazına işaret etti. –yani boğazlanmaya-

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki Amr b. Dînâr, Hz. Ömer'den hadis işitmemiştir.[2]

٩٠٦– حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنِي الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ يُقَصُّ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا أَبِي بَكْرٍ وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ قَصَّ تَمِيمٌ الدَّارِيُّ اسْتَأْذَنَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ أَنْ يَقُصَّ عَلَى النَّاسِ قَائِمًا فَأَذِنَ لَهُ عُمَرُ

رواه أحمد والطبراني في الكبير وفيه بقية بن الوليد وهو ثقة مدلس.

906. Sâib b. Yezîd demiştir ki: Ne Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde, ne de Ebû Bekir döneminde kıssa anlatılırdı. İlk kıssa anlatan Temîm ed-Dârî'dir. Bu zat ayakta halka kıssa anlatmak için Hz. Ömer'den izin istedi. O da izin verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bakıyye güvenilir olmakla birlikte müdellistir.

٩٠٧– حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا الْعَوَّامُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ الْخَوْلَانِيُّ قَالَ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ فَإِذَا كَعْبٌ يَقُصُّ فَقَالَ مَنْ هَذَا قَالُوا كَعْبٌ يَقُصُّ فَقَالَ

---

[1] Yahyâ el-Bekkâ hakkında Heysemî (II, 3) demiştir ki: Bu zatı Ahmed b. Hanbel, Ebû Zür'a, Ebû Hâtim ve Ebû Dâvud zayıf görürlerken Yahyâ b. Saîd el-Kattân güvenilir kabul ederek: "Muhammed b. Sa'd güvenilir idi" demiştir.

[2] Heysemî, Amr b. Dînâr'ın metrûk olduğunu söylemiştir. (IV, 131) Hadis için bkz. Ahmed b. Hanbel, III, 49; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6656; *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, no. 1700. Ravilerinden Bakıyye, senette sarih olarak *"haddese"* sıygasını kullanmıştır.

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ لَا يَقُصُّ إِلَّا أَمِيرٌ أَوْ مَأْمُورٌ أَوْ مُخْتَالٌ قَالَ فَبَلَغَ ذَلِكَ كَعْبًا فَمَا رُئِيَ يَقُصُّ بَعْدُ

رواه أحمد وإسناده حسن.

907. Abdülcebbâr el-Havlânî anlatmaktadır: Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir adam mescide girdi. Baktı ki Ka'b kıssa anlatıyor. "Bu kimdir?" diye sordu. "Ka'b, kıssa anlatıyor" dediler. Bunun üzerine ben: "Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *<Ancak emir (yönetici/hâkim) veya memur(yöneticiden izin alan) veyahut mağrur(gözü riyasette olan) biri kıssa anlatır>* buyururken işittim" dedim. Bu söz Ka'b'ın kulağına gitti ve bir daha kıssa anlatırken görülmedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٩٠٨ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا زَيْرَكُ أَبُو الْعَبَّاسِ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَغْرَاءَ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الأَشَجِّ ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ ، وَسُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، يَقُولُ : " لا يَقُصُّ عَلَى النَّاسِ إلا أَمِيرٌ ، أَو مَأْمُورٌ ، أَوْ مُتَكَلِّفٌ "

– قلت رواه أبو داود غير قوله أو متكلف – رواه الطبراني في الاوسط وفيه زيرك أبو العباس الرازي و لم ار من ترجمه

908. Avf b. Mâlik demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ancak bir emir veya memur veyahut üzerine vazife olmayan işlere karışan (mütekellif) kimse kıssa anlatır"* buyururken işittim.

Ben derim ki: Bunu Ebû Dâvud, *"veyahut üzerine vazife olmayan işlere karışan (mütekellif) kimse"* ifadesi olmaksızın rivayet etmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Zeyrek Ebu'l-Abbâs er-Râzi'nin biyografisini yazana rastlamadım.

٩٠٩ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا أَبِي ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى الإِسْكَنْدَرَانِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عِيَاضٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " الْقُصَاصُ ثَلاثَةٌ : أَمِيرٌ ، أَوْ مَأْمُورٌ ، أَوْ مُخْتَالٌ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه عبدالله بن يحيى الاسكندراني و لم أر من ترجمه.

909. Ka'b b. Iyâz'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıssacılar üç sınıftır: Emir, memur veya mağrur kimse"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Yahyâ el-İskenderânî'nin biyografisini yazana rastlamadım.[1]

---

1 Buhârî, *et-Tarihu'l-kebîr*, IV, 1/222. Abdullah b. Yahyâ el-İskenderânî'ye Buhârî'nin rivayetinde ismi geçen Muaviye b. Sâlih mutabaat etmiştir.

٩١٠- وعن عبادة ابن الصامت عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يَقُصُّ إلا أميرٌ أوْ مَأْمُورٌ أوْ مُتَكَلِّفٌ.

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

910. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ancak bir emir veya memur veyahut üzerine vazife olmayan işlere karışan (mütekellif) kimse kıssa anlatır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٩١١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْجَعْدِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَاصٍّ يَقُصُّ فَأَمْسَكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُصَّ فَلَأَنْ أَقْعُدَ غُدْوَةً إِلَى أَنْ تُشْرِقَ الشَّمْسُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ أَرْبَعَ رِقَابٍ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ أَرْبَعَ رِقَابٍ

رواه أحمد والطبراني في الكبير إلا أن لفظ الطبراني: أقص فلان أقعد هذا المقعد من حين تصلي الغداة إلى أن تشرق الشمس - فذكر الحديث ورجاله موثقون إلا أن فيه أبا الجعد عن أبي أمامة فان كان هو الغطفاني فهو من رجال الصحيح وان كان غيره فلم أعرفه.

911. Ebû Umâme anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kıssa anlatan bir kıssacının yanına uğradı. Kıssacı sustu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Kıssa anlatmaya devam et! Andolsun ki, sabah Güneş doğuncaya kadar oturmayı, dört köle azat etmeye yeğlerim. Yine ikindiden sonra Güneş batıncaya kadar oturmayı dört köle azat etmeye yeğlerim" buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Taberânî'nin ifadesi şöyledir: *"Kıssa anlatmaya devam et! Andolsun ki sabah namazını kılmandan sonra Güneş batıncaya kadar ben bu yerde oturmayı...."* Ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir. Ancak senedinde yer alan, Ebû Umâme'nin ravisi Ebu'l-Ca'd, eğer el-Gatafânî ise, *Sahîh*'in ravilerindendir. Eğer başkası ise kendisini tanımıyorum.

٩١٢- حَدَّثَنَا هَاشِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَيْسَرَةَ قَالَ سَمِعْتُ كُرْدُوسَ بْنَ قَيْسٍ وَكَانَ قَاصَّ الْعَامَّةِ بِالْكُوفَةِ قَالَ أَخْبَرَنِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ بَدْرٍ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَأَنْ أَقْعُدَ فِي مِثْلِ هَذَا الْمَجْلِسِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ أَرْبَعَ رِقَابٍ

قَالَ شُعْبَةُ فَقُلْتُ أَيَّ مَجْلِسٍ تَعْنِي قَالَ كَانَ قَاصًّا

رواه أحمد وفيه كردوس بن قيس وثقه ابن حبان وبقية رجاله رجال الصحيح

912. Bedir ehlinden bir adam Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Kuşkusuz böyle bir mecliste oturmayı, dört köle azat etmeye yeğlerim."

Şu'be demiştir ki: "Nasıl bir meclisi kastediyor?" diye sordum. "Kıssacı meclisini" diye cevap verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kürdûs b. Kays'ı İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

٩١٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ ، قَالَ : ثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ، قَالَ : ثنا شُعْبَةُ ، قَالَ : ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَيْسَرَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ كُرْدُوسَ بْنَ عَمْرٍو ، قَالَ : سَمِعْتُ رَجُلا ، مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ قَالَ شُعْبَةُ : أُرَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " لأَنْ تُفَصِّلَ الْمُفَصَّلَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كَذَا بَابًا " . قَالَ شُعْبَةُ : فَقُلْتُ لِعَبْدِ الْمَلِكِ : أَيُّ مُفَصَّلٍ ؟ قَالَ : الْقَصَصُ

رواه البزار وكردوس وثقه ابن حبان وقال أبو حاتم فيه نظر وبقية رجاله رجال الصحيح.

913. Kürdûs b. Amr anlatmaktadır: Bedir ehlinden bir adamdan işittim. –Şu'be demiştir ki: Bunun Ali b. Ebî Tâlib olduğunu sanıyorum- Dediğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş:

"Muhakkak ki, mufassalı geniş geniş anlatmayı, şöyle şöyle işlere yeğlerim." Şu'be der ki: Abdülmelik'e: "Hangi mufassaldır bu?" diye sordum. "Kıssalar" diye cevap verdi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Ravilerinden Kürdûs'u İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Ebû Hâtim, hakkında "Tartışmalıdır" yorumunu yapmıştır. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

٩١٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَيُّوبَ الْقِرَبِيُّ , ثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ , ثنا بِشْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الأَنْصَارِيُّ , حَدَّثَنِي عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ مُجَاهِدٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ الْعَبَادِلَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ , وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ , وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ , وَعَبْدِ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو , قَالُوا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْقَاصُّ يَنْتَظِرُ الْمَقْتَ , وَالْمُسْتَمِعُ يَنْتَظِرُ الرَّحْمَةَ , وَالتَّاجِرُ يَنْتَظِرُ الرِّزْقَ , وَالْمُحْتَكِرُ يَنْتَظِرُ اللَّعْنَةَ , وَالنَّائِحَةُ وَمَنْ حَوْلَهَا مِنَ امْرَأَةٍ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه بشر بن عبدالرحمن الانصاري عن عبدالله بن مجاهد بن جبر و لم أر من ذكرهما.

914. Abâdile; Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbâs, Abdullah b. ez-Zübeyr ve Abdullah b. Amr'ın bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kıssacı gazap beklerken dinleyici rahmet bekler. Tacir, rızık beklerken muhtekir (ihtikar yapan/stokcu), lanet bekler. Ağıtçı ve etrafındaki kadınlar Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lanetine uğrasın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdullah b. Mücâhid b. Cebr ve ravisi Bişr b. Abdurrahman el-Ensârî'yi zikredenlere rastlamadım.[1]

٩١٥- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا دَاوُدُ عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ لِابْنِ أَبِي السَّائِبِ قَاصِّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ثَلَاثًا لَتُبَايِعَنِّي عَلَيْهِنَّ أَوْ لَأُنَاجِزَنَّكَ فَقَالَ مَا هُنَّ بَلْ أَنَا أُبَايِعُكِ يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ اجْتَنِبْ السَّجْعَ مِنْ الدُّعَاءِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابَهُ كَانُوا لَا يَفْعَلُونَ ذَلِكَ وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ مَرَّةً فَقَالَتْ إِنِّي عَهِدْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابَهُ وَهُمْ لَا يَفْعَلُونَ ذَاكَ وَقُصَّ عَلَى النَّاسِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً فَإِنْ أَبَيْتَ فَثِنْتَيْنِ فَإِنْ أَبَيْتَ فَثَلَاثًا فَلَا تُمِلَّ النَّاسَ هَذَا الْكِتَابَ وَلَا أُلْفِيَنَّكَ تَأْتِي الْقَوْمَ وَهُمْ فِي حَدِيثٍ مِنْ حَدِيثِهِمْ فَتَقْطَعُ عَلَيْهِمْ حَدِيثَهُمْ وَلَكِنْ اتْرُكْهُمْ فَإِذَا جَرَّءُوكَ عَلَيْهِ وَأَمَرُوكَ بِهِ فَحَدِّثْهُمْ

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح ورواه أبو يعلى بنحوه.

915. Şa'bî anlatmaktadır: Hz. Âişe, Medine halkının kıssacısı İbn Ebi's-Sâib'e: "Medine halkı üç şey anlattı. Ya onlar konusunda bana uyarsın, ya da seninle çarpışırım" dedi. Bunun üzerine İbn Ebi's-Sâib: "Onlar nelerdir? Elbette ben seni takip ederim, ey müminlerin annesi" deyince Âişe şöyle dedi: "Duada seciden sakın. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbı seci yapmazlardı. İnsanlara her Cuma/hafta bir kere kıssa anlat. Eğer beğenmezsen, iki kere, beğenmezsen, üç kere anlat. Sakın insanları bu Kitab'dan bıktırmayın. Sakın ola ki, sohbet etmekte olan bir topluluğun yanına varıp da onların sözlerini kesmeyesin. Fakat onları oldukları gibi bırak. Eğer seni konuşmaya zorlarlar ve bunu sana emrederlerse o zaman onlara anlat."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ebû Ya'lâ da benzerini rivayet etmiştir.

٩١٦- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا إِسْحَاقُ ، نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ كَامِلٍ ، عَنْ نَصْرِ بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِذٍ ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا حَدَّثْتُمُ النَّاسَ عَنْ رَبِّهِمْ فَلا تُحَدِّثُوهُمْ بِمَا يُفْزِعُهُمْ ، وَيَشُقُّ عَلَيْهِمْ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه الوليد بن كامل قال البخاري عنده عجائب ووثقه ابن حبان وأبو حاتم

916. Mikdâm b. Ma'dikerib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlara (rablerinden) ilahi bir söz nakledersenız, kendilerini ürkütecek ve onlara ağır gelecek şeyleri nakletmeyin"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13567; İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, II, 242. İbn Adî der ki: "Bişr b. İbrâhîm hadis uydurucusu, Abdülvehhâb da hadis uydururdu. Taberânî'nin hocası Abdullah b. Eyyûb el-Kırabî de metrûktur."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Velîd b. Kâmil hakkında Buhârî: "Garip haberler nakleder" derken, İbn Hibbân ve Ebû Hâtim kendisini güvenilir kabul etmiştir.

٩١٧- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أنا مَعْمَرٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُود ، مَرَّ بِرَجُلٍ يُذَكِّرُ قَوْمًا ، فَقَالَ : " يَا مُذَكِّرُ لا تُقَنِّطِ النَّاسَ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح ولكن الاعمش لم يدرك ابن مسعود.

917. A'meş'den nakledildiğine göre İbn Mes'ûd, bir topluluğa/cemaate vaazü nasihatte bulunan bir adama rastladı ve: "Ey nasihatçi/vaiz! İnsanları umutsuzluğa sevk etme!" diye uyardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Fakat A'meş, İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir.

٩١٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زُهَيْرٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " لا تَمَلُّوا النَّاسَ فَيَمَلُّوا الذِّكْرَ "

رواه الطبراني في الكبير وإسناده صحيح.

918. İbn Mes'ûd: "İnsanları bıktırmayın; sonra öğütten/zikirden bıkarlar" demiştir.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi sahihtir.

(باب الحديثُ عَن بني إسرائيلَ)

İsrail Oğullarından Nakilde Bulunmak

٩١٩- وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ سَعْدٍ الْجُعْفِيِّ ، عَنِ ابْنِ سَابِطٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " حَدِّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَإِنَّهُ كَانَتْ فِيهِمُ الأَعَاجِيبُ "

رواه البزار عن شيخه جعفر بن محمد بن أبي وكيع عن أبيه و لم أعرفهما وبقية رجاله ثقات .

919. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İsrail oğullarından nakilde bulunabilirsiniz; zira onlarda olağanüstü hadiseler yaşanmıştı"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr hocası Ca'fer b. Muhammed b. Ebî Vekî'den, o da babasından nakletmiştir ki, ikisini de tanımıyorum. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

٩٢٠- حَدَّثَنَا عَمْرٌو ، قَالَ : نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، قَالَ : نَا أَبُو هِلالٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي حَسَّانَ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يُحَدِّثُنَا عَامَّةَ لَيْلِهِ عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لا يَقُومُ ، إِلا لِعِظَمِ صَلاةٍ "

رواه البزار وأحمد والطبراني في الكبير وإسناده صحيح.

920. İmrân b. Husayn anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bütün gece İsrail oğullarından bahseder, yalnız farz namaz için kalkardı.

★Hadisi Bezzâr, Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedi sahîhtir.

٩٢١ - حَدَّثَنَا بَعْضُ أَصْحَابِنَا ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ ، عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ نَصْرِ بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، لِأَصْحَابِهِ : " لَقَدْ قَبَضَ اللَّهُ دَاوُدَ مِنْ بَيْنِ أَصْحَابِهِ ، فَمَا فُتِنُوا ، وَلَا تَوَلَّوْا ، وَلَقَدْ مَكَثَ أَصْحَابُ الْمَسِيحِ عَلَى هَدْيِهِ وَسُنَّتِهِ مِائَتَيْ سَنَةٍ "

رواه البزار ورجاله موثقون.

921. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki yüce Allah, Dâvud'un ruhunu arkadaşları arasında kabzetti. Ne fitneye kapıldılar, ne de dinlerini değiştirdiler. Mesih'in ashabı 200 sene onun yolunu ve sünnetini takip ettiler."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüşlerdir.

٩٢٢ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ جَعْفَرٍ السَّمُرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ خُبَيْبِ بْنِ سَمُرَةَ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ وَالزَّهْوَ ، فَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ غَلَا كَثِيرٌ مِنْهُمْ ، حَتَّى كَانَتِ الْمَرْأَةُ الْقَصِيرَةُ تَتَّخِذُ خُفَّيْنِ مِنْ خَشَبٍ تَحْشُوهُمَا ، ثُمَّ تُولِجُ فِيهِمَا رِجْلَيْهَا ، ثُمَّ تَعْمَدُ إِلَى الْمَرْأَةِ الطَّوِيلَةِ ، فَتَمْشِي مَعَهَا ، فَإِذَا هِيَ قَدْ سَاوَتْ بِهَا , أَوْ كَانَتْ أَطْوَلَ مِنْهَا"

رواه الطبراني في الكبير وفيه مروان بن جعفر وثقه ابن أبي حاتم وقال الازدي يتكلمون فيه وقال الذهبي وله نسخة فيها مناكير.

922. Semure b. Cündüb'ün naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sakın aşırı gitmeyin ve gurura kapılmayın. Zira İsrail oğullarından pek çok kimse aşırılığa kaymıştı. Öyle ki kısa boylu bir kadın tahtadan mest edinip, içlerini doldurur, sonra ayaklarını içine sokarak uzun boylu kadının yanına gidip onunla birlikte yürürdü. Bir de bakardı ki, onun boyuyla aynı olmuş veya ondan daha uzun hale gelmiş."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mervan b. Ca'fer'i, İbn Ebî Hâtim güvenilir kabul ederken, Ezdî "(Bilginler) Kendisini eleştirmektedirler", Zehebî de: "İçinde münker hadislerin bulunduğu bir nüshası vardır" açıklamasını yapmıştır.[1]

---

[1] Daha önceki 221 nolu hadise bak. Senedinde Muhammed b. İbrâhîm b. Hubeyb geçmiştir ki, hakkında İbn Hibbân *es-Sikât*'ta: "Tek başına kaldığı rivayetlerine itibar edilmez" açıklamasını yapmıştır. Ayrıca Ca'fer b. Sa'd sağlam değildir. Hubeyb b. Süleyman'a gelince meçhuldür. Babası ise makbuldür.

(بابُ النَّهْيِ عن سؤالِ أهلِ الكتابِ)

Ehl-i Kitab'a Soru Sormaktan Yasaklama

٩٢٣- حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، أَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الزَّعْرَاءِ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " لا تَسْأَلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ عَنْ شَيْءٍ ، فَإِنَّهُمْ لَنْ يَهْدُوكُمْ وَقَدْ أَضَلُّوا أَنْفُسَهُمْ ، إِمَّا يُحَدِّثُونَكُمْ بِصِدْقٍ فَتُكَذِّبُونَهُمْ ، أَوْ بِبَاطِلٍ فَتُصَدِّقُونَهُمْ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

923. Ebü'z-Za'râ anlatmaktadır: Abdullah –İbn Mes'ûd- demiştir ki: "Ehl-i kitab'a hiç bir şey sormayın. Çünkü onlar kendilerini saptırmışken sizi doğru yola iletemezler. Ya size doğru bir şey söylerler ve siz onu yalanlamış; ya da batıl bir şey söylerler de siz onu tasdik etmiş olursunuz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmiştir.

(باب)

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

٩٢٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : ثَنَا جَنْدَلُ بْنُ وَالِقٍ ، قَالَ : نَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَتَبُوا كِتَابًا ، فَاتَّبَعُوهُ ، وَتَرَكُوا التَّوْرَاةَ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات.

924. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu muhakkak ki İsrail oğulları bir kitap yazdı. Sonra ona tâbi olup, Tevrat'ı terk ettiler"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

(باب في عِلْمِ الخَطِّ)

Yazı Sanatı/İlmi

٩٢٥- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم قد كَانَ نَبِيٌّ الأَنْبِيَاءِ يَخُطُّ ، فَمَنْ وَافَقَ خَطَّهُ ذلكَ الخطَّ عَلِمَ.

رواه البزار عن شيخه أبي الصباح محمد بن الليث وأبو الصباح محمد بن الليث ذكره ابن حبان في الثقات وقال يخطئ ويخالف ، وبقية رجاله رجال الصحيح.

925. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peygamberlerden bir peygamber yazı/hat yazardı. Kimin yazısı o yazıya muvafık düşerse, bilmiş demektir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr hocası Ebu's-Sabâh Muhammed b. Leys'ten nakletmiş olup bu zatı İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikrederek "Bazen hata yapıp, (güvenilir ravilere) muhalefet ederdi" demiştir. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

٩٢٦- حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ سُفْيَانُ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ { أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ } قَالَ الْخَطُّ

رواه أحمد

926. İbn Abbâs demiştir ki: -Süfyân, benim bildiğim onun bunu Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiğidir- "Yahut bir bilgi kalıntısı"[1] âyetinten kasıt, hat/yazıdır.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.

٩٢٧- والطبراني في الاوسط : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا رَوْحُ بْنُ صَلاحٍ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْخَطِّ ؟ فَقَالَ : " هُوَ أَثَارَةٌ مِنْ عِلْمٍ ".

ورجال أحمد رجال الصحيح.

927. Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet ettiğine göre İbn Abbâs şöyle demiştir: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yazı hakkında soruldu. *"O, bir bilgi kalıntısıdır"* buyurdu.

Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

٩٢٨- ورواه الطبراني في الاوسط أيضا : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خُلَيْدٍ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ الشُّعَيْثِيُّ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الأَزْهَرِ ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ سورة الأحقاف آية ٤ ، قَالَ : " جَوْدَةُ الْخَطِّ "

928. Yine Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta İbn Abbâs'a dayandırarak naklettiğine göre o, aziz ve celil olan Allah'ın "Yahut bir bilgi kalıntısı" (Ahkâf 4) sözü hakkında: "Güzel yazıdır" açıklamasını yapmıştır.

[1] Ahkâf Sur. 46/4.

(باب في عِلْمِ النَّسَبِ)

Nesep İlmi

٩٢٩- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ زَكَرِيَّا ، نا يُوسُفُ بْنُ سَلْمَانَ الْمَازِنِيُّ ، نا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ أَبِي الأَسْبَاطِ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : " تَعَلَّمُوا مِنْ أَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه أبو الأسباط بشر بن رافع وقد أجمعوا على ضعفه.

929. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Akrabalık bağlarınızı/ilişkilerinizi devam ettirecek düzeyde neseplerinizi öğreniniz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ulemâ senedinde yer alan Ebu'l-Esbât Bişr b. Râfi''nin zayıflığı konusunda görüş birliği etmişlerdir.

٩٣٠- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا وُهَيْبٌ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَرْمَلَةَ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ يَعْلَى ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ خَارِجَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ : " تَعَلَّمُوا مِنْ أَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ - فذكر الحديث وهو بتمامه في صلة الرحم.

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

930. el-Alâ b. Hârice'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Akrabalık bağlarınızı/ilişkilerinizi devam ettirecek kadar neseplerinizi öğreniniz... "* buyurmuştur.

★Hadisin tamamı Sıla-i rahimle ilgili bölümde gelecektir.

Taberânî bunu *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmiştir.

٩٣١- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، قال : ثنا عَمِّي ، قال : ثنا أَبِي ، قال : ثنا طَلْحَةُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ ، أَنَّهُ : قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَسْأَلَكَ عَنْ أَمْرٍ لا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا بَعْدَكَ : مَنْ أَبُونَا ؟ قَالَ : " آدَمُ " . قَالَ : مَنْ أُمُّنَا ؟ قَالَ : " حَوَّاءُ " . قَالَ : مَنْ أَبُو الْجِنِّ ؟ ، قَالَ : " إِبْلِيسُ " . قَالَ : فَمَنْ أُمُّهُمْ ؟ قَالَ : " امْرَأَتُهُ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه طلحة بن زيد ضعفه البخاري وأحمد وذكره ابن حبان في الثقات.

931. İbnü'l-Müseyyeb'in naklettiğine göre Muaviye b. el-Hakem, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelerek: "Ya Resûlallah! Ben sana bir şey sormak istiyorum ki, onu senden sonra kimseye sormayayım. Bizim atamız kimdir?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Âdem'dir"* buyurdu. "Annemiz kimdir?" diye sordu.

"Havvâ'dır" buyurdu. "Cinlerin atası kimdir?" diye sordu. *"İblis'tir"* buyurdu. "Anneleri kimdir" diye sordu. *"Onun hanımıdır"* buyurdu.

★Taberânî bunu *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta nakletmiş olup senedinde yer alan Talha b. Zeyd'i Buhârî ve Ahmed b. Hanbel zayıf görürken İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiştir.

٩٣٢- وعن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم وَلَدُ نُوحٍ : سَامٌ وَحَامٌ وَيَافِثُ فولد سام العرب وفارس والروم والخير فيهم وولد يافث يأجوج ومأجوج والترك والصقالبة ولا خير فيهم وولد لحام القبط والبربر والسودان.

رواه البزار وفيه محمد بن يزيد بن سنان الرهاوي عن أبيه فمحمد وثقه ابن حبان وقال أبو حاتم صدوق ، وضعفه يحيى بن معين والبخاري ، ويزيد بن سنان وثقه أبو حاتم فقال محله الصدق ، وقال البخاري مقارب الحديث وضعفه يحيى وجماعة.

932. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Nuh'tan Sâm, Hâm ve Yâfes oldu. Sâm'dan Araplar, İranlılar ve Bizanslılar oldu ki bunlarda hayır vardır. Yâfes'den Ye'cûc ve Me'cûc, Türkler ve Slavlar oldu ki onlarda hayır yoktur. Hâm'dan da Kıbtîler, Berberiler ve Siyahiler/Sudanlılar oldu."

★Bunu Bezzâr Muhammed b. Yezîd b. Sinân er-Rehâvî yoluyla babasından rivayet etmiştir ki, Muhammed'i İbn Hibbân güvenilir görürken Ebû Hâtim de, hakkında: "Sadûktur (dürüstür)" demiştir. Yahyâ b. Maîn ile Buhârî ise onu zayıf görmüşlerdir. Yezîd b. Sinân'ı ise Ebû Hâtim güvenilir kabul edip "Onda doğruluk baskındır" açıklamasını yaparken Buhârî de: "Orta seviyede" demiştir. Yahyâ (b. Maîn) ve bir grup bilgin ise onu zayıf görmüşlerdir.[1]

٩٣٣- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، وَزَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، قَالا : ثنا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ الرَّقَاشِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ نُمَيْلٍ الْخَلالُ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا عَيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ الرَّقَّامُ ، قَالا : ثنا عَبْدُ الأَعْلَى ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، وَسَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، أن النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ : " وُلِدَ لِنُوحٍ ثَلاثٌ : فَسَامٌ أَبُو الْعَرَبِ ، وَحَامٌ أَبُو الْحَبَشِ ، وَيَافِثُ أَبُو الرُّومِ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

933. İmran b. Husayn ve Semure b. Cündüb'ün naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Nuh'tan üç çocuk oldu. Sâm Arapların atası, Hâm Habeşlilerin atası ve Yafes de Rumların atasıdır."*

---

[1] İbn Adî, *el-Kâmil*'de (no. 3327), *Muh. b. Seleme an Süleymân b. Erkam ani'z-Zührî an İbni'l-Müseyyeb an Ebî Hureyre* asl-ı senedi ile tahrîc etti. (*Cevâmiu'l-kelim*)

★Taberânî bunu *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüşlerdir.[1]

٩٣٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَخْتَوَيْهِ بْنِ الْهَيْثَمِ الْبَرْذَعِيُّ ، بِمِصْرَ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ الْجُوزَجَانِيُّ ، حَدَّثَنَا هَارُونُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ، صَاحِبُ الْمَغَازِي ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عِمْرَانَ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ الزَّمْعِيُّ ، أَخْبَرَنِي عَمِّي أَبُو الْحَرْثِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَعْدُ بْنُ عَدْنَانَ بْنِ أَدِّ بْنِ أَدَدَ بْنِ زَيْدِ بْنِ بَرَاءِ بْنِ أَعْرَاقِ الثَّرَا قَالَ : ثُمَّ يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : أَهْلَكَ عَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا لا يَعْلَمُهُمْ إِلا اللَّهُ " ، فَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ ، تَقُولُ : مَعْدُ مَعْدُ ، وَعَدْنَانُ عَدْنَانُ ، وَأَدَدُ أَدَدُ ، زَيْدُ بْنُ هَمِيسَعَ ، وَبَرَاءُ نَبْتٌ ، وَأَعْرَاقُ الثَّرَى إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

رواه الطبراني في الصغير وفيه عبد العزيز بن عمران من ذرية عبدالرحمن بن عوف وقد ضعفه البخاري وجماعة وذكره ابن حبان في الثقات.

934. Hz. Peygamber'in eşi Ümmü Seleme anlatmaktadır: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) *"Mead b. Adnan b. Ed b. Eded b. Zeyd b. Berâ b. A'râk es-Serâ"* diye söylerken işittim. Sonra şöyle devam etti: *"(Allah) Âd'ı, Semûd'ü, Ress halkını ve bunlar arasında kalan, Allah'tan başka kimsenin bilmediği daha bir çok nesilleri helak etmiştir."*

Ümmü Seleme derdi ki: Mead, Mead'dır. Adnan Adnan'dır. Eded, Eded'dir. Zeyd b. Hemiysa' ve Berâ Nebt'tir. A'râku's-Serâ da İsmâîl b. İbrâhîm'dir.

★Taberânî bunu *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan, Abdurrahman b. Avf'ın neslinden gelen Abdülazîz b. İmran'ı Buhârî ve bir grup alim zayıf görürken İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiştir.

٩٣٥- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جُمْهُورٍ ، ثَنَا دُحَيْمٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْبَكْرِيِّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " اسْتَقَامَ نَسَبُ النَّاسِ إِلَى مَعْدِ بْنِ عَدْنَانَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه ابن إسحق وهو مدلس.

935. Âişe demiştir ki: "Halkın nesebi Mead b. Adnan'a kadar doğru çizgide devam etmiştir."

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVIII, 145-146; Hâkim, *Müstedrek*, II, 546. Hâkim hadisi sahîh olarak değerlendirmiş, Zehebî de ona muvafakat etmiştir. Senedinde müdellis biri olan Hasan *"an"* sıygasını kullanmıştır.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn İshâk müdellistir.

٩٣٦ – حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ لَهِيعَةَ بْنِ عُقْبَةَ الْحَضْرَمِيُّ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ هُبَيْرَةَ السَّبَائِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَعْلَةَ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ إِنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ سَبَأٍ مَا هُوَ أَرَجُلٌ أَمْ امْرَأَةٌ أَمْ أَرْضٌ فَقَالَ بَلْ هُوَ رَجُلٌ وَلَدَ عَشَرَةً فَسَكَنَ الْيَمَنَ مِنْهُمْ سِتَّةٌ وَبِالشَّامِ مِنْهُمْ أَرْبَعَةٌ فَأَمَّا الْيَمَانِيُّونَ فَمَذْحِجٌ وَكِنْدَةُ وَالْأَزْدُ وَالْأَشْعَرِيُّونَ وَأَنْمَارٌ وَحِمْيَرُ عَرَبًا كُلُّهَا وَأَمَّا الشَّامِيَّةُ فَلَخْمٌ وَجُذَامُ وَعَامِلَةُ وَغَسَّانُ

رواه أحمد والطبراني في الكبير وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف ، قلت ويأتي حديث يزيد بن حصين في سورة سبأ وهو أصح من هذا.

936. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Sebe'nin ne olduğunu, erkek mi kadın mı yoksa bir yer adı mı olduğunu sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): de *"Gerçekte o bir erkektir. Ondan on çocuk oldu. Onlardan altısı Yemen'e, dördü ise Şam'a yerleşti. Yemenliler Müzhic, Kinde, Ezd, Eşariler, Enmar, Himyer ve bütün Araplardır. Şamlılar ise Lahm, Cüzam ve Âmile bir de Ğassân'dır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a zayıftır.

Ben derim ki: Konuyla ilgili olarak Sebe sûresinin tefsîrinde gelecek olan Yezîd b. Husayn hadisi bundan daha sahihtir.

٩٣٧ – حدثنا قُتيبة بن سعيد ، حدثنا ابن لَهيعة ، عن الرَّبيع بن سَبْرة ، سمعت عَمْرو بن مُرَّة الجُهَني ، يقول : سمعتُ رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول : " مَن كان هاهنا من مَعَدٍّ فليَقُمْ " فقمتُ ، فقال : " اقعُدْ " ، فصنَعَ ذلك ثلاثَ مرات ، كلَّ ذلك أقومُ ، فيقول : " اقعُدْ " فلمَّا كانت الثالثةُ ، قلتُ : مِمَّن نحنُ يا رسول الله ؟ قال : " أنتُم مَعْشرَ قُضَاعةَ ، من حِمْيَرَ " ، قال عَمْرو : فكَتَمتُ هذا الحديث منذ عشرين سنةً

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار والطبراني في الكبير وله عنده طرق ففي بعضها: قُلْتُ : " يَا رَسُولَ اللّٰهِ ، مِمَّنْ نَحْنُ ؟ قَالَ : " مِنَ الْيَدِ الطَّلِيقَةِ ، وَاللُّقْمَةِ الْهَنِيئَةِ مِنْ حِمْيَرَ " وفيه ابن لهيعة.

937. Amr b. Murre el-Cühenî anlatmaktadır: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Burada Mead'dan kim varsa, ayağa kalksın." Ben kalktım. *"Otur!"* dedi ve aynı şeyi üç kere tekrarladı. Her defasında ayağa kalkıyorum ve bana: *"Otur!"* diyordu. Üçüncüsünde: "Biz kimlerdeniz ya Resûlallah?" diye sordum. *"Sizler Himyer'den Kudâ'a topluluğusunuz"* buyurdu. Amr demiştir ki: Ben bu hadisi yirmi yıldan beri gizledim.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî'de hadisin birçok tariki vardır. Birinde ifade şöyledir: "Ya

Resûlallah! Biz kimlerdeniz?" diye sordum. *"Sizler Himyer'in eli açıklarından ve kolay lokmalarındansınız"* buyurdu. Ama senedinde İbn Lehî'a vardır.

٩٣٨- وعن عمرو بن مرة الجهني أيضا قال: بينا نحن عند النبي صلى الله عليه وسلم قال: "من كان ههنا من معد فليقم". فقام عمرو بن مرة فقال له النبي صلى الله عليه وسلم: "اجلس" فجلس ثم قال: "من كان ههنا من معد فليقم" فقام عمرو بن مرة فقال له رسول الله صلى الله عليه وسلم "اجلس" ثم قال: "من كان ههنا من معد فليقم" فقام عمرو بن مرة فقال له النبي صلى الله عليه وسلم: "اجلس" فقال: يا رسول الله ممن نحن؟ قال: "أنتم من قضاعة بن مالك بن حمير النسب المعروف غير المنكر".فقال عمرو: فكتمت هذا الحديث حتى كان أيام معاوية بن أبي سفيان فبعث إلي فقال: هل لك أن ترقى المنبر فتذكر قضاعة بن معد بن عدنان على أن أطعمك خراج العراقين ومصر طول حياتي؟ فقال عمرو بن مرة: نعم. فنادى الصلاة جامعة فاجتمع الناس وجاء عمرو يتخطى رقاب الناس حتى صعد المنبر فحمد الله و أثنى عليه ثم قال: يا معشر الناس من عرفني فقد عرفني ومن لم يعرفني فأنا عمرو بن مرة الجهني ألا إن معاوية بن أبي سفيان دعاني على أن أرقى المنبر فأذكر أن قضاعة بن معد بن عدنان ؟؟ ألا:

إنا بنو الشيخ الهجان الأزهر قضاعة بن مالك بن حمير

النسب المعروف غير المنكر

ثم نزل فقال له معاوية: إيه عنكِ يا غدر ثلاثا قال: هو ما رأيت يا أمير المؤمنين فاتبعه ابنه زهير فقال له: يا أبة ما كان عليك إذا أطعت أمير المؤمنين وأطعمك خراج العراقين ومصر حياته فأنشأ يقول: لو قد أطعتك يا زهير كسوتني في الناس ضاحية رداء شنار

قحطان والدنا الذي ندعى له وأبو خزيمة خندف بن نزار

أضلال ليل ساقط أوراقه في الناس أعذر أم ضلال نهار

أنبيع والدنا الذي ندعى له بأبي معاشر غائب متوار

تلك التجارة لا نبوء بمثلها ذهب يباع بآنك وأبار

رواه الطبراني في الكبير وفيه دلهاث بن داود قال الازدي حديث عن آبائه لا يصح وهذا من حديثه عن آبائه.

938. Yine Amr b. Murre el-Cühenî anlatmaktadır: Bizler Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunuyorduk. *"Burada Mead'dan kim varsa ayağa kalksın"* buyurdu. Amr b. Murre ayağa kalktı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Otur!"* buyurdu. O da oturdu. Sonra: *"Burada Mead'dan kim varsa ayağa kalksın"* buyurdu. Yine Amr b. Murre ayağa kalktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Otur!"* buyurdu. Sonra tekrar: *"Burada Mead'dan kim varsa ayağa kalksın"* buyurdu. Yine Amr b. Murre ayağa kalktı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu defa da kendisine: *"Otur!"* buyurunca "Ya Resûlallah! Bizler kimlerdeniz?" diye sordu. *"Sizler Kudâ'a b. Mâlik b. Himyer'den; yadsınmayan o meşhur soydansınız"* buyurdu.

Amr demiştir ki: Ben bu hadisi Muaviye b. Ebî Süfyân'ın dönemine kadar gizledim. Bu dönemde Muaviye bana birini göndererek "Minbere çıkıp Kudâ'a b. Mead b. Adnan'ı zikreder misin? Bunu yaparsan, hayatım boyunca Irakeyn (Basra ve Kufe) ve Mısır'ın haraçlarını sana veririm" dedi. Amr b. Murre: "Olur" dedi ve "Namazda toplanın" diye nida etti. İnsanlar toplandı. Amr, insanların omuzlarını çiğneyerek ilerleyip minbere çıktı. Allah'a hamdü sena ettikten sonra şöyle dedi: "Ey insanlar! Beni tanıyan, tanımıştır. Tanımayan da (bilsin ki) ben Amr b. Murre el-Cühenî'yim. Bilin ki: Muaviye b. Süfyân, minbere çıkıp Kudâ'a b. Mead b. Adnan'ı anmak şartıyla beni çağırdı. Bilin ki: Bizler parlak ve üstün Şeyh Kudâ'a b. Mâlik b. Himyer'in oğullarıyız ki, bu yadsınmayan, bilinen bir soydur."

Sonra minberden indi. Muaviye kendisine üç kere: "Bu yaptığın da nedir, hain!?" diye çıkıştı. "Gördüğün gibi, ey müminlerin emiri" diye cevap verdi. Sonra oğlu Züheyr peşinden gidip kendisine: "Babacığım müminlerin emirine itaat edip, yaşadığı sürece Irakeyn ve Mısır'ın haracını sana verseydi, bir şey kaybetmezdin" dedi. Fakat ona da şu şiirle cevap verdi:

Ey Züheyr! Eğer dinleseydim seni,
Giydirecektin bana açıktan, halkın arasında çirkeflik gömleğini.
Bizim, adıyla çağrıldığımız babamız Kahtan'dır.
Huzeyme'nin babası da Hindef b. Nizar'dır.
Yaprakları insanların arasına dökülen gecenin şaşkınlığını mı,
Yoksa gündüzün şaşkınlığını mı mazeret sayayım.
Yoksa adıyla çağrıldığımız babamızı,
Saklanmış, gözden ırak Ebû Muâşir'e mi satalım?
Biz böyle bir ticarete meyletmeyiz,
Hiç altın, kurşun ve iğne karşılığı satılır mı?

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Delhâs b. Dâvud hakkında el-Ezdî: "Atalarıyla ilgili naklettiği hadisleri sahih değildir. Bu hadis de atalarıyla ilgili nakillerindendir" açıklamasını yapmıştır.

٩٣٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُصَيْرٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الشَّاذَكُونِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : حَضَرْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا ، يَقُولُ : " مَنْ كَانَ هَهُنَا مِنْ مَعَدٍّ فَلْيَقُمْ " ، فَقَامَ عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ الْجُهَنِيُّ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اجْلِسْ " . حَتَّى فَعَلَ ذَلِكَ ثَلاثًا ، ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " قُضَاعَةُ بْنُ مَالِكِ بْنِ حِمْيَرٍ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح إلا محمد بن أبي عبيد الدراوردي والد عبد العزيز فاني لم أر من ترجمه.

939. Rabî b. Sebra babasından şu sözünü nakletmiştir: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) meclisinde bulundum. *"Burada Mead'dan kim varsa ayağa kalksın"* buyurdu. Amr b. Murre el-Cühenî kalktı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Otur!"* buyurdu ve aynı şeyi üç kere tekrarladı. Sonunda Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kudâ'a, Himyer'dendir"* buyurdu.

Taberânî bunu *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Sadece Abdülazîz'in babası Muhammed b. Ebî Ubeyd ed-Derâverdî bundan müstesnadır. Onun biyografisini zikredeni görmedim.

٩٤٠- حدثنا أَبُو الزِّنْبَاعِ رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ سُوَيْدٍ الْوَائِلِيِّ ، عَنْ أَبِي عَشَانَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ ، يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ : قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ وَأَنَا فِي غَنَمٍ أَرْعَاهَا ، فَتَرَكْتُهَا ثُمَّ ذَهَبْتُ إِلَيْهِ ، فَقُلْتُ : تُبَايِعُنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ فَقَالَ : " مِمَّنْ أَنْتَ ؟ " فَأَخْبَرْتُهُ ، فَقَالَ : أَيُّمَا أَحَبُّ إِلَيْكَ أَبَيْعَةُ هِجْرَةٍ أَوْ بَيْعَةٌ أَعْرَابِيَّةٌ ؟ فَقُلْتُ : بَيْعَةُ هِجْرَةٍ فَبَايَعَنِي ، ثُمَّ قَالَ : " مَنْ هَهُنَا مِنْ مَعَدٍّ فَلْيَقُمْ ؟ " فَقُمْتُ ، فَقَالَ : " اقْعُدْ " ثُمَّ قَالَ : " مَنْ هَهُنَا مِنْ مَعَدٍّ فَلْيَقُمْ ؟ " فَقُمْتُ ، فَقَالَ : " اقْعُدْ " ثُمَّ قَالَهَا الثَّالِثَةَ ، فَقُمْتُ فَقَالَ : " اقْعُدْ " فَقُلْتُ : مِمَّنْ نَحْنُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " أَنْتُمْ مِنْ قُضَاعَةَ ثُمَّ مَالِكِ بْنِ حُمَيْرٍ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف وشيخه معرف بن سويد لم أر من ترجمه.

940. Ebû Aşâne anlatmaktadır: Ukbe b. Âmir'i minberde şöyle derken işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldi. Ben o zaman sürülerimi güdüyordum. Sürüleri bırakıp yanına gittim ve: "Benim biatimi kabul eder misin, ya Resûlallah?" dedim. *"Sen kimlerdensin?"* diye sordu. Kimlerden olduğumu kendisine söyleyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Hangisini arzu edersin? Hicret biati mi, yoksa bedevi biati mi?" diye sordu. "Hicret biati" dedim ve benim biatimi aldı. Sonra Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem): *"Burada Mead'dan kim varsa ayağa kalksın"* buyurdu. Ben kalktım. *"Otur!"* buyurdu. Sonra yine: *"Burada Mead'dan kim varsa ayağa kalksın"* buyurdu. Ben kalktım. *"Otur!"* buyurdu. Sonra üçüncü kez aynı şeyi söyledi. Ben yine kalktım. *"Otur!"* buyurunca bu defa ben: "Bizler kimlerdeniz, yâ Resûlallah?" diye sordum. *"Sizler Kudâ'a b. Mâlik b. Himyer'densiniz"* buyurdu.[1]

Taberânî bunu *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a zayıftır. Hocası Ma'rûf b. Süveyd'in de biyografisini yazanı görmedim.

٩٤١- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْجَفْشِيشِ الْكِنْدِيِّ ، قَالَ : جَاءَ قَوْمٌ مِنْ كِنْدَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالُوا : أَنْتَ مِنَّا ، فَادَّعَوْهُ ، فَقَالَ : " لا نَقْفُو أُمَّنَا ، وَلا نَنْتَفِي مِنْ أَبِينَا ، نَحْنُ وَلَدُ النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ "

رواه الطبراني في الكبير والصغير وفيه إسماعيل بن عمرو البجلي ضعفه أبو حاتم والدارقطني ووثقه ابن حبان وبقية رجاله ثقات.

قلت ويأتي كثير مما يتعلق بالانساب والوفيات والاسماء والكنى في أواخر مناقب الصحابة رضي الله عنهم.

941. Cefşîş el-Kindî anlatmaktadır: Kinde'den bir kavim Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Sen bizdensin" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Biz ne annemize iftira atarız, ne de babamızdan koparız. Bizler Nadr b. Kinâne'nin çocuklarındanız"* buyurdu.[2]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan İsmâîl b. Amr b. el-Becelî'yi Ebû Hâtim ve Dârekutnî zayıf görürken İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

Ben derim ki: Sahabe Menkıbeleri bölümünde Ensab, Vefatlar, İsimler ve Künyelerle ilgili pek çok hadis gelecektir.

(باب في ابن الأخت والحليف والمولى)

Kız Kardeş Oğlu, Anlaşmalı ve Azatlı/Mevla'ya Dair

٩٤٢- عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال حَلِيفُ الْقَوْمِ مِنْهُمْ ، وَمَوْلَى الْقَوْمِ مِنْهُمْ ، وَابْنُ أُخْتِ الْقَوْمِ مِنْهُمْ

رواه البزار وفيه الواقدي وهو ضعيف.

---

[1] Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki metni *"Kudâ'a'dan, sonra Malik'tensiniz"* şeklindedir. *el-Mu'cemü'l-evsat*'ta da aynıdır (no. 347). Taberânî demiştir ki: "Bu hadisi Ma'rûf b. Süveyd'den, İbn Lehî'a'dan başkası rivayet etmemiştir. Fadâle b. Mufaddal bunu babasından tek başına nakletmiştir.

Ma'rûf b. Süveyd'i *Takrîbü't-Tehzîb*'de zikreden İbn Hacer onun makbul biri olduğunu söylemiştir.

[2] Metnin manası, "Biz soyca babamıza bağlılığı bırakıp annemize intisap etmeyiz" şeklinde de olabilir.

942. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *şöyle buyurmuştur:*

"Bir kavmin (himaye ve yardım konusunda) anlaşmalısı onlardandır. Bir kavmin azatlısı, onlardandır. Bir kavmin kız kardeş oğlu, onlardandır."

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde geçen Vâkıdî zayıftır.

٩٤٣- عَتَّابُ بْنُ حَرْبٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي جَدِّي أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " ابْنُ أُخْتِ الْقَوْمِ مِنْهُمْ "

رواه البزار وفيه عتاب بن حرب ضعفه الفلاس وذكره ابن حبان في الثقات.

943. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kavmin kız kardeş oğlu, onlardandır"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Attâb b. Harb'ı, Fellâs zayıf görürken İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiştir.

٩٤٤- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : نَا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى الأَزْدِيُّ ، قَالَ : نَا عَاصِمُ بْنُ مَهْجَعٍ ، قَالَ : نَا مَسْلَمَةُ بْنُ سَالِمٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَوَالِينَا مِنَّا "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه مسلم بن سالم ويقال مسلمة ابن سالم ضعفه أبو داود وذكره ابن حبان في الثقات.

944. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mevlalarımız (azatlı kölelerimiz) bizdendir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Müslim b. Sâlim'i –Mesleme b. Sâlim de denir- Ebû Dâvud zayıf görürken, İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiştir.

٩٤٥- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ الْمَرْوَزِيُّ الْبَغْدَادِيُّ ، حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو حَفْصٍ الأَبَّارُ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَوْلَيَانِ حَبَشِيٌّ وَقِبْطِيٌّ ، فَاسْتَبَّا يَوْمًا ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا : يَا حَبَشِيُّ ، وَقَالَ الآخَرُ : يَا قِبْطِيُّ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " لا تَقُولُوا هَكَذَا ، إِنَّمَا أَنْتُمَا رَجُلانِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ"

رواه الطبراني في الصغير والاوسط ورجاله موثقون.

945. Enes b. Mâlik anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) iki mevlâsı (azatlı kölesi) vardı. Biri Habeşî, diğeri Kıbtî idi.[1] Bir gün bu

---

[1] Ebû Ya'lâ'nın ifadesi Nebtî şeklindedir. Nebtî, Irak civarına inip yaşayan insanlardan bir neslin adıdır. Sonra nesebi karışıklar hakkında kullanılmıştır.

ikisi birbirlerine sövdüler. Biri: "Ey Habeşî!" dedi. Diğeri de: "Ey Kıbtî!" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle konuşmayın. Zira sizler Muhammed'in ailesinden iki adamsınız"* buyurdu.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٩٤٦ – حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ بَشِيرٍ الشَّامِيُّ ، ثنا عُمَرُ أَبُو حَفْصٍ ، ثنا عُتْبَةُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قَالَ يَوْمًا لِقُرَيْشٍ : " هَلْ فِيكُمْ مَنْ لَيْسَ مِنْكُمْ ؟ " قَالُوا : ابْنُ أَخِينَا عُتْبَةُ بْنُ غَزْوَانَ ، قَالَ : " ابْنُ أُخْتِ الْقَوْمِ مِنْهُمْ ، وَحَلِيفُ الْقَوْمِ مِنْهُمْ "

رواه الطبراني في الكبير وهو من رواية عتبة بن ابراهيم بن عتبة بن غزوان عن أبيه ولم أر من ذكر عتبة ولا ابراهيم.

946. Utbe b. Ğazvân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün Kureyş'e:

"Sizin aranızdan sizden olmayan kimse var mı?" buyurdu. "Kız kardeşimizin oğlu Utbe b. Ğazvân" dediler. Bunun üzerine: *"Bir kavmin kız kardeş oğlu onlardandır. Bir kavmin anlaşmalısı onlardandır"* buyurdu.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Utbe b. İbrâhîm b. Utbe b. Ğazvân'ın babasından, onun da Utbe'den rivayeti olarak nakletmiştir. Ne Utbe'yi, ne de İbrâhîm'i zikredeni gördüm.

٩٤٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ ، عَنْ حَاتِمِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ ، عَنِ الْجُعَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُصَيْفَةَ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : " ابْنُ أُخْتِ الْقَوْمِ مِنْهُمْ "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح .

947. Cübeyr b. Mut'im'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kavmin kız kardeş oğlu da onlardandır"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

(باب التَّاريخ)

Tarih

٩٤٨ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ أَبِي عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " كَانَ التَّارِيخُ فِي السَّنَةِ الَّتِي قَدِمَ فِيهَا النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِلَى الْمَدِينَةِ وَفِيهَا وُلِدَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ "

رواه الطبراني في الكبير وفيه يعقوب بن عباد المكي ولم أر من ذكره.

948. İbn Abbâs demiştir ki: Tarih, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldiği seneyle başlar. O sene Abdullah b. ez-Zübeyr doğmuştu.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ya'kûb b. Abbâd el-Mekkî'yi zikredeni görmedim.

٩٤٩– حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ عَنْ حَنَشٍ الصَّنْعَانِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ وُلِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَاسْتُنْبِئَ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَتُوُفِّيَ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَخَرَجَ مُهَاجِرًا مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَقَدِمَ الْمَدِينَةَ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَرَفَعَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ

رواه أحمد والطبراني في الكبير وزاد فيه: وفتح بدرا يوم الاثنين ونزلت سورة المائدة يوم الاثنين (اليوم أكملت لكم دينكم).

وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف وبقية رجاله ثقات من أهل الصحيح.

949. İbn Abbâs anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Pazartesi doğdu, Pazartesi peygamber oldu, Mekke'den Medine'ye muhacir olarak Pazartesi yola çıktı, Medine'ye Pazartesi ulaştı, Pazartesi vefat etti, Hacer-i Esved'i Pazartesi kaldırıp yerine koydu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî, "Bedir zaferini Pazartesi kazandı, Mâide sûresinin "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim..."[1] âyeti Pazartesi nazil oldu" ilavesini zikretmiştir.

★Senedinde yer alan İbn Lehî'a zayıftır. Kalan ravileri ise güvenilir olup *Sahîh*'in ravilerindendir.[2]

٩٥٠– حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ الدِّيبَاجِيُّ ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ بَحْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُزَنِيُّ ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ ، ثَنَا أَبُو السَّفَرِ ، عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ ، قَالَ : قَالَ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ : " تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ ابْنُ ثَلاثٍ وَسِتِّينَ ، وَتُوُفِّيَ أَبُو بَكْرٍ وَهُوَ ابْنُ ثَلاثٍ وَسِتِّينَ ، وَقُتِلَ عُمَرُ وَهُوَ ابْنُ ثَلاثٍ وَسِتِّينَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه حماد بن بحر قال الذهبي مجهول.

---

1 Mâide Sur. 5/3.

2 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, no. 2506; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 12984 (Senedi zayıftır).

Konuyla ilgili ihmal edilen zevâidden biri de şöyledir:

Enes'ten şöyle dediği nakledilmiştir: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Pazartesi peygamber oldu, cenaze namazı Pazartesi kılındı."

Ebû Ya'lâ, no. 4208. Senedi oldukça zayıftır.

950. Cerîr anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) 63 yaşında vefat etti. Ebû Bekir 63 yaşında vefat etti. Ömer 63 yaşında öldürüldü.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٩٥١ – حَدَّثَنَا مُعَاذٌ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : نا بِشْرُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَاتَ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَسِتِّينَ سَنَةً "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح.

951. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) 65 yaşında vefat etmiştir.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٩٥٢ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلَوَيْهِ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : نا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : نا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : وُلِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفِيلِ

رواه البزار والطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

952. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Fil yılı doğmuştur.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

٩٥٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خُلَيْدٍ ، قَالَ : نا أَبُو تَوْبَةَ ، قَالَ : نا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلامٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلامٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلامٍ ، يَقُولُ : حَدَّثَنِي أَبُو أُمَامَةَ الْبَاهِلِيُّ ، أَنَّ رَجُلا قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنَبِيًّا كَانَ آدَمُ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " ، قَالَ : كَمْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ نُوحٍ ؟ قَالَ : " عَشَرَةُ قُرُونٍ " ، قَالَ : كَمْ بَيْنَ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ ؟ قَالَ : " عَشَرَةُ قُرُونٍ " ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَمْ كَانَتِ الرُّسُلُ ؟ قَالَ : " ثَلاثُمَائَةٍ وَخَمْسَةَ عَشَرَ "

رواه الطبراني في الاوسط ورجاله رجال الصحيح.

953. Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre bir adam: "Ya Resûlallah! Âdem peygamber miydi?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* cevabını verdi. Adam: "Nuh ile arasında kaç yıl vardır?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"On asır"* buyurdu. Adam: "Nuh ile İbrâhîm arasında kaç yıl vardır?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"On asır"* diye cevap verdi. Adam: "Ey

Allah'ın Resûlü! Resullerin sayısı ne kadardır?" diye sordu. *"315"* buyurdu.[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٩٥٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْعُتْبِيُّ ، قَالَ : نَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : نَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ ، أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فَقَعَدَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لأَبِي ذَرٍّ : " هَلْ رَكَعْتَ ؟ " ، قَالَ : لا ، قَالَ : " قُمْ ، فَارْكَعْ " ، فَقَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هَلْ تَعَوَّذْتَ فِيهِمَا مِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْجِنِّ وَالإِنْسِ ؟ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَنْ أَوَّلُ الأَنْبِيَاءِ ؟ قَالَ : " آدَمُ " ، قُلْتُ : نَبِيٌّ كَانَ ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، مُكَلَّمٌ " ، قُلْتُ : ثُمَّ مَنْ ؟ قَالَ : " نُوحٌ ، وَبَيْنَهُمَا عَشَرَةُ آبَاءٍ " ، قُلْتُ : ثُمَّ مَنْ ؟ قَالَ : " إِبْرَاهِيمُ ، وَبَيْنَهُمَا عَشَرَةُ آبَاءٍ " ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَخْبِرْنِي عَنِ الصَّلاةِ ، قَالَ : " خَيْرٌ مَفْرُوشٌ ، مَنْ شَاءَ اسْتَكْثَرَ مِنْهُ " ، قُلْتُ : مَا الصَّدَقَةُ ؟ قَالَ : " أَضْعَافٌ مُضَاعَفَةٌ " ، قُلْتُ : مَا الصِّيَامُ ؟ قَالَ : " الصِّيَامُ جُنَّةٌ ، قَالَ اللَّهُ : الصِّيَامُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ . وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ " ، قُلْتُ : فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ ؟ قَالَ : " جُهْدٌ مِنْ مُقِلٍّ ، وَسِرٌّ إِلَى فَقِيرٍ " ، قُلْتُ : فَأَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ ؟ قَالَ : " أَغْلاهَا ثَمَنًا "

رواه الطبراني في الاوسط ، قلت وتقدم أن أحمد رواه والبزار في باب السؤال للانتفاع وفيه ابن لهيعة وهو ضعيف.

954. Ebû Zer'den nakledildiğine göre, (bir gün) o, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe irat ederken gelip oturdu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Cin ve insan şeytanlarının şerrinden (Allah'a) sığındın mı?"* diye sordu.

(Ebû Zer diyor ki) "Ya Resûlallah! Peygamberlerin ilki kimdi?" diye sordum. *"Âdem"* buyurdu. "O peygamber miydi?" diye sordum. *"Evet. Allah'ın kelamına mahzar olan bir peygamberdir"* buyurdu. "Sonra kimdir?" diye sordum. *"Nuh'tur. İkisi arasında on ata/nesil vardır"* buyurdu. "Ya Resûlallah! Bana namazdan bahset" dedim. *"O, en bereketli farzdır. Dileyen ondan çokça/bolca nasiplenir"* buyurdu. "Ya sadaka/zekat nasıldır?" diye sordum. *"Sevabı kat kat olan bir ibadettir"* buyurdu. "Ya oruç nasıldır?" diye sordum. *"Oruç kalkandır. Zira Allah buyurur ki:*

---

[1] Bkz. VIII, 210. *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7545. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de "313" ifadesiyle de bir rivayet yer almaktadır.

<Oruç bana aittir. Onun karşılığını ben vereceğim>. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin olsun ki, oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir" buyurdu. "Hangi sadaka daha üstündür?" diye sordum. *"Varlıksız olanın kaldırabileceği ve bir de fakire gizlice verilen sadaka"* buyurdu. "Hangi köleyi azat etmek, daha üstündür?" diye sordum. *"Fiyatı en yüksek olan"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ben derim ki: Daha evvel Faydalanmak İçin Soru Sormak bölümünde bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr'ın da rivayet ettikleri belirtilmişti. Senedinde yer alan İbn Lehî'a zayıftır.

٩٥٥ - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ ح، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ، ثنا لَيْثُ بْنُ هَارُونَ الْعُكْلِيُّ، وَحَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ، قَالُوا: ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعِيدٍ الْمَخْزُومِيُّ، حَدَّثَنِي جَدِّي، عَنْ أَبِيهِ سَعِيدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ لَهُ: "أَيُّنَا أَكْبَرُ؟"، قَالَ: أَنْتَ أَكْبَرُ وَخَيْرٌ مِنِّي، وَأَنَا أَقْدَمُ سِنًّا،

رواه البزار والطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

955. Saîd (İbn Yerbû)un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine:

"Ben mi daha büyüğüm, yoksa sen mi?" diye sormuş. O da: "Sen benden daha büyük ve daha hayırlısın. Ama ben senden daha yaşlıyım" diye cevap vermiş.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٩٥٦ - حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ دَغْفَلٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "تُوُفِّيَ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَسِتِّينَ"

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح، ورواه الطبراني.

956. Dağfel anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) 65 yaşında vefat etti.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Ayrıca Taberânî de rivayet etmiştir.[1]

٩٥٧ - حَدَّثَنَا هُدْبَةُ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: وَكَانَ الْحَسَنُ يَقُولُ: "تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ ابْنُ سِتِّينَ"

رواه أبو يعلى في أثناء حديث لابن عباس ورجاله موثقون.

957. Hasan (el-Basrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) 60 yaşında vefat etmiştir.

---

[1] Hasan'ın, Dağfel'den hadis işitmediği gibi Dağfel'in de sahabeliği tartışmalıdır.

★Bunu Ebû Ya'lâ İbn Abbâs'ın bir hadisi içinde rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüşlerdir.

٩٥٨- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ ، وَحَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ قَالا : ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَاتَ وَهُوَ ابْنُ ثَلاثٍ وَسِتِّينَ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

958. Ebû Cemre'nin babası kanalıyla naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) 63 yaşında vefat etmiştir.

★Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٩٥٩- حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ أَبُو الْعَوَّامِ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُنْزِلَتْ صُحُفُ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَام فِي أَوَّلِ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ وَأُنْزِلَتْ التَّوْرَاةُ لِسِتٍّ مَضَيْنَ مِنْ رَمَضَانَ وَالْإِنْجِيلُ لِثَلَاثَ عَشْرَةَ خَلَتْ مِنْ رَمَضَانَ وَأُنْزِلَ الْفُرْقَانُ لِأَرْبَعٍ وَعِشْرِينَ خَلَتْ مِنْ رَمَضَانَ

رواه أحمد والطبراني في الكبير والاوسط وفيه عمران بن داود القطان ضعفه يحيى ووثقه ابن حبان وقال أحمد أرجو أن يكون صالح الحديث وبقية رجاله ثقات.

959. Vâsile'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İbrâhîm'in (aleyhisselâm) *sahifeleri Ramazan'ın ilk gecesi nazil oldu. Tevrat, Ramazan'dan altı gün geçmişti ki, nazil oldu. İncil Ramazan'dan 13 gün geçmişti ki, nazil oldu. Kur'ân ise Ramazan'dan 24 gün geçtiğinde nazil oldu."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İmran b. Dâver el-Kattân'ı Yahyâ zayıf görürken, İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir. Ahmed b. Hanbel ise: "Hadisinin uygun olacağını umarım" demiştir. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

٩٦٠- حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ ، عَنْ أَبِي مَلِيحٍ ، حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : " أَنْزَلَ اللَّهُ صُحُفَ إِبْرَاهِيمَ فِي أَوَّلِ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ ، وَأُنْزِلَت التَّوْرَاةُ عَلَى مُوسَى لِسِتٍّ خَلَوْنَ مِنْ رَمَضَانَ ، وَأُنْزِلَ الزَّبُورُ عَلَى دَاوُدَ فِي إِحْدَى عَشْرَةَ لَيْلَةً خَلَتْ مِنْ رَمَضَانَ ، وَأُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَرْبَعٍ وَعِشْرِينَ خَلَتْ مِنْ رَمَضَانَ "

رواه أبو يعلى وفيه سفيان بن وكيع وهو ضعيف.

960. Câbir anlatmaktadır: Allah, Hz. İbrâhîm'in sahifelerini Ramazan'ın ilk gecesi geçince, indirdi. Tevrat'ı Mûsa'ya Ramazan'dan altı gün geçmişti ki, indirdi. Zebur'u Dâvud'a Ramazan'dan 11 gün geçmişti ki, indirdi. Kur'ân'ı ise Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan'dan 14 gün geçmişti ki, indirdi.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Süfyân b. Vekî' zayıftır.[1]

٩٦١- حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ ، أَخْبَرَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ قَيْسِ بْنِ وَهْبٍ الْهَمْدَانِيِّ ، عَنْ أَنَسٍ ، حَدَّثَنَا أَصْحَابُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ : " لا تَأْتِي مِائَةُ سَنَةٍ مِنَ الْهِجْرَةِ وَمِنْكُمْ عَيْنٌ تَطْرِفُ "

رواه أبو يعلى وفيه سفين بن وكيع وهو ضعيف.

961. Enes demiştir ki: Bize Hz. Peygamber'in ashâbının bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hicretin üzerinden yüz sene geçtiğinde sizden kırpan bir göz kalmayacaktır"* buyurmuştur.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Süfyân b. Vekî zayıftır.

٩٦٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ نُعَيْمِ بْنِ دَجَاجَةَ أَنَّهُ قَالَ دَخَلَ أَبُو مَسْعُودٍ عُقْبَةُ بْنُ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيُّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ أَنْتَ الَّذِي تَقُولُ لَا يَأْتِي عَلَى النَّاسِ مِائَةُ سَنَةٍ وَعَلَى الْأَرْضِ عَيْنٌ تَطْرِفُ إِنَّمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَا يَأْتِي عَلَى النَّاسِ مِائَةُ سَنَةٍ وَعَلَى الْأَرْضِ عَيْنٌ تَطْرِفُ مِمَّنْ هُوَ حَيٌّ الْيَوْمَ وَاللَّهِ إِنَّ رَجَاءَ هَذِهِ الْأُمَّةِ بَعْدَ مِائَةِ عَامٍ

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الكبير والاوسط ورجاله ثقات.

962. Nuaym b. Decâce anlatmaktadır: Ebû Mes'ûd Ukbe b. Amr el-Ensârî, Ali b. Ebî Tâlib'in yanına girdi. Hz. Ali ona dedi ki: "<Yüz sene geçmeden yeryüzünde kırpan bir göz kalmayacaktır> diyen sen misin? Halbuki Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) dediği şuydu: <*İnsanların üzerinden yüz sene geçmeden bugün hayatta olanlardan kırpan göz kalmayacaktır.*> Vallahi bu ümmete asıl bolluk, yüz sene sonra gelecektir."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٩٦٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو كُدَيْنَةَ ، عَنْ مُطَرِّفٍ ، عَنِ الْمِنْهَالِ ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ دَجَاجَةَ ، قَالَ : كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عَلِيٍّ إِذْ جَاءَهُ أَبُو مَسْعُودٍ ، فَقَالَ عَلِيٌّ : قَدْ جَاءَ فَرُّوخُ ، فَجَلَسَ ، فَقَالَ عَلِيٌّ : إِنَّكَ تُفْتِي النَّاسَ ؟ ، فَقَالَ : أَجَلْ ، وَأُخْبِرُهُمْ أَنَّ الآخِرَةَ شَرٌّ ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي ، هَلْ سَمِعْتَ مِنْهُ شَيْئًا ؟ ، قَالَ : نَعَمْ ، سَمِعْتُهُ ، يَقُولُ : " لا يَأْتِي عَلَى

[1] Süfyân b. Vekî hakkında Heysemî (IX, 412): "Oldukça zayıftır. Ama *sadûk*/dürüst olduğu da söylenmiştir" açıklamasını yapmıştır.

النَّاسِ سَنَةُ مِائَةٍ وَعَلَى الأَرْضِ عَيْنٌ تَطْرِفُ ، فَقَالَ عَلِيٌّ : أَخْطَأَتِ اسْتُكَ الْحُفْرَةَ ، وَأَخْطَأْتَ فِي أَوَّلِ فُتْيَاكَ ، إِنَّمَا قَالَ : " ذَاكَ لِمَنْ حَضَرَهُ يَوْمَئِذٍ ، هَلِ الرَّخَاءُ إِلا بَعْدَ الْمِائَةِ ؟ "

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات أيضا.

963. Nuaym b. Decâce anlatmaktadır: Hz. Ali'nin yanında oturuyordum. Derken Ebû Mes'ûd çıka geldi ve Ali: "İşte Ferrûh geldi" dedi. Gelip oturdu. Hz. Ali: "Sen insanlara fetva mı veriyordun?" diye sordu. "Evet. Onlara [kıyameti anlatıyorum] son zamanın daha kötü olduğunu söylüyorum" deyince Hz. Ali: "Bana da söyle sen bu konuda bir şey işittin mi?" diye sordu. O da: "Evet. (Resûlullah'ın) Şöyle buyurduğunu işittim:

"İnsanlar üzerinde bir sene geçmeden yeryüzünde kırpan göz kalmayacaktır" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali: "Kıçını yanlış çukura soktun. Daha ilk fetvanda yanıldın. O bunu o gün yanındakileri kasdederek söyledi. Asıl bolluk yüz sene sonra gelecek değil midir?" karşılığını verdi.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri yine güvenilir kimselerdir.

٩٦٤- حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعِ بْنِ الْجَرَّاحِ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ قَيْسِ بْنِ وَهْبٍ الْهَمْدَانِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : كَانَ أَجْرَأَ النَّاسِ عَلَى مَسْأَلَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الأَعْرَابُ ، أَتَاهُ أَعْرَابِيٌّ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَتَى السَّاعَةُ ؟ فَلَمْ يُجِبْهُ ، حَتَّى أَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى فَأَخَفَّ الصَّلاةَ ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى الأَعْرَابِيِّ ، وَقَالَ : " أَيْنَ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ ؟ " ، وَمَرَّ سَعْدٌ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنْ هَذَا عُمِّرَ حَتَّى يَأْكُلَ عُمُرَهُ ، لَمْ يَبْقَ مِنْكُمْ عَيْنٌ تَطْرِفُ "

رواه أبو يعلى.

قلت: لانس في الصحيح: إن يعش هذا حتى يستكمل عمره لم يمت حتى تقوم الساعة.

وهذا الحديث أبين وإن كان فيه سفيان بن وكيع وهو ضعيف.

964. Enes b. Mâlik anlatmaktadır: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) soru sormada en cesur davrananlar bedevilerdi. Bir gün bir Bedevi geldi ve: "Yâ Resûlallah! Kıyamet ne zaman kopacaktır?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) cevap vermedi. Sonra Mescid'e geldi, namaz kıldı, namazı kısa kesti. Sonra Bedevi geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyameti soran nerede?"* dedi. Sonra yanından Sa'd geçerken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu zata uzun ömür verilmiştir. Ömrünü tükettiğinde sizden kırpan bir göz kalmayacaktır"* buyurdu.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir.

Ben derim ki: *Sahîh-i Buhârî*'de Enes'ten şu rivayet nakledilmiştir: *"Eğer bu zat ömrünü tamamlayıncaya kadar yaşarsa, ondan sonra kıyamet kopmadıkça*

ölmez." Senedinde zayıf biri olan Sûfyân b. Vekî bulunmakla birlikte, bu hadis daha açıktır.

٩٦٥– حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ سَوَادٍ السَّرْحِيُّ ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شُرَيْحٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ أَبِي شِمْرٍ السَّبَائِيَّ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ وَهْبٍ الْخَوْلانِيَّ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، يَقُولُ : " لا تَأْتِي مِائَةٌ وَعَلَى ظَهْرِهَا أَحَدٌ بَاقٍ "

رواه الطبراني في الكبير وتابعيه سعيد بن أبي شمر ذكره ابن أبي حاتم وقال: عن أبيه، روى عنه أبو بكر بن سواد ، وقد روى عنه عبدالرحمن بن شريح و لم يضعفه أحد، وبقية رجاله موثقون.

965. Süfyân b. Vehb el-Havlânî demiştir ki: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): <*Yüz seneye kadar yeryüzünde kimse sağ kalmayacaktır*> buyururken işittim."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup tâbii neslinden ravisi Saîd b. Ebî Şimr'i İbn Ebî Hâtim eserinde zikrederek "Babasından rivayette bulunmuştur" açıklamasını yapmıştır. Kendisinden de Ebû Bekir b. Sevâd, ondan da Abdurrahman b. Şureyh rivayette bulunmuştur ki kimse onu zayıf görmemiştir. Kalan ravileri ise güvenilir kabul edilmişlerdir.

٩٦٦– حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ رَفَعَهُ مُعَاوِيَةُ مَرَّةً ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ أُخْرَى : " إِنَّ اللَّهَ لا يُعْجِزُ هَذِهِ الأُمَّةَ مِنْ نِصْفِ يَوْمٍ وَإِذَا رَأَيْتَ الشَّامَ مَائِدَةَ رَجُلٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ فَعِنْدَ ذَلِكَ تُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ "

قلت رواه الطبراني وقد عزاه في الاطراف إلى أبي داود في الملاحم و لم أجده ، وفيه عبدالله بن صالح كاتب الليث وقد اختلف في الاحتجاج به وبقية رجاله ثقات.

966. Ebû Sa'lebe bir kere merfû olarak, başka sefer de mevkûf olarak Muaviye'den şöyle dediğini nakletmiştir: "Muhakkak ki Allah Teâlâ bu ümmeti yarım günden mahrum bırakmaz. Şam'da yüz erkek ve aile fertlerini görürsen (bil ki), işte o zaman Kostantiniye (İstanbul) fethedilir."

★Ben derim ki: Bunu Taberânî rivayet etmiştir. *el-Etrâf* müellifi hadis için Ebû Dâvud'un Melâhim bölümünü kaynak göstermişse de ben onu orada bulamadım. Hadisin senedinde Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih vardır ki, kendisiyle ihticac konusu ihtilaflıdır. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

٩٦٧– حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عِيسَى بْنِ الْمُنْذِرِ ، ثنا أَبِي ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ رَاشِدٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ الْمِقْدَامَ بْنَ مَعْدِي كَرِبَ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، وَأَكْثَرُ النَّاسِ يَقُولُونَ : الْقَضَاءُ فِي مِائَةِ عَامٍ يَعْنُونَ بَعْدَ مِائَةِ سَنَةٍ تَكُونُ الْقِيَامَةُ ، فَقَالَ الْمِقْدَامُ : " قَدْ أَكْثَرْتُمْ ، لَنْ يَعْجَزَ اللَّهُ أَنْ يُؤَخِّرَ هَذِهِ الأُمَّةَ نِصْفَ يَوْمٍ " ، يَعْنِي خَمْسَ مِائَةِ عَامٍ

رواه الطبراني في الكبير وفي إسناده بقية بن الوليد وهو ثقة مدلس.

967. Abdülmelik b. Râşid anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Mikdâm b. Ma'dikerb'ten işittim. İnsanların ekserisi "Hüküm, yüz sene sonradır" diyordu. Bununla yüz sene sonra kıyametin kopacağını söylemek istiyorlardı. Mikdâm: "Çok şey söylediniz. Allah bu ümmeti(n ecelini) yarım gün -yani 500 sene- daha ertelemekten aciz değildir" dedi.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bakıyye b. el-Velîd güvenilir olmakla birlikte müdellistir.

٩٦٨- وعن بريدة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تنقضي مائة سنة و عَيْنٌ تَطْرِفُ ، وفي رواية قَالَ قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إنَّ لِلَّهِ تبارك وتعالى رِيحًا يَبْعَثُهَا عِنْدَ رَأْسِ مائَةِ سَنَةٍ تَقْبِضُ رُوحَ كُلِّ مُؤْمِنٍ.

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح.

968. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüz yıl geçmeden kırpan göz kalmayacaktır"* buyurmuştur.

Diğer bir rivayette Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz yüce Allah'ın bir rüzgarı vardır ki, onu her yüz yılın başında gönderir ve mümin olan herkesin ruhunu kabzeder"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٩٧٠- وعن أبي ذر أنهم كانوا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في غَزْوَةِ تَبُوكَ فقال يَاأَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّهُ لَيسَ الْيَوْمَ نَفسٌ مَنْفُوسَةٌ يَأْتِي عَلَيْهَا مِائَةُ سَنَةٍ فَيَعْبَأُ اللَّهُ بِهَا شَيْئًا

قلت رواه البزار في أثناء حديث أطول من هذا وفيه علي بن زيد وهو ضعيف عن عبدالله بن قدامة بن صخر ولا أدري من هو.

970. Ebû Zer'in bildirdiğine göre onlar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile Tebük gazvesindeyken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey insanlar! Bugün hayatta olan hiçbir can yoktur ki, üzerinden yüz yıl geçtikten sonra Allah ona bir değer atfetsin"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: Bunu Bezzâr daha uzun bir hadis içerisinde rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Zeyd zayıf biridir. Hadisi kendisinden naklettiği Abdullah b. Kudâme b. Sahr'ın da kim olduğunu bilmiyorum.

٩٧١- حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ جُمَيْعٍ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ قَالَ لِي أَبُو الطُّفَيْلِ أَدْرَكْتُ ثَمَانَ سِنِينَ مِنْ حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوُلِدْتُ عَامَ أُحُدٍ

رواه أحمد وفيه ثابت بن الوليد بن عبدالله بن جميع ذكره ابن عدي في الكامل و لم يتكلم فيه بكلمة وذكره ابن حبان في الثقات وقال ربما أخطأ ، وقد روى عنه أحمد وشيوخه ثقات.

971. Ebu't-Tufeyl demiştir ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hayatının sekiz yılına yetiştim. Zira Uhud savaşının olduğu yıl doğmuştum.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Sâbit b. el-Velîd b. Abdullah b. Cumey'i *el-Kâmil*'de zikreden İbn Adî, hakkında bir kelime bile etmemiştir. İbn Hibbân ise *es-Sikât*'ta zikrederek "Bazen hata ederdi" açıklamasını yapmıştır. Fakat kendisinden Ahmed b. Hanbel rivayette bulunmuştur. Hocaları ise güvenilir kimselerdir.

٩٧٢- حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ ، وَأَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ ، قَالا : أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مَهْدِيُّ بْنُ عِمْرَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا الطُّفَيْلِ وَأَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ أَبِي يَحْيَى ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا الطُّفَيْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، يَقُولُ : " بُعِثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَنَا غُلامٌ أَنْقُلُ اللَّحْمَ مِنَ السَّهْلِ إِلَى الْجَبَلِ "

رواه البزار ، ورواه الطبراني في الاوسط ، ورواه مهدي بن عمران قال البخاري لا يتابع على حديثه عن أبي الطفيل وذكر له حديثا.

972. Ebu't-Tufeyl demiştir ki: Nebi (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olarak gönderildiğinde ben ovadan dağa et taşıyan bir delikanlıydım.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Mehdî b. İmrân'ın rivayeti hakkında Buhârî: "Ebu't-Tufeyl'den rivayet ettiği hadisine mutabaat yapılmaz" açıklamasını yapmıştır. Diğer yandan ondan, Deccâl'den maksadın İbnü's-Sayyâd olduğuna dair bir hadis zikretmiştir. Dolayısıyla, acaba yalnız buradaki hadisine mi mutabaat yapılamayacağını kastetti, yoksa bütün hadislerine mi, bilmiyorum. Bundan başka, Hâlid b. Ebî Yahyâ'yı zikredeni de görmedim.

٩٧٣- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نا ثَابِتُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُمَيْعٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : قَالَ لِي أَبُو الطُّفَيْلِ : " أَدْرَكْتُ ثَمَانَ سِنِينَ مِنْ حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَوُلِدْتُ عَامَ أُحُدٍ " . قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : قَالَ أَبِي : قَدِمَ عَلَيْنَا ثَابِتُ بْنُ الْوَلِيدِ مِنَ الْكُوفَةِ ، فَنَزَلَ مَدِينَةَ أَبِي جَعْفَرٍ ، فَذَهَبْتُ أَنَا وَيَحْيَى بْنُ مَعِينٍ ، فَسَمِعْنَا مِنْهُ أَحَادِيثَ

رواه الطبراني في الاوسط وإسناده حسن.

973. Ebu't-Tufeyl demiştir ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hayatının sekiz yılına yetiştim. Çünkü Uhud savaşının yapıldığı yıl doğmuştum.

Abdullah b. Ahmed demiştir ki: Babam şöyle anlattı: Sâbit b. el-Velîd, memleketimiz Kufe'ye geldi ve Ebû Ca'fer'in yurduna indi. Ben ve Yahyâ b. Maîn ona giderek kendisinden bazı hadisler dinledik.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup, senedi *hasen*dir.

٩٧٤- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ الْكُوفِيُّ ، حَدَّثَنَا مُسْهِرُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَلْعٍ ، أَخْبَرَنِي أَبِي ، قَالَ : قُلْتُ لِعَبْدِ خَيْرٍ : كَمْ أَتَى عَلَيْكَ ؟ قَالَ : عِشْرُونَ وَمِئَةُ سَنَةٍ ، قُلْتُ : هَلْ تَذْكُرُ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ شَيْئًا ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، كُنَّا بِبِلادِ الْيَمَنِ ، فَجَاءَنَا كِتَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو النَّاسَ إِلَى خَيْرٍ وَاسِعٍ ، فَكَانَ أَبِي مِمَّنْ خَرَجَ ، وَأَنَا غُلامٌ ، فَلَمَّا رَجَعَ أَبِي ، قَالَ لأُمِّي : مُرِي بِهَذِهِ الْقِدْرِ فَلْتُرَاقْ لِلْكِلابِ ، فَإِنَّا قَدْ أَسْلَمْنَا ، فَأَسْلِمِي "

رواه أبو يعلى ورجاله موثقون.

قلت ويأتي كثير مما يتعلق بالتاريخ وغيره في أواخر مناقب الصحابة رضي الله عنهم.

974. Abdülmelik b. Sel' anlatmaktadır: Abdihayr'a: "Kaç yaşındasın?" diye sordum. "120" dedi. "Cahiliye işlerinden bir şey hatırlıyor musun?" diye sordum. "Evet. Yemen'de idik. Derken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) insanları engin hayra davet eden mektubu geldi. Babam (Medine'ye gitmek üzere) yola çıktığında ben henüz çocuktum. Geri döndüğünde anneme: "Söyle de şu kap köpeklerin önüne dökülsün. Biz artık Müslüman olduk" dedi.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

Ben derim ki: Tarih vb. konulara dair pek çok hadis Sahabe Menkıbeleri kitabının son bölümlerinde gelecektir.

(بَابُ نِسْيَانِ الْعِلْمِ)

İlmi Unutmak

٩٧٥ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " إِنِّي لأَحْسِبُ الرَّجُلَ يَنْسَى الْعِلْمَ كُلَّمَا يَعْلَمُهُ الْخَطِيئَةَ يَعْمَلُهَا "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون إلا أن القاسم لم يسمع من جده.

975. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Sanırım kişi, günah işlemesi sebebiyle ilmi öğrendiği gibi de unutur."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup, ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir. Ne var ki Kâsım dedesinden hadis işitmemiştir.

(بَابُ ذَهَابِ الْعِلْمِ)

İlmin Yok Olması

٩٧٦ - حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا مُعَانُ بْنُ رِفَاعَةَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ مَوْلَى بَنِي يَزِيدَ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ قَالَ لَمَّا كَانَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَوْمَئِذٍ مُرْدِفٌ الْفَضْلَ بْنَ عَبَّاسٍ عَلَى جَمَلٍ آدَمَ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ خُذُوا مِنْ الْعِلْمِ قَبْلَ أَنْ يُقْبَضَ الْعِلْمُ وَقَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَقَدْ كَانَ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبْدَ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ } قَالَ فَكُنَّا قَدْ كَرِهْنَا كَثِيرًا مِنْ مَسْأَلَتِهِ وَاتَّقَيْنَا ذَاكَ حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَأَتَيْنَا أَعْرَابِيًّا فَرَشَوْنَاهُ بِرِدَاءٍ قَالَ فَاعْتَمَّ بِهِ حَتَّى رَأَيْتُ حَاشِيَةَ الْبُرْدِ خَارِجَةً مِنْ حَاجِبِهِ الْأَيْمَنِ قَالَ ثُمَّ قُلْنَا لَهُ سَلْ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَقَالَ لَهُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ كَيْفَ يُرْفَعُ الْعِلْمُ

مِنَّا وَبَيْنَ أَظْهُرِنَا الْمَصَاحِفُ وَقَدْ تَعَلَّمْنَا مَا فِيهَا وَعَلَّمْنَا نِسَاءَنَا وَذَرَارِيَّنَا وَخَدَمَنَا قَالَ فَرَفَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ وَقَدْ عَلَتْ وَجْهَهُ حُمْرَةٌ مِنْ الْغَضَبِ قَالَ فَقَالَ أَيْ ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ هَذِهِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ الْمَصَاحِفُ لَمْ يُصْبِحُوا يَتَعَلَّقُوا بِحَرْفٍ مِمَّا جَاءَتْهُمْ بِهِ أَنْبِيَاؤُهُمْ أَلَا وَإِنَّ مِنْ ذَهَابِ الْعِلْمِ أَنْ يَذْهَبَ حَمَلَتُهُ ثَلَاثَ مِرَارٍ

رواه أحمد والطبراني في الكبير وعند ابن ماجه طرف منه وإسناد الطبراني أصح لان في إسناد أحمد علي بن يزيد وهو ضعيف جدا ، وهو عند الطبراني من طرق في بعضها الحجاج بن أرطاة وهو مدلس صدوق يكتب حديثه وليس ممن يتعمد الكذب والله أعلم.

976. Ebû Umâme anlatmaktadır: Veda haccında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayağa kalktı. O gün esmer bir devenin sırtında terkisine Fadl b. Abbâs'ı almıştı.

Sonra: *"Ey insanlar! İlim alınmadan ve kaldırılmadan önce ilim öğreniniz"* diye hutbe irat etti. Aziz ve celil olan Allah: "Ey iman edenler! Açıklanırsa hoşunuza gitmeyecek olan şeyleri sormayın. Eğer Kur'ân indirilirken onları sorarsanız, size açıklanır"[1] âyetini indirmişti. Aziz ve celil olan Allah, bu âyeti Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) indirdiği vakit biz pek çok hususu ona sormayı hoş görmeyip çekindik. Sonra bir bedevînin yanına gittik. Ona bir hırkayı rüşvet verdik. Onu sarık yapıp (başına) sardı. Hatta ucunun dışarı çıkıp sağ gözü üzerine doğru sarktığını gördüm. Ona dedik ki: "Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) şunu sor." O da: "Ey Allah'ın Nebisi! Mushaflar aramızda yaygınken, ilim bizden nasıl kaldırılıp alınır? Mushaflarda olanları hem biz öğrendik, hem de onları kadınlarımıza, çocuklarımıza ve hizmetçilerimize/kölelerimize öğrettik?" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) başını kaldırdı. Öfkeden yüzünde kırmızılık belirdi. Sonra şöyle buyurdu:

"Hay (ölesin de) anan ağlaya. İşte Yahudiler ve Hıristiyanlar! Onlarda da mushaflar vardı. Ama şimdi, peygamberlerinin getirdikleri esaslardan bir harf bile ellerinde kalmadı. -üç kere:- *Dikkat edin. İlmin kaybolması, taşıyıcılarının ölmesi demektir."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. İbn Mâce ise bir kısmını nakletmiştir. Taberânî'nin senedi daha sahîhtir. Çünkü Ahmed b. Hanbel'in senedinde yer alan Ali b. Yezîd oldukça zayıf biridir. Hadis Taberânî'de ise bir kaç tarikten varit olmuştur. Birinde yer alan Haccâc b. Ertât, müdellis olmakla birlikte *sadûk*/dürüsttür ve hadisleri yazılır. Bile bile yalan söyleyenlerden değildir. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

---

[1] Mâide Sur. 4/101.

٩٧٧- حَدَّثَنَا سَلَمَةُ : نَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ الْحَجَّاجِ : نَا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ , عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يُوشِكُ بِالْعِلْمِ أَنْ يُرْفَعَ " فَرَدَّدَهَا ثَلاثًا ، فَقَالَ زِيَادُ بْنُ لَبِيدٍ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ بِأَبِي وَأُمِّي وَكَيْفَ يُرْفَعُ الْعِلْمُ مِنَّا ، وَهَذَا كِتَابُ اللَّهِ قَدْ قَرَأْنَاهُ ، وَنُقْرِئُهُ أَبْنَاءَنَا ، وَيُقْرِئُهُ أَبْنَاؤُنَا أَبْنَاءَهُمْ ؟ ! فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا زِيَادُ بْنَ لَبِيدٍ ، إِنْ كُنْتُ لأَعُدُّكَ مِنْ فُقَهَاءِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ! ! أَوَ لَيْسَ هَؤُلاءِ الْيَهُودُ عِنْدَهُمُ التَّوْرَاةُ وَالإِنْجِيلُ ؟ ! فَمَاذَا أَغْنَى عَنْهُمْ ؟ ! إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ يَذْهَبُ بِالْعِلْمِ رَفْعًا يَرْفَعُهُ ، وَلَكِنْ يَذْهَبُ بِحَمَلَتِهِ " أَحْسِبُهُ قَالَ : " وَلا يَذْهَبُ عَالِمٌ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ إِلا كَانَ ثَغْرَةً فِي الإِسْلامِ لا تُسَدُّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ "

رواه البزار وفيه سعد بن سنان وقد ضعفه البخاري ويحيى بن معين وجماعة إلا أن أبا مسهر قال حدثنا صدقة بن خالد قال حدثني أبو مهدي سعيد بن سنان مؤذن أهل حمص وكان ثقة مرضيا.

977. İbn Ömer anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlmin ilmi kaldırması pek yakındır"* buyurdu ve bunu üç kere tekrarladı. Ziyâd b. Lebîd: "Ey Allah'ın Peygamber'i! Anam babam sana feda olsun. İlim bizden nasıl kaldırılır? Allah'ın bu kitabını biz okuduğumuz gibi onu bizim oğullarımız da kendi oğullarına okutmaktadırlar" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona dönerek şöyle buyurdu:

"Hay (ölsen de) anan ağlaya, ey Ziyâd b. Lebîd! Az kalsın seni Medine fakihlerinden sayacaktım. Şu Yahudilerde Tevrat ve İncil yok mudur? Bunun onlara ne faydası oldu? Elbette ki Allah ilmi kaldırıp almakla yok etmez. Fakat onun taşıyıcılarını alır. –sanırım şunu da ekledi- *Ne zaman bu ümmetten bir âlim (ölüp) gitse, muhakkak İslâm'da bir delik açılır ve bu delik kıyamet gününe kadar kapanmaz."*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Saîd b. Sinân'ı Buhârî, Yahyâ b. Maîn ve bir grup bilgin zayıf görmüşlerdir. Fakat Ebû Müshir demiştir ki: Bize Sadaka b. Hâlid nakletti. Dedi ki: Bana Ebû Mehdî Saîd b. Sinân nakletti. Bu zat Humusluların müezzini ve aynı zamanda makbul ve güvenilir bir ravi idi.

٩٧٨- أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي عَبْلَةَ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ الأَشْجَعِيُّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " نَظَرَ إِلَى السَّمَاءِ ، فَقَالَ :. هَذَا أَوَانُ يُرْفَعُ الْعِلْمُ ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ زِيَادُ بْنُ لَبِيدٍ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَكَيْفَ يُرْفَعُ الْعِلْمُ ، وَقَدْ أُثْبِتَ وَوَعَتْهُ الْقُلُوبُ ؟ ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنْ كُنْتُ لأَحْسَبُكَ مِنْ أَفْقَهِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ، ثُمَّ ذَكَرَ لَهُ ضَلالَةَ الْيَهُودِ ، وَالنَّصَارَى عَلَى مَا فِي أَيْدِيهِمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ "

رواه البزار وفيه عبدالله بن صالح كاتب الليث قال عبدالملك بن شعيب كان ثقة مامونا وضعفه الباقون.

وكذلك رواه الطبراني في الكبير وزاد: قال جبير بن نفيل فَلَقِيتُ شَدَّادَ بْنَ أَوْسٍ ، فَحَدَّثْتُهُ بحَدِيثِ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ ، فَقَالَ : صَدَقَ عَوْفٌ ، أَلا أُخْبِرُكَ بِأَوَّلِ ذَلِكَ يُرْفَعُ ؟ قُلْتُ : بَلَى ، قَالَ : " الْخُشُوعُ حَتَّى لا تَرَى خَاشِعًا "

978. Avf b. Mâlik el-Eşce'î'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) semaya bakıp: *"Bu, ilmin kaldırılacağı andır"* buyurdu. Ensâr'dan Ziyâd b. Lebîd adında bir adam O'na: "Ey Allah'ın Resûlü! İlim sağlamlaştırılmış ve kalpler onu ezberleyip bellemişken bu nasıl olur?" diye sordu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ben de seni Medinelilerin en fakihlerinden sanıyordum"* dedi ve ellerinde Allah'ın kitabı bulunmasına rağmen Yahudilerle Hıristiyanların sapıtmalarından bahsetti.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan, Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih hakkında Abdülmelik b. Şuayb: "Güvenilir biriydi" derken, diğerleri onu zayıf görmüşlerdir.

Aynı hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de nakleden Taberânî şu ilaveyi zikretmiştir: Cübeyr b. Nüfeyr demiştir ki: Sonra Şeddâd b. Evs'le karşılaştım. Kendisine Avf'ın hadisini naklettiğimde bana: "Avf doğru söylemiş. Bunun başını sana bildireyim mi? şöyledir: *<Huşû kaldırılır, öyle ki ortalıkta huşu sahibi kimse göremezsin>"* dedi.[1]

٩٧٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ زَيْدٍ الْخَطَّابِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي دَاوُدَ ، ثنا وَحْشِيُّ بْنُ حَرْبِ بْنِ وَحْشِيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يُوشَكُ الْعِلْمُ أَنْ يُخْتَلَسَ مِنَ النَّاسِ حَتَّى لا تَقْدُرُونَ مِنْهُ عَلَى شَيْءٍ ، فَقَالَ زِيَادُ بْنُ لَبِيدٍ : وَكَيْفَ يُخْتَلَسُ مِنَّا الْعِلْمُ وَقَدْ قَرَأْنَا الْقُرْآنَ وَأَقْرَأْنَاهُ أَبْنَاءَنَا ؟ قَالَ : ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا ابْنَ لَبِيدٍ ، هَذِهِ التَّوْرَاةُ وَالإِنْجِيلُ بِأَيْدِي الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى مَا يَرْفَعُونَ بِهَا رَأْسًا "

رواه الطبراني في الكبير وإسناده حسن.

---

[1] Bezzâr, no. 232. Heysemî demiştir ki: "*el-Etrâf* müellifi hadise kaynak olarak Nesâî'nin ilim bölümüne işaret etmiştir. Ama onu *el-Müctebâ*'da göremedim."

Leys'in katibi Yahyâ b. Bükeyr'e, Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'inde (XVIII, 43-44) güvenilir biri olan Abdullah b. Bükeyr, Leys'ten rivayetinde mütabaat etmiştir. Aynı hadis için ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, VI, 26-27. B nüshasının hamişinde şu bilgiler vardır: "Hafız İbn Hacer'in cüzünde şöyle geçmektedir ki: Taberânî'nin bu hadisle ilgili iki isnadı vardır. Birinde Abdullah tek başına değildir. Aksine onda hadisi Yahyâ b. Bükeyr ve Abdullah b. Salih beraber Leys'ten nakletmişlerdir. Sonraki bir cüzde ise şöyle denmiştir: Sadece sahabi konusunda yanılmıştır; zira insanlar bunu Urve kanalıyla Abdullah b. Amr'dan nakletmişlerdir."

979. Vahşî b. Harb'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlmin insanlardan alınıp kaldırılması pek yakındır. Öyle ki o vakit insanlar ilimden hiçbir şeye sahip olamazlar"* buyurdu. Ziyâd b. Lebîd de: "İlim bizden nasıl alınıp kaldırılır? Oysa ki bizler Kur'ân'ı okuduk, onu oğullarımıza okuttuk" dedi. Bunun üzerine: *"Hay ölesin de anan seni kaybede, ey İbn Lebîd! Tevrat ve İncil, Yahudiler ve Hıristiyanların ellerinde bulunduğu halde, onlar onunla bir üstünlük ve şeref elde edememekteler"* buyurdu.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi *hasen*dir.

٩٨٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، ثَنَا أَبِي ، ثَنَا الْعَلاءُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّقِّيُّ ، ثَنَا الزُّهْرِيُّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ لا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ ، وَلَكِنْ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ ، فَإِذَا ذَهَبَ الْعُلَمَاءُ اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَّالا فَسُئِلُوا ، فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه العلاء بن سليمان الرقي ضعفه ابن عدي وغيره.

980. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz ki Allah ilmi insanlardan çekip almak suretiyle almaz. Fakat [ilmi] âlimlerin ruhunu kabzetmek suretiyle alır. Âlimler gidince, insanlar kendilerine bir takım başlar/liderler edinip, onlara soru sorarlar. Onlar da bilgisizce fetva verirler. Böylece hem kendileri doğru yoldan saparlar, hem de insanları saptırırlar."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup. Senedinde yer alan Alâ b. Sûleymân er-Rakkî'yi İbn Adî ve başkaları zayıf görmüşlerdir.[1]

٩٨١- حَدَّثَنَا مُطَّلِبٌ ، نا عَبْدُ اللَّهِ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ الأَشَجِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " إِنَّ اللَّهَ لا يَنْزِعُ الْعِلْمَ مِنْكُمْ بَعْدَمَا أَعْطَاكُمُوهُ انْتِزَاعًا ، وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعُلَمَاءَ بِعِلْمِهِمْ ، وَيَبْقَى النَّاسُ جُهَّالا فَيَسْأَلُونَ فَيُفْتُونَ , فَيَضِلُّونَ وَيُضِلُّونَ "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه عبدالله بن صالح كاتب الليث وهو ضعيف وقد وثق.

981. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Şüphesiz ki Allah ilmi –size verdikten sonra, onu- sizden çekip almaz. Fakat âlimlerin ruhlarını, ilimleriyle birlikte kabzeder ve geride cahiller kalır. İnsanlar onlara soru sorarlar ve onlar da (bilgisizce) fetva verirler, böylece hem kendileri sapıtır, hem de başkalarını saptırırlar."

---

1 Heysemî (no. 1298) Alâ b. Süleyman'ın, hadisi *münker* biri olduğunu söylemiştir.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan, Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih güvenilir görülmekle birlikte, zayıftır.

٩٨٢- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ طَاهِرٍ ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ الرَّبِيعِ النَّوْفَلِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَهْبِ بْنِ مُسْلِمٍ ، قَالَ : نا حَجَّاجُ بْنُ رِشْدِينَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ دَرَّاجٍ أَبِي السَّمْحِ ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يَقْبِضُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْعُلَمَاءَ قَبْضًا ، وَيَقْبِضُ الْعِلْمَ مَعَهُمْ ، فَيَنْشَأُ أَحْدَاثٌ يَنْزُو بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ نَزْوَ الْعِيرِ عَلَى الْعِيرِ ، وَيَكُونُ الشَّيْخُ فِيهِمْ مُسْتَضْعَفًا "

رواه الطبراني في الاوسط وفيه حجاج بن رشدين بن سعد عن أبيه والحجاج ضعفه ابن عدي و لم يوثقه أحد وأبوه اختلف في الاحتجاج به والاكثر على تضعيفه.

982. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Allah âlimlerin ruhunu kabzeder. Onlarla birlikte ilmi de alır. Sonra bir takım türedi kişiler zuhur eder ve develerin birbiri üzerine atladığı gibi birbirleri üzerine atılırlar. Aralarında tecrübeli/yaşlı olan zayıf görülür" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Bunu babasından nakleden Haccâc b. Rişdeyn b. Sa'd'ı İbn Adî zayıf görürken, kimse de kendisini güvenilir olarak değerlendirmemiştir. Babasıyla ihticac konusu ise tartışmalıdır. Çoğunluk zayıf olduğu görüşündedir.

٩٨٣- وعن عائشة قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إِنَّ اللَّهَ لا يَنْزِعُ الْعِلْمَ مِنَ النَّاسِ بَعْدَ أَنْ يُؤْتِيَهُمْ إِيَّاهُ ، وَلَكِنَّهُ يَذْهَبُ بِالْعُلَمَاءِ ، فَكُلَّمَا ذَهَبَ بِعَالِمٍ ذَهَبَ بِمَا مَعَهُ مِنَ الْعِلْمِ ، حَتَّى يَبْقَى مَنْ لا يَعْلَمُ ، فَيَضِلُّونَ " وَيُضِلُّوا.

رواه البزار وفيه عبدالله بن صالح كاتب الليث وهو ضعيف ووثقه عبدالملك بن سعيد بن الليث.

983. Âişe'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki yüce Allah ilmi insanlara verdikten sonra onu onlardan çekip almak suretiyle almaz. Fakat âlimlerin canını alır. Her bir âlim gittiğinde onunla birlikte bir parça ilim de gider. Sonunda bilmeyenler kalır ve onlar da hem kendileri sapıtırlar, hem de başkalarını saptırırlar"

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih zayıf olmakla birlikte Abdülmelik b. Şuayb b. Leys kendisini güvenilir olarak değerlendirmiştir.[1]

---

[1] el-Âcurrî'nin *Ahlâku'l-ulemâ*'sında (no. 20) Abdullah b. Sâlih'e mütabaat edilmiştir. (*Cevâmiu'l-kelim*)

٩٨٤- وعن عائشة رفعته قال مَوتُ العالِم ثُلمةٌ في الاسلام لا تُسَدُّ ما اخْتَلَفَ الليلُ والنهارُ.

رواه البزار وفيه محمد بن عبد الملك عن الزهري قال البزار يروي أحاديث لا يتابع عليها وهذا منها.

984. Hz. Âişe, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dediğini nakletmiştir:

"Âlimin ölümü, İslâm'da açılmış bir deliktir ve gece ile gündüz birbirini takip ettikçe bu delik kapanmaz."

★Bunu Bezzâr rivayet etmiştir. Hadisi Zührî'den nakleden Muhammed b. Abdülmelik hakkında Bezzâr: "Mütabaat yapılmayacak hadisler nakletmektedir. Bu da o hadislerinden biridir" açıklamasını yapmıştır.[1]

٩٨٥- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ، وعَبْدَانُ بن أَحْمَدَ، قَالا: حَدَّثَنَا هِشَامُ بن عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا مَسْلَمَةُ بن عُلَيٍّ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بن أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ صَفْوَانَ بن عَسَّالٍ، قَالَ: حَضَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى طَلَبِ الْعِلْمِ قَبْلَ ذَهَابِهِ، فَقَالَ رَجُلٌ: كَيْفَ يَذْهَبُ وَقَدْ تَعَلَّمْنَاهُ، وَعَلَّمْنَاهُ أَبْنَاءَنَا؟ فَغَضِبَ وَقَالَ: "أَوَلَيْسَ التَّوْرَاةُ، وَالإِنْجِيلُ فِي يَدِ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَهَلْ يُغْنِي عَنْهُمْ شَيْئًا؟".

رواه الطبراني في الكبير وفيه مسلمة بن علي الخشني وهو ضعيف.

985. Safvân b. Assâl anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilim kaldırılmadan önce onu elde etmeye teşvik etti. Bir adam: "İlim nasıl kaybolur ki, biz onu öğrendik. Onu çocuklarımıza öğrettik" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buna kızdı ve: *"Tevrat ve İncil, ehl-i kitabın elinde değil midir? Ama bunun onlara bir faydası oldu mu?"* diye çıkıştı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mesleme b. Ali el-Huşenî zayıftır.

٩٨٦- ثنا وَرْدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ لَبِيدٍ الْبَيْرُوتِيُّ ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ ، وَثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ الدِّمَشْقِيُّ ، أنبا أَبِي - ، قَالا : ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَيْمَنَ - ، عن أبي الدرداء قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول مَوْتُ الْعَالِمِ مُصِيبَةٌ لا تُجْبَرُ وَثُلْمَةٌ لا تُسَدُّ وَنَجْمٌ طُمِسَ ، مَوْتُ قَبِيلَةٍ أَيْسَرُ مِنْ مَوْتِ عَالِمٍ

رواه الطبراني في الكبير وفيه عثمان بن أيمن ولم أر من ذكره.

---

1 Heysemî (no. 509) "Muhammed b. Abdülmelik hadis uydurucunun tekidir" demiştir.

986. Ebu'd-Derdâ demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âlimin ölümü onarılmaz bir yara, kapatılmaz bir delik ve batan bir yıldızdır. Bir kabilenin ölümü bir âlimin ölümünden daha hafiftir"* buyururken işittim.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Osman b. Eymen'i zikredeni görmedim.

٩٨٧ - حَدَّثَنَا هَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِي حَفْصٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مَثَلَ الْعُلَمَاءِ فِي الْأَرْضِ كَمَثَلِ النُّجُومِ فِي السَّمَاءِ يُهْتَدَى بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ فَإِذَا انْطَمَسَتْ النُّجُومُ أَوْشَكَ أَنْ تَضِلَّ الْهُدَاةُ

رواه أحمد وقد تقدم الكلام عليه في فضل العالم والمتعلم.

987. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yeryüzünde âlimler, karaların ve denizlerin karanlıklarında yön gösteren gökteki yıldızlar gibidirler. Yıldızlar battığında, çok geçmez rehberler yollarını şaşırırlar"* buyurmuştur.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir ki, Âlim ve Öğrencinin Fazileti'ne dair bahiste (no. 489) geçmişti.

٩٨٨ - حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَظْهَرُ الْفِتَنُ وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ وَيُرْفَعُ الْعِلْمُ فَلَمَّا سَمِعَ عُمَرُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ يُرْفَعُ الْعِلْمُ قَالَ عُمَرُ أَمَا إِنَّهُ لَيْسَ يُنْزَعُ مِنْ صُدُورِ الْعُلَمَاءِ وَلَكِنْ يَذْهَبُ الْعُلَمَاءُ

رواه أحمد والبزار - وهو في الصحيح خلا قول عمر - ورجاله رجال الصحيح.

988. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fitneler çoğalacak, herc (kargaşa) artacak ve ilim kaldırılacak"* buyurmuştur.

Hz. Ömer, Ebû Hureyre'nin "İlim kaldırılacaktır" sözünü işitince, "Bundan maksat, ilim insanların kalplerinden sökülüp alınmayacaktır. Ama âlimler ölüp gideceklerdir" diye açıklama yaptı.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiştir. Hadis, Ömer'in sözü hariç *Sahîh-i Buhârî*'de geçmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٩٨٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بن وُهَيْبٍ الْغَزِّيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن أَبِي السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا رِشْدِينُ، عَنْ زَبَّانَ بن فَايِدٍ، عَنْ سَهْلِ بن مُعَاذِ بن أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:"لَنْ تَزَالَ أُمَّتِي عَلَى شَرِيعَةٍ حَسَنَةٍ مَا لَمْ يَظْهَرْ فِيهِمْ ثَلاثٌ: مَا لَمْ يُقْبَضْ مِنْهُمُ الْعِلْمُ، وَيَكْثُرْ فِيهِمْ وَلَدُ الْحِنْثِ، وَيَظْهَرْ فِيهِمُ الصَّقَّارُونَ"، قِيلَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، وَمَا الصَّقَّارُونَ؟ قَالَ:"نَشْءٌ يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ تَحِيَّتُهُمْ بَيْنَهُمُ التَّلاعُنُ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير وفيه ابن لهيعة وزيان وكلاهما ضعيف وقد وثقا.

989. Muâz b. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bu ümmet, onlarda şu üç değişiklik olmadıkça şeriat üzere devam ederler: İlim onlardan kaldırılmadıkça, aralarında zina çocukları artmadıkça ve bir de içlerinde sakkarlar türemedikçe."

"Sakkarlar kimlerdir ya Resûlallah?" diye sorulduğunda ise: *"Âhir zamanda çıkacak yeni yetmelerdir ki, onların aralarında selamları, lanetleşme şeklinde olur"* buyurdu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a ve Zebbân'ın ikisi de zayıftır. Bununla beraber güvenilir de görülmüşlerdir.

٩٩٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بن زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ:"تَدْرُونَ كَيْفَ يَنْقُصُ الإِسْلامُ؟"قَالُوا: كَمَا يَنْقُصُ صِبْغُ الثَّوْبِ، وَكَمَا يَنْقُصُ مِنَ الدَّابَّةِ، وَكَمَا يَقْسُو الدِّرْهَمُ عَنْ طُولِ الْخَبْيِ، قَالَ:"أَنَّ ذَلِكَ لَمِنْهُ، وَأَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ مَوْتُ أَوْ ذَهَابُ الْعُلَمَاءِ."

رواه الطبراني في الكبير ورجاله موثقون.

990. Abdullah –İbn Mes'ûd-: "İslâm nasıl eksilir? Bilir misiniz?" dedi.

"Elbisenin boyasının eksildiği, binek hayvanının yağının eksildiği ve üzerinden uzun sürenin geçmesiyle dirhemin eksildiği gibi (eksilir)" "dediler.

Bunun üzerine İbn Mes'ûd: "Kuşkusuz bu, onun kendisinden kaynaklanır. Ama bundan daha fazlası/kötüsü, ulemanın ölümü veya gitmesidir" dedi.

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٩٩١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن مَابَهْرَامَ الأَيْذَجِيُّ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بن سَعِيدٍ الْقَيْسِيُّ ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بن عُبَادَةَ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ ، عَنْ عَلِيِّ بن زَيْدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بن الْمُسَيِّبِ ، قَالَ : شَهِدْتُ جَنَازَةَ زَيْدِ بن ثَابِتٍ فَلَمَّا دُلِّيَ فِي قَبْرِهِ ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ : يَا هَؤُلاءِ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَعْلَمَ كَيْفَ ذَهَابُ الْعِلْمِ ، فَهَكَذَا ذَهَابُ الْعِلْمِ ، وَايْمُ اللَّهِ لَقَدْ ذَهَبَ الْيَوْمَ عِلْمٌ كَثِيرٌ ، قَالَ سَعِيدُ بن الْمُسَيِّبِ : وَالْقَائِلُ لَقَدْ ذَهَبَ بِهِ عِلْمٌ كَثِيرٌ يَعْنِي ابْنَ عَبَّاسٍ .

رواه الطبراني في الكبير وفيه علي بن زيد بن جدعان وفيه ضعف.

991. Saîd b. el-Müseyyeb demiştir ki: Zeyd b. Sâbit'in cenazesine katıldım. Kabrine defnedildiği zaman İbn Abbâs: "Ey ilmin nasıl yok olup gittiğini öğrenmek isteyenler! İşte ilmin yok olup gitmesi böyle olur. Allah'a yemin ederim ki, bugün hakikaten çok ilim gitmiştir" dedi. Saîd b. el-Müseyyeb demiştir ki: "Bugün hakikaten çok ilim gitmiştir" sözünü söyleyen İbn Abbâs'dır."

★Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Zeyd b. Ced'an zayıftır.

٩٩٢- حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ قَابُوسَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا ذَهَابُ الْعِلْمِ قَالَ هُوَ ذَهَابُ الْعُلَمَاءِ مِنْ الْأَرْضِ

رواه أحمد في حديث يأتي في سورة سأل وفيه قابوس واختلف في الاحتجاج به ويأتي حديث ابن مسعود في الفرائض.

992. Yine İbn Abbâs'dan şu sözü nakledilmiştir: "İlmin yok olup gitmesi ne demektir? Bilir misiniz? Ulemanın yeryüzünden gitmesi demektir."

★Bunu Ahmed b. Hanbel, Seele (Meâric) sûresinde gelecek bir hadis içerisinde rivayet etmiş olup senedinde yer alan Kâbûs'la ihticac konusu ihtilaflıdır.[1]

Konuyla ilgili İbn Mes'ûd hadisi Ferâiz bahsinde gelecektir.

---

[1] A nüshasının hamişinde şu bilgi yer almıştır: "Bunu Tirmizî, *Kuteybe - Abdüsselam b. Harb - A'meş- Enes* senediyle rivayet etmiş ve A'meş'in Enes'ten hadis işitmediğini belirtmiştir. Ebû Dâvud da hadisi el-Lü'lüî rivayetinde *muallak* olarak, Abdâlî rivayetinde ise *mevsûl* olarak nakletmiştir.